

Džin Volf
**EGZODUS
SA
DUGOG
SUNCA**

BOGOVI, OSOBE I ŽIVOTINJE KOJI SE POMINJU U TEKSTU

Nota bene. Imena osoba iz Trivigauntea, letača i bogova nisu u skladu sa konvencijama koje su na snazi u Vironu. Kao i u Kaldeu Dugog sunca, imena glavnih likova data su velikim slovima.

Abandža, pukovnica vojske Trivigauntea, zapovednica uhoda, radi za generalisimu Sijuf.

Aer, letačica, Shiatanova draga.

Astra, nekadašnja školska drugarica Koprive.

Mejtera Betel, krupna mrka žena snenih očiju koja je prikazana Svili tokom njegovog prvog prosvetljenja, sada mrtva.

Pukovnik Bizon, prvi potčinjeni generalice Nane.

Bitum, vojnik u Peskovom odredu. Ponekad su ga nazivali 'Šejl'.

Bongo, dresirani pavijan koga je Svila zapazio kad je kupovao Oreba.

Češlja, devojka koju je napadao jedan inhum.

Dabrica, mrtvac u napuštenoj stražarskoj sobi.

Savetnik Daždvenjak, novi član Ajuntamienta. Izabrao ga je Poto.

Dalija, bila je, u davno vreme, učenica u palestri u Sunčevoj ulici.

Desmidija, radila za Potoa na poslovima kontrašpijunaže. Sada mrtva.

Mejtera Drvenica, najstarija sibila u mantejonu Patere Skočimiša.

Đumbira, mlada žena koja je izgubila jednu šaku u narodnom ustanku.

Savetnica Đurđevka, nova članica Ajuntamienta. Za tu dužnost odabrala ju je Nana.

Eland, robijaš, osuđen zbog ubistva.

EHIDNA, boginja koja je organizovala zaveru sa ciljem da ubije svog muža, Pesa.

Feja, Ehidnina debela kćer.

Gavran, jedan od vojnih vođa potčinjenih generalici Nani.

Savetnik Galago, jedan od preživelih članova Ajuntamienta.

Gib, čovek divovskog rasta. On je kupio Bongoa.

GLJIVA, mlada žena nastala iz zamrznutog embriona. Kupac tog embriona bio je Krv.

Grian, letač koji se spasio od Trivigauntkinja.

Guan, jedan od Paukovih agenata. Nosio je pušku sa debelom municijom.

Majorica Hadale, oficirka koja je uhapsila Sabu.

Kaplar HAMERSTON, najdraži prijatelj Inkusov.

Hart, Rogov prijatelj ranjen u borbama.

Hieraks, Ehidnin mlađi sin, bog smrti.

Hiraks, mrtvac u vratima.

Hosaan, vidi pod 'Šljuk'.

Patera INKUS, augur koji je nasledio Ustavicu.

IZVANAŠ, bog bogova.

Mejtera Javora, najmlađa sibila u mantejonu Patere Skočimiša.

Kamilica, Lastina pomoćnica.

Patera Kvecal, mužjak inhuma, jedne vrste živih bića koja su poreklom sa Zelene.

Keder, ribar. Ubio ga je jedan pripadnik Urusove bande.

Kerija, dečak od četiri godine.

Kipris, Pesova ljubavnica, boginja ljubavi.

Kopito, jedan od dva Rogova sina blizanca.

Koža, Kopitov brat blizanac, Rogov sin.

Major Kožan, zovu ga i 'Skin', jedan od Bizonu podređenih.

KOPRIVA, Rogova žena, nekad bila učenica u Svilinoj palestri.

Krv, sin Ružin, usvojio Gljivu i time postao njen očuh. Glavešina organizovanog kriminala. Ubio ga Svila.

Majstor Ksipias, čovek koji je samoga sebe naimenovao za Svilinog telohranitelja.

Lav, najveći od Gljivinih 'linksova'.

Lapor, ostareli batler Severnog Galeba.

Lasta, direktor manufakture u kojoj se proizvode talusi.

Latica, vidi pod 'Titi'.

Savetnik Lemur, predsedavajući Ajuntamienta. Ubio ga je Ždral. (Isto to ime nosio je, ranije, biološki čovek koji se nalazio na toj istoj dužnosti.)

Narednik Linsang, jedan od dobrovoljaca generalice Nane.

Liskun, vojnik u Peskovom odredu.

Savetnik Lori (poznat i pod imenom Loris), Lemurov naslednik.

Ljam, trivigauntska ministarka rata, politička saveznica generalisime Sijuf.

Ljubičica, druga po visini devojka u Orhidejinoj kući.

Maka, Šenilina prijateljica u Orhidejinoj kući.

Makak, nekadašnji Rogov školski drug.

Matar, jedna od Sabinih pterovojnikinja

Zastavnik Matak, mladi oficir koga je napao jedan inhum.

Mače, bio je đak u Svilinoj palestri.

Mer, jedan od letaća koji su poginuli od paljbe Trivigauntkinja.

Mejtera MERMER, svojevremeno kućna pomoćnica, tada se zvala Magnezija.

Moli, Hamerstonova davno izgubljena dragana. Njeno puno ime glasilo je Molibdena.

Molpa, poznata i kao Molpe, luda kćer Ehidnina, boginja vetrova.

Mošus, Krvov ljubavnik i prvi podređeni, ubila ga Mejtera Mermer.

Murtagon, slavni likovni umetnik, sada mrtav.

Mejtera NANA, mač Ehidnin, takođe poznata kao generalica Nana.

Nizam, mlada pterovojnikinja koja voli životinje.

NJORKA, prorok Tartarosov.

Mejtera Oranža, u davnoj prošlosti bila je učiteljica Nane.

OREB, ptica, mužjak, vrste 'noćni vran'. Svilin kućni ljubimac.

Orhideja, vlasnica javne kuće u Lampionskoj ulici.

Paka, mrtvac u tunelu.

PAUK, Potov glavni hvatač uhoda.

Pero, dečak koji je išao na časove u palestri u Sunčevoj ulici.

PES, digitalizovana ličnost jednog tiranina.

Narednik Pesak, komandir jedne grupe Hamerstonovih vojnika.

Patera Pipak, čovek koji je umeo tako da zamera i zakera, kuka i zakukava, da je to postalo poslovično.

Plavončica, jedna od žena u Orhidejinoj kući.

Savetnik POTO, jedan od preživelih članova Ajuntamienta.

Resica, mali dečak koji je ispalio hitac iz Mošusovog pištolja igličara i tako načinio ogrebotinu na licu Mejtere Mermer.

Generalica Rimah, Sijufina načelnica, odnosno šefica generalštaba.

ROG, naseljenik koji je preduzeo da napiše Knjigu o Svili.

Mejtera RUŽA, ostarela sibila čija ličnost se integrisala sa ličnošću Mejtere Mermer. Sada je mrtva.

Generalica SABA, Trivigauntkinja koja je na večeri kod Svile posednuta Gljivinim umom.

Sard, vlasnik zalagaonice u Sedlarskoj ulici, nedaleko od Orhidejine žute kuće.

Kalde SVILA, mladi augur odgajen iz zamrznutog embriona. Kupac tog embriona bio je Kalde Tusah.

Svračak, kasapin, Sklerodermin muž.

Severni Galeb, član Inkusovog kruga crnih mehaničara.

Kapetan Serval, oficir koji je u Limni odglumio da hapsi Svilu. Obično se pominje samo kao 'onaj kapetan'.

Sigada, vidi pod 'Ždral'.

Generalisima SIJUF (ona to izgovara: Siuf), zapovednica oružanih snaga Trivigauntea.

Silah, kćer Rani (to je titula, ženski rod od reči 'radža') od Trivigauntea.

Majorica Sirka, zapovednica Trivigauntske prethodnice.

General Skejt, Usiku podređen, nominalni zapovednik Kaldeove garde.

Skink, generalici Nani podređen, osakaćen u borbama.

Skleroderma, spisateljica. Ona je napisala mnogo kraći prikaz seobe naroda iz Virona na Plavu i događaja koji su tom egzodusu prethodili.

Patera Skočimiš, augur mantejona u Ciglenoj ulici.

Somer, letačica. Trivigauntkinje su je ubile.

Srž, piljar koji postaje vođa kolonista na Plavoj.

Sfiksa, Ehidnina najmlađa kćer, boginja rata.

Shiatan, letač koga su Trivigauntkinje zarobile.

Scila, Ehidnino najstarije dete, boginja vode.

Šejl, vidi pod 'Bitum'.

ŠENILA, rođena kćer Kaldea Tusaha.

Patera Školjka, pomoćnik Patere Skočimiša.

Škriljac, vojnik u Peskovom odredu.

Šljuk, vozač letećih kola. On je dovezao Zumbulu do Erminovog hotela na randevu sa Svilom.

Patera Štuka, stari augur čiji je mladi pomoćnik bio Svila. Sada mrtav.

Savetnik Tarsier, jedan od preživelih članova Ajuntamienta.

TARTAROS, Ehidnin stariji sin, bog mraka.

Telksiepeja, Ehidnina treća kćer, boginja učenja.

Tik, katahrest koga je Svila nameravao da kupi, ali se ipak opredelio da umesto njega kupi Oreba.

Titi, jedan od Paukovih agenata, sada mrtav, odnosno 'mrtva', jer je nastupao i kao 'žena'.

Komisionar Trematoda, vironski gradski zvaničnik nadležan za pitanja diplomatije, ceremonije i protokola.

Troter, vlasnik krčme u kojoj se okupljaju najgori pijanci, blizu Juzgadoa.

Trstika, žena koja je pripremila telo Orhidejine kćeri za sahranu.

Kalder Tusah, Svilin prethodnik, smatra se da je ubijen.

Thiona, jedna od manje važnih boginja. Nju prizivaju oni koji žele da predskazuju sreću gatajući, gledajući u talog na dnu šoljice ili vinske čaše.

Urus, jedan od Njorkinih nekadašnjih drugara.

Generalisimo Usik, zapovednik svih vojnih snaga Virona. Svila ga je naimenovao na tu dužnost.

Patera USTAVICA, visoki, mršavi augur koji se nadao da će naslediti Kvecala.

Vuna, jedan od ljudi podređenih generalici Nani, sada mrtav; on je bio zadužen za onu volovsku zapregu koja je srušila pročelje Žitne berze.

Zvirka, ključar u Juzgadou.

Zelenika, nekadašnja Koprivina školska drugarica.

Zlatokrest, nekadašnji Koprivin školski drug iz istog odeljenja u palestri.

Zumbula, Servalova supruga koja ga je napustila.

Doktor Ždral, potčinjen Abandži; zbog njegove pogibije Sijuf je

uputila Sabinu vazdušnu lađu nad Viron.
Žila, Koprivin najstariji sin.

1. POVRATAK IZ SMRTI

Tišina prožeta jezom lebdela je nad razrušenom vilom. Mejtera Nana pažljivo je osluškivala, ne bi li čula, eventualno, škljocanje zatvarača puške sa 'debelom' municijom; ali čula je samo stenjanje vetra i neujednačeno pucketanje bele pregovaračke zastave koju je, u znak primirja, držala.

"A još u fejdani bili su na vlasti", reče patera Ustavica. "In situ. Ajuntamiento, a?"

Hodali su dalje i ubrzo stigli do mrtvog talusa, kome su od vatre pocrneli bokovi, a boja na njima se potklobučila. Nana, i pored vetra, oseti miris ribljeg ulja.

"Mogao bi se on popraviti, hm, generale? Remont." Remora prstima skloni unazad jedan pramen dugačke crne kose koji mu je bio pao na oči. "Za razliku od nas biohemijskih, a? Pa ipak mi, ovaj, šaljem njihove duhove u Glavni procesor. Ali ne bi bio istovetan duh u popravljenom talusu? U oživljenom, je li. Zbog mnogo novih delova."

"Ako oni uopšte imaju duh", progundā Mejtera Nana. Zastala je da pričekā Ustavicu, koji se zadržāo kod talusa. Koristila je to vreme da prouči prozore kuće koja je nekad bila Krvova.

Ova njena primedba bila je na samom rubu jeresi, ali patera Ustavica je smatrao da je predostrožnije da se on vrati na raniju, bezbedniju temu. "Ako oni nisu, hmm, tamo? Ni Lori, ni ostali? Da li će u tom slučaju, ovaj, Bufalo..."

"Bizon." Ona se okrete ka Ustavici. Lice joj je bilo stisnuto, a vrh delikatnog nosa bio je pocrveneo od hladnoće. "Pukovnik Bizon."

"Da da, up-ra-vo on. Da li će pukovnik Bizon", Ustavica neodređeno mahnu rukom ka mestimično razrušenom zidu iza njih, "i njegovi, ovaj, vojnici, sačekati da se vratimo?"

"Čuo si moja uputstva, eminencijo."

"Ali ako se zadržimo duže, a? Ulazna vrata su provaljena. Razlupana u komade, zapravo."

Mejtera Nana, koja je to zapazila još dok su prolazili kroz srušenu kapiju imanja, klimnu glavom.

"Znači, nije stvar u tome da pokucamo, a? Problem nije pokucajne vrste." Ustavica se ozari. "Ali možda na ragastov? Kuc-kuc, pa pričekati. Učtivost."

"Ja ulazim unutra", reče mu ona čvrsto, "i pretražujem. Ne pretendujem na to da diktiram pravac akcije tvojoj eminenciji. Ako uspostavim kontakt sa Ajuntamientom, zatražiću od njih da pošalju nekog po tebe. Ako to ne budem mogla, možda ću bar saznati kuda treba otići da bi se to moglo. Što se tiče pukovnika Bizona, on je potpuno odan, moj najbolji oficir. Jedino se brinem da bi on mogao poslati patrolu unutra da nas potraži, iako sam to izričito zabranila."

"Razumem tvoju, hm, poziciju", reče Ustavica, sustižući je. "Ako čovek ne očekuje da ga drugi poslušaju, oni to i neće. Zapamtili smo to u sholi, svi mi. Međutim, ako se on povuče? U smislu odstupanja. Naš, hm, povratak u grad mogao bi da bude opasan. Pa i mukotrpan."

"To pitanje se pred nama ne nalazi." Ona na trenutak zaboravi da je Ustavica drugi po starešinstvu u celoj Crkvi. "Pitanje je da li se neprijatelj vratio. Ne vidim leševe."

"Pa, tu su, hm, ovi, ovi..."

"Da, tu su talusi. Trebalo bi, valjda, zapregnuti deset pari volova da bi se jedan talus odvukao. Ali nijedan čovek, ni biohemijski, a ni veštački."

"Pa, vojska je, zar ne? Na Kaldeovu, koliko čujem. Stranu."

"Neki vojnici prešli su na njegovu stranu, da. Drugi nisu ni čuli za njega, pa nisu ni prešli. Oni su ovde ratovali protiv svojih drugova."

Ustavica klimnu glavom. "Žalosno, da. Tragično."

"Kad su telohranitelji ovog čoveka, Krva, saznali da ga je Kalde Svila ubio, neki od njih napali su njega i njegovu vojsku. Tada su generalisimo Usik i generalica Saba zauzeli ovu kuću na juriš."

"Prekrasna je, hm?" Ustavica je, kao što neki ljudi u potaji gaje neki porok, gajio tajno divljenje prema arhitekturi. "Čak i sad, ovako, oštećena. Šteta. Šteta. Možda čak i lepša, ovako. Lišena pretenzija. Bez ikakvog vulgarnog hvalisanja. Ruševine su, hm. Romantičnije? Poetične." Ustavica uputi Krvovim izbrazdanim travnjacima zubat osmeh.

Mejtera Nana priteže čvršće oko sebe odoru kaluđerice i po

hiljaditi put požele da ima onu svoju kapu. "Kad bismo hodali malo brže, eminencijo, mogli bismo se skloniti sa vetra, bez obzira na to da li se Ajuntamiento vratio ili nije."

"Dakako, dakako."

"A ja, iako ne prihvatam da je Bizon..."

"Ta, hm, tela, generalice." Ustavica je hodao rame uz rame s njom, ali pošto je imao mnogo duže noge, usprevaio je jednim korakom da pređe koliko ona sa dva. "Da nisi htela predložiti da im svima obezbedimo, ovaj, pogreb sa svim pobožnim postupcima? To bi bilo, dozvoli da kažem - nepogodno. Do krajnosti nepogodno!"

"Slažem se. Ali moralo je biti mrtvih, i to ne samo nekoliko. Vojnici Ajuntamienta, i Krvovi stražari, morali su pucati sa ovih prozora."

Mejtera Nana zastade, onda poče opisivati prizor na osnovu svojih nedavnih iskustava. "Na kapiju bi jurišale lebdelice, a Garda bi, zajedno sa pteropešadijom generalice Sabe, povrela kroz svaku provalu u zidu. Za njima moje trupe iz grada, nekoliko hiljada njih. Neki su sigurno poginuli, po mojoj proceni bar stotinu. Svakako su poginuli i neki od telohranitelja i vojnika. Vidiš onaj niz rupa u zidu? To ti je paljba iz baz-mitraljeza koji se nalazio u kupoli jedne lebdelice. Taj je 'proštepovao' celo pročelje zgrade, s kraja na kraj."

"Ja, ovaj..."

Najzad je i ona prekinula njega, bar jednom. "Mi bismo odneli svoje mrtve, ili se bar nadam da bismo. Ali njihove? Oni su se povlačili pod vatrom, silazili su u te tunele o kojima je Pesak govorio. Zar bi vukli za sobom mrtva tela svojih? Nalazim da je u to teško poverovati, eminencijo."

"Dozvoli, molim te." Ustavica pročisti grlo. "Meni se čini da ste, ovaj, vi sklonili i mrtve sebe i mrtve njih, jelda, mada priznaću da nisam struč-njak za pitanja vojna."

"Nisam ni ja. Mene je naimenovala Ehidna, to si sigurno čuo. Ono malo znanja što imam, stekla sam usput. U hodu."

"Nanoseći poraze komandantima koji su bili neuporedivo - hm - školovaniji. Ja bih pretpostavio da mora postojati nešto kao naša shola, ali za oficire Kaldeove garde, što, je li, sad zovemo tako, generalice, mada se ranije, molim te lepo, zvalo Civilna garda, ne? Što je bilo zgod-no ime."

"Ja sam od njih i gubila, eminencijo. Imala sam gotovo isti broj poraza koliko i pobjeda." Prolazili su pored Scilinog vodoskoka, sada okovanog tankim slojem leda.

"Iako ne stručnjak", ponovi Ustavica, "nudim ovu, hm. Hipotezu. Zar neće trupe, dobro regulisane, sahranjivati svoje mrtve? Ljudi kojima raspolaže generalisimo jesu, razumeš ti mene, visoko - visoko... obučeni. Mi dajemo po jednog kapelana na svaku brigadu. Sa razloga dobrih, je li, vojne počasti i to. Pa, shodno tome, zar ne bi, ako ćeš me pratiti dobro sada, Mejt... generalice. Zar ne bi takva, hm, vojska, da kažem, naterala ove tvoje, koji tada nisu bili pod tvojim pogledom neposredno..."

"Da sahrane i svoje poginule? Moguće." Mejtera Nana, koja je bila veoma umorna, prisili sebe da hoda uspravnije; razgiba ramena. "Ne bih rekla da je trebalo neko nekog da natera. Ako se ne bi setili ranije, setili bi se čim bi videli kako gardisti i Sabine pterkinje utovaruju svoje mrtve radi prevoza natrag u grad. Ali neprijateljski mrtvi? Gde su oni?"

"U ovoj opustošenoj, hm, vili, usuđujem se predskazati. Ne bi niko izišao iz zaklona, zar ne? Pucalo se kroz prozore. To si sama, molim te lepo - rekla."

Ona pokaza motkom svoje bele zastave jedno razvaljeno mesto na zidu. "Vidiš ono gde je zid pao? Kroz to se vidi, i odavde, unutrašnjost nekoliko soba, ali ni u jednoj se ne vidi ni jedno telo."

"Pa ipak, hm..."

"A i kroz vrata." Bili su već na domaku širokog, terasastog, ukrasnog stepeništa koje je vodilo do ulaznih vrata Krvove kuće. "Ta vrata bila bi branjena jače nego ijedna druga tačka. Odavde vidim već i selarijum. I nigde nijedan poginuli. Gde su oni?"

"Ja bih predložio da su ih naknadno uklonile pobjedničke, je li, trupe."

Ona žustro zavrte glavom. "Pešadinci koji su pobedili nikada nemaju neku jaku želju da uklone sa vidika tela onih koje su pobili. Nikada, eminencijo. Videla sam tu pojavu mnogo češće nego što bih volela. Ljudi imaju svoj ponos; to je dobro za njihov moral. Juče me je major Koža preklinjao, bukvalno preklinjao, da ne dozvolim odnošenje leševa koji su već danima ležali po ulicama. Ako su tela

odavde nestala, to je zato što su njihovi prijatelji došli po njih. Bilo bi zanimljivo videti ima li grobova iza kuće. Pretpostavljam da bi ih tamo sahranili. Pokraj zida, što je moguće dalje od drumu. Da li ti je poznato, postoje li bašte iza ove kuće?"

"Nikad nisam imao to, hm, zadovoljstvo." Ustavica pođe uz stepenice. "A ni Njegova Svesnost, rekao bih. On mi je to, ovaj, poverio, pre jedno dve-tri godine. Tada smo diskutovali o... mislim, kritikovali... Krvov uticaj. Nikad nisam bio posetilac među ovim demoliranim, hm, zidovima."

"Nisam ni ja, eminencijo." Mejtera Nana prikupi suknju i pođe uz stepenice.

"Ali sigurno, ali sigurno, generalice. Da žalim. Žalim sad. Niti ću ikad prestati žaliti što nisam, hm, u danima prosperiteta i mira, je li. A bilo je tako, da? Kontrast sa zlosrećnom sadašnjicom. Pratiš me? Danas možemo samo zamišljati... Vidiš onu umetničku sliku? Fina. Vrlo lepa, je li. Pocepana. Mogla bi se restaurisati, ipak. U veštih rukama. Kao tali, a?"

"Pa, valjda." Pogledom je prešla preko upropašćenog nameštaja i počela pomno proučavati senovite ulaze u dalje sobe. "On je ovde držao žene, zar ne? Taj rđavi čovek Krv čija je ovo kuća bila. Žene - žene koje..."

"Dovoljno, dovoljno! Nemoj se Mejtero, hm, uznemiravati. Generalice. Nekoliko takvih. Samo odabrani kontingent. Tako je bar meni stavljeno na znanje prilikom našeg, ovaj, mog htedoh teći, ovaj, htedoh reći, tWte-a-tWte, da? Sa starim Kvecalom. Da li te, hm, skandalizujem? Sa Njegovom Svesnošću. Ja sam sklon da, ovaj, povremeno dozvolim sebi malo preveliku slobodu. Zloupotrebim jedno staro prijateljstvo. Moja mana, priznajem." Ustavica priđe bliže toj oštećenoj Murtagonovoj slici da je prouči.

"Da li se ovde događalo?"

"Misliš sa ženama...?" On se osvrte ka njoj, sa poluosmehom. "Ne, nikako ovde."

"Da li je ovde Kalde Svila ubio tog čoveka po imenu Krv, i da li je ovde narednik Pesak ubio savetnika Potoa?"

"Imamo mi još lepše u Palati, a? Ipak, i ova je lepa i mogla bi se, hm. Popraviti. U jednom od predsoblja, koliko sam ja shvatio,

generalice. Mogu li pitati zašto želite znati? Za neki, recimo, spomenik, neke vrste? Bronzana spomen-ploča u spomen na događaj taj-i-taj, je li?"

"Zato što znamo da je čovek koji je bio vlasnik ove kuće ubijen u njoj, eminencijo", objasni Mejtera Nana. "Taj Krv, sa savetnikom Potoom. Ako njihova tela nisu ovde, znači da ih je neko sklonio, ali da su to uradili generalisimo Usik ili generalica Saba, ja bih to čula. Leš jednog člana vlade? Pa, svi bi se raspravljali šta s njim treba uraditi. To bi došlo, svakako, do mene."

Njen ton postade oštar. "A sad ćeš ti da uradiš nešto korisno."

Ustavica, koji nije bio sviknut da neko od njega zatraži uslugu načinom tako kratkim i jasnim, okrete glavu i pogleda Mejteru oštro.

"Ne primećuje se da ovde ima ikoga", reče ona, "iako su moji obaveštajci... Nije bitno. Slažeš se da ovde nema nikoga?"

"Svakako nema nikoga, u ovoj prostoriji, osim, dozvoli da kažem - nas. A što se tiče, ovaj, ostatka zgrade, to, hm, može biti dalje ispitivano."

"Ja sam slušala pažljivo i nisam čula ništa. Tela mogu biti izložena pogledu, ali mogu biti i skrivena iza nameštaja ili već čega." Prilično nemarno, Mejtera Nana dodade još jednu reč: "Eminencijo." Zatim nastavi. "Ja ću pretraživati sobe na ovoj strani. Zamolila bih da ti pretražiš onu stranu. Sa ostalim delovima kuće mislim da nema potrebe da se zamajavamo."

"Ako, ovaj, ne bude tih tela, generalice", reče Ustavica, zabacivši još jednom svoj lutalački dugački pramen kose sa lica, "hoćemo li se vratiti odmah u, hm. Grad? Moglo bi biti mudro, ne? Ko zna šta se sve nadešavalo u međuvremenu, je li tako."

Ona klimnu glavom. "Slažem se. Onda ćemo znati da su bili ovde i da bi se mogli opet pojaviti. Ostaviću jednog Bizonovog oficira i nekoliko pešadinaca da motre. Ali ako nađemo telo, makar samo jedno, onda ćemo moći manje-više pouzdano da zaključimo da se trupe Ajuntamienta nisu uopšte vratile. U tom slučaju možemo se vratiti u grad i zaboraviti ovu kuću."

"Mudro, ovaj, rečeno." Ustavica je već hitao ka prvoj od soba koje su mu na ovaj način 'dodeljene'. "Ja ću te obavestiti istog trenutka ako otkrijem ičije, hm, posmrtno ostatke."

Mejtera ode u jednu sobu. Činilo se da je to bila vlasnikova radna soba. Radni sto, masivan, od mahagonijevog drveta, bogato izrezbaren, stajao je prslonjen uz jedan zid; a duž zidova bile su mnoge police sa knjigama, i to, po sadržini (ona brzo pregleda naslove knjiga na polici koja se našla prva pred njom, na visini njenih očiju) uglavnom erotske, ako ne i pornografske: Tri device i njihova gospodarica, Čudesni poduhvati momka muževnoga i magarca njegovoga, Kad se prestala opirati...

Mejtera Nana okrete leđa tim knjigama. Kakav li je bio život pod takvim gospodarom? Ona pokušava, ali ne uspe, da dočara sebi život žena koje su ovo podnosile. Bile su rđave žene, po mišljenju svitka; ali to samo znači da su komandovale sistemom odbrane daleko slabijim nego što je njen.

Čudno, koliko se navikla da za sve koristi vojne metafore, u ovih nekoliko poslednjih dana.

Ladice radnog stola najverovatnije bi mogle da joj kažu mnogo o vlasniku, koji je sad bio potpuno beznačajan, a ništa o Ajuntamientu niti o osobama koje Ajuntamientu služe. Ona ipak otvori, nasumce, jednu ladicu, ovlaš baci pogled na hartije unutra - sve u nekoj vezi sa novcem - zatvori je i uveri se da ispod radnog stola, u prostoru za noge, ne postoji nikakav leš.

"Generalice!"

Ona se okrete tako brzo da se dugačka, zvonasta suknja njene sveštenečke odežde zavitla i zvonasto raširi iza nje; već je hitala kroz vrata, prema kuhinji. "Šta je, eminencijo?"

On je susrete na vratima; jasno se videlo da je zadovoljan, i da to pokušava prikriti. "Imam, imam. Dužnost. Žalosnu..."

"Našao si leš. Čiji?"

"Pa, ovaj, pokojnog savetnika. Utisak je moj. Impresija. Ako ti neće biti neugodno da..."

"Da ga vidim? To moram! Eminencijo, videla sam ja stotine leševa od kad je ovo počelo. Hiljade." A bilo je jedno davno vreme kad je njoj bilo gotovo nemoguće da zakolje kozu; sada, dok se gurala pored Ustavice, ona pomisli da bi joj klanje kože teško palo i danas, a da bi joj sasvim nemoguće bilo da preseče grlo nekog čoveka, pa makar to bio i najgori neprijatelj. A ipak, ona je sastavljala planove i

davala naređenja za akcije posle kojih su cele ulice ostajale zatrpane leševima.

"Ja sam preuzeo, razumeš ti mene, odgovornost. Slobodu sebi. Da ga malo dovedem u red, ne? Okrenuo ga na leđa, prekrstio mu ruke, pre nego što sam pozvao tebe."

Savetnik Poto ležao je bukvalno pred njenim nogama, a ruke su mu bile prekrštene tako da su skrivale ranu koju mu je Peskov teški metak napravio neposredno ispod grudne kosti. Potova dugačka, siva kosa bila je raširena zrakasto po Krvovom bogatom tepihu, i Mejtera Nana, i nehotice, progundā: "Izgleda iznenađen."

"Iznenađen je nesumnjivo i, hm, bio." Ustavica pročisti grlo. "Nije očekivao, a? Da ga ubije jedan od njegovih. I to sve u, hm, trenu. Tako mi veli moj protonotar. On se, ovaj, Inkus zove. patera Inkus. On je, ovaj, razumeš ti mene, podlegao. Hm. Iluziji. Za-bludi. Da je, tobož, postao, umesto Kvec..."

Ona kleknu pored leša, rukom iscrta u vazduhu znak sabiranja, zatim uze od mrtvacu buđelar i počē vaditi zlatne kartice iz njega.

"Poludeo čovek, pa to ti je. Šenuo malo. Treba malo odmora, hm? Oporaviće se on, vrlo skoro. Generalice - ovaj?"

"Kao prvo", objasni Mejtera Nana, "ovde može biti značajnih dokumenata. Kao drugo, ovde ima para, ima deset kartica ili više, a nama su pare veoma, veoma hitno potrebne."

"A, pa, heh."

Kartice i papiri nestadoše u njenom širokom rukavu. "Gde je krv?" reče ona. "Jesi li ti i njegovu krv počistio pre nego što si me zvao, eminencijo?"

"Kroz srce, a?" Ustavicin glas, uvek nazalan, sada je zvučao pomalo pridavljeno. "U tom slučaju ne bude mnogo krvi, a? Tako mi rekoše."

Mejtera Nana počē trljati mrtvačev obraz, prvo blago, pa jače, pa vrlo grubo. "Ovaj je hemijski!"

"Jah - paa..."

Ona diže pogled ka Ustavici. "Znao si."

"Pod. Pod...ozrevao sam."

"Kažeš da si ga prevrnuo na leđa, eminencijo. Kažeš da si mu prekrstio ruke. Onda si svakako morao primetiti da je veštački."

"Tada? Ja, pa, heh... potvrdio? Imao sam, dozvoli molim te jednu stvar - starog Kvecala. Obećao. Ne kazati. Ma, više puta. On, hm, znaš. Poverava se meni? Za vrlo, vrlo de-li-kat-ne stvari... Finansije, sve. A ovo, ne."

Najednom se Ustavica našao na kolenima pored nje. "Generalice, ovaj, generalice. Sami ovde, a? Nikog nema sem, ovaj, nas. Mogu li te zvati Mejtera?"

Ovo je prenebregla. "Postaviće se pitanje sahrane. Desetak pitanja, zapravo. Morao si imati na umu da ću ja saznati."

"Jahhah - ovaj - theh. Pa da. Ne, međutim, tako žurno. Ti si do krajnosti, ovaj, pronikla. Pronicljiva."

"Onda, što ne reče odmah? Zašto one gluposti o krvi?"

"Zato što ja... Inkus. Patera Inkus. I stari, dozvoli, molim te, jednu stvar - Kvecal? Moj položaj tamo. De-li-ka-tan do, do krajnosti. Ugrožen. Mejtera, saslušaj me, ja, hm, ja te molim. Da, ja te preklinjem. Apelujem."

Ona klimnu glavom. "Slušam. Šta je?"

"Inkus, moj protonotar. Bio. Znaš ga?"

Ona zavrte glavom. "Pričaj."

"Naimenovan za Prolokutora. Naime, naimenovala ga Scila. Naime, on kaže da ga je naimenovala Scila. On poverovao u to, je li? Ubeđen. Ja razgovarao s njim juče, ali on - ti..."

"Ja?" Tokom jedne sekunde Mejtera Nana imala je osećaj da joj nedostaje neki presudni ključ za razumevanje stvari. Onda joj 'svanu', i ona sede unazad, na tepih, podvivši i prekrstivši noge; istovremeno, uhvati se obema rukama za glavu.

"Mejtera? Ovaj, Generalice?"

Ona diže pogled ka Ustavici. "Mene je naimenovala Ehidna, pred hiljadama ljudi. Je li tako, eminencijo?"

Ustavicina usta su se otvarala i zatvarala bez glasa.

"Prema tome, ti znaš da se to jeste dogodilo. Tako mnogo svedoka. Bila sam, štaviše, uspešna, kao što sam kažeš. Bila sam komandant pobedonosac koga su bogovi odabrali za nas. Čak i Bizon i onaj kapetan tako govore; zatim, postoji i patera Svila."

Ustavica pokunjeno klimnu glavom.

"Svako kaže da je Svilu odabrao Pes Veliki za našeg Kaldea; to

kaže i Mejtera Mermer. Uspeh je postigao i on. Čini se, dakle, da su bogovi odlučili da biraju naše vođe, umesto da ih biramo sami. Pa, ako će taj patera Inkus biti naš novi Prolokutor, dakle Prvi govornik, on će hteti da odabere sebi koadjutora po svojoj volji."

"Ne samo, ovaj, to, nego. I gore od toga. Ako bi on, hm, znaš. Stari Kvecal. Dovitljiv. Lukav. Gledao ga na delu, ja, stotinama puta, a? Ajuntamiento je imao silu, ali on ipak nekako izgura ono svoje. Zaobiđe nekako. Izmanevriše. I Lemura, i Lorija, sve njih. Starac, je li tako? Budalasti matorko. Misle oni. Za Njegovu Svesnost. Za Kvecala. Ali, lukav, Mejt... generalice. Vrlo lukav. Dubok."

Ona načini jedan mali, ohrabrujući zvuk.

"Kompromis. Ja - osećam to. Pam... hoćemo nešto da se razumemo? Pametan ja nisam. Mada se trudim. Trudim. Neki kažu - računa se ne trud nego učinak. Nisam kao stari Kvecal. Ali iskustva, imam, imam. Konferencije, pregovori. I ja ovde vidim rešenje. Već vidim rešenje. Dozvoli, molim te - koadjutor. Da bude. Inkus. Šta mu fali? Pa to bi se svako složio. Stari Kvecal bi odmah, ovaj, vizuel... Konkretizovao. Sagledao bi celinu pre nego što Inkus kaže prvu polovinu prve rečenice. Stari, dozvoli, molim te, stari Prolokutor. Znači, šta, ima da, ima da, je li. Umre. Godina, dve, i hajd. I zamenik uskače na to mesto. Naprosto mogu da ga čujem kako bi on meni to rekao. Zato se nisam usudio, razumeš? Da ti kažem. Vidiš u kakvoj sam ja, ovaj, hm. Nezgodaciji, molim te lepo. Stisci, da kažemo. Jer, ovi. Lori. Galago. I svi ostali. Sve ti je to veštačko. Svi oni. Godinama sam naslućivao. Sastanci sa jednim, sa drugim, ponekad danima. Gledao ih iz blizine. Kvecal je s tim upoznat, mora biti."

"Ali Njegova Svesnost nije hteo da govori o tome?"

"Nije. Hm, nije. Suviše - hoćemo li reći - osetljivo. A Inkus. Rekao sam ti?"

"Ti si meni rekao da je Scila proglasila njega za Prolokutora."

"A on posle ponudio meni..."

Jedna koščata šaka zabaci isti pramen kose unazad, i Mejtera Nana vide koliko se ta ruka trese. "Ponudio ti...?"

"Pos, pos. Tavljenje. Mesto. Nije mislio", Ustavica proguta knedlu. "Nije mislio da vređa. Bar po mojoj proceni. Da omalovaži, ne. Ponudio - ja sam odbio, naravno. Razumeš ti mene. Da ja budem

njegov protonotar. Ja, ja, njegov, njegov..."

"A, tako", reče Mejtera Nana.

"Mi smo, vidi, drugari, Mejtera. Saradnici, hm, u miru, a? Sin i kćer Udruženja sveštenečkog, znači, Crkve. Dogovori naši, sećamo se, ista vizija. Prvi susret naš, znači, mene i tebe, to jest tebe i mene. Pamtim. Zaklela si se ti meni tada, sa očima, hm, gorućim. Da je mir tvoja prva želja, čim ispuniš zadatak koji si od bogova dobila. Volju, hm, božju. Ja se složio? Zakleo se na isto. Pa smo zajedno pričali sa brigadirom Erneom, i sa Kaldeom. Ti si heroj, hm, heroina. Kod narodnih masa. Kod širokih masa. Kod populacije, razumeš ti mene. Čak o podizanju statue se priča. U smislu spomenika. Tebi. E, znači samo jedna tvoja reč, tvoja podrška..."

"Ćuti malo", reče mu ona. "Ni trenutak vremena nisam imala da se priviknem na pomisao da su članovi Ajuntamienta veštački ljudi, a sad još i ovo tvoje."

"Ako bih, razumeš ti mene, ja, hm..."

"Ma ćuti!" Duboko je udahнула, provukla prste obeju svojih mršavih šaka kroz kratku, smeđu kosu. "Kao prvo, ne, ne možeš mi se obraćati sa 'Mejtera'. Ni nasamo, niti bilo kad. Nameravam, ako mi Njegova Svesnost bude dao otpust, da se vratim u svetovni život. Ja bih", ona još jednom duboko udahnu, "mogla i da se udam. Videćemo. A što se tiče tebe, ako je Scila odista proglasila tog pateru Inkusa za Prolokutora, onda on jeste prolokutor, bez obzira na sve moguće aranžmane koje bi mogli da smisle on i patera Kvecal. Lako mogu da zamislim da se mlađi čovek, veoma svetačkog duha, povinuje ubeđivanjima starijega. Bio bi to, ako se gleda u izvesnoj svetlosti, čin plemenitog samoodricanja. Ali ne bi izmenio činjenicu. Taj mladi bio bi ipak naš Prolokutor, mada ga mi ne bismo nazivali tako. A pošto je on predložio da ti budeš njegov protonotar, jasno je da više nisi koadjutor. Nema sumnje da je patera Kvecal sada koadjutor, i da je to najozbiljnije prihvatio. Pa, pošto je to sve tako, tebi ću se obraćati sa 'patera'."

"Draga moja mlada žena!"

Njen pogled ga učutka. "Nisam ja tvoja, a ni ičija, mlada žena. Imam trideset šest godina, i mogu te uveriti da to, kod žene, više nije mladost. Imaš da mi se obraćaš sa 'generalice', inače ću učiniti tvoj

život daleko manje prijatnim nego što jeste."

Na udaljenom kraju sobe otvoriše se jedna vrata, i neko ko nije bio ni Nana ni Ustavica poče da pljeska. "Bravo, draga moja mlada generalice! Izvrsno, zaista izvrsno! Trebala bi postati glumica."

Taj se dogega bliže njima, čovek mali, gojazan, sa blistavim plavim očima, veselim okruglim licem, i kosom toliko svetle boje da je bio maltene plavokos. "Ali ono drugo, da se moraš navikavati na vladu sastavljenu od savetnika koji su hemijski ljudi, to neka te ne brine. Ja nisam hemijski, mada moram priznati da taj predmet ispred vas dvoje jeste nešto otprilike takvo."

Ustavica šumno, užasnuto, udahnu vazduh: prepoznao ga je.

"Ovaj augur i ja smo stari - ne mogu reći prijatelji. Poznanici. Ti si, u to sam siguran, buntovnička, slavna, generalica Nana." Nepoznati poče da se kikoće. "Pretpostavljam da ti je cilj da stekneš vrhovnu vlast, a u tom slučaju bila bi vrhovna Nana. Vrhov-nana. Predsednica zvana Nana. Bez mana? To mi se sviđa! Ja sam savetnik Poto. Zavesa. Hteli ste sa mnom pričati?"

U jednom trenu, tokom koga mu je srce maltene stalo, Svili se učini da je među narodom koji je stajao na ulici i klicao mu ugledao Zumbulu. Pre nego što je mogao išta viknuti onima koji su ga nosili, ta žena je okrenula glavu, i opsena se okončala. A bio je spreman, to uvide sada, smeštajući se opet udobno među jastučice, da iskoči iz nosiljke.

Trebaju mi naočare, reče on sebi. Moje stare naočare koje ni slučajno ne mogu dobiti, ili neke nove.

Oreb mu doleprša na rame. "Svila do-bar!"

"Svila je izludeo, već", reče on svojoj ptici. "Svila je lud, nerazuman. Pomislio sam za neku drugu ženu da je ona."

"Ne vi-di."

"To je baš i moja misao. Nekoliko puta sanjao sam da je moja majka živa. Jesam li ti pričao o tome?"

Oreb zazvižda.

"Onda kad se probudim, još minut ili dva verujem u to, i budem srećan. E, ovo je bilo tako." On se nagnu kroz jednu stranu nosiljke i obrati se glavnom nosaču. "Nema potrebe da idete toliko brzo."

Umorićete se."

Čovek se samo isceri i klimnu glavom.

Svila opet sede udobno. Njihova brzina se povećavala. Nesumnjivo su nosači smatrali da je to pitanje časti: kad čovek nosi Kaldea, mora da trči. Inače bi običan narod, koji nikad nije imao tu povlasticu, mogao pomisliti da nosiš nekoga beznačajnog. A to je neprihvatljivo, jer nosači koji nose nekoga beznačajnog i sami su beznačajni.

"Poslao sam dvadeset gardista da traže nju", reče on Orebu. "To, dabome, nije dovoljan broj, jer da je dovoljan, već bi je našli; ali nismo mogli izdvojiti više, u ovoj situaciji kad nam se Četvrta brigada još odupire na severu, a Ajuntamiento još drži tunele."

Pominanje tunela navede Oreba da grakne sumorno.

Nosiljka je odmicala brzinom koja je, praktično, bila puni trk, zatim se zanjihala, i ušla u krivinu, zanoseći se nižim delom napolje. Iz Ulice sunca uđoše u Lampionsku. Svila se nagnu napolje i reče: "Muzička ulica - mislio sam da vam je jasno. Jedan blok istočnije."

Glavni nosač opet isto onako zaklima glavom.

"Ako je dvadeset gardista ne može naći, Orebe, onda ni ja, svakako, ne mogu; sinoć nisam uspeo. Mi nismo uspeli, trebalo bi da kažem. Znači, treba nam pomoć, a ja se mogu setiti tri mesta - ne, četiri - gde takvu pomoć možemo dobiti. Danas idemo na sva četiri. Požari su većinom ugašeni, a Mejtera Nana i Usik nastaviće da se bore, zapravo, bolje, ako im se ja ne mešam u posao; zato, iako je doktor rekao da treba da budem u krevetu, i iako se od mene očekuje da posvetim svaki minut drugima, a ništa sebi lično, ja nameravam da ovome posvetim koliko god sati je potrebno."

Sa novim zanošenjem i naginganjem, nosiljka zaokrete u neku ulicu još užu, koju Svila nije prepoznao.

"Sve je u rukama bogova, bojim se. Ja u njih nemam poverenja - čak ni u Izvanaša, koji, čini se, ima poverenja u mene; pa ipak, još bi se moglo desiti da nam se oni osmehnu."

"Nađe mala?"

Prošla ga je želja za govorom, ali silina osećanja navede ga da kaže još jednu rečenicu. "Šta li je on uopšte hteo s njom!" Dok je to izgovarao, nosiljka je projurila pored jedne prodavnice u čijem su

izlogu bili jedna citra i jedan prašnjavi fagot.
Ali ih Svila, Kalde od Virona, nije video.

"Ovo je kuhinja?" Mejtera Nana se osvrtała iznenađeno. Bila je to najveća kuhinja koju je ona ikada videla.

"Postoje, hmm, alternative", reče Ustavica. "Još je cela, a? Jednako, ovaj, bez potpisa Sfikse sabljaste."

"Nalazim da je udobna", proglasi Poto. "Kao prvo, ima u njoj hrane, mada su tvoje trupe, draga moja mlada generalice, odnele grdnu količinu. Ja hranu volim, pa i ako ne mogu da je jedem. Kao drugo, ja sam dobar domaćin, nastojim da se moji gosti udobno osećaju, a ovu kuhinju lako je zagrejati. Obratite pažnju na ovu plemenitu peć, i na ovaj sanduk za drva, koji je pun. Ja sam srećno imun na promaju, ali vas dvoje niste. Čvrsto sam rešen da vama bude udobno. One druge prostorije nude ledene čari društvene lepote. Ovde se može dobiti toplota i čaj, pa čak i supa." Opet se zakikotao. "A sve to su stamene vrline stare negovateljice; a reč 'nana' može da znači i takvu osobu, a ne samo biljku nanu, to jest metvicu, poznatu i kao mint. Inače, u ovoj kuhinji postoji i veliki izbor oštih noževa, a mene uvek ohrabruje prisustvo oštih noževa."

"Nije moguće da si ti ovde sam", reče Mejtera Nana.

Poto se isceri. "A da li bi me napala ako jesam?"

"Svakako ne."

"Imaš azof, onaj slavni, koji si od Svile dobila. Neću te pretresati da ga nađem, sada."

"Njega sam ostavila kod pukovnika Bizona. Kad bih sa belom zastavom primirja došla naoružana, ti bi imao pravo da me ubiješ."

"To pravo imam u svakom slučaju", reče joj Poto. Dohvati jedan štap iz gomile naslaganog drveta za potpalu i prelomi ga. "Zakoni rata štite vojske i njihovo pomoćno osoblje. Ovo tvoje je pobuna, nije rat, a pobunjenike ne štiti ništa slično. Ovde prisutni patera zna da je to tako. Divi mu cufa."

"Ja - ovaj - pa - pozivam se na sveštениčko, hm, zvanje. Na ovu mantiju."

"Ti to i možeš, imaš to pravo, jer se nisi borio. Generalica ne može jer se borila. Sve jednostavno i jasno."

Pošto mu oni ne odgovoriše ništa, Poto nastavi. "Kad smo već kod mantije, zaboravih reći da se ratni zakoni odnose samo na one vojnike i njihove pomagače koji nose uniformu svoga grada, kao što, na primer, nosi generalica Saba. Ti, draga moja generalice, nisi u uniformi grada Virona. Posledica je to da iako ja ne mogu napasti tvoje vojskice dokle god primirje važi, ipak imam pravo tebi da polomim obe te nogice, ako mi je volja, i da ti zavrnem taj vratić. Sedite, imamo onaj zgodan stočić tamo. Da ja naložim vaticu i pristavim kotlić čaja."

Seli su. Ustavica je oko nogu pritegao bogati ogrtač koji je nosio preko mantije; Mejtera Nana sela je na isti način kao što bi sedela u svojoj kenobi: delikatne šake sklopljene u krilu, glava pognuta.

Poto je izvukao ka sebi jedno od ložišta te peći, naslagao u njega drva, a onda pogladio jedan štap namenjen za potpalu. Štap najednom planu, ne samo na vrhu kao što bi bukinja, nego celom dužinom. On ga hitnu u ložište i gurnu to ložište nazad u peć, što je bilo praćeno besnom škripom gvožđa.

"On, ovaj", zašaputa Ustavica, "razumeš ti mene, spletke pravi da nas podeli. Jedna strategija... osvedočena? Elementarna. Ja ću se, generalice, držati uz tebe, a? Ako ćeš ti, hm, analogno tome..."

"Mejtera. Obraćaj mi se sa 'mejtera', molim te, kad smo sami."

"Uistinu. Uistinu! O, soror neque, ovv-aj, hmm, enim ignari sumus ante malorum. O passi graviora, dabit Pes his quoque finem."

Poto je sipao vodu u čajnik. Ne okrenuvši glavu, on reče: "Oštar sluh imam. Ne recite posle da vas nisam upozorio."

Mejtera Nana diže glavu. "Ako je tako, ne moram pojačavati glas. Jesi li ti stvarno savetnik Poto? Došli smo da pregovaramo sa Ajuntamientom, a ne sa bilo kojim slučajnim prolaznikom. Ako jesi, čije je ono telo bilo?"

"Jesam." Poto stavi čajnik na ringlu peći. "Moje. Imaš još pitanja?"

"Svakako. Jesi li spreman da obustaviš sve ovo krvoprolieće?"

"A, to tebi smeta, je li?" On izvuče jednu stamenu, tvrdu, tronožnu, okruglu stolicu bez naslona i sede na nju, tako teško da se pod zatrese.

"Kad vidim kako ginu dobri, hrabri vojnici? Kad vidim kako neko

ko je do pre sekund-dva bio prepun želje da me poslušaju, sad leži na ulici, u grčevima i krvi? Da, smeta mi!"

"E, meni, vidiš, ne smeta, i ne razumem zašto bi trebalo. Niti sam ikad razumeo. Hajde da kažemo da je to jedan dar. Postoje ljudi koji mogu da slušaju muziku celo veče, a onda da odu kući i zapišu sve, svaku notu; takođe postoje ljudi koji mogu da trče brže i dalje nego konj. Da li si to znala? Moj dar je manje zapanjujući, ali doneo mi je lepe uspehe. Ne osećam onaj bol koji ne osećam. Je li se to zove tautologija? To je 'logija' koju sam ja od života naučio. I, evo, ja ti je dajem besplatno."

Ustavica klimnu glavom. Njegovo lice, i inače otegnuto, sada se oteglo više nego ikad. "Ja, ovaj, potvrđujem da može to, mislim, u tu rubriku. Svrstati se."

"Savetniče."

"Da, pa, naravno. Hm. Savetniče. Nije mi namera bila da, ovaj..."

"Hvala. Ja sam jedini član koji se silom probio u sastav Ajuntamienta, ili bar jedini koji je to morao. Lemur i Lori bili su braća. Lemur je mrtav. Ne moraš se praviti iznenađen, znam da znaš. On je popunio Ajuntamiento svojom rodbinom, to su sve rođaci. Uradio je to još pre nego što je ovaj, ovde prisutni patera rođen. A ja put pod noge i banem pred njega. Nastupim otvoreno i pošteno. On je bio upravo učlanio i Galagoa, koji mu je rod drugog stepena, i to ne po krvi. Dok sam mu ja, međutim, bio znatno bliži rođak. Kažem ja njemu tako, a on: primedba će se uzeti u razmatranje. Nedelju dana kasnije - za to vreme se štošta dešavalo. Ništa ozbiljno, znate. Samo je poslao jednog čoveka da me ubije. Ja sam se postarao da nam meso tog čoveka bude poslužno na ručku, a desert je bila njegova glava u šerbetu sa limunom. Lemur, kad je to video, trgao se unazad, a ja sam malo šerbeta zahvatio prstima i pojeo ga. Sledećeg dana položio sam zakletvu. Savetnik Poto. Moji rođaci su uskoro otkrili da sam koristan prijatelj, a ne samo neugodan rođak."

Mejtera Nana klimnu glavom. "Ponosiš se time što si koristan, kao što i treba da se ponosi svako ko jeste koristan. Sada imaš priliku da budeš od velike koristi celom našem gradu."

"Mi smo, dozvoli, molim te, jednu stvar, otisnuli se, ovaj, u ovaj poduhvat u dobroj veri", ubaci Ustavica. "Generalica je došla

nenoružana. Moj, hm, poziv, zabranjuje oružje. Takvo je, bar, moje mnenije, mada, naš, ovaj, Kalde, možda misli drugačije. Ja te pitam, savetnice, da li ti, ovaj, slično. Jesmo li mi pregovarači? Ili, ovaj, zarobljenici?"

"A ti bi da ideš pre nego što tvoj čaj bude gotov?" Poto mahnu ka vratima. "Učini taj opit, patera."

"Moja dužnost me, hm, vezuje."

"Onda jesi zarobljenik, ali ne moj. Draga, mlada generalice Nano, zar ne bi volela znati kako to ja uspevam da budem živ u kuhinji a mrtav u dnevnoj sobi?"

"Očigledno vas je bilo dvojica." Ona je iz džepa izvadila brojanice načinjene od velikih drvenih perli i počela ih propuštati kroz prste; prijali su joj ti dobro znani oblici.

"Ne, samo sam jedan, a taj jedan nije ni tamo ni ovamo. Pošto nas je zahvatilo starenje, savetnik Tarsier nam je napravio nova tela, od hemijskih ljudi. Prvo takvo dobio je Lemur, a mi ostali kasnije, kad je kome postalo potrebno; tela kojima možemo raditi, ne ustavši pri tom iz kreveta. Ja ne mogu uživati u hrani, ali jedem. Primam hranu intravenozno, evo baš u ovom trenutku."

"A šta je bilo sa tim veštačkim ljudima?" Mejtera Nana uspela je da održi čvrstinu glasa. "Sa njihovim umovima?"

"A ja mislio pitaćeš me da li je drugima napravio i više od jednog."

"Ne. To očigledno jeste, ili neko jeste. Ali ti si ovo telo dobio od druge osobe. I - dao si da se izmeni, da bi ličilo na tebe, zar ne? Moralo je tako biti. Jesi li imao pristanak te osobe koju ste uzeli?"

"Logično pitanje bilo bi da li smo svi mi pretvoreni u po dvojicu." Poto udari pesnicom po stolu. "Nisi čak pitala ni odakle mi ova drva za loženje. Kako da pregovaram sa nekim ko se ne drži poente?"

Ustavica poče: "Ja, ovaj..." ali Poto nastavi. "Znam kako. Tako što ću ja da ubadam jedan po jedan poen. Dabome! Uskoro bih mogao da ubodem tako da ti poen iziđe na leđa." On se okrete Ustavici. "Da, patera. Hteo si reći...?"

"Ja sam, hm, nagađao, savetnice, kako si uspeo ono drvo upaliti onako, ovaj, bez napora. Pa se nadam da nam ti daš neku, je li, ekspli-kaciju toga."

"Nemam nameru da sedim ovde i jednom kasapinu objašnjavam

hemiju. Zar vama dvoma nije jasno da kad vam jednom kažem šta želim, ja više to ne želim? Šta ćeš ti uopšte ovde? Draga generalica Nana je, posle Svile, glavni vođa. Zašto si ti tu?"

"Da, hm, pa, da posređujem. Njegova Svesnost, i, razumeš ti mene, ovaj..."

"Da donese mir", saopšti Mejtera Nana. "Kalde Svila ponudio je da svi vi zadržite vaše savetničke položaje, u skladu sa Poveljom. Dakle, ustavno. Imajući u vidu sve što se desilo, ja smatram da je to veoma velikodušno."

"Doživotno?"

Ustavica dodirnu njenu ruku; Mejtera Nana veoma lako protumači značenje tog gesta. "Postoji li takva ustavna odredba? Koja bi omogućila da neko ima doživotni mandat? Ako postoji, pretpostavljam da bi mogla biti iskorišćena." Ustavica odmahnu glavom: ne. Njegova kretnja bila je minimalna, ali ju je Mejtera Nana uspela videti.

Poto se široko osmehnu; to je bilo tako neočekivano, da se Mejtera Nana na trenutak zapita nije li, nehotice, obećala Ajuntamientu povratak na vlast.

Videći taj osmeh, Ustavica se sav ozari. "I bolje! Od toga! Moramo, hm, prijatelji biti, ne? Prijatelji mogu sklopiti mir, neprijatelji, hm, ne."

"Pogrešno tumačiš moj izraz lica, patera."

"Hoćemo jednu stvar? Ja ga, dozvoli, mo-lim te, pozdravljam i odobravam. Izraz. Vremena ima, za razumevanje, sada dovoljno. Ako ja možda i predlog dam, savetniče? Generalice? Moja želja, duboka, iz srca. Da se mi, ovaj, svečano okupimo u ovom, je li, momentu, i ponudimo svoju zajedničku molitvu. Uputimo. Na imena devet velikih. Peticiju našu, takoreći, da..."

"Dosta!" uzviknu Poto. "Ja držim ključ, a on se tu razbrbljao. Tebe je, generalice, poslao Kalde Svila. Tačno?"

"On bi odobrio ovaj moj dolazak, svakako. Danima smo pokušavali da uspostavimo neki kontakt sa vama savetnicima preko naših stakala. Ja sam pomislila da bismo mogli pokušati i na ovaj način."

Kad Poto ništa ne odgovori, ona dodade: "Njegovu eminenciju

odabrali su da dođe ovde u svojstvu posrednika vaš brigadir Erne i naš Kalde. Koliko je meni rečeno, ubrzo posle toga i Njegova Svesnost ponudio je svoje usluge, zbog čega smo svi bili, a i sada jesmo, veoma radosni. U tom smislu ja bih se nadala..."

"Ne možeš ti govoriti u njegovo ime", reče joj Poto. "Možda misliš da možeš, ili da ovde prisutni patera može, ali nije tako. Ja njega poznajem odavno; zlobniji i nepredvidljiviji čovek u ovom gradu ne postoji. U tome ga ne nadmešujem čak ni ja. Ti si generalica, je li?"

Ona klimnu glavom. "Proglasila me Ehidna božanska, u teofaniji. Moja uputstva", ona ih u svojoj svesti prepravi, u interesu mira, "bila su: srušiti Alambreru i obezbediti da grad Viron ostane lojalan Scili. Ako pitaš kakav je moj položaj u našoj komandnoj strukturi: Kalde Svila je predsednik naše vlade, civilni i ujedno vojni. Generalisimo Usik je naš vrhovni vojni zapovednik. Ja komandujem naoružanim narodom, a general Skejt komanduje Kaldeovom gardom."

Poto se sitno zakikota. "U tom slučaju, ti imaš čvrst pregled vojne situacije. Ja nemam. Lemur je bio nama glavni za vojne stvari. Objasni mi u kakvim smo okolnostima, generalice, pa da počnemo zajedno."

"Ozbiljno to kažeš?"

On se zanjiha od neke zabavljenosti kojoj nije davao glasa. "Nikad ozbiljniji."

"Kako god želiš. Posle Ehidnine ofidijske teofanije, imali smo oko trideset hiljada pešadinaca. To ne znači da je svedoka bilo toliko, nije bilo ni upola toliko, ali mnogi koji su od drugih čuli šta se desilo, pridružili su se nama. Neki od njih bili su pripadnici Garde, ali nijedan, koliko je meni poznato, iznad čina kapetana. Vi, Ajuntamiento, pozvali ste vojsku da se umeša, čime ste dobili nešto oko sedam hiljada vojnika, pored dvadeset četiri hiljade pešadinaca u vašoj Civilnoj gardi."

"Nastavi", reče joj Poto. "Ništa od toga nije sasvim tačno, ali zanimljivo je."

"Moje brojke za Gardu potiču od generalisima Usika, koji je svakako bio u položaju da zna. A brojke o vojsci, od narednika Peska, vođe onih hrabrih vojnika koji su uvideli da njihova vernost uistinu treba da bude na strani Kaldea."

Potovo lice bilo je i sad razvučeno u široki osmeh. "Izvini što te prekidoh."

"Htela sam reći da smo mi, od tada, dobijali na snazi, a vi gubili. Do kraja prvog dana mi smo maltene dostigli snagu od pedeset hiljada, na kojoj danas stojimo. Pedeset hiljada pod mojom komandom. Te noći, sve brigade vaše Civilne garde prešle su na Kaldeovu stranu, sve osim Četvrte. Četvrta i Treća, koja je bila pod komandom generalisima, držale su Palatin. Četvrta brigada, pod komandom brigadira Ernea, isterana je odatle drugog dana u severna predgrađa."

"Gde se i sad nalazi."

"Tako je. Mi smo se morali boriti sa požarima u gradu, sa stotinama njih, a osim toga, morali smo se organizovati, što je bio ogroman posao. Kad se Alambreira predala, dobili smo hiljade pušaka sa debelom municijom, kao i stotine hiljada metaka za njih. Trebalo je obezbediti da sve to dospe u ruke ljudima dobrog karaktera. Osim toga, postoji osećanje da bi Četvrta brigada mogla preći na našu stranu kroz dan-dva. Kalde Svila i generalisimo Usik tog su mišljenja, a i ja. Rečeno mi je da u to veruje i Njegova Svesnost."

Ustavica pročisti grlo. "Dakle, dozvol'te jednu stvar - brigadir Erne bio je taj koji je mene zamolio da - iniciram? Da pokrenem ove pregovore. Ja sam, ovaj, posle toga, nedugo posle toga, potražio i našao Kaldea, koji ih je odobrio. Ja mogu, hm, sposoban sam, i, je l' hoćemo nešto? Ovlašćen. Po mišljenju brigadi..."

"Sada nisi", reče mu Poto. "Generalice, da li bi ti mogla slomiti Četvrtu brigadu? Pretpostavimo da Svila to naredi."

"Svakako, za dva do tri sata. Pa i manje, ako bih imala nekoliko talusa i letelica, a ne samo moje ljude. Ali mi bismo radije da ne dođe do takve bitke. To se samo po sebi razume, jer imamo u vidu gubitak ljudskih..."

"Ne razume se!" reče Poto i prezrivo frknu. "Ja ne primećujem da se to samo po sebi razume! Je li krvoproliče ono što tebe zaista uznemirava?"

"Pa ja mislim da bi trebalo da uznemirava svakoga."

"Tu si u pravu, ali i nisi. Krvoproliče ne bi uznemirilo mene, ali

zašto da ne preuzmete na svoju stranu pet hiljada prvoklasnih gardista ako možete? Mi bismo to učinili. Jesu li to jedini razlozi, generalice?"

"Biću iskrena. Postoji još jedan vid. Vi, a kad to kažem imam u vidu vladu, dakle Ajuntamiento, držite još mrežu tunela, gde ste zavukli glavninu vojske i nekolicinu gardista."

"Nekolicinu - blizu hiljadu."

"Ako ostavimo njih po strani, mora biti da imate oko sedam hiljada vojnika tamo dole."

Potov kez se proširi.

"Više od toga? Pa dobro, ako ti kažeš. Sedam hiljada je bila naša procena. U svakom slučaju, ako se duboko upetljamo u napad na Četvrtu, što, inače, i ne bi trebalo da bude naš glavni cilj, vi biste mogli izići iz tih tunela i napasti nas s leđa. Po izveštajima koje sam ja dobijala, potrebna su bar četiri moja borca da savladaju jednog vašeg vojnika, što znači da vaših sedam hiljada - to je brojka o kojoj smo raspravljali - jesu ekvivalent mojih dvadeset osam hiljada. Nismo smatrali da to možemo rizikovati. Mogla bih dodati da ni sad ne smatramo."

Poto zaklima glavom, upadljivo, pa i preterano poletno. "Negde u toj gomili prazne priče bilo je jedno zrnce koje je izgledalo inteligentno, draga moja generalice. Rekla si da vi zaista želite da uništite ne našu Gardu, to jest ono što je od nje preostalo, nego nas. Zbog čega ne siđete u tunele, po nas?"

Ustavica je izgledao duboko potresen. "Da li ti, hmm, savetniče, misliš? Da je ovo produktivno?"

"Mislim da jeste. Videćeš. Odgovori mi ako možeš, generalice."

"Zato što su tuneli suviše lako branjivi. Ja u njima nisam bila, ali su mi opisani. Desetak vojnika može držati takav položaj protiv stotinu boraca koji napadaju. Ako budemo prisiljeni, mi ćemo već naći neki način, kopaćemo lagume odozgo, i tako dalje. Ali radije bismo da to ne radimo; zato sam ovde. Postoji još jedna stvar. Pominjao si uništavanje Četvrte. Mi to, očigledno, ne želimo učiniti. A još manje želimo uništavati vojsku koja ovome gradu veoma znači. Znamo da..."

"Zapanjujuća si ti žena." Poto odmače tronogu stolicu i pređe

preko velike kuhinje, do peći. "Žena koja govori razumno kad god joj to odgovara, a ne čuje da je kotlić proključao."

"Žene, uglavnom, govore razumno, ako su muškarci voljni da ih čuju."

"Ili bar generalice, generalno, govore tako. U pravu si za Četvrtu, i u pravu si za vojsku i za nenapadanje tunela, mada o celini situacije nemaš pojma. Ja sam naš glavni uhoda, da li si to znala? Ja sam komandovao svim Lemurovim uhodama, a sada imam i Lorijeve." Opet se kikotao nekoliko trenutaka. "A kad pogledaš, to su uglavnom isti ljudi, generalice, iste osobe. Nego, zar ti zaista zamišljaš da svi borci u ovom gradu jesu ili naši ili vaši? Pa nisi, valjda, toliko neobaveštena." On podiže sa ringle veliki bakarni čajnik iz koga je izbijao mlaz vodene pare.

Mejtera Nana skupi i napući usne.

"Ima, vidiš", poče Ustavica. "Ima, hm. Minijaturno? Minimalno. I nekih drugih, tek da se kaže. Nekoliko stotina..."

"Približno dvesta", reče ona. "Dvesta pterovojnikinja pod komandom generalice Sabe, koja takođe raspolaže vazдушnim brodom. Dve stotine je, kao što njegova eminencija reče, vrlo mala snaga, mada uz vatrenu podršku iz vazdušnog broda čak i vrlo mala snaga može, možda, da postigne vrlo mnogo. Generalica Saba je, uzgred rečeno, ponudila da nam pomogne kad budemo krenuli na Četvrtu."

"Baš je ljubazna." Poto donese proključali kotlić na njihov sto.

"Nije prema vama, savetniče. To uviđam. Ali jeste prema nama. To je gest kojim vladarka Trivigauntea želi da pokaže svoju dobru volju prema novoj vironskoj vladi, i mi taj gest visoko cenimo."

"Diplomatija vam je na visini." On podiže čajnik sa stola.

"I jeste. Tek je u začetku, pa ipak, na visini je." Mejtera Nana ustade. "Ovde je potreban i čajnik, a i čaj. Takođe šećer, mleko i limun, ako njegova eminencija uzima limun. Idem ja da to potražim."

"A ja upravo htjedoh da pitam da li mi je lice prašnjavo."

"Molim? Šta kažeš, savetniče?"

"Da li je prašnjavo. Pogledajte pažljivo, molim vas. Možda bi trebalo da priđeno prozoru, gde bi svetlo bilo bolje."

"Ne vidim ja nikakvu prašinu." Nju zahvati uviđanje, iznenadno i

neprijatno, da na tom licu, iako se pokreće sa toliko živosti, nema topline baš nimalo. Dobro znana metalna maska Mejtere Mermer imala je u sebi čitav jedan svitak pun poniznosti i saosećajnosti; a ovo lice, iako debeljuškasto i rumeno, ostalo je hladno poput zmija Ehidninih.

"Bilo je u magacinu godinama, znaš." Poto zabaci telo unazad pod nemogućim uglom i počeška se po vrhu nosa vrhom 'kljuna' kotlića, iz koga je i sad snažno izbijala para. "Ja sam najmlađi član Ajuntamienta, generalice. Jesi li znala to?"

Mejtera Nana zavrte glavom odrečno.

"Pa ipak, rekli su mi da je po njihovom mišljenju ovo lice suviše mlado, i zatražili da ga zamenim." On uspe da se nagne još više unazad. Mlazić ključale vode poče curiti iz kotlića. "A ne znaš ni o Raninoj hordi."

"Šta mu nedostaje?"

"Mom licu?" Poto upre vrhom kljuna kotlića sebi u lice, kao da hoće pokazati o čemu govori. "Pa, bilo je smešteno u magacin. Ja govorim, zašto me ne slušate? I sad, eto, nemam ni približno onako oštar vid kao donedavno. Možda mi je ostala neka prašina u očima."

Pre nego što ga je Mejtera Nana mogla zaustaviti, on podiže kotlić još više, nakrenu ga, i voda poteče dole na njegov nos i pravo u njegove otvorene oči. Ustavica uskliknu "O, bogovi moji!" a Mejtera Nana odskoči od šištanja i prskanja uskipele tečnosti.

"E, tako. Sad bi trebalo da bude dobro." Poto sede opet uspravno i normalno, i pogleda je kroz plave oči, veoma raširene; onda poče naizmenično stiskati i otvarati kapke, da istisne preostale ključale kapljice. "Jeste, sad je mnogo bolje. Sve vidim. Nadam se da ćeš to moći i ti, draga moja generalice mlada. Rani je već pokrenula svoju hordu, a to ti je šezdeset hiljada tih žena koje su joj pešadija i petnaest hiljada koje su u njenoj konjici. Nemam na raspolaganju luksuz da iz dirizabla osmatram kretanje neprijatelja Virona, ali činim koliko mogu. Sedamdeset pet hiljada boraca, a to su sve trupe koje su već očvrsnule u bitkama, plus njihovi pomoćni odredi, plus kolone sa ukupno petnaest hiljada tovarnih kamila, plus radni bataljon od deset hiljada muškaraca." Poto se okrete Ustavici. "U Trivigaunteu, muškarci su svi kao ti, patera. Tvoja 'shola'. Nemaju oružje. Naime,

tako se bar smatra."

Ustavica se pribrao. "Da li ta obimna i, hm, respektabilna sila mar-ši-ra? Maršira, veliš ti, molim te lepo? Pa onda pretpostavljam da nije krenula na ovu stranu, inače biste vi. Ajuntamiento. Već, je li, heh. O uslovima predaje?"

Poto se opet sitno zasmeha.

Mejtera Nana se isprsi. "Ja se ne bih smejala, savetnice. Njegova eminencija sasvim dobro kaže. Ako nam je Rani uputila toliko veliko pojačanje, tvoja strana nema nikakvih izgleda."

"Upravo kao što sam se plašio", reče joj Poto. Još jednom podiže kotlić. "Šta misliš, da li se dovoljno ohladila?"

"Za pravljenje čaja?" Ona uzmače jedan korak, nehotice. "Ne znam, ne bih rekla."

"Ne, nego za pranje očiju, da bi bolje videle. Mislim da si u pravu, ključala voda dugo zadržava istu vrelinu."

"Ja sam došla pod zastavom primirja!"

On posegnu ka njoj, pokretima koji su bili mnogo brži od onih koje bi jedan gojazni čovek trebalo da bude u stanju da izvede. Ona se munjevito okrete i dade se u bekstvo; oseti da je Poto samo vrhovima prstiju uspeo da dokači njenu mantiju. Bežeći svom silinom, samo pedalj ispred njega, ona stiže do vrata i baci se kroz njih. Jedna ruka je poduhvati odozdo i podiže kao jagnje; a druga je obuhvati tako da su joj sada obe ruke bile pritegnute uz telo, duž bokova. Lice joj se našlo pritisnuto u tkaninu plesnivog mirisa.

Poto reče, glasom koji je zvučao kao da dolazi iz neposredne blizine: "Donesi je unutra."

Ne tako blizu, Ustavica je nešto započinjao i mucao. "Stani, pa - to nap, nap, rosto ne može - ta žena je sibila! Ne mo..."

"Ma, ćuti", reče mu Poto. "Presavij je unazad, Pauče. Nateraj je da gleda gore, u ovo."

Najednom je dobila i svetlost i vazduh. Čovek koji ju je uhvatio bio je visok kao Ustavica, ali širok i masivan kao Poto. On je uhvati za kosu. Spustivši se na jedno koleno, on je prebaci preko drugog.

"Sine moj", reče ona, dižući pogled ka njegovoj teškoj, neobrijanoj donjoj vilici. "Shvataš li ti šta radiš?"

Taj čovek, za koga je pretpostavila da se zove Pauk, baci pogled

na jednu stranu; tamo gde je pretpostavljala da se nalazi Poto. "Je l' dobro ovako savetniče."

Ona prevrte očima na sve strane, Potoa ne pronade. Debeli prsti nisu joj dopuštali da okrene glavu.

Potov glas dopre iz daljine. "Staviću kotlić još malo na vatru. Nećemo da se ohladi dok ti ja saopštavam pravila."

Ustavica uđe u njeno vidno polje; izgledao je visok kao kula, dok se naginjao nad njih dvoje. "Ja, ako išta. Mejtera. Generalice. Ako išta ja mogu...?"

"Možeš", reče ona. "Javi Bizonu šta se dogodilo."

"Vraćaj se ti na tvoje mesto", reče Poto Ustavici, koji nestade. "Zar se nisi pitala, draga moja generalice", reče Potovo vedro, okruglo lice, sad nasuprot Paukovog, "kako se to dogodilo da ja budem tako blizu mog sopstvenog leša? Niti šta je bilo sa Krvovim telom? Krva je ubio, nožem, tvoj prijatelj Svila. Hajde da ga više ne nazivamo 'Kalde'. Vreme za toliku ljubaznost je prošlo."

"Pusti me da ustanem, pa ću rado pitati."

"Neće biti potrebno. Krvovo telo je već odneto, vidiš. A ti vidiš, a? Za sada još vidiš. Ja sam naredio da se moje mrtvo telo ne dira, zato što mislim da ćemo moći da ga popravimo. Došao sam i odneo ga; ja lično, zajedno sa nekoliko mojih najpouzdanijih lovaca na uhode. Pauk je njihov šef. Upotrebio bih vojnike, ali oni su, izgleda, strašno osetljivi na svako pominjanje Kaldea, iako čovek to ne bi pomislio kad ih pogleda."

Iz daljine Ustavica poče dozivati. "Savetniče? Savetniče!"

Ona sklopi oči. Ako nikada više neće imati vid, onda poslednji prizor koji njene oči gledaju ne bi trebalo da bude visoka, čađava tavanica kuhinje u ovoj razrušenoj vili. Nego: Ehidna. Lice Ehidnino u svetom prozoru. Lice njene majke. Bizonovo, sa hitrim očima i kovrdžavom crnom bradom. Njena soba u kenobi. Deca u igri, i to grupa Mejtere Mermer, zato što je ona uvek želela njih, a ne starije devojčice koje ima ove godine niti starije dečake koje je vodila pre nego što je umro patera Štuka. Njorkino lice, tako ružno i tako ozbiljno, dragocenije od cele hrpe zlatnih kartica. Bizonovo. Kavezna ulica, i vojna letuća vozila iz kojih štekću mitraljezi dok beli pastuv tutnji ka njima.

"Jesi li čula to, draga moja generalice?"

"Čula - šta?" Mejtera Nana otvori oči i seti se, tek tada, naknadno, da bi joj ključala voda mogla biti svakog trenutka sipana u njih.

"Reci joj, patera! Reci joj!" Poto se kikotao kao devojčica od dvanaest godina, smeh ga je toliko obuzeo da je jedva uspevao govoriti.

"Pa, ja sam, predložio. Hoćemo li reći, zamenu."

"On hoće da dospe na tvoje mesto. E, što je smešno - smešno je."

Ona pokuša nešto da kaže, ali primeti da joj se oči pune vrelinim suzama, parodija očigledna i jeftina do nepodnošljivosti. "Ne, eminencijo. Ali... ali hvala."

"On, da kažem, Poto. Savetnik. On hoće da postigne, tvoju, tvoju, hm, saradnju, da? U tom smislu, ja sam hteo ukazati da ti... da bi mene, ovaj, spasla. Šta god on hoće."

"Ali ja te i ovako mogu naterati da radiš što god ja hoću." Poto se vratio. Podiže kotlić nad njeno lice. "Ono što ću ja sad da radim isto je što je ona radila godinama. Prosvetarski posao." On prasnu u smeh, pokri usta slobodnom šakom. "Sad ćemo da isperemo prašinu. Da sagledavanje bude jasnije. Jesam li objasnio pravila?"

"Ovaj, nisi."

"Postavljaću pitanja. Vaspitno-obrazovna pitanja. Ako njeni odgovori budu kako treba, odložićemo kupanje očiju. Ili ako ti umesto nje odgovoriš. Spremni? Pauče, a ti? Kad vidiš da se kotao naginje, moraš da je držiš čvrsto, ali i da skloniš svoje prste od mlazića vode."

"Sasvim spreman, savetniče."

"Počeću jednim lakim pitanjem. To je najbolji pristup, zar ne? Ako zaista želimo da deca nauče. Ako nećemo da se samo pravimo važni, da 'dokazujemo' kako smo pametniji od njih. Dakle: jesi li poznavala Svilinog prijatelja, doktora Ždrala?"

Ona opet sklopi oči. Uvide da joj razmišljanje ne uspeva najbolje. "Poznavala? Ne. Mejtera Mermer pomenula ga je jednom, kao ljubaznog doktora koji je dozvolio da se ona poveze njegovom nosiljkom. Mislim da ga nikad nisam videla. Sigurna sam da nisam imala nikakav susret sa njim."

"A nikad i nećeš. Mrtav je." Poto je zazvučao kao da je time zadovoljan. "Sad si ti na redu, patera. Da čujemo?"

"O Ždralu, je li molim lepo? Doktoru? Ne uspevam da se, hm, prisetim."

"Bio je uhoda. Hajde da priznamo tom jadniku ono što je zaslužio. Bio je majstor uhođenja; neki čak tvrde, najbolji uhoda trivigauntske vladarke. Trivigaunte je imao više obaveštajaca u Vironu nego u ma kom drugom gradu. Ima ih i sad, ali su bez šefa. Šta misliš ti, Mejtera, zašto je to tako? Više uhoda nego Urbs ili Palustrija?"

"Mogu samo da nagađam." Usta su joj bila suva; ona pokuša da proguta knedlu, ali ne uspe. "Rani je žena, a svi ostali gradovi oko našeg imaju muške vladaoce. Možda je ona bolje osetila koliko opasnost predstavljate ti i tvoji rođaci."

"Nije loše. Možeš li ti i bolje, patera?"

"Ja, ovaj, prevara."

Poto se sitno zakikota. "Dva poena za ovo. Nastavi."

"Njegova, je li, Svesnost. Rekao mi. Ne baš tim rečima, razumeš. Nema planina. Prvi, ovaj, prvi..."

"Cilj", reče Poto, pomažući mu da se izrazi.

"Tač-no. U, kako bi rekli, proleće. Nije još mnogo ostalo, a, savetniče? Zima je, dozvoli jednu stvar, molim te. Po-če-la."

"Generalice, ovo je tvoja oblast. Pretpostavimo da imaš veće snage i suočavaš se sa protivničkim manjim snagama. Da li bi radije pošla u napad preko pustinje ili preko planina?"

"Radije bih videla pustinju", reče ona, izbegavajući pravi odgovor.

"Ne možeš videti ni pustinju ni planine odavde, a ako ne budeš davala odgovore, nećeš videti više ništa." Kotlić se nagnu malo.

"U tom slučaju, pošla bih radije preko pustinje."

"Zašto?"

"Zato što bi borbe u planinama bile kao borbe u tunelima. Postojali bi tesnaci kroz koje se mora proći, a u njima bismo morali razbijati neprijatelja čeonu. U pustinji, mogli bismo ga zaobilaziti."

"Tako je. patera, nisam ti dao dovoljno prilike da se istakneš, zato sad pitam prvo tebe. Dva grada, kojima ću je dati imena Viron i Trivigaunte, razdvojena su jednim jezerom i jednom pustinjom. Jezero je veliko; doduše, u poslednje vreme se smanjuje, a postaje i

pomalo slankasto. To je situacija, a pitanje je sledeće. Ako je Vironu najlakše da napadne, od svih gradova, baš Trivigaunte, koji grad je Trivigaunteu najlakše da napadne? Razmisli pažljivo."

"Njima? Naj..." Ustavicin glas je drhtao. "Pa nas, valjda. Viron."

"Saglasna, moja generalice?"

Dok je Ustavica govorio, ona je počela kratku molitvu Ehidni; sada promrmlja završnu frazu i odgovori: "Moglo bi biti i drugih odgovora, ali ovaj je najverovatniji. Viron."

"Stavljam kotlić opet na vatru", reče joj Poto. "Ne zato što si položila, nego zato što bi mogla pasti već na sledećem pitanju, a ja želim da voda bude dovoljno vruća da obavi posao. Slušaj pažljivo, jer idemo sa geografije na aritmetiku. Slušaj, i razmišljaj. Jesi li spremna?"

Ona prisili um i usne. "Valjda jesam."

Poto se nasmeja. "A ti, patera?"

"Ja, ja bih... želeo, savetniče..."

"Ma, ostavi to za kasnije. Vreme je za aritmetiku. Evo. Trivigauntska Rani ima u Vironu sedamdeset pet hiljada ljudi. Elitnih trupa. Takozvanoga Kaldea generalica ima pedeset hiljada, i to ljudi koji nisu prošli vojnu obuku. Izdajnik koji zapoveda Kaldeovom gardom ima nekih osamnaest hiljada sposobnih za službu, ali je njihova lojalnost pod znakom pitanja. Ako su te ove brojke zbunile, ne zameram ti. Da li bi želela da se ja ovde zaustavim i da ponovim te brojeve?"

"Da čujem dalje."

"Stižemo do suštine. Rani, sedamdeset pet hiljada. Ti, pedeset hiljada. Usik, osamnaest hiljada. Sve su to borci, naoružani biološki ljudi. Međutim, Ajuntamiento, koji je protiv sve te tri sile, ima osam hiljada i dvesta vojnika i hiljadu boraca, ispod zemlje, a ima i pet hiljada boraca na površini. Pitanje glasi: ko je na vlasti u Vironu? Odgovori, patera."

"Pa - heh. Vi ste, vi ste. Ajuntamiento."

"Za ovo, jednu kap", reče Poto. "Donosim kotlić."

Mejtera Nana čvrsto zažmuri. Steže zube. Kap ključale vode, samo jedna, pade na njeno čelo. Zaključana u svoj privatni košmar straha i bola, ona začu otvaranje vrata, ali to kao da je bilo ligama

daleko. Progovori jedan novi glas, tonovima sipljivog starca: "Šta je ovo?"

Ustavica, van sebe od radosti: "Vaša Svesnosti!"

Poto, gotovo nemarno, reče: "Ovo je fino iznenađenje, a rasporedio sam stražu uokolo, jesam. Pa, ne mari, jedan zarobljenik više, zašto ne."

Ona razmače kapke, zaškilji malo, nagore. To sasušeno staračko lice nadneto nad nju viđala je ranije, ali samo izdaleka; tada nije opazila kako mu oči svetlucaju.

"Oslobodi je!" prasnu Kvecal. "Odmah da si je pustio! Sad!"

Pauk upita: "Savetniče?" Ona se pokušava osmehnuti.

"Čas je završen, za sada. Možda ćemo đake pozvati na novi čas, uskoro, zato oni treba da razmišljaju o gradivu." Zvučao je ljutito.

Pauk ustade, a ona pade na pod.

"Razgovarao sam sa tvojim rođakom Lorijem", reče Kvecal Potou, "i došao sam da i tebi saopštim novosti koje sam preneo i njemu. Ako ti posle toga odlučiš da mi oduzmeš slobodu kretanja, to je rizik koji sam sam prihvatio."

Poto reče Pauku: "Ovaj stari lisac je Prolokutor, Prvi govornik za bogove. Ako će ta činjenica tebi predstavljati problem, kaži."

"Sve što narediš, savetniče."

"On vredi koliko dve ove generalice i deset ovakvih mesara. Nemoj to zaboraviti. Matori, kakve si trikove sad smislio?"

Mejtera Nana se brže-bolje podigla na noge, nastojeći da ne nagazi rubove suknje.

"Nikakve, savetniče. Dogodila se teofanija dok sam prinosiso žrtve u Velikom mantejonu." Mejtera Nana dobi dva utiska jednovremeno: da se Kvecal nikada ne uzbuđuje i da je uzbuđen sada.

Poto frknu i ostavi na sto kotlić iz čijeg kljuna je vijorio mlaz vodene pare. "Još jedna, a? Ko je bio ovog puta? Sfiksica?"

Kvecal zavrte glavom. "Pes."

"Pes je mrtav!"

Kvecal se okrete od Potoa. "Mejtera, bio je bog Pes Veliki. Pes Gospod naš, otac sedmoro glavnih. Ako ne on, onda njegov duh. A zapravo je tako nešto i nagovestio, on sam, svojim rečima."

2. ZOVE SE HOSAAN

On lično je ova vrata bio zatvorio, iznutra, i zamandalio; to je bio poslednji postupak u procesu egzorcizma, a isterivač demona bio je on. Ali ako ova vrata (u senci, vrlo teško primetna, na bočnoj strani zgrade koja je nekad, davno, bila mantejon i za koju mnogi slabo obavešteni prolaznici nesumnjivo i sad misle da je mantejon) služe za ulazak mušterija koje ne žele da ih iko vidi kad dolaze kod Orhideje, onda bi trebalo da je u blizini neko ko će, na njegovo kucanje, doći. Po letnjoj navici, on prvo zažmirka, pa tek onda diže pogled da oceni kolika je širina sunca, koje se u ovo doba dana već sužavalo; ali nije bilo potrebe da žmirka, nebo je bilo prekriveno oblacima tamnim od kiše ili snega. Osim toga, sunce je bilo zaklonjeno i trivigauntskim vazdušnim brodom, koji je lebdeo iznad grada; imao je boju mumije.

On pokuca opet. Njegovi nosači spustili su nosiljku i sad su se odmarali. On počne razmišljati: sme li da rizikuje da ga oni vide kako kuca i lupa na jedna vrata, a iznutra se ne odaziva niko? Šta bi rekao komisionar Daždevnjak o posledicama koje takav događaj može imati na njegov prestiž i njegovu popularnost? Šta bi Usik rekao? Da li bi u tom slučaju glavna tema razgovora u gradu postalo to, umesto rata?

Smeškao se ovoj misli, kada se vrata otvoriše. Pred njim je bila jedna mala, sasvim neprivačna žena, preko čije je prosede kose bila vezana izbledela krpa. "Uđ... oh. Ovde nije više to, patera."

"Ja sam Orhidejin duhovni savetnik", reče joj Svila čvrsto. "Pusti me unutra." Žena uzmače; on zakorači unutra, zatvori vrata za sobom i zamandalio ih. "Vodi me do nje."

"Ja ovde čistim." Pogledom je odmeravala Oreba, sa neodobravanjem.

Svila, u sebi, priznade da bi ovom mantejonu dobro došlo čišćenje. Diže pogled, nakratko, ka pozornici, da vidi da li je nova pozadinska kulisa jednako svetogrdna kao ona ranija koju je on svojevremeno sasekao na komade; uveri se, sa nelogičnim zadovoljstvom, da je samo nepristojna.

"Ona će biti u svojoj sobi, al možda još nije ustala."

"Vodi me do nje", ponovi on, pa dodade: "Odmah!"

"Al da kucam ja neću", reče mala žena, delujući zaplašeno.

"Dobro, nije bitno", reče on i progura se pored nje, napred. "Pamtim ja kako se ide donde." Krupnim koracima pođe preko mantejenskog dvorišta; u skočnom zglobu osećao je samo vrlo mali bol, pa i to tek povremeno. Na onom stepeniku sedeo je onda i razgovarao sa Mošusom. Mošus je mrtav, sada. Uspomena na Mošusovo lice u mukama.

Dvorište, iako napušteno, nije bilo 'prazno', po njemu su bili razbacani ostaci hrane koje su ključali, nastojeći jedni druge da oteraju, golubovi i vrane; puno boca, prosutog pića, slomljenog stakla. Oreb je, veći od najveće vrane, očarano gledao taj prizor, naginjao i okretao glavu.

Na onom drvenom stepeništu ležao je, ne tako davno, Fidejin nagi leš. Nije imalo smisla danas gledati jesu li se zadržali tragovi krvi, niti ih preskakati ako jesu. Svila se poče penjati, pogleda odlučno usmerenog ka galeriji, gore.

Kako je jaka tada bila njegova vera! Onaj Svila bi se sad već uveliko molio, uveren bez imalo sumnje, kao dete, da bogovi čuju svaku reč; prvo bi uputio jednu molitvu Molpi, pošto je ona pokroviteljka ovog dana u nedelji; zatim bi se pomilio Pesu, a Pes je, međutim, jednako mrtav kao što su i Ždral, Fideja i Mošus. Ali ponajviše bi se onaj donedavni Svila molio Izvanašu, iako ga je Izvanaš upozorio na to da mu neće slati nikakvu pomoć.

Pa ipak, taj Izvanaš došao je da ga isceli kad je on, Svila, ležao na domaku smrti. Osim toga, Izvanaševe tačne reči glasile su ne da pomoći neće biti, nego da Svila ne treba da očekuje nikakvu pomoć - što nije sasvim isto.

Obodren ovim mislima, on produži hod škriputavom galerijom do onih vrata koja je Ždral svojevremeno otvorio kad je dolazio da pregleda Fidejino telo. On pruži ruku da ih otvori, ali otvoriše se sama, iznutra.

On poče da trepće zapanjeno; udahnu vazduh šumno. Oreb, koga je malo šta iznenađivalo, zazvižda, pa reče: "Dravo, mala."

"Zdravo, Orebe. Zdravo, patera. Svi blagoslovi vama dvojici, u

ovo popodne, i to sve, već, redom."

Svila se nasmeši i nađe da mu je osmehivanje lakše nego što je očekivao; a ne bi se ni imalo šta dobiti, naravno, grdeći je. "Šenila, drago mi je što te vidim. Pitao sam se gde si. Poslao sam ljude da traže tebe i Njorku."

"Mislio si da sam završila sa ovim." Izraz na njenom grubom licu ravnih, pljosnatih obraza bio je takav da ga ni u kom slučaju nije bilo lako pročitati, a njene reči zvučale su nezadovoljno.

"Nadao sam se da jesi", reče Svila obazrivo. "I sad se nadam da jesi - i da je ono sinoć bila poslednja noć." Ali ako bogovi ne mare za to, zašto bi njemu bilo stalo? On odgurnu tu misao od sebe.

"Niko nije došo sinoć, patera. Nije bilo posla ni za druge cupi. Ti sad misliš, rđa, a? Znam po načinu na koji me gledaš. Ne, nisam je uzimala još od one sahrane. Uđi, uđi." Ona zakorači unazad i u stranu.

Svila uđe u sobu, dobro pazeći da izbegne njene isturene sise.

"E, sad se ti pitaš koliko će to potrajati. Pitam se i ja. Nisi znao da sam prava pravcijata čitateljka misli, a?" Ona se osmehnu, a on, od tog osmeha, požele da je zagri.

Umesto da je zagri, samo klimnu glavom. "Veoma dobro zapažaj. Da, to sam se pitao."

Oreb oseti da je dovoljno dugo bio izostavljen iz razgovora. "De Njor-ka?"

"Ne znam gde je Njorka. Želiš da budeš u mojoj sobi, patera? Pa, onda sedi, da popričamo kao onomad."

"Moram razgovarati sa Orhidejom, ali ako želiš da popričamo i nas dvoje, može."

"Nismo u obavezi. Ništa, idemo, ona se verovatno već obukla, manje-više. Njena soba je onamo." Šenila ga povede jednim hodnikom koga se Svila sećao samo mutno. "Možda bih mogla da svratim kod tebe sutra, na razgovor? Ali ti više nisi na onom mestu u Ulici sunca, a?"

"Nisam", reče Svila, "ali ću da svratim tamo, čim odem odavde. Da li bi volela sa mnom?" Pošto Šenila nije odgovorila, on dodade: "Imam nosiljku; nastojao sam da što manje opterećujem skočni zglob."

Bila je šokirana. "Pa, ne možeš ti sebi dozvoliti da te ljudi vide sa mnom!"

"Spustićemo zavese."

"U tom slučaju moći ćemo da razgovaramo i u nosiljci, a? Važi."

I Svila je, u međuvremenu, doneo jednu odluku. "Voleo bih da budeš uz mene dok razgovaram sa Orhidejom. Važi?"

"Sigurno, ako me želiš." Ona stade pred Orhidejinim vratima. "Nadam se, samo, da je nećeš razbesneti."

Pomišljajući na strah one male žene u prizemlju, Svila pokuca. "Jesi li nameravala baš sad da iziđeš u grad, Šenila? Možemo se dogovoriti za susret u neko kasnije vreme, ako je sad nepogodno."

Ona odmahnu glavom. "Videla sam te kroz moj prozor, pa sam nabacila ovu haljinu, to je sve."

Orhidejina vrata se otvoriše. Orhideja se, u crnom penjoaru koji je Svilu živo podsetio na onaj ružičasti koji je nosila kad je primila njega i Ždrala, zablenu otvorenih usta u njega.

On otrže pogled od velikih praznina u njenoj odeći. "Mogu li popričati s tobom kad dovršiš oblačenje, Orhidejo? Hitno je; inače te ne bih uznemiravao."

Debela žena uzmače; kretala se kao da je ošamućena.

"Hajde, patera", reče mu Šenila i pođe ispred njega, unutra. "Može ona da nabaci nešto da se malo bolje umota." Orhideji Šenila reče: "On je zeznuo nogu, sećaš se? Trebo bi da sedi."

Orhideja se pribrala dovoljno da povuče čipkaste rubove penjoara jedan drugome u susret, na pokrivajući taj način mesnate obline koje su se morale opet pojaviti onog trenutka kad ona ispusti penjoar iz ruku. "Ja... ti si Kalde, sada. Novi. Svi pričaju o tebi."

Oreb se javi da to potvrdi. "Riča Svi-la!"

"Bojim se da jesam. Ali ipak sam isti onaj čovek. Potrebna mi je tvoja pomoć."

Šenila čvrsto reče: "Izvoli, sedi, patera."

"Da, oh, da, sedi, sedi. Da l' da te zovem Kalde ili patera?"

"Ja bih, ipak, radije da stojim dokle god ti i Šenila stojite. Mogu li reći da mi je zadovoljstvo videti te ponovo? Vas obe. Tragao sam za Šenilom, kao što joj i rekoh; u međuvremenu sam upoznao toliko novih ličnosti - komisionare u Juzgadou, i tako dalje - da mi vas dve

dođete kao stare prijateljice."

"Dobre prijateljice", reče Šenila, sevši brzo na kauč prekriven zelenim somotom. "Nikad neću zaboraviti kako si se usprotivio komisionarima kod Krva." Ona se okrete Orhideji. "O tome sam ti pričala, je l' tako?"

"Jest, ali, Kalde, ja nisam mislila da ću te ikada više videti. Mislim, ne da razgovaramo."

On odmah uluči priliku. "Videla si me kad smo se Zumbula i ja vozili kroz grad, a i mi smo videli tebe. Jesi li od tada videla Zumbulu?"

Sevši uz Šenilu, Orhideja odrečno odmahnu glavom.

Svila zahvalno sede. "Ne mislim joj ništa nažao - ni najmanje. Naprosto želim da je nađem."

"Sigurna sam da ti nemaš ništa protiv nje, Kalde. Kazala bih ti kad bih znala."

Šenila reče: "Mene ćeš pitati već kroz koji trenutak. Ne pamtim kad sam poslednji put videla našu Zu, ali bilo je davno. Možda dva meseca. Možda i više."

"Nema mala?" upita Oreb.

Svila okrete glavu da ga pogleda. "Šenila je, zapravo, samo jedna od osoba koje smo pokušavali da nađemo. Ja se nadam da ću sada saznati bar nešto o ostalima."

"Zvaću te Kalde", saopšti Orhideja. "Nekako mi je lakše tako. Bio je ovde jedan zelembać, raspitivno se o Zumbuli. Jesi to znao?"

"Ja sam ga i poslao, barem posredno."

"I za Šen je pito. I za Njorku." Orhideja pogleda Šenilu, kao da se plaši da ne odaje suviše.

"Ali vi mu niste ništa rekly. Ne mogu vam zameriti na tome. Na vašem mestu, verovatno bih i ja učinio isto."

Orhideja ustade, što njoj nije išlo baš lako. "Zaboravljam moje lepo vaspitanje. Da l' bi voleo čašu vina? Pamtim ono kad si mi reko da ti je žao što imaš samo vodu, a ja sam tad htela stvarno samo vodu. I ti si mi doneo, a bila je stvarno dobra voda. Imaš dobar bunar, ti."

"Ne bih vina, hvala. Rekla si pripadniku Garde koji je došao ovamo da ne znaš gde su Zumbula, Šenila i Njorka. Znam da si mu

morala to reći, jer, da si mu ikakve informacije dala, one bi bile prenete meni i bilo bi mi rečeno iz kog su izvora. Kao što rekoh, veoma je verovatno da bih i ja postupio isto kao i ti, da sam bio na tvom mestu. Danas, po podne, palo mi je na um da bi ti mogla reći nešto više meni, lično, nego nekome koga ne poznaješ i u koga nemaš poverenja; zato sam, evo, tu. Pretpostavljam da je Šenila bila već ovde, kad je gardista došao da te ispituje. Je li to bilo juče?"

Orhideja klimnu glavom. Šenila reče: "Ja sam kriva za to, patera. Ja sam je zamolila da ne kazuje nikom." Sledećih pet-šest sekundi ćutala je, samo grickajući donju usnu. "Zbog onog drugog čoveka. Znaš na koga mislim, patera? Bio je i on kod Krva, ali nije ubijen kao taj debeljko. Onaj visoki čovek. Video me je i čuo moje ime."

Svilin kažiprst iscrtavao je, vrhom, male krugove na njegovom obrazu. "Smatraš li da je o tebi znao dovoljno da preduzme potragu za tobom ovde?"

"Ne znam. Pokušala sam da se setim svega što je Krv rekao, i ne sećam se da je išta tako kazao. Ali možda je rekao nešto ranije, ili kasnije, ili sam, čak, čula pa zaboravila. Ali video me je i znao je ko sam."

"U tom slučaju", reče Svila polako, "iznenađuje me da si se vratila ovamo."

Orhideja nasu čašicu rakije. "Nije joj to tako glupo kao što ti misliš, Kalde. Ako bi neko naišao, mi bismo joj rekli, pa bi imala vremena da se sakrije. Tako smo učinili kad je naišo zelembać, jelda, Šan?"

"To je tako, patera. A i morala sam, manje-više sam morala. Nisam imala para uopšte..."

"O tome moram popričati s tobom; podseti me kad pođemo."

"Osim što sam imala nešto malo ovde, a tu mi je i nakit, osim ovog prstena." Ona podiže ruku i pokaza prsten, na kome se rubin žario kao da je tog trenutka ispao iz kovačevog ognjišta. "Mislim da vredí gomilicu kartica, a isto misli i Orhideja."

Orhideja naglašeno zaklima glavom.

"Al sam ga dobila od Njorke, a njemu sam obećala da nikad neću da ga prodam. I stvarno neću. Pamtiš kad smo ti i ja pričali u prednjoj sobi one tvoje male kuće, patera?"

"Da, pamtim. Ali me iznenađuje da ti pamtiš."

"Pa, u početku nisam pamtila, ali mi se posle nekog vremena vratilo. Hoću da kažem, imala sam na sebi moje najbolje komade, minđuše od žada i ogrlicu, ali se to izgubilo u isto vreme kad i moja dobra vunena haljina."

Svila klimnu glavom. "Patera Ustavica rekao je da je Mejtera Nana naterala Krva da ti da onu od šenila, koju si tamo obukla."

"Aha. Ispričaću ti neki drugi put kako sam izgubila onu drugu i moju ogrlicu. Ali htedoh reći da su me od tih minđuša bolele uši, dole u tunelu. Skinula sam ih i dala sam ih Njorki, a on ih je stavio u džep." Zaćutala je, ali su se njena prsa uzdizala i spuštala dramatično.

"Kad nađem Njorku, podsetiću ga da ti ih vrati."

"Nešto treba da ti kažem o njemu. Nećeš poverovati, al ja ću ti svejedno reći. Al ne sad."

"U redu. Kaži mi kad budeš smatrala da treba." Svila se opet okrete Orhideji. "Dozvoli mi da pitam ponovo. Znaš li gde je Zumbula? Imaš li ikakvu ideju o tome?"

Odmahnuvši glavom, Orhideja dade svoju čašicu rakije Šenili. "Popij, biće ti bolje." Oslobođeni čašice, Orhidejini prsti, sa mnoštvom prstenja, počеше da se grče. "Patera, meni je potrebna jedna usluga, i to mi je veoma, veoma potrebna. Još od kad sam te videla ispred vrata, pokušavam da smislim kako da te pitam. Kad bih znala išta što bi ti pomoglo da nađeš Zu, rekla bih ti odma i onda bih pitala. Al ne znam. Ali imam dobre veze, ljude koji znaju mesta za koja zelembaći nikad nisu čuli. Zvaću ih što pre budem mogla."

Oreb prelete sa Svilinog ramena na Šenilino. "De Njor-ka?"

"Upravo tako glasi moje pitanje", reče Svila. "Rekla si tom gardisti da ne znaš gde je Zumbula, i to je bila istina. Lagala si kad si mu rekla da ne znaš gde je Šenila. A Njorka?"

Orhideja odmahnu glavom. "Poslala sam ja dva-tri tipa da se raspituju. Kod njega su Šenini visuljci, to ona istinu kaže. Znamo da je tu negde. Razgovarali smo s momcima koji su ga videli. Je l' tako?"

Šenila klimnu glavom.

"Ali kao da niko ne zna gde on ćori. Jedan moj prijatelj mu je reko

da ja oću da ga vidim, i Njorka je odgovorio: doći će možda, kasnije. Al nije došo." Orhideja se kucnu prstom po čelu. "Kažu da je malo šano-dušo. Priča svašta."

"Javi mi ako dođe, molim te. Važi? Čim dođe, tog trenutka."

"Sasvim, Kalde. Možeš se osloniš na to. Da ga i zadržim ovde dok ti ne dođeš?"

"Ostaće on", ubaci Šenila. "Biće u mojoj sobi."

"Da, hoću", reče Svila Orhideji. "Ti si meni ponudila nekoliko usluga, i ja hoću da ih iskoristim sve. Silno želim da znam gde se nalazi Zumbula. Želim takođe da znam gde je Njorka, a i da ga zadržiš kad dođe. Znam da je on nekada bio čest posetilac ovde. Kažeš da bi želela neku uslugu od mene. U čemu se sastoji?"

"Krv je mrtav. To kaže Šen, ali priča se i po gradu. Priča se - je l' sam mnogo zagazila?"

Šenila proguta gutljaj rakije. "Priča se da si ga ti ubio, patera. Tako su mi rekli neki ljudi u njegovoj kući pre nego što su borbe završene."

Orhideja ustade i zakorači ka Svili. "Ovo je moje." Glas joj je bio hrapav od emocija. "Ova moja kuća. Ali sam je kupila pomoću para koje mi je Krv dao, a morala sam da potpišem nešto."

Sa zakašnjenjem, ustade i Svila. "Šta je pisalo?"

"Ne znam. Bilo je to u njegovoj kući, onoj izvan grada. On je ponekad dolazio u grad da vidi ljude, ali najčešće je bilo drugačije, on te samo pozove, a ti odeš kod njega na razgovor. Ako mu je neka osoba simpatična, on pošalje lebdelicu po nju. Tako sam se prvi put u životu provozala letećim kolima."

Svila pomisli na svoje putovanje iz Krvove vile do mantejona u Sunčanoj. Klimnu glavom. "Da čujem dalje."

"Pričali smo, znaš, kakvu ću kuću osnovati, gde se nalazi, koliko je velika, kakve devojke sam već pripremila. Onda on izvuče jedan papir i kaže: potpiši ovo. Ja potpisala, a on je zavuko negde i dao mi pare. Tapiju sam dobila, tapija je na moje ime, al sad je on mrtav, a ja se pitam o onom papiru. Oću da zadržim ovu kuću. Kad bi je izgubila, to bi me ubilo. Sto posto. Nema više njega, i sad ja ne znam kako stojim, al bih se osećala mnogo bolje ako u mom uglu stoji i Kalde."

"Stoji." Svila pođe ka vratima. "Imaš moju reč, Orhidejo; ali sad moram ići. To jest, moramo, ako sa mnom ide i Šenila."

"Samo da uzmem kaput." Bila je već na nogama. "Nosiljka ti je pozadi? U Muzičkoj? Vidimo se tamo."

Dok je silazio, stvarajući potpeticama brzi zveket na stepenicima, Svila se nije uspevao setiti da li joj je potvrdio da je nosiljka tamo; štaviše, da li joj je išta odgovorio.

"Ako nećete, oni vas neće terati", reče Njorka slušaocima. "Mislite da su bogovi gomila zelembaća? Ne teraju oni nikoga ni na šta. A i zašto bi? Kad hoće da ti učine uslugu, oni ti kažu: uradi tako i tako, zato što će ti to biti dobro, svideće ti se. A ako ti kažeš: ovo je nešto sumnjivo meni, oni ti odgovore: dobro, nema problema, daćemo nekom drugom. Sećate se Kipris? Nije rekla: idite na brdo i rešite sve ono tamo. Nego je rekla: ako oćete, idite, a ja ću držati ulicu. E, sad je tako. Nisam došo da teram nekoga na nešto. Nije ni Tartaros."

Jedan od slušalaca upita. "A šta treba sad da radimo?"

Slepi bog čija je šaka bila na Njorkinom ramenu prošaputa: "Reci mu da se priprema."

"Za početak, treba se spremate", reče Njorka. "Treba se navikavate na to da će idete na jedno novo mesto. Tamo će biti bolje, biće stvarno laćano, ali sva naša imovina koja je ovde ima da propadne. Tamo ni sunce neće biti isto, nego će biti kratko sunce, koje se nikad ne gasi. Treba da mislite o tome, i zato sam ja ovde, da počnete da mislite, ljudi. A evo šta da misliš: šta će poneseš, koga da povedeš. I, sa tim ljudima počni da razgovaraš polako. Ako si kao ja, trebaju ti prijatelji. Reci im. Svaki čovek treba da povede jednu ženu, i svaka žena da ima čoveka. Samo dečurlija ne mora imaju nikog."

Jedna žena sa velikim nosom povika: "Ovamo!" i Njorkini slušaoci mu okrenuše leđa i pođoše polako na tu stranu. Ubrzo su se rasporedili u dve kolone; u rukama su nosili spremne puške sa debelom municijom.

"Ovo je prošlo dobro", šapnu Tartaros.

"Nisu mi poverovali." Njorka umorno pođe nazad i nadole, u tunel; ali na ovom nivou tuneli su bili većinom otvoreni prema nebu. U

njima su postojali zidovi, ali i vrata i prozori. Njorka ni sad nije imao jasan stav o tome da li je to dobro ili loše.

"Vera se u ljudima ukorenjuje sporo", prošaputa bog, "zbog čega ne treba žaliti. Neki su već učinili prvi korak, samo zbog tvog ubeđivanja."

Njorku ogreja osećaj zadovoljstva. "Ako ti misliš da je ono bilo dovoljno, ono što smo postigli tamo gore, ja se ne bunim. Nego, da l' da maznem nešto za jelo, za nju? Reko sam da oću."

"Moraš, takođe, maznuti što više kartica."

Njorka povede slepog boga oko leša jednog gardiste, na čijim očima i ustima se crnelo mnoštvo muva napola ukočenih od hladnoće. "Kad ti ne daš da ih ja trošim, Strašni Tartarose."

"Biće nam potrebno mnogo kartica, i to brzo. Zar ti ne objasniš?"

"Jesi, jesi objasnio, da osposobimo jedan šatl za sletanje." Njorka se nasmeši toj pomisli. "Čini mi se da jesi."

"E, dobro je. Tvoj um ozdravljuje. Kradi hranu, ako želiš, Njorka, ali kradi i kartice gde god stigneš."

Dok se njihova nosiljka kretala laganim trkom niz Sunčanu ulicu, Šenila reče: "Volela bih da me ispovediš. Može ovde? da l' će dovoljno dugo potrajati vožnja?"

"Zavisi od toga koliko imaš da mi kažeš." Svila je bio izrazito svestan da je njen kuk pritisnut uz njegov. Priseti se jednog pravila po kome sibila ne sme da se vozi u nosiljci sa muškarcem; poče pomišljati da bi trebalo uvesti simetrično pravilo, a i sprovesti ga strogo - da augur ne sme da se vozi u nosiljci sa ženom. "Svakako bi ispravnije bilo u mantejonu, gde ne bismo bili u vremenskoj stisci."

"Znaš čega se bojim? Da ne uskoči opet neka boginja u mene. Za Scilu znaš, je l' tako?"

"Razgovarao sam sa paterom Inkusom. On mi je rekao da si bila Scilom posednuta - to je bio jedan od razloga zbog kojih sam se toliko trudio da te nađem - i da je ona, kroz tebe, postavila njega za novog Prolokutora."

Šenila klimnu glavom; taj njen pokret izgledao je, u stešnjenom prostoru nosiljke, maltene sablasno. "Toga se sećam, pomalo. Ali on je o tome toliko pričao i pričao, kasnije, kad me je ona pustila, da je

meni sad teško da se setim šta sam tačno rekla. To bi ti Njorka mogao kazati."

"Pitaću ga kad ga nađem; ali prolokutorstvo je briga Udruženja sveštenika, a ne civilne vlade. Drugim rečima, ja se za to ne pitam ništa više nego ma koji drugi sveštenik, a kao Kalde ne pitam se uopšte. Da li je Njorka bio jedina druga osoba prisutna?"

"Bio je i Keder, al on je mrtav."

"A, tako. Ja nisam hteo da pitam tog pateru o svedocima. Kao što sam rekao, to je tema koja mene dotiče samo kao jednog augura među mnogim drugim augurima. Moguće je da ja više uopšte i neću biti augur, kad ova stvar dospe pred sveštenstvo."

Silk je nekoliko trenutaka ćutao, gledajući rasplinuto pred sebe. "Ako je istinito to što taj patera tvrdi, a ja sam sklon da mu verujem, onda je stvarno velika nesreća što Scila nije svoju želju objavila u vreme kad su bili prisutni drugi auguri i sibile. Većina sveš..."

Šenila mu upade u reč. "Ne bih imala ništa protiv da opet bude Kipris. Ali Scila je bila stvarno gruba. Tako sam izgubila haljinu, a i ogrlicu od žada. Ma, pošla bih ja na jezero da je potražim, ali sam prilično sigurna da ju je neko već našo. Nego, vidi, je l' ne možemo mi to i na nekom drugom mestu, koje nije mantejon? Kipris me ukebala kad sam bila u mantejonu, a Scila kad sam bila u njenom svetilištu na jezeru. Pokušaću da se držim malo podalje od takvih mesta, neko vreme."

"A, to ti misliš. Pa, čuj, ako ne gledaš ka svetom prozoru, ne možeš biti posednuta - tako je, bar, Kipris nagovestila." On se, prekasno, seti da u Scilinom svetilištu na jezeru Limni nema svetog prozora. "Moguće je, naravno, da postoje i neka druga sredstva", nastavi on sakato, "ili da je samo Kipris ograničena na taj način."

"Zar vas muške nikad ništa ne posedne?"

"Dešava se to, itekako. Štaviše, muškarci mnogo češće bivaju posednuti; tako je, bar, navedeno u hrazmološkim Spisima. Muškarce obično posedaju muški bogovi, kao što su Pes, Tartatos, Hieraks i Izvanaš, ili sporedna muška božanstva kao Katamit. Tako je i sa prosvetljenjem. Mene je prosvetlio Izvanaš; nije Pes, mada izgleda da se u narodu priča da je to bio Pes." Silk propusti da napomene da je Pes mrtav.

"Pitala sam zato što..."

Njihova nosiljka stade, spuštена blago na neravnu površinu ulice. Oreb odgurnu zavesu kljunom i nestade.

"Zadržacu se duže unutra", reče Svila glavnom nosaču. "Možda bi najbolje bilo da vam platim sad."

Šef nosača se trapavo nakloni, neprestano motreći, iskosa, šta rade njegovi ljudi, koji su pomagali Šenili da iziđe iz nosiljke. "Čekaćemo mi, Kalde. Nije nam teško."

Svila izvadi novčanik. "Mogu li vam dati nešto da se osvežite dok čekate?"

"Neka, hvala, ne treba." Šef nosača je uzmicao.

"Kako god želite."

Baštenska kapija bila je otključana; Silk je otvori i propusti Šenilu da uđe prva. "A ja se uplašila da im ne daš nešto mnogo", šapnu ona, prolazeći pored njega, "Pa da se ponapijaju."

Time je objašnjeno zašto je vođa nosača odbio novac, reče Svila sebi, zatvarajući kapiju; ne dolazi u obzir da nosači Kaldeove nosiljke budu pijani. On načini mentalnu zabeležku da ubuduće uzima u obzir sklonost nižih klasa ka preteranom piću.

"Ima li tu ikoga?" reče Šenila. Osvrtala se, zavirivala u senicu od letvica i puzavica izgrađenu u dvorištu, gledala prema bunarima, prema trnastim žbunovima sa bobicama, prema svenulim žbunićima paradajza pod prozorima mantejona; gledala je i sasušenu smokvu, i kruškicu na kojoj više nije bilo nijednog lista, pa i okopanu zemlju crnicu gde je Mejtera Mermer nekad imala nekakve, makar i sasvim slabe, leje sa povrćem.

"U ovom trenutku? Ne znam. Pretpostavljam da je patera Gulo još na bojnopolju - ili, bar, nadzire ono što je ostalo od Erneove brigade. Mejtera Mermer je verovatno u kenobi; to ćemo ustanoviti kad te ja ispovedim i kad sa time svršimo."

"Nećeš nas dugo držati sa šačicom ljudi", reče Mejtera Nana Pauku. "Pukovnik Bizon ima ih pet stotina."

Pauk se tiho nasmeja. Ime mu je, kao što je ona još pre pola sata zaključila, odgovaralo dobro, i predobro; podsećao ju je, stvarno, na debelog, dlakavog pauka koji posmatra svoju mrežu u nekom

prljavom kutku.

Kvecal reče: "Ovaj nas vodi dole, u tunele."

Dok je on to još govorio, Pauk otvori jedna vrata. Ukaza se niz stepenika, grubo isklesanih, koji su vodili naniže, u tamu. "A ti znaš za tunele, matori?"

"Pa, iz njih sam izišao, maločas. Jesi li čuo kad sam rekao Potou da sam razgovarao sa Lorisom?"

"Za tebe je on savetnik Poto." Pauk im pokretom ruke, u kojoj je držao pištolj igličar, pokaza da krenu. Bio je dve pune glave viši od njih dvoje. "Aj sad silazite dole, lepo sami, da ne bih ja morao nekog da poguram nogom u dupe."

"Ja ne mogu hodati brzo, sine moj", reče Kvecal, teturavo polazeći prema stepeništu. "Zbog mene će svi spori biti."

U njegovom drhtavom glasu Mejtera Nana oseti neku notu koja joj dade iracionalnu nadu. "Devetoro velikih bogova kazne svaku nepravdu nanetu augurima i sibilama", upozori ona Pauka, "a njihova osveta je brza i strašna. A šta bi tek mogli učiniti nekome ko zlostavlja Prvog govornika, užasavam se i da pomislim."

Pauk se isceri, pokazujući zube neobično krive. "Pa ti se užasavaj, slobodno se ti užasavaj, generalice. Zato nemoj da gurneš matorog i da potrčiš preko njega. Ajde, sad, življe. Ovaj visoki ide iza tebe, a ja iza njega. Idemo da svi lepo čekamo dok savetnik Poto i moja družina ne donesu njegovo mrtvo telo."

Ona pođe niz stepenice, pridržavajući se jednom rukom za drvenu 'ogradu', to jest rukodržač duž stepeništa; činilo se da je i prljav i nepouzdan. Ustavica, iza nje, reče: "Ovo je ono gde, je li, molim te. Gde je, hm, Kalde. Onaj podrum, u kome, ovaj..."

"Narednik Pesak", reče mu ona. Tupo sjaktanje koje je bilo Kvecalova ćelava glava nestalo je u tami; ona ubrza korak, iako su stepenici bili visoki, a ona uplašena da će se stropoštati niz njih. "Narednik Pesak držao je ovde Kaldea, šest sati ili duže. Ispričao mi je on to."

Ustavica nalete na nju s leđa. "Pardon! Heh, gurnuo..."

"Ajde dalje", zareža Pauk.

Zvuci njihovih glasova aktivirali su tupe zelene svetiljke, nešto dalje u hodniku; u polumraku je razaznala redove polica sa nekim

prašnjavim teglama, i nešto što je ličilo na napuštenu mašineriju. Nehotice promrmlja: "Nema ga."

Pauk je to čuo. "Nema - koga?"

"Njegove svesnosti." Zastala je, počela govoriti preko ramena. "Pogledaj i sam. Trebalo bi da je na ovom stepeniku ispred mene, ali nije." Pri toj poslednjoj reči, blistava ptica zvana nada zapeva u njenom srcu.

"Tu li si!" uzviknu Mejtera Mermer videći Svilu, koji je upravo izlazio iz hladne privatnosti senice; kroz puzavice, gusto upletene u rešetku od letvica, zaista se nije moglo videti ko je unutra. "Neki čovek je došao, patera. Traži tebe. Ja sam rekla da nisi tu, ali on kaže da je tvoja nosiljka na Sunčevoj."

Svila uzdahnu. "Ovako je još od Fejdana. Nema sumnje da je došao zbog nečeg izuzetno hitnog."

"To i on reče, patera." Mejtera Mermer zaklima glavom energično. Njeno metalno lice blistalo je u svojoj svetlosti dana. "A sigurno i jeste važno. Došao je letelicom."

Šenila iziđe, i njen osmeh pretvori se u zurenje. "Zdravo Mejtera. Šta ti je bilo s rukom?"

"Baš lepo od tebe što pitaš!" Ona mahnu patrljkom. "Moja ruka je u dobrom stanju, kćeri. Čuvam je u ladici, umotanu u čist peškir. Ali ostali... Treba da pođemo, patera. On te čeka ispred kenobe. Došao je kroz baštu i pokucao na vrata tvoje stambene zgrade. Mislila sam da traži pateru Guloa."

"Ja sam ispovedao Šenilu", objasni Svila. "Bojim se da ga nismo čuli."

"Ja jesam", saopšti Šenila, "ali mislila sam da je to na ulici. Začulo se dok sam ti govorila o..." On je ućuta, pokazavši prst ispred usta.

"Zove se Hosaan", nastavi Mejtera Mermer. "Mislim da je stranac, ali on kaže da te poznaje. Kaže da te je jednom prilikom vozio, i da je bio na brodu s tobom na jezeru. Pa, gde ćeš sad?... A, zaboravila sam. On ne može proći tamo."

Te poslednje reči uputila je Svilinim leđima koja su već odlazila. Svila je trčao, mada je pri tom i ćopao; zašavši u uzani prostor između severozapadnog ugla mantejona i jugozapadnog ugla

kenobe, on nestade.

"Postoji jedna kapija", objasni Mejtera Mermer Šenili, "koja omogućava prolaz iz Srebrne ulice u dečje igralište. Ali ti i ja možemo kroz kenobu."

Ona se pope na prag i otvori kuhinjska vrata. "Moja unuka je tu, unutra. Upravo sam joj spremila da nešto prezalogaji, kad sam videla tog čoveka. Poznaješ li ti nju?"

"Tvoju unuku?" Šenila zavrte glavom odrečno.

"Možda bi i tebi prijalo malo kuvane govedine?" Mejtera Mermer stiša glas. "Ja mislim da je za nju dobro da razgovara sa drugim biološkim devojkama. Ona je bila, hm, zaklonjena od sveta, mislim da se to može tako reći. A pateri imam nešto da kažem pre nego što taj čovek ode s njim. Imam da zatražim od njega jednu uslugu, veoma veliku, veoma veliku."

Na Srebrnoj ulici, Svila je već razgovarao sa 'tim čovekom'. "Za tobom nisam tragao", reče on. "Bilo je to glupo od mene, neverovatno glupo. Poslao sam gardiste da pročešljavaju grad, u potrazi za tobom i za još nekim ljudima, a tebe sam potpuno smetnuo s uma."

"Možemo razgovarati u mojoj lebdilici, Kalde." Hosaan je bio sitan, mršav, sa vrlo budnim očima. "Imaćemo više privatnosti, a i sklonićemo se sa ovog vetra."

"Hvala." Svila ukorači u letelicu i dopusti sebi da utone u fotelju obloženu crnom štavljenom kožom.

Poluprozirni 'krov' letelice podiže se, sa prigušenim uzdahom, i sklopi se iznad njih. Naleti ledenog vetra koji je uporno kažnjavao Viron prestadoše, bar za njih dvojicu.

"Da su tvoji gardisti potražili mene, našli bi me." Hosaan se nasmeši, zauzevši svoje mesto, vozačko, na prednjem sedištu. "Ove stvarčice nije lako sakriti."

"Pretpostavljam da nije. Pojurio sam da te vidim čim sam shvatio ko si, zato što hoću da te pitam gde je Zumbula. Ti si nju dovezao u Erminov hotel na hieragdan, na susret sa mnom."

Hosaan klimnu glavom.

"Na osnovu tvog imena - koje mi je Mejtera Mermer saopštila -

zaključujem da si Trivigauntovac. Je li to tako? Doktor Ždral je rekao jednom prilikom da si ti njegov zamenik, odmah ispod njega u lancu komandovanja. Većina uhoda koje je on zaposlio bili su, izgleda, Vironci, ali bilo bi prirodno da on oko sebe ipak ima i nekoliko ljudi iz svog rodnog grada, u koje može imati puno poverenje."

"Samo mene, Kalde. Međutim, u pravu si; da nas je bilo više, bili bismo daleko delotvorniji."

"Znaš li gde je Zumbula?"

"Ne. A rado bih znao." Hosaan duboko udahnu. "Znaš, Kalde, skinuo si veliki teret sa mojih pleća. Mislio sam da ću morati da istražujem koliko znaš, i da preduzimam mere da ne saznaš više nego što je neizbežno. A pokazalo se da si znao sve."

Svila odmahnu glavom. "Ma, ni slučajno. Doktor Ždral i ja nešto smo se dogovorili. Ja sam njemu rekao sve što sam saznao ili pogodio o njegovim aktivnostima, a on je, zauzvrat, odgovarao na moja pitanja o njima. Bio sam pogodio vrlo malo, a i on mi je vrlo malo rekao, tako da nisam doznao čak ni njegovo pravo ime."

"Zvao se Sigada." Hosaan se gorko osmehnu. "A to bi trebalo da znači 'onaj koji je zgodan, ali i skroman, ponizan'."

"A nije bio ni jedno, ni drugo. Hvala." Svila klimnu glavom. "Sigada. Za mene će on zauvek ostati doktor Ždral, ali drago mi je da znam kako je on pamtio sebe. A ni tebe nisu zvali Hosaan kad si radio kod Krva, siguran sam."

"Ne. Šljuk."

"Aha. Nisi dao Mejteri Mermer to ime; rekao si joj pravo. Nisi mogao znati da je doktor Ždral meni ispričao o tebi, zato što nikako nisi mogao pričati sa njim između našeg razgovora u tardan po podne i njegove pogibije u hieragdan ujutro."

"Rekoh ti da nisam znao koliko znaš, Kalde."

"Tako je." Svila poče preturati po džepu mantije; uzalud. "Znaš li da nemam brojanice, nikakve? Kad sam bio siromašni augur, imao sam brojanice u džepu, ali novac ne. Sada imam novac, ali brojanice ne."

"Poboljšanje. Možeš ih kupiti."

"Ako nađem vreme kad su prodavnice otvorene, i ako mogu ući u prodavnicu, a da se oko mene ne počne gurati ogromna gomila ljudi."

Rekao si da mi nećeš reći ništa što ne budeš neizbežno morao; ali očigledno si došao sa namerom da mi kažeš da si uhoda iz Trivigauntea."

"Tako je. To sam nameravao da ti kažem zato što bi ti ionako bilo jasno na osnovu vesti koje sam došao da ti saopštim. Generalisima Sijuf stiže da te pojača, sa hiljadama vojnkinja. To je i za mene novost, upravo sam doznao." Hosaan se okrete u sedištu, tako da je sad bio licem u lice sa Svilom. "To znači da je tvoja pobjeda osigurana, Kalde. Ako ne budeš potučen pre dolaska Sijuf, onda nećeš moći biti potučen nikada." Začu se bojažljivo kuckanje po 'krovu' vozila, i Hosaan reče: "To je ta sibila."

Svila se okrete i vide metalno lice Mejtere Mermer, ni pedalj daleko od njegovog. "Pusti je unutra, molim te. Ne mogu ni da zamislim da išta kažem što ne bih želeo da i ona čuje, niti da čujem išta što ne bih mogao njoj preneti - osim onog što mi neko kaže na ispovesti."

Krov letelice uvuče se u levu i desnu stranu, a Mejtera Mermer uđe; njena dugačka, crna suknja i široki rukavi lepršali su na vetru. "Govorila sam, patera, ali me nisi čuo."

"Nisam", reče Svila. "Nisam te mogao čuti, Mejtera." On pokretom ruke pokaza Hosaanu da zatvori vozilo, što ovaj i učini.

"Ne želim da prekidam, ali videći te u ovoj mašini, pomislila sam da bi mogao otići. A..."

"Pa, mislim da bismo lako i mogli otići, ali ne bez Šenile. Želim da je povedem sa sobom. Da li je ona u kenobi?"

Mejtera Mermer klimnu glavom. "Otići ću po nju začas, patera. Ona jede."

"Ali prvo hoćeš nešto da mi kažeš. Da li je to o njoj, ili..." Svila je oklevao. "O tvojoj unuci, Mejtera?"

"Zapravo sam želela da te zamolim za nešto, patera. Shvatam da ste ti i ovaj inostrani gospodin imali konferenciju, koja je važna. Ali ovo moje neće dugo potrajati. Samo da pitam, pa idem."

"Hosaan je iz Trivigauntea", reče joj Svila, "kao i tvoja prijateljica, generalica Saba. Oni su naši saveznici, kao što sigurno znaš, a ja sam od Hosaana upravo saznao da šalju nove trupe nama u pomoć."

"Pa, to je predivno!" Mejtera Mermer se osmehnula, tako što je glavu zabacila i nagnula desno. "Ali posle takvih vesti, moj problemčić izgledaće sasvim beznačajan, bojim se."

"Ja sam siguran da neće, Mejtera. Nisi ti od one sorte koja zbog beznačajnih problema dosađuje drugim ljudima." Hosaanu Svila dodade: "Sada želim da kažem da je ova Mejtera meni bila ono što si ti bio doktoru Ždralu, ali i mnogo više. Ja sam u ovaj mantejon došao pravo iz shole, i posle manje od godinu dana patera Štuka je umro. Ova Mejtera me je bar jednom dnevno spasavala da ne napravim budalu od sebe." On zastade, odlutao u uspomene. "A voleo bih da je takvih prilika bilo i više, zato što ipak jesam pravio od sebe budalu često, uprkos svemu što je ona mogla učiniti."

"Pravila sam ja i spletke protiv tebe", priznade Mejtera Mermer. "Nisam te mrzela, ili sam bar govorila sebi da te ne mrzim. Ali sam ti pravila prepreke i smetnje na razne male načine, govoreći sama sebi da je to za tvoje dobro." U njenom glasu oseti se hitnost. "Nemam pravo da tražim uslugu. Znam to. Pa ipak..."

"Naravno da imaš!"

"To je nešto što ne mogu sama. Kamo sreće da mogu. Molila sam se da mi bogovi daju sredstva za to, ali još ne mogu. Znaš li ko je Lapor, patera?"

"Ne bih rekao." Svila, koji je poznavao mali broj hema, začas iscrpi svoju mentalnu listu. "Muško?"

"Muško, patera."

"Nije moguće da je dolazio na naša žrtvovanja. Ne sećam se kad sam poslednji put video ijednog hema tamo - osim tebe, naravno."

"Nije ih mnogo preostalo", ubaci Hosaan, "ni ovde, ni u mom gradu. Je li on vojnik?"

Mejtera Mermer zavrte glavom. "On je kućni poslužitelj. Radi za čoveka po imenu Severni Galeb. Ne viđam ga često, ali sam otišla kod njega juče, sa mojom unukom, i..."

"Kaži, kaži, Mejtera."

"Pokazala sam mu moju ruku. Onu koju je moj - znaš..."

Svila klimnu glavom, nadajući se da je to uspeo izvesti na ohrabrujući način. "Siguran sam da je bolje da se na tome ne zadržavamo, Mejtera. Pokazala si mu tvoju ruku."

"Donela sam je u jednoj korpi, zamotanu u peškir, zato što u njoj postoji tečnost koja bi mogla iscuriti. To je i sad vrlo dobra ruka. Ali ne mogu je pričvrstiti na mesto."

"Razumem."

"Lapor kaže da postoji jedna radionica za to, mada bih ja očekivala da mora biti čitava fabrika. Kaže da je to dosta daleko odavde, preko krivog mosta. Tamo, navodno, prave taluse, ali ih i popravljaju. Uglavnom popravljaju, kaže on, zato što je tako mnogo vremena potrebno da se jedan talus napravi, i tako mnogo para. Mi hemijski ljudi u suštini nismo kao talusi. Mi smo napravljeni u svitku kratkog sunca, mi vidimo i mislimo znatno bolje, i ne sagorevamo riblje ulje", ona se nasmeja nervozno, "niti išta tako. Lapor smatra da bi oni mogli uraditi ovo za mene. Mogli bi da mi nameste ruku na mesto odakle je odsečena... ako bih imala dovoljno para. To ne bi bilo skupo kao pravljenje novog hema ili talusa; naprosto, opravka."

"Da. Da, naravno. Trebalo je i sam da pomislim na tako nešto, Mejtera. To se zove 'zavarivanje', je li tako?"

Hosaan reče: "Kad popravljaju letelicu, tako kažu."

"Nije stvar samo u tome da se metal ponovo spoji, patera. Postoje cevčice unutra, veoma malene, i žice, i nešto kao niti - oni kažu da su to 'vlakna' - kroz koja protiče svetlost. Vidi." Ona posuvrati rukav svoje beskorisne desne ruke i podiže patrijak. "Lapor smatra da bi oni to mogli uraditi. On je jednako star koliko sam ja bila, patera, i, koliko ja vidim, dešavaju mu se greške u razmišljanju. Ipak..."

Svila klimnu glavom. "To ti je jedina prilika. Razumem."

"Lapor bi mi dao pare kad bi imao, ali on je veoma siromašan. Taj Severni Galeb njemu ne daje nikakvu platu, samo odeću i mesto za stanovanje. A kad bih ja i imala pare, kaže Lapor, oni možda ne bi primili posao, osim za vrlo veliku svotu."

"Veruj mi, pomoći ću ti, Mejtera. Idemo tamo, što pre možemo. Dajem ti reč za to."

Ona iz praznog rukava izvadi veliku belu maramicu. "Tako mi je žao, patera." Poče tapkati oči. "Ne mogu ja stvarno da plačem, to već odavno ne mogu. A ipak, osećam se tako. Ima tako mnogo posla, sad kad ste otišli i ti i patera Gulo i Mejtera Nana, i kad imam

da se brinem i oko moje unuke, a sve samo jednom rukom."

Svila donese još jednu odluku. "Povešću i tebe, Mejtera, tako da nećeš ni ti boraviti u mantejonu, bar neko vreme. Povešćemo i Gljivu. Potrebne ste mi obe, a osim toga, opasno je da boraviš ovde sama; za nju, još opasnije. Hoćeš li poći sa mnom, ako ja to zatražim od tebe? Imaj u vidu, ja sam i sad augur ovog mantejona."

Ona diže pogled ka njemu, sa novim sjajem iza izgrebanih, suvih sočiva njenih očiju. "Svakako hoću, patera, ako zatražiš. Samo ću morati malo da dovedem stvari u red, da sklonim štošta. I da stavim saopštenje na vrata, da bi deca znala."

"Dobro. Postoji na Palatinu i Kaldeova palata, a ne samo Prolokutorova. Sigurno pamtiš vremena kad je u njoj stanovao neki Kalde."

Ona klimnu glavom.

"Ponovo je privodim nameni. Prespavao sam poslednjih nekoliko noći u Juzgadou, ali to je uvek bilo samo za privremeno snalaženje; ako će Viron imati novog Kaldea, taj će morati da bude u Kaldeovoj rezidenciji. Za početak, moram negde primiti generalicu Sijuf, kad dođe. Moraće se negde poželeći službena dobrodošlica ne samo njoj, nego i njenim trupama, o čemu moram javiti generalisimu Usiku što pre. Hiljade novih boraca; to će svakako izmeniti njegove planove."

Svila se okrete Hosaanu. "Koliko nam vremena ostaje do tada? Možeš li mi dati neku procenu?"

"Ne tačnu, Kalde. Nisam siguran kad je krenula iz Trivigauntea. Sijuf je, inače, poznata po žestokom marširanju."

"Nedelju dana?"

"Ne bih rekao." Hosaan zastade. "Možda tri ili četiri dana."

"Patera." Mejtera Mermer dodirnu Svilinu mišicu. "Ne mogu stanovati u istoj kući sa muškarcem, pa makar on bio i augur. Znam da se ništa neće... Ali Udruženje..."

"Možeš ako je bolestan", reče joj Svila čvrsto. "Možeš spavati u istoj kući, da bi ga negovala. Ranjen sam u grudi - pokazaću ti ranu čim stignemo tamo, možeš mi i promeniti zavoj. Oporavljam se i od preloma skočnog zgloba. Njegova svesnost daće ti posebno odobrenje, uveren sam; ili će dati njegov koadjutor. Hosaane, da li bi

nas ti mogao odvesti do Juzgadoa? Četvoro nas."

"Nema problema, Kalde."

"Ja u ovom trenutku nemam na raspolaganju nijedna ovakva lebdeća kola, osim gardijskih, a ona su potrebna Usiku. Možda bih mogao da iznajmim tebe i tvoju lebdelicu - popričaćemo o tome.

"Mejtera, idi i obavi sve neophodne pripreme, i prikači taj papir na kapiju. Nadao sam se da ovde prinesem žrtvu, a onda da odemo do 'Petla', ali obe te stvari moraće da čekaju. Sutra, možda.

"Hosaane, idem i ja na trenutak u mantejon, dok ona sve to obavi; onda ćemo pokupiti Gljivu i jednu mladu ženu koja je došla ovamo sa mnom. Takođe ću platiti mojim nosačima."

"Čula sam ja da ti imaš jednu pticu za kućnog ljubimca", reče Saba, pogledom odmeravajući Oreba; bila je to žena masivno građena, upadljivo nalik na razljučenu krmaču.

Svila se nasmeši. "Nisam siguran da je 'kućni ljubimac' pravi opis. Već danima ja pokušavam njega da pustim na slobodu. Ishod toga je da on sad dolazi i odlazi kako njemu padne na pamet, priča šta hoće i, sve u svemu, čini se da je njemu mnogo bolje nego meni. Danas se vratismo u onaj moj mantejon, uglavnom da bismo ga, uz pomoć Mejtere Mermer, provetrili malo. Tamo sam, uzgred budi rečeno, doznao neke važne vesti, koje ću ti saopštiti za koji trenutak."

"Dabome." Saba pucnu prstima. "Vi sveti ljudi možete, navodno, da saznate božju volju tako što gledate u ovčija creva, je li tako?"

"Jeste. Neki od nas su u tome bolji nego neki drugi, naravno, a za mene niko nikad ne reče da sam bolji od proseka. Zar vi u Trivigaunteu nemate augure?"

"Ne seče!" reče Oreb, nastojeći da dobije uveravanja o bezbednosti.

"Ne tebe, ptičurino jedna smešna. Sigurno ne tebe." Svila se opet osmehnu. "Ja sam njega nabavio za prinošenje na žrtvu, znaš; pa, iako sam kasnije odlučio da on za te svrhe neće biti upotrebljen, on se i sad pribojava da bih se mogao predomisлити. Nego, htedoh ti reći, u mantejonu sam ušao u stambenu zgradu da vidim nisam li tamo ostavio brojanice u fejdan uveče. Trebalo je maločas da ti kažem da mi je on odleteo s ramena čim sam izišao iz nosiljke.

"Dakle, uđem ja u kuhinju, zato što ja ponekad na ulasku u kuhinju ispraznim džepove i ostavim svašta i koješta na kuhinjski sto. Kad, na ormanu stoji on. 'Tica ku-ći', kaže on meni, sto posto zadovoljan. Kad sam polazio odatle, on mi je opet bio na ramenu."

"Deluje kao dobar borac", reče Saba i zavalio se u fotelju čiji su drveni delovi bili prošarani intarzijama od slonovače. "Vi ovde imate toliko muških boraca. Pokušavam da se naviknem na to. Većina je sposobna da se bori stvarno dobro. Imaću i ja neke vesti za tebe, Kalde, čim mi ti ispričaš svoje."

"Evo samo još nešto. Istinu da ti kažem, bojim se da ćeš odjuriti odavde onog trena kad ih čuješ, a hteo bih da te pitam o augurstvu u Trivigaunteu. Osim toga, Šenila nam kuva kafu, biće razočarana ako je ne popijemo. A htela bi i ona da se upozna s tobom; ti si pomogla u njenom spasavanju - ona je bila među taocima u Krvovoj kući." Videći da Saba ovo ne razume, on objasni: "To je bila ona vila izvan grada."

"A, da. Pa, mi smo tebe hteli da izvučemo, Kalde."

"Ali ste spasili i Šenilu, i pateru Inkusa, i majstora Ksipiasa - ti, i generalisimo Usik, i nekoliko hiljada boraca generalice Nane, moram reći."

Saba klimnu glavom. "Mi smo tamo bili mali deo, ali smo doprineli koliko smo mogli. A gde je ta Nana, inače?"

"Ona se trudi da pretvori hrabru, ali neuvežbanu i nedisciplinovanu masu dobrovoljaca u ratnu hordu sposobnu za dobro dejstvovanje, pretpostavljam. To sam pokušao i ja, u znatno manjem obimu - sa majkama dece koja dolaze u našu palestru, na primer. Ne zavidim joj na tom zadatku."

"A, mora se s njima i oštro, ponekad", reče mu Saba, izgledajući kao da u tom pogledu uživa. "Ima trenutaka kad smo drugari, kad smo svi borci zajedno. Ali ima i trenutaka kad moraš da ih opleteš korbačem."

Svila se mudro uzdrža od pitanja šta je to 'korbač' i šta bi to značilo da nekoga 'opleteš'. "O augurstvu", reče on. "Na osnovu tvojih reči, ja zaključujem da se ono ne upražnjava u Trivigaunteu? Je li to tako?"

Saba jedva приметно nagnu glavu na jednu stranu. "Vi

pokušavate da pridobijete bogove da vas vole, tako što seckate životinje. Mi, ne. Bez uvrede."

"Ni najmanje nisam uvređen, generalice."

"Ja sam stara kampanjerka koja kaže ono što misli, i ne pretvaram se da sam nešto više. Ili manje. Naprosto, jedna stara vojnkinja. Ali stvari ovde idu tako nekako, da ja moram da postupam kao neki, tobož, ambasador. Pa, kad je tako, trudim se koliko mogu." Ona se nasmeja bučno. "Ali to moje 'koliko mogu' prilično je slabo, zato kažem bez okolišenja. Vaši običaji meni izgledaju naopaki, i stalno čekam da se preokrenu. Evo, recimo, vidi nju." Pokaza Šenilu, koja je ušla sa poslužavnikom. "Ovde razgovaraju jedno muško i jedno žensko, a ko im donosi kafu? Žena. Ja ne kažem da toga nema kod nas; biva; ali ne često."

"Ali da se vratimo na..." Svila prihvati šoljicu. "Hvala, Šenila. Ti ovo nisi morala, a ja nisam siguran da generalica Saba to shvata. Dobrota i uslužnost ponekad izgledaju slično, iako su, zapravo, veoma različite pojave. Zar nećeš sestiti?"

"Ako vama to ne smeta."

"Naravno da ne. Bićemo srećni da ti budeš u našem društvu; a ja znam da si veoma želela da upoznaš generalicu Sabu. Ona komanduje Raninim vazdušnim brodom."

"Znam." Šenila uputi Sabi osmeh divljenja.

"Ona je bila jedan od tvojih spasitelja. Posle mi je generalissimo Usik rekao da bi bio oduševljen kad bi takvu delotvornost, kakvu pokazuju njene pterovojnikinje, video kod neke brigade naše Garde."

"To su odabrane žene, svaka pojedina", reče Saba Svili samozadovoljno. "Konkurencija za prijem u ovu moju jedinicu vrlo je žestoka. Od deset kandidatkinja primimo jednu."

"Ja bih da se vratim na augurstvo. Ako se čini da suviše insistiram na tome, nadam se da ćeš mi oprostiti; obučavan sam za augura, i ne verujem da ću ikada sasvim izgubiti zanimanje za tu stvar. Ali pre toga - da li bi bilo moguće da se ja nekad popnem u tvoj vazdušni brod?"

Saba namignu Šenili; brutalno lice, na trenutak predano humoru.

"Jedan od naših đaka - zove se Rog, a ovde, za sada, radi kao glasnik, to jest kurir - rekao mi je, tu nedavno, da je sanjao kako leti.

A sanjao sam i ja, samo nisam to priznao Rogu, štaviše nisam priznavao ni samom sebi dok sam razgovarao s njim."

"Tica leti!" saopšti Oreb.

"Tačno. Mi, maltene svaki put kad podignemo pogled, vidimo poneku pticu; a svakih nekoliko dana naiđe i pokoji letač, što je dokaz da se to može. Kad sam bio dečak, zamišljao sam da oni nama dovikuju: 'Mi možemo leteti, a vi ne!' ali pošto su tako visoko, mi njihove reči ne čujemo. Znao sam da je to nerazumno, ali taj osećaj me nikada nije sasvim napustio."

"Rilo do-bro." Oreb naskoči na Svilino rame i pokaza da mu je krilo ozdravilo.

"On neko vreme nije mogao da leti", objasni Svila. "Ne verujem da se, pre tog incidenta, osobito ponosio svojim krilima."

"Iznenadiću te, Kalde", reče Saba. "Dobrodošao si da posetiš moju vazdušnu lađu u svako doba. Samo me obavesti kad dolaziš, da bih obezbedila da na brodu bude sve po pravilu službe."

"Naravno." Svila otpi iz šoljice, zastade da se divi delikatnom porcelanu, koji je spolja bio bogato ukrašen pozlatom, a unutra sadržao ne samo kafu nego i sliku Scilinu.

"Kad bi to bilo vino, ja bih ti rekla da ću ti nakačiti krila poput onih koja dobijaju moje devojke", Saba se divljački iskezi, pokazujući zube donje vilice, "i da ću te onda gurnuti napolje. Ali nama kobajagi diplomatama nije dozvoljeno da pravimo takve šale."

Svila uzdahnu. "Razmišljao sam ja i o tome. Nisam uopšte siguran da bih imao 'petlju', ali možda bi trebalo da pokušam."

"Nemoj. Ostao bi osakaćen za ceo život, ako ne bi poginuo. Moje devojka počinju sa jednom platformom koja bi popunila ovu sobu celu. Ja... ko je ono!"

"Ko?" Svila se okrenuo ka vratima; Šenila takođe.

"Pojavilo se neko lice u tom ogledalu." Saba ustade, još držeći šoljicu. "Neka žena koje nema u ovoj sobi i koju nisam nikad ranije videla. Sad je bila u ogledalu!"

"Ne sumnjam ja da si je videla, generalice." Svila ostavi kafu.

"Vi ste ovu palatu tek danas vratili u upotrebu, je li tako?"

"Pa, uistinu, pre manje od jedan sat. Mejtera Mermer i..."

"Tajni prolaz." Sabin ton bio je kategoričan, kao da ne dopušta

nikakvo raspravljanje o tome. "To ogledalo služi da neko sa druge strane viri kroz njega; već su počeli da uhode. Ima tu najmanje jedan tajni prolaz, a možda i više. Viđala sam takve stvari kod kuće. Šta radi ova devojka?"

Šenila je prišla ogledalu i dohvatila šakama levu i desnu stranu bogato ukrašenog, izrezbarenog okvira. "Baš je prašnjavo", reče ona. "Bile su navučene navlake protiv prašine na sve ovo, ali se prašina ipak uvukla." Zastenja od napora i podiže ogledalo sa kuke; iza oglegala je bio bezlični malter, samo nešto svetlije boje nego onaj levo i desno.

Svila je ustao u isti mah kad i Saba. Dohrama do zida i poče da čuka zglavcima prstiju po zidu; zvuk je svuda ukazivao na stamenu masu iza. Saba je zuirila netremice, a njena velika usta kretala su se kao da žele nešto kazati.

"Da ja vratim ovo na mesto, patera?" upita Šenila.

"Ne, ne. Ili bar ne još. Ja ću vratiti, a može i majstor Ksipias. Nego možeš li ti njega da spustiš na pod, a da ti ne ispadne?"

"Pa, valjda mogu. Ja sam od onih malo jačih."

Potpetice Sabinih uglačanih jahačkih čizama zveknuše jedna o drugu. "Izvinjavam se, Kalde. Idem ja sad. Stvarno mi je veoma žao za ovo."

"Ne idi još", reče Svila žurno. "Vaša generalisima Sijuf dolazi nam sa hiljadama..."

Sabi šoljica ispade na skupoceni tepih, po kome se (a i po njenim sjaktavim čizmama) prosu crna kafa. "Pa to je vest koju sam ti htela preneti! Zar - zar si to video u svinjskim crevima?"

3. PRVA TEOFANIJA NA TELDAN

Tri zahuktana dana pošto je Sabina prosula kafu na tepih, piljar Srž napusti prijatna razmišljanja o predstojećoj paradi, zbog koje se pijaca tog dana imala zatvoriti ranije, i zagleda se u umornog proroka koji se bližio njegovoj radnji. "Njorka?" reče Srž i zagladi kecelju isprljanu od voća. "Zar nisi ti Njorka?"

"Taj sam." Prorok se, u nastojanju da se koliko-toliko skloni od vetra, nasloni na Sržov veliki ulični sto natrpan pomorandžama i drugim voćem, ispred dućana.

"Prijatelj si Kaldeov. Kažu."

"Valjda jesam." Njorka se počeška po donjoj vilici, odavno neobrijanoj. "Svakako imam naklonosti za njega; a i doneo sam mu ovna kad je Kipris došla. Ne znam, doduše, ima li on naklonosti za mene. Ako nema, ne zameram mu."

Srž obrisa nos rukavom. "A prijatelj si i generalice Nane."

"Sad je svako njen prijatelj. Koliko čujem."

"Rekla mi Skleroderma. Znaš je? Kasapinova žena."

Njorka zavrte glavom odrečno.

"Ona zna tebe. Kaže da si dolazio u Svilin mantejon, na Sunčevoj."

"Aha. Znam gde je."

"Kaže da si sedeo u jednoj baštici tamo i razgovarao sa njom. I sa generalicom Nanom. O'š pomorandžu?"

"Pa, hteo bi ja, al paaara nemam. Nemam za trošenje."

"Ma uzmi nekoliko. Čekaj, ej, daću ti kesu." Srž pohita u zadnji deo piljarnice, a Njorka diskretno uze jednu krušku i kliznu je u svoj džep.

"A sad ideš okolo i pričaš o Pesovom planu. O'š banane? Prave banane iz Urbsa?"

Njorka zaviri u cenu. "Ne", reče.

"Ma, džabe. Neću ništa ti naplatim."

Njorka se uspravi, puneći vazduhom grudni koš, dubok i velik kao bure. "Da. Znam. Zato i neću. Slušaj. Ja bi tvoje banane ukrao, znaš? To je laćano. Ja bi ti ukrao banane i još bi ti iz kase pokrao

pazar, jer ja sam ti takva sorta. Ja sam ti majstor lopov, a Tartarosu trebaju kartice za nešto što planiramo da uradimo. Al da mi daš banane, to ne dozvoljavam. Previše su te koštale, ne bi bilo u redu."

"Ali..."

"Ćuti." Njorka je već počeo da ljušti jednu pomorandžu; odvajao je komade blistave kore, prstima jakim i prljavim. "Imam jednu ribu u Orili, o kojoj kao treba da se brinem. Gladna je, a nije navikla na glad ko ja. Znači, ako očeš staviš pomorandže i možda dva-tri-četri-pet krompira u to kesu, ja b' ti bio zahvalan i to bi odneo njoj. Ne banane, međutim; a-a. Al prvo oguli ove što dolaze da kupuju. Aj', čekaću ovde, pa kad oni odu, ako dadneš kesu, poneću je."

"To je Njorka prorok", šapnu Srž nekima koji su se počeli okupljati na ulici, oko njegove tezge. Poče se stvarati gomila. "Dvanaest žutih jabuka, gospođo? I dve glavice kupusa! Svakako! Vrlo sveže i vrlo jeftino. Svežoća - jeftinoća."

Nekoliko minuta kasnije, on reče Njorki: "Ja bih da te povedem kod Svračka. Znaš, Sklerodermin muž. Čim se vrati moj dečko. Svračak će ti dati da klopneš zalogaj-dva mesa, siguran sam."

Dvesta ili više ljudi čekalo je Njorku u Orili, a još stotina je došla za njim, prateći ga ukorak. Tartaros prošaputa: "Umoran si, Njorka, moj noktolateru, i ozebao."

"To si dobro rek'o, Tartarose Strašni."

"Iz tog razloga mogao bi nestrpljiv biti."

"Ne ja. Bivao sam ja umoran i ozebao na nekom krovu, dok oni okolo pretražuju sa psima."

"Upozoren budi. Ovog puta nagrada je veća."

Njorka se progura jednim ramenom napred, i tako obojica prodoše kroz gomilu. Zaustavili su se pred jednom prodavnicom čija su vrata bila zatvorena, a prozori zaprečeni daskama zakucanim unakrst. To je bilo njegovo odredište. Kese koje je nosio Njorka spusti na trotoar. "Slušaj, narode."

Gomila utihnu.

"Ne znam šta vi 'očete, al znam šta ja 'oću. 'Oću da ostavim ovu hranu kod jedne ženske unutra. Ona je gladna. Neki momci na pijaci dali mi ovo za nju. Ko je hteo da me vidi... evo, vid'li ste me. Ko je

hteo da me čuje, eto, i čuli ste me. Ako neko 'oće nešto drugo, onda, ja kad ovo njoj odnesem, mož' pričamo."

Neko iz mase dobaci: "Da prineseš nešto na žrtvu!"

"E, jesi blesav ti? Ja augur nisam." Njorka poče lupati pesnicom u vrata. "Hamerston! Življe malo!"

Vrata se otvoriše; videći vojnika tako visokog, gomila učuta sasvim. "Ej, ej, nije taj na vladinoj strani!" povika Njorka brže-bolje. "On radi za bogove isto kao i ja, ali kad smo dolazili ovamo..." Pokuša da se seti kad je to bilo; ali iako je jasno pamtio kako je gledao Hamerstona kako se iskopava ispod nekoliko tona kamena nastalog raspadanjem 'brodske stene', nikako nije uspevao da stegne svoj um oko podatka: kad je to bilo, kog dana. "Ono kad se Alambra predala. E, pa, mnogi su pucali baš na njega, i to ko, trupe, pa smo odlučili da se zavučemo malo ovde."

Iza njega Hamerston prošišta: "Pitaj da li je patera tu." Čulo se to vrlo jako i daleko, kao da je olujni oblak pokušao da mu nešto 'šapne' u poverenju.

"Patera Inkus!" viknu Njorka. "Tražimo tog stvarno svetog augura koji se zove patera Inkus. Neko je pomenuo žrtvovanje. Je l' tu patera Inkus?"

Nekoliko glasova iz zadnjih redova zagalami: "Ti prinesi. Ti prinesi žrtvu!"

Iza Hamerstonovih leđa, Zumbula zapita žurno: "Je l' u tim kesama hrana? Daj ovamo."

Tartaros šapnu: "Kaži im da hoćeš", i te reči, nekim čudom, nadjačaše graju okupljenog naroda.

Njorka je bio ovim toliko iznenađen da se okrenuo da pogleda. "Šta pričaš ti... ovaj... ma dobro, Strašni Tartarose. Kako god ti kažeš." Podiže obe kese, dade ih u ruke Hamerstonu i sastavi šake u 'trubu' oko usta. "Prineću žrtvu. Ostvariće vam se!"

"Kada?" Četvorica podigoše iznad glava jedno preplašeno jare smeđe boje, čije je nesrećno blejanje bilo vidljivo, ali ne čujno.

"Sada, Njorka, noćniče moj."

"Sada!" ponovi Njorka.

Jedan mršavi čovek, čiji su kaput i šešir nekada bili skupoceni, zapita: "Ti tvrdiš da božju volju izvršavaš. Da li će doći neki bog?"

Njorka pričekala da čuje neku potvrdu toga od slepog božanstva koje je bilo uz njega; ali potvrda ne stiže.

Drugi prihvatiše ovo pitanje. "Da li će bog doći?"

"A šta vi mislite?" dobaci im Njorka, tonom izazova, i stotinu rasprava i svađa poče istog trenutka.

Iza masivnog zelenog tela Hamerstonovog, Zumbula upita: "A gde ćeš to da uradiš?"

"Ja mislio ti jedeš."

"Pa i jede", reče Hamerston brundavo. "Čujem ja nju."

Buka se pojačavala; pedeset muškaraca dovikivalo je razne zahteve, kao i desetak žena čiji su glasovi 'praštali' još jače. Njorka promrmlja: "Tartarose Strašni, kaži mi šta da im kažem, inače može ovde svašta da bude."

"Zar ne kazah, noćna ptico moja? Treba da prineseš žrtvu, svejedno da li meni ili nekom drugom bogu."

Njorka reče Hamerstonu: "Skloni se s tih vrata. 'Oću vama oboma nešto da kažem, al neću njoj da se obraćam kroz tebe."

Vojnik hitro iskorači na ulicu, što donese novih nekoliko trenutaka tišine izazvane strahopoštovanjem. Najednom otkrivena pogledima, Zumbula brzo sažvaka i proguta, pa obrisa prste o prljavu haljinu. "Mislim da je ovo bila nektarina, i mislim da sam progutala košticu. Kosku. Ne pamtim da sam je ispljunula. Možda sam je sažvakala. Telksice, al je dobra bila!"

"Ti pojedi sve to što ima tu", reče joj Njorka. "Ja mora idem u Sunčevu."

"Idem i ja!"

Njorka zavrte glavom. "Ja nisam augur..."

Tartaros šapnu: "Povedi i vojnika, i ovu ženu."

"Ali moraću da žrtvujem nešto. I Scila Pržeća je od mene to tražila. Njena je namera bila verovatno da ja njoj prinesem na žrtvu Kedera."

"Trebaće mi ogrtač, kupanje, i šminka - ne udaraj me! Ako me udariš još jednom ja ću... Ja ću..."

"Polazite vas oboje", reče joj Njorka, "i to sad odmah."

On zakorači napred, u gomilu. "Slušaj ovamo! Ej, tišina! Slušaj ova-mo!"

Hamerston ispali jedan 'debeli' metak iz puške, u vazduh.

"Ne dolazi nijedan bog! Vi ste hteli da ja prinesem nešto na žrtvu, zato ćemo otići do ulice Sunčeve i uraditi to kako valja. Ali nijedan bog neće doći!" Poluglasno dodade: "A i da dođe, vi ga ne biste videli, tupanderi."

Krenuli su, ipak, za njim, uzanom ulicom, pokazujući više strahopoštovanja prema njemu nego prema zastrašujućem vojniku pored njega koji je sa sobom vukao, nepopustljivim zahvatom, raščupanu mladu ženu koja se, obučena samo u crvenu svilenu haljinu, sva tresla od hladnoće.

Sa najvišeg stepenika Svilinog mantejona Njorka im se opet obratio. "Rekoh vam da boga biti neće. Vi mene malo zezate, a? Prinesi žrtvu ovoga minuta, sad! Pokaži nam nekog boga, Njorka! Klepećete mnogo. Mislite da bise mogli ovako da me zezate, kad bih ja mogao bogove da cimam kako ja hoću? Ne mogu ja to. Ne možete ni vi. Ono što ja vama imam da kažem, glasi: vreme je."

On isuka nožekanju sa drškom od mesinga. "Ovim ja mogu vaše koze da sečem. Nije to ništa. Mogu li da izrežem sebe iz ovog sveta? To je važno. Razmišljajte o tome. Niko osim vas ne može vas naterati na razmišljanje; čak ni bogovi."

"Žrtvuj!" povika neko.

"Čak ni bogovi!" dernjao se Njorka ogromnim glasom. "Ali oni vas mogu ugasiti ako ne budete mislili, je l' to jasno? Ili vas mogu naprosto ostaviti da umrete, jer ovaj svet je gotov! Meni je to Tartaros rekao!"

Gomila se uskomeša. "Jeste ikad videli na ulici mrtvu kučku? I kako njeni mladunci još pokušavaju da isisaju bar malo mleka? E, to ste vi! I to sam ja!" A preko ramena Njorka reče: "Otvori ta vrata, Hamerstone."

Vojnik savi jedan prst, debeo kao ćuskija, oko kvake od kovanog gvožđa, i počeo je okretati nadole, a zatim i sve jače drmati, tako da se činilo da će vrata svakog trenutka ispasti iz šarki. "Zaključano", reče on.

"U tom slučaju... razvaljaj. Dobro će nam doći drvo."

Hamerston pusti kvaku i povuče pesnicu unazad, ali Zumbula uzviknu: "Čekaj! Ide neko!"

Sledećeg trenutka Njorka začu čangrljanje i škripu stare brave, pa masivno tup! od pomicanja reze. On uhvati kvaku i povuče vrata ka sebi.

"Patera!" uzviknu Hamerston i kleknu kao otac koji hoće da zagri dečaka koji ne voli da ga neko odiže sa zemlje. Zagri Inkusa, rukama koje su mogle polomiti rebra biku.

Čak se i Njorka nasmeši. "Zdravo, patera. Gde si bio?"

Zumbula, u nedoumici između prilike za bekstvo i prilike za trajno izbavljenje, za koju je osećala da se bliži, podgurnu Njorku. "Je li to on? Onaj o kome Hamerston priča sve vreme?"

"Jeste. Oš se raspravljaš s njime o tome? Neću ni ja."

Upirući prst u Inkusa, on saopšti: "Ovo je taj augur o kome sam vas pitao. Sad možemo imati pravog augura, a on će možda dopustiti meni da pomognem. Trebaće nam drva za oltar, shvatate? 'Aj da pođu neki od vas, i da donesu drva. Kedrovinu, ako je možete naći, a ako ne, onda bilo kakva drva."

Iz Hamerstonovog zagrljaja, Inkus se pobuni. "Njorka, sine moj!"

"Moramo, patera. Voliš da mnogo ljudi gleda kako ti prinosiš žrtvu? Evo ja sam ti doveo tri stotine, četiri stotine ljudi. Hamerstone, popusti malo, skrćaćeš ga."

Zumbula zabrza tako da su njene reči proletale u dugim nizovima kao jata uplašениh ptičica konopljarki. "Patera, znam na šta ličim, znam kako grozno izgledam, ali ja nisam od one vrste koja bi ikad podigla kapu za ovakvog tipa ili čak pristala samo da razgovara s njim, a oni ponekad hoće samo da razgovaraju, znaš, ali ovo sad što vidiš, ovo nisam ja, ja imam i pare i dobru odeću, makar da čovek to ne bi rek'o kad me sad pogleda, a imam i nakit, nakit, a poznajem i ljude, znaš, ljude koji su voljni da mi iziđu u susret za nešto, u svako doba, komisionare i brigadire, a znam i Kaldea, stvarno ga poznajem, on je izuzetno dobar prijatelj moj, ali ovaj čovek ovde i ovaj vojnik prisiljavali su me da boravim u jednom ledenom ćumezu sa pacovima, moraš mi pomoći patera, kaži im da..."

Njorka joj pritisnu šaku na usta. "Ona je sklona da tako lupeta, patera, pa i duže, al mi nemamo vremena za sve to. Hamerstone, pusti čoveka. Uvedi ga unutra, do oltara. Mislim da možeš i da ga nosiš, ako ćeš se zbog toga osećati bolje."

"Ja sam se molio", uspe Inkus da izgovori, hvatajući vazduh, dok ga je Hamerston podizao, "ja se moljah jutro celo, padah na kolena sa jecajima najtužnijim - nemoj da me ispustiš, Hamerstone sine moj, ramena su ti nešto klizava - za znak naklonosti Scile Talasne ili bilo kog drugog boga; za najmanju trunčicu podrške, za najmizerniju mrvicu ojačanja u mojoj bogomdanoj misiji."

"A možda si i dobio, kaz'o bih ja", reče mu Njorka. "Šta misliš ti, Tartarose Strašni?"

Slepi bog ga, za kratko, stisnu za šaku. "Pusti tu ženu da ide slobodno kud hoće, Njorka, noktolakteru moj. Ja ću te sad ostaviti. Popravio sam, koliko je bilo moguće, oštećenja u tvom umu."

Njorka se okrete, iako je znao da boga ne može videti.

"Tvoj će um uskoro sam zalečiti preostala oštećenja. Objasnio sam ti zadatak koji imaš. Učio si i bolje nego što sam se nadao. Uperi pogled u sveti prozor, Njorka, noktolateru moj."

"Plan je da se isprazni ceo svitak, Tartarose Strašni. Al ja to ne mogu sam!"

"Gledajte svi u ekran, Njorka. U sveti prozor. Ovo je poslednje uputstvo od mene."

Njorka potonu na kolena. Kroz otvorena vrata vide da u udaljenom kraju mantejonske dvorane počinje neka srebrna svetlost. "Sklanjaj mi se s puta, Hamerstone! Mora da gledam prozor."

"Zbogom, Njorka. Neka ni ja ni ti ne zaboravimo nikada sve one molitve koje si mi upućivao na noćnoj strani, dok sam ja osluškivao nevidljiv u tvom staklu."

Njorka ustade, sam.

"Pa, ti plačeš", reče Zumbula. Priđe mu i zagleda mu se u lice izbliza. "Njorka, ti plačeš."

"Rek'o bi da je tako." On poče prstima brisati oči iz kojih su lile suze naveliko. "Ja nikada nisam im'o oca."

"A, ja sam imala oca, i imam, ali on je prava svinjska guzica." Vernici su se gurali pored njih, donoseći drva. Neki su se zaustavljali, zurili.

"Mora da se popnem i uradim to tamo. Ti ako si rešila da ideš, idi. Neću te sprečavati."

"Slobodna sam da odem kad god hoću?"

"Jesi, Zu. 'Aj, kibaj. Kloparaj."

"U tom slučaju ću... ne, to bi bilo blesavo. 'Aj, zdravo, Mlatko." Njene usne ovlaš dodirnuše njegove.

"Njorka, sine moj!" Inkus je stajao pored oltara, gde je pazio da drva budu što bolje složena za vatru. "Imamo drva već i iznad naših stvarnih potreba. Reci im da dalje ne pridonose drva bliže."

Njorka im reče, srećan što ima šta da radi.

Inkus se pope na Svilinu govornicu, zvanu 'ambion', i tamo se uspravi i izdiže čak i na prste, toliko da je bio, sada, prividno veći od svoje stvarne visine. "Blagoslov jednog svetog augura svima vama i svakome pojedinoe od vas, deco moja. Tišina tamo u zadnjim redovima! Ovo je mantejon, kuća sveta, besmrtnim bogovima predana." Ovo je bio onaj čas o kome je sanjario još od detinjstva.

"Hamerstone, sine moj. Najbolje je pobožne darove svoje ponuditi plamenu koji je potpaljen neposredno zracima nebeskim blagotvornim. To nam nije dato u ovom danu tame. Ako zaviriš u riznicu našu, a ona je odmah iza svetog prozora, naći ćeš možda vatrilo, posudu od metala ili čak od skromne terakote, gde se sveta iskra čuva uvek, da posluži ako naiđe čas baš ovakav."

"Polazim, patera."

Inkus usmeri pažnju opet na kongregaciju vernika. "Na ovoj tački, deco moja, iskušenje me zanosi veoma da otkrijem vama moj identitet, kao i mnogostruke i mnogobrojne peripetije i dogodovštine koje me donesoše konačno i napokon do vas. Uzdržaću se, dočim. Augur sam, vidite. Ja sam onaj augur koga je Scila Preobilna odredila da bude sledeći Prolokutor, sa zadatkom potpunog uništenja Ajunta..."

Polu minuta klicanja nateralo ga je da pričeka sa nastavkom te rečenice.

"Ja sam osim toga - mogu li reći 'ratni drug', Njorka? Ja sam sapatnik barem, Njorkin."

Iz dvorane Njorka uzviknu: "Drugar pravi!"

"Hvala ti. Premda obuzet, kao što bi trebalo da vam bude jasno, jadom i željom da se veroispovedanje smirenije nastavi, stigoh pomisliti na ovaj mantejon, mantejon našeg novog Kaldea, kao na mesto na koje bih se mogao povući, da molitvama i kontemplacijom

pokušam dokučiti nesaznatljive puteve božije. Nisam ovu zgradu video, ali sam o njoj mnogo slušao, tokom ovih malobrojnih dana otkad su Njorka, i moj dragi prijatelj Hamerston..."

"Našao sam, patera." Hamerston pokaza glineni lonac sa bočnim prorezima. Videlo se da unutra nešto goruca ili se žari.

"Njorka, jesi li došao da mi pomažeš? Takav će biti postupak, je li?"

Jedan glas, prividno bez tela, reče: "Mora on da ih ubija."

"Onda i hoće, i to sa mojim blagoslovom. Ali sa liturgijom šta ćemo? Njorka?"

Njorka se pope stepenicama do oltara. "Ja ne znam reči, patera. To ćeš morati ti."

"I hoću. A ako će pomagati Njorka, zašto bi moj dragi prijatelj Hamerston bio isključen? Prinesi svetu vatru ovom gorivu, Hamerstone, zamolio bih te.

Nabavio sam ključ, dakle, došao u mantejon ovaj, i zaključao se unutra, ubrajajući i blaženo škriputanje brave u duhovno blago moje. Dođoh, velim, u traganju za tišinom, rešen da se molitvi i razmišljanju posvetim. Tišinu nađoh, a i mir, i sat za satom na kolenima provodih, najskromniji molilac pred bogovima besmrtnim. To je praksa koju i vama preporučujem bez ikakve rezerve."

Jezičak plamena pojavi se među cepkama drveta na oltaru, na mestu gde je Hamerston nastojao da duvanjem raspiri iskrice iz vatri.

"Bio sam od svakog prekidanja bezbedan. Tako sam bar mislio. Onda ste vi banuli, masa ustalasila, i uzdigli me na ovaj sveti ambion. Kako jasno bogovi zbore! Scila Nadilazeća uzdiže me do prolokutorstva. Sad, evo, i upozorenje stiže da Prolokutor - ja - ne može sveti usamljenik biti, ma koliko za mirom čeznuo. Molite se za mene, deco moja, kao što se ja molim za sebe. Ne dajte mi da ikad zaboravim lekciju koju sam dobio!

Njorka, sine moj. Imaš li žrtveni nož?"

Njorka opet poteže istu nožekanju iz čizme. "Samo ovo, patera."

"Onda to dovoljno mora biti. Donesi da ga blagosiljam." Njorka donese nož i Inkus ga stvarno blagoslovi, iscrtavajući prstima u vazduhu iznad noža znak sabiranja. Pre nego što je to dovršio,

Hamerston je već bio prisiljen da uzmakne jedan korak od plamena koji se razbuktao.

"U svetom obredu koji bi kudikamo ispravniji bio, trebalo bi da ja svakog donosioca pitam kome od Velikih devetoro, ili kom drugom bogu, prinosi svoju lepu žrtvu. Danas, međutim..."

"Tartarosu!" povika neko iz prepune dvorane. "Taj je stalno na njemu!"

"Nisu crne", reče Njorka, upućujući reči tom čoveku.

Inkus svečano klimnu glavom. "U ovim okolnostima to nesavršenstvo se mora po strani ostaviti. Nisu ni bele. Ali te životinje nisu ni crne, kao što moj donedavni ratni saborac opravdano reče. Iz tog razloga, svaka žrtva biće ponuđena svim bogovima."

Inkus baci pogled na prvu žrtvu, pa se okrete ekranu, podiže i raširi ruke, pa povika dramatično: "Primate, o, svi vi bogovi, na žrtvu prineto ovo fino svinjče. I govorite nam, preklinjemo, o vremenima koja će doći. Šta nam je činiti? Vaša i najmanja reč će... Vaša...re..."

Nije dospeo dalje.

U srebrnom zračenju ekrana zaploviše mrljice izbledele pastelne boje, koje su mogle biti samo senke ili utvare nečega, optičke varke, poremećaji vida, kapljice blede azurne i blede ružičaste boje, koje su se rascvetavale samo da bi odmah i svenule, prosečene mlazevima bisernog sedefastog sjaja ili ebonove crnine.

Njorka, koji je već bio uzmahnuo nožem visoko iznad praseta, sada ispusti nož i pade na kolena. Učini mu se, samo na tren, da je razaznao neko lice na levoj strani ekrana. Zatim drugo lice, sasvim drugačije, na desnoj strani. Jedan glas mu poče nešto govoriti, ali glas kakav Njorka još nikad nije čuo, prožet tutnjavom moćnih mašina. Glas koji ga poče hvaliti i podsticati da potraži nekoga ili nešto. S vremena na vreme, ali u znatnim razmacima, uspevaio je da razume, ili mu se bar pričinjalo tako, poneku reč, poneki termin njemu poznat: duh, augur, plan. Posle toga nastupi tišina.

Na kolenima je bio i Inkus, koji je ispred sebe sklopio i skupio šake, a u ekran gledao licem deteta.

Svinjče je nestalo; možda je bilo uvučeno u ekran, ili je, naprosto, strugnulo u mantejonsku pomrčinu, a odatle u vetrovito zimsko jutro.

Hamerston je stajao u krutom stavu mirno, a desna šaka bila mu

je pružena koso uvis ka slepoočnici, u vojničkom gestu salutiranja.

Prošlo je neko vreme, koje je moglo biti kratko ili dugo, po završetku govora sa staklenog ekrana, na kome više nikakvih boja nije bilo; u tom vremenu vladala je tišina; okupljeni vernici u prepunoj sali stajali su kao kipovi, tu u starom mantejonu u Ulici sunčevoj, kipovi sa izbuljenim očima i otvorenim ustima.

Onda poče galama. Oni muškarci koji su sve odgledali sedeći, sad su skočili na noge; neki koji su gledali klečeći, sad su se pentrali na crkvene klupice i počinjali po njima da plešu i đipaju. Neki su kukali i zavijali kao da ih nešto užasno boli. Neki su kricima prolamali dvoranu kao da su u zanosu ili ekstazi. Jedna žena pade u epileptičnom napadu, poče se bacakati po podu, u grčevima kao muva koju je neko oborio i delimično zgnječio; krvava pena pošla joj je na usta, zato što je sopstvenim zubima kidala svoj jezik i usne; ali niti ju je ko primetio, niti je ikog bilo za nju briga.

"Otišao je", reče Njorka, i dalje netremice zureći u sveti prozor, koji je, međutim, ostajao potpuno prazan. Zatim glasnije, dovoljno glasno da ga čuje Hamerston: "Nije više tu. To je bio on, zar ne? Pes."

Hamerstonova čelična desna ruka spusti se iz salutiranja ravno dole i zveknu o telo, zvuk kao siloviti sudar mačeva.

"Da li je iko... Da l' si ga ti razumeo, patera? Zvučalo je kao da je pričao o... o..." Neki čovek, Njorki sasvim nepoznat, ispruži ruku i poče ovlašno pipkati Njorkin kaput kao što bi pipao sveti ekran.

"Imao je naklonosti za mene", zaključi Njorka smeteno. "Tako nekako je zvučalo: kao da on ima naklonosti za mene." Nije ga čuo niko.

Inkus se pridigao na noge. Teturavim koracima dovukao se do govorničkog balkončića; poče da otvara i zatvara usta, izgledalo je da usnama oblikuje neke reči, ali od huke i buke naroda nije se čulo ništa. Posle nekog vremena on se, pokretom ruke, obrati Hamerstonu, koji gromovitim glasom pozva na tišinu.

"Zadatak je moj..." Inkusov glas se ojačao do nekakvog pridavljenog cijukanja; on sad pročisti grlo. "Zadatak je moj razjašnjenje sadržina što ih je izgovorilo božanstvo." Vraćao se polako u svoj uobičajeni pomalo 'pevajući' ritam govora, i uz to sticao

veće pouzdanje, kao i jačinu glasa. "Poruku njegovu da razjasnim, da se mi u njoj razaberemo, dakle, i zapovesti njegove da prenesem."

Jedan čovek u drugom redu viknu: "Bio je to Pes, zar ne?"

Inkus klimnu glavom, pri čemu mu obrazi zadrhtaše. "Jeste. Gospod Pes, otac Svitka i graditelj bogova." Ovu grešku ne primetiš ni slušaoci, ni sam Inkus.

"On je govorio meni", reče Hamerston Njorki. U njegovom glasu svitala je zora radosti. "Imao sam ja prilike njega da gledam, jednom, ranije, na jednoj paradi, ali iz daljine. Ovog puta, on je govorio meni. Ovako kao što ja govorim tebi; i dao mi je jedno naređenje."

Njorka otupelo klimnu glavom.

"Mora biti da je patera to čuo. Zar ne? Sigurno je čuo. Godinama ćemo mi pričati o ovome, kako se Pes nama obratio i kako mi je dao naređenje. Meni i pateri."

"Pre nego što bih otpočeo egzegezu", reče Inkus, čiji je glas sad bio još jači i prožet autoritetom koji sasvim utiša vernike. "Ja ću vama poveriti jednu istinu koja nije opštepoznata, a koju saznadoh i ja tek danas. U molpindan je Veliki Pes teofanijom udostojio o... onog ostarelog časnog augura koji je nebrojene decenije proveo na mestu Prolokutora, Govornika prvog. Dužnost ta njegova preneti je na mene voljom Scile Spasiteljke, koja će se nesumnjivo postarati o tome da njegova verna služba, koja se toliko odužila, bude nagrađena onom slobodom od svih briga koja jeste mirisni parfem duboke starosti. I ta je teofanija, priznajem, bila ono što me je poslalo u potragu za smirenošću, kao što vam ispričah. To uznemirujuće obaveštenje da se Otac sedmoro bogova ispoljio pred onim koga sam ja nesmotreno bio spreman da sagledam kao takmaca."

"Da li je rekao nešto o meni?" upita Njorka, tonom napola molećivim, ali i napola pretećim, približavajući se ambionu. "Jeste, rekao je nešto, a? Šta je rekao?" Hamerston se ispreči ispred njega.

"Moljah se Pesu", nastavi Inkus, obuzet divljenjem. "Navaljivao sam da on uvidi pravednost moje kandidature, i suzama to potkrepljivao. A sada kako jasno sagledavam taj manji plan, ugrađen tako da posluži kao pokretač većeg plana! Jer Pes Veliki je prvo

blagoslov svoj dao Prolokutoru dosadašnjem, a onda i novom." Inkus pokaza jednim prstom ka svom stomaku. "Obeležje je dejstava božijih to da ona, ma koliko neočekivana mogu biti, u kasnijem razmatranju budu sagledana kao savršena i neizbežna.

A sada počinjem vam poveravati božanske reči koje nam je Pes Veliki kazao maločas."

Visoko iznad onog zrna boje mumije, koje je bilo vazdušni brod generalice Sabe, ali ipak punih pet stotina lakata ispod niskih zimskih oblaka, letači koje je Kalde Svila upravo uporedio sa jatom roda jahali su na neujednačenom vetru severcu.

Gledajući iz sredine njihove formacije, Shiatan je proučavao svoje drugare. Pogledi svih njih bili su usmereni ka oblacima, kao što je i očekivao, ili ka isušenim smeđim njivama, srebrnim končićima potoka, ili ka jezeru koje se toliko smanjilo; nikakva krizna situacija, pa čak ni neposredno naređenje - makar došlo i od samog boga - nije moglo nadjačati navike koje su se kod njih mnogo godina učvršćivale, niti ih naterati da onaj narod koji se dole namnožio, a koji je njima poznat pod nazivom 'tovar', to jest 'Brodski tovar', smatraju važnim.

I sam Shiatan osmotri oblake i očita instrumente, a onda izgubi zanimanje za to. Dugačka žuta i smeđa kolona u marševskom rasporedu približava se gradu, sa juga. Viđao je on slične parade i ranije, i nije mnogo razmišljao o njima i njihovom eventualnom značaju; vojne jedinice na maršu možeš zaustaviti nekom lavinom, poplavom, šumskim požarom, možeš poslati oluje da ih razjure, ne manje delotvorno nego što bi to učinile flote. Nijedna vojska nikad nije uspela preći Planine-koje-gledaju-u-planine; i svi su izgledi da to nijedna nikad i neće. Sasvim bi druga stvar bila ako bi se ovde, u središnjem prostoru broda, pojavile horde kao što je ta dole.

4. MAČEVI SFIKSINI

Stojeći kruto u svečanoj odori od somota boje čaja, Kalde Svila proklinjao je, u mislima, sebe što nije obezbedio stolice - naime, što se nije postarao da neko drugi obezbedi stolice. Njegovo je očekivanje danas bilo (izvrstan dokaz, reče on sebi, naivnosti, i potpune nespremnosti za dužnost koja mu je nametnuta) da će Kvecal, Usik, Saba i on - i Mejtera Nana, ako bude pronađena - zauzeti svoja mesta na ovoj platformi i da će se ubrzo posle toga pojaviti ta vojska koju je grad Trivigaunte poslao u pomoć narodu Virona.

Desilo se, dabome, drugačije. Desilo se to da je čak i visoko disciplinovana horda generalice Sijuf, sačinjena od sedamdeset pet hiljada žena i muškaraca, ostala tačno ono što jeste: masa od sedamdeset pet hiljada osoba. Šta tek reći o hiljadama konja i Devetoro-bogova-znaju koliko kamila.

Kamila!

Kao dečak, Svila je veoma rano postao religiozan, i tada je smatrao da je Sfiksa ponajmanje privlačna od svih boginja; muškobanjasta, sa grivom tamne oker i smeđe boje, više lavica nego žena. Sad se činilo da lavovi nemaju nikakve veze sa ratovanjem u stvarnosti, a konji, mazge i kamile imaju, itekako. Konji, mazge i kamile su ljubimci Sfikse Ubodne; Svila bi ih danas vrlo rado prihvatio (ili, čak, guske, gerbile, kuniće), kad bi se samo taj njihov dolazak već jednom ostvario.

Nalet ledenog vetra potrese trijumfalnu kapiju. Bila je na brzinu sklepana i morala je, maltene sigurno, pasti, ako ovaj zimski vetar dune samo malčice jače; štaviše, bilo je verovatno da će pasti u svakom slučaju, ako se Sijufina vojska ne pojavi uskoro.

Valjda bi trebalo da postoji, u tolikoj gomili sveta oko počasne platforme, bar neko ko može i hoće da donese stolice. Svila zaključio da bi trebalo prvo da uputi takvog 'nekog' da obezbedi sedište Kvecalu, koji je već u podmaklim godinama, a stoji na nogama, evo, već skoro jedan sat; onda bi naručio stolice za Usika i Sabu, pa i za sebe. Još pet minuta ovog dreždanja, i on će sići sa tribine,

dograbiće nekog komisionara za okovratnik i zatražiće stolice. To se mora uraditi, i uradiće se - u tome je cela priča.

Vetrušina opet navali na njih sve, i Svila steže zube. Žuta prašina dala je vetru desetak vidljivih tela, vazdušne vrtloge koji su se 'klizali' duž zidina Alamede. Jedna traka ukrasne zelene hartije otkide se od trijumfalnog luka, provuče se kroz vetar uzlazno, gipkim talasanjima, i za nekoliko sekundi nestade u pravcu ukotvljenog vazdušnog broda.

Iz vazdušnog broda trebalo bi da bude lako oceniti kad će trupe stvarno da stignu, razmišljao je on. Da je imao na raspolaganju samo još jedan dan, mogao je urediti da se daju nekakvi signali: da se sa prve, prednje gondole ispruži zastava čim prethodnica umaršira u grad, ili da se upali ćup za pravljenje dimnog signala, ako je nastalo zakašnjenje. On, na sopstveno iznenađenje, uvide da nije izgubio ništa od one oduševljene želje da se popne u taj vazdušni brod, bez obzira na dužnosti kojih ima sve više i bez obzira na ovaj zimski vetar. Baš kao i Rog (momak koji bi najbolje mogao, u ovom trenutku, naći stolice, ili bar nekakve sanduke), on je čeznuo da leti kao što to letači uspevaju.

Danas je bilo letaća mnogo. Više, zaključio on, nego što je ikad ranije video. Čitavo jedno jato, nalik na jato roda, upravo je iskrsnulo iza vazdušnog broda. Koji li to grad šalje njih u patrole duž sunca, i šta li je to što takva patrola može, zapravo, da učini?

Hujanje i fijuk najaviše novi talas vetra, koji počeo brisati preko Alamede i tresti izrešetane topole zasađene duž glavne ulice ispred zatvorskih zidina. Desno od njega Saba se ukruti; on sam drhtao je bez ikakvog stida. Ogrtač zakonite vlasti lepršao je oko njegovih cevanica, platno se talasalo kao jezero Limna; ceo ogrtač bi poleteo i zalepršao iza njega kao zastava da ga Svila nije pridržavao oberučke. Pre nekoliko sati, kad ga je u Juzgadu obukao, taj komad odeće, tako dugačak, sa takvim obiljem debele tkanine, doneo mu je osećaj toplote, nametljive i maltene gušeće; Svila je tada bio u velikom iskušenju da tako luksuzan, debeli ogrtač odbaci i da na paradu pođe samo u jeftinoj (a to znači i tankoj) augurskoj odeždi koju je i sad ispod ogrtača imao; majstor Ksipias i komisionar Metilj ubedili su ga da to ne učini. Da je sve ostalo kao u Juzgadu, do sad

je ogrtač trebalo da bude sasvim mokar od znoja; umesto toga, Svila se našao u situaciji da silno priželjkuje da ima i kapu, ili bilo šta slično, na glavi. Saba ima svoju vojničku kapu boje prašine, Usik ima visoki šlem od zelene štavljene kože. On nema ništa.

Onaj njegov stari slamni šešir sa širokim obodom, koji je nosio dok je popravljao krov, nestao je - u Krvovoj vili izgubljen, kao i Mejtera Nana. Novi slamni šešir, takođe sa širokim obodom, kupljen na jezeru, takođe je nestao, ostao je u onoj sobi iz koje je talus ugrabio Svilu. Kapica patere Štuke, crna kalota koju je Štuka nosio zimi, ostala je u mantejonu - Svila se jedva usuđivao i da je dodirne, od kad ju je Štukin duh ispustio na odmorištu tamošnjeg stepeništa.

Svi su oni sada mrtvi: Štuka, Krv i onaj talus. Drugi i treći od njegove ruke poginuli.

Zar ova Sijuf i njene vojnkinje neće nikada doći? On poče pogledom pretraživati nebo iznad vazdušne lađe, da bi, eventualno, video bar delić sunca. Onaj umirući letač kazao je da oni, letači, 'gube kontrolu'. A koje to lance možeš potezati i na taj način 'kontrolisati' sunce? Koja to krma usmerava plovidbu sunca?

Ali sunce se nije videlo, skriveno, naravno, pretećim oblacima. Bilo bi detinjasto žaliti se što je zima došla, najzad, u danima kad kalendar kaže da bi trebalo da je već pola zime prošlo.

Uskoro će proleće, osim ako se zima otegne isto onako kao leto koje je, pre nje, potrajalo tako nenormalno dugo. Ako u proleće ne padnu dobre kiše, pašće on sa vlasti; ako se kukuruz idućeg leta sasuši i uvene, neće ništa duže živeti ni on, novi Kalde Virona, od bogova naimenovan. On dočara sebi sliku kako Zumbula i on beže iz grada, na brzim konjima; ali Zumbula je izgubljena, jednako kao Mejtera Nana, a osim toga, on o konjima ne zna ništa sem činjenice da mogu biti prineti Pesu na žrtvu i da to ne bi bilo nedolično. Naime, mogli bi, kad bi Pes bio živ, ali Pes je mrtav.

Da li je i Zumbula mrtva? Svila opet zadrhta.

U daljini zasniva vojna muzika, vrlo slabo čujna; njegov sluh ipak uhvati jasne, hrabre glasove truba i topot konjice.

Neko, možda je to bio Usik, reče: "Ahhh." Svila oseti da mu se lice razvlači u osmeh, srećan što nije on jedini bio nestrpljiv i namučan. Desno od njega Saba promrmlja: "Ja bih ti mogla odrediti

jedinice, kako koja nailazi, i za svaku ispričati ponešto od njene istorije, ako želiš."

On klimnu glavom. "Da, ja bih bio zahvalan, generalice." Bio je u iskušenju da pita o letačima ovoga svita, jer bi ona, kao zapovednica vazdušnog broda, mogla znati o njima nešto zanimljivo - možda čak i korisno. Ali bio bi vrhunac loših manira ispoljiti, sada, zanimanje za bilo šta osim za vojnu moć Trivigauntea.

Tamno lice jedne mlade žene (posle kratke nesigurnosti on prepoznade da je to Rogova devojka, Kopriva) pojavi se na levoj strani tribine. Dovoljno glasno da i Svila čuje, Kopriva upita: "Vaša svesnosti, da li biste želeli sest? Ima ovde jedan čovek koji iznajmljuje stolice na rasklapanje."

Kvecalovo lice se ozari. "Kako je to ljubazno od tebe, dete moje! Ne, imam ja ovaj moj štap, zvani bakulus; tako da mi je bolje nego drugima." (Ovo nije bilo sasvim tačno; Usik je držao svoj teški mač ispred sebe i naslanjao se na njega kao na štap za šetnju.) "Patera Kalde nije te sreće", nastavi Kvecal. "Da li bi želeo da ova devojka iznajmi stolicu za tebe, patera Kalde?"

Naravno da bi bilo nezamislivo da on sedi, a Prolokutor stoji. Svila reče: "Mnogo ti hvala, Koprivo, ali neće biti potrebno."

"Upravo sam doneo odluku", reče Kvecal Koprivi, "da iako ne želim jednu stolicu, rado bih uzeo dve. Jednu za mene i jednu za pateru Kaldea. Imaš li ti dovoljno para za dve?"

Kopriva mu reče da ima, i nestade u gomili.

Sa Sviline desne strane Saba progundā: "Vi muški nemate izdržljivost kao žene. To je biologija, nema se tu čega stideti, ali pokazuje zašto smo mi ženske najbolja pešadija." Svili obrazi počеше da gore; mala promena u držanju Kvecalovom nagovestila je da je čuo i on, i da sad čeka da čuje šta će Svila odgovoriti.

A šta bi sam Kvecal odgovorio? Sabina primedba graničila se sa neoprostivom nadmenošću, nesumnjivo, a pravedni bogovi kažnjavaju nadmene ljude - tako su, bar, njega učili u sholi. On malo razmisli i zaključi da je to jedna od malobrojnih stvari kojima su ga naučili, a koja izgleda neporecivo istinita.

On se osmehnu. "Sasvim si u pravu, generalice, kao i uvek. Nijednom posmatraču ne može promaći da žene izdržavaju daleko

više nego muškarci, i hrabrije."

Desno od Sabe, Usik promrmlja: "Naš Kalde ima slomljen zglob stopala. Zar nisi primetila koliko hramlje?"

"Auh, to mi je otišlo s pameti, Kalde", reče Saba, zvučeći kao da se istinski kaje. "Izvinjavam se, zaista."

"Nemaš se za šta izvinjavati, generalice. Iskazala si jednu neospornu činjenicu. Sfiksa i Scila bi se mogle izvinjavati zbog činjenica, možda - ali običan smrtnik?"

"Svejedno, ja... eno, idu."

Prve jahačice, visoke žene na žustrim konjima, ukazale su se na vidiku, ali zvaničnici sa tribina mogli su ih videti zasad samo kroz trijumfalni slavoluk. Svaka je nosila po jedno vitko koplje, a na koplju izduženu trouglastu žutu zastavicu odmah ispod vrha. "Prateća četa", reče Saba Svili, niskim tonom. "Sve one su plemenitog roda; osim što obavljaju sve redovne vojničke dužnosti, takođe daju telesnu stražu za Rani."

"Ja ne znam ništa o tim stvarima", reče Svila naginjući se ka njoj, "ali zar ne bi puške sa debelom municijom bile ubojitije od tih kopalja?"

"Videćeš ih bolje kroz koji trenutak. Levo od sedla svaka ima i pušku, koja je zavučena u dugačku futrolu. Koplja su za juriš, zato što pucanj iz puške, konju iznad ušiju, dovodi do toga da se konj upaniči."

Svila klimnu glavom, ali poče razmišljati, i nehotice, o izveštajima koji su do njega ranijih dana stizali, a u kojima se govorilo da su Mejtera Nana i njeni dobrovoljci, jurišajući na konjima na lebdelice u Kaveznoj ulici, pucali iz igličara. Dalo bi se pretpostaviti da srazmerno tihi pucanj pištolja igličara ne uznemirava konja u istoj meri kao pucanj iz puške, koji stvarno odjekuje naširoko i nadaleko. Pa ipak, bar po njegovom utisku, čak i mali igličar, kao što je bio Zumbulin, sa ukupno peseset ili stotinu iglica, bio bi nadmoćno oružje.

Pojavi se Kopriva, donoseći stolice na rasklapanje sa platnenim sedištima. Kvecal prihvati jednu i sede, a Kopriva drugu pruži Svili.

On je uze i pokaza Sabi. "Zar ne bi rado sela na ovo, generalice? Samo izvoli."

"Nipošto ne!"

"Mogli bismo sedeti naizmenično, ako želiš", istrajavao je Svila. "Odmoriš se ti neko vreme, pa ja neko vreme, i tako dalje."

Ona zavrte glavom odrečno i steže usne; a Svila spusti stolicu, neupotrebljenu, između njih.

Prateća četa jahala je u koloni po tri naporedo. Činilo se da jahačice pomno gledaju publiku duž ulice. Svila je otprilike prebrojao tu četvu i zaključio da ih ne može biti više od dvesta. Vojnikinje iza Prateće čete nisu imale koplja, nisu bile tako podjednake visine, niti su imale tako dobre konje; ali su jahale po deset naporedo, a predvodila ih je oficirka u prašnjavom starom ogrtaču, na najboljem konju koga je Svila ikada video.

"Generalisima Sijuf", progundā Saba. "Ona je Ranina rođaka i po očevoj i po majčinoj liniji."

"Vaša vrhovna vojna zapovednica."

Saba klimnu glavom. "Vojni genije."

Osmotrivši taj orlovski profil, Svila zaključio da bi to itekako moglo biti istina, i da je svakako istina u dovoljnoj meri da Sijuf bude dragocena saveznica; genije ili ne, zračila je odlučnošću i inteligencijom. Nije se mogao ne zapitati šta su generalisimi Sijuf napričali o njemu, i šta ona sad misli o njemu, nesigurnom, mladom vladaocu jednog grada koji je, gledano iz Trivigauntea, inostranstvo. Nagon da prstima pročešlja i zagladi neurednu kosu, kao što bi uradio tokom razgovora sa Kvecalom, bio je praktično neodoljiv. Tokom nekih pola sekunde, Sijufova i on gledali su se oči u oči.

Onda je Saba salutirala, na šta je Sijuf odgovorila takođe salutiranjem, ali nemarnim; tek posle toga je Usik salutirao inostranom vojskovođi, u skladu sa protokolom koji je bio dogovoren u tardan. Iza nje, disciplinovane mlade žene počеше izvlačiti sablje i dizati ih ispred lica okrenutog za pozdrav nalevo; prvi red, pa drugi, treći, i tako sve dalje i dalje, bez i najmanjeg obraćanja pažnje na kovitlanje vetra i žestoku hladnoću.

"Generalisima Sijuf jaše na čelu svoje regimente. Stupila je u oružane snage pre osamnaest godina, sa činom natporučnice, a ta jedinica sada je poznata kao Generalisimina pomoćna laka konjička..."

Saba začuta; Svila, drhteći, upita: "Da?"

"Tvoj narod ne kliče, Kalde. Ni približno koliko bi trebalo. Generalisima neće biti zadovoljna."

On zgrabi tu priliku. "Možda se plaše da će vam upaničiti konje." Detinjasto, ali prija, bar minut-dva.

Kad se već činilo da će ta konjanička kolona biti beskrajna, ukaza se široki prekid koji je, očigledno, značio da je završena Generalisimina pomoćna laka konjička brigada. Naiđe zastava Trivigauntea, žuta, smeđa i crvena, koju je nosila jedna oficirka na konju, a pratila počasna straža očigledno povučena iz Prateće čete; iza toga nastupala je vojna muzika, ona koja je Svili dala prvu nagoveštaj da je kolona blizu. Muzičari su išli peške, marširajući precizno kao na slici iz neke knjige o vojnim paradama; bili su svi muškarci i svi sa bradama. Klicanje naroda upadljivo se pojačalo dok su oni prolazili u svom paradnom poretku.

"Ovi su stvarno vrlo dobri", reče Svila Sabi, nadajući se da će opet uspostaviti prijateljske odnose. "Veoma su vešti. Našem narodu se, izgleda, sviđa njihova muzika."

"Ja sam stari borac, Kalde."

U sebi, Svila se zapita koji su to ratovi navodno bili, pa se u njima moglo postati 'stari borac'; koje je to bitke generalisima Sijuf navodno dobila i time dokazala da je 'vojni genije'. Ali glasno reče samo: "Da, shvatam to."

"Tvoj narod navija za ove zato što su muškarci. Vi zamišljate da mi držimo naše muškarce vezane lancem u podrumu, ali gotovo sve naše pomoćne trupe su muškarci."

"Sa bradama", reče Svila. Činilo se da je to bezbedan komentar.

"Tačno. Ti briješ bradu da bi više ličio na ženu. Ne kritikujem te ja zbog toga, u tvom položaju uradila bih ja isto. Ali mi kod kuće ne dajemo muškarcima da briju brade. Mogu samo da ih potkresuju ako žele, a pripadnicima pomoćnih trupa to je obaveza. Ali im je zabranjeno da bradu obriju ili da iz nje čupaju dlake."

Svilino lice se malo trže od nelagodnosti na te reči. On se ponada da Saba to nije primetila.

"Tek od pre dvadesetak godina dozvolili smo im upotrebu makaza", nastavi ona. "Kad sam ja bila poručnik, oni nisu smeli ni

kresati brade, pa si mogao da vidiš mnoge sa bradama do pojasa, i dužim. Tad im je bilo dozvoljeno da bradu zadenu pod opasač, ali neki ljudi su smatrali da je to preterivanje. Ideja je bila da je muškarca sa bradom lakše zaklati. Uhvatiš ga za bradu i trgneš je nagore."

"A, tako", reče Svila, i u mislima poništi odluku, donetu nedavno, da počne puštati bradu.

"Ovo sad su Dragune princeze Sajle. Zapazićeš..."

Usik je prekide. "Ne bih da se upuštam u raspravu, generalice, ali ne verujem da ih stvarno kolju na taj način. Ili, bar, ne često. Muškarci su mnogo jači od žena."

Saba pokretom ruke pokaza vojnkinje 'dragune' koje su jahale ispred njih. "A konji su jači od muškaraca, Generalisimo."

Svila se tiho nasmeja.

"Zar mi ne veruješ, Kalde?" reče Saba, boreći se sa osmehom. "To je istina, kunem se, u našem gradu. Mi odgajamo bojne konje još od kad je Pes prvu ciglu položio, a naši konji ne samo što su jači od žena, nego su i..."

"Mudriji od vaših muškaraca", dovrši Svila njenu rečenicu. "U to ne sumnjam nimalo."

"Ko je mudriji od muškaraca?" upita jedan novi glas. "Po mom mišljenju, svako."

Svila se okrete da pogleda. Na tribinu je stupila generalisima Sijuf. "A, tu si ti", reče Svila, pruživši joj ruku. "Plašio sam se ćeš biti zadržana. Čast je pozdraviti te konačno, čast i veliko zadovoljstvo. Dobro došla u Viron. Ja sam Kalde Svila."

Ona se rukova nespretno s njim, bez osmeha. Njena šaka bila je tvrda i suva, i ne onako jaka kao što je on očekivao. "Radost moia da vidim tvoi divni grad, Kalde Svilo. Glavninu života provela na iugu. Tvoi grad samo ime na moim mapama, do pre nedelju dana. Znam da mi loša smotra. Kad marširaiu, ne možeš ih terati da uvežbavaiu paradu. A ni kad ratuiu."

Svila je uveri da je ogromno impresioniran ovim što je dosad video, i predstavi je Kvecalu i Usiku.

"Videćemo tvoie trupe posle moih", reče ona Usiku. "Prošli pored njih, čekaiu. Ah, stolicu za mene imaš, Kalde. Pa, hvala." Ona sede

između Svile i Sabe. "Ovo zaista dobro došlo. Budna od tri ujutru, u sedlu od pet. Dva konja izmorila. Morao treći za ovo."

"Veoma je lepo od tebe što si nam se pridružila posle marša", reče joj Svila iskreno. "Svi smo mi čuli izvanredne stvari o tebi. Bilo nam je veoma stalo da te upoznamo."

Sijufin pogled bio je na njenim trupama. "Ia ne došla za tebe, Kalde Svilo. Ia došla za mene. Uskoro borimo zajedno. Tako kaže? Ili to znači bori ti mene, a ja tebe?"

"Ne, savršeno dobro si rekla. Zajedno ćemo se boriti protiv Ajuntamienta, ako budemo morali. Ja bih mnogo više voleo da to ne moramo."

"I ia. Oba." Sijuf namače kapuljaču na glavu i navuče preko kolena stari ogrtač, sav isprugan od kiša.

Neko vreme su svi ćutali. Svila se pretvarao da posmatra paradu, u kojoj je sad nastupala pešadija, privlačne mlade žene koje su pozdrav ulevo, tribini, upućivale tako što su nosile puške sa debelom municijom uspravno uz levo rame i marširale krutim korakom koji je Svilu podsećao na ples sibila prilikom prinošenja žrtve.

Zapravo je uglavnom proučavao generalisimu Sijuf i preispitivao sve što je rekla, kao i sve što je on rekao njoj. Njena je kapa bila čista i dobro oblikovana, ali ni u kom slučaju nova, a njen ogrtač neskriveno prljav; nesumnjivo je stvarno menjala konje, kao što je i rekla, ali nije menjala odeću. Čizme su joj bile izgrebane, ali ne mnogo prljave. Mamuze na njenim čizmama bile su (on se odvaži da uputi jedan neupadljiv pogled prema njenim i Sabinim nogama) mnogo veće od Sabinih.

Bez ikakvog oklevanja proglasila je tu stolicu svojom. Svila pokuša da stavi sebe u ulogu jedne od tih bezizražajnih žena koje marširaju pored tribina. Jesu li one sada postidjene što njihova generalisima sedi? Smatraju li da je to znak slabosti?

Da li bi on to ocenio kao znak slabosti, kad bi nekim čudom bio član Sijufine horde? Porazgovarao je o ovome, sam sa sobom, i zaključio da ne bi. Kad neko sedi, a svi drugi moraju da stoje, to je siguran znak da je taj neko najviši po rangu; a odeća na Sijufi proglašava da ona ne mora nikome polagati račune za svoj izgled, ne sme joj zameriti nijedan narednik-siledžija, nijedan pukovnik sklon

da više kao bojna truba. Svila se u mašti vinu sa te platforme, do jedne od gondola vazdušnog broda, pa odatle osmotri paradu. Dakle, tamo dole su tribine; na tribinama mnoge ugledne ličnosti Virona i Trivigauntea. Ko je glavni? Ko tamo komanduje svima ostalima?

Sijuf, dabome. Ona sedi; levo od nje sedi Kvecal i stoji Svila; desno od nje stoje Saba i Usik. Drugim rečima, desno od nje su predstavnici vojnih vlasti, trivigauntskih i vironskih, a levo od nje su predstavnici vironskih civilnih vlasti, i to: verskih i laičkih. Kad dođe vreme da vironska vojska prođe u marševskom poretku, nesumnjivo će steći isti taj utisak.

"Da li ovde na severu uvek tako hladno?" upita Sijuf, pritežući ogrtač još jače oko sebe.

"Nije", reče joj Svila. "Imali smo vrlo dugo leto, i vrlo toplo."

"Kamo sreće da tada došli u tvoj grad, Kalde. Kad bila mala, učitelji mi govorili da ovde na severu zima. Naučila da tako pišem na ispitima, ali ne verovala. Zbog čega na severu tako?"

"Nemam poima", reče Svila, i razmisli. "Učio sam i ja to, u sholi, kao i ti, ali koliko se sećam, nikad mi nie palo na um da se zapitam zbog čega je tako. Istinu da ti kažem, ja sam prihvatao praktično sve što mi je u sholi rečeno, sve, pa i neke stvari u koje je trebalo da posumnjam."

"Sunce." Sijuf pokaza prstom, ali ne pogleda uvis. "Ono počinje na istoku i završava na zapadu. Znam da mi to samo tako kažemo. Možda vi ovde govorite drugačije. Ali sigurno: od Istočnog pola do Zapadnog pola, ili, od Zapadnog do Istočnog. Svane dan vama u Vironu, tai isti svane malo kasnie i nama u Trivigaunteu. Tačno?"

"Tačno", reče Svila. "Naravno da je tačno."

"Onda šta vi to radite, pa vaš dan tako hladan?"

Saba se nasmeha, a i Svila i Usik za njom.

Kvecal kao da ništa od toga nije čuo. Kroz polusklopljene oči posmatrao je, kao da se duboko uneo u misli, redove žena koji su prolazili ispred njega. Gledajući ga postrance, Svila oseti u njemu neku potrebu, neku žudnju, koju on sam nije osećao; neko vreme se čudio tome i domišljao šta bi moglo biti, a onda se seti da je Saba rekla da se u njenom gradu ne prinose žrtve. Udruženje sveštenika

postoji i tamo, ali je sigurno da se u mnogo čemu razlikuje, možda nosi i sasvim drugi naziv; svaka od ovih marširajućih žena je, u tom slučaju, potencijalni konvertit - mogla bi se preobratiti u vironski, doličniji oblik religioznosti. Onda nije nikakvo čudo da ih Prolokutor Kvecal 'guta' očima tako gladnim. Ispraviti versku orijentaciju čak i jednog malog dela tog trivigauntskog mnoštva bilo bi izvanredno postignuće, slavni završetak jedne duge karijere pune visokih priznanja. Hiljade i hiljade žena, gotovo sve mlade, a savija se, dabome, mlado drvo - opis koji se na Sabu ne bi mogao primeniti nikako.

Kao da ju je ovo poređenje u Svilinim mislima navelo da progovori, Saba reče: "Šta misliš, Kalde? Fina ženska brigada?"

Usik izjavi da su njegovi utisci vrlo povoljni.

"Koliko im je godina?" upita Svila, iznenadivši i samog sebe, jer uopšte nije nameravao ništa da pita.

"Uzimamo ih sa sedamnaest", reče mu Saba. "Vojna obuka traje godinu dana. Onda budu raspoređene u jedinicu gde će ostati. A ostanu - godinama."

"Da li to znači da se moraju opredeliti za vojničko zanimanje? Šta ako neka neće?"

Saba pokaza prstom. "Vidiš onu sa velikim cokulama? I onu visoku tamo, sa jednom trakom?"

"Na kraju reda? Vidim."

Saba opet pokaza prstom. "I ona mala debela tamo. Eto njih tri nisu htele."

"Aha. Iznenaduje me da tako dobro poznaješ ove vojnkinje, generalice. Da li je ova grupa u nekoj vezi sa posadom tvog vazdušnog broda?"

"Nije, Kalde." Saba baci pogled preko Sijufine glave, sa onim istim suzbijenim osmehom koji je Svila već jednom primetio kod nje. "Po ovakvom vremenu, svi moraju biti u brodu, na svojim mestima. Ja sam ove tri pokazala slučajno, ali sam rekla istinu. Jer, ko želi da bude pešadinac? Niko."

Svila baci pogled ka Usiku; borci u Vironu bili su svi dobrovoljci.

Još jedna vojna muzika, zatim nekoliko stotina konja bez sedla, koje su gonili muškarci na drugim, osedlanim konjima. Videći Svilin

zbunjen izraz lica, Saba objasni: "To su rezervni konji. Kad konj pogine, jahačica mora dobiti drugog, ili nastaviti da se bori kao pešak."

Sijuf diže pogled ka Svili. "Zar tvoja konjica nema rezervne konje?" Uporan pogled njenih očiju zbunjivao ga je.

Usik brzo reče: "Naša je praksa da damo po dva konja svakom konjaniku. On ih neguje, ali i jaše, i to naizmenice jednog, pa drugog, osim ako jedan počne da hramlje. U mirnim vremenima, on jaše jednog konja danas, drugog sutra, i tako dalje."

"Ti, generalisimo. Bio konjički oficir? Kod nas to samo žene, kod vas i muško oficir, ne?"

Usik joj se malo nakloni. "Tako je, generalisima. Ne, nisam bio konjički oficir, niti je to većina mojih oficira bila. Mi imamo samo po jednu konjičku četvu u svakoj brigadi, osim u Drugoj koja sada ima dve. Moj sin je konjanik, međutim."

Prvi put Sijuf se osmehnu; videći taj osmeh, Svila je lako mogao zamisliti kako njeni potčinjeni rizikuju život samo da bi taj osmeh zaradili. Ona reče: "Nadam se da ću ga videti. Sutra ili prekosutra. Govorićemo o konjima."

"Njemu će to biti čast, generalisima. Na nesreću, trenutno mu nije dobro."

"A, tako." Ona se opet okrete paradi, a njen glas postade ravnodušan. "Žalosno da se dečaci moraju boriti ovde."

Posle tog krda konja, nastupile su mazge koje su vukle artiljeriju. "Ja očekivao kamile", reče Svila.

"Konji i kamile se ne slažu", reče ona rasejano. "Najbolje držati ih razdvojeno. Mule više..." Ona pucnu prstima.

"Mule su tolerantnije", reče Saba. "Otrpeće prisustvo kamila mnogo bolje nego većina konja."

"Zar ih stvarno treba osam, za vuču tog jednog velikog topa?"

"Na vašoi ulici od finih kamenih ploča? Ne. Ali preko pustinje gde nema druma, ponekad i mnogo više od osam. Onda se pozajmljuju od iedne zaprege drugoi, pa se čeka. Videla ia iednom kako šesnaest mula ne uspevaiu izvući iednu haubicu iz blata. Srećom, ne na ovom maršu, inače ne bi sad ovde."

Saba upita: "Zar nisi zapazio da su posade topova mešovite,

Kalde? Očekivala sam da postaviš pitanje o tome."

Poslednji top već je štopotao kolovozom ulice, ispred tribine. Posle toga naiđe dugačka trostruka kolona malih zaprežnih kola; svaka kola vukle su po dve mazge, a kočijaš je na svakima bio muškarac.

Svila reče: "Navikao sam ja da saradujem sa ženama, generalice. Sa Mejterom Mermer i Mejterom Nanom u mom mantejonu, pre nego što sam postao Kalde - a i sa Mejterom Ružom dok nas nije napustila. Vaše mešovite posade meni izgledaju normalnije nego..." pokušavao je naći neku neuvredljivu frazu, i završio sakato. "...nego ono drugo, naime kad su samo muškarci ili samo žene."

"Muški teraju mazge i nose granate", reče Saba. "Njihove sposobnosti za te poslove su maltene jednake sposobnostima žena. Žene pune i ispaljuju topove."

Sijuf upita: "Gde generalica Nana? Ne reče li sad 'Matera Nana' za nju? Ili to dve razne?"

"Ne, to je ista osoba. Ona je i sibila, i generalica, kao što sam ja i augur i Kalde." Bio je u iskušenju da pomene svoju želju da se uskoro ratosilja onog prvog.

"Ona maršira sa svojim trupama danas?"

"Nažalost ne." Bezobzirna laž poslužila bi najbolje, ali on nije bio voljan da takvu izgovori. "Naše borbe sa neprijateljem traju, generalisima."

Ako je Sijuf išta posumnjala, nije to pokazala, ni najmanje, izrazom lica. "Žao mi što ie ne sretnem. Sledeće vidiš kamile."

Svila, koji je viđao ponekad jednu kamilu, ponekad mali karavan od desetak ili najviše dvadeset njih, nije ni zamišljao da u celom svitku može biti toliko kamila - ne stotine, nego hiljade njih, nebrojene kamile, konopcima vezane u kolone od po tridesetak. Na čelu svake takve kolone jahao je, na kamili nešto krupnijoj, po jedan čovek. Kamile su, hodajući, neprestano ispuštale zvuke nalik na gundanje ili stenjanje. Piljile su u sve oko sebe, nadmenim očima, sa lica nalik na Ustavicino.

"One su, uglavnom, nosile hranu", objasni Saba, "kao i ječam i raž za konje i mazge. Sada im je teret lak."

Bila je to jedna od najosetljivijih tema. "Morate shvatiti da u Vironu

hrane ima vrlo malo." Svila je pažljivo tražio svoj put između stupica. "Mi smo oduševljeni što vas imamo, i učinićemo najviše što možemo da ishranimo vašu vojsku; ali žetva je bila loša, a naši seljaci počeli su da prave sebi zalihe hrane, umesto da je puštaju u prodaju, zbog ovih borbi."

"Nama poznate vaše teškoće", progovoriše Sijufina kapa boje prašine i pleća malo pogurena. "Slaćemo u okolne predele grupe za pribavljanje hrane."

"Hvala", reče Svila. "To je vrlo ljubazno od vas."

Usik se zagleda u njega netremičnim zurenjem.

"A to me podseća", nastavi Svila žurno. "Planiram jednu malu, neformalnu večeru za večeras u Kaldejskoj, a to znači Kaldeovoj, palati." Nije mogao privoleti sebe da kaže 'u mojoj palati'. "Svi ste pozvani, nadam se da ćete moći da dođete. Nemamo još pravu kuhinju, ali smo sredili da se iz Erminovog hotela donese hrana za ovu večeru; Ermin služi najbolju hranu u gradu, ili, bar, uživa takav ugled."

"Ja ću morati povesti sa sobom jednu štabnu oficirku", reče Sijuf, okrenuvši se ka njemu. "Tako zahtevaju naši običaji. Mogu li ja to?"

"Naravno. Ona će biti veoma dobro došla."

"Onda dođem. Saba isto, ako ti želiš."

"Svakako želim", reče Svila.

Saba, oklevajući, klimnu glavom.

Usik reče: "Na mene se možeš osloniti, Kalde."

"Hvala. A ti, Prolokutore?"

Uz pomoć štapa, Kvecal se podiže na noge. "Ja nemam hrane, patera Kalde. A o tome će se voditi razgovor, zar ne?"

"Naravno da ćemo razgovarati o tome; moraćemo, i o tome i o mnogim drugim stvarima. Ti raspolažeš mudročću, Prvi govorniče, koja nam može biti potrebija nego hrana."

"U tom slučaju, biću tamo. Možda i sa nekim predlozima."

5. ČOVEK IZ GLAVNOG PROCESORA

Signal dat rukom obezbedio je da grupa ostane uporedna sa ljudskom strujom koja je proticala dole; Shiatan to pojača dajući signal 'Dva istok' i preko šlema. Jedan po jedan su se saglasili, a Shiatan je na svojoj mentalnoj listi potvrđivao jedno po jedno ime: Grian, SomFr i Aer još su voljni da prihvate njegovo vođstvo. Ispruženom, krutom desnom rukom, sa dlanom okrenutim nadole, Shiatan načini pokret kao da udara šamar po vironskim krovovima načinjenim od drvenih letvica ili od naslagane trave. "Silazak." Vrhovima prstiju prema čelu. "Vi možete za mnom ako želite."

Aer će gotovo sigurno hteti.

Da li je taj čovek sa imenom ptice nJORKE tu negde, među živim pravougaonicima koji tako sporo marširaju kroz grad? Da li je on tamo jedan od gledalaca, jedan od onih čije se klicanje stišalo do sitnog cvrkuta u ogromnosti neba? U svakom slučaju, taj Njorka jeste pojedinac, samo jedan među sličnima kojih ima mnogo hiljada hiljada. Kao i na samom početku ove misije, Shiatan reče sebi da bi trebalo da bude ponosan i više nego ponosan; za poduhvat tako izuzetno težak, gotovo nemoguć, Glavni procesor je odabrao njega.

Mogućnost da ih Glavni procesor šalje u ovo zato što želi da ih uništi mora biti odbačena bez ikakvog razmatranja, kao i jednako velika mogućnost da ih šalje zato što su njih petoro potrošivi, oni bez kojih se može.

Desna ruka pružena, prsti sastavljeni u kupu. 'Ja letim na istok.'

Četiri saglašavanja. Svi pristaju.

On je pre nekog vremena počeo kruženje nad ovim gradom. Njih petoro moraće uskoro da slete, da skinu krila i sklone ih na bezbedno mesto, da se obrate stanovništvu na zajedničkom jeziku, postavljaju pitanja, ubeđuju. Bez obzira na to da li je on čudotvorac ili bundžija, njegovo tečno vladanje raznim jezicima bilo je, nesumnjivo, jedan činilac.

Ima li tu neko polje veliko, dobro, blizu grada i ljudi, ali ne previše blizu? Ispod njega, jedna kuća sa šiljatim krovom boje pustinje iskoči iz zemlje kao pečurka.

Ispružena desna ruka, dlan ravan, pokreti nadole. 'Nadole.'

Činilo mu se da može pročitati karakter svakog svog pratioca po načinu na koji reaguju na njegove predloge. Grian okleva, on hoće da prvo odmeri kakvi su izgledi za uspeh ili katastrofu; tek onda pristaje. Somer gleda suženim očima, a njene ruke ostaju smrtonosno mirne. Mer se naprosto izgubio od želje za pustolovinom. Aer se zabrinula za sudbinu svih njih osim sebe.

Na ovoj visini, mogao bi ih neko pogoditi iz vatrenog oružja čak i malog kalibra, a takvo oružje - puške - vidi se na sve strane; bradati ljudi podižu šatore pod nadzorom mnogobrojnih osoba koje imaju, sve do jedne, to naoružanje. On podseti sebe da, kad slete, neće uopšte biti važno da li su tovari naoružani ili nisu. Svaka rulja moći će da ih umlati kamenjem i motkama, ako poželi. Zapravo, činjenica da su ovi tovari naoružani puškama na neki način je i dobra, manje je verovatno da će se uplašiti.

Pokaza ispruženom rukom i pesnicom. 'Sever.' Dva prsta nadole, rastavljena. 'Završiti let.'

"Aj, Somer." Napeto lice, suve usne, oči nadsvođene.

"Aj, Mer!" Spušta se on već, prebrzo, i oduševljen što je tako.

"Aj, Grian." Odabira mesto.

"Aj, Aer." Ona je zabrinuta za njega, ne plaši se da će on pasti sa neba nego da će se spotaknuti pri sletanju.

Zemljište travnato, pomalo neravno. Nema više vremena za mačiji karakter ili za ma kakve planove. Protivpotisak, noge dole, stopala sastavljena, ruke spremne da se dočekaju u slučaju pada, koji bi morao biti pravo napred.

Mer već sleteo, zakočio precizno, u najpovoljnijem trenu, i u nekoliko skokova sasvim usporio i stao. Jeste nerazumno hrabar, ali nikada Sunce nije podešavao veštiji letač od njega. Sada i on, Shiatan, mora da sleti tako, da se dočeka na noge i ostane na nogama, bez pada, inače će izgubiti i ovo malo preostalog autoriteta. Četiri lakta niže; zakoči toliko da krila izgube svaki dalji uzgon. Počinje pad zvani kovit. Ali padaj u vetar. Uspelo!

No, već sledećeg trenutka novi nalet vetra umalo da ga obori.

Grian, Somer i Aer sleteli su dok je on skidao sa sebe krila i PM. Aer je sletela možda i previše blizu njega. Somer je sletela 'na četiri

tačke'. Grian je padao punih osam lakata, a kad je tresnuo, krila su mu se lučno presavila.

Velike žene potrčale su prema njima sa onog terena gde su podizani šatori. Njih je gonila, sustigla i prestigla jedna žena na konju.

"Mir!" On podiže obe ruke, dlanovima napred. "Mi koji bogovima služimo, nikakvo zlo ne mislimo."

Jahačica zauzda konja; u njenoj ruci je pištolj. "Nema bogova osim boginje jedine!"

Zar se u bazi podataka potkrala neka greška? "Mi smo njeni podržavaoci i sluge!"

Desetak žena visokih kao kule okružilo ih je, neke samo blenu u njih, a neke su uperile ka njima puške, koje su kratke, ali imaju velika usta cevi; neke očigledno čekaju uputstva one na konju.

"Mi smo iz Glavnog procesora", objasni Shiatan. "Glavni procesor, dom boginje. Po njenom naređenju došli da nađemo Njorku." U sebi se pitao koja li je to boginja.

"Mi ćemo vam pomoći, ali prvo morate vaše oružje da date nama." U očima žene na konju vidi se da nešto računa.

Aer progovori: "Ne pušk, ne nož."

Pažnja žene na konju istog trena se preusmeri na nju. "Jesi li ti zapovednica ovih?"

Aer odmahnu glavom. "Letači." Ona se dodirnu vrhom kažiprsta po donjoj vilici. "Aer ja sam. Svi lete."

Mer stade uz njih, noseći u rukama svoja krila i pogonski modul. U stopu za njim došla je još jedna gomila ogromnih žena. "Svaki je jedan", reče Mer. "Pet jednih."

"Predajte oružje", reče Meru žena na konju.

Stavši iza Mera, Somer ispruži ruke. "Moje. Ovim ubijam."

Opet računanje. "Ti si vođa."

"Da. Vodim sebe."

Mer reče: "A ja sam vođa svoj. Nema oružje. Nema puška. Ti daš?" Jedna od velikih žena se nasmeja bučno, a konj se od toga uplaši, poče povijati vrat veoma nadole i topotati kopitima u mestu.

"Mir, ti!" Jahačica priteže uzde, a onda osmotri letače. "Merhaba! Betifham arabi?"

Aer i Mer pogledaše ka Shiatanu, ali on samo sleže ramenima.

Jahačica vrati pištolj u futrolu i siđe s konja. Poče se osmehivati, ali ne bez nečeg osvetničkog, što je davalo njenom licu posebno svojstvo. "Mi smo ovo počeli kako ne valja i ne treba", reče ona Aeri. "Hajde da počnemo od početka i budemo prijatelji. Letačice Aer, ja sam majorica Sirka. Komandujem prethodnicom Horde grada Trivigauntea. Ne mogu vam poželeći dobrodošlicu u ovaj grad, jer ovo nije moj grad. Moj grad je na jugu odavde. Nadleteli ste nas mnogo puta, sigurno to znate."

Aer klimnu glavom i osmehnu se. "Divno!"

"Ovaj čovek", reče majorica Sirka i pokretom glave naznači Shiatana, "došao je da traži nekog Vironca, takođe muškarca. Da li ti tražiš neku ženu?"

Somer reče: "Mušk. Gde mi da nađemo Njorku?"

Grian, koji nije ni skinuo PM sa sebe, reče polako. "Mi nismo kao ti, Ženo."

"A ne bih ja ni očekivala da ti budeš kao ja, muškarče mali. E, sad me dobro slušajte. Vi ste..."

Njen glas utihnu i nestade; pretvorila se u naslikanu figuru, u sivu sliku na bezličnoj ravnici. Shiatan oseti pokrete svojih usana i obraza, koji su se dogodili tuđom voljom; neko mu je razvukao usta u ogroman osmeh.

Aer se zablenuła u njega, očima koje su se iskolačile toliko da su bile velike kao i njena usta. Sada, kad su sve druge boje pobegle, plavetnilo tih očiju još je blistalo. Neko drugi pruži ka njoj Shiatanove ruke, a ona, negde u daljinama, vrisnu.

Sev i gromovit zvuk pucnja toliko su ga zaprepastili da se, maltene, probudio; na tren su boje opet bile stvarne, a ono obliveno skerletnim crvenilom što se sručilo pred njegove noge bila je Aer. On oseti kako ga neka sila baca o zemlju i ostavlja u bespomoćnosti i tami, na rubu zaborava.

Somer svojim dodirrom ubi jednu, drugu; Mer se borio junaštvom očajnika, ali novi pucnji riknuše i oboriše to dvoje u prvi zagrljaj njihov. Grian, koji je još i sad nosio na sebi krila, uzlete uspravno uvis. Hteo bi i on, Shiatan, da poleti; ali nema PM na sebi, a ruke su mu vezane. Okrete se i vide svoja krila i poče ih ritati i gaziti.

"Da ja malo razmislim, patera." Mejtera Mermer nagnu glavu na jednu stranu. "Generalisima iz Trivigauntea, i još jedna žena, ali toj drugoj ne znamo ime. Pretpostavljam da će biti žena."

Svila klimnu glavom. "Mislim da se u to možemo pouzdati."

"Ne znamo koliko koja od njih jede. Verovatno jedu izobilno. A tu će biti i generalica Saba i generalisimo Usik. Gledala sam ja njih, poješće oni brdo hrane. Da li će i njih dvoje dovesti sa sobom još ponekog?"

"To je dobro pitanje." Svila razmisli. "Usik gotovo sigurno hoće, ako Sijuf dovodi neku iz svog štaba, onda verovatno i Saba, to je dosad ukupno šestoro."

"I svi vrlo ješni."

"Tu si u pravu, siguran sam, ali Njegova svesnost i ja nećemo jesti mnogo, a ti nećeš jesti ništa."

"Jesam li pozvana?" Bilo je teško pročitati izraz lica Mejtere Mermer.

"Nego šta. Ti si domaćica, ne samo te večeri, nego i domaćica cele ove kuće - palate, htedoh reći."

"Mislila sam da bi Šenila mogla to raditi, patera."

"Ona je gost." Svila se udobnije smesti u veliku fotelju čija su leva i desna strana imale oblik 'krila' pruženih unazad. Bilo mu je sasvim jasno da će uskoro morati iz nje da ustane. "Ona je ovde samo zato što joj možda pretila opasnost."

"Ta devojka zaista pomaže. Sve što joj kažem, uradi, i gleda šta bi još mogla raditi. Ponekad moram da je zaustavljam, da joj zabranjujem da radi dalje, patera."

"A, sad razumem. Ti si se plašila da ja nju neću pozvati, ili da ću zatražiti od nje da radi kao konobarica ili tako nešto. Pozvana je - ili će, bar, biti pozvana čim je vidim. Hoću da prisustvuju i ona, i tvoja unuka, i majstor Ksipias; do Ksipiasa ću poslati Roga, da mu kaže."

"Ja držim časove iz aritmetike." Mejtera Mermer uzdahnu. "I sad bih želela brojati na prste, ali ne mogu. Imam samo pet prstiju, a sa generalisimom Usikom i svim tim stranim oficirkama imali smo šest osoba. Ti i Njegova svesnost, to je osam. Stari majstor mačevanja, devet. Šenila, deset. Gljiva i ja, dvanaest. Ako ćeš pozvati još nekog,

onda svakako ne samo jednog nego bar još dvoje, patera. Trinaestoro za stolom, to nije srećan broj. Ne znam zbog čega, ali običaji nalažu da, ako treba, pozoveš bilo koga sa ulice da bude četrnaesti."

Svila ustade. "Ne, dvanaest će biti dovoljno. Sada hodi sa mnom. Zamolio sam Hosaana da doveze leteća kola, a mislim da sam ih i čuo pre nekoliko trenutaka."

"Kuda?... Ne mogu ja da idem odavde, patera. Ne u situaciji kad dolazi toliko ljudi večeras."

Svila je ovo očekivao; on sada zamisli da se tako raspravlja sa Sijuf, i odmah zauze čvršći stav. "Naravno da možeš. I naravno da ćeš ići. A sad, donesi tvoju ruku."

"Ne. Ne." Mejterina jedina raspoloživa ruka steže rukonaslon njene fotelje tako čvrsto da joj se tapacirung nadiže između prstiju kao testo. "Ne razumeš. Dobar si ti čovek. Predobar, ako ćemo istinito. Previše dobar i prema meni, kao što si oduvek i bio. Ali ja moram hiljadu poslova obaviti između ovog trenutka i početka te večere. U koliko sati će početi? U šest?"

"U osam. Razumem ja sve to, Mejtera, i upravo zato idemo u radionicu o kojoj je govorio taj poslužitelj - kako se zove?"

"Lapor. Patera, ne mogu."

"Dabome da ne možeš. Kad imaš samo jednu ruku. Morala bi uglavnom samo da govoriš Šenili šta treba da se radi. Iz tog razloga, idemo da ti pričvrstimo desnu ruku na mesto gde treba da bude. Sama kažeš da posla ima dosta; sa dve ruke, moći ćeš da uradiš dvaput više nego Šenila, a ne samo upola koliko ona, kao sad."

Nije sačekao da ona odgovori; odmah je krenuo odlučnim koracima ka vratima. "Čekam te napolju; nameravam da pitam Hosaana zašto njihova generalisima govori onako. Budi dole kroz pet minuta, sa rukom; jesi čula?" Već iskoračujući u hol, on dodade: "Ti, i Šenila, i tvoja unuka. Povedi i nju."

Mejterin završni vapaj, "Pateraaa..." presečen je zatvaranjem vrata. Široko se cereći, Svila othrama preko celog hola i sa garderobe u foajeu uze dodatni ogrtač od jednostavnog crnog ovčijeg krzna.

Ulazna vrata se otvoriše ka unutra pre nego što je on stigao do

njih, i Hosaan zakorači u hol, sa Orebom na ramenu. "Tvoj ptican je bio napolju, Kalde. Izgleda da nije uspeo naći otvoren prozor, pa sam ga uveo unutra."

"Lete male", graknu Oreb i delimičnim rasklapanjem malo 'zamaha' krilima. "Tica vidi."

"Lete, na vreme si video, smešna ptico. Dolazi ovamo."

Oreb preskoči na Svilin šačni zglob. "Ljudi si-đu!"

"On je leteo oko vazdušnog broda", objasni Svila. "Sada ga verovatno razume bolje nego ja. Iz broda spuštaju ljude u nečemu što je kao ogroman ptičji kavez, pomoću koga, isto tako, podižu ljude i robu u brod; to Oreba, reklo bi se, zanima." Oklevao je, onda mahnuo prema jednom dugačkom divanu. "Hajde da mi sednemo na trenutak. Hteo bih nešto da te pitam."

"Naravno, Kalde."

"Mogli bismo ovo i u tvojoj letelici, ali imam osećaj da će se tamo već naći neko ko će želeti da razgovara sa mnom, a ja ne bih da me prekidaju. Jesi li gledao paradu?"

Hosaan klimnu glavom. "Jesam, a gledao sam i tebe na onoj tribini, Kalde, za slučaj da me pozoveš."

"Dobro. U tom slučaju, video si kako razgovaram sa generalisimom Sijuf i sa generalicom Sabom. Uzgred budi rečeno, poznaješ li ti njih dve?"

"Misliš, lično, Kalde? Ne, ne poznajem ih. Znam kako izgledaju."

"Nisi nikad razgovarao sa njima?"

Hosaan odmahnu glavom.

"Ali si putovao. Ti si rodnom baš iz Trivigauntea?"

"Jesam, Kalde. Tamo sam rođen. Ti bi, doduše, bio nerazuman kad bi išta što ja kažem prihvatao nekritično kao celu istinu. To ti je jasno, nadam se."

"Dobar čo-vek!" branio ga je Oreb. "Ljudi le-te. Siđu!"

"Naravno. Meni je sasvim jasno da tvoja osnovna odanost jeste ona prema tvom rodnom gradu."

"Jeste. Tačno je da sam putovao više nego što većina ljudi proputuje za ceo život. Mogu ti pričati o nekim mestima gde sam bio, ako želiš, ali ti ne mogu za svako mesto reći tačno šta sam radio tamo."

Zadubljen u misli, Svila klimnu glavom. "Ovde u Vironu mi ponekad kažemo da neko govori 'vironski' kao da je to zaseban jezik. A nije, naravno. Mi samo imamo neke idiomatske izraze koji se u drugim gradovima, bar koliko ja znam, ne koriste. Osim toga, mi neke reči izgovaramo malo drugačije. Ja o drugim gradovima znam vrlo malo, ali ne bih bio iznenađen ako i oni imaju neke takve posebnosti."

"Imaju. Mislim da znam šta ćeš me pitati, ali nastavi."

"Ima li ikakvog razloga da mi ne odgovoriš o tome?"

"Nema nijednoga."

"Dobro. Hteo sam reći da postoje uistinu drugi jezici, sasvim različiti od našeg. Latinski, na primer, ili francuski. Imamo mi izvesne knjige na francuskom i na latinskom, štaviše u Spisima postoje odlomci na tim jezicima, zbog čega su oni od interesa za naučenjake pa čak i za obične augure kao što sam ja. Dalo bi se pretpostaviti da ima nekih gradova u kojima narod govori tim jezicima, ovako kao što mi koristimo vironski jezik."

"Zajednički jezik", reče Hosaan. "Tako ga putnici pretežno nazivaju, a i mi u Trivigaunteu."

"A, tako." Svilin kažiprst opisivao je male krugove na njegovom obrazu. "U tom slučaju ti bi, iz tvoje perspektive stranca, kazao da i Viron i, recimo, Palustrija govore zajedničkim? Palustrijski liči na vironski toliko da ponekad nekoliko minuta razgovaraš sa čovekom pre nego što pouzdano zaključiš da li je Vironac ili je Palustrijanac. Tako su bar mene učili u sholi."

"Tačno su rekli, Kalde."

"Vrlo dobro. Dakle, ja mogu zamisliti neki strani grad u kome se govori neki drugi jezik, recimo latinski. Isto tako mogu zamisliti neki grad kao što je Palustrija, u kome se govori zajednički jezik. Naslućujem, mada ne mogu dokazati, da su mnogo veće razlike u govoru između Vironaca viših društvenih slojeva i nekog vironskog prosjaka ili ciglara, nego što su razlike u govoru, recimo, vironskog trgovca i palustrijskog trgovca. Ono što ne mogu zamisliti jeste grad u kome neki građani govore tim jezikom za koji kažeš da je 'zajednički', a neki drugi govore latinskim ili nekim trećim."

Hosaan klimnu glavom, ali ne reče ništa.

"Lju-di lete!" proglasi Oreb, gubeći strpljenje, pošto se njegov vlasnik toliko raspričao. On odskoči sa Svinog ramena i polete po holu palate, u spirali, sve više. "Lete! Lete! Male! Lju-di!" Onda opruži krila i poče se spuštati dugotrajnim 'klizanjem' poput jedrilice. "Si-đu!"

"Neka nam Pes Veliki bude vodič!" uzviknu Mejtera Mermer silazeći niz stepenice. Sa njom su išle Šenila i Gljiva. "Šta je to ušlo u tvoju pticu, patera?"

"Ne znam", reče Svila, uveren, međutim, da ipak zna. "Hosaane, Oreb je došao kod tebe dok si bio u letelici, zar ne?"

"Spustio se na naslon jednog sedišta, Kalde, i počeo govoriti. U početku ga nisam razumeo."

"To je još jedan jezik, ili, bar, još jedan način izgovaranja zajedničkog jezika." Svila se nasmeši ironično. "Šta je govorio?"

"Stvari kao 'Svila uđe, Svila uđe, tica ne'."

Svila klimnu glavom. "Kreni ti sada i čekaj nas u vozilu. Sa podignutim krovom. Ne znam koliko će čekanje potrajati, nema svrhe da se smrzavaš."

Hosaan iziđe, a Šenila upita: "Idemo li, patera?"

"Za koji trenutak. Hajdemo svi u biblioteku, molim vas. Orebe, gde su ti leteći ljudi i leteće devojke koje su 'sišle'?"

Oreb odskakuta u jedan ugao, gde je stajala trbušasta vaza, i oštro je kljucnu nekoliko puta.

"Na severoistoku, Gljivo", reče Svila. "Jesi li videla ovo?"

Njeno lice slično lobanji okrete se prema njemu kao što bleđi pogrebni ljiljan okreće svoj cvetak prema suncu. "Let, Svilo?"

"Letači, rekao bih. A to su ljudi koji lete na krilima napravljenim od nečega što liči na gazu."

Šenila dodade: "Kao pterovojnikinje Trivigauntea, osim što su krila ovih letača duža i izgledaju kao da su lakša."

Noćni vran slete Svili na rame.

"Još jedno pitanje, Orebe. Tamo gde su sleteli ti leteći ljudi - da li su tamo bile i neke kuće?"

"Kuća sad! Brzo kuća!"

Svila izvadi maramicu iz džepa, rastrese je i prebaci je kao draperiju preko svojih raširenih prstiju. "Ovako?"

"Jes jes!"

"Sedite, molim vas", reče Svila, obraćajući se trima ženama. "Gljivo, da li bi ti mogla meni učiniti jednu veliku uslugu, a i tvojoj babi? Pronađi šta to muvaju ti letači?"

Ona ne odgovori. Svila reče: "Pretraži pašnjake severno i istočno od grada, gde Ranina vojska podiže šatore. Mislim da Oreb na to misli kad kaže 'brze kuće'. Letači su po sletanju verovatno skinuli krila sa sebe, ali bilo bi normalno da su ostavili bar jednoga da ta krila čuva."

"Kao što patera kaže, to je za nas oboje, Gljivo." Mejtera Mermer je potapša po kolenu. "Ne znam zašto je važno, ali sam sigurna da mora biti."

Šenila primeti: "Znate, želela sam ovo da gledam još od trenutka kad ju je ona Trivigauntkinja ugledala u ogledalu. A sad, eto, gledam, ali ni po čemu ne primećujem da li ona to radi. Trebalo bi, ljudi, da naričete neke čarobne reči, i da prskate kapljicama parfema sliku Telksiepeje."

"Čudo - ili magija, ako je želiš tako zvati - jeste u našoj Gljivi", reče joj Svila.

"Njorka veruje u bogove, patera. On je, na svoj način, zaista religiozan i zna da sam ja imala Scilu u sebi i da je ona komandovala svima. Ali ovo što sad vidim ne bi ubedilo Njorku da se ovde stvarno nešto dešava."

"Njorku", ponovi Gljiva Mukorica iznenada.

Oreb nagnu glavu na jednu stranu kao Mejtera Mermer. "De Njorka?"

Gljivin glas, ravan, bez ikakvog naglaska, kao da je dopro iz neke pustoši s one strane Vaseljene. "Gde Njorka je... Svilo? Lancem moje ruke. Noge jaka krila gaze."

6. U PAUKOVOJ MREŽI

"Zaista, ovaj, napušteni? Samotni? Ili su tu i neke druge, hm, uši? U ovom mraku i, razumeš ti mene, bučnosti. Bučnosti? Buci. To je, je li, pitanje."

"Ne znam. Nemam načina da to ustanovim. Možeš li ti?" Pitanje o kome je Mejtera Nana u sebi raspravljala bilo je: da li bi bilo nedolično da ona legne da spava pre patere Ustavice.

"Ja, heh, ne. Ne mogu nikako, priznajem."

"Da li ti imaš neku tajnu koja bi omogućila Potou i drugim savetnicima da se vrate na vlast uprkos božjoj volji?"

"Ja bih, dozvoli, molim te, jednu stvar. Generalice? Bezbednije, je li. Da, da ne. O takvim, razumeš ti mene, temama."

"Svakako bi bilo, eminencijo, kad bi je ti imao. Imaš li je?" Pokušavala je da zaboravi koliko je žedna.

"Ni slučajno. Nisam blizak militarnoj problematici, moliću lepo."

"Pa, nisam ni ja, eminencijo; prema tome, nek nas prislušuju do mile volje." Ona izu cipele: ekstaza. Sledećih pola minuta raspravljala je sama sa sobom da li da izuje i dugačke, crne čarape, ali samokontrola je preovladala. "Toliko je vremena prošlo, da je Bizon, do sada, sigurno već preuzeo komandovanje. On, ili neko drugi, ali najverovatnije on. On je bio moj najbolji oficir, potpuno postojan u krizi, ali ne mnogo maštovit. Ako nađe nekog malo kreativnijeg savetnika, sa njim će se Ajuntamiento veoma loše provesti."

"Ja sam naprosto natopljen oduševljenjem pred, hm, takvim izgledima."

"I ja sam, eminencijo. Samo kad bi stvarno tako bilo." Ona se nasloni na zid.

"Ti ćeš mi, ovaj, zamerati."

"Nikad, eminencijo."

"Ti, ili drugi. Nikad ne biva da ponestane, hm, kritičara. Patera Pipak. Ima onih koji će da nalaze manu, uvek. Ti ćeš, ovaj, uzdignuti svoj glas, da ja kao posrednik moram biti ne. Pri. Strastan."

Ona osloni skrštene ruke na kolena, a glavu na ruke.

"Uzvat moj na takvu izjavu biće, ovaj, generalice, da jesam. Nepristrastan. 'Non-partizan', ha? U našem sadašnjem slučaju, a i šire. Nije to bila, dozvoli, molim te, pristrasnost. Nego, je li, objektivnost. Ja sam čovek mira. Tako sam se, hm, izjasnio. Pod pregovaračkom zastavom, a? Uz savetovanje sa brigadirom Erneom. I podjednako sa Kaldeom Svilom. Doveo sam jednu izuzetno važnu... tebe, generalice. Na raspravu o, hoćemo li jednu stvar? Primirju. Majstorstvo diplomatije? Trijumf, štaviše. A da li su naše dve osobe uvažavane? Jesu li? Nisu!"

"Ja bih da se opružim, ako tebe to neće uznemiriti, eminencijo. Prikupiću suknu oko nogu."

"Ne, ne, Mejt... generalice. Ja jedva i da vidim gde si ti u ovoj mračnoj... u mraku. Tamnome. Postoji jedan sukob koji se nikakvim posredovanjem zataškati ne može, da?"

"U ovom slučaju posredovanjem nismo postigli ništa."

"Govorim o sukobu između dobra i, hm, zla. Da, zla. Kao crkveni čovek, augur kome je sudbina namenila, ovaj, sudbinu nešto grandiozniju. Ali koji kao i svaki augur, ponekad, čekaj, molim te: greši. Ponekad malo priglupo zazvuči, a? Ali na kraju pametno kaže, je l' da. Ne mogu biti posrednik u svim svađama, jer ne mogu u toj jednoj. Ali sam uneo svoje ime na spisak, dakako. Na jedan spisak. Odavno. Ja sam za stranu dobra. Ne mogu zatvarati oči pred zlom. Niti hoću. Niti mogu niti ho-ću."

"To ti je dobro." Mejtera Mint, međutim, zatvori oči. Jedina svetlost u izduženoj, goloj prostoriji bila je dugačka traka vodenaste zelene boje koja se provlačila ispod vrata; sklapanje očiju trebalo bi da donese vrlo malu razliku. Donelo je, ipak, jedan veliki mir.

"Ako... heh... ovaj... Dozvo... hm", reče Ustavica. Tako ga je, bar, čula. Pročelje Žitne berze stropoštavalo se veoma sporo, a Nana je čekala da padne na nju, nemoćna da se pomakne.

Probudila se sa trzajem. "Eminencijo?"

"Da, generalice?"

"Neke snove šalju nam bogovi."

"Ah da, ne-sum-nji-vo."

"Da li je iko ikad tvrdio da sve snove šalju bogovi? Da je svaki

san poruka od bogova?"

"Ja - heh. Pa, ne pamtim baš, razumeš ti mene. Posvetiću pažnju tom, hm, pitanju. Možda. Veoma moguće."

"Jer ja sam upravo imala jedan vrlo običan san, eminencijo, ali mi se čini da ga je možda poslao neki bog."

"Neobično. Ekstra-or-dinarno. Ako nije neskromno da, hm, pitam? Bez namere da se na, hm, mećem. Ali voljan da slušam, ako."

"Sanjala sam da stojim na ulici ispred Žitne berze. Zgrada je padala na mene, ali ja nisam mogla da bežim."

"A, dakle, tako."

"To se i jeste desilo, u stvarnosti, pre nekoliko dana. Srušili smo je, vukli smo je pomoću volovskih zaprega. Ja sam tad mogla da bežim, ali nisam želela. Želela sam da umrem, i zato sam samo stajala na tom mestu i gledala kako se zgrada ruši na mene, a onda me je Gavran izvukao iz opasnosti. Umalo da pogine, kao i ja."

"A, ovaj, je li. Značaj? Ne uviđam ga, generalice."

"Mislim da je neki bog pokušao da me podseti na to da ja, pošto sam tada odabrala da poginem, ne treba da se plašim smrti sada, jer ništa što oni meni mogu sada uraditi nije gore od rušenja onog pročelja na mene, a to je sudbina koju sam bila namenila sebi samoj, nedavno."

"Koji bog, hm? Koji bog, generalice? Imaš li iole ikakvo naslućivanje?"

Znala je, po promeni u Ustavicinom glasu, da se on uspravio. Uspela je, bar privremeno, da ga izvuče iz njegovog 'napada' samosažaljenja. Još kad bi neko izvukao nju... To je žarko želela. "Nemam ni najmanju slutnju koji je to bog meni ukazao takvu naklonost, eminencijo, pod pretpostavkom da je bio ijedan. Ne sećam se ničega što bi poslužilo kao nagoveštaj."

"Nijedna životinja, a?"

"Nijedna, eminencijo. Samo ulica i komadi građevine koji se ruše na mene. Bilo je posle spuzastora, i ja se samo sećam kako su ti blokovi materijala izgledali mračno naspram nebeskih zemalja."

"Nije, dozvoli, molim te, jednu stvar - nije Vlarar dana, Pes, bog Sunca, je li? Gospodar Dugog sunca i tako dalje. Tartaros, možebit? Noćni bog. Mračno kamenje, bog mraka. Možda slepi, hm, miševi?"

Mejtera Nana zaokrete glavom na takav način da je vrh njenog oštrog, malog nosa načinio kratki, odrečni luk. "Nijedna životinja, kao što rekoh, eminencijo. Ni jedna jedina."

"Dobro, da mi to pitanje, heh. O-stavimo. Barem za sadašnji trenutak. Po strani, je li. Marginalizujemo. U mom, ne neznatnom, je li, iskustvu, potpis, potpis, je li, boga, često je nalažen osvrtnjem. Razgledanjem šire, dakle, slike. Hajde da mi razgledamo šire, Mejtera. Koji je dan ovo, a?"

"Danas?"

"Pa, hm, kako bih rekao - današnji. A koji je bio onda, je li, molim te? Koji dan si osećala da je bio u tvom, hm, snevanom doživljaju?"

"Misliš, koji je dan bio kad se stvarno dogodilo?"

"Ne. Da li ti se u snu činilo da je neki, hm, određeni dan, je li? Da li si bila, čekaj, molim te, jednu stvar, svesna kalendara?"

"Ne, eminencijo."

"Koji je dan danas? Mislim, dok vodimo ovu kon-ver-zaciju."

Koliko puta su njihovi otmičari zastali da jedu, koliko puta se spavalo? Tri puta? Četiri? "Nisam sigurna." Mejtera Nana poče se kajati što je uopšte pomenula taj san; ona dopusti da joj očni kapci padnu.

"Nagađaj, generalice. Koji dan?"

"Hieragdan ili teldan, valjda."

"Mrtva tela, hm? Lešinari?"

"Ne. Samo nebeske zemlje, zgrada, blokovi koji se ruše."

"Ogledala, majmuni, jeleni? Karte, šoljice za čaj, ili, čekaj, molim te: kanap? Ijedno parče obojenog kanapa? Živina, ništa te vrste?"

"Ne, eminencijo. Ništa te vrste."

"Prostor, kudikamo, prostraniji, razumeš ti mene? Nebeske zemlje, a? Nisi bila nesvesna, hm, njih?"

"Znala sam da su tamo, eminencijo, i zapravo su mi izgledale na neki način značajne, mada ne mogu reći zašto."

"Progres nam je ovo, ne? Na-pre-dak, molim lepo. Iskorak. A stvar se odista dogodila? Čekaj, molim te - u stvarnosti? Pala zgrada, tebe, hm, spasli?"

"Da, to je bilo kad su borbe tek počinjale. Hoću reći, eminencijo, da se ti dani sada nazivaju 'početak'. Ali mi smo tada imali utisak da

se borimo već dugo, i da smo mi koji smo prvi krenuli u borbu - prvoborci - već stekli veliko iskustvo." Mejtera Nana zastade, zagledana u uspomene.

"Bili smo kao deca koja su pošla u palestru pre godinu dana. Počinje nova školska godina, i ta deca se osećaju kao stari majstori školovanja, veterani. Daju savete mlađoj deci, ponašaju se pokroviteljski prema njima, a istina je da se i sami nalaze tek na početku školovanja."

Ustavica zaguđa u znak saglasnosti. "Primećivao sam ja, dozvoli, takve pojave."

"A sada, vidiš - pre nekoliko dana, kad smo ti i ja polazili u tu kuću iz koje je Kalde ranije spasen, bilo je jedno zatišje u ratu. Četvrtu brigadu smo sabili u ugao, ali niko nije bio voljan da kidiše na nju baš tad. Osećali smo da se Erne koleba, a ti si nam to potvrdio. Ajuntamiento se pozavlačio u ove tunele, a mi koji smo o tome razmislili, uvideli smo koliko će biti teško iskoreniti ih. Ponadali smo se da bi možda mogao biti nađen neki drugi način. Zato sam pošla s tobom."

Čekala je da Ustavica nešto kaže, ali on je ćutao.

"Počeli su da se pojavljuju neki ljudi, da istupaju. Dođu i kažu nam kako su se hrabro borili, šta su sve učinili. A ja ih gledam i razmišljam: ko ste, kako to da vas nijednom videla nisam, ako ste bili borci tako slavni? Bizon je uradio sve, učestvovao u gotovo svakoj borbi.

Vuna takođe. Vuna je silan doprinos dao, nikad nije izbegavao borbu; nije ni govorio večito 'uradiću to, generalice', kao Bizon, ali kad se desi da nas neprijatelj odbije, i ja se osvrnem i vidim da je samo jedan naš čovek ostao tamo, još puca, iako su svi ostali uzmakli, a zelembaći - to znači pripadnici Garde, eminencijo, pripadnici Civilne garde - nadiru i tako su blizu da ih on može maltene rukom dodirnuti, e, tad sam znala da je to Vuna.

Posle, u tim razmišljanjima, dođem do činjenice da je Vuna poginuo, pa zapitam sebe: gde su sada oni koji su jahali u juriš sa mnom, gde je ona Đurđevka koja nam je dovela sve svoje konje, iako ništa na svetu osim tih konja nije imala? Nadam se da je živa, eminencijo, ali nismo je uspeli naći, a za to vreme sami su se 'našli'

nebrojeni navodni junaci koji ne prestaju da se hvale svojim podvizima, a ja ih se ne sećam uopšte. Skink je predvodio jedan napad na Palatin, i odnelo mu obe noge. Gde li je Skink? A gde je onaj div sa onako krezavim zubima? Ne pamtim kako se zvao, ali znam da sam dizala pogled ka njemu, bio je visok sigurno dvostruko više od mene, pa sam se pitala ko je to bio dovoljno veliki da ga udari čak tamo gore, i čime ga je to udario i tako mu izbio zube, i šta se desilo posle."

"Kako se zvao?"

"Taj div, eminencijo? Ne sećam se. Mačak? Ili, Mačor, ili tako nešto. Ne, Gib, eto setila sam se. Gib. To je reč koja može označavati mužjaka neke životinje iz roda mačaka. To bi upućivalo na Sfiks, Režeću, pokroviteljku Trivigauntea. Mačke su njene, pa i lavovi. Ali Gib se nije pojavio u mom snu."

"Ko te spas, ovaj, spasio?"

"Taj se zvao Gavran, ali gavranovi nisu svetinja ijednog boga, zar ne, eminencijo? Orlovi su za Pesa. I sokolovi, jer sokolovi - ili jastrebovi? - su nešto kao mali orlovi. Drozdovi i ševe su za Molpu, ali gavranovi ne umeju da pevaju. Živina je za Telksiepeju, kao što ti, eminencijo, reče maločas, ali - čekaj.

Setila sam se, eminencijo. Ja sam se prisećala naših spiskova, zar ne? Spiskova, a ne životinja i njihovog izgleda. Gavran, međutim, veoma liči na noćnog vrana, a jedan takav je ljubimac našeg Kaldea. Kalde je njega nabavio sa namerom da ga prinese na žrtvu onom bogu koji ga je prosvetlio. Narod priča da je to bio Pes, izgleda da su gotovo svi uvereni u to, ali ja sam pitala Kaldea o tome i on mi je rekao da nije bio Pes, nego jedno od manjih božanstava, poznato kao Izvanaš. Ja o Izvanašu ne znam mnogo, eminencijo. Ti o njemu sigurno znaš mnogo više, ali svakako su noćni vrani sveti njemu. Ili, ako nisu, moraju biti dovođeni u vezu sa njim odsad, zato što je naš Kalde izabrao baš tu životinju za žrtvu Izvanašu. Zar nije tako, eminencijo?"

Ustavica ne odgovori.

Mejtera Nana pomisli da bi mogla ustati i poći da pogleda nije li Ustavica otišao nekud. Činilo joj se da je poslednjih nekoliko minuta spavala, iako je govorila glasno; ali ko da ustane kad je predivno,

neuporedivo lepo ležati tu, jer Bizon je u susednom krevetu, hrče tiho, a Njorka bdije nad njima. "Njorka?" pozva ona tiho. "Njorka?"

Njorka će im vode doneti, sigurno hoće, ako ona zatraži, jednu bocu bistre, hladne vode pravo sa izvora, i čaše. Ovog puta glasnije: "Njorka!"

Da, Majko. Evo me.

"Njorka, sine moj?"

"Izvini patera." Podrhtavajući u svetlosti popodnevnog sunca, Njorka opet upravi pažnju ka Inkus. "Učinilo mi se da sam nešto čuo."

"Želeo si sa mnom komunicirati?"

"E, vala, tooo. Kad smo bili u mantejonu, objasnio si šta je on rek'o." Njorka se osećao nelagodno među elegantnim zgradama palatinskim, načinjenim od sivog kamena; sve do ovog trenutka on je taj deo grada posećivao samo da bi krao.

"Ja sam preduzimao silne korake u smislu objašnjavanja smisla, svakako. To je moja sveta dužnost, pa sam uložio znatan napor u tumačenje božanskih namera."

"Ma, bio si jasan ko polimer, patera", izjavi Hamerston privrženo. "Još pre nego što si završio, stekao sam utisak da razumem svaku od onih reči koje je Pes izrekao."

Neki glasovi zatražiše od njih da stanu. Stadoše.

"To su biološki ljudi, ali sa puškama sa debelom municijom, patera. Čuo sam ja njih kako dolaze iza nas, ali sam se nadao da se neće petljati u naša posla."

Plašeći se da će biti uhapšen, Njorka progundā: "Šta, je l' sad zabranjeno da čovek pešači uzbrdo."

Do tad je komandir patrole već primetio Inkusovu crnu odeždu. "Izvinjavamo se, patera, ali ovaj vojnik, znate. Priča se da su neki vojnici na našoj strani. Da li je ovaj?"

Hamerston klimnu glavom. "Jeste ovaj."

"Doista, sine moj." Inkus uputi patroli jedan zubati osmeh. "Imaš moju časnu augursku reč, koju ti dajem i kao tvoj - da ne ulazimo sad u to. Imaš moju svetu reč da narednik Hamerston čezne za svrgavanjem Ajuntamienta koliko i ja."

"Ja sam narednik Linsang", reče vođa patrole. "Idete li u veliki mantejon, patera?"

Inkus odmahnu glavom. "U Palatu prolokutora, sine moj. Čiji sam stanar ja." Njegov glas postade poverljiv. "Meni je čast učinjena da teofaniju vidim. Veliki Pes lično ispoljio je tu dobrotu prema meni. Nije to prvi put, to je drugi put da bogovi budu tako dobri prema meni. Teško ćeš ti u to poverovati, znam, ali teško sam poverovao i ja. No, oba ova moja pratioca behu prisutni prilikom druge teofanije, čiju će autentičnost odlučno potvrditi, to ti jemčim."

Jedan od Linsangovih vojnika, koji je dotad držao pušku uperenu u Njorku, sada je podiže ka nebu. "Zar nisi ti Njorka? Njorka prorok?"

"Taj sam."

"On tumara po celom gradu", objasni vojnik Linsangu. "Svima govori da se sprema za Pesov plan. Kaže da mu je Tartaros rek'o da to radi."

"Jeste, rekao mi je", saopšti Njorka stameno. "I Pes želi da ja nastavim to da govorim narodu. A ti, borče? Jesi li spreman za polazak? Spreman da se odrekneš celog ovog svita?"

Linsang upita: "Pa, šta je to Pes rekao? Ako je dozvoljeno da ja to..."

"Neispravno jeste", reče Inkus, "ali nije protivno kanonu. Želite li svi vi da čujete reči Oca bogova?"

Nekoliko njih potvrdiše da žele.

"A hoćete li nas pustiti, kad čujete, da nastavimo svojim putem izvršavanja svetog zadatka?" upita Inkus, koristeći stečenu prednost.

Linsangovi borci zaklimateše glavama. Bili su to mladići ispod dvadeset godina; da su borci, a ne civili, videlo se samo po tome što su imali puške u rukama i trake obojenog platna vezane oko čela i glave.

Linsang se usprotivi. "Ja moram prvo da čujem šta kaže ovaj vojnik. Hamerston? Tako se zoveš, naredniče?"

"Ja!" uzviknu Hamerston, čija je puška sa debelom municijom takođe bila uperena ka zemljama na nebu, a kundak oslonjen o kuk.

"Jesi li za Ajuntamiento ili za Kaldea?"

"Za Kaldea, naredniče."

"A šta misliš o Ajuntamientu?"

"Ako bi mi Kalde ili ovaj patera ovde naredili da ih ne pobijem, ja bih se uzdržao. Ali ako se ja pitam, ima da ih pobijemo do poslednjeg."

Jedan od boraca reče: "Jedan vojnik je ubio savetnika Potoa. Tako smo čuli."

Hamerston se isceri i zabaci glavu malo unazad. "Nisam ja bio taj, ali ako ga sretnem, čestitaću mu."

"U redu." Linsang odloži svoju pušku kundakom na pločnik. "Možete u Palatu prolokutora, patera, al prvo da nam kažete šta je Pes rekao."

"Bojim se da to neće moći tako", reče Inkus. "Nisi hteo prihvatiti moju svetu reč, sine moj, nego si navaljivao da se Hamerston izjasni lično. A tako se zadesilo, mada kod besmrtnih bogova ništa nije stvarno slučajno, da je Hamerston pre samo nekoliko trenutaka saopštio da je u celosti razumeo poruku tog boga, dok je moj drugi pratilac, Njorka, želeo potpunije tumačenje."

Inkus se okrete proroku. "Zar nije tako, Njorka? Govorim li tačno?"

"Istinu zboriš, patera. Možda sam ja glup; malo ko je to rekao kad sam ga ja mogao čuti, ali moguće je da jesam. Ali ovo je bilo važno, a jednim delom se odnosilo na mene. Mora budem siguran da sam ga dobro čuo, da bi uradio t-čno ono što je rek'o."

"Ah, da je takva glupost raširenija, dobro bi bilo. U Hrazmološkim spisima stoji da božanska mudrost često, u ušima smrtnih ljudi, zvuči kao nerazum. Istraj u takvoj gluposti, sine moj, istraj postojano, pa ćeš u Glavni procesor primljen biti." Inkus klimnu glavom krupnome vojniku. "Govori nam, Hamerstone, sine moj, i nemoj se plašiti da ćeš u nečemu zalutati ili ispustiti neki sveti nalog. Svaku takvu nevinu grešku ispraviću ja, mada ne očekujem da će se ijedna desiti."

"Ja to ne umem tako dobro kao ti, patera, ali potrudiću se najbolje što mogu. Samo da prvo malo razgibam misaone putanje." Sledećih osam ili deset sekundi Hamerston je bio nepokretan kao kip.

"U redu, pripremio sam. Dogodilo se kad je onaj biološki čovek donosio prase. Prvo su se pojavile boje, je li tako? Onda lice Pesovo. Počeo je tako što je blagoslovio sve prisutne i dodao da

svako ko je došao zato što je Njorka tu - to je značilo, svako sem tebe, patera - ima dvostruki blagoslov od njega, jedan za dolazak i drugi kao sledbenik Njorkin. Jesam li dosad rekao tačno?"

Inkus klimnu glavom. "Divljenja dostojna jeste tvoja tačnost, Hamerstone, sine moj."

"Onda je rekao da nam daje ovu teofaniju zato što mu je njegov sin kazao šta se sprema u tom mantejonu. Ali nije rekao koji sin."

"Strašni Tartaros", reče mu Njorka tonom pouzdanog znanja.

Inkus, upozoravajućim pokretom, diže prst. "Nije to izričito rekao."

"Možda i nije, al ja sam samo malo pre toga razgovarao s Tartarosom, pa ko bi drugi bio."

"Rekao je da je njegov sin dao Njorki naređenja, i da su to ispravna naređenja, i da će se on i njegov sin postarati da vesti o tome stignu do svih. Mi smo mislili da je taj Pesov plan stvar neke daleke budućnosti, a zapravo je već nastupio trenutak za iseljavanje odavde..."

"Nastavi, sine moj."

"Žao mi je, patera. Tad je počeo da govori o meni, a ja sam se, na neki način, zagrcnuo. Bio je to najvažniji trenutak mog života, zar ne? Mislim, kad bih bio unapređen u viši čin, ili tako nešto, to bi zaista prijalo. Ali ovo je bio Pes. Ja sam tada samo otprilike shvatio šta mi govori, a ti si kasnije objasnio, i sve se uklopilo, bilo je kao da ga slušam iz početka. Ja smatram da smo u ratu, i da su svi dobri ljudi na Pesovoj strani. A to znači, taj njegov sin..."

"Strašni Tartaros", ubaci Njorka.

"I Kalde, i Njorka, i, naravno, ti, patera. Na toj strani sam i ja. Pes je govorio, dalje, kako je Njorka ranjen kad je bio u podzemlju s nama, kako je mnogo truda uložio u rad na ostvarenju njegovog plana, i kako će poslati nekoga iz Glavnog procesora da mu pomogne."

"Sa Pola, kaplare. Tim izrazom se poslužio taj bog lično. A da se Glavni procesor nalazi na Polu, to ja priznajem bez oklevanja."

Njorka priđe malo bliže. "Da pomogne meni? Ja sam taj kome će neko da pomogne?"

"Da, ti si, a pomoć treba da dobiješ i od mene. On je rekao da će ti dati odlikovanje za dosadašnji rad, čim obaviš sledeći zadatak.

Samo tu je patera nešto rekao meni, što ja moram ponoviti, da bi ovi biološki koji nas slušaju razumeli. Pes je bog nas, hema. On je bog svega što je nuklearno-hemijsko i digitalno. To moraš prihvatiti ako želiš da sagledaš odakle Pes dolazi. Je li tako, patera?"

Inkus svečano klimnu glavom.

"Jer Pes je rekao u čemu će se sastojati Njorkino odlikovanje. Kad god bude, u budućnosti, video išta takvo kao što sam ja, znaće, odmah, kako to djeluje. Koji su delovi, koja namena, kako šta radi. Pes namerava da sve te podatke strpa u Njorku, zato što će biti potrebni za sprovođenje plana."

Linsang i drugi borci blenuli su, otvorenih usta, u Njorku. Sa svoje strane, Njorka se trudio da izgleda ponizno.

"Tada je dao neposredno naređenje meni, i to ne samo zato što sam se zadesio u blizini. Nikad nisam ni pomišljao da bi se išta slično moglo desiti meni. Pitao sam pateru o tome u mantejonu, i on kaže: da nisam ja bio onaj pravi, onaj koga je Pes hteo, ne bih se ni zatekao u mantejonu, nego bi se pojavio neki drugi limenko. Međutim nije se pojavio nijedan drugi, nego baš ja. Patera kaže da je to verovatno zato što smo on i ja, znate, kao braća, i bliži nego braća, a on je sveti augur; čim je to rekao znao sam da je tako.

Pesu je potreban jedan vojnik. Koji će biti taj? Vojnika ima na hiljade. Pa, biće prijatelj baš onog augura, to je logično, zar ne? Onog augura koga je Scila izabrala da bude novi Prolokutor, dabome. Bog ne mora da razmišlja o takvim stvarima, nego ih naprosto zna. Meni je rekao ovako: Njorka će u početku možda imati male teškoće. Ostani uz njega i pomaži mu da prebrodi teža iskušenja. Ti si mehanizam, pomaži mu, a on će pomagati tebi. I eto, tu smo, i patera i ja, nastojimo da mu pomognemo."

Linsang upita Inkusa: "Je li to bilo sve, patera?"

"Sve? Ja bih rekao da je to bilo više nego dovoljno, sine moj. Ali ne, nije bilo sve. Kaži nam i ostatak, Hamerstone."

"Rekao je da je pre nekog vremena, pre četrdeset godina, znao da će umreti..."

"Umreti?" upita Linsang sa nevericom.

"Tako je rekao. Video je da mu se smrt približava, pa je na neki način uzeo male delove sebe i posakrivao ih u razne biološke, da ne

bi mogli biti pronađeni. Onda je umro, i već neko vreme, prilično dugo, je mrtav."

Inkus pročisti grlo. "Svi vi, a slično tome i ja, moramo sagledati sve teškoće koje prate nastojanje boga da saraduje sa ljudskom vrstom. On se nama može obraćati samo onim rečima koje običan smrtnik može pojmiti. Upotrebom reči umreti, Otac bogova hteo je da nagovesti svoju obnovu. Najplemenitije drvo među svim drvećem, ono koje opisujemo imenom 'zlatni pljusak', svetinja je Velikoga Pesa. Nemoguće je da ne znate činjenicu tako osnovnu."

Linsang i još neki od boraca klimnuše glavom.

"Pretpostavimo da šuma zlatnih pljuskova može da razgovara sa nama. Zar ne bi ona rekla: 'Da bih ja, sveta šuma, mogla ostati mlada i snažna, moje ostarelo drveće mora se srušiti, iako je vekovima stajalo. Na mestu njegovom nek izraste novo, mlado. Ja, šuma, trajaću.' Hamerstone?"

"Razumem ja to, patera. Rekao je, dalje, da sad, kad izvršenje njegovog plana počinje, on sebe opet sastavlja u jednu celinu. Rekao je da je on, Pes, sada, zapravo, samo svoj sopstveni duh, utvara sebe, ali pošto će jedan po jedan biti pronalazeni mnogi njegovi delovi, on će se uskoro upotpuniti i biti Pes ponovo. Želi da mi njemu u tome pomognemo. U ovom trenutku želi da pronađemo jednog određenog biološkog čoveka, a to je patera Skočimiš, zato što je kod njega deo za Viron. U mantejonu se zateklo možda pet, šest stotina bioloških, ali kad im je patera objasnio celu stvar, nijedan nije znao da kaže ko je taj Skočimiš i gde bismo ga mogli naći.

Zato im je patera rekao da ne ostanu u gomili, nego da se razidu i da se počnu raspitivati kod naroda po celom Vironu gradu, a kad nađu Skočimiša, da ga dovedu Njorki. Onda je rekao Njorki da Udruženje sveštenika ima dokumentaciju o svemu tome, gde je koji augur, šta radi, i tako dalje; i da se dokumentacija čuva u Palati prolokutorskoj, i da je on, patera, ume pronaći i čitati. Godinama je radio sa tim papirima, zar ne, patera? Zato smo i on, i ja, i Njorka krenuli tamo, da pogledamo, i evo nas."

"Veličajnost dikcije ti je nedostajala, Hamerstone sine moj, ali sadržinu si preneo odlično." Inkus osmotri Linsanga i ostale borce. "A šta će biti s vama? Mi stremimo k ostvarenju diktata Oca sedmoro

bogova. Možete li vi nama pomoći? Nijedan sveti augur ne može sve ostale poznavati. Ima nas daleko previše za to. Zna li iko za nekog pateru Skočimiša? Zborite."

Niko ne prozbori.

Pucnji probudiše Mejteru Nanu. U prvi mah, dok je ležala žmirkajući u tami, nije znala kakvi su to zvuci bili; bila je gladna i žedna, nejasno svesna hladnoće, a zatim svesna da joj je već dugo hladno i da je u snu drhtala. Stražnjica i pleća, pritisnuti o tvrdi brodski kamen njenom, doduše, malom težinom bili su joj ukočeni od zime; stopala su joj se smrzavala.

Ona se podiže u sedeći položaj. Njena soba u staroj kenobi u Ulici srebra bila je najmanja i najgora, kroz plafon je prokišnjavalo pri svakom pljusku; pa ipak nije bila toliko mala i opaka da nema bar prozor kroz čiju je istanjenu zavesu promicao poneki pramičak svetlosti čak i u najmračnijoj noći.

Tri oštra udara, u nejednakim razmacima. Padaju slike sa zidova? Ona se priseti jednog događaja iz svog detinjstva: neka stara slika rađena vodenim bojama pala je sa zida kad je žuti kanap na kome se držala najzad satrunuo sasvim; u padu je oborila još jednu sliku, i jednu malu vazu. Jednom drugom prilikom čula je konja koji je pokušavao kopitima da provali svoju pregradu u štali i da pobegne. Ovi pucnji zvučali su tako nekako.

"Hm, generalice?"

Ustavicin glas; izgovor malo kroz nos, koji joj vrati u sećanje celinu nedavnog razgovora. "Da. Da, eminencijo."

"Bila si, ovaj, upoznata, je li, hoću reći, sa zvukom vatrenog oružja? Tokom proteklih, razumeš ti mene - borbi."

"Jesam, eminencijo. Do neke mere, moglo bi se reći, upoznata." I protiv svoje volje, ona počne razmišljati koliko je Ustavica bilo, koliko je augura i sibila na Ehidninu teofaniju reagovalo tako što su se zavukli u najbezbednija mesta koja su mogli naći i ostali tamo. Patera Svila nije postupio tako. (Znajući njega, nije bilo ni najmanjih izgleda da postupi tako.) Pateri Svili proleteo je igličasti metak kroz prsa, zarobljen je, onda je uspeo, nekako, da 'okrene' Usika i celu treću brigadu, što je doprinelo, više nego ijedan drugi pojedinačni

dogadaj, uspehu njihove pobune. Ali koliko je veći, mnogo veći broj onih koji...

"Ovaj, generalice?"

"Da, eminencijo, razmatrala sam to pitanje. Vrata su debela i prilično tesno uglavljena, a zidovi su brodski kamen. Ti činoci mora biti da su uticali na kvalitet zvuka pucnjave, koji je dopro do nas."

"Ti, dozvoli jednu stvar - veruješ da su to bili pucnji, a?"

"Ja obuvam cipele, ekselencijo." Pipanjem ih je tražila u tami. "Ako ćemo biti izvedeni odavde..."

"Dabome." Ustavica je zvučao veselo. "Kvecal, a? Stari Kvecal. Hte-doh reći: Njegova svesnost."

Žednija nego ikad, Mejtera Nana liznu suve usne. "Njegova svesnost, eminencijo?"

"Spaseni, a? Došao je da me izv... Da nas izvuče odavde. Ili je, vidiš ti, molim te, poslao nekog. Prevejan je on, a? Duboke su njegove igre, to ti je stari Kvecal. Veliki majstor za karte, u oba, hm, primenljiva značenja te reči."

Ona pokuša sebi da dočara sliku kako se stari prolokutor bori, držeći u rukama pušku sa debelom municijom, protiv Pauka i Paukovih 'lovaca na uhode', ali u tome ne uspe, nimalo. "Očekivala bih da je Bizon već poslao izviđače u tunele, eminencijo. Ako imamo sreće, ono je maločas pucao neko od njih. Ali čak i ako primete ova vrata, možda neće moći da ih otvore."

Još jedan pucanj, sada, nesumnjivo, to.

"Primetiće ih, generalice. Ja za to, heh, jemčim. Moj, razumeš, gamadion."

"Tvoj gamadion, eminencijo?"

"Nemate to vi sibile. Ali mi sveti auguri. Augurčine, a? Nosimo šuplji krst Pesov. Rasklopni. Alatka za testiranje svetog prozora, molim lepo. Pritegneš kontakte, izvršiš podešavanja, sve te, sve te operacije, razumeš ti mene šta ti ja govorim. Ali je zlatan, je li. Moj. Koadjutorski. Sa draguljima. Nije baš kao Kvecalov, ali, hm. Ali dragulji. Uglavnom ametisti. Lanac - zlatan. Ispod moje tunike, šta kažeš na to, generalice? Vadim ga samo kad prinosim žrtvu, da?"

"Znam kako izgledaju ti gamadioni, eminencijo."

"Ja sam ga malo, hm, gurkao, gurkao ispod vrata, Mejtera.

Napolje, pa ga vratim unutra. Pokretni predmet, razumeš ti mene. Sija na svetlosti, privlači, dozvoli, molim te - pažnju."

Ona ode ka vratima (usput se spotače o Ustavicu, zbog čega umalo da padne), uze jednu cipelu u ruku i poče njome oštro udarati po vratima.

"Izvršno, ovaj, iz-vrs-no. Sredstvo je, je li, primitivno, ali ali... Ah!"

Kuka na spoljašnjoj strani zazveketa i vrata se otvoriše ka unutra. Njihovom razmahu zasmetalo je samo Ustavicino telo. Robusni Pauk zareža: "Kakva je to galama?"

Svetlost u tunelu bila je tako slaba da Mejtera Nana nije morala žmirkati. "Ja sam lupala cipelom po vratima. Čuli smo pucnje i nadali smo se da ćemo biti oslobođeni."

"Hajde." Pauk pokaza pomoću cevi igličara.

"Mi potrebujemo, hm, prehranu", reče Ustavica. "Slično tome i vodu, ovaj, pitku."

"Ne'š dobiješ ništa ako se ne pomakneš odatle."

"Ne bi ti smeo da nas pobiješ", saopšti Mejtera Nana. "Mi smo dragoceni taoci. Šta bi onda rekao..."

On je dohvati za mišicu ruke i naglo je povuče u hodnik. "Ja sam, vidiš, jak."

"U to nisam nikad sumnjala." Oprobala je rame, pribojavajući se da je iščašeno.

"Jak sam kao hem. Možda ne kao hem vojnik, ali kao običan hemijski jesam. Razumeš, sibilka? Znači, ne moram ja da pucam u vas dvoje. Ima dvadeset, trideset drugih stvari koje bi mog'o uraditi." Jedan od Paukovih ljudi dosađivao se stojeći u hodniku; u njegovim rukama bila je puška sa debelom municijom, izgancana, svetlucava. "Voljan sam da probam dve-tri. Ti se svideo kotlić savetnika Potoa? A to nije bilo ništa, to se on šalio. Takav je on. Kod mene nema šale. Hvatamo mi priličan broj uhoda."

"Drago mi je što to čujem." Mejtera Nana se plašila da joj neće biti dozvoljeno da obuče cipelu; sada je čvrsto namesti na nogu. Oseti čudne, male trnce trijumfa zbog toga.

"Puno sam naučio, radeći na njima. Još nijedan nije bio tako tvrd da ja iz njega ne izvučem sve što hoću. Onamo, ej. Ne zaustavljaj se."

"Ja sam u, je li. Iscrpljenosti. A i žeđi. Ono što se fizički... ajoj!"

Ustavicu je gurnuo u leđa čovek sa puškom, koji sada reče: "Jednom sam ritao jednog mrtvog tipa toliko, da je na kraju ustao i pobego."

"Bogovi - razumeš ti mene - Pes. Tartaros, a?" Ustavica je odmicao koracima neujednačenim, ali brzim; Mejtera Nana poče zaostajati za njim.

"Sporije tamo!"

"Jahhh... sam se molio. Brojanice, a? Dok je, hm, generalica, bila u usnulom stanju."

"Trebalo je da me probudiš", reče ona. Pauk je gurnu u leđa.

"Nikad! Nije u ob-zir dolazilo..." Remora stade kao ukopan. Počeše da ga guraju u leđa. Mejtera Nana, koja je bila pomalo kratkoviđa, poče žmirkati ne bi li bolje videla, kroz vodenastu svetlost, šta se to nalazi ispred njih.

"Neko mrtav", reče joj Pauk. "Jedan od mojih."

"Je li to bilo to pucanje koje smo čuli?"

Pauk je gurnu napred. "Jest. Taj je čuvao vaša vrata." Opet je gurnu u leđa. "Sestro, nauči da pomeraš dupe napred malo brže, inače ima da naučiš mnoge druge stvari koje ne bi htela."

Ona se naglo okrete i suoči s njim. "Već sam saznala nešto, i to ono što sam htela. Veoma htela, štaviše."

Udario ju je nadlanicom po licu, tako da se okrenula opet, ali sad i pala. Taj šamar je odjeknuo bučno kao pucanj puške. "Diži je", reče on Ustavici.

Ustavica ju je podigao i poneo na rukama, kao da nosi dete. Teturavim koracima nastavio je kroz tunel. Kad su se približili mrtvacu, čovek sa puškom uhvati Ustavicu za ruku i reče mu da stane, a Ustavica postavi Mejteru Nanu na noge. "Plačeš, a", reče joj Pauk.

"Da. A ne bi trebalo", odvrati ona. "Jer ja znam da će naš čas doći. Možda bi trebalo, umesto toga, da plačem za tobom, ali to će biti kasnije, ako ikada i bude."

Ustavica je kleknuo pored leša; zatim je ustao odmahujući glavom. "Duh se, hm, ratosiljao svoje mesnate kuće."

Čovek sa puškom reče: "Hteo si da govoriš nad njim?"

"Tu sam nameru, vidi, molim te. Imao. Prekasno je sad."

"A ni on nije nikad verovao u to."

Mejtera Nana reče: "U tom slučaju trebalo bi da plaćem nad njim. Kratak život i nasilna smrt u ovom jednom mestu. Možete to i napisati na njegovom nadgrobnom kamenu: ovde leži onaj koji nije tražio od bogova nikakvu podršku, pa nije ni dobio."

Čovek sa puškom se kratko nasmeja. "Možda bi i mogla malo da otplačeš. Pauče, šta kažeš ti na to?"

"Stvarno bi mogla malo. Dok čekamo."

Ustavica se odvaži da pita: "Da sednemo? Može? Moje noge, vidiš, mlohave."

"Sedi ti. Uskoro će oni."

"Ako misliš da će naići Bizonovi izviđači, sigurna sam da si tačno kazao", reče mu Mejtera Nana.

Pauk skide kapu i poče provlačiti češalj kroz masnu, prosedu kosu. "Ti misliš da su ga oledili Bizonovi momci? Jesi luda."

"Ne verujem ja da ti uopšte znaš ko je Bizon."

"Vraga ne znam. Imam ja svoje ljude svuda u vašoj strukturi. Misliš da nemam?"

"Mnogo ti hvala." Ona obrise rukavom poslednju suzu. "Dobro nam dođe svako ko nam se priključi."

Pauk se nasmeja. "Dobro dođe? Pa, oni nam javljaju sve što vi radite, svaki vaš potez."

"A dotle rade i za nas, i bore se za nas, jer moraju, da ne bi bili otkriveni." Ona sede pored Ustavice. "Pretpostavljam da bi oni voleli da se uzdignu na neke položaje u našim savetima. Da bi to postigli, morali bi dobro da rade i dobro da se bore."

"Nagađaj ti do mile volje", zabruna Pauk.

"Ti si, ovaj, uveren čvrsto da ovoga nije, razumeš ti mene, ubio. Neki od ljudi, je li, boraca. Pukovnika Bizona."

"Siguran. Sibi, kako to da moji momci vas ne uspevaju da rasture sasvim?"

"Zar to nije očigledno? Ne uspevaju zato što mi ništa ne krijemo. Vi želite saznati naše tajne, a samo su dve, vrlina i predostrožnost. Eminencija i ja smo se nadali da ćemo upriličiti neki mir u kome biste i ti i tvoje uhode mogli živeti. Ali sad mira biti neće. Mi..."

"Aj sad ćuti!"

"...ćemo vas iz korena uništiti. Zavući ćemo se u ovu jadnu rupu i boriti se, pronaći ćemo podvodni brod u kome ste..."

On je ritnu.

"...držali Kaldea..."

On je ritnu opet, a ona vrisnu.

Ustavica skoči na noge. "Stvarno, ja - neću, ja ne mogu tolerisati, hm, ovo. Šutiraj mene, ako ti se šutira." Pauk ga gurnu, i Ustavica izgubi ravnotežu, saplete se o leš, i pade.

"...i bacaćemo kamenje na njega sa površine, ili ga uhvatiti u mrežu", dovrši Mejtera Nana. "Eto, ako si želeo naše planove, to su naši planovi. Tvoje uhode nemaju ništa više od toga da ti jave."

"Tvrda si ti devojčica."

"Ja sam potpuna kukavica", reče mu ona. "To sam shvatila otprilike jedan sat posle onog trenutka u kome je Ehidna proglasila da sam ja njen mač. Jurišali smo na Alambreru. Možda bi tačnije bilo reći da smo pokušavali da jurišamo. Ja - da ti kažem?"

Pauk ostavi češalj. "Slomiću te."

"To već jesi. Vrisnula sam, zar ne? Šta ti još treba za potpuni trijumf? Moja smrt?" Ona raširi ruke. "Pucaj!"

"To ću drugom prilikom, možda." Pauk usmeri pažnju na Ustavicu, koji se pridizao u sedeći položaj i trljao potiljak. "Ti, patera. Tebi kažu 'eminencijo', a?"

"Ti me možeš i jednim i drugim zvati. Ili, hoćemo jednu stvar? Nijednim. Ja kad bih imao da biram, opredelio bih se za ovu drugu, hm, opciju. Ne pri, ovaj, ne priželjkujem nikakve počasne oblike oslovljavanja s tvoje strane."

"Mogao bi i ti umreti, patera."

"Sves, ovaj, svestan toga veoma. Čekaj, molim te: pa, razmišljao sam. Dok sam, ovaj, nosio generalicu. Ne junak, a? Kao ona."

"Eminencijo, hrabra nisam ni ja."

"Jesi, Mejtera - ovaj, generalice. Jesi, jesi, je-si. Premda bi se moglo zamisliti da toga nisi svesna. Ja, dočim, ne, neee-ne. Bio i Erneov, dozvoli, zarobljenik. Pričao sam ti, a?"

"Pričao si mi da si s njim pregovarao, ne da si bio njegov zarobljenik."

Ustavica pogledom zatraži dozvolu od Pauka, koji reče: "Ma, može, ja b' reko da imamo vremena."

"U, dozvoli, molim te, palati. Ja večerao. Upozoren, znaš? Rekao jedan paž. Garda stiže. Ja mislio, oni žele da me, hm, konsultuju. I ništa, čekam ja da stigne slatko za mene. Kad oni na, na, nahrupe unutra, razumeš. Gde je Prolokutor? Tako oni. Ja pokušam objasniti. Njegova svesnost, je li, dolazi i odlazi kako nađe za, hm, shodno. Kad oni, uhapsu. Mene, je li. Vidi, molim te, tu stvar: ruke vezane iza leđa, i tako dalje. Ali ispod ogrtača? Apelujem ja da se taj ustupak meni učini, i... Oni se smiluju za toliko. I, hajd' marš napolje."

Ustavica zastade da proguta. "Uplašen, generalice. Veoma obrvan emocijom straha. Zebnje, takoreći. Kukavica. I, pitanja, razumeš ti mene? Pitanja. Upiti. Da čitam, je li, izjave koje nikad nisam dao. Branilac samome sebi. Udarali me. Kažu, što lažeš. I pljas. I još, još takvog, hm, tretmana."

Mejtera Nana klimnu glavom. Već se počelo primećivati da joj je desni obraz natečen. Ali oči su joj bile pune saosećanja. "Žao mi je, eminencijo. Stvarno žalim što se to desilo."

"Onda kažu: ubićemo te. Prislone mi igličar na glavu. I sve tako. A ja, kukavica, izgubim, razumeš ti mene, kontrolu. Creva, je li, isprazne se. Odeća - uneređena. Kažem: govoriti sa brigadirom moram. Uporno ja to njima. Poznajem ga. Poznavao sam ga, je li? U boljim danima. Da, u boljim danima. I doprem ja do njega konačno. Prekid vatre, kažem ja. Obustava, takoreći. Primirje? Mogu to srediti, je li? Kalde je augur. Ali da me puste. Razgovor preko stakla sa, hm, savetnikom. Lorijem. Savetnikom Lorijem. On kaže, pustite ga. I oni, dozvoli, molim te: oni mene puste. Brigadir Erne. Me pusti. Drugar sa kojim sam, je li, svojedobno pričao. Časkao? Laku konverzaciju imao. U deset, dvadeset ranijih prilika. Zabave, prijemi, večere. Rekla-kazala, kvocanje preko vina. A sad, izudaran, moka, hm, smrdljiv. Ali slobodan. Ah, slobodan."

Pauk se nasmeja.

"Vratim se u palatu, da? Uplašen. Stra-vično uplašen. Po gradu već streljaju augure, je li? I sibile. Ja to, ovaj, nisam gledao. Tartarosu hvala za to. Zahvaljivao Tartarosu Tamnome što mi oči mrakom zakrili, da ne vidim to. Ali sam, obrati pažnju, molim te:

znao. Rekli mi. Za streljanja. Osetio ja i metak, na sebi. Iglice me udarale u leđa, deset, dvadeset puta, u, hm, tri ulice, da tri. Otprilike tri. Jaki udarci. Mrtav dvadeset puta. Vratio se u palatu, oprao se. Osluškiavao sve vreme. A zašto? Čemu osluškivanje?" Ustaviciini koščati prsti splitali su se, i rasplitali, i opet pravili nove čvorove.

"Moj, čekaj, molim te: uspon. Kao mlad dečko, bio paž. Shola. Augur. Moja majka, je li? Postati Prolokutor jednog dana? Majka i dve-tri tetke. A i otac. Akolit, radni sto u palati, svakih godinu-dve na više, razumeš ti mene, mesto. Otac umre. Radim dalje, pažljivo, da? Pažljivo, trud veliki. Uvek oprez, ne stvoriti neprijatelje, da? Dugo radno vreme. Tetka umre. Radi i čekaj, da? Koadjutor umre. Ali, gle - mlađi od starog Kvecala. Umre za stolom, molim te lepo. Klonuo na dokumentaciju, umro. Koadjutor, majka. Tada već stara, da? Vrlo. Ali oči blistaju, Mejtera. Ovaj, generalice. Njene oči blistaju." Ustavicine oči ispunile su se suzama.

"Nema potrebe da ovako mučiš sebe, eminencijo."

Pauk reče čoveku sa puškom: "Idi vidi šta ih je zadržalo." Taj ustade, klimnu glavom Mejteri Nani i poče se udaljavati niz tunel.

"Majka..." Ustavica se zagrcnu, onda se žestoko zakašlja, iz dubine pluća. "Pardon. Pardoniram se. Majka, je li, umre, generalice. Dakle, tada svi mrtvi. Majka, otac, obe sestre. Ali ne majčina, ovaj, vizija. O mojoj budućnosti. Prolokutor. Zašto se plašiti? Batina, da, takođe. Ali njene vizije ponajviše." Ustavica začuta.

Obuzeta očajničkom željom da promeni temu, Mejtera Nana upita Pauka: "Kuda ide taj čovek? Šta čekamo ovde?"

"Nosila." Pauk premesti težinu sa jedne noge na drugu. "Za ovoga." Pokretom ruke pokaza leš.

"Odnećete ga na sahranu?"

"Operem se ja." Ustavica nije čuo da su njih dvoje počeli o nečem drugom razgovarati. "Građansko odelo. Pođem iz palate. Što pre sam mogao. Odem u Erminov hotel. Jer bi Kalde mogao tamo doći. To sam znao, znao. Iz njegovog, hm, pisma."

Mejtera nana klimnu glavom, pretpostavljajući da je to bilo neko pismo upućeno Ustavici.

"U Erminov. Tamo pijanci. Građansko odelo, da neko ne puca. Nosač ispusti nešto na ulici. Skoč kao zec. Umreti, nikad Prolokutor.

Njen duh, a? Njena avet. Njena vizija za mene."

"Nije mi palo na um da vas dvojica čekate sredstvo za prenos leša", reče Mejtera Nana Pauku. "Postupak opravdan, ali videla sam toliko drugih mrtvih koji su ostavljeni da leže tamo gde su pali."

On pročisti grlo. "Imamo mi jedno mesto. Videćeš."

"Ovde dole?"

"Da. Nekih osam ili deset lanaca odavde."

Mejtera Nana pokretom pokaza ka lešu. "Jesi li imao naklonosti za njega, Pauče? Mora biti da jesi."

"Bio je dobar, a saradivao je sa mnom nekih deset godina."

"Onda ne bi zamerio ako ja pokrijem njegovo lice?"

"A-a. Slobodno."

Ona to uradi. Prvo je ustala i zagladila crnu suknju svoje sveštenečke odeće, onda je kratkim koracima prišla boku mrtvaca, kleknula, raširila prijavu maramicu koju je uzela iz svog rukava, i položila je preko mrtvačevog lica. "Neka Pes Veliki oprostí tvom duhu."

"Nestalo je, ovaj, vizije", reče Ustavica, nikom određenom. "Mesto, mestašce, administrativno, hm? U finansijama. Najverovatnije. Finansije. Ne."

"Ćuti, zamukni već jednom", reče mu Pauk. "Vidiš, sibi, postoji jedno mesto gde su kopali jedan od tih tunela. Namestili su velika vrata, kao što je već bio njihov običaj. Viđala si takva."

Mejtera Nana klimnu glavom.

"Ov-vaj, mučenik, razumeš ti mene? Nije bilo, hm, nijednog mučenika već..."

"Kopali su pedeset, šezdeset koraka i odustali. Ne znam zašto. Prestali, u zemlji. Ispod grada smo, a grad leži uglavnom na zemlji."

"Ispod grada? Mislila sam da nas vodiš ka jezeru."

"Možda ćemo vas odvesti tamo, ali zasad ostajete ovde, gde se mi, inače, ponekad sastajemo. Sa savetnikom Potoom, na primer, a kad nekog ukebamo, ostavimo ga najčešće u onoj ćeliji gde ste vas dvoje bili. Valjda je to nekad bila ostava za nešto, al..."

Začuli su gromki pucanj puške sa debelom municijom, oslabljen udaljenošću, ali nedvojbeno prepoznatljiv.

"Izgleda da je Guan nešto ubio", reče Pauk Mejteri Nani.

"Ili su ubili njega."

"Žestok je to momak. Ume da se brine o sebi. Gde ono stadoh?"

"Kako sahranjujete druge žestoke momke." Ona uzdahnu. "Bilo je zanimljivo. Volela bih da čujem više o tome."

"Nema problema." Pauk sede licem u lice s njom, držeći pištolj igličar i sad u desnoj ruci. Kad se udobno smestio, on podiže pištolj. "Mogao bi ja ovo da sklonim. Nećete vas dvoje skočiti na mene."

"Ja, ovaj, nameravam", progunđa Ustavica.

"Heh! Ne verujem." Pauk uvuče igličar u džep kaputa. "Kao što rekoh, sibice, postoje jedna velika vrata, a ja za njih znam reč. Savetnik Poto mi je otkrio kako ona glasi. Bilo je to davno. Znači, ti uđeš, a dalje nema ništa, samo zemlja. Dole, bliže jezeru, gde su tuneli dublji, idu kroz stene ili kroz brodski kamen, ali ovde gore, uglavnom kroz zemlju."

"Jasno mi je."

On dodirnu rukom zid od broskog kamena. "Iza ovoga je zemlja. To znam po načinu na koji je napravljeno. E, vidiš, kad nekog ubiju u gradu, a nemamo kome da ga damo, donesemo ga ovde. Takođe, ako neko umre ovde dole, što se samo jednom desilo."

Mejtera Nana, koja je sad takođe sedela, pokretom glave naznači leš.

"Dobra si. Dvaput, eto, sad se drugi put desilo. Ali ranije, ranije je bio samo jedan slučaj. Neko iz moje družine je ranjen gore, donet ovde, i ovde umro. Mi kopamo pravo napred u zemlju dok rupa ne bude dovoljno dugačka. Imamo polimer namotan u trube. Rupu obložimo polimerom, a i leš zamotamo u polimer, pa ga gurnemo unutra." On je pogleda upitno, a Nana klimnu glavom.

"Onda zazidamo rupu zemljom, jasno? E, sad, svako ima čakiju." On izvuče iz džepa veliki nož na presavijanje, sa drškom od jelenskog roga. "Na parče papira napišemo tipovo ime i ponešto o njemu, i to pribodemo njegovom čakijom na to mesto u zidu, da ne bi kopali opet tu za nekog drugog."

"A i kao memorijal", reče Mejtera Nana. "Mada ne verujem da ćeš ti to priznati."

"Dobro ne veruješ, sib. Neću. Ali stariji tipovi ko što sam ja imaju neke koristi od toga. Uđemo u tunel i pogledamo cedulje, i onda

možda kažemo novim momcima nešto o ranijima. Na primer, imali smo tipa koji se zvao Titi. Taj je bio sklon da obuče haljinu i da se našminka kao što rade topli drugari. Kao što ti, sibi, ne radiš. Ono: puder, karmin, parfem."

Ona klimnu glavom. "Znam za to, i nimalo me ne vređa pominjanje takvih stvari. Nastavi."

"Titi je umeo za pola sata da se picne tako da bude najlepša ženska u gradu. Kosu je puštao malo dužu, al tako udešenu da bude kao kad ženska ima malo kraću. Ne ovo ko što si ti ošišana, ne toliko, ali kratku. Da Titi nije riknuo, da je sad tu, ti bi poludela kad bi videla tu njegovu kosu. Ne bi znala gde si."

"Takva osoba morala je biti veoma korisna tebi."

"Naravno. A u stvari je bio momčina, opasan. Jednom smo radili na slučaju jedne grupe iz Urbsa. Znali smo ko su oni i šta su im zadaci, al štos je bio da vidimo kako i s kim rade. Mi u ovom poslu stalno tako puštamo neke. Pazili smo da oni 'saznaju' stvari koje je savetnik Poto želeo da Urbs veruje. Uvališ im sa dobrim garnirungom i oni pape sve. E, ali. Jednog dana jedan od njih uvali Titiju onu stvar, na silu. Pratiš me, Mejtera?"

"Mislím da te razumem."

"Mogli smo da ledošemo tipa. Al mi to ne radimo ako se baš ne mora."

Ustavica diže pogled. "Zato što, hm, nepovratno. Je li. Posle nema, je li, nazad?"

"Dobro to reče, patera. Patera iz partera. E, taj tip iz Urbsa je bio cicija teška, umro bi samo da uštine paru. Takođe, sposoban da loče rakiju do dizastora, a ne zaboravi ništa. Taj im je bio nadaren. Al ako bismo mi njega oledili, oni iz Urbsa bi samo poslali novog, i ništa.

Zato ja smislim da ga zeznemo. Prvo se Titi pomiri s njim i oni iziđu na dva, tri mesta, da budu viđeni zajedno. Onda Titi ode kod zelembaća i kaže: jedan me silovo. Jedan Urbonja. Zelembaći povedu Titija da pokaže ko.

Ja sam znao celu šemu, kao i Titi. Tipa sam uvuk'o da ljuštimo pokericu. I to sam namestio da on dobija. Ne mnogo, al ipak ozbiljnu lovu, da se navuče."

"Ovaj, nepošteno, je li, kartanje? Hmm, varanje?"

"Razumemo, Pauče. Varao si u pokeru?"

"Nego šta bi drugo. Al ne da ja dobijem, nego da on dobija. Pa onda ja ipak malo dobijem, pare pređu kod mene, pa onda izgubim sve to i još malo više, i tako. Da ga zadržim. Ja kao ustanem, pa kažem, ti si mene odr'o, dosta je bilo, a on: ma sedi, ma sedi, još samo jedno deljenje. A ja sam znao da će Titi pustiti zelembaće da ga vodaju na dva-tri pogrešna mesta, pa tek onda poći na pravo.

Banu oni unutra i Titi uperi prst i cikne ko dve žene: 'Ovaj! Ovaj me! I baći zgrabe tipa i kažu: 'Ime? Prezime? Ti si za buvaru.'"

"Silovanje je veoma ozbiljna optužba", reče Mejtera Nana. "Taj agent je mogao dobiti jamu."

"Pa, nama je cilj bio samo da tip ostane na robiji do Pesovog dana. Ne više od toga. E, sad tip dočepa stakliće i krljne ih o dasku, pa skoči da izmasakrira Titija, a viče: 'Lattice, Lattice, š'a si mi to uradila, kako si mogla.'"

"Upotrebio je praznu vinsku bocu kao oružje, je li? Čiji je jedan deo odlomio udarcem o sto?"

"Ne vinsku, al otrilike si skontala, sibi." Pauk se tiho nasmeja. "Titi ga pične u glavu tako da tip odleti na mene i obojica se patosiramo. Onda kao zažali: jao, što udarih čoveka. Baći skembaju tipa i odvuku ga u buvaru na dugo, dugo. I ništa ne ukapiraju. E, to je lepota. Ništa ne ukapiraju. Takav glumac kao Titi, nema mu ravnog. Nenadmašan je bio. E, kad bih ja mogo da nađem drugog istog takvog."

"Pa ipak taj nenadmašni glumac Titi je mrtav", reče Mejtera Nana setno. "Mrtav i sahranjen u tom tunelskom zidu koji si nam pomenuo, jer nije imao gde drugde biti sahranjen, pošto nikom drugom nije bilo stalo do njega. Da nije tako bilo, ne bismo sad o Titiju pričali. Kako je izgubio život?"

"Nad'o sam se da neće' ispituješ ti mene, sibika."

Osmehnula se. "Povući ću to pitanje ako počneš da mi se obraćaš sa 'Mejtera'. Hoćeš li biti tako dobar?"

"Može, može." Paukova poče masirati neobrijanu donju vilicu. "A nameravo sam da ti ispričam, i da nisi pitala. Tragedija je što neki momci izblebeću neprijatelju. Naravno da je to blentavo. Al dešava se..."

"Zar tako da nastrada Titi, tvoj prijatelj?"

"Pa, ne baš prijatelj. Ali nedostaje mi. Ja sam ga doveo. Ja sam ga prvo naš'o, a onda ga uzdigo iz najgorih stvari. Ubrzo je bio pravi majstor. Svi su znali ko je Titi i niko se nije kačio s njim. Al izgleda da su Urbonje našli nekog ko je poš'o s Titijem, a onda mu zavrnuo cevku."

"Žalosno. Savršeno sam shvatila zašto ne voliš kad se ljudi smeju. Mogu li pitati i o ovome?" Ona pokaza ka lešu. "Kako se zvao?"

"Peka." Dok su se sekunde polako cedile pored njih, Pauk je zamišljeno zurio u lice pokriveno maramicom. "Bio je to momak prilično svestran, znaš? Za pričanciju, provalu, dronje, i druge naše poslove, dizanje pečata..."

Ustavica diže pogled.

"Sve igre u gradu, koju god ti znaš da pomeneš on je u njima bio dobar. Ponekad je znao da pretera, pa da smuti i mene."

Pauk se sada obrati Ustavici. "Patera, hteo sam te pitat da l' bi ti govorio za njega."

"Molitvu? Za, ovaj. Pekarija? Peka. Ja, pa već sam se. U sebi. Dok smo, hm."

"Ne, nego kad ga budemo gurali u rupu", reče Pauk. "Za njega i, onako, za sve ostale ovde."

"A, hm, pa da. Biće mi čast da, da to."

"A Guan?" upita Mejtera Nana. "Zar nećemo sahraniti i njega? Zar ti ne bi želeo da se eminencija pomoli i za njega? Možda to možemo pretvoriti u grupni obred."

"Guan još nije za led."

"Nego šta je." Ona uzdahnu. "Gde su ti ta nosila?"

"Ma, doći će Guan za minut-dva."

"Ovaj, mi, u smislu žeđi, je li? A mogli bi i, hm, kad bi nešto jeli, je li."

"I ja sam za to", reče Mejtera Nana. "Kažeš da imaš nosila tamo negde, Pauče. Tamo gde su nosila, moglo bi biti i vode i hrane, zar ne? Ako je tako, zašto ne otići na to mesto?"

"Da, da, ovaj, na..."

"Vi ste jeli i pili noćas, pretpostavljam. Ti, Guan, Peka i ostali. Mi

nismo."

Pauk se uzdiže na noge. "Dobro, vas dvoje, neka vam bude. Idemo. Baš da vidim šta je zadržalo te kerove."

"Hmm, voda? I, jednu stvar da se razumemo: nešto za jelo?"

"Ma, nema da fali. Dobićete vodu i njamu. Ceo bunar ima tamo. Treb'o sam vam dam malo, još sinoć. Je l' mo'š ti da ustaneš, patera? A ti Mejtera?"

"Ja ću moći sasvim dobro, hvala na pitanju, Pauče."

"Ja, čekaj, čekaj, molim te. Upozorenje. S moje strane", reče Ustavica dok se, uz Paukovu pomoć, dizao na noge. "Sledeći put ako se desi. Incident, je li, onakav. Da neko udari generalicu. Ili mene. Ja, ja napadam, da? Mučenik za veru. Nema ga, ali komemoracije. Nikad pod veo zaborava."

"Neće to biti", reče Mejtera Nana Ustavici energično. "Nema više toga između Pauka i nas; udarci, mržnja, to je prošlost. Zar ti nije jasno, eminencijo?"

"Hajde", reče Pauk i pođe tunelom. "Jel vam se klopa ili ne? A za njih, kladim se da nisu ledosani."

"Meni, ovaj, zabranjeno."

"Pravila Udruženja sveštenika zabranjuju sklapanje ma kakvih opklada", objasni Mejtera Nana, "ali ja sam spremna da ta pravila prekršim, pa nek me sustigne kakva god kazna. Tvrdim da su svi oni mrtvi. I onaj koga si poslao po nosila, i Guan. Jednako su mrtvi kao i Peka. Prihvataš li opkladu sa mnom?"

"Apsolutno", reče Pauk, kome je igličar opet bio u ruci. "Imam jednu karticu koja kaže da sam u pravu."

"Ne treba meni tvoja zlatna kartica. Meni su potrebni odgovori na tri pitanja. Moraš mi obećati da ćeš na sva tri dati potpun odgovor. Bez laži, bez izbegavanja. Bez poluistina. Šta želiš dobiti od nas ako izgubimo? Nemamo nikakav novac, ili bar ja nemam."

Pauk stade i sačeka da ga ona sustigne. "Ne znam, sibi, ovaj, Mejtera. Mejtera je ispravno, a? Mada vi jedna drugoj kažete 'sib'."

Ona klimnu glavom. "Kažemo jedna drugoj ponekad 'sib' zato što je to skraćena od reči sibila, što znači sestra sveštenica. Za razliku od reči 'mejtera' koja bi trebalo da označava onu sibilu koja upravlja kenobom, to jest radi kao starešina kenobe. Od kad je preminula

Mejtera Ruža, u mojoj kenobi postoji samo jedna sibila, a to je Mejtera Mermer. Ona je po starešinstvu iznad mene, zato će ona biti starešina čim još jedna dođe tamo. Ja ću se njoj obratiti sa 'Mejtera' sledeći put kad je vidim, pod pretpostavkom da je Mejtera Ruža sahranjena."

"I ti, a? Pa, ništa, žao mi je, Mejtera. Eminencijo, življe to malo."

"Eminencija ima kod sebe zlatni gamadion sa umetnutim dragim kamenjem", reče Mejtera nana. "On će možda pristati da taj gamadion bude moj ulog u ovu našu opkladu. Pokušaću ga ubediti."

Pauk odmahnu glavom. "Mog'o bi ja to da maznem i onako."

"To bi svakako mogao, ali bi to značilo da si ga ukrao. Iako Tartaros Mračni, čiji vilajet ovo svakako jeste, važi za pokrovitelja lopova, nimalo ne verujem da bi odobrio krađu ili otimanje od augura, što svi drugi bogovi svakako osuđuju. Ako, međutim, osvojiš gamadion na opkladi, to će biti pošteno stečena tvoja imovina, pa se ne bi morao plašiti božje osvete."

"Dabome. A ti misliš da ja ne bih pobedio."

"Mislím da ne bi", reče Mejtera Nana. "Neću te zavaravati, Pauče. Sigurna sam, koliko god može biti siguran neko ko ih nije baš video da leže mrtvi, da oni jesu mrtvi. Ako se opkladiš sa mnom, moraćeš odgovoriti na moja pitanja, po jedno pitanje za svakog mrtvog."

"Važi, reći ću ti šta b' ja želeo, Mejtera. Ali zvaću te 'generalice'. Eto s kim ja hoću da se kladim: sa pobunjeničkim generalom. Je l' ja to mogu? Patera se kladi."

"Svakako da možeš. I ja bih, zapravo, više tako volela."

"Ti misliš da sam ja lopov. Znam po načinu na koji si govorila maločas. To je prava istina, a, generalice?"

"U govoru ponekad koristiš u vrlo velikoj meri žargon, Pauče, a tako se sporazumevaju ponajviše lopovi. I prostitutke, sa kojima sam ja imala prilike da razgovaram nekoliko puta; a i one, bar većina njih, hoće da ukradu, kad im se učini da nije opasno."

"To hoće gotovo svako", reče Pauk, sa čvrstim uverenjem.

"Možda. Ako je tako, onda nije čudo da su bogovi tako slabo naklonjeni nama."

"Al ja nisam lopov. Umem govoriti i tako, zato što mi puno saradujemo sa lopovima. Uhode se ne muvaju oko ljudi kao što si ti,

generalice, ili kao što je ta druga sibila, mejtera. Ona ne zna ništa što bi njima bilo od koristi, kapiraš? Ti, doduše, znaš ponešto, ali da bi se uhoda muvao oko tebe, morao bi smisliti prokleta dobro obrazloženje, inače bi se ti brzo počela pitati: zašto je ovaj tip stalno blizu mene?" Pauk zastade da dođe do daha.

"Vidi. Otputuješ u neki grad i želiš tamo da zaviriš u ponešto. Za to ti treba pomoć nekog meštana. U osamdeset posto slučajeva angažovaćeš za taj posao nekog lopova. Osim toga, kad nam je potrebna sveža krv, koga regrutujemo? Potražimo nekog lopova. Ne uvek, ali najčešće."

"Razumem. Pauče..."

"Kaži, kaži."

"Pa, dobro, kazaću." Mejtera Nana duboko udahnu. "Da li si ti bio lopov, ranije? Da li si tako dospeo do posla lovca na uhode?"

On joj se isceri, pokazujući krive, požutele zube. "Na osnovu čega pretpostavljaš da mom odgovoru možeš verovati, generalice?"

"Umem da ocenim karakter."

"A ja umem da lažem."

"Itekako bi mogao, i to bi mogao vešto, tako da bih stvarno bila zavarana. Ali ti nećeš lagati, ne mene, ne sada, o ovome. Jesi li bio? To se, doduše, mene ništa ne tiče, a ako ćemo pošteno, postoji jedan lopov kome sam ja držala nastavu svojevremeno, kad je bio dete, i to dete koje sam ja veoma volela. On se zove Njorka."

"Znam ga", reče Pauk.

"Znaš ga? To mi nije palo na um, ali sad kad si to rekao, naravno, očigledno je da bi ga ti morao znati. Da li je on... Jedan od tvojih?"

"To bi te štrecnulo, a? Nije. Njorka neće da radi ni za koga osim za samog sebe, a sem toga, suviše je žestok za moju struku. A ja, inače, lopov nikad nisam bio, nego sam bio zelembać. Veruješ?"

"Ako kažeš da je tako, verujem, bespogovorno. Mogu li te zapitati zašto si otišao iz Kaldeove garde?"

"Šta, opet se zove tako? U moje vreme se zvala tako, a onda su promenili. Mene su izbacili. Da ne ulazimo u pitanje zašto."

Ustavica, koji je, sustigavši ih, čuo gotovo ceo razgovor, ubaci: "Nikad se to, ovaj, nikad. Sem na ispovesti, a? Jedino tamo."

"Neću pitati", obeća Mejtera Nana.

"Činove su mi otkinuli sa uniforme i zašili na leđa. Mogu ti pokažem ožiljke. Tip po imenu Dezmid me uveo u ovaj posao. On je umro. Evo već dva'es dve godine ja služim Vironu tako što 'vatam uhode. Ne znam koliko sam ih stig'o da nabodem, ili da doprinesem da budu nabodeni: tri'es, čet'r'es njih. Možda i više. A ima veliki broj drugih koje mi nećemo da zgrabimo, a mogli bismo kad god nam volja. Ja ti to kažem zbog onoga što bih ja želeo da bude moj deo opklade. Ja se držim savetnika Potoa, znaš? Dvaj'z dve godine ja radim za njega, uz'o me je kad nisam imao dva komadića kartice da stavim jedan na drugi. Ja sam njegov čovek, i uvek ću biti."

"U tom slučaju, nadajmo se da je moguće upriličiti neki mir koji bi dozvolio savetniku Potou da ostane na dužnosti."

Pauk klimnu glavom. "Naravno. U redu, da popričamo o toj opkladi. Kao prvo, o ta tri pitanja. Pretpostavimo da ti mene pitaš ko su moji momci, oni koje sam ubacio kod tebe tako da vi sad mislite da su vaši. Ja ti njihova imena ne mogu kazati. Uviđaš da je to tako? Ja te neću lagati, generalice, ali ti neću ni kazati."

"To razumem. Neću zatražiti da izdaš svoje prijatelje."

"Dobro, evo šta ja želim. Ako vaša strana pobedi i ti se oslobodiš, da ne nabodete ni mene, ni moje prijatelje što smo vas uhodili, niti što smo vas ovako držali ovde."

Mejtera Nana zausti da nešto kaže, ali Pauk podiže ruku. "To nije sve. Nego i da nas pustite da nastavimo da radimo isti posao za Viron. Bićemo mi vama potrebniji nego što sad mislite. Ako ovo pristanete, ja ću vam reći šta je bilo ranije, i daću vam dosjea."

"Ja pristajati ne mogu. Prihvatila bih ja ovu opkladu kad bih mogla, i to rado, bez ikakvog oklevanja. Ali to su stvari za Kaldea i za novi Ajuntamiento, a ne za mene."

"Ter, ovaj, termini. On je, vidiš, rekao? Generalice, pitao je tebe. A ne rekonstituisani Ajuntamiento, niti Kaldea, da?"

"Ali on misli da ja prihvatim u ime cele naše strane. U ime Kaldea, generalisima Usika, pa čak i Trivigauntkinja. Zar ne, Pauče? Ja lično rado ću ti dati moju reč, kao što već rekoh. I, evo, dajem je, bez obzira na to da li ću pobediti ili izgubiti. Ali ne mogu obavezati i Kaldea, niti budući Ajuntamiento, onaj koji još ne postoji."

"Ali ćeš dati obećanje, generalice? U svoje lično ime?"

"Bespogovorno. Daću i dajem."

Pauk trzajem palca pokaza ka Ustavici. "Reci mu da pokaže tu đinđuvu. Pesov krst. Možeš se na njemu zakleti."

"Ako želiš. Hoćeš li mi odgovoriti na tri pitanja, ako dobijem opkladu? Potpune, čestite odgovore?"

"Svakako. Na to ću se ja zakleti, ako želiš."

"Neće biti potrebno."

Ustavica je za to vreme izvukao gamadion ispod mantije. Mejtera Nana položi ruku na taj sveti predmet. "Ja, generalica Nana od Horde Virona, koju neki nazivaju pobunjeničke ili prevratničke snage, ja koja sam takođe Mejtera Nana od mantejona u Sunčevoj ulici, zaklinjem se da u slučaju naše pobede neću kazniti niti pokušati da kaznim ovog čoveka, Pauka, niti njemu podređene, za njihove delatnosti u prikupljanju obaveštajnih podataka za Ajuntamiento u sadašnjem sastavu. Dalje se kunem da ću sve učiniti da ne dozvolim da ih ma ko drugi kažnjava, sve, osim što se u tom cilju neću poslužiti silom. Najzad, aktivno ću se zalagati da oni zadrže svoju ulogu - dakle, da ostanu kontraobaveštajna služba, i da nastave služiti gradu Vironu, kome su i do sada verno služili. Ja ću uraditi ove stvari bez obzira na to da li ću moju opkladu sa Paukom dobiti ili izgubiti."

Ona uze vazduh. "Je li ovo zadovoljavajuće?"

"Trebalo bi da posluži."

"Veliki Pese, svedok budi! Ehidno ofidijska, ti čiji mač sam ja, svedok budi! Scilo svetlucava, pokroviteljko našeg svetog grada Virona, svedok budi!"

"Dobro, dovoljno." Pauk joj pruži ruku. "Imamo li opkladu? Da je potvrdimo rukovanjem." Svečano se rukovaše, pri čemu je njena šaka, manja, bila obavijena debelom, mišićavom, dvaput većom njegovom šakom.

"E, dobro, mogu odma' sad da ti kažem: siguran sam. Već smo skoro stigli." On mahnu rukom. "Vidiš onaj pobočni tunel tamo napred? Uđemo u njega, stara stražarska soba je samo četiri-pet koraka daleko. Da se njima nešto desilo, vid'li bismo ih već odavno."

Ona zavrte glavom. "Naprotiv. Kamo sreće da si u pravu, ali nisi. Oni bi čuli naše glasove i izišli bi da vide ko je."

Sledećih stotinak koraka dovedoše ih do ulaza u poprečni tunel. A na prvom koraku u njega, ona vide stopala nekog čoveka kako vire iz jednih vrata. "To će biti Guan", reče Mejtera Nana.

Pauk raširi ruke, zaustavivši i nju i Ustavicu. "To je Hiraks. Ja uvek đanim tipove cipele, kao i ribine. Cipele govore više nego ma koji drugi deo. Mnogi znaju da je tako, ali to što oni znaju, ne menja činjenicu da jeste tako."

"Zar onaj drugi čovek nije bio sa Hiraksom, Pauče? Gde je taj?"

"Unutra." Pauku dah kao da zape u grlu. "Verovatno samo korak-dva unutra. Tipa koji ulazi ne ubijaš čim ga vidiš na vratima, nego čekaš da uđe. Pa ako promašiš, a on počne da beži, imaš vremena da pucaš još jednom."

On se okrete Ustavici. "Ti pođi napred, patera. Izvuci Pesov krst i drži ga tako da oni vide, a ruke uvis. Neće oni pucati u tebe, augur si, u odeždi, ne nosiš pušku niti išta tako. Neće ili ja bar mislim da neće. Reci im da imam generalicu. I da nas puste na miru, inače je oledim."

Ustavica je izgledao sasvim ojađeno.

"Hteo si da umreš ovde, u dubini zemlje, zar ne?" upita Pauk. "Pa, evo ti prilike. Polazi, dok te nisam ja spuco. Oni neće; ja 'oću!"

"Mora biti da oni već znaju da smo ovde", reče Mejtera Nana. "Morali su nas čuti. Ako nisu ništa dosad, ovo poslednje su čuli sigurno." Pauk ne odgovori; njegov je pogled bio na Ustavici.

"Pa, ja, hm, dobro, polazim." Ustavica se malo izmače, podiže ruke i pođe ka vratima.

"Pesov gamadion pokazuj, da ga oni vide", reče mu Mejtera Nana.

Ustavica je taj savet prenebregao, ako ga je uopšte i čuo. Gledala ga je kako zastaje na pragu, zatim ulazi. Nije se čuo nikakav pucanj.

"U stara vremena ovde su sedeli vojnici, uvek budni i spremni za polazak ako negde izbije neka nevolja", reče joj Pauk. Glas mu je bio promukao i blizak šapatu. "To je bilo pre Garde. Tako mi je savetnik Poto ispričao jednom prilikom, a on bi trebalo da zna."

Posle toga su stajali jedno pored drugog, u tišini. Nijedan zvuk nije dopirao iz stražarske sobe. Niotkuda ni najmanji šum, izuzev gotovo nečujnog uzdisanja pro hladnog vetra kojim je tunel bio

ispunjen.

Posle dužeg vremena Pauk reče: "Trebalo je da mu kažem da malo pogleda šta sve ima unutra. Al on se, izgleda, setio i sam da to uradi."

"Idem i ja." Mejtera Nana pođe ka ulazu.

"Malo sutra!" Pauk je uhvati za ruku. "Radićeš kako ja kažem, a ja kažem da ne možeš tamo."

"Eminencijo!" povika ona. "Jesi li dobro?"

Sledećih nekoliko sekundi njene reči odjekivale su šuplje od sivih zidova; Mejtera Nana zaključila da su ona i Pauk sada jedina živa ljudska bića u dometu glasa. Onda Ustavica iskorači iz ulaznih vrata, nastojeći da ne nagazi mrtvaca. Pruži ka njoj bocu napravljenu od debelog stakla neujednačene boje. "Voda, Mejtera! Ovaj, generalice. I to, razumeš ti jednu stvar - pitka. I čista. Čis-ta, koliko ja mogu oceniti njene, je li, kvalitete."

Pauk prasnu: "Nema nikog unutra?"

"Ne - pa - mrtvi. Dva, plus ovaj, ovaj koga opažate na, hm, ulazu. Percepirate. Iz puške sa debelom, svi. Možda, hoćemo jednu stvar? Iz dve. Ili svi iz iste. Puške. Savršeno mo-gu-će. Naši, je li, sadruzi. Jučerašnji, pa i raniji. Jedan je, ono pti..."

"Guan."

"E, Guan, da. Kakvo mu, hej, ime dade. Snabdeo si ga imenom, stvarno." Prišavši joj dovoljno blizu, Ustavica pruži Mejteri Nani bocu. "Njemu je ispala iz ruke, to, ovaj, mislim ja. Procena. Moja. Čini mi se. Kad je, kad su ga, mislim. Vrhunac života. Pa se nešto i prosulo."

Ona je već nategnula bocu i počela da pije vodu; nije se trudila da mu odgovori. Voda je bila prohladna, čista i neizrecivo predivna. Celoga života učili su je da Scila Talasna, boginja vode, jeste prva među sedmoro velikih bogova; ali tek sad je Mejtera Nana uvidela koliko je to tačno i koliko je važno.

7. TAMNI MEHANIČARI

Svila se radoznalo osvrtao; bilo mu je teško da poveruje da ovaj ograđeni prostor, ova grupa šupa i baraka ograđena žicom, proizvodi taluse. Na njegovom ramenu Oreb graknu razočarano.

"Počinje kiša", objavi Šenila; prstima obeju ruku ona zabaci unazad kovrdže boje maline i žmirkavo se zagleda u nebo.

"Pokušavah ja da se setim odakle sam došla", reče Mejtera Mermer. "Mislim da nije uopšte ovako izgledalo." Govoreći to, ona blagim gurkanjem poče usmeravati Gljivu da pođe ka stražarskoj kućici, u zaklon.

Ako su letači znak da dolazi kiša, šta li bi tek moglo značiti njihovo spuštanje na zemlju? Da se celom svitku bliži kraj? Svila odluči da ovu spekulaciju zadrži za sebe. "Trebalo je odavno da te pitam o tome, Mejtera. Ispričaj mi."

"Nisam ja tada mogla ništa prizvati u pamćenje, i da si pitao; ne, dok mi jedna Mejtera Ruža nije predala u nasledstvo moje nove delove. A o njima sam ti sigurno pričala."

Svila klimnu glavom.

"U tardan je bilo sedam dana od tog događaja. Delovi su mnogo bolji nego što su moji stari bili, ali od kad ih imam, nisam baš sigurna koje su uspomene moje, a koje su bile Mermerine."

Šenila je odmah ispravi. "Obrnuto si htela da kažeš, Mejtera."

"Da, sasvim si u pravu, draga moja. A sećam se, evo čega. Bila je jedna dvorana sa zelenim zidovima. U njoj su bile palete ili možda metalni stolovi, ne mnogo veliki i ne viši nego što je krevet."

"Dolazi jedan stražar", reče Šenila, pokazujući prstom.

"Na jednom takvom ležala sam ja, a na sebi nisam imala nikakvu odeću. Možda ne bi trebalo da pričam o tome, patera."

"Pričaj. Nije nemoralno, a moglo bi biti važno."

"Pokušavala sam da se butujem. Pamtim da se jedna devojka do mene podigla u sedeći položaj i rekla da je naga, što je i bila, itekako. Čim je to rekla, neko joj je doneo haljinu."

Stražar stade pred njima i pozdravi ih sudaranjem oklopnih potpetica i pružanjem desne podlaktice sa ispruženom šakom

vodoravno preko puške. "Za mnom, Kalde."

"Ne mo-kar", progundā Oreb.

"U pravu je on", reče Svila dok su polazili. "Možemo li pozajmiti kišobrane od nekoga? Ako ćemo hodati između ovih zgrada, a očekujem da hoćemo."

"Nabaviću vam kišobrane dok budete razgovarali sa direktorom", obeća stražar. Zatim isprednjači lakim trkom i otvori vrata jedne ciglene građevine koja se nije mnogo razlikovala od skromne kuće.

"Mi možemo čekati napolju", reče Šenila Svili. "Mislim, u predsoblju ili tako nešto, samo da nismo na kiši."

Svila odrečno zavrte glavom i uđe u recepciju, gde je predsedavala jedna žena primetno prevelika, svojim telesnim razmerama, za to mesto. Ona se osmehnu i reče: "Pravo unutra, molim, Kalde."

"Da li će biti dovoljno stolica? Nas ima četvoro."

Iz sobe iza recepcije, jedan čovek onižeg rasta, na čijoj glavi se primećivao početak ćelavosti, reče: "Ima tri fotelje i jedna drvena klupa sa naslonom. Uđite!" On pruži ruku.

"Zovem se Lasta, Kalde." Svila se rukova s njim, a onda mu predstavi Mejteru Mermer, Gljivu i Šenilu.

Lasta je klimao glavom i smeškao se. "Molim, sedite, dame, sedi, Kalde. Vidim da hramlješ, a i čuo sam o tome." On zatvori vrata. "Svako zna poneku zanimljivu pojedinost o tebi. Da imaš pticu koja ti je kućni ljubimac; da si povredio nogu; da si predskazao pad Ajuntamienta. Siguran sam da si za sve te priče čuo."

Svila sede u kožnu fotelju koja je bila postavljena tačno naspram direktorove, nadomak direktorovog radnog stola. "A sad si iznenađen mojim životnim dobom i hteo bi da me pitaš koliko mi je godina."

"Pa, Kalde, to nije u mojoj nadležnosti."

"Imam dvadeset tri godine. A tebi mora biti da je..." on baci pogled na Lastine šake, "...negde oko četrdeset. Četrdeset pet, šest. Jesam li pogodio?"

"Na sreću, nisi. Četrdeset tri."

"Tačno dvadeset godina stariji od mene. Mora biti da smatraš da sam suviše mlad i neiskusn za rukovođenje jednom gradskom

vladom. Ja to i jesam, i znam da jesam. Moram se oslanjati na mišljenja iskusnijih. To je jedan od razloga što je Mejtera Mermer sa mnom danas; takođe jedan od razloga što sam ovde i što razgovaram s tobom, starijim čovekom, koji ima iskustvo što ga ja ne posedujem, a potrebno mi je da se na njega oslonim."

"Biću srećan da ti pomognem na svaki mogući način, Kalde. Da li biste vi da popijete nešto pre nego što počnemo? Kafu, vino, čaj? Mlade dame? Sve to nam Kamilica može doneti."

Šenila odmahnu glavom odrečno; Svila reče: "Ne, hvala. Ovde se proizvode talusi?"

"Da, ovde ih pravimo. To je naš posao, jedini."

Oreb ponudi svoje mišljenje o talusima. "Ni-su do-bri."

"Tišina, ptičurino jedna smešna." Svila se jače osloni u naslon fotelje, a šake sastavi upirući jednu u drugu vrhovima prstiju. "Ne znam ništa o poslu, a ovaj vaš mora biti sasvim izuzetan."

"Meni je običan", reče Lasta i nasmeši se. "Odrastao sam okružen njime, radeći u našim radionicama. Ali u pravu si, jedinstven je. Mi volimo da upotrebimo tu reč. Može nam neko zameriti da time hvalimo sami sebe, ali to je baš prava reč: jedinstven."

"Zato što je talus osoba", nastavi Svila, "osoba, i po zakonu i stvarno. Postoje brodogradilišta duž obale jezera, na kojoj sam ja boravio pre nekoliko dana. Tamo radnici naprave ribarsku brodicu; a kad je isporuča, ribari joj docrtaju oči i govore o njoj upotrebljavajući zamenicu 'ona'. Štaviše, daju joj ime."

Lasta klimnu glavom.

"Brodica ima svoj karakter, kao što ima i ova fotelja. Ova je udobna i solidna, smeđe boje, i tako dalje. Brodica može ploviti rado ili nerado, biti postojana ili sklona da se ljulja. Ali nije osoba."

Mejtera mermer pročisti grlo, što je zazvučalo kao da neko struže zagorelo dno tiganja. "Da li ćeš ga pitati kako to oni uspevaju da sagrađe talusa sa nekim određenim karakterom, patera? Ja ne verujem da oni to, zapravo, mogu. Ja nisam nikad..."

"Kaži, Mejtera."

"Sagradila dete. Sa muškarcem, znaš. Ali - koliko ja shvatam, ni mi ne možemo detetu dati karakter. Za dete učinimo najviše što možemo, ali sve ono dalje prepušteno je bogovima. Ponajviše Molpi

Oblikujućoj i Pesu Gospodu."

Lasta opet klimnu glavom. "Isto je i ovde, Mejtera. Narod misli da su svi talusi isti. To je zato što nestručnjaku svi talusi zvuče isto. Kad provedeš neko vreme sa njima, uvidiš da oni ne govore svi stvarno jednako, mada svi zvuče kao talusi. Kad treba da ispolje osobine kao što su čast ili dosetljivost, razlike među njima mogu biti znatne. Kao što si rekla, to zavisi od duha, a duh dobijaju od bogova."

"Svi su oni dosadni", reče mu Gljiva. Lasta kao da je zaustio da joj odgovori, ali se predomislio posle samo jednog pogleda u njene mrtvačke oči.

"O još jednoj razlici sam želeo da pitam", reče Svila. "Između talusa i brodova ili ma kakvih drugih ljudskih proizvoda. Ako bih otišao u Limnu sa torbom punom kartica, mogao bih kupiti lađu; i čim bih je platio, ona bi bila moja. Mogao bih zaploviti njome ili je ostaviti vezanu za dok. Mogao bih je, ako me je to volja, spaliti ili potopiti, ili pokloniti Mejteri, ili Šenili, ili bilo kome drugome. A talus je osoba; prema tome, pretpostavljam da u onim gradovima gde je robovlasništvo zakonito, svako može, ako ima dovoljno para, otići u fabriku kao što je vaša i naručiti jednog..."

"To možeš i ti ovde, Kalde", ubaci Lasta.

"Aha. To je zanimljivo."

"Do-brog?" upita Oreb.

Mejtera Mermer reče: "Meni se čini da sve to opisuje i moju nekadašnju situaciju, patera. Niko nije bio moj vlasnik. Oduvek sam bila slobodna, u to sam sigurna; pa ipak, oduvek sam radila sve što mi kažu. Tako i sad, uglavnom, činim. Poštujem naređenja pretpostavljenih, a kad sam bila mlađa, mislim da mi nije čak ni padalo na um da to uopšte dovodim u pitanje." Izgledala je zamišljeno; glavu je pognula i naklonila nalevo.

Oreb, da je ohrabri, reče: "Ka-ži sad."

"Većina bioloških ljudi... Da li želiš ovo sad da slušaš, patera? Mogla bih ti ja to pričati i kasnije."

"Naravno da želim. Reci nam."

"Htedoh samo reći da su i biološka deca uglavnom takva. Ne kažem da nema i rđave dece. Doduše, glupi ljudi su skloni da govore kako su deca rđava zato što im to daje utisak da su oni sami puni

vrлина. Zaista zle dece mali je broj. Radim sa decom već dugi niz godina i znam da je većinu moguće kontrolisati vrlo lako, samo sa ponekim ukorom i po nekoliko reči pohvale." Ona zastade, podiže glavu, uspravi ramena. "Isto tako i većinu odraslih; nije baš toliko lako, ali nije ni mnogo teže."

Lasta se tiho nasmeja. "Ona to dobro kaže, Kalde. Ja ovde imam pod mojom upravom blizu dvesta zaposlenih, i u većini slučajeva dovoljno je žestoko 'preslišati' krivca ili dobro potapšati po ramenu zaslužne. S vremena na vreme dogodi se, ali zaista veoma retko, da se neko pokaže kao stvarno loš radnik, da krade alat, i tome slično, i mi se onda takvog otarasimo. Ali to biva zaista retko."

"Pomišljam na Laporu, patera."

Svila klimnu glavom. Primeti, u tom trenutku, prve kapi one kiše koju su sve ovo vreme čekali. Tapkale su po prozorskom oknu, zasad ležerno, ali ipak sve življe.

"Lapor ne prima nikakvu platu. Rekla sam ti."

Lasta uzvi jednu obrvu. "Crni mehaničari, Mejtera? Pominješ li ti njih? Tako zvuči."

"Ne znam. Nisam razmišljala o tome. Samo htedoh reći da Lapor izgleda kao izuzetan slučaj - povinovanja. Poslušnosti. To bi valjda trebalo tako nazvati..."

Preostala ruka Mejtere Mermer steže, još čvršće, dršku nevelike korpe koju je držala u krilu. "A ako se ta sklonost ljudi ka povinovanju može koristiti za kontrolu nad njima, kao što je ti, direktore, koristiš, onda, rekla bih, ljudima kao što si ti nisu stvarno ni potrebni robovi, osim ako neko hoće da se pravi važan, ako mu prija da bude robovlasnik. Znam da ovo izražavam na pomalo uvredljiv način, ali mislim da ti je jasno šta hoću da kažem. A što se tiče crnih mehaničara, zar nisu oni samo legenda? Ili, bolje reći, pretežno legenda. Znam da je u prošlosti bilo nekih ljudi koji su se bavili tim crnim zanatom."

"Po mom uverenju, još postoji po gde koji takav, Mejtera. Mi koji se bavimo ovim poslom, ponekad čujemo izvesne stvari, pa, na primer, i o njima čujemo ponešto." Lasta se okrete Svili. "Kod mene nema okolišenja, Kalde, i ja ću te pitati otvoreno: jesi li došao da nabaviš novog talusa za gardu?"

"Razmatrao sam tu mogućnost", reče Svila. "Nekoliko talusa, možda."

Lasta se nasmeši. "Dobro. Vrlo dobro! Oduševljen sam time. Govorio sam našim radnicima da će iz ovih nereda sigurno proisteći neke nove narudžbine, i drago mi je što se pokazuje da je to tako. Ali ti se pitaš zašto bi plaćao za nešto što, kad se proizvede, neće moći da bude vlasništvo grada. Zar ne?"

"Da, to se pitam. Takođe se pitam kako da budem siguran da će talusi koje grad Viron plati biti odani i poslušni."

"To je dobro pitanje." Lasta primače fotelju radnom stolu i osloni se laktovima na sto. "Kao prvo, ako želiš biti potpuno siguran, ja ti takvu sigurnost ne mogu obećati. To ne može niko. Kažu mi da sada ima jedna radionica u Viku koja ljudima to obećava, ali oni iz Vika su lažovčine. Pretpostavi da odeš u to brodogradilište u Limni. Da li bi tamošnji brodograditelji mogli da ti daju potpuno jemstvo da brod koji ti oni prodaju neće nikad potonuti, nikad se prevrnuti? Ni pod kojim okolnostima?"

"Ne verujem."

"Ni ja. Kad bi takvo jemstvo dali, bili bi lažovčine jednako kao oni u Viku. Evo jemstva koju mi nudimo. Ako neki od naših talusa izneveri vaše interese ili odbije da izvrši legitimno naređenje, u toku prve dve godine svoga rada za vas, mi ćemo vam nadoknaditi celu svotu koju ste platili. Kad kažem 'vi', time, sada, mislim na ovaj grad, Viron. Za treću godinu, nadoknada važi, ali za četvrtinu manja. Vratimo vam tri četvrtine od onoga što ste nam platili. Tokom četvrte godine, polovinu, a onda, četvrtinu."

"Ništa posle pete godine?" upita Mejtera Mermer.

"Tako je. Ali do tada ćete imati već pet godina verne službe jednoga talusa, nemojte to zaboraviti."

Svila zamišljeno klimnu glavom.

"Ja bih rado imao tebe za kupca", nastavi Lasta. "To ne poričem. Mi retko dobijemo narudžbinu za više od jednog talusa. Nama bi bilo pero na kapi ako bismo mogli reći da smo od nove vlade već dobili veliku porudžbinu. Evo šta ću, dakle, uraditi. Rekao sam, nadoknada cele svote u slučaju ikakvih ozbiljnih problema tokom prve dve godine. Ali evo: za svakog dodatnog talusa produžiću to jemstvo za

jednu godinu. Pretpostavimo da naručiš tri talusa. Da li o tome razmišljaš, Kalde?"

"Možda."

"Onda, hajde da kažemo tri. To su dva dodatna; znači, dobio bi sve pare nazad - za onog jednog koji napravi problem, ne za sva tri."

"Razumem", reče Svila.

"Sve pare nazad za onog talusa koji izazove ikakve ozbiljne probleme tokom prve četiri godine. Posle toga, tri četvrtine, pa pola, pa četvrtinu, kao što sam već objasnio. Bićeš potpuno pokriven, ili delimično pokriven... koliko dugo, Mejtera?"

"Dvadeset pet odsto u sedmoj godini, patera", reče ona Svili. "Posle toga, ništa."

"Do-bro?" upita Oreb i povuče kljunom jednu loknu Sviline kose.

"Pa, ja bih rekao da je, u najmanju ruku, bezbedno. Ne dešava vam se često da vraćate pare, direktore Lasto?"

Lasta se osmehnu i opusti. "Ne. Kad bi se to često dešavalo, mi bismo bankrotirali. Vratili smo nekome četvrtinu para pre petnaest... ne, pre šesnaest godina. Ja sam tad bio nadzornik u livnici. Smatrao sam da je slučaj prilično sumnjiv; svi smo, zapravo, znali da jeste, i da smo išli na sud, verovatno bismo dobili. Ali u pitanju je bila samo četvrtina, mušterija je pravio veliku galamu, a naš tadašnji direktor želeo je pokazati da mi svoja obećanja držimo. Ne kažem da mu je to bila loša politika, ali kažem da je talus bio zloupotrebljen. Mušterija ga je terao da slaže cigle na gomile, a to je neprirodno."

"Šta je prirodno?" upita Svila.

"Borba i zaštita, isto što bi se dalo očekivati od psa čuvara." Lasta pročisti grlo. "Mogu li govoriti o tebi lično, Mejtera? Sa dužnim poštovanjem, podsetio bih da si pomenula jedno važno načelo, a to je poslušnost prema svojim starešinama. Stvar veoma razumna, a želeo bih navesti tebe kao primer."

Šenila reče: "Mislim da to ne bi trebalo. Reci mu ne, Mejtera. Ne vidim da je to uopšte dobra zamisao."

"Zato što ću onda postati svesnija svoje prirode, draga? Ne verujem da će to tako na mene delovati, jer sam je već veoma svesna. Mnoge sam ja, mnoge sate provela razmišljajući ko sam i šta bogovi zahtevaju od mene. Ali ako postanem svesnija, makar i

malo, zahvaliću direktoru veoma iskreno za taj uvid."

"Ne pri-ča", posavetova Oreb Svilu.

Svila se tiho nasmeja. "Neću reći ono što sam nameravao, to obećavam. Ali ću reći ovo. Stvari koje sam nameravao reći, jednako su važile i za mene samog, i za svakog drugog u ovoj sobi. Samo sam mislio da bi bilo jasnije kad bi se pomenula odeća."

"Odeća koja mi je data kad sam se probudila? Nisam stigla da o tome govorim, ali u pravu si. Posle nekog vremena ja sam se podigla u sedeći položaj. Od jedne druge devojke dobila sam svoju prvu odeću. Mislio si da me pitaš kakva je to odeća bila?"

Lasta klimnu glavom. "Jesam."

"Haljina, mala, jednostavna, crna. Prilično kratka. I rublje." Mejtera Mermer zastade da bi se osmehnula. "Htela sam reći da rublje neću da opisujem, ali bilo je tako jednostavno da tu i nema šta da se opisuje. Crne cipele sa niskim petama, a čarape kratke, mislim da nismo dobile dugačke čarape. Jedna lepa, mala kecelja od čipke, i odgovarajuća kapa. Meni je lako da opišem tu odeću, zato što su ljudi iz Erminovog hotela došli u paterinu palatu neposredno pre našeg odlaska, a sa njima i neke mlade žene odevene isto kao ja onda, osim što su imale još i dugačke čarape.

"Jesu li došle da počiste?" upita Lasta. "Da pometu, obrišu prašinu?"

"Draga Šenila i ja smo to već uradile. Došle su da operu sudove koji će biti potrebni večeras, i da obrišu one zidove koje nas dve nismo stigle. Naime, ja se bar nadam da će one oprati te zidove, kao i prozore u prizemlju. Ja sam to od njih zatražila."

Lasta opet klimnu glavom. "Vidiš, Kalde, svako od nas je rođen da radi izvesne stvari. Mejtera je rođena da mete i briše prašinu, da pere zidove i podove, i ona to još radi. Jesi li je morao nagoniti da se lati tog posla?"

Svila odmahnu glavom.

"Iznenadilo bi me da si rekao da jesi. Vidimo, dakle, to važno načelo koje želim da objasnim. Kad je čovek rođen da nešto radi, i kad mu neko pruži priliku, ništa više nije ni potrebno. Pošto se svi bojite da će njoj biti neprijatno što govorim o njoj, hajde da pričamo o ovoj tvojoj ptici."

"Oreb", pojasni Oreb.

"Niko ga ne tera da leti. On leti zato što je to u njegovoj prirodi. Niko ga ne mora prisiljavati ni da govori. Rođen je za govor."

"Riča do-bro!"

"Eto, vidiš. Priča dobro. E, pa, isto tako je talusova priroda da se bori i da štiti imovinu. Pruži svojim talusima priliku da se bave takvim poslovima, i oni će pristati. Ti sad misliš, šta ako neki od talusa koje mi napravimo za tebe počnu da ti stvaraju probleme; ali ti si Kalde, pa, ako oni stvore probleme tebi, stvorićeš i ti njima, zar ne? Ti ćeš njih uhapsiti, razoružati; izvesti, na kraju, i na suđenje, zar ne?"

"Pa, valjda."

"Naravno da bi tako uradio. Prema tome, zašto bi oni pravili probleme, kad ti od njih samo tražiš da rade ono što i inače rade? Ono za šta su rođeni?"

"Bio sam, ne mnogo davno, u jednoj kući izvan grada, koju je čuvao jedan talus. Gljiva mi je rekla da je talusa moguće i podmititi, ali da je za to potrebno spremati mnogo para." Svila pogleda ka njoj, kao da očekuje potvrdu.

"Mošus je tako rekao."

Šenila upita: "Šta bi talus radio sa novcem?"

Mejtera Mermer se odvaži da odgovori: "Radio bi, pretpostavljam, isto što i ti i ja, draga."

"Pitao si kako to možeš da kupiš nešto čemu ne možeš biti vlasnik, Kalde." Lasta uze olovku, i to, koliko se moglo videti, samo da bi njome kuckao po tablici ispred sebe. "E, da ti ja objasnim, sada, tu situaciju, sa finansijske strane. Kad jedan talus bude dovršen, od tog trenutka on, po zakonu, duguje nama onoliko novca koliko je njegova izrada koštala, plus petnaest posto."

"Iako je grad platio?"

"Tako je. Grad, vidiš, zapravo daje nama unapred pare koje bismo mi dobijali, malo-pomalo, od samog talusa. Mi tu ne zarađujemo ništa više nego što bismo zaradili da smo istog talusa napravili bez narudžbine. To mi takođe radimo, ali retko, jer kad ga proizvedemo za naručioca, dobijemo novac mnogo ranije, a osim toga, još važnije, ne moramo se brinuti da nam talus ne pogine pre nego što stigne da otplati sebe."

Svila klimnu glavom. Desnim kažiprstom ocrtavao je krugove po obrazu. "Znači, tako."

"Mi zahtevamo da nam se ugovorena svota isplati u celosti pre nego što talus bude završen. Kad ga završimo, mi mu objasnimo da smo ga napravili zato što postoji poslodavac koji željno čeka da ga zaposli. To si ti, Kalde. Mi mu takođe objasnimo šta znači plata, koliku platu on može razumno očekivati, i kakav bi varijabilni deo mogao da bude dodat njegovoj zaradi."

"Ali ga ja, zapravo, ne plaćam. Je li tako?"

"Vidim da si već ovladao ovom problematikom. Dabome da mu ne plaćaš ništa. Pretpostavimo da se ti i tvoj talus dogovorite da on radi za pet kartica mesečno, što je otprilike pošteno. Ti od toga odbiješ troškove koje, eventualno, imaš za gorivo, održavanje i popravke. Većina poslodavaca daje talusu municiju besplatno. Takav je običaj."

Svila opet klimnu glavom.

"Nama javljaš koliko je čisto zaradio talus tog meseca, ili nam on sam to javlja. Mi odbijemo tu svotu od talusovog duga prema nama. Posle izvesnog vremena, njegovo dugovanje biće u celosti odrađeno, pa će talus moći da zadrži za sebe ceo čisti iznos plate koji zaradi."

"Ako ostane živ tako dugo."

"Dabome." Lasta baci pogled preko ramena, ka prozoru iza sebe, gde je tapkanje kišnih kapi preraslo u postojani, uporni pljusak. "Možda biste vi radije obišli naše radionice nekom drugom prilikom...?"

"Patera", poče Mejtera Mermer. "Ja ne..."

Svila je prekide, ustajući i progovarajući naglo. "Pun sam želje da ih vidim, a nešto malo kiše neće mi naškoditi, u to sam siguran. Uhvatio je mene onaj pljusak pre osam dana, pa ipak, evo me. Ali to ne znači da si ti obavezan lično da nas vodiš, direktore. Može to i neko drugi."

"Da ne povedem jednog Kaldea u obilazak?" Osmehujući se široko, Lasta takođe ustade. "Ne bih to propustio ni za kakve pare. Dame nas mogu čekati ovde, ako žele."

"Idem i ja", saopšti Mejtera Mermer. "Moja unuka može ostati

ovde sa Šenilom."

"Hoću i ja", reče Šenila. "Hoću da vidim ovo."

"U tom slučaju Gljiva mora poći s nama, patera."

"Ja mogu leteti", reče Gljiva Lasti sumornim tonom. "Čak i po kiši. Ali oni ne mogu."

Obećani kišobrani bili su im ostavljeni na jednoj stolici u predsoblju. Šenila uze jedan. "Patera, evo tebi jedan crn, ako hoćeš."

"Neka ga uzme Mejtera", reče Svila.

Mejtera Mermer okači korpu o desnu podlakticu, uze taj kišobran i rastrese ga. "Kažu da donosi nesreću kad kišobran otvaraš u prostorijama, ali meni su se nesreće već dogodile. Ne mogu zahvaliti tom ljubaznom mladom čoveku koji nam je ovo doneo."

"To je bio jedan od ovdašnjih čuvara", objasni Svila. "Kad pomislim, baš je čudno što ste vi za zaštitu ove fabrike angažovali nekoliko bioloških ljudi, a nijednog talusa."

"Imamo i talusa." Lasta uze žuti kišobran koji mu je pružala Šenila. "Zapravo, imamo sada dva, zbog ovih nereda. Oba su u stražarskoj baraci."

On priđe vratima i otvori kišobran. "Prošli ste pored nje kad ste dolazili ovamo. Baraka ima prozore, tako da talusi mogu da motre na kapiju; ali oni se uglavnom oslanjaju na sluh, paze na neku eventualnu viku ili pucnjavu. Ima mnogo sitnih stvari kojima se naši stražari bave, a koje će svaki dobar biološki čovek uraditi bolje nego ijedan talus. Kad bi ti poslao taluse, Kalde, da patroliraju ulicama, što sada rade borci, svake noći bi u gradu bilo po desetak ubijenih ljudi, a ne samo jedan ili dva nedeljno."

Otvorivši zeleni kišobran koji mu je Šenila dala, Svila pođe za Lastom napolje, na kišu. "To ti verujem; znam kakvi su talusi, imao sam posla s njima nekoliko puta."

"Oni štite fabriku noću, a danju samo čekaju, spremni da krenu ako dođe do nekih ozbiljnih borbi, kakve su se dosad vodile uglavnom samo oko Alambre i na Palatinu, što ti je, uveren sam, poznato."

Svila klimnu glavom.

"Da li bi ih želeo pogledati? Eno je stražarska baraka." Lasta

pokaza prstom ka jednoj drvenoj šupi, koja je bila spolja sva pohabana od dejstva vremenskih prilika.

"Ne bih sada, hvala." Svila je morao govoriti glasnije da bi nadjačao dobovanje pljuska po kišobranu. "Možda kasnije. Ja bih sada da vidim kako se oni prave."

"Dobro. Tamo te vodim. Samo ću poći, sa izvinjenjem, malo ispred vas svih, da otvorim vrata."

Lasta odmače krupnim koracima, u kišu; Svila je hramao za njim najbrže što je mogao. Kroz barice, koje su postajale sve dublje, gazio je cipelama već sasvim promočenim.

Široka drvena vrata koja je Lasta otvorio propustiše ih u ogromnu prostoriju čiji je pod bio posut grubim peskom; tri čoveka radila su u jednoj jami u podu, nekoliko koraka daleko od ulaznih vrata, osvetljeni samo jednom mutnom sijalicom koja je visila daleko iznad njih. "Ovo je livnica", objavi Lasta, dok su Mejtera Mermer i Gljiva ulazile u prostoriju, pod zajedničkim crnim kišobranom. "Kad vodim posetioce u obilazak, uvek počinjem od ovog mesta, zato što sam i ja tu počeo. Prosejavao sam, ubacivao lopatom, odlazio da obavim pojedine poslove izvan zgrade, i slično. Posao naporan i prljav, ali donosio sam kući neki novac, što je ipak pomagalo mojoj porodici. Nijedan od mojih kasnijih poslova u životu nije mi toliko prijao."

Šenila uzviknu: "Pravite onolike talusčine od peska? Ne mogu da verujem!" Oreb odlete u mrak, na drugu stranu dvorane, da istražuje.

"Talus ima neke staklene delove, a oni se zaista prave od peska, ali to ne radimo mi." Lasta sklopi kišobran i zabode njegov vrh, udarcem koji se jasno čuo, u peščani pod. "Ovo je livnički pesak, ne bi dao dobro staklo. Ali mi pojedine velike metalne delove izlivamo u pesku, što ovi ljudi upravo sad pripremaju."

On pokaza kišobranom. "Vidite udubljenje koje je ostalo kad je izliveni komad podignut? Ovi okrugli predmeti zovu se 'jezgra'. Jezgra se prave od peska i skrobnog lepka; ta mešavina se komprimuje. Ako jezgra nisu postavljena tačno kako treba, i ako nisu dovoljno jaka da odole kad rastopljeno gvožđe počne da se sliva oko njih, ceo odlivak će propasti. Ovi ljudi se pripremaju da izliju čitavo jedno kućište motora, Kalde." Na tu, poslednju reč, radnici digoše pogled.

Svila je pokušavao da uoči Oreba u tami. "Reklo bi se da je ovo poprilična hala, za samo tri radnika."

"Kad budemo radili punom snagom, a to će biti sutra ako dobijemo tvoju porudžbinu danas, Kalde, ovde će raditi osamnaest odraslih ljudi i šest dečaka. Morao sam poslati na neplaćeno odsustvo sve osim mojih najboljih ljudi, a ja to ne volim da radim."

Lasta neupadljivo dohvati Svilu za lakat i povede ga dublje u zgradu. Tamo njegov glas izazva uključenje još jedne sijalice. "Uistinu, svi moji radnici su dobri, a dečaci su pametni i uskoro će i oni biti dobri radnici. Nama drugačiji i ne trebaju. Ne volim otpuštanja, jer znam da, u većini slučajeva, ljudi koje ja otpustim neće moći da nađu drugi posao. Ali kad bi i mogli, ja bih tek to mrzeo još više, jer bih tad ostao zauvek bez njih, a mi ne možemo tek tako uvesti nekoga sa ulice i dati mu da radi ovde. Obuka mora trajati godinama."

Mejtera Mermer upita: "Koliko su stari dečaci?"

"U ovim vremenima, uzimamo ih sa četrnaest. Ja kad sam počeo, bilo mi je dvanaest." Svila začu Lastin tihi uzdah. "Imali smo mi i tad otpuštanja, ali nije bilo ovako rđavo kao sad. Ili, bar, najčešće nije. Nikad nisam dobio priliku da idem u palestru, ali u našoj ulici bila je jedna žena koja je išla; ona me je naučila da čitam i pišem, tokom onih razdoblja kad sam bio nezaposlen. Možda je neskromno što sam to kažem, ali sa brojkama se snalazim prilično dobro. Ona je bila prijateljica moje majke i nije htela ništa da uzme za svoj trud, ali ja sam uvek smatrao da ću joj platiti, jednog dana, kad budem mogao. A kad je to vreme bilo na domaku, kad sam postao predradnik ovde, ona je umrla."

Svila upita: "Mogu li ja nešto reći kao augur, a ne kao Kalde?"

"Samo napred. Nisam religiozan, ali možda bi trebalo da budem."

"U tom slučaju, objasniću ti da je ta žena, koja ti je pomogla, dobila i sama pomoć od nekoga, kad je bila mlada; pomoć od neke ranije osobe, koju ti nikada nisi video."

Lasta klimnu glavom. "Pretpostavljam da je to vrlo lako moguće."

"Nije mogla vratiti dug toj osobi, kao što ni ti ne možeš njoj, ali pomažući tebi ona je svoj dug vratila. A ti, kad budeš pomogao nekome, na taj način ćeš vratiti svoj dug. Moguće je da si to već

uradio - nemam načina da to saznam."

"Pokušao sam, jedanput ili dvaput, Kalde."

"Kažeš da nisi religiozan. Nisam ni ja, iako sam donedavno bio veoma religiozan. Pošto nisam, neću reću da je to dodavanje pomoći od jednog pokolenja drugom metod koji su bogovi odredili za izmirivanje takvih dugovanja, mada, možda, jesu. U svakom slučaju, to je dobar metod, zato što omogućava ljudima da, kad umiru - a to svako u ovom svitu mora - osete da su sve svoje račune sa svitom doveli u red."

Mejtera Mermer reče: "Možda je on već namirio račune, patera, tako što je zaposlio te dečake."

Lasta slegnu ramenima. "Dečaci se nama ne isplate, to je istina. Mi njima plaćamo jednu kartu mesečno, a oni nama ne vrede toliko. Ipak, mi to ne radimo iz milosrđa. Moramo držati uz sebe neke takve, da bi imao ko da uči naš zanat. Kad ne bismo to radili, jednog dana bi nam zatrebali topioničari, ali topioničara ne bi bilo, nigde nijednog, ni za kakve pare."

"Onda je dobro od vas što ste... Otpustili te dečake?" upita Mejtera Mermer. "Ili se to zove neplaćeno odsustvo? Omogućili im, u svakom slučaju, da pohađaju palestru. A da ste im vi sami držali časove, oni bi bili poslednji koje biste pomislili da otpuštate."

"Pa, i bili su poslednji", reče joj Lasta kratko.

Šenila je gledala najveću 'kutlaču' koju je Svila ikada video. Duboka posuda na kraju, obložena keramičkim pločicama, bila je dovoljno velika da u nju stane ceo čovek. "Da li u ovome topite gvožđe?"

"Da." Lasta je opet bio onaj isti kao na početku, žustar, sav okrenut poslu. "Greje se u onoj peći tamo." On priđe peći. "Gorivo je ćumur, uz dodavanje vazduha pod pritiskom; potrebne su velike količine. Oni bunkereri koje ste videli duž zida kod ulaza, gde smo prošli, jesu za pesak. Pri svakom livenju potrošimo izvesnu količinu peska; ovde nam je rezerva. U ovim bunkerima, međutim, čuvamo ćumur i stari, otpadni čelik. Ovu posudu od vatrostalnog materijala napunimo otpadnim čelikom, spustimo u peć i odozgo stavimo poklopac. Posle dovoljno dugog vremena, koje zavisi od toga koliko je otpadnog metala bilo u posudi, istim putem izvadimo posudu i

izlijemo metal."

Nešto manja 'kutlača' ležala je sa druge strane ciglene peći; Šenila posegnu rukom unutra i izvuče jednu 'krastu' od žutog metala, nepravilnog oblika. "Ovo izgleda maltene kao zlato."

Oreb nadlete to mesto, da ispita stvar poblіže.

"To je mesing", reče joj Lasta. "Talusova glava zahteva nekoliko odlivaka, prilično složenih, a mesing se lije lakše nego gvoždje, te zato glave pravimo od mesinga."

Svila reče: "Primetio sam da neki talusi nose šlem, a neki ne."

"Šlem je, zapravo, deo glave", reče mu Lasta. "Moglo bi se to reći i ovako: šlem igra ulogu gornjih delova lobanje. Da li bi želeo šlemove na talusima koje ćemo sagraditi za ovaj grad? Mogu to uneti u ugovor."

"Ne znam. Pitao sam se da li šlem obezbeđuje bolju zaštitu za glavu." Svila dočara sebi u mislima sliku onog talusa koga je ubio pomoću azofa za koji je mislio da je Zumbulin; treperavi diskontinuitet koji azofu služi kao sečivo zasekao je talusa ispod jednog oka, pretvarajući metal u paru i nanoseći smrtonosnu ranu.

"Ne obezbeđuje, baš." Lasta pljesnu rukama i svetla postadoše jača. "Ovde čuvamo kalupe za različite konstrukcije glava. Napravljene su tako da se njihovi delovi mogu razmenjivati jedni za druge. Pretpostavimo da ti se dopada nos na jednoj glavi, ali misliš da druga glava ima lepša usta. Možemo ti napraviti, po istoj ceni, talusa koji će imati oba. Izlijemo nos koji želiš, takođe usta koja želiš, a kad se odlivci očiste, uklopimo ih u jednu celinu."

"Koliko je debeo metal?" upita Svila.

"Dva do četiri prsta, zavisno od toga gde meriš. Mora biti bar dva prsta debljine, jer samo tako može dovoljna količina rastopljenog metala proteći svuda." Lasta širokim pokretom ruke, ponosito, pokaza red drvenih glava, prilično otrcanog izgleda; bile su visoke maltene koliko on ceo. "Evo njih, Kalde, dvadeset i devet. Pošto su svi delovi svih njih zamenjivi, ukupan broj mogućih lica praktično je neograničen."

"Vidim. Da li je dva prsta mesinga dovoljno da zaustavi debeli metak?"

"Ne pu-ca", posavetova Oreb sa Šenilinog ramena.

"Zavisi, Kalde. Koliko je daleko borac koji puca? Od toga može veoma mnogo zavisiti. Važan je i ugao pod kojim metak doleti. Ako metak ispaljen iz blizine udari pod pravim uglom, mogao bi probiti kroz dva prsta mesinga. Viđao sam takve slučajeve. Ali talus ima svoje mitraljeze, pa zbog toga, osim ako je ostao bez municije, nije verovatno da će mu se ijedan borac živ primaći blizu."

Šenila se isceri. "Tako je!"

"Ono što smo mi ustanovili", nastavi Lasta, "jeste da retko koji borac uopšte gađa u glavu. Grudna ploča i prednji deo trbuha su veće mete. Ali od čelika su. Pokazaću ti nekoliko, u varionici."

"Može li metak kroz njih?"

Lasta odmahnu glavom. "Nije mi poznato da se to ikada desilo. Neću reći da je nemoguće, to bi se moralo na testovima proveriti. Ali ako se ikada događa, mora biti da je veoma neuobičajeno."

Svila se okrete Šenili. "Ti i Njorka vozili ste se na leđima jednog talusa, a on je tada naišao na neke vojnike Ajuntamienta u tunelu. Pričala si mi o tome."

Ona klimnu glavom. "Da, a sa nama je bio i patera Inkus, patera. Kao i ovaj Oreb."

"Kasnije i neki ranjeni vojnik?"

Šenila opet klimnu glavom. "Talus se zaustavio da puca; naime, ja bar pretpostavljam da se zato zaustavio, a Njorka je počeo dodijavati pateri zamerkama - zašto ovaj ne prenosi Pesov oproštaj poginulima u tom tunelu. Videli smo gomilu mrtvaca oko sebe. U tom tunelu bilo je i svetla, a osim toga, neki od mrtvaca su goreli."

"Razumem."

"Patera je popustio, sišao je sa talusa. Njorku je to... kako da kažem. Nije mogao da veruje. Ali onda je talus primetio, i rekao nam da se popnemo svi, a patera je kazao, može, ali samo ako poneseš i ovog vojnika. Taj vojnik zvao se Kameni, to smo saznali kasnije."

Mejtera Mermer zapita: "Zar nije posle ubijen taj ljubazni talus koji vas je pustio da ga jašete, draga? Mislim da si mi pričala o njegovoj smrti, i kako mu je sveti augur koji je jahao sa vama preneo oproštaj bogova."

Svila klimnu glavom. "O tome naročito želim da čujem, Šenila. Kako je taj talus ubijen? Gde ga je metak pogodio?"

"Mislim da nije metak, patera. Kameni je rekao da je to bio projektil. Neki od vojnika imali su te cevi za lansiranje - imali su bacače. Posle sam i ja uzela jedan bacač. Oni su to ispaljivali na talusa."

"Moraćete mi oprostiti što ne poznajem tu materiju", reče Svila. Da bi ublažio bol u skočnom zglobu, on uzmače unatraške do divovske 'kutlače' i sede na njenu ivicu. "Nije mi poznato - u čemu je razlika između projektila i bacača?"

"Iz bacača se ispaljuje projektil, Kalde."

"Tako je. Otprilike isto kao što se iz puške sa debelom municijom ispaljuje debeli metak. Možda bi trebalo da se bacač zove 'puška sa projektilom'. Ali ne zove se tako."

"Ti si imala jedno od tih oružja, Šenila? Gde je ono sad?"

"Ne znam. Kameni ga je poneo, da ga ispali na trivigauntske pterovojnikinje. To je bilo onda kad smo ja i Njorka bili u jami, Trivigauntkinje su letele po celom nebu, a ti si nam se obraćao iz onih letećih kola koja su bila iznad nas, takođe na nebu. Neko nam je povikao da se vratimo u tunel, a meni je to zazvučalo kao stvarno dobra zamisao."

Lasta reče: "Projektil i metak, to su dve veoma različite stvari, Kalde. Metak je samo jedan težak valjak od metala. On udari u metu, mnogo jače nego iglica, takođe mnogo jače nego kamen iz pračke, ali to je samo zato što je mnogo teži od iglice, i što leti mnogo brže nego kamen. Projektili mogu u sebi nositi eksplozivno punjenje, zahvaljujući čemu su sposobni da nanesu mnogo veću štetu."

"Ja mislim da su projektili i teži", reče Šenila Svili. "Gledala sam kako vojnici nose po četrdeset, pedeset metaka debele municije, uvezanih u neke, kao, trake od platna..."

"To se zove redenik", reče Lasta.

"Dobro. Znači, to su nosili na sebi, i hodali sasvim fino. A kad biste pokušali borca da natovarite sa četrdeset ili pedeset projektila, ja mislim da taj ne bi mogao ni da ustane. Moj bacač je bio fin i lagan kad sam ga našla, ali posle, kad mi je Kameni pomogao da ga napunim, postao je stvarno težak."

"Direktore Lasto."

"Da, Kalde?"

"Pomenuo si neki deo koji se zove grudna ploča. Pretpostavljam da je to deo koji pokriva talusova, tako da ih nazovem, prsa."

"Upravo tako, Kalde."

"Šenila kaže da je, po mišljenju onog vojnika koji se sprijateljio sa paterom Inkusom, njihov talus poginuo tako što je pogođen jednom od tih stvari, jednim... projektilom ispaljenim iz bacača. To su ispravni termini?"

Lasta klimnu glavom. Šenila reče: "Tako se kaže, patera."

"Ali, ako sam je dobro razumeo, on je bio na talusovim leđima u vreme kad je talus pogođen. Kako je, onda, video?"

Lasta se počeška po donjoj vilici. "Preživeo je taj događaj, zar ne? Nesumnjivo jeste, jer ova mlada dama kaže da je tek posle toga pomogao njoj da napuni bacač. Ako je bio u prilici da pogleda talusa u to vreme..."

"Čo-vek vidi", reče Oreb samopouzvano. "Voj-nik."

"U tom slučaju, Kalde, ne bi mu bilo teško da razlikuje ranu od metka i ranu od projektila."

Svila opet klimnu glavom, više za sebe nego da bi to neko drugi video. "Šenila, da li je rana bila na licu? Sećaš li se?"

"Ne, ne", reče Šenila. "Talus je posle pogotka još pričao sa nama. Nisam sigurna gde je pogođen, ali sigurno negde niže."

Svila ustade. "Pomenuo si varilačku radionicu, direktore. Želeo bih da je vidim - a i da zatražim jednu uslugu. Možemo li sada poći tamo?"

Svi pođoše. Napolju, Svila malo zaostade da postavi Gljivi jedno pitanje. "Rekla si nam da možeš leteti i po kiši." Sa zakašnjenjem, on otvori kišobran. "A oni da ne mogu. Tim 'oni' htela si da kažeš: letači?"

Samo je zurila u njega.

"Da li zbog toga pada kiša posle prolaska letača? Zato što joj oni na neki način ne daju da pada, dok su oni na nebu?"

"Odgovori mu, draga", reče joj Mejtera Mermer, ali Gljiva ne reče ništa.

Gacali su ugaženom stazom, sada punom vode, između namočenih drvenih građevina koje su lako mogle biti ambari. Lasta napomenu: "Voleo bih da imaš bolje vremenske prilike za ovo,

Kalde, ali opet, čujem da je farmerima kiša mnogo, mnogo zatrebala."

Svila nije mogao suzdržati osmeh. "Tako im je ljuto i hitno potrebna, da i sam prizor i zvuk kiše ispunjavaju moje srce radošću. Sve ovo vreme, dok smo bili u tvojoj livnici, ja sam kišu osluškivao; ni najbolja muzika svita ne bi me mogla toliko dirnuti. Ne verujem da Šenila ili Mejtera Mermer toliko vole kišu - znam da je Oreb ne voli - a pomalo se i brinem zbog naše Gljive Mukorice, čije je zdravlje osetljivo; ali ja bih radije šetao kroz ovakvu kišu, nego kroz najlepše sunce."

Lasta otvori vrata još jedne neugledno sklepane građevine, iz koje iziđe oblačak kiselog dima. Unutra se pokaza neki veliki, prljav platneni zastor. "Topionički rad je prilično grub i sirov, Kalde. U stara vremena ljudi su znali mnogo toga što mi danas ne znamo. Ja provedoh dobar deo života pokušavajući da se dokopam bar nekih njihovih tajni. Ovo što ću vam sada pokazati bliže je stvarima koje biste mogli videti na svitu Kratkog sunca. Ali prvo rač upozorenja. Ne smete gledati u proces. To znači: u plavu vatru za zavarivanje. Ta svetlost je suviše blistava. Od nje čovek može oslepeti."

Svila otrese kišobran. "Kovači spajaju gvožđe tako što ga zagrevaju i kuju po njemu. Gledao sam ih kao dečak. Nisam oslepeo; dakle, ono što vi ovde radite mora biti neki drugi proces."

Šenila zabaci mokre kovrdže boje maline. "Pripazi ti da ni Oreb ne gleda, patera."

"To svakako hoću." Svila dodade značajnim tonom, obraćajući se ponajviše Lasti: "Svi mi ponekad gledamo stvari koje ne bi trebalo. Čak i ptice to čine."

Lasta žmirnu i odvoji pogled od proučavanja Šeniline mokre haljine. "Ljudi ponekad misle da mi ovde koristimo taj drugi proces zato što radimo sa čelikom, a ne sa gvožđem, ali to nije tačno. Koristimo ga zato što je primenljiv i kod ovih, vrlo velikih komada metala, koji se ne mogu savladati čekićem." Iza platnenog zastora prštala je svetlost tako silovita da su krovne grede bacale, svaka ponaosob, oštre senke na donju, unutrašnju stranu krova.

"Jedan od naših ljudi u ovom trenutku zavaruje. Sačekaćemo ovde da on završi, ako nemaš ništa protiv, Kalde. Onda možemo ući,

pa ću vam pokazati šta on to radi i kako. On, koliko je meni poznato, zavaruje jednu grudnu ploču."

Stiskajući svojom jedinom šakom crni kišobran pod kojim je došla zajedno sa Gljivom, sada sklopljen, Mejtera Mermer značajno pogleda Svilu.

Svila klimnu glavom. "Želim to da vidim. Štaviše, veoma sam željan da vidim, direktore. U vezi sa tim grudnim pločama, i sličnim, pominjao si debljine. Koliko su debele?"

"Tri prsta." Lasta podiže tri prsta u vazduh.

"Ja bih deblje. Barem šest. Možete li vi to napraviti?"

Lasta je izgledao veoma iznenađen. "Zašto...? Misliš, možemo li zavariti tako nešto? Mogli bismo, ali bi duže potrajalo. Značilo bi to priličan dodatni posao."

"Neka bude tako", reče mu Svila.

Oreb zazvižda.

"Unesi to u naš ugovor: grudne ploče šest prsta debele. Kako se zove onaj drugi komad? Ispod grudne ploče?"

"Prednja trbušna ploča?" upita Lasta.

"E, ta. Koliko je debela?"

"Takođe tri prsta, Kalde." Lasta je oklevao, pogleda zamišljenog. "Želiš da budu deblje? Valjda se i to može uraditi, ali prilično bi potrajalo dok mi nađemo čelik tako debeo i dok smislimo način da ga savijemo."

Oreb uzviknu: "Ne, ne."

"Nikakva odugovlačenja ne dolaze u obzir, direktore. Vironu su ti talusi potrebni odmah. Shvatam da ih ne možete isporučiti danas, ali kad biste mogli, ja bih poveo sva tri, i platio vam odmah, i zahvalio se. Vi ovde spajate čelik - to radi onaj radnik iza zastora?"

Lasta klimnu glavom.

"Onda napravite za mene grudne ploče, kao i prednje trbušne ploče, od po dva komada čelika koji vam je već na raspolaganju: dva komada od po tri prsta debljine. Ovde prisutna Mejtera mogla bi mi sašiti mantiju od dvostrukog sloja tkanine, kad bi to bilo potrebno. Zbog čega ne biste mogli i vi tako?"

"Pa, ja mislim da možemo." Lasta pročisti grlo. "Biće, međutim, problema. Sa dužnim poštovanjem, Kalde, moram ipak reći da

zavarivanje čelika nije tako jednostavno kao šivenje. Ali uradiće se nekako. Mogu li pitati...?"

"Zašto je to potrebno? Za borbu protiv vojnika Ajuntamienta u tunelima, naravno. Ja sam silazio u te tunele, direktore - čak sam se i borio sa jednim talusom tamo. Samo korak slobodnog prostora postojao je između bokova tog talusa i bočnih strana tunela. Vojnik koji bi se zavukao tako blizu, bio bi zaista vrlo blizu; a talusi koje želim da vi sagradite za mene imaće iza sebe mnogo naših boraca, koji će im čuvati leđa. Opasnost će dolaziti s prednje strane, od vojnika sa oružjem nalik na ono što je Šenila imala."

"Sa bacačima projektila", reče ona.

"Tako je. Sa bacačima iz kojih se ispaljuju projektili." Svila sabra misli. "Glave me, ipak, brinu. Kažeš da ih ne možete izlupati od gvožđa?"

"Ne možemo, Kalde. Obično ih obojimo u crno. Skoro uvek. To je zato što se onda oči i zubi bolje vide. Ako bismo ih izlupati od gvožđa, ne bismo ih morali farbati, niti kasnije popravljati ogrebotine; zato smo to pokušavali. Ali gvožđe neće da se ulije u kalupe tako složene, ili, bar, ne dok mi ne naučimo još mnogo o kalupima."

"Lo-še!" Bleštanje iznad zastora je prestalo; Oreb polete uvis, da zaviri na drugu stranu.

"Jeste loše", reče mu Svila.

"Ali tebe brine snaga, Kalde. Otpornost na metke i slične stvari. Iskreno da ti kažem, gvožđe ne bi bilo mnogo bolje. Moglo bi čak biti i lošije. Liveno gvožđe je, po mnogo čemu, divan materijal, ali je prilično krto. Zato mi pokrivamo talusov trbuh i druge delove čeličnim pločama."

"Patera? Direktore?" Mejtera Mermer gledala je čas jednog, čas drugog. "Zar ne bi talus mogao držati nešto ispred svog lica? Komad čelika sa drškom, kao kišobran?"

Svila klimnu glavom. "Pa da gleda preko ivice toga. Da, to bi se moglo uraditi, siguran sam, Mejtera."

"Postoji još jedna mogućnost, Kalde", reče Lasta oklevajući. "Ona je takođe iz starih dana. Primenjivala se baš u ovoj fabrici, kažu mi, ali pre mog vremena. Mogli bismo pokušati sa bronzom."

Svila hitro okrete glavu i oštro ga pogleda. "Zar nisu sadašnji

talusi od toga?"

Šenila mu reče: "Ne, od mesinga su, patera. Ono parče koje sam uzela maločas, sećaš se? Rekao je: mesing."

"Bronza bi bila mnogo jača, Kalde." Lasta opet pročisti grlo. "I tvrđa. Mislim, prava bronza. Ovo je, hm, prilično teško objasniti."

"Objasni", reče mu Svila. "Daću sve od sebe da te razumem. Važno je."

"Recimo da počnem od gvožđa, možda će tako biti jasnije. Ti i ja smo pričali o gvožđu. O livenju gvožđa, i tako dalje."

Svila klimnu glavom.

"Ono što ljudi nazivaju gvožđe, to su, zapravo, tri različita materijala, Kalde. Najčešća vrsta je mekani čelik, a to je svaki čelik u kome nema mnogo ugljenika. Kad se taj materijal valja, i od njega dobiju tanki slojevi, narod kaže da je to 'lim'. Poznato je da se lim ponekad oblaže tankim slojem kalaja. Ali ogromna većina ljudi nikada u životu ne vidi debelu polugu samog kalaja."

"Dobro."

"Kad si gledao kovača koji je iskivao potkovice, to je bio njegov materijal. On je verovatno rekao 'Ovo je gvožđe', ali zapravo je to bio mekani čelik, gvožđe sa samo malom, malom količinom ugljenika. A ako u gvožđu ima vrlo mnogo ugljenika, onda se kaže da je to liveno gvožđe. To je ono što izlivamo u našoj topionici, da ne kažem - železari. Po livenom gvožđu ne smeš treskati čekićem, kao što je taj kovač radio; rasprslo bi se."

"Pomenuo si, pamtim, da je krto."

"Dabome, krto je; lomljivo. Liveno gvožđe vrlo je korisno, koristi se za mnoge svrhe, ali ne možeš od njega praviti oklop, niti glavu čekića, niti išta tome slično."

Lasta duboko udahnu. "Broj tri je kovano gvožđe, a to je stvarno, baš, gvožđe, mada u sebi obično sadrži i nešto malo šljake. Uzmemo liveno gvožđe, od toga počnemo; zatim iz njega izbacimo ugljenik, a on odlazi procesom sagorevanja. Dobijemo kovano gvožđe. Ono je prilično mekano, a osim toga, možeš ga savijati takoreći neograničeno. Uglavnom se koristi za kitnjaste prozorske rešetke i tome slične stvari."

"O bronzi mi još ništa ne reče."

"Zato što mislim da bi ovaj uvod mogao pojasniti stvari, Kalde. Vidiš, postoji dvadesetak, pa i više različitih legura, za koje narod kaže 'bronzina' zato što sve one liče na bronzu. Većina u sebi sadrži znatnu količinu 'metala za lonci' - a to je mešavina olova i bakra; od toga su se nekad pravili lonci i šerpe - a kalaja nimalo. Kalaj je suviše skup. Pravi kalaj."

Svila se pomače nestrpljivo.

"Iz tog razloga, prava bronzina je takođe skupa. Prava bronzina, za razliku od onoga što ti daju kad kupiš 'bronzanu' figuricu nekog boga, jeste pedeset posto kalaj i pedeset posto bakar."

"To je sve?"

Lasta klimnu glavom. "Prilično jednostavna legura, ali ima čudesne osobine. Tvrđa je od čelika, a maltene isto toliko jaka; može se oblikovati čekićem, ali se može i zavarivati; mašinski se obrađuje lakše nego maltene ijedan drugi materijal, osim livenog gvožđa. Ja ovo znam zato što mi i sad lijemo neke male delove od prave bronzine, uglavnom ležajevne tipa 'rukav' i one spirale zvane 'puž' koje služe za potiskivanje drugog materijala. Ali kad sam ja bio dečak, pričalo se da su glave nekada izlivane od prave bronzine; postojao je još izvestan broj talusa sa bronzanim glavama."

Svila se nasloni na ragastov vrata; bio je već umoran - štaviše, bio je umoran još pre nego što se parada okončala, a pred njim je tek bila večera sa gostima. On odluči da se, po svaku cenu, izbori za jedan sat sna pre osam sati večeras. Glasno reče: "Možete li da ližete bronzinu - tu pravu bronzinu - jednako dobro kao mesing?"

"I bolje, Kalde. Lijemo te 'puževne' koje pomenuh, a njihove radne površine onda izglačamo mašinskom obradom; zato znam. Bilo bi i brže, jer izlivenim delovima ne bi bilo potrebno tako obimno čišćenje. Ali koštalo bi više, zbog kalaja."

"Imate li vi taj kalaj? Sada, ovde?"

Lasta klimnu glavom. "Da, zato što ga koristimo, kao što rekoh, za pravljenje prave bronzine za te male delove."

"Onda uradite tako. Upotrebite kalaj."

"Moraću povišiti cenu, Kalde. Žao mi je, ali ću morati. Čak i ako naručiš dva ili tri."

"Pa, povisi." Čeznući za onom foteljom od smeđe štavljene kože,

u kojoj je sedeo nedavno, Svila dodade: "Preciziraćemo cenu kad se vratimo u tvoju kancelariju. Ne zaboravi, uz to, dvostruku debljinu grudne i prednje trbušne ploče. Očigledno će biti potrebna dodatna količina materijala zbog toga, a i za čelične kišobrane - štitove, trebalo bi reći, valjda - koje je Mejtera predložila."

Gljiva iznenadi sve, rečima: "Uskoro će oluja da se završi." Ona zatim dodade: "Umorna sam."

"Ona bi trebalo da sedne", reče Svila Lasti, "a i ja, ali prvo moram da te pitam za Mejterinu ruku. Ona je nosi u toj korpi. Mejtera, možeš li mu pokazati ruku, molim te."

"Čo-vek seče", reče Oreb sa mesta na gornjoj ivici platnenog zastora, gde je čučao. Svila nije bio siguran da li se te dve Orebove reči odnose na činjenicu da je Krv odsekao ruku svojoj majci, ili da je on, Svila, Krva ubio, svojeručno... načinom na koji se životinje ubijaju prilikom prinošenja na žrtvu.

Mejtera Mermer dodala je korpu Lasti; Lasta je podigao beli peškir i pogledao. Unutra je ležala njena desna ruka, sada beživotna. On je podiže. Po izgledu, bila je to ruka starije žene. Iz zglavka je virio kratak valjak od nekog srebrnastog metala. "Izgubila sam izvesnu količinu fluida", reče Mejtera Mermer, "ali ne mnogo. Postoje ventilčići koji to kontrolišu, kao što, sigurna sam, znaš."

On rasejano klimnu glavom.

"Ali bi se cevi morale na neki način popraviti. Dve: ona koja dovodi i ona koja odvodi fluid potreban za pokretanje mojih prstiju."

Svila reče: "Veoma bih bio zahvalan, direktore, ako bi tvoja fabrika pomogla Mejteri koliko je najviše moguće. Ona vama ne može platiti; ali bih ja mogao, ako nije suviše skupo. A ako jeste, naći će se neki način da vam bude plaćeno."

"Ne brini o tome, Kalde." Svila vrati odsečenu ruku u korpu. "Vrlo rado ćemo uraditi sve što možemo za ovu Mejteru, u znak dobre volje prema tebi. Možemo spojiti te dve cevi, ovu koja prenosi pritisak i onu drugu, povratnu, mada će to biti delikatan rad."

Mejtera Mermer se osmehnu, lica ozarenog.

"Šipke koje nose težinu nisu nikakav problem. Naime, ja mislim da ne bi trebalo da budu. Ali, spolja gledano, ruka neće izgledati onako lepo kao pre. Ožiljci uvek ostanu."

"Meni to neće smetati ni najmanje", reče mu Mejtera Mermer.

"Teškoća... Pardon, Kalde", reče Lasta i zatvori vrata iza njih, jedini izvor svetlosti sa njihove strane platnenog zastora. "Mejtera, da li bi podigla desnu ruku za trenutak? Treba Kaldeu da pokažem nešto."

Ona to učini, a Lasta poče pokazivati prstom. "Gledaj ovde dole, Kalde. Mejtera, poželi sada da pokrećeš desnu ruku. Napregni se kao da hoćeš da me uhvatiš za nos."

Majušni treptaji svetlosti pojaviše se u senovitoj dubini patrljka njene desne ruke; tačkice ne veće od uboda čiodom, koje Svilu čudnovato podsetiše na one razasute dijamante koje je video ispod trbuha Svitka.

"Aha! jesi li video, Kalde? To su staklene niti, kao vrlo fine žice, kroz koje protiče svetlost. Snagu za pokretanje njenim prstima daje jedna tečnost, što je Mejtera i rekla, ali upravljanje dolazi kroz ove niti, tim svetlucanjem. Svako svetlucanje je po jedna poruka. Zajedno, sva ta svetlucanja pokušavaju kazati svim njenim šačnim zglavcima šta da rade."

Svila neodlučno klimnu glavom.

"Pretpostavimo da postaviš jednog čoveka na vrh brda, trideset kilometara daleko odavde, i narediš mu da pojaše konja čim vidi da se na jarbol Juzgada podiže svetiljka. E, to je to isto načelo."

"Mislim da sam shvatio."

"Kad obična žica, koju mi ovde koristimo, bude presečena, možeš presečene krajeve uvrtni zajedno, i problem je rešen. Ali kod ovih staklenih niti, koje nalazimo u hemijsko-nuklearnim ljudima, to ne bi uspelo. Moraš imati jednu naročitu alatku koja se zove optiko-sinapter. Mi je ovde nemamo, zato što uopšte i ne koristimo staklena vlakna. Ne možemo je ni napraviti."

Svila se trudio da ne primeti razočarenje Mejtere Mermer. "Moramo, znači, da pronađemo jednu takvu alatku - i nekoga ko zna da je upotrebljava, pretpostavljam - i pomoću nje da spojimo staklene konce? Je li tako? Tek onda će popravka biti potpuna?"

Lasta zavrte glavom. "Ako bi ona išla naokolo sa desnom rukom koja visi samo o staklenim vlaknima, vlakna bi se, verovatno, otkinula. Treba prvo da joj zavarimo ruku; što pre, to bolje. A posle,

kad nađete nekoga sa optiko-sinapterom, Mejtera može da skinе ruku sa svog tela, na uobičajeni način. Operator će izvući staklena vlakna, sa oba kraja - tu ne bi trebalo da bude nikakvih problema."

"Gde da nađemo takvoga?"

"To ne bih znao, Kalde. Ako postoji u Vironu lekar specijalizovan za heme, on bi morao imati i optiko-sinapter, ali ja ne znam da li postoji."

Šenila pucnu prstima. "Ja znam nekoga!"

"Znaš li, draga? Znaš li stvarno?" Glas Mejtere Mermer, obično sasvim smiren, drhtao je приметно.

"Moš se kladiš da znam. Onom Kamenom bio je presečen jedan takav stakleni kanapčić na mestu gde ga je naš talus probušio, ali je patera Inkus to sredio, tako da je Kameni mogao opet da se kreće. Patera je imao pri ruci jednu spravicu za to, i rekao je da se zove, tačno tako: optiko-sinapter. Ja gledala."

Svila se okrete Krvovoj kćeri, devojci smrtno izmršaveloj. "Gljivo, pre nekoliko minuta nisi bila sa nama. Jesi li ovde, sada? Molim te, odgovori, ako možeš."

Ona klimnu glavom. "Sa letačem, Svilo. Žene ga uhvatile. Hoće da znaju o tome pomoću čega on leti."

"A, tako. Možda bi nam bilo mudrije da o tome ne razgovaramo u ovom trenutku. Želim da mi pronadeš i pateru Inkusa, a ne samo Zumbulu i Njorku. Znaš li Inkusa?"

Posle ćutanja koje je izgledalo dugo Gljiva reče: "Ne, Svilo."

"On je bio zatvorenik u kući tvoga oca, u isto vreme kad i ja. Augur je, kao i ja; niskog je rasta, okruglog lica, zubi mu strše napolje. Nekoliko godina je stariji od mene. Shvatam da ti ne sagledavaš ljude na taj način, ali tako ga mi vidimo."

Gljiva ne odgovori, a Mejtera Mermer prođe svojom upotrebljivom rukom ispred Gljivinih očiju, ne izazivajući nikakvu reakciju. "Otišla je, patera. Mislim da ga je počela tražiti."

"Nadajmo se da će ubrzo naći sve troje", reče Svila. Diže pogled ka Orebu. "Je li taj čovek sa druge strane završio rad? Spajanje gvožđa, ili kako se to već zove?"

"Nema va-tra! Nema!"

"Hvala ti. Idemo, direktore. Iako je sve ovo veoma zanimljivo, i

potencijalno korisno, ja više vremena nemam. Tvoj radnik mora početi opravku Mejterine desnice. Dok on to radi, ti i ja možemo popričati o našem ugovoru. Koliko biste talusa mogli da proizvedete istovremeno, ako biste pozvali sve zaposlene koje ste poslali kući? Bez preterivanja."

"Neću ja preterivati, ali kad bih imao tabele pri ruci... Tabele o kretanju delova, znaš, Kalde, i o vremenu potrebnom da se neki delovi proizvedu."

"Koliko?" Svila zakorači na drugu stranu ekrana, i nađe se okružen neuredno raspoređenim metalnim radnim stolovima. U poslednjem trenutku priseti se da osmehom pozdravi radnika koji je, sa keceljom od štavljene kože na sebi, radio nešto među tim stolovima. "Dobar dan, sine moj. Telksiepeja te blagoslovila."

"Četiri, Kalde", reče Lasta iza Svile i odahnu čujno. "Voleo bih reći pet, ali to ne mogu jemčiti. Mogli bismo, međutim, početi petog kad rad na prva četiri poodmakne."

"U tom slučaju, grad naručuje četiri", odluči Svila, "i to sa dvostrukim prednjim pločama, kao što sam opisao, sa glavama od prave bronzne, i sa štitovima. Moramo razmotriti i naoružanje, pretpostavljam, a i cenu. Koliko vremena će trebati za četiri?"

Lasta počne grickati usnu. "Reći ću dva i po meseca. To je najbolje što mogu obećati, Kalde."

"Šest nedelja. Zaposli i obuči novu radnu snagu - ima na hiljade nezaposlenih muškaraca i žena u ovom gradu. Radite danonoćno." Svila zastade da razmisli. "Grad se slaže da plati dodatnih šest kartica za svaki dan ispod četrdeset pet dana. Za to imaš moju reč."

Lasta liznu usne.

Oreb, koji je i sad čučao navrh zastora, graknu: "Svila po-bed!"

8. SPASITI SVOJ ŽIVOT

Suzbijajući drhtaj u sebi, Mejtera Nana prekorači nogu mrtvog čoveka i uđe u stražarsku sobu, poslednja. To je samo Hiraksova noga, reče ona sebi čvrsto. Hiraksova noga, a ne nešto užasno. 'Hiraks', ime koje se maltene podudara sa imenom boga Hieraksa; često daju to ime dečacima čija majka umre na porođaju.

Eto, došao Hieraks po Hiraksa, reče ona sebi.

"To, ov-vaj, to su..." poče Ustavica, pa začuta.

"Vojnici su", reče Pauk, sedajući na jednu stolicu bez naslona. "Vojnici su ih sredili." On zadiže tuniku i gurnu igličar pod opasač, pusti da tunika padne i obrisa šake o butine. "Vidiš kako su ubijeni ovi ovde, patera? Svaki je dobio po jedan metak tačno u sredinu tela. To je vojničko pucanje."

"Očekivala bih da Hiraksovo telo upozori Guana", reče Mejtera Nana. Dok je to govorila, gledala je Guanovo telo. "Mora biti da ga je Guan video isto ovako kao što ga vidimo mi."

Pauk klimnu glavom. "Zato je on i mislio da ga niko ne čeka u zasedi. Računao je: kad bi ga čekali u zasedi, sklonili bi leš. Osim toga, imao je pušku debeljaču, zar ne? I ja bi hteo da vidim nešto više, a ne samo noge u vratima, zar ne? Zato je on ušao pažljivo i pogledao na sve strane, a? Tako bih ja, tako je i Guan uradio. Onda je odložio pušku, verovatno u ugao, i uzeo vodu. Tad su ga ukebali, metak u leđa. Vidiš ti gde on leži? Pazio je na vrata dok je pio vodu. Nije mogo da zatvori vrata, a da ne pomeri Hiraksa, to još nije stigo da uradi, al je pazio na vrata, samo nije znao da je jedan vojnik već s njim, tu unutra. Taj ga je spuc'o."

"Mogu li i ja sesti?" Mejtera Nana našla je još jednu stolicu bez naslona. "Može li eminencija?"

"Ma, naravno."

"Mi, hmmm... Da kažem - oružje? Trebalo bi, a?" Remora je pipkao i pomerao razne stvari u stražarskoj sobi. "Debeljače, veliš? Hm, termin. 'Debeljače'. Vojničke, a? Od hema. Od hemijskih, hm... osoba. Sada ne više sa nama."

"Nisu puške više tu", reče mu Pauk. "Imali su ih sva trojica: Guan,

Hiraks i Dabrica. Debeljača je vojničko oružje, i zato vojnici ne vole da debeljače ostaju napuštene da ih nosi ko hoće."

"Žalim", reče mu Mejtera Nana. "Zaista mi je žao. Moraš to razumeti. Saosećam sa tvojim jadom, ne iz ućtivosti nego zaista."

"U redu. Važi."

"Pa ipak, našu opkladu sam dobila. Dao si mi svoju časnu reč da ćeš mi odgovoriti istinito na tri pitanja. Ako više voliš da to odložimo, razumem. Ali možda nam nije preostalo još mnogo vremena."

"Možda meni nije preostalo još mnogo vremena", reče joj Pauk. "To ti misliš, a? Kaži, kaži."

Ona odmahnu glavom. "Ne mislim, jer ne razumem situaciju dovoljno. Kad budeš odgovorio na moja pitanja, možda ću razumeti. Evo prvog pitanja. Vojska nije, ni u kom slučaju, jedina koja poseduje puške sa debelom municijom. Imaju ih i svi Bizonovi borci; imaju ih i mnogi drugi. Pa ipak, ti si bio sasvim siguran da Paku nisu ubili Bizonovi borci. Zašto?"

Ustavica ubaci: "Pa već ti je odgovorio. Njihova, dozvoli, molim te, tačnost. Je li. Preciznost."

"Da, to. Al mi smo ih i videli, pa su moji momci pucali na njih. Rekli ste da ste čuli pucanje dok smo vas držali zaključane tamo. E, to ste čuli. Dva vojnika su bila, možda tri. Da su znali da je nas samo petorica i da ja nemam debeljaču, jurišali bi na nas. Ali nisu mogli biti sigurni da nas nema dvadeset, trideset. Tako ja ocenjujem. Zato su uzmakli, računajući da nas olede malo kasnije, jednog po jednog." On uzdahnu. "Trebalo je da se držimo svi na okupu, al ja to tad nisam tako sagledavao."

"Hvala." Mejtera Nana splete prste u krilu i razmisli. "Ako su došli da spasu Njegovu eminenciju i mene, ne bi bilo razloga da pucamo na njih, sve i kad bismo imali debeljače. Ovo nije pitanje, Pauče, ovo je komentar."

"Tačan je, bez obzira na to šta je. Ali ako misliš da izmamiš iz mene ko ih je poslao i zašto, to će teže ići, jer ne znam. Vojska je naša, Ajuntamientova. Trebalo bi da svi vojnici znaju za nas."

"Možda, je l' hoćemo jednu stvar? Savetnik, a?" Ustavica je doneo bliže stolicu bez naslona i seo na nju. "Zar nije mogao... hm... kolebljivo, a? Vi imate, je li, dostavljače? Potkazivače. Među

Generalicinom vojskom, da? Zar nije savetnik mogao pomisliti da, da, je li. I Kalde, među? Vašima?"

"Možda." Pauk ustade, priđe vratima, dohvati Hiraksa za šačne zglobove i uvuče ga sasvim u sobu. "Al ne verujem da je to."

"Ni ja", progundā Mejtera Nana. Pauk zatvori vrata i navuče rezu na njih.

"Ti to malo onako, a? Kockarski. Dovodiš sebe u, u, molim te, u opasnost. I nas. Ako vojnici. Tu negde. Ako u ovim, nekim, drugim prostorijama. Blizu ove gde smo sad."

"Ono je klozet", reče pauk, pokazavši pokretom glave ka jednim unutrašnjim vratima. "Unutra nam je jedan onaj pokretan, prenosivi nužnik. Drugi je u magacinu. Da, vojnici bi mogli da budu i tamo, ali i onamo. Ili su ostali napolju, a ja sam, eto, zamandalio vrata. Zasad ću pretpostaviti da je ovo treće."

On se okrete Mejteri Nani. "Imaš još dva pitanja, Generalice. 'Oš ih postaviš ili nećeš? Il ti prvo treba još vode, i nešto za jelo? Prvo jedi, ak 'oš."

Posmatrajući izraz na Ustavicinom licu, ona reče: "Zašto ne možemo jesti dok ja postavljam pitanja? Odrasli smo."

"Super. Patera, ti si najgladniji, a?"

"Ja, pa, dočim. To je moguće. Mogućnost. Posibilitet."

"Onda uđi onamo i uzmi nešto. Ta vrata nisu zaključana. Uđi, pogledaj program i donesi šta god se jede tebi i gecima. Donesi i neko vino, a i vode ako vam treba."

Ustavica proguta. "Ako su, čekaj, čekaj. Ako su. Tamo?"

"Najverovatnije neće pucati u tebe. Reci im da ne moraju pucati ni u mene. Reci im da imam samo igličar, ništa više. Kad smo polazili u onu kuću, ja mislio da će igličar biti više nego dovoljan, i da će mi bar biti slobodne ruke. Ja i inače uvek nosim igličar."

"Naglasicu poente koje si, hmmm. Istakao." Ustavica se okrete za sto osamdeset stepeni i pognu glavu.

"Pa, 'ajde, je'ote. Čušni ta vrata, š'a si stao."

"On se moli", objasni Mejtera Nana. "Zna da može biti ubijen čim otvori vrata. Preporučuje sebe Hieraksu Visokome i nudi drugim bogovima molitve koje mogu biti njegove poslednje za života."

"Dobro, al nek požuri!"

"Hvala ti što si odgovorio na moje prvo pitanje", reče Mejtera Nana, da odvuče Paukovu pažnju. "Slažem se da si odgovorio u potpunosti i pošteno, kao što je i bio dogovor. Moje drugo pitanje biće, možda, malo delikatnije. Želim ukazati, unapred, da ono nema nikakve veze sa poverljivim informacijama o našem gradu. Niti o Ajuntamientu, ukoliko se ta dva uopšte mogu razdvajati.

Pre nego što postavim pitanje, da li bi voleo i ti da se pomoliš? Ako u magacinu ima vojske, što ti, izgleda, misliš da je moguće, mnogo je verovatnije da ubiju tebe nego pateru Ustavicu. A ako ubiju njega, ubiće i nas dvoje sigurno."

Pauk joj uputi iskrivljeni osmejak. "A ti, Generalice? Sibila si. Što se ti ne moliš?"

Ona izvuče brojanice i poče jednu po jednu propuštati kroz prste, uokvirujući za to vreme svoj odgovor. "Zato što sam se već molila, mnogo, tokom proteklih nekoliko dana. Bila sam u opasnosti takoreći neprestano, a slala sam druge ljude u opasnost još mnogo veću, i molila se za njih. Sad bih samo ponavljala ista obraćanja bogovima, učinjena već toliko puta. Takođe zato što sam već toliko puta rekla bogovima da sam spremna da umrem ako je takva njihova volja u vezi sa mnom. Ako bih se sad molila, to bi bila samo molitva da Njegova eminencija i ti budete pošteđeni. Tako se i molim. Pese Veliki, čuj moju molbu!"

Pauk nešto zamumla za sebe.

"Osim toga, ja ne verujem da tamo ima sakrivenih vojnika. Mislim da se ovo moralo desiti: jedan od njih se zatekao ovde. Verovatno je tražio nešto. Čuo je da Guan dolazi, sakrio se, Guan je pretražio prostorije možda ovlašno i nepažljivo, vojnik je izišao i ubio ga. Ona voda, da li je verovatno da je doneta iz magacina?"

Pauk klimnu glavom. "Dabome."

"Onda pretpostavljam da je vojnik bio u klozetu. Pošto hemijskim ljudima klozet nije potreban, vojnik je verovatno računao na to da ga Guan neće tamo tražiti."

Pauk ne reče ništa. Sedeo je poluzatvorenih očiju, leđima naslonjen na zid od broskog kamena.

"Evo mog drugog pitanja. Setićeš se da je savetnik Poto opisao eminenciji i meni situaciju na površini, a onda pitao ko je gazda u

gradu. Njegov opis bio je takav da smo imali jasnu implikaciju da je Rani Trivigauntea ponajviše na vlasti u našem gradu. Verujem da ćeš se saglasiti da je on to tako predstavio. Bio si prisutan."

"Dabome. Kad su njene vojnkinje iskakale iz njene vazdušne lađe, pojedini tvoji vojnici pucali su na njih. Da li si to znala?"

"Znam ja za to. Mnogi poginuše zbog te tragične greške."

"Ti borci su smatrali da je počela invazija na Viron, i bili su u pravu. Doduše, Trivigauntkinje će vam pomagati u borbi protiv nas. Naravno, pomagaće i Svili da se uspostavi kao Kalde. Ali čim se on njima nešto usprotivi, ostaće bez posla. Da čujem pitanje?"

"Već si na njega odgovorio, bar delimično. Mislila sam da pitam šta znaš o planovima Trivigauntkinja."

Ustavica pročisti grlo. "Ja sam, hoćemo li, hoćemo li kazati, pripremljen. A vas dvoje, a? jeste li, hmm...?"

"Ajde, 'ajde", reče mu Pauk.

Ustavica načini dva odlučna koraka u desnu stranu i širom otvori jedna vrata.

"Ma to je klozet, keru jedan."

Ustavica se smirenom okrete. "Ja, pa, ja sam, je li, to imao u vidu, da je. Malo prislušivao, šta ćemo, razumeš ti mene. Nije se moglo drugačije. Generalica je, ovaj, naznačila, dala in-dikaciju, je li, da su vrata one, da kažem, relevantne prostorije tačka najveće, najveće, opasnosti. Hazarda. Ja njen intelekt visoko, ovaj, vrednujem. Cenim. Više nego tvoj, ako smem biti tako, hm, neučtiv."

"Ja sam obično bolji nego što se danas pokazujem", reče mu Pauk. "'Aj sad ulazi tamo gde treba, i donesi mi jednu bocu."

"Bilo je, je li, nesumnjivo, indubitabilno, da ćeš ti mene poslati i u indiciranu prostoriju." Govoreći ovo, Ustavica otvori vrata magacina. "Ja sam zato, je li. Po savetu besmrtnih bogova. Naime ja, bar, volim da zamišljam da je tako. Prvo manji rizik."

On zakorači u magacin. "Što se tiče ove, ove..." Pljesnu šakama nekoliko puta da bi ojačao jedinu svetiljku u magacinu, koja je prigušeno svetlela sa tavanice. "Jednako je, ne, hm, nenastanjena. Nedužna? Bez ikoga."

"Ako je tako, ja bih još jednu bocu vode, eminencijo", saopšti Mejtera Nana čvrsto. "Ako ti nije suviše teško. I neko parče hleba,

ako ga ima. Mesa, takođe. Bila bih veoma zahvalna." Ona nastavi da govori Pauku. "Pitanje je, doduše, šta znaš, a ne šta nagađaš. Ovo što si rekao o njima - da li to znaš? Ili su to spekulacije?"

"Znam. E, sad ćeš ti hteti da znaš kako ja to znam."

Ona zavrte glavom, zapanjena što se našla u položaju - ona, mala Mejtera Nana iz Ulice sunca! - da pregovara sa takvim čovekom o takvim stvarima. "Neću tražiti da otkriješ svoje izvore informacija."

"A ja ću ti ipak reći. Savetnik Poto mi je rekao pre nego što smo se popeli tamo. Nije pričao bez osnova."

Ustavica iziđe iz magacina, noseći jednu prašnjavu bocu vina, dve još prašnjavije boce vode i nekoliko paketića zamotanih u plastiku raznih boja.

Pauk uze vino. "Smeđ je 'leba, crveno 'e meso. Treb'o sam vam kažem, al sam mislio setićete se i sami."

"Nije bilo, nije bilo... kriptično." Ustavica sede. "Ovaj paket je neotvoren, Mejtera. Ja sam, he-he, uzeo uzorak, iz drugog. Pomalo slano, ali ukusno."

Ona prihvati crveni paket i otvori ga vrlo živahnim pokretima; unutra su bile trake nečega što je ličilo na sušenu govedinu.

"Zahvaljujemo se svim bogovima za ovu dobru hranu", promrmlja ona. "Hvala Feji lepoj, naročito. Hvala Pesu-od-ispasa, za stoku." Ona poče kidati zubima meso, koje je izgledalo kao štavljena koža. Zaključila da je slatko kao šećerna trska.

"Savetnik Poto laže tako dobro, da bi mog'o da ubedi ptice da siđu sa drveta", reče Pauk. Izvuče iz boce vina čep; pri tome se začu jedno 'puk!'. "Sluš'o sam ja njegove lagarije tol'ko da sam poneki put umalo i sam poverovao. Ti reče tamo u tunelu da bih te ja mog'o obmanjivati kad bih hteo. U to nisam siguran, al Poto bi mog'o mene, to znam. Ali sad nije bilo to. Rekao je naprosto onako, za sebe. Bole njega uvce da l' ja slušam i da l' verujem. Ali čuo sam, i verujem. Poznajem čoveka dvadeset godina, kao što rekoh."

Mejtera Nana klimnu glavom i proguta. "Hvala. Takođe hvala tebi, eminencijo, za ovu hranu. Ja, kakva sam, zahvaljujem samo bogovima, a ne i njihovim najbližim agentima."

"To, sasvim, nema problema. Ja sam ovaj, hm. Oduševljen. Pa,

jedi i hleba." Ustavica joj daje neveliki paket zamotan u smeđu foliju. "Ojačava. Dozvoli, molim te, jednu stvar: daje e-ner-giju."

"Hvala, hvala. Slavljena bila Ehidna Plodna, čiji mač sam ja."

Ona zastade da otrgne parče sa male vekne hleba. "Pauče, postaviću moje završno pitanje, kad budem mogla. Ali ne mogu sa punim ustima ovog dobrog hleba. A ti, opet, možda nećeš znati odgovor."

"Ako nešto ne znam, ne znam." On obrisao grlić boce rukavom i pruži joj je. "Hoćeš li da blagosiljaš i ovo, kad već radiš sve drugo?"

"Svakako." Mejtera Nana ostavi sebi u krilo hleb i ostatke sušene govedine i počeo iscrtavati znak sabiranja iznad vina. "Slavljena bila, Telksiepejo Razveseljujuća, a slavljen bio takođe ti, mračni sine Thionin."

"Oš piješ? Uzmi."

Ona otpi samo malo, obazrivo. Zatim odlučnije.

"Kladim se da ti je to prvo vino u životu. A?"

Ona odmahnu glavom. "Narod nam ponekad daje - i to, zapravo, gotovo uvek muškarci - poneku bocu ovoga. Kad se to desi, mi uz ručak pijemo i po jednu čašu, sve dok se ne potroši." Zastala je. "Trebalo bi da kažem: tako smo radile. Mejtera Ruža i ja, nekada. Sada više ne. Ona je preminula u tardan, a ja sam, od tada, bila toliko zauzeta da praktično nijedan slobodan trenutak nisam imala da žalim za njom. Bila je..."

"Humff, izvrsna, odlična sibila", ubaci Ustavica. Sažvaka i proguta. "Nesumnjivo. Nisam imao, ovaj, tu sreću. Da je upoznam. Ali nesumnjivo, a? Nema sumnje. Indubitabilno."

"Jedna dobra žena, prema kojoj je život postupao tako grubo da je umela da uzvрати udarac i pre nego što ga dobije", dovrši Mejtera Nana pokunjeno. "Pred kraj života prešlo joj je u naviku da napada ljude, rekla bih ja. Bilo je to ponekad neprijatno, ali ja mislim da je njena oštrina bila u osnovi odbrambena. Ovo vino valja. Može još malo, Pauče?"

"Naravno."

"Hvala." Ona popi još. "Možda bi i eminencija hteo malo."

"Ma, nema problema."

Mejtera Nana obrisao grlić boce i daje je Ustavici. "Evo mog

trećeg pitanja. Kao što rekoh, odgovor možda ne znaš. Ali: koja je bila prvobitna svrha ovih tunela? O tome se pitam još od dana kad mi ih je Kalde prvi put opisao. Moglo bi da bude značajno."

Pauk se nasloni jače na zid; njegovo priprosto lice teških crta nagnu se gore, ka tavanici, očiju sklopljenih. "Umem ja to da ti kažem, svakako, al mora malo razmisliti."

"Eto, znala sam..."

On se opet pognu malo napred, otvori oči, poče jednom šaketinom povlačiti neobrijanu donju vilicu. "Nisam rek'o da ne znam. Pričao je meni savetnik Poto o njima. Između ostalog rek'o je da oni nisu tu iz samo jednog, nego iz tri, četiri razloga. Inače, prostiru se ispod čitavog svitka. Jesi znala to?"

Mejtera Nana, punih ustiju, odmahnu glavom: ne.

"Kad bi išla dovoljno daleko onim velikim tunelom iz koga smo maločas zaokrenuli ovamo", reče Pauk i trzajem palca pokaza ka vratima, "stigla bi možda čak u nebeske zemlje. Ne znam da je iko ikad to pokuš'o, al tako je Poto rek'o jednom prilikom. Može čovek da bude daleko u prirodi, u šumi i grmlju, gde nema ni kuća niti ikoga, a tunel da bude tačno ispod njegovih nogu. Može da bude sto lakata u dubini, a mož' i tako plitko da kad zabadaš kolac za ogradu svog imanja, pa ga začukaš malo jače - kolac uleti dole u tunel."

Nadajući se da njeno lice ne odaje sumnjičavost kojom je ovo dočekala, ona reče: "Količina rada i truda uložena u iskopavanje tolikih tunela morala je biti... nepojamna."

"Ne, ne, to je Pes tako napravio. Smešna stvar da ja obavestavam vas dvoje o toj činjenici. Trebalo bi vi meni to da govorite. To je Pes izgradio, 'ej. Ceo 'Svitak' je napravio, zajedno sa tunelima. Naime, ne on nego njegovi momci, kaže savetnik Poto. Mi kad kažemo 'Pes je stvorio', to samo znači da je on došao na ideju i rukovodio radovima."

"Njegova božanska, je li, moć, pokrenula je njegove, hm, sluge."

"Ako ti tako kažeš. Ali slugu je bio veliki broj, znaš? On je hteo da se posao uradi brzo. Možda bih i ja malo toga?"

Pauk uze dve trake sušenog mesa Mejteri Nani iz krila. "U tome se ja slažem s njim, sto posto. Kad nešto 'oćeš uradiš, uradi. Upakuj gotov proizvod i veži kanapom. Što se mnogo razgađa, uglavnom se

ne pogađa." On zagriže obe trake kao jednu.

"Ako ih je zaista načinio Pes, to je sigurno činio iz nekog dobrog razloga. Tu leži jedan od paradoksa isagogije..." Ona pogleda Ustavicu, tražeći dopuštenje da govori o učenim i svetim temama. Dobivši ga, nastavi. "Naime, Pes, koji je raspolagao tolikom silom, nikad silu nije traćio. Nikad nije preduzimaao ništa bez svrhe, a iz svake svoje akcije izvodio je mnoge korisne rezultate."

Zastala je, kao da poziva sagovornika da se na neki način usprotivi. "Mi sibile ne idemo u sholu, ali dobijemo izvesno obrazovanje kao postulantkinje, a osim toga, i čitamo, naravno. Takođe možemo postavljati pitanja našim augurima ako želimo, mada ću ja priznati da sam to retko činila."

"Pa, to, Mejtera, sasvim, sasvim. Korektno. Za svaku pohvalu. Generalice."

Pauk klimnu glavom. "To su ti otprilike reči savetnika Potoa o tunelima. Razgovarali smo, on i ja, o pitanju kad su iskopani."

"Rado bih to čula."

"Kad je pravljjen čitav ovaj svit, ko što sam već rek'o. U početku je to bila samo jedna gromadina stene. 'Si to znala?"

"Svakako. Divovska stena. U Hrazmološkim spisima se to naglašava."

"I sad, kako su oni ušli u stenu i izbacivali iskopani kamen napolje? Pa, iskopali su, prvo, mnoge tunele. Po završetku kopanja, unosili su zemlju i drveće unutra, al često su jednim velikim kolima morali da gaze ono što su tek zasadili. Na mnogim mestima, naročito višim, tuneli nisu bušeni kroz stenu, nego su zidani. Razumeš?"

"Ja koliko znam, većina su od broskog kamena. Gotovo svi."

"Dobro. E, pa, oni koji su bušeni, bušeni su pre unošenja zemljišta. Tad je površina bila samo goli kamen, a sad ima možda deset, dvadeset lakata zemlje, pa tek onda kamen. Najplići tuneli su, kažem, prvo ozidani, pa na njih nabacivana zemlja sa svih strana i odozgo. E, kroz tunele su prolazila velika kola i donosila nove količine zemlje i drveća i već čega, a sve to bez gaženja po već zasađenim površinama."

Mejtera Nana proguta hleb. "A dublji tuneli su kopani? Tako je i naš Kalde rekao."

"Dabome, i kroz njih je iznet kamen. Pogledaj prema nebeskim zemljama sledeći put kad budeš na otvorenom prostoru. Pogledaj koliko praznog prostora ima između nas i njih, ništa, samo vazduh i oblaci, a kroz sredinu provučeno Sunce i njegov zastor, je l' tako? Šta je nekoliko tunelčića, u poređenju sa tim?"

Ustavica žustro klimnu glavom. "Kaže se, 'Kako su moćna dela Pesova!' Prva, slušaj, molim te: prva rečenica Hrazmoloških spisa, da? Iz kog razloga je i poznata, je li, svakome. Čak i narodnim masama. Što mi, sveštenstvo, je li, skloni smo da, hm. Zaboravimo."

"Pumpao je on kroz njih i vodu", nastavi Pauk. "Kroz tunele. Vidi, na primer, naše jezero. Je'ote, kol'ko tu ima vode. Šta misliš, da je to stari Pes mor'o da donosi jedno po jedno burence. Za manje količine, polagao je cevovode po dnu nekih tunela, al za velike stvari k'o što je naša Limna, pumpo je kroz cele tunele, al je u njima imao vrata da ne dozvoli vodi da se vrati. Mogo bih ja da ti pokažem jednu pećinu blizu jezera, ona u svom zadnjem delu ima jedna takva vrata. Tu je on proterao vodu dovoljno da napuni jezero. Ta pećina je bila ispod jezera, kad je ono bilo veće."

Pauk začuta. Mejtera Nana reče: "Nešto te muči."

"Pomislih na dve stvari. Rek'o sam ti da se ova strana završava u zemljištu, i da ih tu sahranjujemo?"

Ona klimnu glavom.

"Ispred zemlje su jedna takva vrata. Naš veliki tunel im je, valjda, služio da voda prođe, a vrata da joj onemoguće povratak. Ovaj tunelčić u kome smo sada verovatno je iskopano kasnije. Al kad smo pomenuli vrata, setio sam se da treba i sahraniti ova dva tipa. Al će tu da bude kopanje."

"Pretpostavila sam da ćemo to morati", reče mu ona. "Kažeš, 'dve' stvari. Koja je, ako smem pitati, druga? Osim toga, koja je ono druga svrha tunela?"

"To ti je isto pitanje dvaput." Pauk slegnu ramenima. "Nisi pitala zašto se jezero smanjuje."

"Nisam pretpostavila da znaš, ali iskreno rečeno, nikad nisam o tome ni razmišljala. Valjda voda odlazi na neko drugo mesto. Možda curi dole, u ove tunele."

"Ne mož' pogrešnije biti, Generalice."

Ustavica spusti bocu vode na pod, između stopala. "A ti, hoćemo jednu stvar? Znaš, je li? Takve informacije na ras-polaganju, molim te lepo?"

"Rado bih i ja da znam, ako nemaš ništa protiv", reče Mejtera Nana. "A što se tiče hrane, nisam još ni približno završila."

"Isto ti je to. Kako ono reče: za šta još služe, i, i, šta već pitaš."

"I šta je druga briga koja te muči."

"Isto, jedna ista stvar. Sunce sija neprestano, je li tako?"

"Naravno."

"Ali kod nas je pola vremena noć, zato što se zastor okreće oko Sunca. Zato stvari mogu da se ohlade, je l' tako? Kad ti je vrućina, a zastor počne da se spušta, ti kažeš 'Baš dobro, biće malo hladnije'. Zimi ne kažeš to."

"Pa, to su, ovaj, svakako. Elementarnosti. I deca znaju. Koji, koji, čekaj, molim te: značaj?"

"Vidiš ti, patera, ovu sobicu? Ima troja vrata. Recimo da su sva zatvorena. Prozora ovde nema, jasno? E, sad, pretpostavimo da je Sunce razapeto od onog ugla tamo, do ovog, i da je debelo k'o konopac. Eto nama jedan svit. Jer, naš svitak tako izgleda, a? Al biće veoma vruće, a?"

"Razumem ja šta ti kažeš", reče Mejtera Nana, "ali ne vidim suštinu. Naš svitak je veoma veliki."

"Pa, ne baš toliko veliki. A drži se, evo, već trista i nešto godina. Kažu."

"Da da, fakt. Fakt. Dokazive, hm, činjenice. Na mnogo, ovaj, načina."

"Tako je, patera. Kad ga je Pes dovršio, moralo je odma' da bude dovoljno toplo da narod može tu da živi, je l' tako."

Mejtera Nana i Ustavica ne rekoše ništa.

"Ali nije smelo postati mnogo toplije, da se ne ispečemo. Iako Sunce greje bez prestanka. Morala se, znači, na neki način i odvoditi toplota."

"Pa, u, ov-vaj. Spolja? Van. U napolje. Spisi, da se razumemo mi nešto: kažu. Ledena noć."

"Dobro si to rek'o. Primećuješ da ovde dole stalno pirka neki vetrić? I to hladan, ili bar hladniji nego onaj vazduh gore."

"Ne vid, ovaj, ne vidim kakvog...."

Mejtera Nana mu upade u reč. "Ja vidim! Cirkulacija vazduha kroz ove tunele, zar ne, Pauče? Neki od njih sigurno su puni toplog vazduha, koji će izlaziti tamo gde je noć. Ovi u kojima smo mi bili, prenosili su hladan vazduh da rashlade dan, na površini."

"Pogodak, Generalice. Samo, sve to ne radi danas onako dobro kao nekad. Tvoja misao je bila da voda 'curi' dole u tunele."

Ona klimnu glavom.

"Pretpostavi da voda napuni neki tunel do pola. Tu će manje vetra moći da prođe, vidiš? Ako voda na samo jednom mestu ispunji tunel sasvim, tu vazduh neće moći da prođe uopšte. Na nekim mestima se urušio sam tunel, dakle brodski kamen, i tu takođe ne mož' da prođe vazduh. Zato se vrućine pogoršavaju. Mi to ne primećujemo zato što nastupa postepeno. Ali od starijih ljudi možeš čuti da su nekad zime bile hladnije i duže." Pauk ustade. "Odo' ja da kopam. Ko 'oće još nešto za jelo, nek donese."

"Ja hoću, i doneću", reče Mejtera Nana prikupljajući ostatak hleba i mesa, uzimajući bocu sa vodom i ustajući. Reza na izlaznim vratima tresnu u stranu; napolje, u tunelu, nije bilo nikoga. Samo senke.

"Otišli su", reče joj Pauk preko ramena. "Baš se pitam zašto su pucali na moje momke."

Ona uzdahnu. "Zato što su vojnici Ajuntamienta, pretpostavljam. Četvoricu hrabrih ljudi koji su godinama održavali bezbednost Virona ubili su sada drugi, koji su je održavali vekovima. Eto na šta smo spali."

"Hoćemo jednu stvar? Ne svi", reče Ustavica, zatvarajući vrata za sobom. "Ovaj, ovaj. Ov. Va va va." Njegova usta produžiše nešto da melju bezvučno.

Mejtera Nana se okrete ka njemu, iznenađena. Oči kao da su mu najednom utonule u lobanju, a nos postao mršaviji i manji. Pred njenim očima, njegove usne se povukoše daleko unazad, pokazujući jeziv kež njegovih velikih, požutelih zuba. Pauk uzviknu: "Tako mi Sfiksino sranja!"

"Nije to taj", obavesti Ustavica Mejteru Nanu.

Ona prisili sebe da se osmehne.

"Ovo je ona koja govori onome ko nije tu. Onaj pravi bio je ovde dole, sa visokom ženskom. Možda je još tu."

"Ovo je Gljiva, zvana i Mukor", objasni Mejtera Nana Pauku. "Unuka jedne Mejtere. Već sam imala neke razgovore s njom... Sećaš li se, Gljivo? Došla si da mi javiš da je naš Kalde u opasnosti. Zato sam zauzela Palatin na juriš. Posle smo se srele u Juzgadou, oči u oči."

Ustavica klimnu glavom; bilo je to klaćenje, mlataranje, kao da je neko zadrmao lutku. Opuštena, dugačka, crna kosa milosrdno zakloni užasne oči. "Inkus ime mu je", reče on. "Augur jedan mali."

"Ne poznajem ga, ali sam od Njegove eminencije čula o tom Inkusu. Gljivo? Gljivo!"

Smrtna iskeženost već je nestajala sa tog lica.

"Gljivo, vrati se, molim te! Ako vidiš Bizona ili Kaldea, reci im - bilo kome od njih dvojice, ili obojici - gde sam, i reci da nas ovaj čovek drži zarobljene, u korist savetnika Potoa."

"Nećeš biti tada." Ova poslednja reč bila je samo dahnuta, jedva čujno. Iskeženost nestade; Ustavica zabaci kosu sa lica unazad, jednim trzajem glave, kao što je bio njegov način, a oči koje su tom kretnjom otkrivene nisu više bile zastrašujuće. "Nego su neki i na našoj, čuješ, molim te: strani. Kaldeovoj."

Pošto niko ništa ne reče, Ustavica dodade: "Na, vidi. Generalicinoj."

"Oš moj igličar?" upita Pauk Mejteru Nanu.

"Svakako, ako si ga voljan meni dati."

On joj pruži oružje, drškom napred. "Ne bi ti mene ubila, a, Generalice? Ne pištoljem koji je moj sopstveni, i koji sam ti ja sam dao."

Ona uze igličar, osmotri ga na tren i ubaci ga u jedan od bočnih džepova svoje mantije. "Ne bih, osim ako bih bila prinuđena, a možda ni tad."

"Dobro. Ja sad kopam grobove, vidiš? A vas dvoje dovršite jelo i pilo, i gledajte." Pauk zakorači u prazan tunel. "Al ako budem hladan pre nego što završim, onda znači da sam ko'po za sebe. Umotajte me i ugurajte unutra. Nož mi je u džepu."

Pošli su za njim kroz tunel, sve do jedne masivne prepreke od

zarđalog gvožđa. "Savetnik Poto ne želi da iko ovo čuje", poveri im Pauk, "ali mislim da to više nije važno. F-raus!"

Još jednu sekundu, ili duže, ništa se ne dogodi.

Velika zapreka kojom je tunel bio zatvoren poče da se tresu, a onda, sa škripom, pođe polako nagore, namotavajući se neprijatno sama u sebe. Mejtera Nana odjednom postade svesna da se vazduhom širi smrad truleži, mučan, ali tako razređen da je čovek maltene mogao pomisliti da mu se to samo pričinjava. Ustavica frknu, što zazvuča iznenađujuće konjasto, i obrisa nos o rukav mantije.

"Tu ne dopire svež vazduh osim kad se vrata dignu", reče Pauk, vodeći ih unutra, u mutni ćorsokak koji se iza gvozdениh vrata ukazao. "Al provetriće se prilično brzo." On stade i pokaza prstom. "Evo mesta gde se brodski kamen završava. Pogledaj."

Mejtera Nana priđe zidu da pogleda. Čineći to, morala je da zagazi na meku zemlju, u koju su njene iskrzane crne cipele tonule. "Vrlo mi je drago što si nam omogućio da čujemo pravu reč za ta vrata. Užasavala bih se pomisli da ostanemo ovde zatvoreni, bez mogućnosti da ih otvorimo."

"Ja sa vama dvoma ovako fino, zato da biste me gurnuli unutra kad bude ono što će da bude. Vidiš one namotaje polimera?"

"Naravno da vidim." Posmatrala je poprečni presek tunelskog zida sagrađenog od brodskog kamena. "Ovo nije onako debelo kao što sam ja zamišljala."

"Al je prilično jako. Ima gvozdene šipke unutra."

"Ovi - ukopi." Ustavica pokaza listove hartije koji su bili noževima pozabadani u zemljani nagib na kraju tunela. "To, jesu li, ovaj. Svi?" Prebroja ih, mrdajući nečujno usnama. "Jedanaest, ovaj... in toto?"

Pauk klimnu glavom. "Ima tu mesta još dosta, ali imamo trojicu u stražarskim prostorijama, i Paku u velikom tunelu, i mene."

"Ti, ovaj. Pazi pazi pazi. Depresija, da? Stanje, duhovno. Sine moj. Emocije, a?"

"Da", reče Mejtera Nana sa olakšanjem. "Ne smeš pričati kao da je tvoja smrt neizbežna, Pauče. Mislim, pogibija sada, od tih vojnika. Nije neizbežna, i ja se molim da ne dođe do toga."

"Onaj ženski đavo, rekla si da je unuka neke tvoje sibile,

Generalice. Šta je ona pričala?"

"Nije ona đavo", reče Mejtera Nana čvrsto. "To je živa devojka, ali se prema njoj postupalo sramno, jezivo."

Pauk odhuknu i dohvati lopatu sa dugačkom drškom koja je ležala između dve 'trube' namotanog polimera, na zemlji.

"Ta, ta, Generalice, hm, unuka. Neko teško dete?" Ustavica zagriže još jednu traku suve govedine.

Mejtera Nana odsutno klimnu glavom i shvati da je počela zuriti u jedan od tih sumornih, blatnjavih komada papira. Sagnuvši se, pročita jedno ime, jedan datum, nekoliko podataka o životu mrtvoga. "Je li ovaj najnoviji, Pauče? Hartija mu je čistija nego kod drugih."

"Jes'. Proletos."

Još pola veknice hleba je preostalo. Zadubljena u misli, Mejtera Nana je otkidala komadić po komadić, neprestano žvakala i gutala polako. Povremeno je potezala vodu iz boce.

"Ovaj sam otprilike završio." Pauk prestade da kopa i nasloni se na lopatu. "Je l' biste mogli vas dvoje da mi donesete jednog tipa? Vrata nisu zaključana."

"Upravo sam htela to da predložim", reče mu Mejtera Nana.

"Mi, draga moja - čast, je li? Sasvim na, heh... Poverenje."

"Kod mene je njegov igličar, eminencijo. Mogli bismo mi da odemo kad god hoćemo, mogla bih ga i ubiti ako bi pokušao da nas zaustavi."

"U tom slučaju, čekaj čekaj, molim te, ako su o-kolnosti..."

"Ali ga je on sam dao meni, zar ne? Osim toga, on poznaje ove tunele, a mi ne."

"Theh... Vojnici..."

"Sigurna sam da bi nam oni pomogli ako bismo ih mi mogli pronaći, ali šta ako ne možemo? Pauče, vrlo rado ćemo doneti jednog od tvojih pokojnih prijatelja ovde, na sahranu. Hvala ti što imaš toliko poverenja u nas. Ono nije pogrešno uloženo."

Pauk klimnu glavom. "Odsecite veliki komad tog polimera. Možete položiti tipa na polimer i vući ga po tlu, to ide stvarno glatko. Kad ga dovučete, onda ga u taj isti polimer zamotamo."

"Mogu li pozajmiti tvoj nož?"

On izvuče nož iz džepa i dade joj, pa se vrati kopanju. Ustavica

odmota polimer sa manjeg namotaja i pridrža krajeve, a ona preseče. Odsečeni komad bio je dvaput duži od visine čoveka.

Dok su nosili polimer ka stražarskim prostorijama, Ustavica progundā: "Stvarno, sa njim. Čuda. Si postigla, draga moja, daaa da. Čes-ti-tam."

Slegnula je ramenima, nesvesno gurajući ruku u džep i hvatajući Paukov igličar. "On nema pušku sa debelom municijom, eminencijo, a bez nje se ne može odbraniti od vojnika. On se nada da će mu naše prisustvo omogućiti da se preda."

"Ja, ovaj..." Ustavica otvori vrata stražarske sobe i pogleda po njoj. Njihove stolice stajale su u krugu kao što su ih i ostavili, a tri mrtvaca i dalje su ležala na prljavom podu od broskog kamena, nedirnuta. "Čovek može uvek, a? Predati se? Kapitulirati. Što, dozvoli, molim te, jednu stvar. Ne znači da mi..."

"Čovek uvek može da digne ruke uvis i iskorači pred neprijatelja", reče mu Mejtera Nana. "Dobar broj boraca pogine upravo tako. Mislim da je tako poginuo ovaj najbliži vratima. Eminencijo, raširi tu sintetiku, pa da ga umotamo, jedna mu duša."

"Ti, heh, za njega si, je li, zabrinuta, a?" Ustavica raširi po podu foliju od sintetike, pridržavajući jedan njen kraj kolenima. Poče se rvati sa mrtvačevim ramenom. "Posmatrao sam tvoje ponašanje u... tamo. Dok si jela."

"Bilo je zbunjeno." Ona prisili svoj pogled da se otrgne od mrtvačevih očiju. Požele da bude nekako moguće da ga prevrnu još jednom, tako da opet leži licem nadole. "Na tom ašovu bilo je sveže zemlje. Ja bar mislim da je bila sveža ili prilično sveža. Mejtera ima bašticu u našoj staroj kenobi, eminencijo. Ja sam joj pomagala tamo, naročito u kopanju ašovom u proleće i okopavanju u leto. Mislim da Pauk nije primetio."

"Pa, ne vidim baš, heh, značaj. Neko drugi, a? Možda savetnik Poto, naime neki njegov, je li, podređeni."

"Ma nije ni meni jasno", reče ona Ustavici. "Drži drugi kraj."

Stigavši opet na kraj tunela, videše da je Pauk dovršio prvi grob i počeo kopanje drugog. "To je Hiraks", reče on. Izvuče komadić olovke i jednu pohabanu sveščicu. "Ja ću napisati, a vas dvoje se pomol'te za čoveka."

Ustavica i ona kleknuše. Mejtera Nana uvide, nemalo iznenađena, da je dohvatila i stisnula hladnu šaku mrtvaca. Da je život išao drugačije, pomisli ona, mogli smo biti muž i žena, ti i ja. Mora biti da smo približno istih godina.

Zujkanje Ustavicine molitve podsetilo ju je na pevuckave glasove dece u učionici dok recituju tablicu množenja ili uvežbavaju molitve za obroke, za veridbe, za sahrane. Da li je ona ove godine predavala devojčicama? Ili dečacima. Nije se toga mogla setiti.

Mogli smo se ljubiti i držati za ruke, i raditi ono što muškarci i žene rade, i ja bih ti rodila dete, možda, moje sopstveno dete. Ali onda sam srela Bizona...

"U redu je, generalice, pusti ga sad. Treba da presavijem ovo preko njega." Najednom Hiraks više nije bio mrtav čovek, nego slika ili kip, još vidljiv, ali zamučeno, plavkasto, kroz sintetiku.

"Njegov nož." Ona ustade, refleksno otrese mrvice zemlje sa suknje. "Biće ti potreban njegov nož, da zabodeš hartiju."

"Već sam ga uzeo. 'Oš mi pomogneš, patera? Mogu ja to i sam, ali lakše je kad smo dvojica." Čučnuli su, jedan sa jedne strane pokojnika, drugi sa druge strane, a Pauk reče: "Dižemo na tri, važi? I je'n! i dva! i triiii!"

Podigoše umotanog mrtvaca do visine pojasa i gurnuše ga glatko u grob njegov; onda Pauk poče da ubacuje ašovom zemlju u rupu, za mrtvacem, zastajući povremeno da drškom ašova nabije već ubačenu zemlju da bude zbijenija. Na kraju ašovom zatapka tamno, vlažno lice smrti. "Sad se vi pitate zašto ih ne sahranjujemo dole, kao što je uobičajeno, a?"

"Pa, ovaj, papiri", reče Ustavica, nagađajući. "Da se ne, hm? Ugaze. Nagaze."

"I to. Ali i zato što je lakše iskopati ovde. Osim toga, morali bismo gaziti po starima da bismo sahranili nove."

Upravo su polazili iz stražarske sobe, vukući novi pravougaonik polimera i na njemu ispruženog, sada, Guana, kad se tihi odjek nekog smeha, ludačkog, začu u glavnom tunelu. "Stani!" reče Mejtera Nana Ustavici. "Jesi čuo to? Pa, mora da si čuo!"

On se sav strese. "Jahhh, hm. Pa - možda."

"Hoćeš učiniti nešto za mene, eminencijo?" Nastavila je da govori, ne čekajući nikakav odgovor. "Vrati se unutra i donesi dva pakovanja onog sušenog mesa. Jedno za tebe, jedno za mene. Strpaćemo to u džepove."

"Ta, tamo... razonođenost..."

"Nemam pojma, eminencijo. Ali imam utisak, ili, recimo, predosećanje, da nam hrana može zatrebati."

"Ako mi - hm - nije bitno." Ustavica uđe u magacin iza stražarske sobe i nestade sa vidika.

Kad se vrati, Mejtera Nana mu dade pištolj igličar.

"Gde meni - pa otkud bih - ti, ovaj, bolje, to, generalice? To je tebi, je l' hoćemo jednu stvar? Jača strana."

"Nije ovo Paukov, ovo je Guanov", reče mu ona. "Pauk je rekao da se obično služi igličarem, zar ne? Kad je on to rekao, ja nisam obratila mnogo pažnje, ali kasnije, dok sam razmišljala o onom jadniku koji se oblačio kao žena, palo mi je na um da i drugi lovci na uhode verovatno nose oružje na isti način. Morali bi imati neko naoružanje, ali pre ove pobune niko osim Garde nije mogao ići po gradu sa puškom debeljačom. Onda sam se zapitala - to je bilo dok smo nosili Hiraksa - šta su svi oni uradili sa svojim igličarima kad su poneli debeljače. Zaključila sam da su ih, najverovatnije, naprosto zadenuli pod opasač, ispod tunike, gde su od ranije imali naviku da ih nose."

"Ekstrem, hm, oštroomnosti. Eks-trem."

"Hvala eminencijo. Nego, ono što smo čuli nije bio vojnik. Slažeš se?"

"Pahhh, ja... indubitabilno." Ustavica se zapilji dole, u pištolj igličar koji mu je bio u ruci.

"Niti ikakav hem; nijedna vrsta hema. Znači, igličar bi mogao biti uspešan; dakle, nama bi ovi igličari mogli zatrebati, baš kao što bi nam moglo zatrebati i ovo meso, za koje ti se ne stigoh zahvaliti. Mnogo ti hvala, eminencijo. Velika je dobrotu bila s tvoje strane što si mi učinio tu uslugu."

"Sigurno ti, ovaj, znaš, jednu stvar, molim te: kako se ovo...?" Ustavica kao da nije čuo šta je rekla.

"Nije teško. Ovu džombicu gurneš nadole", reče ona, pokazavši

vrhom prsta sigurnosnu kočnicu na igličaru, "kad hoćeš da pucaš. Uperiš oružje i povučeš obarač. Ako želiš da ispališ i drugu iglicu, povučeš obarač ponovo. Neću ti sada pokazivati kako se pištolj puni. Nemamo vremena, a nemamo čime ni puniti."

Ustavica proguta i klimnu glavom.

"Zavuci ga pod mantiju, pod opasač, to bi ti, valjda, bilo najbolje. Mislim da naš Kalde na taj način nosi igličar."

"Pa, pa, pa. Čekaj čekaj. Zar ne bi to bilo, razumeš ti mene. Nepreporučljivo. Kad se, je li, vratimo. Gore."

"Ja nikom neću reći, ako ti ne kažeš." Mejtera Nana se sagnu da dohvati jedan ugao polimerske folije na kojoj je Guanovo telo ležalo. "Bolje da mi krenemo, i to brzo, inače će se Pauk pitati šta nas je zadržalo."

Na kraju pobočnog tunela kleknula je kao i pre i pokušala da usmeri svoj um samo na prikladna molepstvija bogovima. Ovaj Guan ju je ritnuo, nedugo pre nego što je Pauk zaključao nju i Ustavicu u ćeliju da bi njegovi ljudi mogli spavati; desna strana desne butine bila joj je i sad ukočena i bolna. Na taj incident jedva da je ijednom pomislila od kad se dogodio, ili je, bar, ubedila sebe da o tome nije razmišljala. A sad, kad je Guan ubijen, sad kad se Guan našao opružen pred njom, ona uvide da ne može osloboditi svoj um od uspomene na taj udarac nogom. Lako je bilo oblikovati usnama reči 'Opraštam ti' i zamoliti bogove - 'O, bozi...' - da ne uračunaju Guanu to ritanje kao krivicu; ali oprostaj nikako da dopre i do njenog srca, osećala je to. Pokušavaj, trudi se - uzalud.

Providni pokrov zaklonio je sada Guana isto kao što je prethodni brat-pokrov od istog polimera-roditelja zaklonio Hiraksa, i Mejtera Nana ustade. Kako se zove onaj treći? Najtiši od trojice zarobitelja; smatrala je da je to neki namćor, i u mislima ga obeležila kao potencijalno najopasnijeg. A sada, eto, nikad neće moći da sazna da li je ta procena bila tačna.

"Patera, što ne bi ti kop'o za Dabricu? A ja ću idem sa generalicom po njega."

"Ja, kojekude..."

Ona vide kako Ustavica, podlakticom, dodiruje oružje skriveno ispod mantije, da se uveri da je tu. "Neće me on napasti,

eminenciju", reče Mejtera Nana. "Pre će biti da on hoće sa mnom nešto da popriča u četiri oka."

Ustavica uspe da se osmehne. "Pod tim, ovaj, okolnostima, ja ću, da kažemo... ne protiviti se. Dobra volja, maksimalno."

"Istina je ova", reče Pauk. "Hoću da vidim da li ti to umeš kako valja. Moraćeš kopati za mene, razumeš? Vid'o si kako ja to. 'Aj sad ti iskopaj kako treba za Dabricu i Paku; znači, imaćemo situaciju da sam ja iskopo dva i ti dva. 'Ajmo generalice."

Ona poslušno pođe za njim, kroz pobočni tunel. "Ono što sam rek'o pateri je laćano", reče joj on. "Znaš tu reč? Laćano znači: istina."

"Znam, mada sam uvek mislila da je to dečji šatrovački. Ponekad moji đaci tako govore."

"Eto, i to što mi kažeš je laćano."

Ona klimnu glavom, nastojeći da u taj pokret unese saosećanje.

"Izvinjavam se što tako govorim. Ponekad opsujem nenamerno. Ja se naprosto izražavam tako."

"Veruj mi da imam razumevanja za to."

On se naglo zaustavi. "Ali je problem u tome što ja tebi ne verujem. A ni tom pateri kako-li-se-zove."

"Ustavica."

Pauk odmahnu rukom i na taj način odbaci pitanje Ustavicinog identiteta. "Ehidna je proglasila baš tebe za generalicu? Baš je govorila, sa tobom, o tome?"

"Jeste. Apsolutno jeste."

"A da li si ti nju mogla videti ovako kao što sad vidiš mene? I razumeti šta ona govori? Pričala ti je nešto, kroz jedno od onih velikih stakala koja imate po mantejonima?"

"Tačno tako. Mogu ti ponoviti, vrlo rado, ako želiš, sve što je rekla, od reči do reči." Ovo je bio povratak na dobro poznati teren, i Mejtera Nana oseti više samopouzdanja nego u ma kom trenutku još od kad su ona i Ustavica prošli kroz srušenu kapiju Krbove vile.

"Znam jednog čoveka koji kaže da nije stvarno razumeo njene reči, ali je, nekako, naprosto 'znao' šta je htela da kaže."

"Taj je znao ženu", reče Mejtera Nana, nadajući se da će Pauk shvatiti šta bi trebalo da se stavi na znanje pomoću glagola 'znao'.

"Ili je... Pa, ja se moram izviniti za ovo. Malo je nedelikatno."

"Ma, nema problema."

"Ili je znao nekog drugog muškarca, ili dečaka, na onaj način na koji muškarci znaju žene. Onaj o kome si nam pričao? 'Titi'? Pretpostavila bih da..."

"Uuu, da, taj je i sa jednima, i sa drugima, još kako. I, šta, je li to jedini razlog?"

"Jeste. Voljom Ehidninom stvari su takve, da onaj ko telesno upozna druga ljudska bića, ne može videti bogove. Niti ih čuti jasno. Ali u većini slučajeva ljudi ipak shvate poruku. To je različito kod raznih jedinki. Predloženo je nekoliko mogućih objašnjenja, ali ako si saglasan, ja ti ne bih sad detaljno opisivala te argumente; oni se odnose uglavnom na konkretnu prirodu kao i na učestalost raznovrsnih seksualnih veza. Možeš i sam smisliti neku takvu teoriju, nije teško."

"Ma, dobro, generalice, da preskočimo mi sve to."

"Ja nikada nisam znala muškarca. Iz tog razloga, uspela sam videti lice boginje Ehidne, evo, isto ovako jasno kao sad tvoje. I jasnije, jer je bilo vrlo blistavo. Čula sam svaku njenu reč, i mogu to sve ponoviti baš doslovce, kao što ti rekoh. Kad budem znala muškarca..."

Izmaklo! Izletela se, rekla je glasno tu grešnu misao. Ona brže-bolje nastavi da govori, svesna da joj se obrazi zagrevaju, žare. "Tada više neću biti sposobna da vidim Ehidnu. Kao što ni tvoj pajtaš nije mogao. U slučaju da budem sa - muškarcem. Mužem. Udata. Onda neću moći ni da ponovim šta je neki bog rekao, kao što ne možeš ni ti."

"E, o tome sam hteo sa tobom da porazgovaram."

"O rečima boginje Ehidne? Prvo je rekla da..."

Pauk odmahnu rukom da nije to. "Ma, o tvojoj udaji, ili bar znanju muškarca, kako to ti kažeš. Moram ti nešto reći."

Njena šaka se, u džepu, sklopi oko igličara. "Da li ti to misliš na sebe, Pauče? Ne dolazi u obzir. Ne dobrovoljno."

On odmahnu glavom. "Bizon. Shvatio sam ja, znaš? Jasno mi je po načinu na koji govoriš o njemu. Zabrinulo te kad sam rek'o da neki kerovi, za koje vi mislite da su vaši, rade, u stvari, za mene."

Uplašila si se da bi Bizon mogao biti jedan od tih."

"Ni slučajno!" Mejtera Nana tri puta udahnu duboko, a stisak šake oko igličara opusti. "Dobro, možda se i jesam uplašila, malo, malecno."

"Aha. Znam. Neprestano si ponavljala sebi da to ne može biti istina, zbog svega onoga što je on govorio tebi."

Ona uzmače jedan korak i primeti da se leđima čvrsto naslonila na hladni brodski kamen tunela. "Ništa ja njemu nisam rekla, Pauče, niti je on meni rekao i jednu jedinu takvu reč. Ništa! Ali sam videla... ili mi se učinilo... A on, Bizon, on je, van svake sumnje, vid... Video. Primetio je to kod mene. I čuo. U mom glasu. U istom smislu."

"Dobro, razumem ja to, generalice." Na njeno iznenađenje, sad se i Pauk nasloni leđima ravno na zid, nedaleko od nje, time je pošteđujući nelagodnog suočavanja sa njegovim pogledom. "Koliko je tebi godina?"

"Šta te briga." Nastojala je da to kaže što čvršćim glasom.

"Pa, možda me briga, a možda i ne. Šta misliš, koliko sam ja star?"

Ona zavrte glavom. "Pošto sam odbila da ti se poverim u pogledu mojih godina, bilo bi sasvim neumesno da nagađam o tvojim."

"Imam čet'es osam, i to ti je laćano tako. A ti, reko bi ja, imaš negde oko tri'es tri, tri'es četiri. Ako sam promašio, izvinjavam se, al, kad ti ne'sh kažeš."

"Neću ni sad."

"Samo želim reći da godine prolaze užasno brzo. Život prolazi užasno brzo. Znam da misliš da ti je već sve o tome dobro poznato. Al nije. Pamtim ja sve i svašta iz vremena kad sam bio klinac."

"Razumem, Pauče. Znam tačno šta hoćeš reći."

"Ne, nego samo misliš da razumeš. Imao sam žena možda stotinu. Trebalo je da pamtim tačan broj, al nisam. Ali samo dvema od njih nisam moro da platim. A od te dve, jedna je bila, kad je bolje upoznaš, ludača."

"Sasvim je normalno da muškarci smatraju da su žene..." Mejtera Nana potraži diplomatsku reč. "Iracionalne. I da žene smatraju, sa svoje strane, da su muškarci iracionalni."

"Aj baš potpuno da se otkrijem, morao sam da plaćam i onoj

preostaloj. Ne u smislu da joj dam pare u šake, ali kad pogledaš, ispala mi je prokleta skuplja. Mnogo više je koštala nego što je vredela." Pauk dobaci Mejteri Nani oštar pogled postrance. "Imam nešto važno da ti kažem, al ne znam kako da postignem da mi poveruješ."

"Nešto istinito, Pauče?"

"Bogamu, da! Svaka reč istinita."

"Onda ću ti verovati, čak i ako ti meni ne veruješ o bogovima. Dakle, šta je?"

"Ovo nije ono što smo pričali dosad. Ovo sam treb'o 'odma da kažem. Bila su neka vremena kad sam ja mogo da smuvam, eventualno, neku ženu kao što si ti, al to je prošlo. Gotovo, završeno, znaš? Naprosto je kliznulo i udaljilo se. Prošle godine sam sreo jednu za koju sam pomislio da bi mi se mogla sviđati. I počnem ja njoj malo da se nabacujem, znaš? A počne i ona meni. A kad je videla da ja počinjem suviše ozbiljno, odjednom se ukočila. Led ledeni. Gleda ona mene, a njene oči govore: mator si. Mator si. Tako brzo mi je prošlo. Nisam osetio da starim. Pa, ni sad ne osećam."

Sledećih pola minuta, ili više, njegovo ćutanje ispunjavalo je tunel.

"E, dobro, a sad o tom tipu. Bizonu."

Mejtera Nana prinudi sebe da klimne glavom.

"Ja ću umreti. Na to, najverovatnije, neću morati dugo da čekam. Dok smo bili tamo gde se mi sahranjujemo, nad'o sam se da će oni mene pogoditi, a ja onda stići da ti kažem pre nego što se oledim; u tom slučaju bi ti meni poverovala. Ali oni ne pucaju tako. Ovo kako su oni moje momke spičili, tu ti je led odma'. Zato moram reći sad. Bizon je bio jedan od mojih, znaš? Bio je. Majstor, majstorčina."

Nije bila sigurna da li je nešto rekla ili ne. Verovatno ne.

"Od njega se očekivalo da nam se javi svako veče. A ja da iziđem na susret s njim, znaš, na zakazanom mestu. Međutim, on je doš'o samo prvi put, i nikad više."

Disanje postade, opet, moguće.

"Pošaljem ja nekog. Naime, ovog kera koga ćemo sad dovući, Dabricu. Bizon njemu kaže: ja se isključujem. Niti ću reći njima išta o vama, niti vama išta o njima. Tako on kaže. Laćano ti govorim,

generalice. Tačno tako je bilo. Neću ti zameriti ako ne veruješ, a ja, da sam na tvom mestu, najverovatnije ne bih verov'o. Ali danas odlazim, znam da je tako i želeo bi da vas dvoje očitata iznad mene kad budem hladan."

"Moliti se za tvoj duh." Ali ona svoj duh još nije uspela da obavije oko te činjenice.

"Da. Dakle, to je laća. Reko sam da ti neću reći ko su moji ljudi, a da vi to ne znate, među vama. Ali on više nije moj čovek. Zato ti kažem o njemu."

Ona se nađe, nekim čudom, opet u stražarskim prostorijama, bez ikakvog sećanja da je ka njima nastavila hodati. "Da se ja vratim tamo, da isečem još jedno parče polimera?" upita ona. "Sasvim sam zaboravila da će nam trebati još jedno. Ako budeš nosio Dabricu na ramenima, bićeš sav krvav."

"Evo polimera", reče on, podigavši veliki pravougaoni komad.

"Kako, pa tvoj nož je kod mene, dao si mi da..."

"Sek'o sam Guanovim nožem, pre nego što sam napis'o za njega." Pauk se osmehnu, malim, setnim osmehom koji je bio u žalosnom neskladu sa njegovim grubim licem. "Nije stvarno potrebno da se imaju tri noža, niti dva, razumeš? Više puta sam ja silazio ovde, sam, i sahranjivo, i uvek je nož pri ruci, zato što ja počnem od toga što nađem na mrtvom tipu njegov nož."

"Da", reče ona, "da, sigurna sam da se moralo desiti, ne jednom, da ti budeš jedini ožalošćeni koga ovi ljudi imaju." Ona zavuče ruke u džepove, nađe njegov igličar i svoje brojanice, na kraju i njegov nož. "Uzmi ovo, molim te. Ne želim da te sahranjujem, Pauče. A i neću. Želim da spasem tvoj život, to ću i pokušati. Pokušaću svim silama, i uspeću."

On odrečno mahnu glavom, ali ona mu na silu gurnu u šaku grubi nož na rasklapanje. "I zatvori vrata, molim te. Mislim da bi najbolje bilo da ne plašimo Njegovu eminenciju."

Koracima sada usmerenim, jakim, ona prođe kroz stražarsku sobu i uđe u magacin. "Trebalo je ranije da uđem ovde", dobaci ona Pauku preko ramena. "Pustila sam Ustavicu da uđe, oba puta, što je bilo kukavički od mene. Onaj orman - valjda ga tako zovete - na kome je crvenom bojom iscrtan znak sabiranja. Da li se u njemu

čuvaju nosila?"

Iza nje, Pauk reče: "Jest, to je taj."

Ona se okrete, izvuče igličar. "Ruke uvis, Pauče. Ti si moj zarobljenik."

On se zagleda u nju, očiju izbuljenih.

"Moguće je da nas on gleda. U to nisam sigurna. Ruke uvis! Brzo, pre nego što te on ubije."

Pauk diže ruke, a dvokrilna vrata metalnog ormara se otvoriše; vojnik iskorači iz njega i salutira, postavivši pušku 'debeljaču' kruto uspravno, zvonko sudarajući čelične pete. Mejtera Nana reče: "Ti nisi narednik Pesak. Kako se zoveš?"

"Redov Škriljac, gospođo!"

"Hvala. U sobi ispred ovog magacina leži jedan mrtav čovek. Pretpostavljam da si ga ti ubio?"

"Tako je, gospođo."

"Uzmi sintetiku od ovoga ovde i zamotaj ga - onog mrtvog u stražarskoj sobi, hoću reći. Mrtvo telo, dakle, obavij sintetikom. Posle ćeš ga poneti; to bismo, inače, morali mi."

Škriljac opet salutira.

Pauk reče: "Pa, ti si sve vreme znala da je on ovde."

Mejtera Nana odmahnu glavom i ustanovi da ju je, od olakšanja, obuzela iznenadna slabost. "Kamo sreće da sam tako... Ne znam kako to da nazovem. Tako božanska. Narod veruje da jesam, ali nisam. Ja o svemu moram da razmišljam i razmišljam."

Ona zastade. Kroz vrata je gledala Škriljca koji je kleknuo pored leša Dabrice. "A i posle najupornijeg razmišljanja, pitam Bizona za savet, ili kapetana. I često se pokaže da su oni sagledali problem dublje nego ja. Pretpostavljam da je sada beskorisno da te pitam da li si mi rekao celu istinu o Bizonu. A ruke možeš spustiti, rekla bih."

"Jesam, rek'o sam." Po izrazu njegovog lica činilo se da je i Pauku laknulo. "Kako si shvatila da je on tamo?"

"Po zemlji na ašovu. Bilo je sveže zemlje na samoj oštrici ašova. Zar to nisi primetio?"

On zavrte glavom.

Iz stražarske sobe Škriljac reče: "Umotao sam ga, gospođo."

"Dobro. Ti, Pauče, hodaj ispred nas, i to opet sa rukama uvis. Ima

ovde još vojnika, znaš. Mogli su oni na tebe jurnuti još pre nekoliko sati, ali su se plašili da ne ubiješ eminenciju ili mene."

Stotinu misli tiskalo se u njenoj glavi. "Osim toga, ako bismo te pustili da ideš iza nas, ti bi mogao doći na pomisao da si, zbog svoje odanosti savetniku Potou, obavezan da pokušaš bekstvo. U tom slučaju, ovaj vojnik bi pucao."

"A i pogodio bih te", reče Škriljac. "Ja retko kad promašim." On šakom potapša Dabricino telo, umotano u polimer, koje je sad nosio preko levog ramena.

"Mogu li spustiti ruku da otvorim vrata?"

"Svakako", reče mu Mejtera Nana, a Škriljac reče: "Sigurno."

"Trebalo bi da objasnim da sam razgovarala sa narednikom redova Škriljca", nastavi Mejtera Nana, dok su polazili iz stražarske sobe. "To je bilo u sfigdan, dan posle izbavljenja našeg Kaldea. Narednik se zove Pesak i prešao je na našu stranu, na Kaldeovu stranu, sa celom svojom jedinicom. Naime, sa svim preživelim pripadnicima, jer nekoliko vojnika iz njegovog odreda ubio je jedan talus."

"Znam kakvo je to osećanje."

"Znam da znaš, Pauče. Ni ti, ni ja, ni narednik Pesak nismo stvorili ovaj rat. Htedoh reći da smo naš Kalde i ja, kao i narednik Pesak lično, i generalisimo Usik, i generalica Saba, imali jedan dogovor, kojom prilikom smo razgovarali o tome kako bismo najbolje mogli upotrebiti ovde prisutnog Škriljca i njegove kolege. I druge naše, malobrojne, vojnike. Razgovor nije dugo potrajao, jer smo svi smatrali da se odgovor manje-više sam nameće. Vojnici poznaju ove tunele, koje niko drugi od nas ne poznaje, iako je naš Kalde proveo neko vreme u njima. Osim toga, oni bi ovde dole mogli susresti neke druge vojnike i ubediti ih da pređu na našu stranu. Dakle, očigledno je najbolje poslati ih u tunele, da izviđaju kako je neprijatelj rasporedio snage, i da pridobiju nekoga, ako je moguće."

"Dobro, ali kako si po blatu na ašovu znala da je on tamo, unutra?"

"Zemlja je bila, kao što rekoh, sveža. Prilično vlažna. Pitala sam koji je grob najnoviji, pročitala sam datum na papiriću, pokazalo se da nije ni približno tako skorašnji. Znači, neko drugi je nešto

zakopavao. Pomislila sam na takozvano 'uvo', ili nešto slično, mada, koliko je meni poznato, Pesak ne raspolaže takvim spravama." Ona začuta. Poče osluškivati odjeke njihovih koraka.

"Pa, kaži", reče joj Pauk.

"Posle nekog vremena shvatila sam da je bolje mesto jedna od onih prostorija. Vojnik inteligentan kao Pesak sigurno bi predvideo da ćemo mi zastati tamo, da jedemo i porazgovaramo. Dalo se pretpostaviti da će on želeti da čuje šta pričamo, jer bismo mogli kazati nešto što bi njemu bilo od koristi. To se i ostvarilo, jer čim smo ušli, ja sam ti počela postavljati pitanja. On je, eto, postavio Škriljca da se unutra sakrije i da nas sluša, a kad smo polazili iz stražarske sobe, dolazili smo ovde."

Prodoše, Mejteri Nani se činilo i prerano, ispod velikih gvozdениh vrata; Ustavica je netremice zurio u Škriljca. Ona mu doviknu: "U redu je, eminencijo! Izbavljeni smo, a Pauk je naš zarobljenik."

Dve erupcije zemlje izbiše oko Ustavice, jedna levo a druga desno od njega: iz zemljanog zida oslobodiše se još dva vojnika.

9. DEO PESA

Njorka je drškom igličara lupao, i to jako, po vratima stare crkvene stambene zgrade u Ciglenoj ulici. Iza njega, Inkus pročisti grlo; bio je to mali zvuk, izvinjavajući, kakav bi se mogao očekivati od zeca ili veverice. Iza Inkusa, dvadeset dvoje muškaraca i žena počеше nešto mrmljati između sebe.

Njorka zalupa opet.

"Unutra je on, borče", saopšti Hamerston. "Naime, neko jeste unutra. Čujem to."

"Ja ne čujem", reče Njorka, "a baš imam dobar sluh."

"Nemaš dovoljno dobar. Da ja razvalim vrata, patera?"

"Ni u kom slu-čaju. Njorka, sine moj, dopusti da ja pokušam."

Umornim kretnjama Njorka se skloni od vrata. "Ako misliš da možeš kucati bolje nego ja, patera, samo izvoli."

"Kad bih ja pokucao, sine moj, odnosno, pokušao pokucati, učinci bi bili istovetni tvojima, u to sam uveren potpuno; ako ne i slabiji; ali moj um, međutim, može se pokazati kudikamo korisniji."

"Patera je najpametniji biološki čovek koji postoji", reče Hamerston gomili. "Najpametniji u celom 'Svitku'." Ljudi su se gurali levo, desno, nastojeći da zavire iza Hamerstona, da vide šta se dešava.

Inkus se ispravi celom svojom, ne osobito velikom, visinom. "Blagosloveno bilo ovo boravište, u najsvetije ime, Pesovo, ime Oca bogova, po čijem poslu i dolazimo. Blagosloveno bilo i u ime Ehidne graciozne, njegove družbenice, i u ime svih njihovih sinova i kćeri jednako, dana današnjeg i svakog budućeg sve dok se Plan Pesov ne ostvari u celosti; i u ime Scile, pokroviteljke grada našeg svetog, Virona, koja je, uz to, i pokroviteljka mene lično."

Hamerston se nagnu ka njemu i šapnu mu bučno, teatralno: "Prestali su da se mrdaju unutra, patera."

Inkus opet napuni pluća. "Patera Skočimiše! Tebe poštujemo i cenimo osećanjem najuzvišenijim, svetim. Ja koji govorim jesam, kao i ti, augur sveti. I ne samo to, ja sam i nešto više, jer ja sam onaj augur koga je Scila Scintilacijska lično odabrala da od sad vodi

Sveštentičko udruženje našeg svetog grada.

U društvu sa mnom jesu dvojica laika koji u najvišoj meri zaslužuju tvoju mnogocenjenu pažnju, jer to su Njorka i Hamersmit, jedan biohemijski čovek, a drugi hemijski, spojeni zadatkom istim, jer njih dvojicu je odabrao Gospod Pes sam, da budu izvršiocu njegove volje, na žrtvovanju kojim sam rukovodio ja, i to..."

Vrata se otvoriše za širinu šake, i ukaza se bledo, prestrašeno lice patera Školjke. "J-je... Jesi li stvarno augur?"

"Jesam, sine moj. Ali ako si ti patera Skočimiš, augur ovog mantejona, onda si pogrešan patera Skočimiš, onaj koga ne tražimo."

Iza Hamerstona jedan od Njorkinih sledbenika, onaj koji je uspeo najbliže prići, reče: "Koji augur! Ovo nije augur, vidi mu žipon."

Inkus se okrete i obrati se tom čoveku, ali ne propuštajući da zaglavi jednu svoju nogu (stopalo, zapravo, ne osobito veliko) u vrata. "Jeste, jeste on augur, sine moj. Zar ja svoju sortu ne znam? Ne može jedna obična tunika mene da zavara."

"Ma nego šta je nego sveštenik", reče Njorka. "Dolazi ovamo, patera." On dohvati Školjku za zglavak šake i silovito ga povuče ka sebi, tako da se ovaj začas nađe ispred vrata. "Kako ti je ime?"

Školjka je samo blenuo u njega; usta je otvarao i zatvarao bez glasa.

"To je patera Školjka, sine moj", saopšti jedan čovek sa belom bradom koji je, umesto Školjke, stao na vrata. Glas mu je bio starački, škriputav i piskutav poput pretovarenih zaprežnih kola, iako je na sebi imao brilijantnu plavu tuniku namenjenu nekom mladom čoveku. "Ja sam patera Skočimiš, i ja sam ovde augur." Njegove oči pomućene od starosti usmeriše se ka Inkusu. "Mene tražiš. U poslednje vreme slabo čujem, ali to sam čuo. Pa, dobro." Skočimiš iziđe iz zgrade i pokretima ruke iscrta znak sabiranja u vazduhu, između Inkusa i sebe; znak mu je bio приметно veći, i po širini i po visini, nego što je trenutno bio običaj. "Radi ono zbog čega si došao, ali pusti Školjku."

Njorka je Školjku već pustio. "E, jeste, ti si taj tip. Imaš sveti prozor u ovom tvom mantejonu, patera?"

"Kakav bi to mantejon bio bez svetog prozora. Kro-krahhh..."

Skočimiš sa zakašlja, posle nekog vremena pljunu. "Kroz godine mnoge ja tom prozoru služih, evo godinu već šezdeset i jednu. Pa..." On začuta, poče sisati desni, a pogledom prelaziti od Inkusa do Njorka i nazad. "Ko je ovde šef?"

"Ja", reče Njorka i pruži mu ruku. "Ja sam ono što zovu 'teodidakt', patera. To je treb'o da ti kaže patera Inkus, ovde prisutan. Mene je prosvetlio Tartaros. Radim, sada, jedan posao za njegovog čaleta. Ovi sa mnom - isto." On trzajem palca pokaza ka Hamerstonu i Inkusu, a onda opet pruži ruku.

Patera Skočimiš se rukova s njim. Šaka mu je bila suva i hladna, a stisak, s obzirom na veličinu, iznenađujuće slab; samo su mu oči na trenutak zablistale. "Hteo sam reći da bih rado umro pred mojim svetim prozorom, sine moj, ali vi niste došli da nas pobijete."

"Naravno da ne. Stvar je u ovome: ti u sebi nosiš jedan deo Pesa."

Školjka, koji se taman bio malo opustio, opet izbulji oči.

"A Pes sada hoće da mu se taj deo vrati. Pa je poslao nas po to."

"Sine moj..."

"To je taj posao koji rekoh da sad obavljam, patera. To je on od mene zatražio, prilikom teofanije."

Jedan od Njorkinih sledbenika uzviknu: "To je bilo ovog popodneva, patera! Bili smo prisutni!"

"Dogodila se još jedna?" Skočimiš podiže izrovašeno, staro lice ka nestajućoj zlatnoj niti koja je jedina još preostala od dugačkog Sunca; na tren se učini da je visok maltene koliko i Njorka.

"U Svinom mantejonu!" uzviknu isti taj sledbenik.

Njorka klimnu glavom. "Ali se ovaj put pojavio sam Pes, patera. To si čuo, zar ne? Kazao nam je da si ti njega jednom prilikom video."

"To jeste", reče Školjka neočekivano.

"E, fino." Njorka je osećao kako se i poslednji zaostatak sumnje u njemu topi, nestaje. Isceri se široko. "To je dobro, patera. To je stvarno dobro! Narod priča kako je mnogo vremena prošlo otkad se ijedan bog pojavio na ijednom svetom prozoru; naime, to je narod pričao pre nego što se pojavila Kipris i rekla nam da možemo da provalimo gde god hoćemo, one noći. Međutim, nikad se nije tačno

govorilo koliko godina je prošlo i koji je to čovek poslednji video boga na svetom prozoru. Pes kaže da si to bio ti, dao nam je tvoje ime, ali nismo znali gde da te nađemo."

Školjka pogleda Inkusa molećivo. "Ne razumem, patera. Da li vi to kažete 'deo' Pesa? Ili mislite 'dao' Pesa, što bi značilo, Pesov mir? Ovaj patera je hiljadama preneo Pesov mir pre nego što su se upokojili. Hiljadama, siguran sam, ali..."

"Ma, komad, parče Pesa", objasni Hamerston. "Kao, da kažem, krišku. Ili, kao kad bih ja sad odvrnuo jedan od mojih prstiju. Deo Pesa."

"Trebaće nam životinje za ovo", saopšti Njorka, pojačanim glasom. "Celo krdo životinja. Slušaj vamo, narode! Našli smo ga. Ovaj ovde ispred mene, to je taj sveti augur koji u svojoj glavi nosi jedan deo Pesa, i to deo koji Pes sad hoće da mu se vrati. Naš posao bio je da ga nađemo. Mislim, posao moj i Hamerstonov, i posao ovog pateru ovde."

Uz Skočimiša se, kao senka, pojavi jedna sibila, pogurena, stara. "Hoće li oni nešto protiv tebe, patera? Prošla sam kroz stambenu. Prekršila sam pravilo, ali ne marim. Ako će ovi - ako će oni tebi neko zlo..."

"Sve će biti u redu, Mejtera", reče joj stari augur umirujućim tonom. "Sve će biti sasvim u redu."

Nastavljajući govor sledbenicima, Njorka im reče: "Nas trojica uradismo svoje, sad ste vi na redu. Hoćete da budete deo ovoga? Deo najveće stvari koja se ikada dogodila? Da vratite Pesa narodu celog svita? Onda sad nabavite životinje, i to dobre. Nabavite ih na svaki mogući način, i dovedite ih ovamo, u ovaj mantejon."

"Ne možeš ti sam izlaziti na vrata, kad neko pokuca", reče Mejtera Mermer, prekorno, Svili. "To jednostavno ne može!"

On opet sede, mutno nezadovoljan što će ono za čim toliko čezne - odmor od hrpa svakojakih dokumenata na radnom stolu ispred njega - biti još jednom odloženo. Grad Viron je na raznim svojim računima u Ministarstvu finansija, zvanom 'Fiskalno' ili 'Fisk', imao ukupno... Svila nekoliko puta lupnu olovkom po radnom stolu, nesvesno oponašajući direktora Lastu. Ukupno nešto preko četiri

stotine hiljada zlatnih kartica. U rukama jednog čoveka, to bi bilo ogromno bogatstvo; ali treba Gardu plaćati, i komisionare, i čate svakojake, i još službenika mnogo raznih, a onda i firme koje su sa gradom potpisale ugovore da čiste ulice i povremeno ih opravljaju.

Kriveći usta, Svila se priseti obećanja - onako lako datog - da će nagraditi sve one koji su se hrabro borili, i na jednoj strani i na drugoj.

Moraće, štaviše, da plati za sva četiri talusa pre nego što mu Lasta isporuči prvog; tako je zapisano u ugovoru koji Svila potpisao pre manje od jednog sata. Ali mnogo pre nego što ti talusi budu dovršeni, Gardi će zatrebati hrana, municija i popravka pet naoružanih lebdelica. (Po deseti ili dvanaesti put tog dana, Svila razmotri mogućnost da pošalje te mašine u tunele, u bitku, i odustade, i ovog puta, od toga.) Za to vreme mora se davati plata i obojici gradskih talusa; samo su dva preostala. Pre izbivanja borbi bilo ih je mnogo više.

Pojavi se ponovo Mejtera Mermer, klanjajući se. "Došao je generalisimo Usik, patera. Želi razgovarati sa tobom bez odlaganja." Usikova zdepasta, masivna prilika bila je već na vidiku: kroz kitnjasto izrezbarena vrata Svila ga je video kako stoji u prijemnoj kancelariji i nestrpljivo se klata napred-nazad.

"Naravno", reče Svila vedro i odlučno. "Uvedi ga, Mejtera, molim te. Izvinjavam se što ti dajem ulogu vratara."

"Nimalo mi nije teško palo, patera, naprotiv."

Iza nje je Usik već umarširao u kancelariju; sledećeg trenutka zaustavi se pred Svilinim radnim stolom i salutira veličanstvenim razmahom ruke, uz čujni sudar uglačanih peta. "Nadam se da ti rane ne stvaraju mnogo problema, Kalde."

"Ni najmanje, generalisimo. Hvala ti, Mejtera - to bi bilo sve."

"Kafu, patera? Čaj?"

Usik odmahnu glavom: ne.

"Ne, Mejtera, ali hvala ti." On joj odmahnu rukom da ode. "Privuci jednu stolicu bliže, generalisimo, i sedi. I opusti se. Jeste li našli...?"

"Nažalost, nismo, Kalde."

"Sedi, sedi. Onda, šta je?"

"Gledao si, kao i ja, paradu." Usik donese bliže jednu stolicu bez

rukonaslona, koja je izgledala suviše malena za njega.

"Zaključio sam da je naša gardijska brigada izgledala zapanjujuće uredno, ako se ima u vidu da je neposredno pre toga povučena iz borbe."

"Pahhh!" Usik tim uzvikom oduva tu temu razgovora daleko od sebe. "Hvala ti, Kalde, ljubazan si. Ali Trivigauntkinje? To je trebalo gledati: Sijufinu hordu."

Svila, koji se pitao kako da pokrene izvesna pitanja koja su tokom popodneva bila u njegovim mislima, pokuša da iskoristi ovu priliku. "Meni se učinilo da su najvažnije bile one stvari koje nismo videli. Ma, sedi, molim te. Ne volim da gledam ovako nagore ka tebi."

Usik sede. "Video si njihovu pešadiju. Nadam se da si bio jednako impresioniran kao ja."

"Svakako."

"Takođe njihovu konjicu. Veoma mnogobrojnu, Kalde. Dvaput brojniju nego što sam ja očekivao." Usik namota oko prsta jedan kraj svojih brkova, čiji su vrhovi bili beli, i povuče.

"Konjica je bila divna, svakako, ali na mene su poseban utisak ostavili njihovvi topovi; nikad nisam video tako velike topove. Da li mi - da li ti uopšte imaš topove, generalisimo?"

"Imamo nekoliko. Nikad nismo imali onoliko topova koliko bih ja voleo. Kakav je tvoj utisak o njihovim letećim kolima, Kalde?"

"Nije ih bilo."

"A talusi? Rado bih čuo tvoje mišljenje, Kalde."

Svila zavrte glavom. "Nećeš ga dobiti, generalisimo. Nijedan njihov talus nije se pojavio. To je pitanje koje..."

"Upravo tako!" Usik pusti brk i razmaha se kažiprstom da naglasi poentu. "Ne bih želeo da se osećaš neravnopravno i postićeno, Kalde. Svaki čovek ima veliko znanje o nekim oblastima, a malo ili nikakvo o drugim. Tako jedino i može biti. Niko ne može predvideti šta će se desiti u ratu, ali komandant mora pokušati da predvidi. Kakve borbe očekuje Sijufica ovde? Horda oblikuje sebe onako kako čovek oblači sebe, jednog dana za lov, drugom prilikom za odlazak u pozorište. Ja sam njenu hordu sada video, i sad ću ti reći."

Svila, koji je i sam nameravao da govori opširno, reče: "Samo izvoli."

"Ona će se boriti na površini, a na ispod zemlje. Štaviše, ne u gradu, ili vrlo malo u gradu. Pešadija je, Kalde, za borbu u gradu, a naročito za odbranu grada. Topovi koji su te toliko impresionirali takođe su za odbranu. Sijuf je naumila da, uglavnom, napada. Zato je dovela konjicu, koja može brzo otići na mesto koje sama Sijuf, gledajući iz vazdušne lađe, odabere, i koja može na tom mestu napasti bez upozorenja. Govorila je o mulama koje uz mnogo napora izvuku njene topove iz gliba; prisluškivao sam taj vaš razgovor, što ćeš mi, nadam se, oprostiti."

"Naravno da si morao sve čuti, stajao si pored generalice Sabe."

"Tačno tako. Zašto ne talusi, Kalde? Mi, u tvojoj Gardi, pomoću talusa izvučemo zaglibljen top, pa i cela tovarna kola, čak; jedan talus je jači od trideset mula. Zašto ne bi upotrebila taluse, i zašto ti ne bi to rekla?"

"Zato što nema nijednog. Primetio sam ja to na paradi, a pre završetka parade počeo sam itekako razmišljati o tome. Možda ne znaju da ih prave u Trivigaunteu, mada bih ja očekivao da će nezaposleni talusi ići i sami u one gradove gde su traženi, pa bi onda išli i u Trivigaunte ako je takav slučaj."

"Zadržali su oni svoje taluse za odbranu svog grada, Kalde. I lebdelice. To su oruđa za forsiranje gradske ulice. Najprikladniji su, dakle, i za napad u tunelu."

"Slažem se."

"Njihovi talusi i lebdelice bili bi uništeni dole u tunelima, u borbi sa vojnicima i talusima Ajuntamienta. Dakle, jasno ti je."

Svila, koji je, pun strepnje, uviđao zaključak čak i mnogo jasnije nego što bi hteo, reče: "Nije mi onoliko jasno koliko bih hteo. Nastavi, generalisimo."

"Moja žena posećuje jednu ženu koja tvrdi da joj ume proreći budućnost." Usik opet povuče brk. "Moja žena kaže da ne veruje u te stvari, ali veruje. Grdio sam je, ali uzalud. Neženja je pošteđen tačno jedne polovine neprijatnih stvari u životu."

"I mi auguri", reče Svila obazrivo, "tvrdimo da umemo predskazati šta će biti. Naime, tvrdimo da se božja volja može pročitati u utrobi životinja prinetih bogovima na oltar. Priznajem da su ovčija creva slabo verovatan 'materijal za pisanje' čak i za božju ruku, ali istorija

navodi mnoge primere predskazanja koja su se ispunila."

Mali osmeh uzdiže Usikove brčine. "Nije ti zasmetalo što sam promenio temu, Kalde."

"Ni najmanje."

"Dobro. Pomenuh tu proročicu zato što je lažna, kao i mnoge njoj slične; ne bih želeo da pomisliš da sam i ja jedan od lažnih proroka poput njih. Ali ako predskažem šta će biti sledeći događaj u ovom ratu, i ako se to ostvari, da li će to povećati moj proročki 'kredit' kod tebe?"

"On je već sad toliki da veći ne može biti, generalisimo."

"Onda će ovo dokazati da zaslužujem poverenje koje mi daješ. Sijuf će poslati velike jedinice u tunele, u bitku. Te njene snage hrabro će kidisati na neprijatelja, razviće se strašne borbe. Očekujem da ćeš ti, Kalde, biti poveden da to gledaš, ako budeš pristao. Naći ćeš tunnel pun-puncijat leševa."

Svila zamišljeno klimnu glavom.

"Čim se vratiš u Juzgado, insistiraćeš da se ti odredi povuku, te herojski nastrojene devojke. Tako će i biti učinjeno, i Sijuf se posle toga više neće boriti u tunnelima."

"Lažan si prorok, generalisimo", reče mu Svila, "jer ja, sad kad sam ovo čuo, neću dozvoliti da se to desi."

"U kom slučaju ćemo mi morati da se borimo tamo, a pošto su tuneli uski, boriće se samo po stotinak, dvesta ljudi u jedan mah. Gubićemo lebdelice, jednu po jednu, kao i taluse, a uz njih i desetine boraca. Biće to spor posao, a dok bude trajao, naše brojno stanje će se smanjivati iz dana u dan. Te hiljade i hiljade boraca generalice Nane, koji su sila tako ogromna. Možeš li ti njih da plaćaš?"

Svila odrečno zavrte glavom.

"Onda, šta će ih zadržati na okupu, ako ne budu imali gde da se bore? Borac ratuje za čast, Kalde, bez obzira na to da li je posredi borac generala Rađe ili njen. Ili se bori iz odanosti. Ili za plen, ponekad. Ali borac čeka samo za pare. Neće da čeka bez para, jer kad nema borbe, ne može se steći ni junačka slava, niti se može poginuti za zastavu, niti ugrabiti neki plen."

"Trivigauntkinje su već sad jače od nas", reče Svila tmurno. "Tako, barem, ja mislim, posle onoga što smo videli danas."

Usik odmahnu glavom. "Nisu još, Kalde, mada su redovi generalice Nane počeli, možda, pomalo da se osipaju. Ali do kraja ove zime..." Usika prekidoše zvuci zvona i Rogovi žurni koraci.

Trojica augura bili su saglasni da Skočimiš treba da ponudi prvu i ujedno najveću žrtvu. Preostale žrtve - osam je dovedeno kroz ledeni sumrak u stari mantejon u Ciglenoj, a očekivalo se pristizanje i drugih životinja svakog trenutka - da budu podeljene, polovina Inkusu, a poliočina Školjki, i to tako da Inkus prinese drugu, četvrtu, šestu i tako dalje, ali svaki da slobodno bira između svih životinja one koje hoće, samo da ne uzme najveću.

Njorka, koji je njihov razgovor pratio kao svedok koji čuti, sada sa zanimanjem isprati pogledom pateru Skočimiša, koji se teturao ka ambionu; to ne jako telo, tu lobanju napola ćelavu, a napola obraslu snežnobelom kosom. U toj glavi je neki delić Pesa Velikoga, Gospoda celog 'Svitka' i oca sedmoro bogova? Da li taj komadić zna da će sad biti uzet?

Ma, naravno, naravno da zna, reče Njorka sebi; mora da zna. On, Njorka, objasnio je celu stvar Skočimišu, zar ne? Kako bogovi mogu da otrgnu od sebe komade, a da ne postanu ništa manji, i kako te komade mogu da uvale nekom tipu u lobanju. Pa, ti vidi. Uvaljeno parče boga može da se ponaša pristojno prema tebi, ali baš i ne mora. Može da ne radi ništa, samo da postoji; Njorka se veoma potrudio da im ovo objasni. Stvar je kao kad se čovek popne magarcu na leđa. Mogao bi da ga tera u krug, u kas, levo, desno; ali samo ako hoće. A ako neće, onda ništa. Može jahač da ispusti uzde, nabaci jednu nogu na sedlo i zadrema, a magarac onda lunja po svojoj, magarećoj volji, pase, pije vodu, ili već čini šta god drugo mu padne na um. Pes je tako puštao ljude da lunjaju, dugi niz godina, ali hoće li ih puštati još dugo?

"Moji vrlo dragi novi prijatelji", počeo Skočimiš, "znam da niste, niko od vas..." On se zakašlja, i lepo se videlo da bi hteo da pljune; ali proguta. "Da niste došli ovamo i doneli bogovima lepše ponude nego što videsmo još od... ne znam kad."

Pogleda pokroviteljski prema sibilama okupljenim oko lomače koju je najmlađa upravo palila na oltaru. "Mejteru Drvenico, ti imaš

bolje pamćenje. Dovedoše, upravo, još jedno tele. To su sad, već, tri teleta. Ne, četiri. Četiri lepa teleta i četiri jagnjeta, i jedno ždrebe. Imaćemo i bika pre nego što počnemo da žrtvujemo, tako mi svega... Šta ono htedoh da te pitam, Mejtero?"

"Kad smo imali bolje životinje", reče mu najstarija sibila. "Imali smo kad si ti došao iz shole, patera. Tada su tvoji roditelji i tvoja tetka doveli junicu i pauna i - o, za ime svita. Meni je to pričala Mejtera Žalfija. Šta li je ono još rekla..."

"Majmuna", obavesti je Skočimiš. "Sećam se tog majmuna, Mejtera." Nije mu se bilo dopalo prinošenje majmuna na žrtvu, a nešto od tog nedopadanja pokaza se na njegovom licu i sad, posle šezdeset i jedne godine. "Nije bitno. Bilo ih je devet, po jedna životinja za svakog od devetoro velikih."

Kao da je u razredu loših đaka, on upre pogled u Njorku i Hamerstonu, i u one Njorkine sledbenike koji su se vratili. "Postoji devet velikih bogova, što bi svi vi mladi ljudi trebalo da znate. To su Pes i Ehidna i njihovo sedmoro dece. Moj otac i moja tetka kupili su tada po jedan dar za svakog od devetoro, da bih ja to prineo tokom mog prvog prinošenja žrtava ovde. Evo, tu, baš tu, na ovom oltaru, prinesoh ja tada. Većinom su životinje bile male. Nekakva ptica pevačica za Molpu, krtica za Tartarosa, i majmun, te tri se sećam."

Inkus, koji je, zajedno sa Školjkom, čekao, počeo da se vrpolji nestrpljivo.

Skočimiš, ako je to i primetio, ničim ne pokaza da je primetio. "Ono što su oni tada radili bilo je veoma važno. Omogućavali su jednom mladom čoveku da krene u..." On se opet zakašlja. "Izvinjavam se. Božja volja, siguran sam. Htedoh samo reći da je ovo što danas radimo još važnije. Jedan bog, i to ne bilo koji nego Gospod Bog Pes lično, kažu mi, saopštio je ovoj novoj gospodi, i pateri - pateri...?"

"Inkusu", reče mu Hamerston, kao šaptač, iz prednjeg reda.

"Inkusu. Šta li je to inkus? Ne verujem da sam ijednog inkusa prineo na žrtvu tokom svih mojih godina. No, nije bitno. Sigurno je neka od onih malih životinja koje žive na drveću i jedu ptičja jaja, a?" Novo zakašljanje. "Rekao im je da ako me nađu... Je l' tako?"

Inkus, koji je trenutak pre toga bio na domak žestoke pobune

protiv Skočimiševih reči, sada ovlada sobom i reče: "Ti, patera, jesi doista onaj augur koga je Pes lično prozvao, ukoliko si taj patera Skočimiš na koga je on mislio."

Školjka dodade, ohrabrujućim tonom: "Ja sam siguran da jesi, patera."

"Ako me nađu, i ako žrtvuju, on će se pojaviti opet, rekao je. Jesam to dobro...?"

Hamerston, Inkus i Školjka zaklimese glavama u znak potvrde, a i većina drugih prisutnih vernika; nastade malo komešanje u zadnjem delu mantejona, jer uđe jedan čovek ogromno visok, vodeći pitomog pavijana.

"Ono što htedoh reći dok naše dobre sibile pale vatru jeste da ovo nije mala stvar. Ovo uopšte nije mala stvar. Teofanije u poslednje vreme u Sunčevoj ulici, a sad i ova sa koje vi dolazite, to su ukupno tri teofanije. Doduše, za mene one nisu ništa novo, zaista ne može niko reći da ih nisam viđao ranije."

Okrete se, gegucavim kretnjama, ali ostajući u ambionu, i zagleda se pravo u Inkusa. "Ti si razgovarao sa Pesom, a?"

"Jesam", reče Inkus, nadimajući se od ponosa.

Skočimiš se opet polako preusmeri ka sredini dvorane. "Pa, dobro, da vidimo. Biće to velika stvar, ogromna stvar. Ako se dogodi."

Mejtera Drvenica mu svečano predade žrtveni nož. To je bio signal da se žrtvena lomača razbuktala kako valja i treba. "Ja ću ono crno tele sa belim licem", odluči on.

"Tica do-đe!"

Bizon je zastao pred Svilinim stolom i salutirao upravo u trenutku kad je Oreb, koji je jahao na Rogovom ramenu, sleteo Svili na glavu; ni najmanji trzaj Bizonove guste crne brade nije odao da mu je ovo smešno, ali se Svili učini da ipak vidi, u Bizonovim hitrim, crnim očima, iskricu smeha. "Poranio sam, Kalde", priznade Bizon. "Došao sam pre zakazanog termina zato što sam želeo da porazgovaram sa tobom o nečemu. Ako se protiviš, shvatiću to. Kaži mi da nisam smeo doći prerano. Ali mi razgovarati moramo, a ja se nadam da ćemo to moći čim završiš ovaj raniji razgovor."

"Mogli smo razgovarati za večerom." Svila je razmišljao o Bizonovom salutiranju. Bizon nije pokušavao da oponaša gardijski razmah rukom i udar pete o petu; da jeste, najverovatnije bi ispao smešan. Pa ipak, njegov stil salutiranja pokazao je uvažavanje prema redu i prema funkciji Kaldea, jasno, jednostavno, čak i privlačno.

"Ali ne nasamo. A jedan deo onoga što imam da ti kažem..." Bizon ostavi tu rečenicu nedovršenu.

Usik ustade. "Mi ćemo o našoj temi morati još da popričamo, Kalde. Ne sad, ali uskoro, nadam se da se slažeš."

Svila klimnu glavom, zbog čega mu Oreb preskoči sa glave na levo rame.

"Sa tvojim dopuštenjem, idem da pogledam kako je mom sinu. Nadam se da će biti u stanju da dođe na večeru. Vratiću se u osam."

Svila baci pogled na časovnik: prošlo sedam. "Naravno. Reci tvom sinu, molim te, da se svi mi veoma nadamo da će on ozdraviti." Usik salutira i okrete se nalevo-krug.

Sklonivši se jedan korak u stranu da bi Usik mogao otići, Rog ubaci: "Šljuk se vratio kod majstora Ksipiasa, Kalde. Zamolio me je da ti to kažem."

Svila htela da kaže Rogu da odsad naziva Hosaana pravim imenom, ali se u poslednjem trenu uzdrža. Ako Hosaan sebe predstavlja imenom 'Šljuk', za to sigurno ima neki razlog.

"Majstor Ksipias je u plavoj dvorani. Kaže da ne mora da te vidi pre večere, osim ako ti želiš videti njega."

"To je dobro." Svila se osmehnu. "Silno su mi potrebni ljudi koji ne moraju da razgovaraju sa mnom. Kamo sreće da je takvih mnogo više. Ti, Rože, idi sad kući, da ne propustiš večeru."

"Kopriva i ja pomagaćemo oko vaše večere ovde. Dobićemo nešto."

"Ri-ba gla-va?" upita Oreb.

"Ako bude ijedna riblja glava, sačuvaću je za tebe", obeća Rog.

"Vrlo dobro, Rože, i hvala ti." Svila opet posveti pažnju Bizonu. "Kad sam čuo da si pre vremena stigao ovamo, ponadao sam se da dolaziš sa vestima da ste našli Mejteru Nanu. Vidim da niste."

"Nismo, Kalde, ali o tome sam hteo da razgovaram sa tobom."

"Onda sedi, i, da čujem. Nemam još mnogo vremena do večere - gosti će sad početi da pristižu - ali razgovor možemo dovršiti i kasnije, ako bude neophodno."

Bizon sede; kao i Usik, izgledao je preveliki za tu stolicu. "Razgovarao si sa Lorijem i sa Potom preko stakla, Kalde."

Svila klimnu glavom.

"Oni sa mnom neće da razgovaraju. To znam, zato što sam pokušao, pre dolaska ovamo. Ali sa tobom su razgovarali, pa bi to mogli opet. Želim da od njih zatražiš da ti omoguće da lično vidiš Mejteru Nanu. Oni tvrde da je ona u njihovim rukama; neka to i dokažu."

"Zašto sumnjaš u istinitost njihove tvrdnje?"

Bizon uzdahnu i pomače se leđima samo malo unazad, ka naslonu. "Znao sam da ćeš to pitati. Ne zameram ti, i ja bih. Ali sam se ipak nadao da nećeš."

"Ja-dan mali!" izrazi Oreb svoje saosećanje.

"Kad zatražim da je vidim", reče Svila, "oni će hteti da znaju razlog. Moraću nešto da im kažem, i to što ubedljivije, da bi nam pokazali Mejteru - pod pretpostavkom da je imaju. "

"Pustićeš me da gledam to?"

"Svakako." Svila zastade, iscrtavajući kažiprstom krugove na obrazu. "Ti si tu i emotivno angažovan. Oreb to oseća, a i ja. Nadam se da nećeš dozvoliti da te tvoja naklonost prema Mejteri Nani, a ni moja, navede na nepromišljenu akciju."

"To se i ja nadam, Kalde." Bizon stisnu dlakave pesnice koje su izgledale velike kao šunke. "Na onom sastanku pomenuo si da si bio u tunelima."

"Lo-ša rupa!"

"Ali bio sam i ja. Možda je trebalo već tad da ti kažem, ali nisam, zato što se nije činilo da je važno, a nisam ni želeo da pomisliš da se pravim važan. Postoji u Orili jedan prolaz koji vodi dole, u tunele; štaviše, siguran sam da postoje i drugi, ne računajući onaj ispod Juzgada kojim su prošli Pesak i njegovi vojnici."

Svila klimnu glavom. Sve do sad nije mu palo na um da je Bizon mogao, u prošlosti, biti lopov. On sada počne preraspoređivati svoj um, da uklopi tu informaciju; a Bizon nastavi.

"Posle nekog vremena obuzela me neka intuicija. Setio sam se jednog mesta koje postoji tamo dole, jedne stare stražarske sobe koju su koristili u ona vremena kad je ispod grada neprestano bilo vojske. Imao sam osećaj da su nju možda odveli tamo, pa sam sišao sa trideset mojih boraca da proverim."

"Lo-ša rupa!" ponovi Oreb; a Svila opet klimnu glavom i reče: "To jeste loša rupa, a ja nisam ni najmanje ubeđen da je tvoj postupak bio mudar, pukovniče. Ali razumem tvoje pobude."

"Našli smo to mesto." Velike šake uhvatile su jedna drugu, i činilo se da su rešile da jedna drugoj otkinu prste. "Vrata su bila otvorena, a mrlje krvi bile su na podu, na mnogo mesta. Mrlje sveže krvi, Kalde."

"A ta krv mogla je biti bilo čija." Svila se nadao da izrazom lica ne odaje pokunjenost. "Rože! Rože, možeš li doći za trenutak, molim te?"

"Kad smo se vratili na površinu, pokušao sam preko jednog stakla da razgovaram sa Ajuntamientom", nastavi Bizon. "Mislim da je i u toj staroj stražarskoj sobi nekada možda postojalo staklo, ali ako jeste, ukradeno je odavno. U svakom slučaju, pokušao sam da razgovaram sa Potom, a kad on to nije hteo, sa Lorijem. Onda sa Tarsierom, pa sa Galagom. Niko od njih nije hteo da govori sa mnom. Tad sam došao ovamo."

"Da li si zatražio od tvog stakla da ono, samo, nađe Mejteru?"

Bizon odmahnu glavom. "Ne, to mi nije palo na um. Smatraš li da bi oni nju mogli držati na nekom mestu gde postoji staklo?"

Rog upade u prostoriju. "Da, patera? Mislim, Kalde."

"Pozno je", reče Svila, "a mene već hvata umor. Izgleda mi kao da sam celog dana samo pozivao ljude na večeru, a na Mejteru sam se oslanjao da pazi ko je pozvan i ko će stvarno doći. Hoćeš li je zamoliti, molim te, da napiše za mene, čim stigne, potpunu listu onih koje očekujemo?"

"Mogu ti i ja reći ko dolazi, Kalde. Ili napisati. Ja sam pisao kartice koje će stajati na stolu ispred svakoga, i raspoređivao ih."

"Pa, da čujem. Ako mi bude zatrebao i spisak, reći ću ti tada."

"Ti ćeš biti na čelu stola, Kalde. Sa tvoje desne strane sedeće generalisima Sijuf. Mejtera kaže da je moramo staviti tu zato što je to

večera kojom joj izražavamo dobrodošlicu u Viron."

Svila klimnu glavom. "Sasvim tako."

"Onda Njegova svesnost. Ona će, dakle, sedeti između njega i tebe."

Oreb se promeškolji nelagodno; Svila reče: "Nastavi."

"Onda generalica Saba, koja komanduje njihovom vazdušnom lađom. Zatim, pukovnik Bizon."

"Ja sam pukovnik Bizon", reče Bizon. "Samo sam malo poranio, da nešto popričam sa Kaldeom."

"Do-bar mali!" iskaza Oreb svoje mišljenje Rogu.

"Rog je jedan od dečaka naše palestere", reče Svila Bizonu. "Vođa dečaka naše palestere, trebalo bi da kažem; vredeo nam je koliko stotinu zlatnih kartica. Nastavi, Rože, molim te."

"Dabome. Pukovnik Bizon, pa posle njega Sijufina štabna oficirka, koja god bude. Onda, sasvim na drugom kraju stola, Mejtera Mermer, mada ja ne verujem da će ona mnogo sedeti i razgovarati sa ljudima, Kalde. Suviše se ona uzbuđuje i brine da nešto ne pođe loše u kuhinji. Ali ta stolica i jeste najbliže kuhinji."

"Naravno."

"Desno od nje sedeće štabna oficirka generalice Sabe, pa Šenila, pa majstor Ksipias."

"Počinjem da gubim uvid", reče Svila. "Gde će sedeti generalisimo Usik?"

"S tvoje leve strane, Kalde. Onda, njegov sin. Kad je došao, zamolio je da njegovog sina stavimo odmah do njega zato što je tom mladiću veoma narušeno zdravlje. On je zabrinut za njega."

"Prirodna stvar", reče Svila.

"Pa majstor Ksipias, levo od Usikovog sina."

"To bi onda značilo, ako sam te dobro pratio, petoro duž desne strane stola i petoro duž leve." Svila poče odbrojavati na prste. "Desno - Sijufica, Njegova svesnost, Saba, ovde prisutni pukovnik Bizon, i Sijufina štabna. Levo - Usik, njegov sin, Ksipias, Šenila, i Sabina štabna."

"Tako je, Kalde, a sa tobom i Mejterom to je dvanaest."

"Tica je-de?"

"Itekako ptica jede." Svila se osmehnu i pogleda Oreba iskosa.

"Ne bih ja ni pomislio da večeram, a da mi ti ne praviš društvo. Na nesreću, ti bi za stolom bio trinaesti, kako stvari sada stoje; to se, međutim, neće desiti, jer ja, evo, tražim od Roga da postavi još jedno sedište, neposredno levo od mene - za generalicu Nanu. Molim te, napiši karticu sa njenim imenom i postavi je na sto kao i za svakog drugog. Zbog ovoga će na levoj strani stola biti nešto malo veća gužva nego na desnoj, ali gosti na toj strani moraće naprosto da to otrpe."

"To je vrlo veliki sto, Kalde, nikom neće biti tesno."

"Znam, video sam ga. Možda će generalica Nana zaista doći. Nadajmo se da hoće. Svakako će biti dobrodošla, ako se pojavi."

"Veoma dobrodošla", zamumla Bizon.

"Zato oni... ne, čekaj malo. A Gljiva? Pa, neće ti, valjda, ona pomagati u kuhinji. Zar neće ona jesti sa nama?"

Rogu kao da je bilo pomalo neprijatno. "Mejtera je smatrala da bi bolje bilo da Gljiva jede u svojoj sobi, Kalde. Ona nije uvek... znaš."

"Unuka Mejtere Mermer", objasni Svila Bizonu. "Ne verujem da si je upoznao."

Bizon zavrte glavom.

"Svakako mora jesti sa nama. Reci Mejteri da ja na tome insistiram. Ali neka ipak sedi blizu Mejtere. Dakle, stavi je na desnu stranu, između Mejtere i Sijufine oficirke. Tako ćemo imati šestoro na levoj i šestoro na desnoj strani, a ukupno četrnaest sedišta - a ješće petnaestoro, jer biće tu i Oreb. Samo, dobro pazi da staviš natpis i za Gljivu i za Generalicu Nanu."

Svila odahnu; sad se osećao bolje nego u ma kom trenutku još od ranog jutra. Njegova 'neformalna' večera pretvorila se u formalnost, a zatim u nešto još važnije, ali čim večeri dođe kraj, biće kraj i formalnostima (koje su mu brzo postajale odvratne). "Moguće je da je ona mrtva", reče on Bizonu. "Iz dubine duše se molim da nije, ali ta mogućnost postoji."

Bizon sumorno klimnu glavom.

"Međutim, čak i ako jeste - čak i ako bismo pronašli njeno telo ili dobili nesumnjivo tačnu vest da je mrtva - ne bismo smeli dopustiti da to Trivigauntkinje saznaju, niti čak da naslute da mi to mislimo. Ona je odnela više pobeda nego ijedan drugi naš komandant; što

bolje izgleda za pobjedu Trivigauntkinje misle da mi imamo, to će nam veću pomoć ukazati. Jesam li jasan?"

Bizon klimnu glavom. "Ne smeju saznati ni njeni borci. Polovina njih bi na svoju ruku krenula da je spasava, kad bi saznala da je u rukama Ajuntamienta."

"A ni tvoji borci. Sasvim tačno." Svila odgurnu stolicu od radnog stola i ustade. "Hajde sa mnom; ima jedno staklo u susednoj sobi."

Šaka starog Skočimiša, zaštićena oklopnom rukavicom, izvuče žrtveni nož, a tele pade na kolena, a onda se preturi na bok. Jedna od mlađih sibilica nastojala je da uhvati u posudu od pečene zemlje krv koja je šikljala obilato. Spretnije nego što je Njorka očekivao da bi starac to mogao, Skočimiš odseče teletu glavu i položi je na vatru. Oko zadnjeg desnog kopita morao se znatno više pomučiti, ali bio je uporan.

Trunčica boje u svetom prozoru privuče Njorkinu pažnju, ali odmah pobeže. Njorka samo stiže da jekne.

Pade u oganj i četvrto kopito teleta, bacajući uvis pravi vodoskok varnica; patera Skočimiš se okreće licem ka svetom prozoru, podiže i raširi obe ruke. "Primi, o Pese Veliki..." ali se zakašlja. Poče ponovo. "Pese koji od svih bogova jesi..."

Prozor se rascveta bojama, ružičastom, ljubičastom i zlatnom. Njorka je gledao otvorenih usta. Boje su plesale, a onda se prikupile u lice nadljudski lepo - lice koje je on video jasno i jednostavno kao što bi video lice bilo koje obične žene. "Vi to mog dragog zovete", reče ona.

"Zovemo, o velika boginjo." Skočimišev sipljivi stari glas bio je sada stariji nego ikad. "Tražimo ga zato što moramo jedan njegov nalog izvršiti."

Njorki se otrgoše reči: "Rek'o je da će doći ako nađemo ovog pateru."

Boginjine ljubičaste oči odlutaše sa Skočimiša. "Toliko ljubavi... Toliko ljubavi ima ovde. Njorka? Ti si Njorka? Nađi je, Njorka. Prigrli je uz sebe. Nikad se od nje ne rastani."

"U redu", reče Njorka, pa ponovi, "u redu." Bilo je teško raspravljati se sa jednom boginjom. "Svakako hoću, Kipris Ljubazna."

Ali Pes nam je dao ovaj posao da uradimo. Morali smo naći ovog pateru, i našli smo ga. Sada moramo naći Pesa, sastaviti, da tako kažem, njih dvojicu."

"Veliki Mantejon. Njorka." Boginjine blistave oči napustiše Njorku, otvoriše još jednom svoja jezera bez dna prema pateri Skočimišu. "Hoćeš li poći, stari čoveče? Dragi, stari čoveče, koji si tako pun ljubavi...? Hoćeš li naći mog ljubavnika, a tvog boga? Skočimiše?"

Stari augur se upinjao da nešto kaže. Školjka reče: "Odvešću ga ja, velika boginjo. Ići ćemo zajedno." Glas mu je, oceni Njorka, postao jači nego ikada ranije.

Iako nije mogao otrgnuti pogled od njenih očiju, Inkus, na kolenima, počeo uzmicati od ekrana. "Ja zavet dadoh..."

"Da sprečiš moje nestašluke." Razleže se Kiprisin smeh, kao sudaranje ledenih zvona. "Da ubiješ pedesetero? Stotinu dece. Ili više, da bi te mala Scila primetila, saslušala. Ružnjikava Scilica, koja je od oca nasledila narav, a od majke pamet."

Inkus kao da je izgubio moć govora i pokretanja.

"Biće vam potrebno da prinesete nešto na žrtvu... Njorka? Ne decu."

"Ne decu", ponovi Njorka i oseti ogromno olakšanje.

"Moj voljeni. Pes? Moj voljeni se dohvatio sa svojom ženom, to se sad događa." Ovog puta dragocena zvona odzvoniše toplinom i veseljem. "Ali ne da bi napravio još... razmažene i zle derištadi. Ne, ne. Nego da je izbriše iz jezgra. Znaš li ti šta to znači? Njorka?" Kiprisin osmeh pronađe Školjku. "Objasni mu..."

"Ne mora da mi objašnjava, Ljubazna Kipris, shvatio sam ja to."

"Biće vam potrebna jedna žrtva. Da biste privukli pažnju mog ljubavnika. Ne dete... Njorka? Nešto neuobičajeno. Razmisli o tome."

"Jedna žrtva, u velikom mantejonu", ponovi Njorka otupelo.

"Nekoliko. Možda. Njorka. Nikakav... predlog... neću ponuditi. Ali noćas. Najhitnije što možete." Sledećih pola sekunde njeno visoko čelo, glatko kao slonova kost, naboralo se od napregnutog razmišljanja. "Taj deo, koji je kod ovog starog, mogao bi mu pomoći u borbi. Nadam se da hoće."

Svila, hramljući, uđe u dvoranu. Jedan od konobara, dovedenih iz

Erminovog hotela, povuče sedište unazad da bi Svila lakše došao na svoje mesto. Ali Svila stade iza sedišta. Ruke sastavi iza leđa. Bizon, smešeći se široko, prođe do svog mesta, blizu kraja stola.

"Dobro došli", reče Svila. Prvobitno je nameravao da im poželi dobrodošlicu u ime bogova, ali te reči su se sasušile neizgovorene. "Dobro došli u ime grada Virona, svi vi. Veoma žalim što vas nisam mogao pojedinačno čekati, kad ste dolazili; ali bio sam zauzet razgovorima sa pukovnikom Bizonom. Mejtera vam je već poželega dobrodošlicu, u ime Scilino, siguran sam."

Na kraju stola, Mejtera Mermer klimnu glavom.

Ksipias šapnu: "Sedi, momče! Hoćeš da ti se pogorša noga?"

"U tom slučaju", nastavi Svila, "ja vama želim dobrodošlicu u ime Izvanaša, onog boga, dakle, koji je mene prosvetlio, i jedinog u koga imam poverenja."

"Dobro ovaj kaže, Kalde", reče Usik, odgurujući svoju stolicu unazad. "Ako ne sedneš, moj sin i ja moramo ustati, jer kako da sedimo dok naš starešina stoji." Bledi barjaktar levo od njega već se trudio da ustane.

"Naravno. Bilo je to nepromišljeno od mene, generalisimo. Izvinjavam se tebi i sinu tvome." Svila sede i zaključa da mu je ta stolica, načinjena od rezbarenog ružinog drveta, previsoka. "Htedoh reći da imam poverenja u njega, za sada, iako mi je veoma teško da u bilo kog boga imam poverenja."

"Mi smo kao deca, patera Kalde", reče mu Kvecal, a Oreb odlete sa Svilinog ramena i slete na najviši nivo kristalnih ukrasa na lusteru. "Dete mora imati poverenja u svoje roditelje, čak i kad oni to ne zaslužuju."

Bledi zastavnik diže pogled, sa sevom besa; na njegovom licu to je ličilo ne samo na osećanje nego, u jednakoj meri, i na simptom. "Šta to vas dvojica sugerišete!"

"Ništa, Matak, ništa." Otac svojom krupnom šakom poklopi sinovljevu šaku.

Sijuf se na ovo nasmejala, smehom prozračnim, prijatnim i neizveštačenim. "Takvo naše osećanje prema Sfiksi, Kalde. Ali zar se mi svađamo tako brzo? Kod kuće naše pravilo da nema bitke pre četvrte boce."

"Dobro vam je to pravilo", reče Bizon, i dalje osmehnut. "Ali bi još bolje bilo: posle desete."

Mladi oficir se već opustio. Opet je sedeo klonulo na svojoj stolici. Svila se takođe smeškao. "Ne znam kako idu prave formalnosti za ovo, ali ova večera je ionako sasvim neformalna. Generalisima Sijuf, jesi li upoznala ovu družinu sa kojom večeraš? Znam da znaš Njegovu svesnost i generalisima Usika."

"Iednu prisutnu osobu bih naročito želela upoznati, Kalde Svilo. Ovu tako perspektivnu devoiku koia sedi do maiorice Hadale."

Majorica, žena visoka i mršava, sa tvrdim licem, oko četrdeset godina stara, reče: "Ona se zove Šenila, generalisima. Privremeno stanuje ovde u palati."

Sijuf uzvi jednu obrvu ka Svili. "Ia iznenađena da nisi postavio da sedi do tebe. Lako bi se smestila između mene i tebe."

"Dobra ma-la!" reče Oreb, sa svog visokog uporišta, Sijufi.

"Majorica Hadale je tačno rekla", reče Svila Sijufi. "To je Šenila, bliska prijateljica. Toliko toga se nadešavalo od kad sam je upoznao, da bih mogao reći: stara prijateljica. Pomagala je Mejteri u ovoj zgradi; je li tako, Šenila?"

Šenilin pogled bio je oboren ka tanjiru. "Jeste, patera."

"Znaš li još nekog? Majstora Ksipiasa?"

"Ne imala to zadovoljstvo." Sijufin pogled ostao je prikovan za Šenilu.

"Majstor Ksipias je moj učitelj mačevanja, i moj prijatelj, kao i najbolji mačevalac koga sam ikada video."

"I bogat, momče! Bogat! Zatražio si da otvorim prozor, sećaš se? Gore kod Ermina! Svi su te čuli! Misliš da su mogli posle toga da ne navale kod mene? Razvališe mi vrata, koliko nadiru! Od molpindana dvostruko naplaćujem, od juče trostruko. Istina!"

"Baš mi drago što tako dobro prošao", reče mu Sijuf. "Tvoi Kalde pominje mačevaocce. Moguće da nikada ne video mačevalicu. Moraiu se uskoro mačevi ukrstiti, za njega."

Svili se vrati u sećanju kako je Zumbula, mlatarajući azofom, svojevremeno odglumila 'mačevanje'. Da bi prikrio svoja osećanja, reče: "Zanemarujemo ovog barjaktara. Ni generalisima Sijuf ni ja nismo imali prilike da te upoznamo, zastavniče. Time smo samo bili

na gubitku, uveren sam. Jesi li mačevalac? Kao konjički oficir, moraš biti."

"Ja sam zastavnik Matak, Kalde", saopšti mladi oficir učtivo. "Moj mač bio je isukan protiv tebe. Siguran sam da to znaš. Sada čeznem da ga ponovo isučem, boreći se na tvojoj strani."

"Prvo moraš povratiti zdravlje", reče mu otac.

Kvecal promrmlja: "Moliću se ja za njega, generalisimo. Mi auguri poučavamo ljude da se mole i za svoje neprijatelje. Pokušavamo, bar, da to i sami činimo. Ali retko se nama augurima pruža prilika da se molimo za svoje neprijatelje, jer mi neprijatelja imamo vrlo malo ili nimalo. Zahvalan sam za ovu priliku."

Mejtera Mermer bila je jednako zahvalna za priliku da razgovor skrene ka religiji. "Gospod Pes nas uči tako, zar ne, Prvi govorniče?"

"Ne, Mejtera." Kvecalova ćelava glava počela se njihati u levu i desnu stranu na dugačkom, naboranom vratu.

Matak reče: "Ja bih da se izvinim, Vaša svesnosti. Bio sam grozničav..." Ali kad pogleda Kvecalu u oči, njegov glas utihnu i prestade.

"Moj sin ima strašne snove", objasni Usik svima za stolom odjednom. "Pa, čak i kad je budan..." Prekide ga stizanje vina, ogromne boce bogato okićene prašinom i paučinom.

"Imamo prostran podrum ovde", reče Svila Sijufi, "a to je delo mog prethodnika. Stručnjaci mi kažu, nažalost, da se veliki deo, najverovatnije, ukiselio. Ja o tim stvarima ne znam ništa."

Podrumar mu nasu u čašu pola prsta; oslobodi se laka aroma koja je nagoveštavala divlje cveće. "Nije ovo, Kalde."

"Uistinu, nije." Svila zavrte bledu tečnost u čaši. "Zaista nije potrebno da probam. Nijedna ceremonija ne bi mogla značiti manje od toga." Pa ipak, on okusi piće i klimnu glavom.

"Nijedna, osim ovih predstavljanja ko je ko", reče Bizon neočekivano, "ako je generalisimina inteligencija na onom nivou na kome ja zamišljam da jeste. Ja sam pukovnik Bizon, generalisima."

"Ne nepotrebne", reče mu Sijuf, "Pa ipak, ia slušam o tebi, i dobiyam opise i to, vidim, tačne." Pustila je da joj podrumar napuni čašu do pola, a onda mu je kretnjom pokazala da se udalji. "Ti Nanin prvi podređeni. Donedavno, iednak sa mnogima drugima. Sada

iznad njih, samo njoj odgovaraš. Zar ne?"

"Da, ja sam prvi u lancu komandovanja ispod nje."

"Tako cenjen da Kalde Svila razgovara sa tobom nasamo pre večere. Čestitam."

Sijuf zastade, pređe pogledom preko svih prisutnih. "Prisutna samo još jedna osoba koiu ne poznaiem. Ova tanka devoika pored moie pukovnice Abandže. Takođe član Kaldeovog domaćinstva? Lepa Šenilo, ti moraš poznavati nju. Reci mi."

"Zove se Gljiva. Unuka je ove Mejtere", objasni Šenila. "Mi se brinemo o njoj."

"Unuka usvojenjem, pretpostavljam."

Šenila, posle izvesnog oklevanja, klimnu glavom.

"Zdravo, Gljivo. Ia sam generalisima Siuf iz Trivigauntea. Možemo li se nadati da ti uskoro snažna ratnica? Ili sveta žena, kao tvoia baba?"

Gljiva ne odgovori. Podrumar zastade, sa bocom nadnetom nad Gljivinu čašu. Mejtera Mermer preklopi čašu svojom levom šakom, a Svila odmahnu glavom.

"Vidim. Zaista ne srećno. Kalde Svilo, poznaieš moiu generalicu Sabu, a čuo i imena pukovnice Abandže i maiorice Hadale. Zar mi nećeš reći o praznoj stolici levo od tebe? Ne pročitah karticu pre nego što sedoh... Ali ne, čekai!" Sijuf podiže ruku. "Dai da pogodim. Moie mesto počasno: ugledni gost. Ali drugo počasno ne za Usika, kao što očekivala, nego nekog drugog. Ko zaslužuie izuzetnu počast, ali to ne niko naš, jer Ždral koi spasao tebe od nepriatelja sada mrtav."

Svila neupadljivo iscrta znak sabiranja.

"Reci mi ako dosad sve tačno rekla. Ako Ždral živi, želim znati to."

"Ne, on je mrtav. Kamo sreće da nije."

Jedan konobar, čija se livreja razlikovala od ostalih, uđe sa poslužavnikom punim predjela; taj ostavi prvi tanjirić ispred Sijuf, a Svila tad prepoznade da je to Hosaan.

Ako je uopšte prepoznala Hosaana, Sijuf to ničim ne pokaza. "Znači, Ždral otpisan. Svakom oficiru ovde dopuštena jedna osoba kao pratilac. Takav običai imamo, mislim dobar. Moia osoba

pukovnica Abandža, moie generalice Sabe osoba - maiorica Hadale. Tvog generalisima osoba njegov sin. Ali ovde i pukovnik Bizon. Nana međutim - ne prisutna."

"Tu si sasvim u pravu", reče Svila Sijufi, nastavljajući da proučava, krajičkom pogleda, Hosaana, koji je dodao Sijufi natpis sa imenom Mejtere Nane. Svila je na ovu večeru lično pozvao Bizona i zaboravio mu reći da može dovesti jednog svog podređenog oficira; ali sad prećuta tu svoju omašku, ne videći zašto bi je pominjao.

"Tica je-de?" Izneto meze sastojalo se između ostalog i od ostriga iz jezera Limna; Oreb ih je osmatrao gladno.

"Naravno", reče mu Svila. "Siđi i jedi šta god voliš."

Oreb nervozno mahnu krilima. "Mala ka-že."

"Ja?" Šenila diže pogled ka njemu. "Orebe, kako je to lepo od tebe! Polaskana sam, zaista jesam. Uvek sam mislila da više voliš Njorku." Ona proguta, a Mejtera Mermer je osmotri ispitivački. "Ali ne zameram ti, jer volim ga i ja. Doneću ti gomilu ovoga, pa jedi do mile volje, kao što patera reče." Oreb slete, glatko, sa lusteru.

Sijuf upita Svilu: "On mrtav, tai Njorka?"

Svila odrečno odmahnu glavom.

"Ne mrtav, pa, prema tome, ova karta", Sijuf je podiže, "treba da glasi na njegovo ime. Zar ne? Živ, kažete vi. Ali vaša generalica Nana - iednako mrtva kao moi doktor Ždral."

Kvecal upita: "Jesi li ti u to sigurna, generalisima? Imam dobre razloge da mislim drugačije."

"Na osnovu sečenja ovaca?"

"Mnoge smo ovce rasporili, bojim se."

"Iedno božanstvo i nama govori, takođe. Uzvišena Sfiksa više voli naš grad nego iedan drugi. Ona iedina od svih bogova govori nama na našem drevnom jeziku, onako kao što se govorilo u kući moie maike, a danas u moioi."

Svila reče: "To je taj 'visoki trivigauntski'? Nikad nisam čuo taj jezik, ali sam čuo za njega. Možeš li nam reći nešto na visokom trivigauntskom? Neku molitvu ili nešto iz poezije?"

Sijuf odmahnu glavom. "Ne on za rasonodu na večernjim zabavama, Kalde. Reći ću ia nešto drugo, ono što i nameravala. Ovo: niedan drugi grad ne tako blizak svoioi boginji kao mi.

Pogledajte sebe. Imate boginju, kažete vi. Scilu. Međutim, vaše žene - robinje. Da Scila mari za vas, marila i za vaše žene."

Matak zausti da se usprotivi, ali Sijuf pojača glas. "Mi, srcu Sfiksinom bliski, ne kasapimo zveri da bi njenu volju pročitali u otpacima. Svakog dana njoj se molimo, ne uznemiravamo ie pitanjima nego nudimo iskrene molitve. Kad nešto želimo znati, pođemo i ustanovimo. Vaša Mejtera Nana ubijena." Ona pogleda Sabu, tražeći potvrdu za ovo, a Saba klimnu glavom.

"Ovo ne priatno", nastavi Sijuf, "i kamo sreće da ne ia ta koia to saopštava. Ona otišla da pregovara sa neprijateljem, zar ne?"

Bizon, sa mesta desno od Sabe, odgovori: "Da, tako je."

"A kao obezbeđenje uz nju, iedan sveštenik. Neprijatelj ih ubio oboie. Naime, neprijatelj kaže da su oni zarobljeni, ali ia razgovarala sa njihovim vođom, tim muškarcem Lorie; on ne može pokazati ni nju, niti njega." Sijuf je čekala da neko kaže nešto protiv ovoga, ali svi su ćutali.

"Vaša Nana bila duhom sasvim izuzetna. Šteta što ia sa njom ne razgovarala. Ili se čak borila školskim mačevima, da ovai stari čovek vidi kako se to radi. Sve što mi rekoše ukazuje na njenu duhovnu uzvišenost naiveću. Sigurno otpor pružila pri zarobljavanju. Neki idiot ubio i nju i sveštenika, gnusan zločin. Ia o tome doznala posle naše parade, odmah uputila naše radne brigade da kopaiu. Naći ćemo mi te tunele, napraviti nove ulaze blizu velikog iezera, i uskoro naći onai koi će nas odvesti do tog takozvanog 'Aiuntamienta' Virona. Onda, osveta za Nanu."

Bizon baci pogled ka Svili; Svila klimnu glavom, a Bizon tada reče: "Moram ti reći, generalisima, da smo Kalde i ja videli generalicu Nanu u ovom staklu pre nego što smo seli. To što je Kalde rekao da se ostavi mesto za stolom i za nju predstavlja, rekao bih ja, svojevrsan signal. Hteo je da pokaže svoju nadu da je ona još živa."

"I da će se uskoro vratiti", dodade Svila.

"E, sad, ta stolica", reče Bizon, gestom pokazavši prazno mesto za stolom, "nije samo simbol. Kalde Svila je od jednog monitora izvukao slike koje je monitor snimio pre nego što smo mu se obratili. Na slikama smo videli generalicu Nanu i još četvoro ljudi, kao i nekoliko vojnika i nekoliko životinja; hitali su, svi zajedno, kroz jedan

tunel. Ona bi se nama mogla pridružiti, ovde, pre nego što završimo večeru."

Sijuf zbora usne. "Nana u rukama vojnika? Nepriatelja, dakle, zar ne?"

Saba spusti vinsku čašu. "Vironski vojnici su zaštitili Kaldea kad su ga neki gardisti u činu redova pokušali ubiti, gospođo. Ovo pomi... nijj..." Njen glas se izmeni, a usta joj se isktiviše jezivo. "Našla sam je, Svilo. Bila je na pijaci. Kupila je malu životinju koja govori. Vodi je tamo gde ih ubijaju."

10. JEDAN ŽIVOT ZA PESA

Prvi se ispenrao narednik Pesak. Mejtera Nana, iscrpljena, praktično ugušena pepelom koga je u vazduhu tunela bilo vrlo mnogo, pomisli da je baš čudno da je rupa dovoljno velika da se vojničko krupno čelično telo može provući kroz nju. Ona lično je očistila oltar starog mantejona u Ulici sunca mnogo puta, i svaki put je videla tu četvrtastu rupu za pepeo - i dobro zapamtila njenu veličinu: ni upola od ove.

Mejtera Nana poče govoriti sebi da sigurno nešto nije zapamtila dobro.

"Ove, je li, žrtve?" upita Ustavica i zakašlja se, bacajući pogled ka tunelskim bogovima, oko godinu dana starim, koje je Eland vodio. "Za, hm! Pesa. Za, dozvoli jednu stvar: duha? Njegovog."

Škriljac klimnu glavom. "Tako kaže Prolokutor."

"Vi tvrdite da je Pes mrtav", reče Mejtera Nana. Nije bila uverena ni da je tako nešto uopšte moguće, a kamoli da se dogodilo. "Vratio se kao duh, a?"

"Jeste, generalice."

Bitum dodade: "Mi ne kažemo da se to dogodilo, nego da je to ono što on tvrdi." Pokretom glave Bitum pokaza prema rupi u koju su, okomito nagore, otišle sada i Peskove pete. "Narednik mu veruje. Verujem, manje-više, i ja."

Urus se primače Mejteri Nani. "Oni su poludeli, gospođo, svi nuklearno-hemijski. Slušaj, mi smo biološki, je l' tako? Ti i ja, i Pauk, i ovaj ovde Eland. Pa čak i ovaj dugački kasapin."

Jedva je razaznavala Urusove crte lica u svetlosti koja je, zbog velike količine pepela u vazduhu, bila sad sasvim slaba; ali je, ipak, sebi sasvim dobro i živopisno predočila njegov zlobni i užagreni izraz.

"Mi biološki moramo da se držimo zajedno, razumeš?" nastavi Urus. "Zajedno, svi za jednog, a? Kako ovi pričaju, trebalo bi da smo mrtvi odavno."

"Nas i treba sve pobiti, nije šteta", progundā Pauk.

Peskov glas okonča ovaj razgovor; dopre do njih, kao šuplji

odjek, iz okomite rupe iznad njihovih glava. "Sad augur. Dajte ga ovamo."

Ustavica je virio u rupu. "To je mantejon, mislim, tamo? A?"

"Majtejon, i to veliki, patera. A i prilično mračan. Sačekajte malo."

Liskun je već čučnuo kod Ustavicinih nogu. "Ja ću te zgrabiti za noge, patera, jesi razumeo? Onda ću te podizati u rupu. Ti digni ruke, pa se pomogni sam. Kad budeš dobro zavučen u rupu, ja ću gurnuti i tvoja stopala uvis, najviše što mogu. Možda ćeš morati malo i da se pentraš, svojom snagom, pre nego što Pesak uspe da te uhvati za ruke." Najednom se mračna rupa pretvori u pravougaonik svetlosti.

Ovaj je veliki, pomisli Mejtera Nana; mora biti. Ovde prinose gomile žrtava, sagore puna kola drva svaki put.

Vrati se Peskov glas odozgo. "Ovde imaju i uljane svetiljke. Upalio sam dve, za tebe."

"Hvala!" povika Ustavica nagore. "Moja, je li, najdublja, hm, zahvalnost. Sine moj." On spusti pogled ka Bitumu. "Spreman sam, da? Diži me."

"Ništa ti neće biti, eminencijo", reče mu Mejtera Nana smirujućim tonom.

"Ti se, čekaj, čekaj, molim te, bojiš? Da se ja bojim." Ustavica se osmehnu; zubi mu postadoše vidljivi, pri tome, u svetlosti "Da izronim u svet, je li, svetlosti, opet, ja bih - jaik!"

Liskun ga je dograbio za zglavke stopala i već ga počeo dizati. U jednom trenutku Ustavica se zanjihao opasno, i činilo se da mora pasti; ali Pauk gurnu Ustavicine kukove, dovoljno da se ovaj vrati u uspravan položaj. Sledećeg trenutka već je bio i rukama i glavom u rupi.

"On stiže, naredniče!"

"Reč je o ovome", izgovori Urus Mejteri Nani praktično u uvo. "Oni su utuvili u glavu da mora nešto daju Pesu. A to ih je ubedio znaš ko, vaš šef."

"Njegova svesnost", reče Mejtera Nana i okrete se ka Urusu. "Ne mogu ni da zamislim Njegovu svesnost ovde, dole, u ovim tunelčinama, mada znam da je, sa Kaldeom, bio ovde."

"Ne mogu ni ja da ga zamislim. Ali vidiš..."

"Ćuti", reče mu Mejtera Nana. Zagleda se u Elandove zveri. "Liskune, kako ćemo podići ove zveri kroz rupu?"

"Razmišljao sam ja o tome", reče Liskun. "Gledaj ovo."

On čučnu ispod rupe u kamenu, pa se odbaci nogama i polete silovito uvis, a onda se, u rupi, poče pentrati.

"Ali vas dvojica svakako ostanite ovde da podignete generalicu i mene", reče Pauk Škriljcu i Bitumu.

"Naravno." Sad kad Liskun nije bio tu, Škriljac se nasloni leđima na zid od broskog kamena. "Dodavaćemo ih kao što dodajemo puške. Videćeš."

Bitum pokaza, jednim prezrivim pokretom ruke, otvor iznad njih. "Ovaj Liskun zapeo da dobije još jednu trakicu. Imali smo mi jednog kaplara iz Osme čete, al ga zeznuo talus u onoj velikoj borbi pre neki dan. Ovog puta će verovatno biti unapređen neko iz naše čete, a Liskun misli da bi to mogo da bude on."

Liskunov glas dopre odozgo. "'Aj dosta priče tamo dole. Daaaj puške, ba."

"Evo, evo", reče Škriljac i podiže puške, uvezane u jedan svežanj, u rupu. Bitum objasni: "Uvez'o sam ih jednom praćkom, lakše se rukuje."

Svežanj pušaka ode gore, okružen zvucima struganja, lupkanja, zveckanja. Škriljac nagnu glavu unazad i na jednu stranu, da bi uputio Mejteri Nani ironičan, širok osmeh. "On u rupi visi naglavačke, znaš? Narednik ga drži za noge."

Pauk se zakašlja. "Možda bi ti mogla sledeća, generalice."

"Rado bih", priznade ona, "ali ću poći poslednja. To je moja dužnost, pošto sam najviši prisutni starešina."

"Pa, ja ne verujem da ti možeš skočiti donde", usprotivi se Škriljac.

Ona se okrete ka njemu. "Ja ne mislim da možeš skočiti donde generalice. Ili gospođo. Dajem ti taj izbor, redove, a to je više nego što bih ti trebala dati."

"Da, gospođo. Ipak ja mislim da ne možeš, gospođo, pa bih rado ostao dole da ti pomognem, gospođo."

"To neće biti potrebno." Mejtera Nana se okrete drugom vojniku. "Redove Škriljac."

"Da, gospođo!" reče Škriljac zauzevši, oštrom i naglom kretnjom, stav 'mirno'.

"Veoma spretno si se poslužio tom praćkom. Kad ti i redov Bitum dodate onima gore te životinje, i kad pomognete Pauku, Urusu i ovom drugom osuđeniku..."

"Eland", reče Eland, progovorivši prvi put od kad su stigli u ovaj najmračniji deo tunela.

"Hvala. I Elandu, da se popnu, napravićeš improvizovani konopac od nekoliko praćki, sa omčom na kraju, u koju ću ja moći da stavim jedno stopalo. Možeš li to?"

"Svakako, gospođo."

"Dobro. Učini tako. Onda ćete me izvući. Poslednju."

Pauk reče: "Ipak ćeš ostati dole sama, makar to bilo samo minut-dva."

"Ove..." Nju zahvati razdirući napad kašlja. "Ove životinje. Ne znam kako da ih nazovem."

"Bufovi", reče Eland.

"Hvala." Ona pljunu. "Ne dolazi u obzir da ih zovem 'bogovi', to mora prestati. Dakle, moglo bi doći još bufova, ali nadam se da neće. Moliću se da ne dođu. Ali ako dođu, pobiću ih. Ako ih ne vidim na vreme, ili ako slabo gađam, poginuću."

"Ostaću ja s tobom", reče joj Pauk.

Ona zavrte glavom. "Samo jedan..."

Odozgo, iz rupe, Liskun doviknu: "Daaaj boga." Škriljac podiže iznad glave jednu od životinja, i to stražnjicom nagore. Životinja se opirala, migoljila, divlje kolotala očima; krv se slivala sa žile kojom su joj vezali čeljusti.

"Ne znam da l' bi ih mog'o pripitomiti ovako velike", progundā Eland, "al šteta da propadnu."

"Ja sam ih uhvatio, gospođo", objasni Bitum Mejteri Nani. "Ovi biološki ovde, i ja, ostali smo pored onog mrtvog biološkog koga si ostavila. Znali smo da će... bufovi... da dođu, privučeni mirisom."

Škriljac dodade: "Verovatno su Liskun i narednik zbog toga iskoračili iz zemljišta baš u onom trenutku, gospođo. Narednik je smatrao da bi se bufovi mogli uplašiti i pobeći ako bi se ti vratila po onog mrtvaca."

"Možda. Razumem da vojnik može da uhvati takvu životinju. Ali nije mi jasno kako si ti, Elande, uspevao da hvataš bufove bez pomoći ijednog vojnika."

"Kad su mnogo manji. Mladunce." Eland pogledom isprati drugu vezanu zver koju poslaše gore. "Mi poubijamo velike, to se mora. Onda mladunce napadneš s leđa i navučješ im brnjicu na njušku."

"Pa, i tako, moralo je biti opasno."

On slegnu ramenima, ali taj pokret njegovih ramena, kosturno mršavih, bio je jedva primetan. "Ja bih da se penjem sledeći. Da budem sa njima. Može?"

Odozgo Liskun doviknu: "Daaaj sad biološke ljude."

"Može, naravno", reče Mejtera Nana Elandu. Gestom pokaza ka rupi na tavanici; Škriljac podiže Elanda.

"Nemoguće je postići da te oni zavole", reče Eland, dok mu je glava nestajala u otvoru, "mada sam ja, ipak, postig'o možda i to, malčice."

Liskun mu, iz visine, reče: "Drž."

"Ako bufovi ne dovedu Pesa, gospoja", reče Urus, "a neće, znam da neće..."

"Ne možeš ti to znati", reče Mejtera Nana.

"Onda ćemo biti na redu mi. Ja i Eland. I ovaj", reče Urus, prstom pokazavši Pauka. "Sa tvojim odobrenjem. Onaj narednik..."

"Sine moj." Mejtera Nana priđe Elandu tako blizu da mu se cev pištolja-igličara u njenoj ruci zabila u rebra. "Bila sam do krajnosti popustljiva prema tebi. Dopuštala sam da mi se obraćaš sa 'gospoja', ili već kako god ti je palo na pamet. Ovaj moj propust moraću svakako da pomenem kad se sledeći put budem ispovedala, ako do ispovedanja stignem. Uбудuće imaš da me oslovljavaš izrazom Mejtera, a to je reč koja znači majka. Jesi li razumeo?"

"Da, nema problema, Mejtera."

"Dobro je." Ona mu se osmehnu; bila je za glavu niža od njega. "Kao majka, tvoja duhovna majka, moram ti nešto objasniti. Molim te, pripazi najoštrije što možeš."

Urus ćutke klimnu glavom. Odozgo, iz rupe, Liskun reče: "Sledeći."

"Idi ti, Pauče", reče Mejtera Nana i okrete se opet Urusu. "Nisam

imala mnogo vremena da procenim tvoj karakter, ali neki utisak sam ipak stekla. Ne mnogo povoljan po tebe."

Pošto on ne reče ništa, ona nastavi. "Nimalo povoljan. Neću te upoređivati sa čovekom kao što je narednik Pesak. Iako nije pobožan, on je odlučan, energičan, odan i razumno čestit. Dovoditi ga u poređenje sa tobom bilo bi grubo nepravedno prema njemu. Neću te upoređivati ni sa Njegovom eminencijom. Njegova eminencija ima manje fizičke hrabrosti, čini mi se, nego što imaju mnogi drugi muškarci. Pa ipak, on hrabrosti ima više nego što bi površni posmatrač mogao zaključiti, to sam videla; njegova marljivost i pobožnost upravo su mu obezbedili visok položaj u Udruženju sveštenika. On je, osim toga, i inteligentan, a svoju mentalnu oštrinu, koju je od bogova dobio, stavlja bogovima na raspolaganje - njegovi naponi u tom pravcu su, možda, čak i preterani."

"Imaš li ti kočnicu na toj stvarčici, gospoja?"

"Obraćaj mi se sa Mejtera. Insistiram na tome."

"Dobro, dobro!" Drhtavim glasom Urus ponovi: "Je li ti to zakočeno, da ne opali? Mejtera?"

"Ne, sine moj, nije zakočeno." Ona duboko udahnu. "Ćuti i slušaj. Od toga zavisi tvoj život, a vremena nemamo mnogo. Ja sam i generalica, i sibila. Kao sibila, trudim se da pronađem nešto dobro u svakom čoveku i, mada će ovo možda zazvučati neskromno, najčešće uspevam. Nalazim mnogo dobroga u Njegovoj eminenciji, što bi se i dalo očekivati. Nalazim više nego što sam očekivala u naredniku Pesku. Ima dobroga i u redovu Liskunu, i u ovoj dvojici redova koji su prisutni, a to su redov Bitum i redov Škriljac. Nije to neka visoka vrsta dobra, možda, ali je prisutna u obilatim količinama. Pokušala sam naći nešto dobro u Pauku, i našla sam više nego što sam se usuđivala nadati. Svetlucanja dobrog u Elandu tako su slaba da se jedva daju primetiti, pa ipak, ona nesumnjivo postoje." Ona uzdahnu. "Ja kad se premorim, počnem suviše da pričam. Nadam se da si me pratio."

Urus klimnu glavom. Ona zapazi neku slabašnu igru svetlosti na jednom njegovom obrazu. Posle pola sekunde shvati da je to znoj koji, hladan, curi kroz sloj sivog pepela na Urusovoj koži. Nakvašeni

pepeo postajao je crn i tekao je nadole u 'rečicama', kao rastopljena šminka.

"Kao generalica, imam dužnost da potučem neprijatelja. To se postiže ubijanjem neprijateljskih muškaraca i žena. Meni je to odvratno, ali šta je - tu je. Ti si neprijatelj, Uruse. Pratiš li me i sad?"

Odozgo Liskun doviknu: "Spreman sam za sledećeg."

"To ćeš biti ti", reče Mejtera Nana Bitumu. "Imaj u vidu šta sam ti rekla o pračkama."

On salutira, uz zvuk čelika. "Odmah ću početi s time, gospođo."

Ona još jednom preusmeri pažnju na Urusa. "Ti si, rekoh, neprijatelj. Zar treba ja, koju nazivaju mačem Ehidninim, da te poštedim, sad kad si mi na milost i nemilost?"

"Ti se boriš protiv Ajuntaća, je l' tako? E, pa, generalice, kunem se svakim prokletim bogom koji postoji da nisam ni..."

"Tišina!" Ona mu, u ljutnji, još dublje zabi u rebra cev velikog igličara, onog koji je donedavno bio Paukov. "Istinu kažeš, to je sigurno. Nikad nisi služio Ajuntamientu. Ali u krajnjem opisu neprijatelj je zao. Zlo je krajnji neprijatelj svih nas."

Ona začuta. Slušala je zveket, sve slabiji, koji je stvarao Bitum pentrajući se, uz Liskunovu pomoć, kroz četvrtastu rupu. Slušala je, takođe, uzdahe večno prisutnog vetra, kao i Urusovo grozničavo disanje. "Pepela nema tako mnogo kao donedavno", reče ona.

Škriljac klimnu glavom. "Sad je manji broj onih koji ga nogama uznemiravaju i podižu u vazduh, gospođo."

"To je, valjda, razlog. I one gadne beštije su se bacakale." Ona zabi pištolj u rebra Urusu najjače što je mogla; on jauknu.

"Ali i ovaj. Umorna sam, Uruse. Užasno sam umorna. Spavala sam na podovima, pešačila sam mnogo liga. Povremeno zaboravim šta sam rekla i šta sam nameravala reći. Mislio si da mi otmeš igličar, maločas."

Škriljac se tiho nasmeja: metalni zveket, tvrd, suv i tih.

"To si, nesumnjivo, i mogao. Nesumnjivo možeš. Oteti igličar od jedne umorne žene, koja je mnogo manja od tebe, a uz to ti stoji sasvim blizu, na dohvat; trebalo bi da to postigneš bez problema. Svako, a ne samo ti." Čekala je.

"Ako to ne misliš pokušati, diži ruke uvis. Inače bih mogla povući

obarač zbog nekog tvog, i najmanjeg, pokreta."

Urusove ruke se lagano podigoše.

"Kažeš da nisi služio Ajuntamientu. To je tačno. Razgovarala sam ja sa savetnikom Potoom, Uruse. Jasi li to znao?"

On odrečno zavrte glavom.

"Jesam. I sa Paukom, koji je služio Ajuntamientu i služio bi opet ako bi mogao. I sa izvesnim brojem gardista, a naročito sa generalisimom Usikom, koji je Ajuntamientu služio mnogo godina. Saslušavala sam ja i zarobljenike. I nije se našao baš nijedan u kome ne bih otkrila barem nešto dobro. Savetnik Poto je najgori, smatram. Pa ipak, čak ni Poto nije u celosti zao."

Iz otvora Liskun doviknu: "Ajde sada generalica i onaj preostali biološkić?"

Mejtera Nana uzmače, onda pokaza Urusu prema prostoru tačno ispod rupe u kamenu. "Upozoravam te, Uruse, pošteno: moram videti bar nešto dobro u tebi, i to u najskorijoj budućnosti."

Njegov osmeh bio je u isti mah jadan i užasan. "Pustićeš me, gospoja? Da se popnem?"

"Zovi me Mejtera!"

"M-mejtera, Mejtera. Ja sam i onda mislio da sam se izvuk'o, znaš, al našli smo se u jami, u proklesoj jami, a onda smo morali da bežimo nazad u tunel sa onim starim..."

Škriljac ga dohvati za zglavke nogu i podiže. "Ovaj nema rane na nogama kao onaj malopre, Mejtera, kod koga si to, možda, i primetila."

Mejtera Nana spusti pogled ka igličaru i oseti da je počela da klima glavom.

"Od onog malopre ostao mi je gnoj na šakama, pa sam ih morao..." On silovito gurnu Urusa nagore, tako da ovome glava i grudi nestadoše u rupi. "...oprati, ako se može tako reći, pepelom."

"Toga su nesumnjivo povremeno ujedale, makar možda samo malo, životinje koje je čuvao", reče Mejtera Nana rasejano. "Možda baš one koje je patera Inkus poubijao." U tom slučaju, Eland i Inkus su mogli sresti Njorku; ona odluči da ih pita o tome, i uzgred pomisli da Urusa ne treba da ubije pre nego što ga pita o tim stvarima.

"Ostaćeš dole, generalice?"

"Ostaću sve dok redov Bitum ne spusti konopac sa omčom. Da, ostaću, kažem. Penji se ti, Škriljče. Čim budu spremni ovi gore da te prihvate."

Igličar je stvarno, sve ovo vreme, bio otkočen, kao što je i rekla. Da li je ona, dakle, bolja osoba, zato što govori istinu? Ili je gora, jer je tolikom pričom prikrivala nameru da puca u Urusa, za šta na kraju ipak nije prikupila 'petlju'? Ona sad ispusti igličar u jedan od velikih pobočnih džepova svoje pocepane, prljave mantije, osmotri kako Škriljčeva stopala nestaju gore u otvoru, a onda sede u pepeo da čeka ono što stigne prvo: Bitumove pračke navezane jedna na drugu ili te životinje za koje su vojnici govorili da su 'bogovi' a Eland da su 'bufovi'.

Bizon spusti nazad na tanjir fazanov batak, koji nije ni okusio. "Po dve zlatne kartice svakome od njih, Kalde?"

Svila klimnu glavom, neprestano gledajući Gljivu. "Da. Nisam nameravao to da ti kažem noćas, pukovniče. Tačnije rečeno: nameravao sam da odluku donesem tek ujutru."

Saba poče: "Predlažem..."

"Ali ako Gljiva može odrediti mantejon prema kome se kreće, donoseći životinju za žrtvovanje, ona žena za koju sam Gljivi rekao da je traži, imaću puno posla sutra. Osim toga, bolje je objaviti odmah, da bi čuli i generalisimo Usik i generalisima Sijuf. Poslaćemo dobrovoljce kući već sutra, a svakome od njih daćemo po jedno kreditno pismo koje će u Fisku on, ili ona, moći da razmeni za dve zlatne kartice."

"Kalde..." reče Usik i pruži ruku preko praznog sedišta Mejtere Nane. "Biće potrebno više od jedan dan samo za uzimanje oružja od svih njih."

Svila odmahnu glavom. "Nećemo im oduzimati oružje. Neka svako zadrži svoje - to oružje je sada njihovo."

Saba pogleda generalisimu Sijuf, a kada se ova ne oglasi, Saba reče: "To je nečuveno. Vrhunac nerazuma. Ludilo." Šenila uhvati Svilin pogled i klimnu glavom. "Ona je u pravu, patera. Ideja ti je stvarno šano-dušo."

On se obrati Mejteri Mermer, na drugom kraju stola. "Ti mi

nedavno reče nešto što je veoma uticalo na mene, Mejtera; znaš da nema osobe čije bih gledašće cenio više nego tvoje. Da li bi nam htela sada to ponoviti?"

"Ne mogu, patera, ne sećam se šta je to bilo."

Ksipias ubaci: "Zar im ne bi mogao samo dozvoliti da zadrže mačeve, momče?"

"Pa, mačeve teško da bih im mogao ikako uzeti; njihovo su vlasništvo. Šenila, ti se slažeš sa mišljenjem da ja ne bi trebalo to da učinim. Zašto ne?"

Saba odsečno reče: "Zato što su to, devedeset posto njih, muškarci, a to znači nestabilni, kao i svi muškarci." Šenila dodade: "Poubijaće se između sebe, patera."

"Naravno da će se oni između sebe ubijati - to su oduvek i radili", reče Svila. Obrati se Sijufi. "Moj mantejon je u kvartu za koji mi kažemo da je kvart Sunčeve ulice. Trebalo bi da objasnim da, iako reč 'kvart' znači 'jedna četvrtina', u našem gradu, zapravo, ima mnogo kvartova, mnogo više od četiri; reč kvart, u našem gradu, zapravo označava bilo koji deo grada opsluživan jednim mantejonom."

Sijuf je možda nagnula glavu na jednu stranu, možda i ne; pokret je, ako se uopšte i dogodio, bio malen do neprimetnosti. "Pedeset hiljada, Kalde Svilo? Svako sa puškom?"

"Ima ih više od pedeset hiljada, svakako, ali nemaju svi puške sa debelom municijom. Pušaka ima valjda pedeset hiljada, možda i koju hiljadu više."

Pošto mu Sijuf nije postavila nikakvo dalje pitanje, on reče: "Nasilan je to kvart; većina augura rekla bi da je najgori u gradu. Graniči se sa Orilom, koja je, kako mi to kažemo, prazan kvart, što znači da nema u sebi nijedan mantejon. Međutim, jedan mali broj ljudi iz Orile ipak dolazi u naš mantejon, baš kao što izvestan broj 'naših' odlazi u Orilu da kupuje kradenu robu. Htedoh reći da retko kad prođe nedelja dana bez jednog ili dva ubistva, a često budu i po tri ili četiri. Kad neko odluči da nekog ubije - ubije ga. Da li ima pušku debeljaču ili pištolj igličar nije bitno; ono što ima, to i upotrebi. Neki upotrebe bodež ili mač. Ili sekiricu, ili sekiru, ili cepanicu."

Priseti se Njorke i dodade: "Krupan, snažan čovek može

jednostavno da udari nekoga slabijeg pesnicom i da ga rita do smrti. Grupa ljudi očigledno može to isto; znam za jedan slučaj gde je jedan napasnik, koji je silovao dete, ubijen tako što je desetak žena kidisalo na njega kuhinjskim noževima, makazama i lopaticama za mlaćenje veša."

Hadale mu reče: "Može i jedna žena, sama, ubiti jednog muškarca, Kalde. Kod nas se to često dešava, a za ovim stolom sedi jedna žena koja je ubila nekoliko muškaraca."

"Nije to retko ni ovde, majorice; a u vezi je sa onim što je Mejtera Nana rekla, a što je mene toliko impresioniralo. Jedna žena iz našeg kvarta došla je ovog popodneva da razgovara s njom, a Mejtera ju je pitala: zar se ne bojiš da ideš pešice kroz grad, toliko daleko, kad praktično svako ima igličar ili debeljaču. A žena joj odgovori: ne, jer imam i ja."

Svila zastade i na taj način pokaza da očekuje komentare. Saba zareža: "Ima da te zbrace u roku od šest meseci ili manje, Kalde."

"To bi se lako moglo desiti", reče on i raširi ruke. "Ali ne silom, jer sila neće ni biti potrebna - nemam ni najmanju želju da ostanem na ovoj dužnosti ako me narod ne želi. To je glavna razlika između Ajuntamienta i naše strane, zapravo. Ipak, mislim da si pomenula nešto važno. Razlog što Ajuntamiento nije dozvoljavao da se narod naoruža puškama debeljačama ili raketnim bacačima poput onog koji mi je Šenila opisala danas po podne sastoji se u tome što je takvo oružje uspešno i protiv vojnika, kao i protiv boraca u oklopu. Ajuntamiento je verovao da, ako narodu uskrati to naoružanje, može ostati na vlasti dokle god ima na svojoj strani odanost vojske i Garde."

"Veoma trezveno uverenje", izjavi Saba.

"Možda je trezveno, ali u stvarnosti nije dejstvovalo baš najbolje. Pre nekoliko dana, naš narod je savladao stotine gardista i oteo im oružje... Vidim da vas nisam ubedio."

Saba zavrte glavom.

"Dopusti mi, onda, da kažem ovo. Generalísimo Usik kaže da bi mu bio nedovoljan jedan dan za posao prikupljanja naoružanja od dobrovoljaca generalice Nane."

Bizon napomenu: "Pod pretpostavkom da ga oni žele predati."

"Dabome. Najbolji borci bi nam predali oružje čim bismo mi to od njih zatražili, ali najgori bi ga sakrili - a to je upravo obrnuto od situacije koju bismo želeli. Osim toga, za novu podelu tog istog oružja istim ljudima bio bi potreban, opet, barem jedan dan, a nama dobrovoljci mogu zatrebati u bilo kom trenutku, bilo kog dana."

Kvecal, koji je samo klimao glavom iznad svog tanjira na kome je hrana ležala sasvim nedirnuta, promrmlja: "Sto hiljada kartica je velika svota, Kalde. Možeš li ti toliko da platiš?"

Svila zavrte glavom.

Ksipias uzviknu: "Pa, onda nemoj, momče! Ne čini to!"

"Ne možemo mi sebi priuštiti da to uradimo, majstore Ksipiase", reče Svila i osmehnu se ironično. "Ali, opet, ne možemo sebi priuštiti ni da to ne uradimo. Kao prvo, ja sam obećao da ću bogato nagraditi one koji su hrabro ratovali kako na jednoj, tako i na drugoj strani, ali dosad ništa od toga nisam ispunio. Može postojati hiljadu potreba za čije zadovoljenje mi nemamo dovoljno para. Nesumnjivo i postoji. Ali jedna stvar je iznad svih drugih - u jedan rizik zaista ne možemo da uletimo - a to je da narod pomisli da su moja obećanja bezvredna. Zato će sutra, kao što rekoh, svaki borac generalice Nane i pukovnika Bizona dobiti svoje dve kartice, kao i dozvolu da se vrati svom domu i svojim poslovima. Oni kojima su date puške ili drugo naoružanje sada će doznati da je to postalo njihova svojina. Tako, barem, niko neće moći da tvrdi da su se ljudi borili na našoj strani, a onda kući otišli nenagrađeni."

Sijuf se nasmeši. "Kao i ti, Kalde Svilo, i ja takođe mislim da horda generalice Nane može nama zatrebati, i to vrlo skoro. Kad ih pozoveš, oni će doći, ier su prvi put nagrađeni baš lepo."

"Hvala. Većina naših finansijskih nevolja proističe iz svakojakih poslovnih operacija koje..."

Dok je on to izgovarao, uđe Hosaan, noseći ogromno pečenje na veličanstvenom zlatnom poslužavniku. "Ljudi iz Erminovog hotela mogu nastaviti to da rade, Šljuče", reče mu Svila. "Zamolio bih te da pripremiš letelicu - biće mi uskoro potrebna."

Oreb uzlete nad sto, napravi dva-tri obazriva kruga, a onda se skrasi na Svilinom ramenu. "I ti-ca."

"Ideš i ti, Orebe, naravno, ako želiš."

"Kaži mi do kraia, Kalde Svilo, veoma me zanima."

"Htedoh reći da bi se naša gradska vlada valjala u bogatstvu kad bi poslovne firme plaćale porez uredno, generalisima. Vojska generalice Nane, kad dobije kartice u šake, uglavnom će ih i potrošiti, i to vrlo brzo. To bi trebalo da donese narodu talas blagostanja. Ako tada svojski zapnemo da naplatimo davno zaostale poreze, možda ćemo čak i uspeti da sustignemo svoje budžetske obaveze."

Sijuf pogleda duž stola, ka Sabi. "Ti meni rekla da on lud. On ne lud. Samo pametnii nego ti. To ne isto."

Zar ne bi mogli i mrtvi da vaskrsnu i da ponovo hodaju svetom? Postoje priče o takvim stvarima; priče koje počеше da proleću pred očima Mejtere Nane, dok su je vojnici izvlačili kroz uspravni četvrtasti 'tunelčić' u steni.

Pa, ja sam bila prineta na žrtvu, pomisli ona. Trebalo je to da mi bude jasno kad je savetnik Poto naredio Pauku da me presavije preko kolena. I ona jedna kapljica udarila me je među oči. Kako bi divno bilo kad bi i svi drugi žrtvovani mogli da se uzdignu iz zemlje kroz neki ovakav otvor!

Vrh otvora bio je bleštavi kvadrat iznad nje: svetlost toliko jaka da tamo, sumnje nema, pada preobilje zraka podnevnog sunca. Ne, nego celo Pesovo dugačko sunce sručuje svoj zlatni sjaj kroz prozore tog mantejona u koji ona uzlazi. Posmatrala je, očarano, kako se iznad nje pokreću Liskunove metalne ruke, vidljive samo kao obrisi, dok je podižu, polako ali postojano. Jedan zahvat; drugi; treći; i tako redom.

Onda ka njoj posegnu i jedna ruka od krvi i mesa, Ustavicina, dugačka, sa plavim venama; ona je uhvati i uz njegovu pomoć se pope iz omče na kraju 'konopca', zakorači na pod popločan mozaikom. "Eto, Mejtera, mi smo te, vidiš jednu stvar. Čekali. Narednik jedva čeka da, da, hm. Krene dalje, a?" Ustavicino lice bilo je umiveno, prljava mantija iščezla, skupoceni ogrtač bio je zamenjen drugim, još skupocenijim.

Ona pogledom potraži te prozore koje je sebi bila u mislima dočarala, očekujući da u njima vidi poplavu sunčane svetlosti; ali

nigde ih nije bilo, okolo su bile samo desetine svetih svetiljki od kamenog kristala, a iz svake se uzvijao po jedan visok, dugačak plamen. Osim toga, na oltaru je buktala jaka vatra.

"Ja, dozvoli, molim te, jednu stvar: pripalio", reče Ustavica, prateći kretanje njenog pogleda. "Činilo se da će zatrebati."

"Nego šta. Vidim da si se i umio, sredio. Mogu li zapitati gde, eminencijo?" Ona primeti da se Urus udaljava, malo-pomalo, prema zadnjem delu prostorije, i povika: "Naredniče! Zaustavi onog zatvorenika!"

"U, u, je li. Odajama za oblačenje. Kod sakristije, da. Za sibile. Ormani, ima, ima, da se razumemo: garderobe tamo. Tako su bar meni, heh, rekli."

"Trebaće mi voda i sapun", reče ona. "Topla voda, ako je moguće. Ti si se oprao, to je jasno."

Pauk ubaci: "Narednik želi da prinese žrtve odmah sad. On..." Narednik Pesak, koji se postavio između Urusa i izlaznih vrata, reče: "Prolokutor nam je rekao da će doći Pes, gospođo. To sam ti raportirao. U pitanju je Pesov plan, koji, to u našim stalnim naređenjima stoji zapisano, ima preimućstvo u odnosu na bilo šta drugo." Liskun klimanjem glave pokaza da je saglasan sa ovim.

"Ima, naravno da ima. Ali postoji i mogućnost da Pes ne dođe. Moramo biti spremni i za taj ishod. Kažem to, iako nikako ne volim da se nađem u istom položaju kao ovaj Urus, koji je čvrsto uveren da Pes neće doći. Ali ako dođe, kao što se nadamo, mi moramo izgledati kako dolikuje, moramo ga dočekati pristojno. Ne samo ja, nego i svi vi ostali." Ona pođe za Ustavicom, na uzdignutu platformu, zatim pored oltara krunisanog lomačom.

"Lokalitet, a? Šta kažeš?" upita Ustavica, čije je lice bilo na domak širokog osmehivanja ili čak i cerenja.

"Šta je sa 'lokalitetom', eminencijo? Ako me pitaš da li znam gde smo..." ona baci pogled uokolo, "odgovoriću ti da nemam pojma. Nisam ni znala da ovakav mantejon postoji."

Uđoše u sakristiju, triput veću od Sviline u Sunčevoj ulici; jedna policica nudila je dugačak niz vrčeva obloženih draguljima, a u panj od mirisnog sandalovog drveta bilo je pozabadano desetak žrtvenih noževa čije su drške od zlata ili slonove kosti bleskale dragim

kamenjem.

"Ovde sam ja službu božiju držao nebrojeno, ovaj, puta", obavesti je Ustavica. "Pet stotina puta, je li? Hiljadu puta, daaa-da. Neosporno neka brojka tako uzvišena. Ovo je, hm, oratorijum abolitus, privatna kapela ispod Palate prolo, prolokutorske. Ovde prinosi Njegova svesnost, ne? I auguri koji su na, na ad-mi-nis-trativnim dužnostima. Ovde mi nudimo bogovima naše... retko viđene. Opskurne. Usluge."

On htjede da pođe, ali ga ona uhvati za prostrani rukav odežde. "Prostorija u kojoj se mogu oprati? I možda pozajmiti jednu čistu mantiju?"

"O, jes, jes, jes-te! Desna, je l' hoćemo jednu stvar? Vrata." On ih otvori za nju. "Trebalo bi da ima, je li, rezu. Iznutra. Nesumnjivo, nesumnjivo. I tople vode. Rezervoar, da kažemo?" Pokaza prstom ka plafonu. "Ispod - je li? - u zapadnoj kupoli."

Ova prostorija bila je dvaput veća od njene spavaće sobe u kenobi, sobe za kojom je toliko čeznula. Ona zahvalno zatvori vrata za sobom i zamandali ih. Dva ogromna ormana sa garderobom; jedna kada; bakarna korpa, rešetkasta, valjda za prljavo rublje; na jednom zidu ogledalo visine čoveka, na drugom zidu staklo za razgovor. U uglu jedan sto.

Ona otvori jedan orman, nađe pet-šest čistih ženskih mantija različitih veličina; najveću okači i raširi preko stakla za komunikaciju, onda izvrte sve iz džepova na sto, svuče mantiju i baci je u korpu. Verovatno to ne vredi ni prati, to je mantija upropašćena bespovratno. Ali Udruženje njoj duguje, ili bi trebalo da joj duguje, barem stotinu novih, ispravnih mantija.

Ona, namrštena, skide i gaćice, veoma zaprljane, i kombinezon, i prsluče. Odluči da sve to na kraju ipak opere, osuši i pokloni nekim sibilama jednako siromašnim kao što je ona sama.

Ali kad je izula cipele i poludugačke čarape - ah! - to je bio Glavni procesor sam. Doduše, da bi to uradila morala je da sedne na pod, što je vodilo ka zaključku da ovde neće biti čistih čarapa. Zato ona odmah oprala ove koje je upravo izula, iscedi ih stiskajući ih najjače što je mogla, i okači ih preko otvorenih vrata ormana sa odećom, da se suše.

Česma levo od nje oslobodi mlaz vode koja je u prvi mah bila samo mlaka, ali zatim prijatno vrela. Ona pretpostavi da negde u palati Prvog govornika crkve postoji nekakav kotao za grejanje vode. Mejtera Oranža, poreklom iz bogataške porodice, pričala je o takvoj raskoši, ali Mejtera Nana nikad nije ni sanjala da bi tako nešto moglo biti na raspolaganju sibilama.

Morala je prati ruke triput (mirisavim sapunom!) pre nego što su mehurići, koji su se slivali sa njih, prestali biti crni od prljavštine. Pa, i tad, tanki polumeseci ostadoše joj ispod noktiju. To je, zatim, sredila pomoću vrha jednog od malih projektila zvanih 'iglice'.

Činilo joj se da je njeno sitno, izmoreno lice jednako prljavo, ako ne i gore; umila se još jednom, obazrivo tapkajući ogrebotine, uboje i opekotine, oprala je i kratku, smeđu kosu, a zatim mokrim sunđerom istrljala celo telo, ne mareći nimalo za barice mlake vode koje su se stvarale na podu sa crvenim pločicama.

Kroz teška vrata probi se Ustavicin svađalački glas. "Ovaj, ovaj... narednik, je li, Pesak. On bi hteo da..."

Ona oseti kako joj se licem širi onaj njen zli, mali osmeh, mada je nastojala da to suzbije. "Reci mu da bih ja najradije sendviče, ekselencijo, i pitaj ga šta zna o vojnom sudu."

"Ti... to, u smislu. Neozbiljno, molim te le..."

"Ništa neozbiljno. Reci mu to, i pitaj ga što sam rekla." Videći, u ogledalu, kako izgleda, bila je užasnuta. Ne dali bogovi da je Bizon ikad vidi ovakvu!

Naravno, svi su izgledi da to neće poći za rukom ni Bizonu, niti ijednom drugom muškarcu ikada. Svejedno, muškarci ne vole toliko mršave noge, uzana bedra, male dojke - osobine kod nje izražene, činilo joj se, mnogo i premnogo. A ipak, bila je zgodna, pre dvadeset godina; mnogi ljudi su joj to govorili, a mnogi od tih bili su muškarci.

Lepojkica, sa blago zatalasanom kosom boje divljeg kestena. Neki od tih tipova možda su lagali, neki sigurno i jesu. Ali svi, baš svi? To nije verovatno.

Drugi orman sa garderobom bio je izdeljen na pregrade koje su većinom bile prazne; u jednoj je, ipak, našla čist kombinezon, u drugoj čiste gaćice sa kratkim nogavicama, doduše, za nekoliko brojeva veće, ali sa učkurom koji se, srećom, mogao zatezati po

volji. Obuče ih; zateže i veza ućkur. Prsluče ne nađe. Ali ovo njeno staro prsluče koje više liči na traku... ako ga odmah opere i iscedi kao čarape...

Poneta naglim talasom pobune u sebi, ona baci prsluče u koš. Šta njime da pokrije? Šta to ona ima, što bi bilo u prslučetu sadržano? Nosila ga je, sve do sad, samo zato što su joj prvo majka, a zatim i Mejtera Ruža, govorili da mora. Sada je, bez njega, u ovom požutelom kombinezonu, izgledala baš isto kao što bi i sa njim.

Skide, naglim pokretom, mantiju sa stakla i pljesnu rukama. "Monitore? Monitore!" Proteklih nekoliko dana već je koristila ovakva stakla, ali se u svakoj takvoj prilici osećala nelagodno.

"Da, madam." Ploveće sivo lice bilo je u isti mah i puno poštovanja i ravnodušno.

"Pogledaj me. Nedostaje mi jedan bitan deo ženske odeće. Koji?"

"Nekoliko, madam. Haljina, madam. Dugačke čarape i cipele."

"Osim toga?" upita ona, okrete se postrance i izdiže se na prste. "Šta još?"

"Ne bih znao, madam. Mogao bih ponuditi nagađanje."

"Nemoj se truditi." Ona uze najmanju od raspoloživih mantija u prvom ormanu. "Znaš li ko sam?" Na tren je bila obmotana tamom, onda mantija pade na svoje mesto, oko njenog tela. Ali kapu nemam, pomisli ona. Kape nema nikako.

"Prepoznajem Vas, gospođo. Vi ste generalica Nana. Ne znadoh Vaš identitet, do sada. Da li biste želeli da Vam se obraćam tom titulom, generalskom?"

"Kako god voliš. Da li je iko pokušavao stupiti u vezu sa mnom?"

Monitorovo lice se rasplinulo u crtice koje su preletale s kraja na kraj ekrana; to je potrajalo samo jedan sekund. "Nekoliko osoba, madam. U ovom trenutku pokušava kapetan Serval. Želite li razgovarati sa njim?"

Ona oseti da bi to ime trebalo da joj bude poznato. Međutim, nije joj značilo ništa. Ona klimnu glavom. Najbolje je da ustanovi ko je taj i šta hoće, i tako da reši stvar.

Lice monitora se preuredi. Revizija je donela boje, okruglu donju vilicu, velike gorde brkove. "Generalice!" Energično salutiranje, koje ona vrati maltene refleksno.

"Generalice, meni je naredio generalisimo Usik da te obavestim o situaciji ovde."

Ona klimnu glavom. Gde li je 'ovde'?

"To je odred iz njihove Prateće konjičke brigade, generalice. Rasporedile su stražu oko nas, koja, dok ovo govorim, stražari rame uz rame sa nama. Zahtevao sam da njihova oficirka objasni takvo ponašanje generalisimu Usiku, ali ona odbija."

"Ahmmm." Mejtera Nana duboko udahnu i požele da ima na šta da sedne. "Dozvoli da prvo kažem, kapetane, da je zadovoljstvo videti te opet."

"Za mene takođe, generalice. Velika čast."

"Hvala, kapetane. Žao mi je što si još kapetan, dodala bih. Razgovaraću sa generalisimom o tome. Pomenuo si Prateću konjičku. To je naziv jedinice?"

"Jeste, generalice."

Vrati joj se uspomena na Potov kotlić prepun ključale vode. "Moraćeš mi oprostiti, kapetane, ali bila sam izvan veze proteklih nekoliko dana." Ali je osećaj bio kao da je proteklo nekoliko nedelja. "Meni je rečeno da je horda Trivigauntea krenula prema granicama našeg grada. Treba li da shvatim da je ta Prateća konjička brigada njihova?"

"Jeste, generalice. Elitna regimenta."

Reč 'regimenta' bila je sasvim nova za nju. Svejedno, ona nastavi. "Šta je to trebala oficirka iz Trivigauntea da objasni generalisimu?"

"Ja sam tražio da ona objasni na osnovu čega ona i njene žene nameću stražu oko našeg Juzgada, generalice, kad smo tu već, i stražarimo, moji ljudi i ja." (Znači, to je njegovo 'ovde', gotovo sigurno.) "Da vidimo mi ko je dao takva naređenja i sa kojom svrhom."

"A ona, koliko shvatam, neće da odgovori ni na jedno, ni na drugo."

"Neće, generalice. Samo ponavlja da su njena uputstva: da štiti Juzgado, sve dok joj ne stigne obaveštenje da je te dužnosti oslobođena. Nijednu reč preko toga."

"Generalisimo Usik zatražio je da me obavestiš o toj situaciji. Gde

je on?"

"U Kaldeovoj palati, generalice. Na večeri je sa Kaldeom. Javio mi je da je Kalde video tebe, generalice, u svom staklu, i da je naredio da se na večeri čuva jedno mesto i za tebe, za stolom. Generalisimo Usik mi dade i uputstvo da od tebe zatražim da im se svakako pridružiš na večeri, ako si u mogućnosti."

"Meni je potrebnije spavanje nego hrana." To joj je izmaklo, nehotice.

"Ti sebe goniš prejako, generalice. To sam ja primetio i ranije."

"Možda. Možeš li mi reći koja si naređenja primio od generalisima Usika u vezi sa tim Trivigauntkinjama?"

"On je mišljenja da su one saznale za neku pretnju Juzgadou, generalice. Od mene se traži da saradujem. Trvenja između moje komande i njihove ne sme biti uopšte." Kapetan načini pauzu prepunu značenja. "Ili što manje... Ja treba da istražujem situaciju i javim se njemu sa sledećim raportom, ako otkrijem išta značajno."

"Njemu i meni."

"Da, generalice. Kao sad."

"I pukovniku Bizonu, nadam se. Ako ti generalisimo Usik nije rekao da javljaš pukovniku Bizonu, ja ti to naređujem sad. Reci mu da smatram da je položaj generalisima Usika predostrožn."

Neko je kuckao na vrata.

"Pukovnik Bizon se sada takođe nalazi sa Kaldeom na večeri, generalice. Generalisimo Usik je rekao da će ga obavestiti."

"Dobro. To će, dakle, biti sve, kapetane. Hvala ti što si me upoznao sa događajima." Ona uzvratila njegovo salutiranje.

"Monitore, da li je pukovnik Bizon bio jedan od ljudi koji su pokušavali dobiti vezu sa mnom?"

Kapetanovo lice posive i izoštri se. "Da, madam."

"Želim da razgovaram s njim sada. On je u Kaldeovoj palati." Nejasno se prisetila da je tu palatu videla prošle godine kad je išla da prinosi žrtve u Velikom mantejonu, ogromnoj zgradi na čijem se pročelju uzdizao red za redom prozora sa zatvorenim kopcima, poput naslaganih redova mrtvačkih kovčega, dugačkih, ali uzanih; tada se stresla i okrenula pogled na drugu stranu. "Evo me, za trenutak ću doći, eminencijo!"

Monitor reče: "Ja sam toga svestan, madam. Zamoliću nekog da pozove pukovnika Bizona pred staklo, madam."

Ona će ga videti - i on će videti nju: ove umorne oči, beskrvna usta, kao što joj ogledalo maločas pokazao; mokru kosu zalepljenu za lobanju, lice koje je svo crno od modrica, a nasred čela - krastu. "Monitore?"

"Da, madam?"

"Govoriću sa onim ko dođe pred staklo, ma ko to bio." Ovo je bila najteža odluka u celom njenom životu, teža čak i od onog zatvaranja očiju u trenucima Kiprisine teofanije. "Nije potrebno da govorim sa pukovnikom lično."

"Da, madam."

Prođe minut. Dva. Sive crte lica potekoše, pretopiše se, postadoše lice jednog mršavog muškarca čije su oči bile nekako u senci, kao nadsvođene, skrivene. "Da, generalice Nano", reče taj. "Ja sam Šljuk, vozač Kaldeov. Kako ti mogu poslužiti?"

Generalica Saba progovori, izgledajući sada ne kao ljutita nego više kao mrtva krmača. "Ona se penje ovamo sa time, Svilo. Penje se uz ovo brdo na kome se nalaziš."

"Ovo su neke vradžbine", reče Sijuf.

"Ne slažem se, ali nemamo sad vremena za raspravu o tome." Svila ustade tako naglo da je Oreb morao zalepršati da bi održao ravnotežu. "Da ja vas napustim sada, to je vrhunac loših manira, znam to; svi imate pravo da se silno ljutite na mene. Pa ipak, odlazim. Mejtera Mermer će ostati kao moj zastupnik. Iskreno vas i žustro molim da mi oprostite, ali krenuti moram." Već je prešao pola puta duž stola.

Ksipias skoči na noge dok je Svila dugačkim koracima prolazio pored njegove stolice. "Sam", reče Svila. Nezaustavljen time, Ksipias pohita za njim, i vrata se zalupiše za njima dvojicom.

Sabina glava se trže. Ona samosvesno pogleda oko sebe.

"Moramo govoriti o ovome", zašišta Sijuf. "Moraš opisati meni. Ne sad."

Majorica Hadale ispi do dna čašu vina. "Pamtiću ovu večeru dok sam živa. Zabava je bila - na visini!"

Mejtera Mermer prošaputa Šenili: "Trebalo je da pođem i ja. On je ranjen i..."

Sijuf se glatko nametnu, prekidajući je. "Generalica Saba mi kaže da on pati od loma skočnog zgloba, Meitera. Meitera? Tako te oslovljavaiu?"

Mejtera Mermer klimnu glavom. "Da, tako je. Zgloba. Koji mu je slomljen, mislim, prošlog fejdana. Kalde je tada pao. Ali... Ali..."

"On hramlje. Primetila to. Žurio, maločas, veoma, išao velikim koracima. Ali ne tako velikim pomoću desne noge. Stara mačev... stari mačevalac. Isto. Ali njemu leva."

"Kalde je pogođen i pištoljem igličarem", reče Mejtera pokazavši jedinom upotrebljivom rukom u svoja prsa. "To je mnogo gore."

"Ne debeljačom, koja ubia tuda. Igličarem?" Sijuf pogledom zaokruži oko stola, tražeći informacije.

Usik slegnu ramenima i račiri ruke. "Da, generalisima. Igličar je bio u ruci jednog od mojih oficira. Mi se borimo da sprečimo te strašne greške. Pa ipak, one se dešavaju, kao što i ti sigurno znaš."

"Izuzetan mlad čovek. Kod nas u Trivigaunteu ne rađaiu se takvi. Znaš li - koia to reč? Ideie. Ideie pukovnice Abandže?"

Usik klimnu glavom prema Sijufinoj štabnoj oficirki. "Rad bih bio da ih čujem, naročito ako su u nekoj vezi sa našim Kaldeom. Koje su to ideje, pukovnice?"

"Ja sam, pomalo, istoričar-amater, generalisimo. Vojni, ako smem tako reći."

"Svaki dobar oficir trebalo bi da je to."

"Hvala. Optužuju me da svoju teoriju podešavam da bi bila po volji generalisimi Sijuf, ali nije tako. Proučavala sam uspeh. Ne samo pobedu, jer pobeda često može biti stvar slučaja, često je stvar brojčane nadmoći ili slučajnosti. Ispitujem slučajeve kad male snage uspevaju da onemoguće ostvarenje nekog cilja snagama mnogo većim, za koje bi se dalo očekivati da pobede u roku od nekoliko dana ili sati."

Saba se u međuvremenu pribrala. "Ja uvek kažem da presuđuje brilijantnost. Vojnička genijalnost."

Mejtera Mermer šmrknu odlučno, a Sijuf reče: "Pukovnica Abandža ne misli tako. Brilijantnost, to divno, kad brilijantna

naređenja neko izvrši briljantno. O genialnosti ne kažem ništa jer ne znam. Osim da postoji retko, i da se na nju osloniti ne može."

Bizon reče: "Imam i ja jednu teoriju, zasnovanu na posmatranju generalice Nane. Zanimaće me da uporedim moju teoriju i pukovnicinu."

"Ia pominjem Abandžinu", nastavi Sijuf, "zato što mislim da Kalde Svila predstavlja tako divan primer za nju. Abandža smatra da ne odlučuje genialnost, niti jedan drugi kvalitet uma, nego energija, usmerena najvećom jasnoćom misli. Reci nam, Abandža."

"Uspešni komandanti", počeo pukovnica Abandža, "jesu oni koji nastave delovati, i to pametno delovati, i četvrtog dana. Oni istrajavaju. Ima kod nas jedna igra, tokom koje učesnici jašu konje. Koliko znam, to se ne igra ovde u Vironu. Ja sam prošle godine lepe pare zaradila kladeći se na te utakmice."

Krajevi Usikovih brkova zaokrenuše se malčice uvis. "A, to nam svakako moraš ispričati, pukovnice."

"Ta igra oponaša rat, kao i većina drugih igara. U ovom slučaju, predstavlja podražavanje konjičkog okršaja. Posle svakog gola, igrači imaju pravo da promene konje; ali nema menjanja igrača, čak nema uvođenja zamene ako neko zbog povrede ispadne iz igre." Usik i njegov sin istovremeno klimnuše glavom.

"Ipak, igrači dobijaju odmor od dvadeset minuta, samo jedan, i zato mi razgovaramo sa njima tokom prve polovine utakmice, i tokom druge; te dve polovine, znaš, razdvojene su tim jednim odmorom. Ustanovila sam da ono što određuje ishod utakmice nije toliko prednost u golovima postignutim u prvoj polovini utakmice; razlika u golovima tada, obično, i ne biva naročito velika. Pobeđuje onaj tim koji u drugoj polovini igra bolje i agresivnije nego u prvoj. Ja kad vidim da tim na koji sam se kladila krene, u drugom poluvremenu, tako, odmah udvostručim iznos opklade, ako mogu."

Sijuf klimnu glavom. Bila je to mala kretnja, jedva za širinu jednog prsta, ali je značila da je vreme za rasprave o sportu okončano. "Pređimo sa terena gde se igra kili u ovaj grad, Viron, gde postoji borba tako ilustrativna. Ko pobednik? Reći, ne prerano, može se sad. Jedna strana u rupama. Iznad krstare i riču horda Virona i horda moje vladarke, čija titula glasi: Rani. Po drugi put tražim da vi slušate

pitanje." Ona načini dramatičnu pauzu. "Ko pobednik ovde?"

Niko ne odgovori.

"Muškarac? Tai muškarac Kalde Svila? Može li to? Zapazite nogu slomljenu, ranu kroz prsa koiu naša Meitera pominje. Ipak lovi on magiom ženu koia mu potrebna, i gle, magiom ona bude pronađena, on ostavlja hranu i priatelje i kod nje iuri. To, čak, ni većina žena ne sklona uraditi."

Šenila reče: "Njemu će biti potrebno mnogo više pomoći nego što je može jedan dedica pružiti. Trebalo je da ga nateram da povede i mene."

Matak reče, preko Ksipiasovog napuštenog tanjira: "Dvojica 'dedica'. Nema ni Njegove svesnosti." Sijuf se, iznenađena, netremice zagleda u praznu stolicu do svoje.

Matak poluglasno dodade: "I baš mi prija što ga nema."

Narednik Pesak progovori u ime svih. "Nije se pojavio."

Klečeći pored obezglavljenog tela Elandove druge zveri, sa koje su i sve četiri šape bile odsečene, Ustavica diže pogled. "Ja ću, čekaj, molim te, jednu stvar. Nastaviti. Dopustio sam sebi mnogo, da kažem, zastranjenja. Iz razloga, hm. Entuzijazma. Zarazan, a? Ali ja, hm, koadjutor, ne bi... Dozvol'te. Trebalo. Nisam video nikakvog boga. Možda će nam žrtva pružiti neko saznanje."

Sveti nož raspori životinju od grudne kosti do karlice. Pauk reče: "Pročitaj ti to nama, zašto ne, ne može od toga biti nikakve štete."

Ova jadna životinja pretrpela je itekakvu štetu, pomisli Mejtera Nana; ali je bar skončala brzo, bol njen je prestao.

Pesak je već podigao pušku 'debeljaču' do ramena pre nego što je Mejtera Nana primetila Urusa koji je uveliko grabio uz spiralne stepenice u zadnjem delu mantejona, preskačući sve po tri stepenika. "Ne pucaj!" viknu ona. Pesak ne opali. Sledećeg trenutka vrata na vrhu stepeništa se zalupiše. "Pomislio je da ćemo mi prineti njega na žrtvu", objasni ona Elandu. "Nameravaš li? Nećemo mi to raditi. Ja neću dozvoliti."

Ustavica, koji je klečao pokraj druge prinete žrtve, ustade i snažnim koracima pođe ka ambionu. "Ek-stra-ordinarno. A? Ekstra. Ordinarno. Sinovi moji i, ovaj, kćeri moja. Ništa u, hm, početku, a

sada ovo." Pesak opet sede na jedno od sedišta za publiku i pognu glavu.

"Jedan, da kažemo, predgovor, je li. Uvod. Introdokcija, dozvolte. Potrebna, mislim. Prinošenje osoba na žrtvu upražnjavalo se ovde u proš. U, dozvolte, molim vas, jednu stvar: prošlosti. Ovde. Mnogi od vas svesni toga. Znaju, je li. Zabranio, zabranio, da kažem: sadašnji držalac bakulusa. Žezla, dakle. Skiptra."

O, bogovi, pomisli Mejtera Nana. Ovaj će sada reći da nam creva bufova govore da žrtvujemo Elanda. Šta ću sad?

"U praksi, dece, je li tako? Skoro uvek. Zašto slati glasnika koji, ovaj, ne može videti primaoca poruke, a? Prinošenje osoba, i to dece, ali ni tad ne kao uobičajen postupak. Ne, ne, nikako. Samo u izu-zet!-no kritičnim situacijama. U najgoroj nevolji, da. Samo tad."

Liskun se pomeri. Stade tačno iza Elanda.

"Pre mog vremena. Kao augur, je li? Ja bih - ja bih... Proglasio..." Ustavica načini pauzu. Koščatim šakama stiskao je ivicu ograde ambiona, a pogledom je lutao prema obezglavljenim lešinama.

"Nikad, je li hoćemo jednu stvar? Nikad. Ne bih ja to mogao. Ne dete. Ne čak ni, heh. Urusa. A sada! Utroba u dve strane raspoređena. Pratite me? Jedna strana za pastvu i grad. Druga za prinosioca i augura. Za naš, naš, za naš sveti grad - rat, smrt i razaranje. Zlo. Nevolje grdne i straobalne! Za, za, dakle, ja ću. Ponuditi. Osobu, je li. Ljudsko biće. Čoveka. Upozorio me Pes da moram. Mene."

Mejtera Nana reče čvrsto: "Elande, možeš li ti da vidiš božanstva?"

On je pogleda sa blagim iznenađenjem. "Ne znam, generalice. Nikad nisam vid'o nijedno."

Nije bilo vremena za delikatnost. "Jesi li ikada imao ženu? Mora biti da jesi!"

"Nego šta. Nebrojeno puta, pre nego što me bacili u jamu."

Ona se okrete Ustavici. "Ovaj nije podoban. Meni je to jasno, eminencijo, pa prema tome, mora i te..."

Pesak ustade. "Ja sam podoban." I udari čeličnim palcem u svoja čelična prsa, što je zazvučalo kao zveket teškog lanca.

"Ne misliš, valjda, ozbiljno!"

"Da, gospođo, mislim ozbiljno." Pesak se pope, podmazanom preciznošću, uz stepenike koji su vodili ka oltaru. "On je došao. Pes Veliki je došao u Veliki mantejon."

Mejtera Nana, nerado, klimnu glavom.

"Obratio se Prvom govorniku i naredio mu da razgovara sa nama. Sa mnom. Tebe da izbavimo, gospođo, zato što je i to deo njegovog plana. Njegov plan je najvažnija stvar koja postoji, gospođo."

"Svakako."

"Ti to kažeš", reče on, nastupajući ka njoj, zastrašujući kao talus, dvesta dvadeset pet kilograma metala, "zato što su te tako učili u nekoj palestri. Ja to kažem jer to u svojoj pumpi znam. On je rekao: izvucite Nanu, onda prinosite žrtve, onda ću ja doći i kazati vam šta sledeće da radite. Pes je rekao to."

Ona, pokorno, opet klimnu glavom.

"Zato smo uhvatili i biološke, a onda sam pomislio da to možda neće biti dovoljno, pa smo uhvatili i dva boga."

"Dva bufa, naredniče."

"Nek su bufovi; nije bitno. Ali bufovi nisu ništa postigli, a sad i ti kažeš, i on kaže, da ovi biološki takođe ne valjaju, gospođo." Pesak se naglo okrete, tako da je sad bio licem u lice sa Ustavicom; gurnu pušku sa debelom municijom Ustavici u ruke. "Znao sam ja, patera, i pre nego što si pročitao iz creva. Jesi li ikad želeo da umreš?"

"Ko, ja? Pa - ne."

Laže, pomisli Mejtera Nana. Znam ja kako je to, a zna i on.

"Ja želim da umrem." Pesak pokretom pokaza Škriljca, Bituma i Liskuna. "Žele i ova trojica. Možda neće to da kažu, ali žele. Želim umreti za Pesa; i umreću, odmah sad." On kleknu i zagleda se u pod, a Ustavica bespomoćno pogleda pušku.

Mejtera Nana promrmlja: "Ako bi ti želeo to da izbegneš, eminencijo, svakako je dopustivo da neko drugi, neko ko se bolje razume u naoružanje, obavi to umesto tebe."

"Ti si, ovaj, saglasna, generalice?"

Ona uzdahnu. "Ponekad su generalima potrebni narednici koji će ih podsetiti na izvesne dužnosti. Čini se da je tako. Bez obzira na to da li sam ja učila u palestri ili ne, narednik Pesak je u pravu. Pesov plan jeste najvažnija stvar u celom ovom svitu. Žrtva je dala svoj

pristanak."

Pesak, i sad na kolenima, promrmlja: "Hvala, gospođo."

Ona kleknu pokraj njega. "Ja sam čula da i hemijski ljudi imaju mogućnost da se... razmnožavaju. Ti to nikad nisi radio?"

Liskun reče: "Nije niko od nas četvorice, generalice. Osim toga, ženskih nuklearno-hemijskih osoba gotovo i da nema više - jedva da je ijedna preostala." A Pesak reče: "Nisam, nikada."

Ona ustade i okrete se opet Ustavici, pa pruži ruke da uzme pušku od njega. "Nisam ni ja nikad ispalila metak iz debeljače, eminencijo, ali znam kako debeljače rade. Osim toga, gledala sam kako ljudi pucaju iz njih. To sam videla hiljadama puta, od kad je ovo počelo."

"Ne, Mejt... Ne, generalice."

"Molim te, eminencijo. Za tvoje dobro."

On je ućutka tako što podiže pušku i uperi je nespretno u Peska. "Dabome. Baš za moje dobro. Generalice. Ja moram izvršiti, ja, ovaj, sveto delo. Samopožrtvovan. Odgovornost isključivo moja. Pratiš me? Inače, krivično delo, ne? A i verski, verski gledano. Bio bih isključen iz, ovaj, aktivnog, je li, sveštenstva."

Njegov hripavi dah kao da je ispunio čitavu mantejonsku dvoranu. "Za njega, za, ovaj, najvišeg boga. Za Pesa!" On prstom počeo potezati obarač.

"Ne tako, eminencijo", reče Mejtera Nana. "Postoji kočnica. Osim toga, ako ti pušku držiš na taj način, ona će da te osakati, jer, ona se i trgne unazad. Tako je, bar, meni rečeno." Ona namesti pušku u njegovim rukama valjano. "Drži je čvrsto i pritegni je veoma uz rame. Ona će te, tada, samo odgurnuti unazad. Ali ako je držiš labavo i ako pokušavaš da izbegneš dodir s njom, tresnuće te kao močuga."

Pesak reče: "U glavu, patera, to je najbolje."

"Ja sam augur ovde", reče mu Ustavica i opali.

Pucanj je grunuo kao grom, zaglušujuće, u zatvorenom prostoru mantejona. Pesak se pridiže na noge; u prvom trenutku mejtera Nana nije videla gde ga je metak pogodio. Pesak se munjevito okrete ka svetom prozoru, dižući ruke visoko i šireći ih. Začu se neki sablasni zvuk koji je mogao biti krik bola ili grubi smeh. Crna tečnost pokulja iz Peskovog grla, pljusnu obilato na čistu crnu mantiju koju

Mejtera Nana tek što je obukla.

A svete boje počese još pre nego što se Pesak stropoštao na oltar.

Mejtera Nana je žmirkala, zurila, opet žmirkala. Ekran je bio prepun; ne jedno lice, nego dva, koja su se gurala u istu sliku. Jedno lice je blenulo, zevalo i hvatalo vazduh, ali drugo je zračilo snagom, lice veličanstveno i pravedno; i više nego pravedno - lice nemilosrdno, ali i ohrabrujuće. "Moj verni narode", naglasio je dvoglavi Pes, "Primi blagoslove svoga boga."

"Vidim ga!" povika neko. Po glasu, Mejtera Nana zaključila da je to rekao Pauk, ali nije mogla biti sigurna.

Pes je bio tutnjava groma, Pes je bio vetar koji nosi sve pred sobom. "Ondesite ovog najplemenitijeg od svih mojih vojnika u Veliki mantejon. Govoriću..."

Nestade slika. Sada su iz glavnog procesora u ekran stizale samo tmurne žute i svetlucave crne boje u trakama. Onda, mnoštvo zmija koje su se uvijale, dok su po njihovim leđima trčkarale škorpije; a iza toga oni - Pauk i Mejtera Nana, Eland i Ustavica, Liskun, Škriljac i Bitum - videše lice Ehidne izobličeno od bola.

Vrati se Pes, pouzdan kao da Ehidne nikada nije bilo. "Tamo će ga naš prorok Njorka vratiti nama."

11. LJUBAVNICI

Dok se lebdelica podizala od tla, Hosaan reče: "Imam da ti kažem desetak stvari, Kalde. Znam da neće biti vremena za sve, jer donde ima samo četiri ulice."

"Znam ja gde je to. Požuri!" reče Svila oštro. Ksipias mu položi ruku na rame. "Lakše, momče."

Hosaan baci pogled na malo ogledalo iznad glave; zagleda se Svili u oči. "Zato ću ti prvo reći ono najvažnije. Ti misliš da u Velikom mantejonu neće biti nikoga kad Zu stigne tamo, i da će ona, zbog toga, otići."

"Da!"

"Ali nije tako. Rekoh ti da sam morao otići do stakla na razgovor sa generalicom Nanom. Zbog toga sam i zakasnio." Lebdelica napravi nekoliko oštrih zaokreta, veoma se zanoseći; tim manevrisanjem uspe da obiđe i prestigne jednu nosiljku sa osam nosača.

"Posle ćemo raspravljati o tome, rekoh ti."

"Dobro. Ali zbog onoga što je Nana kazala, zaključio sam da bi bilo pametno da zavirim u Veliki mantejon. Tamo se nalaze trojica augura i par hiljada ljudi."

"A Zumbulu jesi li video?"

Hosaan odmahnu glavom. "Ne, ali lako sam je mogao prevideti, Kalde. Ona nije tako visoka kao ona crvenokosa. U toj gomili bilo je mnogo žena sa raznim životinjama."

Oreb progundā "Ne se-če."

"Veća je verovatnoća da se ona i sad nalazi negde napolju, Kalde. Ako je išla pešice uz Palatin u ono vreme kad je Gljiva rekla da je išla, onda nije mogla, do ovog trenutka, stići u Veliki mantejon."

Ksipias upita: "Zašto su svi tamo, momče?"

"Dogodila se sigurno još neka teofanija - mora biti da je to. Znaš li ti da se Pes pojavio Njegovoj svesnosti?"

"Ne, momče! Nikad ni čuo!"

"Ja sam čuo", reče Hosaan. "Ali samo kao glasinu. Misliš da narod zato dolazi?"

Svila zavrte glavom. "To je bilo u molpindan; dakle, odavno više nije sveža vest." On zastade, pa dodade, govoreći napola za sebe: "Šta to znači, kad se umrli bog dignu iz mrtvih?"

Niko mu ne odgovori. Letelica je hitala dalje, iznad tla.

Uskomešana gomila ljudi ispunjavala je čitavu Zlatnu ulicu. "Stoj!" naredi Svila Hosaanu. "Ne! Daj da se podignemo malo više, ako možemo. Video sam je. Okreni."

"Blizu nas, Kalde?" Letelica se uzdizala od pločnika ulice, silovito hujeći duvaljkama vazduha.

"Seče!" uzviknu Oreb. "Seče ma-ca!"

"Dve ili tri ulice nizbrdo. Okreći!"

Umesto da se okrene i pođe natrag, letelica jurnu napred. "Tvoja ptica je u pravu", reče Hosaan Svili. "Predugo bi trajalo da se probijamo kroz tu gomilu, ali zato možemo skrenuti ovamo..." On naglo zavi u jednu strmu, uzanu uličicu stisnutu između nekih visokih zidova. "Onda presečemo u Zlatnu, ali tako da budemo iza nje. Ići ćemo sa narodom, tako će biti mnogo brže."

Svila udahnu duboko, pa izdahnu. Bolna slabost u njegovim prsima popuštala je, postepeno; ipak, činilo mu se da već danima nije napunio pluća kako valja i treba. "Kazao si Rogu da ti je ime Šljuk", reče on vozaču. "Vidim da si našao i odeću sličnu konobarskoj - negde u Kaldeovoj palati, pretpostavljam - a cilj ti je bio da pomogneš konobarima u posluživanju, večeras."

"Volim da budem od koristi, Kalde."

"Znam ja to, ali moglo bi da bude od koristi za tebe da mi objasniš zbog čega si uradio te dve stvari, pre nego što nađemo Zumbulu - ako je nađemo. Kažeš da imaš desetak stvari da mi saopštiš. Neka ta bude, sada, prva na redu."

I dalje majstorski manevrišući lebdelicom, Hosaan nađe vremena da baci pogled preko ramena, ka Ksipiasu.

"Ako ja u majstora Ksipiasa i u Mejteru Mermer ne mogu imati poverenja, onda ni u koga ne mogu. Ako sad objasnim ove tvoje postupke - a, vidiš, mislim da to mogu - hoćeš li mi reći da li sam pogodio?"

Na jednom uglu zavrteše se oko sebe kao da su upali u vrtlog.

"Bojim se da neću. Generalica Nana kaže da je Sijuf opkolila Juzgado. Zato sam i došao na pomisao da proverim Veliki mantejon."

"Gde je ona bila i kako je saznala za to?"

"Ne znam, Kalde. Nije rekla, a ja nisam pitao. Kazala je da joj je to saopštio jedan od Usikovih oficira. Usik je njemu naredio da pokuša stupiti u kontakt s njom."

Ksipias reče: "On je otišao dok je ovaj Šljuk posluživao meze, momče! Zato što je došao jedan drugi kelner po njega, sećaš se?"

"Kasnije, kasnije - kad sam ja zatražio od Gljive da ustanovi prema kom mantejonu Zumbula nosi svoju ponudu bogovima."

Njihova letelica ukoso uđe u Zlatnu ulicu i poče se gurati kroz pešake koji su između sebe razgovarali.

"Znaš kako ona izgleda", progundā Svila. "Na sebi je imala crni kaput. Mislim da je nosila nekog velikog zeca."

"Maca ri-ča", obavesti ga Oreb. "Riča lo-še."

"Dobro kaže ovaj ptican, momče! Ona mršava je rekla da ta životinjka priča!" Pre nego što je Ksipias završio te reči, lebdelica poče usporavati; stade; krov kliznu u stranu i dole, uvlačeći se u rubove putničke kabine.

Dah još jedan potrajala je Svilina neizvesnost, mišljenje da je možda greška. Ta mlada žena koja grabi napred, noseći pod miškom neko stvorenje narandžastog krzna: suviše je visoka, suviše vitka. Ali školjka letelice blago gurnu njenu nogu, ona se okrete, Svila ugleda njeno lice.

"Zumbulo!" Skočio je na noge, refleksno, i tokom jednog trenutka bio je napola izvan vozila (a ona više nego napola u vozilu) i ljubili su se.

Kad se taj poljubac završio, ležali su licem u lice na mekanom kožnom sedištu, ali ona leđima čvrsto uprta u naslon sedišta dok je on praktično padao preko ivice; a Ksipias je stajao iznad njih i mahao sabljom da bi gomilu prolaznika održao na odstojanju. Njih dvoje se nekako domogoše sedećeg položaja, ali ruke im nisu pristale da se razdvoje. "Ja se plašio da si poginula", priznade Svila.

A Zumbula: "Prokleta malo je nedostajalo da stvarno umrem, ali..."

Ja..." Oči su joj plivale u suzama. "Zar ne možemo da podignemo krov od ovoga?"

"Ne znam kako se to radi."

"Ja znam." Oslobodila je ruke i preskočila naslon prednjeg sedišta - razmah suknom i naboranom podsuknjom, sev nogu i skerletnih cipelica sa šiljatom potpeticom - i našla se na vozačkom mestu. Ksipias se hitro sagnu, krov je već tekao uvis, zaklopio se, potamneo gotovo do potpune neprovidnosti.

Ona obrisa oči. "Pazi, sad se vraćam. Hvataj me." Prevalja se preko naslona i pade na njega tako da ju je Svila morao uhvatiti; ležeći u njegovom naručju, poče ga opet ljubiti. Nikakav govor nije bio potreban; njeni poljupci su govorili: Tuci me, postidi me, izgladnjavaj me, radi od mene šta god hoćeš, samo me ne ostavljaj. Nikad ništa od toga ja neću činiti, mislio je Svila i nastojao da to poljupcima iskaže.

Kad se razdvojiše, on jeknu: "Odakle da počnemo?"

Osmehnula se. "Ovo je bio početak. Volim te. Hajde da počnemo odatle. Nisam se ovako osećala još - još od kad si skočio kroz moj prozor."

On se nasmeja, a ona se okrete Ksipiasu. "Ovog puta te poznajem bar malo. Ti daješ časove iz mačevanja, a ja hoću da uzimam baš takve časove. Je li ti uvek ideš svuda s njim?"

"Što god više mogu, kćeri!"

Svila je upita: "Gde si bila? Moji ljudi su te tražili svuda."

"U jednoj užasnoj staroj kućerini u Orili, gde me je, po Njorkinom naređenju, držao jedan vojničina veliki kao ova kola. Njorku mora biti da poznaješ, on kaže da poznaje tebe. Tartaros me pustio na slobodu." Zumbula se isceri osmehom devojčice od dvanaest godina. "Ti veruješ u ove naše bogove, a ne veruješ kad ti kažem da me je Tartaros oslobodio. A ja u bogove ne verujem, al znam da je tačno tako bilo. Je li: ne zameraš mi ako te ne zovem 'dragi'?"

Svila odmahnu glavom. "Ni najmanje."

"Previše ljudi sam zvala tako. Naći ću nešto drugo, nešto dovoljno dobro, ali za to će mi možda trebati još neko vreme." Ona se opet okrete Ksipiasu. "Postoje ovde pomoćna sedišta, na rasklapanje, koja se nalaze u naslonu toga gde si ti. Na njima bi ti

bilo udobnije."

"Kćeri, meni bi najudobnije bilo napolju! Kako se otvara ovaj drndavi krov?"

Ona položi šake preko njegovih. "Ostani ti unutra, inače nas dvoje ima začas da budemo goli i oznojeni, a to bi ipak trebalo da radimo na nekom finijem mestu. Gde nam je šofer?"

"U lovu!" Ksipias naglim trzajem otklopi jedno pomoćno sedište, sede i, uz dosta savijanja i dovijanja, uspe da vrati sablju u korice. "On i Svilina ptica love tvog mačora!"

"Auh, tačno, ispustila sam Tika, a koštao me je pet kartica."

Svila reče: "Kad si se oslobodila - a biću Tartarosu večno zahvalan za to - trebalo je da dođeš kod mene."

Zumbula odrečno zavrte glavom.

"Razumem. Nisi ni ti znala gde sam ja."

"Ne, ne razumeš. Znala sam. Znala sam ja tačno gde si ti. U Juzgadou ili u Kaldeovoj palati. Svi koje sam pitala hteli su da razgovaraju o tebi, i svako je rekao da si na jednom od ta dva mesta. Ali izgledala sam... šta da kažem. Kao svaka druga drolja u Orili, samo još gore; i smrdela sam. Nije bilo mogućnosti da se operem, osim, možda, sasvim malo. Pokušavala sam, ali kad je voda prljava nego lice, onda to ne pomaže mnogo. Htela sam miris, puder i češalj za pridržavanje kose, ali kosu je trebalo prvo oprati, pa osušiti. Pokušala sam da se vratim u Krvovu kuću. Znaš o njoj?"

"O tvom pokušaju da se vratiš tamo? Ne."

"Pa, čista odeća, čisto rublje i još mnogo toga. Znaš ti na šta bih ja ličila bez svega toga?"

"Znam", reče Svila. "Na Kipris lično."

"Hvala. Ličila bih na dečaka, ali na kome su se sise oklembesile do pojasa. Video si me nagu."

Svila oseti da mu se lice zacrvenelo. "Nisu bile do pojasa. Ni približno."

"To je problem ko ima velike sise", objasni Zumbula Ksipiasu. "Što su veće, niže padaju, osim ako imaš čime da ih pridržavaš. Da li će mi one smetati u mačevanju?"

"Hoće ako mlataraju, kćeri! Ali ima tu načina! A misliš da ja, koji se time toliko dugo bavim, ne znam te stvari?"

"Predajem se u tvoje ruke, majstore Ksipiase." Ona mu, postrance, uputi jedan vragolast osmeh, onda ovlašno dotače Svilin obraz poljupcem. "Mislila sam ja da idem na časove još onda kad smo se viđali pre mog odlaska od Krva. Kad smo izišli iz kreveta, rekao si da ja ne mogu biti dobra mačevalka, da bi bolja bila neka riba sa kraćim nogama, a koja manje pazi na svoj izgled, ili tako nešto. Zato sam mislila da naučim, pa da te iznenadim."

Svila, zanemeeo, samo klimnu glavom.

"Ja dobro plešem, zaista dobro, iako nikad nisam uzimala časove iz toga, pa sam mislila da bih uz časove naučila i ovo. E, al do Krva je daleko, a Njorka mi uzeo sve pare, zato sam se okrenula, obrnula i otišla kod Orhideje. Ona mi je pozajmila lovu i dala mi da se operem i, znaš, sredim. Kad, ona kaže: Krva oledili. To mi je rekla tek sad, pre nego što sam pošla na pijacu. Da li si to znao? Da je Krv mrtav? Još od fejdana, kaže ona."

"Znao sam. Ja sam ga ubio." Zumbuline oči se raširiše, a Svila oseti ponos, ali duboko u sebi, i stid. "Ubih ga mačem koji mi majstor Kspias dade na pozajmicu, i, čineći to, mač upropastih. O pojedinostima radije sad ne bih govorio. Razumem zašto si htela da se vratiš, ili bar verujem da raz..."

"Sve moje stvari su i sad tamo! Odeća, nakit, sve što imam!"

"Osim toga, računala si da se tvoj vozač možda vratio tamo, u to sam siguran. Takođe razumem zašto si se vratila kod Orhideje; očekivala si, i dobila, pomoć od nje. Iz istog razloga sam i ja otišao kod nje pre neki dan; pomogla je i meni - našao sam Šenilu tamo. Što me dovodi do jedne stvari koju je trebalo da pomenem ranije. Kako se zvao taj vojnik? Taj koji te je držao pod nadzorom, po Njorkinoj volji?"

"Hamerston." Dve majušne bore pojaviše se na Zumbulinom čelu. "Kapljar Hamerston, imao je na sebi činove zelembačkog kaplara, ali nafarbane. Sad si ti najednom počeo zbog nečeg da se brineš, vidim to. Šta je?"

"Trebalo bi mi jedan sat da lepo objasnim šta je." Svila slegnu ramenima. "Nastojaću da budem sažet. Volim te mnogo, veoma mnogo."

"I ja tebe!"

"Pošto te volim, imam šta da izgubim; naime, imam koga da izgubim - tebe - a to znači da moram da te čuvam. Većini muškaraca valjda ceo život prolazi tako, ali za mene je to nešto nesviknuto."

"Žao mi je. Nastojaću da pomognem. Zaista hoću."

"Znam da hoćeš. Izlagaćeš sebe opasnostima, a to me brine više nego išta drugo."

Neko pokuca po poluprovidnom 'svodu' iznad njih.

"Evo, vidiš, već sam zaboravio neke od mojih obaveza. Obećao sam Šenili da ću joj pomoći da nađe Njorku, a taj Njorka te je oduzeo od mene. Da li znaš gde je on ili gde je taj narednik? Znam da je pateri Inkusu veoma stalo da ga pronađe."

Ksipias ubaci: "Zar ti se ne čini da napolju stoji Šljuk i kuca nam na prozor, momče?"

"Pusti ga da uđe, molim te."

"Pa, ne znam kako se otvaraju prokleta vrata!"

"To će nam, dakle, dati još malo vremena. Rešićeš ti to uskoro, siguran sam."

Zumbula se zakikota. "Suviše dugo si se ti družio sa osobama kao što sam ja. To Njorka kaže o kućama. A gde je on, to ja znam, ili bar gde je bio: u jednom ruševnom starom mantejonu u Sunčevoj ulici. Je li to bio tvoj? Mantejon? Neko mi je tako rekao, kad smo išli tamo."

"Bio je." Svila uvide da se počeo smeškati. "Star jeste, i u prilično oronulom stanju, zaista, ali voleo sam ga, ili sam mislio da ga volim. Valjda ga na neki način volim i sad."

Jedva vidljiv na drugoj strani zatamnjenog 'svoda' putničke kabine, Hosaan pokuca još nekoliko puta. Zatim to ponovi, ali oštrije.

"Tamo se Kipris pojavila na tvom svetom prozoru? Orhideja mi je rekla. Desilo se, kaže ona, za vreme Fidejine sahrane. Znala sam Fideju, žao mi je što nisam bila prisutna tamo. Imam ja jedno malo svetilište za Kipris..." Zumbula zastade, zubima grickajući punu donju usnu. "Naime, imala sam. Je li kuća stvarno razvaljena? Orhideja kaže da jeste."

Svila se priseti kako mu je Krvova vila izgledala dok su njega spasavali odatle. "Veoma je oštećena, svakako."

"Ako je samo oštećena, mogli bismo otići tamo!"

On pokretom pokaza na svod iznad i oko njih. "Dok Šljuk stoji napolju i kuca na ovo? Šljuk je bio jedan od Krvovih vozača. Sigurno ga znaš - on je bio onaj koji te je odvezao u grad da bi se mogla sastati sa mnom u Erminovom hotelu."

"Divno! Eto, neka nas on poveze."

Ksipias uzviknu: "Mislim da sam shvatio kako ovo ide! Da ga pustim unutra, momče?"

Svila klimnu glavom, i jedan deo svoda, i to zadnji na toj strani, otklopi se i uvuče u stranu vozila. Hosaan se sagnu unutra i pruži ruku da otvori i prednji deo. Oreb, koristeći to, prolete munjevito i spusti se na Svilino rame, sav uzlepršao od uzbuđenja i indignacije. "Loša ma-ca! Seče ma-ca!"

Hosaan kliznu u vozačko sedište. Narandžasta i bela životinja koju je držao zašišta: "Jaoooo. Jaoooo meeeeen."

"Bogami se imalo juriti za njim, Zu", reče Hosaan Zumbuli, "ali smo ga ukebali u jednom ćorsokaku gde je pokušao da se provuče kroz neku rupu."

"Ti krvariš!"

"On se i borio. Ako će ga neko drugi držati, uzeću kutiju za prvu pomoć."

"Jaoooo meeeennn", reče narandžasto-žuti katahrest. "Leeeepa daaaam... ne daiiiii... ubiiijuuu."

"Neće ova lepa dama dati da tebe ubiju", uteši ga Svila. "Bar ne u sledećih sat-dva." A Šljuku reče: "Čuj, zamolio bih te da nas odbaciš do Krvove kuće i da nam pomogneš da odatle iznesemo Zumbulinu imovinu." Jedan trenutak zastade i zagleda se u Zumbulu. "Posle toga idemo u Prolokutorovu palatu." Vozilo kliznu sa mesta, a Svila dodade: "Tamo bi lako moglo da nam zatreba oružje, ali po oružje bismo morali poći u Kaldeovu palatu, a to sebi ne možemo dozvoliti. Nikad se ne bih izvukao."

Ksipias uze malog katahresta od Hosaana. "Imam svoj mač, momče!"

Dok se pesma duvaljki pojačavala do prigušenog urlika, Svila zamišljeno klimnu glavom. "Nadajmo se da će to biti dovoljno."

"Možemo nas dve, možda, i u baru ova pića koja želim", reče

Sijuf Šenili, "ali u mom stanu mnogo lepše, zar ne?"

"Ja sam popila tri uz večeru." Šenila ovo namerno reče preglasno. "Ako ću početi da padam na pod i da se svlačim, bolje da to ne bude na javnom mestu." Poče zainteresovano razgledati Erminovu selariju. "Ali nam za to treba soba, a?"

"Osoblje načinilo aranžman za mene u tom pogledu dok mi na paradi sa tvom prijateljem Kaldeom", reče Sijuf i zaustavi jednog konobara u livreji. "Moi apartman uz veliko stepenište, da? Broj sedamdeset devet?"

Konobar odmahnu glavom. "Mi u Erminovom nemamo apartman sedamdeset devet, generalice."

"Generalisima. Čekaj, pokazaću ti." Dok se Šenila smeškala i trudila da izgleda kao nevinašce, Sijuf iz džepa izvuče ključ.

"Ah!" Konobar klimnu glavom. "Broj sedam-devet. To je dvokrevetna soba, mi je zovemo 'soba Lirihord', generalisima. To je desno od tebe, na samom vrhu velikog stepeništa. Ne možeš promašiti."

"Soba, kažeš. Više od iedne sobe, rekoše meni."

Konobar spusti glas poverljivo. "Naši apartmani imaju po četiri sobe, u stvari, po pet, po šest, kako koji, ali mi za ceo apartman kažemo 'soba' zato što nam je tako zgodnije. U tvom, u sobi 'Lirihord', koja se tako zove zato što u muzičkoj odaji ima taj instrument, ti imaš zapravo jedanaest soba i tri kupatila, a i balkone, i tako dalje. Tri spavaće sobe imaš, selariju, cenatiunkulu za formalne večere, kutak za doručak, radnu sobu..."

Ona mu mahnu da začuti. "A vi imate vinskog kelnera, dobrog, koi zna?"

"Podrumara, generalisima. On je u Kaldeovoj palati u ovom trenutku, koliko je meni poznato."

"Dolazim odatle. I on, uverena. Pošalji ga meni čim stigne."

Sijuf se okrete od konobara, pokretom pozva Šenilu. "Muškarci tako glupavi, zar ne? Zato neprivlačni, uglavnom. Čak i najfinii među njima. Iednu stvar o njima kažemo mi u Trivigaunteu: muškarac za dužnost, devoika za uživanje."

Šenila krotko klimnu glavom, trepćući da bi pokazala da ovu informaciju postepeno usvaja. "U Trivigaunteu?" upita ona. "Tamo je

tvoj dom? Nisam ja navikla da doživim naklonost prema nekome ko je iz tako dalekih krajeva."

"Prirodno, prirodno. Ia tamo imam kuću prostraniju od ovog Erminovog hotella-ia, to nasledila od moie mame. Izvan našeg grada imam i seosku kuću proširenu za odmor i za obuku moih konja. I za lov, dve kuće, jednu u pećini gde svežie. Ti loviš li možda? Pokazaću ti. Oduševičeš se mislim, mada na nekim mestima ne možeš stajati tako uspravno, mislim."

"Rado bih učila. Mislila sam da ste vi svi istočno odavde. Naš Kalde, ja ga zovem patera, reče nešto o šatorima koji su tamo negde. U svakom slučaju, baš je slatko što imaš i ovaj apartman ovde, što inače nisam ni slutila."

Držeći se pod ruku, one pođoše uz široko stepenište. "Imam ia i moi šator blizu vašeg grada, i moi glavni štab, koi ću primaći bliže, uskoro. Ali i ovo veoma pogodno, kao što vidimo. Kod šatora ia već dobro lovim, pa možda neću morati da te vodim kući na učenje, može i ovde. Mi već ubili tri letača i uhvatili iednog takođe."

"Četiri letača?" Zaprepašćena, Šenila nakratko zaboravi da glumi divljenje. "Nisam verovala da to iko može."

Sijuf se nasmeja. "Pre devet godina u Trivigaunteu iedna druga ubila iednu leteću osobu, ali ne uhvatila ono okruglo na leđima koie gura napred. Zaboravljam tu reč."

"Pojma nemam."

"Pomoću onog prvog mi dadosmo krila našim pterovojnikinjama. Ovai drugi slučai, ulovila ia; takođe to što gura; ali letač nam ioš ne kaže kako to dejstvuje."

Sijuf ovlaži usne, a Šenila prvi put oseti strah. "Neće ioš da kaže nama. Ali uskoro. On, kao i svi muškarci, glup, ali čak ne ni fini, nego malešan i tanak. Mi uzeli njegovo odelo i radimo stvari sve dok ne postane priatelj. Ovo tebe ne zbunjuje, nadam se?"

"Mislim da sam razumela."

"Skinule mi njega, i, da vidiš. Nimalo fini. Ia imam pet muževa, i svaki finii od njega. Možda bi ga ti htela? Mi kad završimo s njim, dam ga tebi."

"O, ne! Ja ga ne želim, Siuf."

"Dobro."

"Ja, u stvari, uopšte ne volim muškarce, sem patere i onog drugog."

Stigoše na vrh Erminovog širokog, velikog stepeništa sa debelim sagom. Sijuf pogleda desno, spusti pogled na svoj ključ. "Moe muževe ja volim ponekad, ali žena voli ponekad i društvo svog lovačkog psa. Nadasve volim devoike visoke i jake; kršne. Naviše to. Pria mi, vidiš, u početku izvestan otpor."

Mejtera Mermer zastade i zagleda se netremice u čudnu povorku koja je prelazila Ulicu mantejonsku; to je, doduše, bilo prilično daleko, ali baština Mejtere Ruže pojačala je vid Mejtere Mermer neuporedivo. U sjaju uličnih svetiljki, videla je jednog krupnog čoveka, robusnog izgleda, za kojim je išao jedan manji, toliko mršav da se činilo da je sastavljen od štapova. Za njima, trojica vojnika, a oni su bili krupni i zgodni kao i svi vojnici; Mejteri se učinilo da dvojica vojnika nose, između sebe, još jednog, četvrtog. Iza vojnika naišao je jedan visoki augur, i - i...

"Sibilo! O, sibilo! Generalice, generalice Nano! To sam ja, sibilo!" Mejtera Mermer od radosti bukvalno odskoči u vazduh. Malena sibila koja je hodala pored visokog augura obazrela se, a onda zinula od iznenađenja.

Delovi nasledeni od Mejtere Ruže poboljšali su još mnogo toga u građi Mejtere Mermer: ona sad potrča Mantejonom ulicom kao krilata. Ni Oreb ne bi brže prevalio tu razdaljinu. Pridržavajući svojom jedinom upotrebljivom rukom mantiju, ona projuri kao topovsko zrno između nekolicine grubijana koji su se vrzmali ulicom, sudari se sa vodećim vojnikom, pri čemu kod obe strane zazveča metal, a Mejtera se zadihano i zbrzano izvini, najzad zagrlji, jednoruko, Mejteru Nanu.

"To si ti, to si stvarno ti! Toliko smo se brinuli! Ne znaš koliko! Ne možeš znati, a kad je patera rekao da si dobro, pomislila sam da se najgore upravo tad dogodi - kad svi kažu da je opasnost prošla, baš tad neko pogine, o, Hierakse! O, Scilo! O, Telksiepeja! Naprosto, nisam mogla to podneti. Ti si bila svetlost mog postojanja, sibilo. Znam da ti to nisam nikad rekla, ali bila si, bila si! Da sam morala živeti sama u kenobi samo sa Mejterom Ružom i onim hemijskim,

pukla bih. Poludeli bismo svi!"

Mejtera Nana se smejala, grčila je Mejteru Mermer i pokušavala je odići sa tla, što je bio pokušaj toliko smešan da Mejtera Mermer uskliknu: "Prestani, kvrcnuće ti nešto!" Ali ni ta glupost nije bila važna, nimalo, jer Mejtera Nana bila je tu, nasmejana, ista ona draga Mejtera Nana, samo još i bolja jer se uspela vratiti iz Tartaros-biznao kog podzemnog budžaka - nije bilo na celom svitu kćeri i majke tako bliske, niti bake i unuke tako bliske, ne, ni upola tako kao njih dve; nijednog deteta ni unučeta voljenijeg.

"Silno sam srećna što sam se vratila, Mejtera", proglasi Mejtera Nana, čim je uspela da obuzda svoj smeh. "Do ovog trenu nisam znala koliko srećna."

"Gde si bila? Draga, draga sibi, curice moja lepa! Patera je rekao da su te ugrabili, da te drže na nekom jezivom mestu ispod grada, a posle da te ne drže više, da si sa nekim vojnicima, ali generalisima, ne ona debela nego ona druga, rekla je da si mrtva, i, jao sibilu moja! Kako si mi nedostajala! Želela sam da upoznaš Šenilu, i još želim, jer mi je Šenila kao druga unuka, ali niko, niko u celom svitku ne može mi ikad značiti koliko mi značiš ti!"

Visoki sveštenik reče: "Pa, dozvolite - Viron... Ceo Viron, je li? Ima ta ista osećanja kao ti, Mejtera. Pogledaj samo, hm, ljude."

Glave su se već okretale ka njima, narod je pokazivao na tu stranu.

Mejtera Nana razmahnu obema rukama i dobaci posmatračima, vrhovima prstiju, šest poljubaca; onda se oglasi srebrna truba, ona koju je Mejtera Mermer već jednom čula, u Sunčevoj ulici, onog hieragdana koji nikad neće biti zaboravljen, kad se Kraljica 'Svitka' ispoljila prilikom prinošenja poslednje žrtve. Sada taj isti glas odzvoni od svakog zida i svakog kamena u pločniku, kao poziv u bitku: "Ja sam generalica Nana! Njegova eminencija i ja proveli smo neko vreme dole u tunelima gde se Ajuntamiento krije. Uputstva nam je dao Pes lično. Idemo u Veliki mantejon! Svi vi takođe tamo idete, zar ne?" Ona pokaza širokim gestom koji je bio kao izvlačenje mača iz korica.

Začulo se klicanje, a nekoliko glasova povika: "Da!"

"Prorok Pesa Gospoda, Njorka, biće tamo. To znamo jer nam je

Pes tako rekao. Molim, ako neko od vas poznaje Njorku, da mi se odmah javi!"

Rukom mahnu jedan džin, viši čak i od Ustavice. On je pod levom rukom nosio ovna, a za sobom vodio pripitomljenog pavijana; sa te dve životinje gurao se kroz gomilu. Mejtera Mermer pomisli da nikada nije videla tako krupnog biološkog čoveka, krupnog maltene poput vojnika.

"Ja." Div je imao dubok glas, nalik na mumljanje bas-bubnja. "Poznajem ja i tebe, generalice. Ne baš mnogo, tebe, ali sa Njorkom sam stari drugar." Noge kao dva stuba savladaše preostalo rastojanje između njih u nekoliko dugačkih koraka.

Po drugi put maleno lice generalice Nane ostade bezizražajno od zaprepašćenja. "Gib! Ti si Gib! Jurišali smo na letelice u Kaveznoj ulici zajedno!"

"Čista laća, generalice." Div se spusti na jedno koleno, što navede ovna na ljutito blejanje. "Ja sam Gib iz 'Petla', nastojao sam da ostanem uz tebe, ali prokleti konj nije mogo da održi tu brzinu. Preveliku težinu je nosio, kaže Đurđevka. Onda ga je pogodio debeli metak, pa smo tresnuli." On podiže slobodnu ruku da pokaže da je na njoj gipsani zavoj, onda dodirnu, vrhovima prstiju koji su iz zavoja virili, greben iznad svojih očiju. "Zato ne mogu da ti salutiram kako bih voleo, ali tu je Bongo koji to može. Salutiraj gospođi generalici, Bongo. Salutiraj!"

Pavijan se uzdiže na zadnje noge, a prednjom šapom dodirnu glavu kao da zaklanja od sunca oči, iznenađujuće ljudske.

Mejtera Nana upita: "Znaš li Njorku, Gibe? Mislim na onog Pesovog proroka Njorku."

Mejtera Mermer oseti njenu nesigurnost. "Ona poznaje jednog čoveka po imenu Njorka, koji je dolazio u našu palestru; ali, koliko ja znam, nije sigurna da je to taj Njorka kome je Pes rekao da... Sibilo, da li je tebi Pes govorio o tom Njorki?"

"Jeste!" Mejtera Nana klimnu glavom tako žestoko da njena kratka smeđa kosa podskoči. "I to maločas, dole u kapeli ispod Prolokutorske palate. Pojavio se na svetom prozoru tamo, i svi smo ga videli jasno, čak i Pauk, i Eland. Bilo je divno!"

Vojnik koji je nosio noge četvrtog vojnika reče: "Govorio je o

našem naredniku. Onda smo mi narednika dali Pesu."

Treći vojnik se usprotivi. "Dao je on sam sebe. Sad Pes želi da ga popravimo. Ne zato što ga neće kod sebe, nego zato što nam je ovaj narednik potreban. Pes ne želi da on bude bačen u staro gvožđe."

Augur zabaci jedan dugačak pramen opuštene crne kose. "Ako - hmmm. Ovaj, dati, taj glagol, je l' hoćemo jednu stvar? Značenje, po meni..."

Mejtera Nana ne dopusti da joj to odvuče pažnju. "Poznaješ li, Gibe, ili ne poznaješ proroka Njorku? Da ili ne!"

"Itekako poznajem, generalice."

"Opiši ga!"

"On je suvlasnik moje kafane, mada je to možda zaboravio. Prilično krupan tip." Gib mahnu ugipsanom rukom ka najkrupnijem od grubijana koji su stajali u blizini. "Otprilike ovaliki, ali ne toliko mator. Na glavi ima više kose nego što mu treba, ali mu uši ipak vire iz nje."

"Jaka donja vilica, isturena napred!" reče Mejtera Nana, maltene poigravajući od nestrpljenja i brige.

"E, to je taj, generalice. Isturena toliko da mož okaciš na nju veš da se suši." Gib se prigušeno nasmeja, i to je zvučalo kao da se u njegovim prostranim prsima krije, i smeje, neki strašni šumski stvor. "Umalo da kažem da izgleda kao ovaj Bongo. Njorka je moj stari drugar, ne bi se ni uvredio. Al bi se možda ti uvredila, ili bog koji ga je kucnuo po ramenu. A to je bio, kaže on, Tartaros."

"Ova, generalice, je li, pauza, u smislu o-dugo--vla..."

Mejtera Nana opet žustro klimnu glavom. "Dobro on kaže, Gibe. Ustani. Ne moraš sa mnom razgovarati kao sa detetom, samo zato što nisam visoka."

Ona pođe napred, lakim trkom, i kao magnet povuče za sobom diva. "Da vidimo... Ti ne poznaješ nikoga ovde osim mene. Ne poznaje ni naša sirota Mejtera, koju je trebalo da ti predstavim. Osim ako si se već upoznala sa Njegovom eminencijom, Mejtera?... Eminencijo, ovo je moja najdraža prijateljica, po starešinstvu iznad mene, Mejtera Mermer. Mejtera, ovo je Njegova eminencija koadjutor, patera Ustavica."

Mejtera Mermer, hitajući za njima, zastade dovoljno dugo da

izvede naklon na uobičajeni način.

"To je, je li. Čast? Za mene, Mejtera. Za mene. Izrazito. Pa... Povlastica. Počinjemo naše poznanstvo pod najpovoljnijim, je li, okolnostima. Sla, hm. Slažeš se?"

"Izrazito, eminencijo!"

Mejtera Nana prešla je iz trka u vrlo brzi hod; odmicala je snažno. "Ovo je Gib, kao što si čuo, prijatelj Njorkin, a moj ratni drug. Ovaj vojnik koji drži pušku debeljaču uperenu u zarobljenike... Liskune, nije stvarno potrebno da ti to radiš. Neće oni bežati."

Osvrnula se, u hod, da na tren pogleda Mejteru Mermer. "Gde sam bila? Aha, da. Ovo je privremeni kaplar Liskun. Ja sam ga privremeno unapredila i poverila mu da komanduje svojim saborcima dok narednik Pesak ne bude, Njorkinim delovanjem, vraćen nama."

Mejtera Mermer sustiže Mejteru Nanu i reče: "Oni to, sigurno, nose sirotog narednika Peska?"

"Tako je. Nose ga Škriljac i Bitum. Naši zarobljenici - sada naši prijatelji, ili, bar, prijatelji moji, a i prijatelji Njegove eminencije, svakako - jesu Pauk i Eland." Došla je do ogromne gomile ljudi koji su se tiskali oko Velikog mantejona. Poče se propinjati na prste, ne bi li tu negde ugledala Njorku.

Ksipias je pronašao i zapalio neku sveću; Svila odvuče Hosaana od svetlosti sveće, u mrak hodnika. "Majstor Ksipias može njoj pomoći da vidi šta se gde nalazi; može joj držati sveću, a to je sve što je njoj, zapravo, potrebno. Ti i ja imamo o ponečemu da porazgovaramo."

"Do-bar mali", graknu Oreb Svili, umirujućim načinom.

"Zaposlio sam te - znajući da si agent trivigauntske vladarke, Rani - zato što ste vi Trivigaunci naši saveznici. Siguran sam da ti je to jasno."

"Svakako, Kalde."

"Ne duguješ ništa Vironu, niti meni. Ali, ako želiš da ostaneš, moraćeš biti otvoreniji nego do sad."

"Samo zato što je onaj stari slušao, Kalde. Znam da ti imaš poverenja u njega, i verovatno u tom pogledu ne grešiš. Ali ja nisam ti. Nastojim ni u koga da nemam više poverenja nego što moram."

"Jasno mi je to. A imaju li oni poverenja u tebe? Mislim, zvaničnici kojima ti podnosiš izveštaje."

Nastade kratkotrajna tišina; u mrklom mraku, Svila nije mogao videti Hosaanovo lice, ali je osećao da od toga ne bi ni bilo nikakve koristi. Onda Hosaan reče: "Ne više nego što moraju, Kalde. Meni to, međutim, ne smeta. Navikao sam na to."

"Ja nisam. Nema sumnje da ću se morati navići; ali, za sada, nije mi lako. Ti njih varaš. Zato si rekao Rogu - i mnogima drugima, nesumnjivo - da te zovu 'Šljuk'; to je ime pod kojim se krećeš ovde. Iz istog razloga si se ubacio kao konobar za vreme naše večere. Želeo si da pokažeš nekome ko je bio za stolom da si uspeo prodreti u moje domaćinstvo. Nekome ko tebe prepozna je već prvim pogledom. Zar nije tako?"

Hosaanov jedini odgovor bilo je sablasno ćutanje. Na Svinom ramenu, Oreb graknu i promeškolji se nelagodno.

"Ta osoba će pretpostavljati, dakako, da ja nisam svestan da si ti trivigauntski agent..."

"Uhoda, Kalde. Nemojmo okolišiti i koristiti ublažene reči. Znaš da sam uhoda, znao si to od trenutka kad si me primetio u onom brodiću."

"Dobićeš pohvale i priznanja."

Hosaan zausti da nešto kaže, ali ga Svila prekide. "Nisam završio. Dok si nas vodio ovamo, razmišljao sam o tvojoj dvoličnosti i o tvom zaposlenju: moj si vozač. Molim te, nemoj reći da je tvoja laž u suštini ipak istina zato što sam ja jedini koji zna i zato što nameravaš da obavestiš svoje starešine da je to tako. Bila bi ti to samo još jedna, dalja laž."

"Dobro, neću."

"U tom slučaju, ja kažem ovo. Možeš preneti svojim starešinama sve što doznaš. Ja sam od samog početka smatrao da ćeš ti to činiti, a pošto nemam ni najmanju nameru da izneverim vašu Rani, Viron tu ne može nikako biti na šteti. Ali moraš me poštovati jednako kao što je činio vaš doktor Ždral - moraš mi govoriti sve što ja hoću da znam o tvom poslu ovde i o izveštajima koje šalješ. Zauzvrat, čuvaću tvoju tajnu."

Prođe, puzeći, jedna sekunda. Dve. "U redu, Kalde. Ali ja sam

oduvek bio voljan da ti kazujem sve što je bilo potrebno da znaš."

"Hvala. Ranije sam pitao da li generalisima Sijuf ili generalica Saba znaju kako izgledaš, da li te mogu prepoznati na prvi pogled. Rekao si da ne znaju, i ja sam ti verovao." Na trenutak se Svili učini da se nešto šunja kroz tamu; ali začu samo lepet krila Oreba koji je uzleteo sa njegovog ramena.

"Pitam ponovo - da li je to bila istina? Da li te jedna, ili druga, znaju?"

"Istina je, Kalde. Nikada nisam razgovarao sa njima. Ne verujem da ijedna zna kako izgledam."

"Na mojoj večeri bio je prisutan neko ko te poznaje. Ko je to bio?"

"Pukovnica Abandža. Zar nisi pitao šta će ona u Sijufinom štabu? Ona je oficir obavestajne službe."

"Njoj podnosiš izveštaje?"

"Od sada verovatno hoću. Ali ti još ne uviđaš da..."

Blaga svetlost sveće pojavila se u Zumbulinim vratima. Oreb reče, ali sa Ksipiasovog ramena: "Maca do-đe."

Svila upita: "Kako ide, majstore Ksipiase?"

Starac odmahnu glavom. "Ne ide. Ništa nije ostalo, momče! Ali hoćeš li parče srebrnog lanca? Prsten koji vredi pola kartice?"

"Ne, hvala."

"Ni ja! Al to smo našli! I misliš da je ona zadržala? Ne, nego je bacila i to. Bacila na pod. Fakt!"

Oreb im saopšti: "La-če mala."

"Nije trebalo da je ostaviš samu u mraku", progundā Svila.

"Isterala me, momče. Sa svećom ja izletem napolje!"

Osetivši pritisak Hosaanove ruke na leđima, Svila reče: "U pravu si, Šljuče, naravno. Moram poći kod nje, unutra. Ne znam mogu li joj išta pomoći, ali moram pokušati."

Svila, sam, pođe mračnim hodnikom i zaokrete u još mračniji ulaz prostorije koja je nekad bila Zumbulin apartman. Ovde se nekada nalazio sto za oblačenje, sa intarzijama od zlata i slonovače; tamo ormani prepuni skupih kaputa i haljina; onamo staklo za komunikaciju, ispravno. A preostade samo tama, i melanholična slatkoća prosutog parfema. Jedna vrata vodila su u Zumbulin 'balneum', kupatilo, podseti se Svila; druga u njenu spavaću sobu.

On uzalud pokuša da se seti koja su vrata bila levo, a koja desno. Začu njene jecaje, tako da prisećanje nije bilo ni potrebno; idući za tim zvukom, on, pipanjem, nađe vrata koja su ga vodila ka njoj, i uveri se da su otvorena.

Posle toga, nije se imalo šta drugo raditi nego ući u sobu, zajedno sa duhom onog nekadašnjeg patere Svile.

"Stoj!" Muški glas, praćen zveketom oružja u pokretu, oslobađanje kočnice; Sijufina oficirka obaveštajne službe diže obe ruke visoko. Trudila se, za to vreme, da vidi stražara, pri noćnoj svetlosti, prigušenoj zbog sloja oblaka između Virona i nebeskih zemalja. "Ja sam pukovnica Abandža, u službi Rani od Trivigauntea."

Sašaptavanje. Dva stražara, dakle, ako ne i više. "Priđi i kaži lozinku."

Abandža pođe polako napred, držeći ruke i dalje u vazduhu. Ako ovi nervozni muškarci pripadaju Kaldeovoj gardi, onda jesu (ili bi barem trebalo da budu) disciplinovani. Ali ako su dobrovoljci generalice Nane, mogli bi pucati bez upozorenja.

"Stoj u ime Rani!"

Abandža opet stade. Predstavi se po drugi put. Negde iza nje jedan glas zašišta: "Prokleta su nervozni i oni i one, damo. Ne bih ja stajao između njih."

"Hvala", progunđa ona. "To je dobar savet, sigurna sam."

Jedna mršava vojnkinja iz Pratećeg konjičkog bataljona iskorači iz senke; Abandža sa zadovoljstvom vide da ta žena drži pušku okrenutu nadole. "Moraš i meni dati lozinku da bi prošla, pukovnice."

"Boraz." Sada će se videti da li je kod ove vojnkinje nepoznavanje 'zajedničkog jezika', koje nagoveštava njenu pripadnost aristokratiji, istinsko ili lažno.

"Možeš proći, pukovnice."

Lažno.

"Stoj!" Opet oni Kaldeovi. Abandža reče: "Pa, već sam jednom stala za vas."

"Imaš li našu lozinku?"

Ona, u sebi, uzdahnu. "Nisam znala da je potrebna. Moram

razgovarati sa oficirkom koja komanduje našem odeljenju ovde."

"Ne možeš u Juzgado bez naše lozinke."

"Onda mi je morate vi dati."

Još jedno savetovanje šapatom. "To je protivno pravilima, pukovnice."

Njene oči privikavale su se na mrak; videla je obojicu muških stražara. Svetlosti nebeskih zemalja svetlucale su u noći, odbijale se sa njihovih oklopa koji su izgledali kao da su premazani voskom. "Ako je protiv pravila dati ikome lozinku, onda ne možeš očekivati da je ja znam."

Ona se zatim obrati konjičkoj oficirki. "Idi i dovedi je. Imaš moju dozvolu za napuštanje stražarskog mesta."

Glas iza Abandže reče, odveć tiho da bi to muškarci čuli: "Ima jedan fini lokal, Troterov. Jedna ulica niže, pa skreneš ka zapadu. Mož' popijemo po jedno pićence. Reci ovim zelembaćima da je pošalju tamo kad se pojavi."

Abandža odrečno zavrte glavom.

"Gospo, više sam potreban ja tebi nego ti meni."

Bez osvrtnja, Abandža progundā: "Ma nemoj? Nisam primetila."

"Mog'o sam te uvedem bez problema. Pa, jeee, mogu i sad. Kaži im 'povelja'. To ti dajem besplatno."

"Straža!" reče Abandža. "Setih se vaše lozinke. Rekao mi je vaš Kalde za večerom."

Obojica priđoše bliže, držeći puške uperene pravo u nju. "Kaži."

Ona se osmehnu. "Osim ako je neko promenio lozinku, a o tome nije obavestio Kaldea, vaša lozinka bi morala i sad glasiti: povelja."

"Prolazi, prijateljice."

"Hvala vam još jednom", progundā Abandža.

Šištanje iza nje bilo je jedva čujno. "U zadnjoj sobi. Tip se zove Urus."

"Niiiššštaaa..." Zumbulini jecaji polako su se stišavali, prelazili u tiho šmrcanje. "Onoliki provodi. Onoliki osmesi. Prosjakov koren i rđa; uradi ovo, uradi ono. I ništa nije ostalo." Jecaji se vratiše. "O, Ki-i-pris... Smiluj se!"

Svila tiho reče: "Mislim da se ona možda već smilovala."

"Moiim te taniiii", reče katahrest. "Ljub ljuuuub."

Svila to poslušala. Poljubi Zumbulu u uvo, zatim u zadnju stranu vrata, a kad ona podiže glavu, poljubi je u usne.

"Joooš jooš ljub leep", reče katahrest i pokuša mljackanjem da dočara zvuk poljupca, ne uspešno.

Treći 'ljub' nije još bio završen. A kad se završio, Zumbula reče: "Obriši lice, celog sam te uslinavila."

"To su samo suze", reče Svila. Izvadi maramicu iz džepa.

"Ne samo suze", reče Zumbula. "Toliko sam plakala da mi je i nos procurio. Nemoj misliti da ne umem da plačem i lepo, kad je to potrebno."

"Neee laaaač."

"Razmišljala sam o nekim stvarima. Na primer: znaš li šta sam imala kad sam polazila od kuće?"

On odrečno odmahnu glavom. "Šta?" upita, shvativši da tu njegovu kretnju glavom Zumbula nije mogla videti.

"Dve haljine koje mi je m-mati sašila, i njen kišobran. Nije imala šta drugo da mi da, pa mi je to dala. Jedan veliki zeleni kišobran... Čuvala sam ga godinama, ali ne znam šta je posle bilo s njim. A evo š-šta imam sad. Ovo odeće što je na meni, i jednu haljinu koju sam ostavila kod Orhideja, a koju je ona obećala da će dati na čišćenje. Imam ovog Tika ovde, i jednu zlatnu karticu. Ali Orhideji dugujem sedam. To je daleko preskupo za ono što sam od nje dobila, ali šta se moglo?"

Svila ustade. "Kaži joj da ćeš joj platiti kasnije. A i hoćeš, itekako."

"Znašššš..." reče Zumbula. Priguši jecaj. "Učiš ti, brzo. Čuj... nisam se ja još isplakala zbog svega ovoga. Tek ima da bude suza - noćas..."

"Taniiii lače."

"Noćas, noćas. Pre nego što zaspim. Ja skoro svake noći otplačem pre spavanja, a ponekad i za vreme spavanja. Ej! Telksice mi!"

"Šta bi?" upita Svila.

"Idi brzo na vrata, stani tamo i zatvori ih. Ne pitaj ništa. Brzo."

On to uradi. Začu dva glasa iza sebe u tami. "Tik? Tik, jesi tu?" "Tuuuuuu." "Pa, nemoj me vučeš za suknju." "Neee jaaaaa." "Svilo,

jesam ti rekla zašto sam ovoga nabavila? Da ga dam Kiprasi i zamolim je da mi da tebe."

Svila, još jednom, ostade zanemeo.

"A pijaca zatvorena... Al tamo se i posle zatvaranja još vuzma poneki šmolja sa tim životinjama. Ja dam stražaru jednu karticu da me pusti unutra, uđem i nabavim Tika. Prodavac me ubedio da su najbolje one životinje koje govore."

"Tako je i meni rekao neko. Isti prodavac, nesumnjivo."

"Vodila sam ga na kanapu koji mu je bio vezan oko vrata i koji sam držala u ruci dok sam tražila svoje stvari. Ponekad u zubima. A kad me spopale suze, ja samo pritisnula kanap nogom, a Tik - pobegao. Da l' ga razvezao, da l' izgrickao."

"Neeee bežžžžžžž."

"Ma, nisi ti bežao, a ja znam da si znao šta nameravam, jer si me stalno molio da to ne uradim." Svili Zumbula reče: "Onda je sav narod povrveo ka onom mantejonu na brdu, ja videla, pa pošla i sama."

"Shvatam."

"Al kad se izmigoljio, nije stvarno pobegao. Zašto nisi, Tikence?"

"Leeepa dammmmm. Bude saaaa."

"Da budeš sa mnom? Valjda zato." Ne mareći više za Tika, 'lepa dama' reče Svili: "Pokušavam ovo da kažem: znam da si ti stvarno religiozan. Ja nisam, ali mogao bi ti da me naučiš."

Njemu se neodoljivo nametnu misao da bi bolje bilo da ona nauči njega. "Daleko sam od najboljeg mogućeg nastavnika vere, ali pokušaću ako budeš želela."

"Rekao si da posle ovoga treba da idemo kod Prolokutora. Što se mene tiče, možda i ne bismo morali."

On se osmehnu. "Nećeš prineti na žrtvu Tika?"

"Pa, hoću ako mi ti kažeš."

Tik se pobuni. "Nieeeeeeee."

"Ne vidim da bi imalo svrhe." Nešto veliko i mekano pritisnu se uz Svilinu nogu; on spusti ruku u mrak da opipa šta je to, ne nađe ništa. "Hoćeš da te ja učim. Na bogove - utvrdio sam to - naši darovi ne utiču mnogo. A i kad nam daju ono što smo zatražili..." Blagi pritisak se vrati, umalo da ga obori s nogu.

"Šta je to?"

"I ja se pitam šta je, ali sad mislim da znam. Oreb je pokušao da mi kaže još u hodniku; trebalo je da pogodim kad je uzleteo u onom prvom trenutku pošto sam ja čuo ovo. Gljiva Mukorica naša kaže da su ovo risovi ili 'linksovi'. Jedan ris je u sobi sa nama."

"Jel to nešto kao slepi miš?" Zumbula je zvučala kao da je počinje podilaziti strah.

"Pripadaju rodu mačaka."

"Imaju... ajoj. Nešto me pritisnu o nogu. Veliko je kao veliki pas."

"To ti je ris; ali nema razloga da ga opisujem kad ga ne možeš videti sama." Svila podiže glas. "Majstore Ksipiase, donesi sveću, molim te."

"Jesu to one ogromne, kao, mačke, koje je talus puštao noću?" upita Zumbula, zvučeći prestravljenije nego ikad.

"Njih kontroliše Gljiva, što je dobro i za nju i za nas." Svila je nastojao da zvuči umirujuće. "Pretpostavljam da bi ovaj ris želeo da ga odvedemo u Kaldeovu palatu, gde se Gljiva nalazi."

Odgovori mu prigušeno predenje, nalik na mačje, ali daleko preduboko i prepuno muklog, odzvanjajućeg zvuka da bi moglo biti Tikovo.

Abandža pogledom obuhvati Troterovu krčmu. Činilo se da tu nikog nema osim nekog dede koji je spavao za jednim stolom i jednog debeljka iza šanka koji je prao krigle napravljene od pečene gline. "Barmene?" upita mu Abandža.

"Aha, sestro. Pićence?"

Ona odrečno odmahnu glavom. "Meni se ima obraćati: pukovnice. Pošto sam ja ta koja nešto želi, možeš me zvati 'sestro'. Ali čim budeš ti nešto od mene želeo, odmah kaži 'pukovnice', pa ćeš možda i dobiti."

Debeli barmen diže pogled. "Ja ću ti odmah reći pukovnice, sestro."

"Mada to nisam očekivala. Imaš gosta koji se zove Urus."

"Dolaze barem dvojica takvih", reče slaninko. "Postoji i treći, al je sad u jami."

"Urus je u tvojoj zadnjoj sobi i očekuje me. Pokaži mi gde je to."

"Niko nije u mojoj zadnjoj sobi, sestro."

"U tom slučaju, čekaću ga tamo. Ona žuta boca", reče ona, pokazavši prstom. "Pretpostavljam da je to belo vino 'sautern'."

Debeli slegnu ramenima. "Trebalo bi da bude."

"Donesi ga, i dve čiste čaše."

"Imam ja i bolje vino, za dva'es sedam komadića. To ti je šesn'es."

"Donesi ga. Otvaraš račune za stalne goste? Otvori za mene. Zovem se Abandža."

"A ti bi da platiš neki drugi put? Nema to. Sestro, mi ne... skloni to!"

"Muškarci", reče Abandža, zakoračivši u prostor iza šanka. "Kako bi se ti suočio sa kopljima, ako te plaši jedan mali igličar? Donesi dobar sautern i čaše. Šta misliš, da pozoveš Kaldeovu gardu čim ja okrenem leđa? Neće oni uhapsiti oficirku trivigauntske vladarke, ali zato se mom prijatelju Urusu tvoj pokušaj neće dopasti."

"Nikad ja to ne radim, sestro."

"Onda neće biti potrebno da ja uhapsim tebe, kad moji dođu. Niti će biti potrebno da te ubijem. Priznajem da mi je ta mogućnost pala na um." Abandža se nasmeši još šire, razonođena zveckanjem čaša na poslužavniku koji se našao u debeljkovoj ruci. "Hajde ti napred. Ako se ne budeš ponašao nevaljalo, nema razloga da se plašiš."

On pođe, Abandža za njim; gurala ga je igličarem u leđa. Barmen odgrnu jedan prljavi zeleni zastor koji je prikrivao ulaz u mračan, uzan hodničak. Ona reče: "Znaš, mislim da razumem ovaj tvoj 'Troterov' ćumez. Ti si Troter?"

On klimnu glavom.

"Sudstvo Virona zaseda u palati Juzgado, a optuženi ovde piju pre nego što odu tamo. Ili kad budu oslobođeni. Sad nema nikog, jer sudovi ne rade."

"Ma, nema nikog ni u zadnjoj sobi." Troter stade ispred jednih vrata. Proguta. "Mož' ti da čekaš, ako ti se čeka, ali ja zatvaram u..."

"Ne."

"Zatvaram čim odeš. Važi tako? Ako uđe iko po imenu Urus, odma' ću mu kažem da si ti ovde." Troter otvori vrata i zablenu u veoma prljavog bradatog čoveka unutra.

Urus ustade, kretnjama prenaplašene učtivosti, i povuče jednu stolicu od stola, da Abandža lakše sedne. Ona sede, a Troter promrmlja: "Auuu, a ja zaboravio da je Kalde njih pustio. Al mnogi se jedva vuku."

"Ja sam se pustio sam", reče Urus. "Aj ti meni donesi nešto za jelo. Nabaci na njen račun."

Ne prestajući da se osmehuje, Abandža klimnu glavom na to.

Kad se vrata zatvoriše za Troterom, Urus reče: "Pa, 'vala ti za ovu bočicu vina, gospoja, i za to što će on da donese klopku. Stvarno si carica." Njegov glas postade poverljiv. "Al da ti kažem, i ja sam čovek pravi. Ti budi sa Urusom kao cigla, on će s tobom biti kao kamen. Zar nećeš da skloniš to pištoljče?"

"Neću. Troter nije znao da si ti ovde unutra?"

"Kod njega nema sedenje onako, nego mora nešto da se naruči; piće. A ja nisam im'o lovu. Tebi to ništa ne smeta, a? Da, ja sam robijaš. Bio. Izbatrgo sam se napolje, pre neki dan. Da sam bez para - bez para sam. Ali tebi ću biti od koristi, damo, pa ćeš mi ti dati deset karte..."

Ona se nasmeja.

"Jer ima da ti kažem stvari i stvari. A posle još mnoge druge da saznam za tebe, kad okupim moju staru družinu opet, znaš?"

"Otvori ti 'bočicu', pa sipaj sebi koliko god želiš", reče ona. "Mnogo mi te žao, zato sam ti platila piće, a i hranu ako ovaj barmen donese, ako ima išta."

"Znaš ti, gospoja, ko je Pauk?"

"Je l' bi trebalo da znam?"

"Pa, je'ote, da. Vi žene imate uhode ovde. On sve njih zna. Zna on i mene, al ne zna da sam proradio za tebe."

"Ne radiš ti za mene, još. Kome taj navodni 'Pauk' podnosi izveštaje?"

"Uuuu, savetniku Potou. On je Potova desna ruka. Jesi ikad čula za Guana? A Hiraksa? Dabricu? Paku?"

Abandža kao da je utonula u misli. "Neka od tih imena možda su mi znana."

"E, svi oni su sad mrtvi, a ja znam i šta je bilo s njima. Pauk im je bio šef, a sad više nije. Znam gde je on i šta radi. Mog'o bi te

odvedem tamo. Mada on to ne bi voleo uopšte. Znaš da su upecali generalicu Nanu?"

"Ali je ona sad na slobodi." Abandža vrati pištolj u futrolu. "Rečeno je meni."

"A ti baš ne veruješ."

"Ja verujem kad vidim."

Urus razvuče lice u širok osmeh. "To je mandovanka prava. Da, laćano su ti to provalili, ona je sad na slobodi. Mog'o bih ja da ti pokažem i nju i Pauka o jednom trošku, jer sad su zajedno. Ali i ja, kao ti, znaš? Da bih verov'o, mora prvo vidim pare."

Abandža izvuče, iz svog novčanika za zlatne kartice, jednu i gurnu je prema Urusu, preko mrljavog, ispucalog, starog stola.

Šenila krišom baci pogled u susednu sobu, a onda kažiprstom kucnu po staklu za komunikaciju. Pojavi se ploveće sivo lice. "Da, madam."

"Tiše, tiše govori, je l' može?" upita Šenila, i sama šapatom. "U onom velikom krevetu neko spava."

"Spava generalisima Sijuf, madam. Nalazi se u mom vidnom polju, itekeko."

"Dabome, a mi ne bismo da je probudimo, je l' tako? Znači, tiho."

"Biću tih, madam. Predlažem, međutim, da zatvorite vrata. To bi nam dalo dodatnu bezbednost, madam."

Šenila zavrte glavom; poleteše uvojci boje maline. "Moram znati ako ona počne da se budi. Obrati pažnju. Poznaješ Kaldeovu palatu?"

"Svakako, madam."

"Postavljala sam ja pitanja preko stakla odatle, znaš? Tri, četiri puta. To me je puštao Kalde, ja sam mu prijateljica. Evo šta pitam: jesi ti onaj isti monitor? Onaj sa kojim sam razgovarala tamo?"

"Ne, madam. Svako staklo ima svog monitora, premda ja mogu svrhovito uključiti niz drugih i obaviti savetovanje ako iskrsne potreba."

"Dobro, to ti je dobro, jer on nijednom nije uspeo pronaći Njorku koga sam tražila, a sad kad smo Sijufica i ja ušle ovamo, videla sam ovo staklo i odmah sam želela da te pitam, al nikako nije moglo, jer

je ona bila budna i mogla bi čuti da ja tražim Njorku. Znam da ima mnogo ljudi koji se zovu po toj ptici, to ne moraš da mi kažeš, ali ovaj jedan Njorka koga ja tražim živi u Orili i sad ga zovu Njorka Prorok. Čovek baš krupan, gromadina, a i ne izgleda loše, nos slomljen..."

"Da, madam. Ustanovio sam njegovu lokaciju. Nimalo težak zadatak nije bio, jer je reč prorok poslužila kao dovoljan pokazatelj. Želite li razgovarati s njim?"

"Dhhh... Čekaj. Dok razgovaram s njim, on me vidi, a?"

Kao boca koja plovi na vodi, pa je neki talas uznemiri, sivo lice se zanjiha u ništavilu. "Mogli biste odložiti vaš razgovor dok se ne odenete, madam. Ako tako više volite."

"Nema veze. Samo ti meni kaži gde je on."

"U Velikom mantejonu, madam, koji se nalazi dve ulice severno i jednu ulicu desno odavde, ako sam tačno obavešten."

"Znam gde je to. Čuj, da li se on sada nalazi tamo? Njorka, u ovom trenutku, u Velikom mantejonu?"

"To je tačna informacija, madam."

"A dobro mu je? Nije mrtav ili tako nešto?"

"Izgleda u izvesnoj meri umoran, madam. U svakom drugom pogledu procenio bih da je izvrsnoga zdravlja. Nemate li želju da otpočnete razgovor sa tim gospodinom?"

"Mislim da bi bolje bilo da on ne zna da smo, da smo, ovaj...ja i generalisima. Ili je bar bolje da mu to ne gurnem baš u oči, sad, ali i ako zatvorim vrata, on će pogoditi šta sam radila ovde."

Sivo lice mudro i odmereno klimnu. "Predostrožno razmišljanje, madam."

"I ja mislim da jeste. Čekaj još malo, ostani tu, da razmislim."

"Vrlo rado, madam."

Skoro čitav minut prođe u tišini u apartmanu Lirihord. Čuli su se samo jaki zvuci Sijufinog disanja.

Najzad Šenila saopšti: "Imaćeš vrlo težak zadatak, monitore."

"Mi bujamo pod pritiskom nepovoljnih okolnosti, madam."

"To je dobro, jer stižu ti neke. Želim da javim nešto jednoj gospođi koja se zove Orhideja. Treba da dobiješ nju ili bilo koga ko može dostaviti poruku njoj. Koliko je sati?"

"Dva i dvadeset jedan, madam. Fejdan ujutro, madam. Kroz

manje od četiri sata nastupiće dizanje zastora."

"Toga sam se plašila. Ako ne možeš izvršiti zadatak, slobodno mi kaži, neću ti zameriti nimalo."

"Uložiću krajnji napor, madam, ali žensko ime dato po cvetu orhideji takođe se često sreće. Dodatna obaveštenja mogla bi biti suštinska za uspeh moje misije."

"A, pa, dabome. Ova Orhideja je gazdarica jedne žute kuće. U Lampionskoj ulici. Ima sa zadnje strane Muzičku ulicu, a ispred ima jednu prodavnicu peciva. Mislim, u ulici Lampionskoj. Ona je krupna, debela žena, ima jedno četiri banke, ili četrdeset pet. Godina."

"To je dovoljno, madam, identifikovao sam tu jedinku. Ona u svom apartmanu ima komunikacijsko staklo, a ovoga trenutka sprema se za spavanje, u sobi iza te. Treba li da je pozovem pred staklo?"

"Pa, ja znam to staklo, ono ne radi."

"Naprotiv, madam, ono je potpuno operativno, mada je mirovalo neupotrebljavano... osamnaest godina. Želite li razgovarati sa Orhidejom?"

Šenila klimnu glavom i pola minuta kasnije vide Orhideju kako izlazi pred svoje komunikacijsko staklo odevena u čipkaste, crne pantalone i penjoar nabačen na brzinu. "Šen! Kako si uspela da uključiš ovo?"

"Nije bitno, važno je da je uključeno. Orhidejo, treba mi jedna usluga, ali tu ćeš ti nešto i zaraditi, možda jednu karticu, možda i više."

Orhideja, koja je pogledom gutala luksuzni nameštaj u 'sobi' Lirihord, klimnu glavom. "Naperila sam uši nagore."

"E, vidiš onu ribu koja ćori u sobi iza ove? To ti je generalisima iz Triće. Zove se S-ijuf!."

"Uvek si ti bila srećkovička, ej, Šenilo."

"Možda. E, al ja sad mora palim odavde. Je l' Ljubičica spremna za pokret večeras?"

Orhideja slegnu ramenima, što je izgledalo kao uzdizanje i spuštanje dva lonca puna testa. "Prilično. Znaš ti, Šen, kako je to. Gde si?"

"U Erminovom. Ovo je apartman sedam i devet, jesi to zapamtila?"

Dvostruki de luks, i sedmica ali i devetka. Na samom vrhu Velikog stepeništa. Sijufica voli visoke ribe. Lako mi je mogla dati pet kartica. Pet za nju nije ništa. Ljubičica bi trebalo da dobije i više, ako je lepo sapunja. Reci Ljubičici da se popne ovamo i da bude veoma mekana i nežna, i da kaže Sijufici da je moja drugarica i da je čula kako nam je bilo lepo, pa se dosetila da dođe i ona na zabavu. Ja, kad budem izlazila, ostaviću vrata otvorena." Šenilin glas otvrdnu. "Al da se zna, ja dobijam polovinu. Nemoj neko slučajno da pomisli da me zavrne za pare."

"Nema problema, Šen."

"Ja kako sad stojim kod Kaldea", reče Orhideja, sagnuvši se i pipkajući po tepihu oko svojih nogu; nađe kombinezon - "verovatno ću moći često da ti nabacim ponešto ovako. Samo nikad nemoj niko da pokuša da me zavrne za lov, Orhidejo. Jedna moja reč mogla bi da ti zatvori biznis."

Zumbula poluglasno procedi: "Ti stvarno misliš da ovo uradimo?"

Činilo se da je pitanje isuviše glupo da bi na njega vredelo odgovarati; Svila ipak klimnu glavom. "Njegova svesnost, ti i Njegova eminencija, kao i patera Skočimiš i patera Školjka sigurno čine više nego dovoljan broj zvaničnih lica."

Iz mračne Ehidnine kapelice iza ambulatorijuma, Mejtera Mermer doviknu: "Zamolila bih za samo još koji trenutak, patera. Patera Inkus radi najbrže što može, pa..."

Kao razleganje daleke grmljavine, duboki glas Hamerstonov reče: "Ona hoće da bude prisutna, a postoji i dodatni razlog. Sačekaj samo još malo, Kalde. Patera je već skoro gotov."

Zumbula prošaputa: "Baš i ne bismo morali zvanično. Mogli bismo da se zavučemo negde i da radimo ono što nam se radi, celu noć. Meni stvarno nije bitno da bude zvanično. Časna reč."

Tik, iz njenog naručja, dodade: "liiid saaad."

"Ja sam poništio tvoj zavet čednosti", reče Kvecal; nije se moglo znati da li je čuo šta je Zumbula rekla. "Augur ostaješ. Je li to jasno?"

"Savršeno jasno, Svesnosti."

Ustavica se osmehnu načinom koji je trebalo da ostavi utisak pouzdanja. "Ne može, a? Neizbrisivo. Čak ni Kvecal ne može, a?"

Prolokutor klimnu glavom. "Tako je. Ja bih ti mogao zabraniti obavljanje augurskih dužnosti, ali ti bi i dalje bio augur, patera Kalde."

"Razumem, Svesnosti."

"Ali ti ne zabranjujem. Samo si oslobođen augurskih dužnosti. Ne moraš činodejstvovati niti žrtve prinositi, ali možeš, ako hoćeš. Mantiju možeš i treba da nosiš. Naši građani su izabrali augura zato što su uvereni da su njega izabrali bogovi. Mi se moramo potruditi da to tako i ostane. Moramo održavati njihovu veru. Ako bude potrebno, moramo je i opravdati."

On baci pogled na Mejteru Nanu koja reče: "Tvoja svesnost se sad pita jesam li ja veru održala u sebi posle ovog Pesovog nepojavljivanja. Ne znam. Možda još mesecima neću znati; možda još godinama. Kamo sreće da je Bizon ovde."

Pauk klimnu glavom. "I ja kažem ovo poslednje."

Oreb, kao portparol svog vlasnika, graknu: "Aj-de sad."

Nadajući se da su svi prisutni razumeli pticu, Svila reče: "Generalice, ti si mi ispričala šta se desilo, ali ja, na nesreću, nisam slušao onako pomno kao što je trebalo. Nisam bio sposoban da razmišljam ni o čemu drugom osim o potrebi da dobijem dozvolu Njegove svesnosti i da ubedim Zumbulu da me prihvati za muža. Da li je Pes, bukvalno, rekao tebi da će ti dati i drugu teofaniju kad stigneš ovde?"

"Pes..." Mejtera Nana uzdahnu i zagnjuri lice u šake. "Istinu da ti kažem, ne sećam se, ali smatrala sam da je tako rekao."

Liskun reče: "Nije tako rekao, Kalde. Rekao je da prenesete narednika u Veliki mantejon, navodim: 'Zato što je moj prorok Njorka tamo, a ja nameravam da mu kažem kako da ga popravi.' Nije, međutim, rekao da će to biti odmah."

Ustavica klimnu glavom.

Njorka reče: "Meni je rekao da će me naučiti. Znači, hoće. Samo, još nije." Njorka pročisti grlo. "Stvar je zaprepastila i mene i Mejteru. Nju još više; gledao sam kako je to sve delovalo na nju. Pes je postigao da mi pronađemo i dovedemo ovamo pateru Skočimiša - kad kažem 'mi', to znači Hamerston, ja i patera Inkus. Uradili smo sve kako je naređeno, ali, eto, učinka još nema. Sav moj narod

popeo se ovamo, a sad, vidite, nije više tu, razišli su se. Jasno vam je šta oni misle o meni posle ovoga."

Oreb pokaza saosećanje. "Ja-dan mali."

"Ali to nije bitno." Njorka prkosnim pogledom pređe po svima koji su se okupili da prisustvuju improvizovanom venčanju. "Još oni imaju o meni bolje mišljenje nego ja sam o sebi. Bitno je šta oni misle o Pesovom planu, a to je i najteži deo. Ja ostajem uporan. Nek svi odu, ja ostajem. Ovde sam, gde mi je Pes rekao da budem, i ovde ostajem."

Iz dubine ogromne prostorije, daleko od svetlosti vatre koja je na oltaru dogorevala, zabruna jedan duboki glas: "Za to sam ja kriv, Kalde." Diže se na noge jedan čovek viši čak i od Njorke, a istovremeno jedna izobličena prilika skoči na crkvenu klupu ispred njega.

Stari patera Skočimiš, koji je stajao iza i desno od Kvecala i Ustavice, progovori glasom veoma drhtavim: "Si-ine mo-oj..."

"Ti se mene verovatno ne sećaš, Kalde, ali seti se: jednom prilikom sam ti dao jedno piće besplatno, u mojoj kafani, zato što si očitao molitvu Pesu za onog Kalana. Ja sam Gib iz 'Petla'."

Svila klimnu glavom i osmehnu se. "Naravno da te pamtim, Gibe; mada, priznajem, nisam očekivao da ću te videti ovde. Mislio sam da su svi već došli i otišli. Jesi li se molio?"

"Pokušavao se moliti, barem." Gib ogromnim koracima prođe prolazom između sedišta, ka njima; njegov pripitomljeni pavijan skakao je sa klupe na klupu.

Njorka reče: "Aj ćuti, Gibe. Nisi ti ovde radio ništa."

Svila još jednom klimnu glavom. "Ako se tvoja reč 'kriv' odnosi na ovo kašnjenje u Pesovom pojavljivanju, onda svakako nisi ti kriv, Gibe. Krivica, ako je ima, sigurno je moja. Trebalo je da se angažujem mnogo preduzimljivije na popravljanju Mejterine ruke."

Tik reče: "Veuuuu redu. Neeee kiiiiiv." A Zumbula: "Uvek ti bacaš krivicu na sebe. Zar stvarno misliš da si u celome svitku ti jedini koji pravi greške?"

"Ja sam išao za Njorkom kad je on išao u tvoju crkvu u Sunčanoj", objasni Gib. "On i ja smo društvo staro. Kad sam slomio ruku, nabavio sam Bonga, vidiš ga, Kalde? Ne mogu dobro da

uhvatim ništa. On me odmeni za šta god je potrebno. Računao sam da ga prodam kad ozdravim."

"Mislim da počinjem ovo shvatati", reče Svila.

"Onda je Njorka rekao da dovedemo životinje, pa sam ja doveo njega. Dakle, ovog Bongoa ovde. Međutim, dok sam dolazio ovamo, pomislio sam da, možda..."

Drhtava ruka starog Skočimiša uzdiže se ka njemu i Gib začuta. "Krivica je moja, Kalde", reče tanki, neujednačeni, starački glas. "Odbojnost imam prema... Prema... Prinošenju takvih žrtava. Stara luda, eto šta sam ja."

"Nije tako, patera", reče jedna sibila koja je izgledala barem isto toliko stara. "Kalde, njega majmuni podsećaju na decu. Mene ne, ali znam kako se on oseća, razgovarala sam s njim o tim stvarima."

Patera Školjka istupi napred. "Kalde, neko je, jednom, doneo za Telksiepeju jednog malog crnog majmuna sa belom glavom. Patera je prepustio meni dužnost da tog majmuna prinesem na žrtvu."

Svila pročisti grlo. "U mladosti tvojoj... Razumem, patera Skočimiše. Ili bar mislim da razumem. Hajde da kažemo ovako: razumeo sam koliko je potrebno da razumem. Ti si, patera Skočimiše, ubedio Giba da odustane od svoje zamisli."

"Dok smo pešačili..." patera Skočimiš se zakašlja. "Bio je to dug, dug put. Gib mi je pomagao. Dobar je to čovek, Kalde. Dobar čovek, mada ne izgleda tako. Zamolio sam ga da se, mene radi, uzdrži. Rekao je da hoće, pa je otišao i kupio nam ovna. I ja sam noćas tog ovna ponudio Pesu, u ime Gibovo."

Gib reče: "Al sad ja mislim da baš zato Pes nije hteo da dođe. Ubijaju se životinje i na venčanjima, zar ne? Prema tome, vi možete sad..."

"Njorka!" Svila po glasu poznade da je to viknula Šenila. Tek potom je vide. Šenila je oberučke držala i podizala suknu; tako oslobođenih nogu, stuštila se punim trkom kroz sredinu prostorije, prolazom između sedišta. "Njorka, je l' to neko venčanje? Ej, patera, zdravo! Zdravo, Zu! Čestitam! Hoćeš li ih venčati, Prvi govorniče?"

Kvecal na ovo ne odgovori. Gledao je, osmehnut, ka Ehidninoj kapelici, odakle iziđoše Hamerston i Mejtera Mermer koja mu priđe i kleknu pred njega. "Tvoga prethodnika sam molila, Svesnosti..."

Kvecalova ćelava glava zanjihla se napred-nazad na njegovom dugačkom, naboranom vratu. "Skiptar više nije u rukama mog prethodnika, Mejtera."

"Molila. Preklinjala. Uzalud, nije hteo. Dužna sam to da te obavestim."

Mejtera Nana zapanjeno je gledala dole, ka njoj.

"Eminencijo, ti reče pre samo nekoliko trenutaka, čula sam, da čak ni Njegova svesnost ne može ukinuti nikome augurski status. A i ja znam da je to tako. Onda - kako...?"

"Kad one polažu. Hm, zakletvu? A? Onda, dozvoli, molim te, jednu stvar", reče Ustavica Svili. "Nije, nije, neizbrisivo, je li. Manje je, hm. Ozbiljno."

Kvecal upita: "Želiš li ti da ja tebe tvog zaveta oslobodim, Mejtera? Dovoljan će biti odgovor 'da' ili 'ne'."

"Da, ali zaista bi trebalo..."

"Da objasniš? Da, u pravu si. Objasniti moraš, moraš da bi imala svoj duševni mir. Razumna si ti, Mejtera, u to sam se uverio. Pa, zar ti tvoj razum ne govori da ne treba meni, nego nekom drugom objasniti šta je i kako bilo? Ustani, molim te, i reci svojoj sibili, Mejteri Nani. Takođe Mejteri Drvenici i njenim sibilama. Ali samo ukratko; najsažetije."

Dok je Mejtera Mermer ustajala, Hamerston reče: "Nas dvoje se poznajemo još iz davnih vremena. Sećaš, se, Kalde, da sam ti to rekao pre nego što si pobegao? Ona se tad zvala Moli."

Mejtera Mermer progovori Mejteri Nani, ali i svim ostalim sibilama, glasom tako tihim da ga je Svila jedva čuo. "Bila sam služavka, služavka kod sibila, svetovna žena, kad su se prvi biološki ljudi doselili u grad. Ja sam pospremala po kenobi, za sibile, a u tim danima izgledala sam kao - kao Dalija, koju smo zvali i Georgina; ali šta vredi da to kažem kad niko od vas nije video Daliju živu. Kao Češlja, možda, pomalo." Ona se nasmeja nervozno. "Možete li zamisliti da sam ja izgledala kao Češlja? Ali jesam, u ono vreme."

Mejtera Nana, koja je i sad zurila u nju netremice, iskolačenih očiju, uspe da klimne glavom.

"Bilo ih je tada šest. U Sunčevoj ulici, šest sibila, sestara u veri. Ja nisam, vidite, imala posebnu sobu, niti mi je bila potrebna. Ali

nikada više od šest, a kako su vremena prolazila, broj se počeo smanjivati. Pet sibila, onda samo četiri, pa samo tri. A onda - onda samo dve ostadoše, kao što se i sa nama desilo, draga sibi, posle moje smrti."

Najmlađa od svih sibila iz Ciglene ulice zausti da se nešto usprotivi, ali kad osmotri lica svih ostalih, odustade.

Mejtera Mermer im pokaza nisku perli, davno požutelih, na jednom svetlucavom lančiću. "Ostadosmo samo Mejtera Betel i ja. Ovo su njene brojanice... bile. Od slonovače su." Ona podiže glavu, sa osmehom koji je bio i molba. "Lančić je od srebra. Bila je to divna, divna žena."

"Mala pla-če", obavesti ih Oreb, mada se nijedna suza nije videla na glatkom, metalnom licu Mejtere Mermer.

"Nismo stizale da obavimo sav posao. Samo nas dve i mladi patera Štuka. A dece - čitavo more. Zato je Mejtera pozvala... Pozvala..." Ona začuta.

Hamerston reče: "Pozvala je, u stvari, regrutovala je Moli da radi kao da je već stupila u sestrinstvo."

"Da. Pozvala je mene. Znala sam osnovne računске radnje. To se i mora, ako želiš održavati kuću iole u redu. Koliko čega kupiti za koliko osoba, koliko se sme potrošiti, i tako dalje. Imala sam... Dnevnik, valjda bi se moglo tako reći. Pisala sam u njemu, da bih vežbala rukopis, a rukopis mi je bio, mogu reći, prilično solidan. Mogla sam, dakle, podučavati najmlađu decu osnovama pismenosti i matematike, pa sam to i dobila da radim. Neki roditelji su se žalili, međutim. I, onda, ja... zašto ne, nije bilo razloga da to ne učinim. Položila sam ruku na Spise i dala zakletvu, svedoci su bile Mejtera Betel i Mejtera Ruža, poljubile su me i... Dobila sam da obučem sve novo."

Ona pogleda Hamerstona, kao da ga preklinje za razumevanje. "Ali i novo ime. Sad sibila, nisam se više mogla zvati Moli, pa čak ni Mejtera Molibdena. Mi ženske, kad se zamonašimo, uzimamo nova imena, a tebe nije bilo. Nisam te videla, pre toga, mnogo, mnogo godina."

"Pa, tvoj vojnik je, hoćemo jednu stvar? Spavao, molim te lepo", reče Ustavica. "Takva su mu bila na, je li, naređenja."

"Jesam, spavao sam", potvrdi Hamerston. "Za mene, naređenje je naređenje. Oduvek sam takav. Ali sada patera kaže da se mogu oženiti. Da je on rekao da to nije u redu, ja..." Liskun ga pljesnu šakom po leđima, tačno po leđnoj oklopnoj ploči; zveknulo je to vrlo jako, udarac metala o metal, iznenađujuće zvučan u crkvenoj tišini Velikog mantejona.

Ksipias malo podgurnu Svilu. "Dvostruko venčanje, momče!"

"Njegova svesnost sigurno misli da je sve ovo strašno čudno", reče Mejtera Mermer.

"Savršeno je prirodno", reče joj Kvecal umirujućim tonom.

"Mi - mi u tim stvarima nismo kao biološki ljudi. Nama je strašno važno koliko je ko star. Znam to, gledala sam kako se ponašaju naši."

"Ona i ja smo, zapravo, gotovo istih godina", reče Hamerston. "Razlika je samo u tome što sam ja tako veliki deo vremena prespavao."

"Nama je sada najvažnije pitanje da li... možemo." Mejtera Mermer podiže desnu ruku i pokaza Prolokutoru Kvecalu kako je ruka dobro zavarena; pokrenu prste nekoliko puta, da pokaže da oni rade. "Ruka mi je opet zdrava, a rezervnih delova imam priličnu količinu, tako da sam sposobna za brak. Zato ćemo to učiniti. Naime, ako - ako dobijemo dozvolu od..."

"Oslobođena si", reče joj Kvecal. "Opet si svetovna žena, Molibdeno."

"Kao u priči, a, kćeri?" upita Ksipias, primičući se Zumbuli i govoreći kao da je to nešto poverljivo, samo za nju. "Mora biti da je ovo kraj! Sve se poženilo, sve se poudavalo! Treba još jedna burma!"

12. NJORKA SAM

Nije vreme za budno stanje, zaključí Svila.

Ali ni za spavanje, reče on sebi, i ta pomisao preovlada u njemu. Pazeći da ne probudi Zumbulu, on se prevrte na leđa i skrsti šake iza potiljka. Koliko je puta sanjario o ovakvoj noći, pa odgurivao sanjariju od sebe, govoreći sebi da Zumbula nikada neće moći da postane stvarno njegova? A sad...

Ne, nije čas za spavanje. On iskliznu, najtiše što je mogao, iz njihove postelje, ode da se olakša i okupa. Zumbula, devojka koja plače pre sna, plakala je i te noći; i on isto tako - ali od radosti i bola, i od radosti što oseća taj bol. Kad su prošle suze i kad su im glave mirovale na istom jastuku, ona mu reče da još nikada nijedan muškarac nije plakao sa njom.

Dva sprata ispod njih, njihovi odrazi - njihove slike, odražene - klečale su u ribnjaku, pred nogama Telksiepeje; odrazi materijalni, ali nevidljivi. Tu će ona plakati za njim i kad više ne budu živi. On spusti svoje nago telo u kadu u kojoj se voda polako dizala, topla, ništa manje romantična.

U Erminovom hotelu, otkri Svila izlazeći iz vode, dobiješ sve. Ne samo sapun, vodu, peškire i širok izbor parfema i mirisnih pudera, nego i debele vunene mantile; i to, jedan bledih boja, možda krem boje ili bledožute, a drugi duži i tamniji koji je nekada možda bio plav, što bi on i video kad bi se usudio da pljesne šakama i probudi mutne iskre svetlosti koje sad usnulo kruže jedna oko druge pod plafonom.

Kad se posušio, Svila obuče duži mantil i pritegnu kaiš. Tako obučen vrati se u spavaću sobu i pokri Zumbulino savršeno nago telo, nežnošću beskrajnom. Onda, stojeći izvan hotela, u vazduhu, pogleda sebe kako to radi, senku tamniju koja (žute, raščupane kose) povlači nagore čaršav i cebe, pokriva svojoj usnuloj ženi prvo noge, dugačke, blago zaobljene, zatim kukove, bujne - dok Rog i Kopriva provode noć zgureni u jednom memljivom krevetu u nekom hladnom sobičku daleko odatle, u Kaldeovoj palati.

- patera Štuka reže grlo pegavom zecu koga je sam kupio.
- dete u dronjcima plače neutešno na ležaju od slame.

- slepi bog nastaje preobražajem od jednog slepog čoveka (koji ne iščezava; ostaje čovek), ali zatim biva oboren.

- na zemlji leži nag čovek, jedva nešto veći od deteta, nebrojene modrice na njegovom mršavom licu i na telu gde se svako rebro vidi; ruke su mu lancem vezane za jedan šatorski kolac pobijen u zemlju.

- jedan ludak ide između grobova i dernja se da će Sunce umreti.

- Sijuf i Ljubičica leže zagrljene u apartmanu ispod.

- Njorka leži na leđima i spava čvrsto, nadomak neočišćenog oltara sa koga se još diže pomalo dima, u Velikom mantejonu.

"Njorka? Njorka?"

On se diže u sedeći položaj, žmirka, trlja oči. Šenila spava pokraj njega, kao jastuk ispod glave služe joj njene sopstvene mišićave ruke, suknya joj se zadigla do kolena. Narednik Pesak spava u smrti, u podnožju svetog prozora; oko njega leže trojica patera, i to Skočimiš, Inkus i Školjka, od kojih Inkus spava sa licem nagore i hrče.

Na veličanstvenom mermernom ambionu spavaju Pauk i Eland, a nad njima stoje, čuvajući ih, trojica vojnika. Jedan od njih, Liskun, klima glavom prijateljski i dodiruje vrhovima prstiju čelo. Među klupama, u trećem redu, Mejtera Nana kleči, moli se.

"Je l' me zvao neko?" pita Njorka, vrlo tiho, Liskuna.

Liskun načini jedan odrečan pokret levo-desno čeličnom glavudžom. "Nije. Čuo bih ja. Sigurno si nešto sanjao."

"Izgleda." Njorka opet leže; umoran da nikad, koliko se može setiti, umorniji nije bio. Baš je dobro kad te niko ne zove.

Shiatan krili visoko, visoko iznad ravnice, sunce zalazi. Dole nijednog lista nema. Daleko ispred njega je Aer, uzletela je nešto više, brža je od njega, ali ne mnogo. On pokušava da je pozove, vikne njeno ime, jer, odnekud, zna da je komunikator u šlemu pokvaren ili isključen. Ona se osvrne, on na trenutak vidi njen osmeh, ruže u njenim obrazima, jedan pipak lanene kose koji joj je pobegao iz šlema. Aer! doziva on. Vрати se, Aer! Ali ona se više ne osvrće prema njemu, a njegov pogonski modul se pregreva. Trenuci se nižu jedan na drugi, još jedan dug sat letenja, a ona, za to vreme, postaje sve

manja i manja u vidicima ispred njega i nestaje.

"Njorka? Njorka!"

On se kruto diže u sedeći položaj, svestan da je već satima spavao. U velikim zasvođenim prozorima Velikog mantejona, koji su noćas bili samo bezlični čaršavi crne boje, sada se ukazuju nejasni obrisi, bića samo napola vidljiva - bogovi, životinje, bivši Prolokutori.

On ustade, a Mejtera Nana, čuvši grebanje čizama o pod, diže pogled sa svog bdenja. On zađe među sedišta i kleknu blizu nje. "Jesi me zvala? Učinilo mi se da sam te čuo."

"Nisam, Njorka."

On razmisli o ovome, protrlja polako donju vilicu. "Sve ovo vreme bila si budna, Majko?"

"Jesam, Njorka." (Samo iskrica sreće pojavi se u njenim očima, koje su po rubovima pocrvenele od nespavanja; ali ta iskrica ga ispuni toplinom kao najveća razgorela vatra.) "Vidiš, Njorka, zarekla sam se da ću čekati ovde i moliti se sve dok Pes ne dođe, ili dok na nastupi dizastor. I, evo, održavam taj zavet."

"Već si ga ispunila, Majko. Pogledaj prozore." On pokaza rukom. "Ja bio toliko umoran da sam leg'o da spavam, a ni čizme nisam izuo, vidiš? Kladam se da si i ti bila isto toliko umorna, ali nisi ni trena spavala. Znaš šta ću sad?"

"Ne znam, Njorka, kako bih mogla znati?"

"Leći ću opet, da odspavam još malo, al ću prvo da izujem čizme. Ali sad lezi i ti, odspavaj takođe, inače ću da napravim galamu i probudim sve ove. Posao je odrađen. Ti si svoje, što si obećala, odradila."

Zumbula se probudi i ode do otvorenog prozora da osmotri, u slaboj sivoj svetlosti jutra, svoj venčani prsten, srebrn, ošmirgлан do mat boje, sa proširenjem što ima približan izgled ruže u kojoj se, u sredini, okružen laticama, nalazi majušni portret žene. Kupila je baš tu burmu zato što joj je prodavačica u Sardovoj radnji rekla da lice liči na nju; u to doba, nije ni slutila da će joj to biti venčani prsten. Nosila ga je dan-dva, bacila ga u neku ladicu i zaboravila.

Ovo lice uopšte ne liči na mene, zaključila ona sad. Ta žena u ruži

je starija, i izazovnijeg, privlačnijeg izgleda; takođe... Trudila se da nađe pravu reč. Ne lepša.

Mada je Svila uveren da je ona, Zumbula, prava lepotica. Tako, bar, kaže.

Ona ga, usnulog, poljubi, ode u sobu za odevanje i kucnu noktom po staklu.

"Da, madam."

"Pokaži mi tačno kako ja izgledam sada... Ajoj! Bogovi!"

Njeno lice, ali podnaduveno oko očiju, sa kozmetikom razbrljanom posvuda, reče joj: "Vi ste, zapravo, veoma privlačni, madam. Ako bih smeo predložiti..."

Ona pokretom ruke odbaci predlog. "E, sad pogledaj ovo lice u prstenu. Vidiš? Dobro: udesi moje lice da liči bar malo na nju."

Nekoliko sekundi je proučavala dobijeni ishod, okretala glavu tamo i amo. "Dobro je, zadrži sliku tako." Ona dohvati četku za kosu i poče proces koji privuče odobravajuće poglede katahresta Tika.

"Njorka! Njorka!"

I opet se on podiže i zagleda u sveti prozor. Glas je odatle došao - ovog puta bio je siguran u to. Njorka ustade, pridržavajući korice velikog noža da ne bi mesingana kuglica, koja se nalazi na samom kraju korica, zveknula po podu; ode, bez čizama, ka oltaru. Za Školjku i Inkusa videlo se na prvi pogled da čvrsto spavaju, ali oči patere Skočimiša nisu bile sasvim sklopljene. Starcima nije potrebno mnogo sna, podseti Njorka sebe.

Čučnu blizu Skočimiša. "U redu je, nisam mislio da ti ukradem torbu niti išta drugo, patera. To si pomislio, a? Sve što je tvoje, ti slobodno zadrži."

Skočimiš ne odgovori.

"Ali zvao me neko, neko odavde. Jesi to bio ti? Možda si nešto sanjao, pa povikao?"

Školjka promrmlja nekoliko sasvim nerazumljivih glasova i okrete glavu na drugu stranu; Skočimiš, međutim, ni da makne. Najednom podozriv, Njorka dohvati i podiže Skočimišovu levu ruku, onda zavuče svoju ruku pod Skočimiševu tuniku.

Ustade i poče rasejano brisati ruke o odeću; trebalo bi, valjda,

preneti starčevo telo na neko drugo mesto, gde neće biti svima na vidiku. Sibile spavaju u sakristiji; tamo je, barem, otišla Mejtera Nana čim ju je on uspeo ubediti da je vreme da i ona odspava sat-dva. Nejasno se sećao da je matora Mejtera Drvenica takođe otišla na tu stranu - zajedno sa ostalim sibilama, čija imena nije saznao - otprilike u ono vreme kad se on opružio po popločanom podu.

Ponovo čučnu, podiže telo starog augura i prenese ga u ambulatorijum. Čim su se pojavili Škriljcu na vidiku, taj vojnik stade uspravnije. "Mrtav?"

"Jes, mrtav", prošaputa Njorka. "Kako si znao?"

Škriljčeva čelična ramena se podigoše i spustiše, sa tihim zveketom. "Pa, ništa, samo izgleda mrtav, to je sve."

Bitum upita: "Pa, kako će sad Pes da uzme deo sebe iz ovoga dede kad je deda umro?"

Ne odgovorivši na to, Njorkas ponese telo u kapelicu Hieraksovu i položi ga na oltar tamo.

"Oćeš još spavaš?" upita ga Liskun.

"Ma, je'ote, ne znam", reče Njorka. Uvide da je opet počeo otirati šake o odeću. Prestade. "Mislim da ću da uzmem moje čizme i prošetam se malo napolju."

"Ja sam razmišljao da bi ti mog'o možda da probudiš sve ove", reče Liskun. Ostade da čeka na Njorkin odgovor, duže nego što bi biološka osoba čekala; onda nastavi: "Šta si se zagledao tamo? Mora biti nešto krajnje zanimljivo."

"Gledam njega."

Liskun se, onako težak, lagano uzdiže na noge. "Koga?"

"Njega." Njorka se nestrpljivo okrete i pođe krupnim koracima ka svetom prozoru. "Ovaj vojnik ima autofunkcijski koprocesor, vidiš?" Kleknu pored narednika Peska. "I njegov centralni je mogao obraditi takve fajlove ako je bilo neophodno. Ima u ovom vojniku redundancije poprilično. Mogao je čak i njegov voluntarni koprocesor uraditi posao."

Pruži ruku nadole, poče pipkati da bi uzvukao nož iz čizme, uvide da mu čizme nisu na nogama, ode do njih i izvuče, ipak, nož. Onda prodrma Inkusa za rame. "Buđenje, patera! Življe, življe! Treba mi sprava koju nosiš."

"Diž se!" Čizma gurnu zarobljenog letača u rebra. "Revej je bio pre jedan sat, zar nisi čuo?"

Shiatan, žmirkajući, sav drhteći, uspe da se podigne u sedeći položaj.

"Dobro ti govoriš zajedničkim jezikom", reče mu uniformisana žena koja se nadosila nad njega. "Odgovori mi!"

"Govorim ga bolje nego većina mi", reče Shiatan. Zastade. Borio se da oslobodi svoj mozak svih ostataka sna. "Nisam čuo to, tu reč koju si pomenula. Ne znam šta značenje, ali znam da ništa nisam, pa prema tome ni to, čuo."

Žena klimnu glavom. "Ovo sam uradila da bi se znala jedna stvar. Koje god pitanje ti postavim, imaš da odgovoriš. Ako odgovoriš, i meni se dopadne odgovor, dobićeš možda nešto da obučeš, možda i neku hranu. Ako ne, poželećeš da si i ti poginuo." Ona pljesnu rukama. "Straža!"

Kroz vrata šatora, saginjući se, hitro uđe jedna žena sa puškom, mlađa, ali rastom još viša od oficirke unutra, i stade kruto uspravno, držeći pušku okomito, nadomak svog levog ramena. "Pukovnice!"

Oficirka načini pokret rukom. "Odveži ga od tog koca i zaključaj mu opet lanac. Vodim ga u grad." Mlađa žena zabaci pušku o desno rame i poče preturati po jednom džepu, pa izvuče ključ. Za to vreme oficirka postavi Shiatanu sledeće pitanje. "Znaš li moje ime? Kako se ja zovem?"

On odmahnu glavom; ovde mu je osmeh mogao pomoći, ali on nije imao snage da složi crte svog lica u osmeh. "Ne. A ja se zovem Shiatan i letač."

"Ko te je saslušavao juče, Shiatane?"

"Prvo Sirka." Ruke su mu sad bile slobodne. On ih ispruži napred, i mlađa žena mu opet pričvrsti okove.

"Posle toga?"

"Generalisima."

"Generalisima Sijuf", ispravi ga oficirka. "Ja sam bila prisutna. Sećaš se?"

On klimnu glavom. "Ali nisi ništa govor meni. Samo ponekad njoj."

"Zašto su tvoji napali jedinicu majorice Sirke?"

Eto, opet isto, reče on sebi. "Nismo napali."

Ona ga udari pesnicom po uhu. "Pokušali ste da im otmete oružje. Jedan od vas je pobegao, troje je ubijeno, ti si zarobljen. Zašto si polomio svoja krila?"

"To mi radimo."

"Kako si onesposobio pogonski modul?"

On slegnu ramenima, a ona ga udari pesnicom u usta. On reče: "Ne možemo. Predlagani mehanizmi, ali povećali bi težinu."

Ona se, na njegovo iznenađenje, osmehnu. "Zar nećeš to olizati? Moje prstenje ti je pocepalo usnu."

On opet slegnu ramenima. "Hoću, ako kažeš."

"Nađi neku krpu da mu damo da veže oko pojasa", naredi ona mlađoj, višoj ženi. Opet se okrete Shiatanu i reče: "Ja sam pukovnica Abandža. Zašto ste napali Sirkine vojnkinje?"

"Zato što su one pucale na nas." Ovoga se nije, zapravo, sećao, ali mu se činilo kao najverovatnije objašnjenje. "Ja bio iskezio. Ne znam razloga."

"Iskezio si se?" U jednom deliću sekunde Abandžine oči bile su raširene. "Kako to, iskezio?"

On se doseti da je ova vrsta razgovora neizmerno bolja od razgovora o P-modulu, i sada uspe da se osmehne. "Povukao usne unazad."

"Ne znaš zašto. Možda ja znam zašto si to učinio. Kažeš da su one pucale na vas zato što si ti načinio jednu grimasu? Pa, na tebe nije pucao niko."

"Aer videvši moje lice počela je da vrišti. Onda su one pucale, na Aer, i ubile su. Mi smo pokušali da oduzmemo oružje ostalima, da ne bi više pucanja."

Abandža priđe bliže i zagleda se dole, u njegovo lice. "Počela je da vrišti zato što si se ti iskezio? Većina ljudi u to ne bi poverovala, ali ja ću možda verovati, a možda će i generalisima Sijuf. Da vidimo, iskezi se ti tako, za mene."

"Pokušaću", reče on i pokuša.

Zvučni sudar potpetica bio je znak da se mlađa žena vratila. Abandža se okrete na tu stranu. Stražarka je donela nekakvu

pamučnu krpu kojom je nedavno čišćeno nešto masno. "Da li će ovo poslužiti, pukovnice?"

Abandža odrečno zavrte glavom. "Idi donesi onu njegovu letačku odeću. Takođe jednu zimsku potkošulju i jedno ćebe, a kuvarima reci da ti daju nešto što on može pojesti dok je u sedlu."

Opet se vrati Shiatanu. "Prestani da se kežiš, od toga ti krvari usna. Doleteli ste ovde tražeći jednoga Vironca, muškarca. To nam je rekla Sirka. Ti si nam dao njegovo ime, a ja mislim da sam to ime noćas čula. Kaži još jednom kako se taj zove."

"Njorka", reče Shiatan. "Taj se zove Njorka."

Ruka narednika Peska poče se, celom svojom dužinom, pomicati, onda uzmahnu i tresnu po podu Velikog mantejona tako silovito da se na jednoj kamenoj ploči pojavi naprslina. Šenila kriknu neku reč upozorenja. "Ma, ne brini", reče joj Njorka. "To je bilo samo malo, znaš, statičkog elektriciteta. Već sam to sredio."

Iza njega jedan glas, Njorki nepoznat, reče: "Žao mi je što patera Školjka nije tu da ovo gleda. Biće tako razočaran kad mu kažemo šta je propustio."

"Biće i Njegova eminencija", promrmlja Mejtera Nana. "Ali sam je kriv što je otišao u Palatu Prolokutora. Ako se to može nazvati krivica. Svakako nećemo čekati ni na šta, sad kad treba izvršiti Pesovo uputstvo, niti bi Njegova eminencija želeo da čekamo. Pesa nisi video, Njorka? Siguran si?"

"Ne, Mejtera, nisam siguran." Njorka zažmirka, nagnut nad poslom. "Jer on je morao na neki način da mi pokaže kako se sve ovo radi, i to, verovatno, posle mog razgovora sa tobom." Naidе mu nadahnuće. "Znaš šta ja mislim, Mejtera?"

"Vrlo bih rado čula!"

"Mislim da je njega pridobila ona tvoja upornost u ispunjavanju zaveta. Mislim da se on pitao vredi li, zbog nas, toliko da se trudi; al kad je video kako se ti moliš... Čekaj, moram da priključim njegov volontarni koprocessor."

Njorka načini poslednji spoj i ispravi leđa, odmače se malo unazad, dajući odmor svojim bolnim mišićima. "Patera, da l' bi mogo da doneseš jednu od onih svetih svetiljki? Trebaće mi više svetla."

Inkus brže-bolje ode da posluša.

"Patera Školjka se nada da će uspjeti da angažuje mrtvačka kola da prenesemo telo patere Skočimiša u naš mantejon." Pokazalo se da je vlasnica tog glasa, Njorki nepoznatog, jedna mlada i lepa sibila. "Mejtera mu je rekla da u ovo doba ništa neće biti otvoreno, ali on je odgovorio da, dok on tamo stigne, biće otvoreno, a ako ne, on će čekati da se otvori. Bili smo u velikom iskušenju, Mejtera mi je to priznala, da zamolimo Njegovu svesnost da dozvoli da se poslednje žrtvovanje patere Skočimiša obavi ovde, u Velikom mantejonu, zato što se on odavde uzdigao u Glavni procesor. Međutim, pastva u našem kvartu ne bi nikad..."

Inkus se vrati i kleknu pokraj Njorke. "Da li će ovo biti dovoljno? Mogu ja i da izvučem fitilj da bude više iznad ulja, onda će biti i svetlosti više." Držao je u rukama kuglu od rezanog kristala, u čijem je otvorenom gornjem delu, sasvim blizu vrha, palacao plamen.

"Odlično", reče mu Njorka. "Sad vidim i mesto, i registar, a to je sve što treba da vidim." Delikatnim pokretima ruke on zavuče vrh noža u Peskovu lobanju. "Nijedne reči da nisam čuo ni od koga. Sad mora da razmišljam." Poče poluglasno nešto brojati.

Najednom progovori narednik Pesak; Mejtera Nana se na taj zvuk trže. "Ve pedeset osam - nula. Ve pedeset osam - jedan. Ve pedeset devet - jedan."

"To su inputi voluntarnih koprocatora", objasni Inkus šapatom punim strahopoštovanja. "On ih sada osposobljava."

Pošto Njorka ničim ne pokaza da je čuo, mlada sibila iz Ciglene ulice prošaputa: "Ja stvarno nisam sposobna da verujem da će vaša Mejtera - naime, to je bila; da će Molibdena i onaj vojnik da rade sve ove, sve ove stvari; gde će kupiti te 'koprocetore'?"

"Moraće da ih prave, Mejtera", objasni joj Inkus, "a ja ću im biti pomoćnik."

"Šššš!" reče mu Mejtera Nana.

Njorka vrati nož u čizmu. "Bez panike, Mejtera", reče on. "Njemu je sad sasvim dobro, on samo još to ne zna."

Kao da je samo te reči čekao, Pesak diže glavu i poče gledati oko sebe, u raznim pravcima.

"E, hej, hej, polako", reče mu Njorka. "Tek treba da ti našrafim

poklopac na lobanju. Je li, kako je bilo u Glavnom procesoru?"

Praskanje igličara - jedan pucanj, drugi, treći - stopilo se sa divljim režanjem. Novi pucnji, onda grunu puška debeljača. Na balkonu za hor, visoko iznad njih, nefritni reljef Tartarosa pade i razbi se bučno.

"Je li to toplo?" upita Abandža, gledajući kako Shiatan oblači svoje letačko odelo.

Sad je osmehivanje išlo lako. "Nije onoliko toplo što bih ja poželeo, ponekad."

"Onda obuci i potkošulju preko toga. Vunena je, trebalo bi da je mnogo toplija nego to tvoje. A kad budeš na konju, možeš se omotati i čebetom." Ona opipa pištolj igličar u futroli. "Umeš jahati?"

"Nikad probao."

"Možda je to i dobro", reče mu Abandža. "Moglo bi da ti spase život."

Napolju je vetar naprosto sekao. Dvojica bradatih muškaraca dovedoše par nemirnih konja. "Ovaj je moj", reče Abandža, pokazavši, na Shiatanovo olakšanje, većeg. "Ovaj drugi je za tebe. Da vidimo kako se penješ u sedlo."

To je posmatrala sledećih pet minuta. Bradonje su se trudili da ne prasnu u smeh. Konačno, Abandža reče: "Ti zaista ne umeš da jašeš; ili je to, ili si veličanstven glumac." Tek tada naredi njima dvojici da mu pomognu. Oni ga podigoše u sedlo, a ona se uzdiže od zemlje i tim istim zamahom nađe se i u sedlu, uvežbanom kretnjom koja je izgledala maltene čudesno. "Sad nešto da ti objasnim", reče ona. Uperi kažiprst na jednu stranu. "Do grada ima da se jaše dve lige. Kad budemo na pola puta, ti bi mogao pomisliti da je dovoljno da bocneš tog konja petama, pa da nam pobegneš."

"Neću", reče on.

"Mogla bih te vezati za sedlo, kao što si bio vezan za onaj kolac. Ali u tom slučaju, ako padneš, konj će te verovatno vući po zemlji i ti ćeš od toga umreti, a ja ne želim da te izgubim. Zato slušaj. Ako nateraš tog konja u galop, ima da padneš sa njega, pri čemu možeš poginuti, a ako ne pogineš, ja te hvatam, a onda ima da žališ što nisi poginuo. Nemoj reći da te nisam upozorila." Ona švićnu uzdama,

levo pa desno, svog konja koji otkasa daleko brže nego što je Shiatan ikada poželeo da ijedan konj ide.

"Neću brže nego to", obeća on.

Nekoliko trenutaka činilo se da on neće jahati uopšte. Onda jedan od bradonja dreknu "Aj-đi!" i pljesnu konja po sapima nečim što je dalo šupalj, praskav zvuk, a Shiatan se oseti kao da ga je ponela najluđa oluja u celome 'Svitku'.

Abandža priteže uzde i osvrte se da ga pogleda. "Još nešto. Ovo je dobar konj. Tvoj nije. To na čemu ti sediš poslednja je raga, konjina za rezervu; niko ga neće. Taj, ni kad bi ga lav pojurio, ne bi mogao galopirati brzo kao moj."

Suviše potresen da bi mogao klimnuti glavom, Shiatan samo steže čebe još grčevitije.

"Ako si me prevario - ako si, u stvari, dobar jahač, pa odgalopiraš kad ti se ukaže prilika - ubiću ti konja. Nije lako oboriti tako veliku životinju igličarem, ali sa pet-šest iglica trebalo bi da uspem. Nastojaću da ne pogodim i tebe, ali ne mogu to obećati."

On jeknu: "Plemenita ženo."

"Ne računaj na moju plemenitost." Trenutak potom ona se nasmeja. "Ali ti bi mogao da mi budeš od koristi, u tome je stvar. Svakako bi koristilo ako pokažeš Sijufi ono što si pokazao meni. Pretpostavljam da u tvom narodu žene ne postupaju plemenito."

"Oh, ne!" Nadao se da licem nije pokazao koliko ga je ovo šokiralo. "Naše žene su veoma plemenite."

"Ta Aer koja je vrisnula, zar nije bila žena? Rekao si, Aer, ona. Uzdigni se da pomalo stojiš u uzengijama, ako te konj prejako baca."

On to pokuša. "Žena, da. Plemenita, da."

"Voleo si je." U Abandžinom glasu pojavila se jedan prizvuk koji nije čuo dosad.

"Veoma. Ako mogu kazati, i Mer i Somer voleli. U šatoru sam noćas razmišljao o njima. Kako glup bio sam! Ne znao za ljubav to dvoje sve dok nisu poginuli."

"Mer, to je bila ona žena koja mi je ubijala vojnkinje?"

Prvi put od zarobljavanja Shiatanu je došlo da se nasmeje. "Mer muško je ime. One sa puškama ubila je Somer, a druge su nju."

"Samo je pokušavala da im oduzme oružje."

Aer je ubijena pre nego što je Somer pobila vojnkinje, ali raspravljanje bi bilo beskorisno, i gore nego beskorisno. Shiatan ne reče ništa.

"Ona vam je bila vođa?" Abandža uspori svog konja.

"Hvala. Ne, mi ne letimo tako. Svako za sebe. Somer je bila naj, naj, u gleakajoht...u. Borba izbliza, samo rukama i nogama. Ne znam vašu reč za to."

"Videla sam njeno telo", reče mu Abandža, "ali ga nisam izmerila. Želela bih da jesam. Ona plavuša?"

Sada je, već, Shiatan bio u stanju da odmahne glavom. "Tamna kosa. Kao ti."

"Ona mala?"

On klimnu glavom, sećajući se kako je vesela Somer uvek bila, a najveselija kad oluje tutnje celom dužinom tovarnog prostora 'Svitka'. Kad je Glavnom procesoru bilo potrebno da dobije informacije, a ne izvinjenja, Glavni procesor je slao nju - Somer.

Neće je više slati.

"Odgovori mi!"

"Izvinjavam. Nisam nameravao neučtiv - biti." Shiatan poče razgledati zemljanu stazu kojom su jahali, kao i okolna pusta polja po kojima je hujao vetar; nesvesno je pokušavao da pronađe nešto zbog čega bi gubitak postao podnošljiv. "Ona mala, da. Manja od Aer."

"Ali viša od tebe."

On pogleda Abandžu zapanjeno.

"Šta, zar je bila manja od tebe?"

"Da, znatno." On razmisli. "Vrh Aerinog temena bio je meni otprilike do oči. A vrh Somerinog temena bio Aeri valjda do oči. Ili niže; do moja usta, ili vrh brade."

"Pa ipak je ubila tri vojnkinje koje su od nje bile više za po jedan dugi lakat."

"Majstor borilačkih veština. Kad nije letela, druge tome podučavala."

Abandža kao da se zadubila u misli. "A ti? Znaš li tu vrstu borilačke veštine? Zaboravih kako se zove."

"Gleakajoht. Znam nešto malo, ali ni brz ni vešt kao što je Somer

bila. Mali je broj onih koji su."

Pošto Abandža ne reče ništa, on dodade: "Svi mi učimo gleakajoht. Ne možemo, kao vi, nositi oružje. Čak i mali nož bi pretežak." Sad kad više nije bio toliko uzdrman jahanjem, on počeo osećati hladnoću. Rasklopi i rastrese ćebe koje je dosad samo stezao očajnički, i obavi ga oko sebe, kao što je Abandža predložila. Čak uspe da napravi 'kapuljaču' za vrat i glavu.

"Ako je tako, ne možete nositi ni hranu, a ni vodu, a?"

"Ne, samo naše uređaje..." Umalo da kaže: i pe-emove. Ubaci drugu reč: "...i sebe."

"Jesi li video naše pterovojnikinje? One sa krilima, koje izleću iz naše vazdušne lađe?"

"Njih nisam. Ali pričali mi, a vašu vazdušnu lađu jesam, ako je to bila što mislim."

"Pa, možeš je videti i sad", reče Abandža i pokaza prstom. "Ona smeđa stvar sa koje se odražava sunčeva svetlost, odmah iznad krovova. Naše pterovojnikinje nose pušku debeljaču i dvadeset metaka, ali nikakvu hranu niti vodu. Pokušavali smo da im dajemo rance, ali one su koristile svaku priliku da ih se otarase."

"Da", reče Shiatan.

"Misliš: da, i vi biste isto tako. Pa, i ja bih, pretpostavljam; ali ja nikada nisam letela. Ne verujem da su naša krila mnogo bolja od vaših; štaviše, moguće je da su lošija. Nije mi palo na um, a trebalo je, da se zapitam kako biste se vi borili. Morate polomiti svoja krila u slučaju da se nađete na zemlji? To si rekao."

On klimnu glavom. "Moramo."

"Oni ostali to ne učiniše. Ta krila smo uzeli. Sijuf je poslala jedan par nazad u Trivigaunte na proučavanje, i to krila one plavuše, kao i njen pogonski modul. Tako se zove?"

"Na zajedničkom jeziku? Da."

"A na vašem jeziku?"

On slegnu ramenima. "Nije bitno."

Abandža zaustavi konja i izvuče pištolj igličar. "Bitno je za tebe, lutku jedan mali, jer sad ću te ubiti ako ne odgovoriš. Kako se zove?"

On odabra reč koja će najmanje odati. "Zove se kana."

"Dakle, i njen kana. Njenu kanu? Kažeš da ne znate kako

pogonski moduli djeluju."

"Ja ne znam. Ubij me i da završimo s tim."

Još jednom ga njen osmeh iznenadi. "Da te ubijem? Ma, ja sam s tobom tek počela. Ko ih pravi?"

"Naši naučnici. Ne znam imena njih."

"Vi imate naučnike."

"To možda ne prava reč." Izleteo se, rekao već previše, i to mu je sad bilo jasno. "Oni su pravci toga. Mehanici? Zar nije to značenje?"

"Naučnici", reče Abandža čvrsto; onda ga opet iznenadi naglom promenom teme. "Voleo si Aer. Jeste li vas dvoje planirali da se venčate?"

"Ne, bila je letaćica."

"Letaćice se ne udaju? Ovde u Vironu se 'svete žene' ne udaju, ali mi smatramo da im je to prilično besmisleno."

"Brak je da dece ima, novi letaći u sledećem pokolenju." Već se poprilično izgubio. "Ne kažem to za tebe, niti..." pokaza prstom. "...niti za ljude u onoj kući tamo. Ali mi, posada, kod nas, brak da dece. Bude. Letaćica ne može, jer onda ne može da leti. Kad napusti letenje, onda može. Neke napuštaju letenje da bi udale." On zastade, povučen sećanjima. "One nisu srećne uskoro."

"Ali vi muškići možete se ženiti. Jesi li ti oženjen?"

"Jesam. Imam jednu." Da mu je ovo uspelo, dali bi mu bar još jednu, možda i dve, možda čak i tri žene; on odgurnu tu misao od sebe.

"Ali si voleo Aer. Mora biti da je, za života, bila vrlo zgodna, to uviđam. Da li je ona volela tebe?"

On lagano klimnu glavom. "Dok je bila živa, nisam u to bio siguran. Nije volela kazati. Sad je mrtva i sad znam sigurno da me je volela."

"Znam da ti ovo mora mnogo značiti, patera, i zaista mi je žao." Šenilino lice, uokvireno metalnim ramom komunikacionog stakla, bilo je maltene komično u svom prenaglašenom izrazu izvinjavanja.

"Zašto?" Svila sede u stolicu sa niskim naslonom nameštenu pred staklo. "Zato što će mi se ohladiti jaje? Ovdašnja kuhinja

poslaće mi drugo ako zatražim, u to sam siguran."

"Svi smo se udružili", reče Šenila i udahnu duboko, pri čemu joj se bujna prsa nadigoše kao dve prevrnute lađe. "Naime, ko: Njorka i ja, i generalica Nana, i Pesak, i oni drugi vojnici, i Pauk, i patera Inkus, i sve one sibile. Mejtera Drvenica takođe, i Mejtera Mermer, i svi ostali. Za većinu njih ne sećam se ko je ko."

"A ja ne verujem da je to mnogo bitno", reče joj Svila. "A oko čega ste se vi 'udružili'?"

"Oko svega, ali najviše oko ovog ubistva. Toliko se toga nadešalo... O, zdravo Zu! Stvarno mi je žao zbog ovoga, stvarno jeste, ali patera je rekao da ste završili i da sad doručkujete."

"Tica je-de", proglasi Oreb sa Zumbulinog ramena. Tik na to uzvratila rečima: "Jaaa prvvvvv, tiii zaooooooo." Zumbula ućutka obe životinje, a pred Svilu stavi poslužavnik na kome su bili tanjir i hleb. "Zdravo Šenika. Jeste se venčali i ti i Njorka?"

"Dogovarali smo se o tome, ali hoćemo da i nas venča patera, kao što ste se ovog puta venčali vas dvoje i Moli i njen vojniki."

"Ja tog vojnišku znam", reče Zumbula, stavivši tačno pred Svilu čašicu u kojoj je, uspravno, ležalo jedno jaje. "A znam i tvog Njorku. Neka vam Kipris da sve blagodati. A i trebaće vam."

"Njorka je odličan." Šenila namignu. "Samo treba umeti s njim."

Svila pročisti grlo. "Pomenula si ubistvo, a to zvuči veoma ozbiljno. Ko je ubijen?"

"Eland. Ali bilo bi bolje da ja počnem od početka, patera..."

On diže ruku. "Samo još jedno pitanje, a onda počni. Ko je taj Eland?"

"Tip koga je generalica Nana ulovila dole u tunelima. Znaš da smo ja i Njorka bili izvesno vreme tamo. U tunelima."

Oreb zazvižda. "Tica is-to!"

"Da. I Oreb je bio sa nama, tada. E, pa, ona je ukebala te tipove, Pauka i Elanda, a vojnici su ih, za nju, držali pod nadzorom. Pauk je onaj debeli ker, a onaj mršavi je bio Eland, to je taj što je sada mrtav."

Svilin kažiprst iscrtavao je male krugove po njegovom obrazu. "Rekoh da ću postaviti samo jedno pitanje, ali, ipak, potrebno je i jedno razjašnjenje pre nego što počneš. Kad si nabrajala učesnike

vaše improvizovane konferencije, da li si uzela u obzir i narednika Peska?"

"Apsolutno, patera. Njorka je vratio Peska u život, tačno kao što je generalica Nana rekla da je Pes kazao da će biti."

"A, tako. Trebalo je da imam više vere u Pesa, ali u ono vreme činilo mi se da je Mejtera Nana prvobitno imala vere više nego dovoljno i za sebe, a i za mene - ali da se, kasnije, razočarala."

"Pa, razočarao se i Njorka. On je toliki narod poveo za sobom, rekao da će se Pes pojaviti, ljudi mu poverovali, kad ono, ništa. Pesa nije bilo, narod otiš'o kući. Svi sem Giba. Tek kad ste otišli ti i Zu, a onda i Moli i Hamerston, tek tad je otiš'o i Gib. Rekla sam da ću početi od početka. Ovo je, valjda, bio početak."

Svila klimnu glavom. "Reci mi sve, molim te."

"Kad ste otišli ti i Zu, onaj deda je polako poš'o za vama. Majstor Ksipias. Ne verujem ja da je on otiš'o kući. Mislim da se on sad verovatno muva negde oko vas i kao štiti vas. Onda su otišli i Njegova svesnost i onaj augur koji je razgovarao s nama one noći u stambenoj zgradi tvog mantejona. Možda bih lakše pričala kad bih samo rekla ko nije otiš'o - ko je ostao."

"Samo napred."

"Pokušavam, pokušavam da ne pričam toliko opširno. Njorka je ostao uporan, zato sam uz njega ostala i ja. Spavali smo na podu i nismo radili ništa. Takođe su ostali svi iz Ciglene ulice, i patera Inkus, kao što rekoh, i generalica Nana i vojnici, i Pesak, mada mrtav tada, i ta dvojica tipova nad kojima su vojnici držali stražu. E, valjda sam nabrojala konačno sve.

Probudilo me kad je jedan vojnik ispalio pušku. On se zove Liskun. Neko je bio daleko iznad svih nas, na balkonu, i taj neko je pucao u Elanda i ubio ga. Posle je patera Inkus očitao Pesovu molitvu za Elanda. Liskun je video ubicu na balkonu i ispalio jedan debeli metak na njega, ali kaže da ga najverovatnije nije pogodio. Samo je razlupao neki divan kip, i to je sve. Njorka i Liskun su otišli na balkon da pogledaju; ono što su našli tamo, doneli su dole kod nas: jednu ogromnu, ogromnu životinju iz roda mačaka. Ja prvo pomislila da je to onaj Gibov pavijan, ali nije bio. Nego kao kućna mačka, ali ogromna, sa pegavim krznom, bradicom i kratkim repom."

Zumbula reče: "To je onaj ris koga smo mi dovezli letelicom", a Tik dodade svoj komentar: "Zaoooo! Zaoooo!"

"To je risčina znaš kolika", reče Zumbula. "Ja sam se njega debelo uplašila, ali Svila je rekao da nam neće ništa i, stvarno, ris nas nije napao."

Svila spusti šolju iz koje je pio. "Taj ris je imao ime, zvao se Lav, a njegova vlasnica bila je Gljiva. Kad smo se vraćali, stali smo kod Kaldeove palate i pustili smo Lava iz letelice, zato što smo računali da će otići kod Gljive; bilo je to samo nekoliko ulica daleko od Velikog mantejona, naravno. Treba li da shvatim da je Lav bio sa onom osobom koja je ubila Elanda, i da je vojnik Liskun, pucajući na ubicu, pogodio i ubio Lava?"

Šenila zavrte glavom. Zaplesaše njene kovrdže malinove boje. "Ne ne, nije ta životinja ubijena debelim metkom nego igličarem. Mi mislimo ovako: kad je ta životinja videla da je ubica pucao na Elanda, bacila se na ubicu, ali je on ubio i nju. Njorka kaže da je to čuo, pre Liskunovog pucnja, čuo je neko režanje gore, a onda četiri-pet pucnjeva iz igličara. Oko toga smo se svi raspravljali, uglavnom: šta je bilo. Oko toga i oko Pesovog dolaska, zato što niko nije video da je Pes dolazio, a ipak, Njorka je ujutro radio na Pesku i vratio ga u život. Doduše, Pesku se ponešto malo pomešalo u glavi, zato što je bio mrtav."

"Rado bih govorio sa njim", reče Svila. "A i hoću, prvom prilikom. Pre nego što nastaviš: da li si ikada ranije upoznala tog Elanda, pre nego što si ga videla kao zarobljenika Mejtere Nane? A ti, Zumbulo?"

Obe rekoše da nisu.

"Pošto ga je Mejtera Nana držala zarobljenog, pretpostavljam da je to jedan od onih naših građana koji su ostali verni Ajuntamientu. Ako je tako, možda ga je ubio neko ko je pomislio da je Eland izdajnik; ali postoji i desetak drugih mogućnosti. Šta je bilo posle?"

"Jesam ti rekla da je umro onaj stari augur iz Ciglene? Kad sam se probudila, on je već bio otiš'o u Glavni procesor. Ali niko nije pucao na njega, ništa, deda je, izgleda, samo 'zaspao'."

"Baš kad je Pes došao", promrmlja Svila.

"Jest, moglo je to da bude, da. Njorka kaže da mu je Pes

pokazao kako da popravi Peska, ali ne seća se da ga je video."

Svila odlomi ugao jedne kriške prepečenog hleba, zamoči ga u rovito jaje. "Bilo je mnogo drugih slučajeva da bogovi posete nekog čoveka, a da se on ne seća toga. Patera Skočimiš čuvao je u sebi neki delić Pesa - tako je, barem, rečeno Zumbuli i meni."

"Nešto te muči", primeti Zumbula. "Kaži."

Veoma nalik na Shiatana koji je u istom tom trenutku sleganjem ramena odgovarao na jedno Abandžino pitanje, Svila slegnu ramenima. "Samo sam nešto razmišljao. Naime, ako je taj delić Pesa koji je bio čuvan u Skočimišu ujedno i objašnjenje, to jest uzrok Skočimiševe dugovečnosti, onda je isčitavanje tog delića moglo izazvati Skočimiševu smrt - ne zato što je Pes hteo da ga usmrti, nego naprosto zato što taj delić više nije bio prisutan u Skočimišu tako da više nije imalo šta da održava tako starog čoveka u životu."

Svila stavi u usta komad hleba natopljen jajetom, sažvaka, zadubljen u misli, i proguta. Pošto žene nisu ništa govorile, on reče: "Posle toga sam, logično, počeo da se pitam koji bog održava u životu nas ostale. Mislim da bih to mogao pogoditi, ali mi sad treba da razgovaramo o nekim drugim stvarima. Šenila, prirodno je da su tebe ti događaji uznemirili. I tebe, i sve vas tamo, nesumnjivo."

"Tako je, a generalica Nana je rekla da treba da te nađemo i da ti javimo, ali mi smo mislili da si ti došao ovde. Sibile iz Ciglene..."

"Čekaj. Pa, ti si u Kaldeovoj palati?"

"Jesam. Računali smo da ćete ti i Zu najverovatnije boraviti u njoj, pa smo svi, osim sibila, došli. Sibile su ostale da bdiju nad telom tog dedice, po koga će navodno da dođu pogrebna kola. I šta, kad smo došli, vidimo da vas dvoje niste ovde. Zato sam ja ušla u ovu sobu gde ima staklo, jer sam mislila da bi monitor možda mogao da vas nađe."

Zumbula uzviknu: "To nije mogao!"

"Noćas je Zumbula dala uputstvo našem monitoru da nikome ne otkriva gde se nalazimo", objasni Svila. Pogleda ka Zumbuli, očekujući da ona potvrdi, što ona i učini žustrim klimanjem glave.

"Nije mi rekao monitor nego Ljubičica. Naime, vidite, ovaj monitor ovde nije mogao da vas nađe, pa sam pokušala da smislim gde biste vas dvoje najverovatnije otišli. E, sad, patera, ovo ti se neće

dopasti."

"Neću se ljutiti. Obećavam."

"Prvo sam pomislila da ste se mogli vratiti u Sunčevu, u onu zgraduljicu sa samo tri ugla, u kojoj sam te svojevremeno čekala. Ali monitor u onoj drugoj zgradi, gde stanuju sibile, reče da po njegovom mišljenju najverovatnije nisi tamo." Šenila je oklevala, nevoljna da pogleda Svilu u oči. "Dalje sam pomislila: pa kud su mogli ovi da se zavuku? Bilo je još prilično rano jutro. Ovde sam stigla otprilike u ono vreme kad se pijaca otvara."

On reče: "Ja se mogu setiti još jednog mesta, ali nije mi jasno odakle ti pomisao da bih se ja uvredio ako bi ti to mesto pomenula - a to su moje odaje u Juzgadou. Tamo sam spavao pre nego što smo osposobili Kaldeovu palatu."

Šenila opet zavrte glavom, jako; ples njene vatrene kose bio je luđi nego ikad. "Znala sam da nećeš tamo, patera. Ne bi ti želeo da te neko uznemirava ovako kao ja sad, pa bi Juzgado bio upravo poslednje mesto gde bi ti otišao. Nego sam pomislila: možda kod Orhideje. Nije bilo nikakve štete da pokušam. Mislila sam da Orhi spava, pa da ja pitam monitora i možda siđem tamo i uzmem nešto u onoj pekarici preko puta i da čekam da ti i Zumbula iziđete. Pokušala sam, ali Orhi je bila budna. Pamtiš Ljubičicu?"

"Naravno."

"Ona je, e, hm, provodila vreme, znaš, sa generalisimom Sijuficom, noćas. Ne u Orhidejinoj kući nego u Erminovom. Orhi je bila sva izvan sebe što je Ljubičica dobila baš Sijuficu, pa je ustala rano i čekala da joj se Ljubičica javi i da joj ispriča kako je bilo."

Zumbula ubaci: "I da se posavetuju, da li će Sijufica želeti nekog i sledeće noći, možda neku drugu žensku, i da li Sijufica ima neko društvo koje bi takođe želelo nekog, i da li si se setila da kažeš da mi nastupamo i na privatnim žurkama. Mogu da zamislim."

"Da, sve to. Ja sam pomislila da je stvar zanimljiva, pa sam i sama malo popričala sa Viki." Šenila je zvučala kao da se izvinjava.

"Pa šta?" upita Zumbula. "Što ne bi?"

"Ispostavilo se, onako uzgred, da su Trivigauntkinje ulovile jednog letača. Možda ti ne znaš za to, Zumbi, ali ja znam jer sam bila prisutna kad je patera saznao. Sećaš se, patera?"

Svila se nasmeši setno. "Da. Nadao sam se da o tome popričam sa 'Sijuficom' za vreme večere."

"Ali nisi znao da su one i ubile troje letača, a? Troje letača, ubijeno. Ljubičica je rekla da je tako Sijuf kazala."

"Nisam." Svila skupi usne. "Za to uopšte nisam znao. Mislio sam da je samo jedan letač sleteo, iz nekog razloga, i da su ga 'Trivigauntice' uhvatile. U pravu si, Šenila, ovo je i važno, i neprijatno."

"Al nisam još došla do najgorih vesti, patera. Ljubičica je pomislila da bi moglo biti korisno da mi znamo gde je taj letač sada. Znaš, obaveštenje za koje bi neko mogo nešto da plati."

"Ona će dobiti novčanu nagradu ako zaslužuje, a koliko ja čujem, zaslužuje."

"Ali ona je ispričala Orhideji, a Orhideja nije pokušavala da zadrži informaciju dok ne dobije neke pare, samo je želela da ja javim tebi i da kažem od koga sam čula. Onda Ljubičica kaže onako uzgred da je videla tebe i Zu u Erminovom. I to kad je i sama dolazila u hotel. Eto, tako sam znala gde da vas nađem."

"Pa, to nije loša vest."

"Loše je gde su smestili tog letača, patera." Šenila proguta. "On je u našem Juzgadu, zato što Sijufica premešta svoj štab tamo. Preuzimaju vlast nad Juzgadam."

Svila samo ostade da sedi, u ošamućenom ćutanju.

"A Ljubičica je u razgovoru sa Sijuficom provalila nešto o meni i Njorki, tek onako. Ali kaže, čim je čula ime 'Njorka', Sijuf je želela sve da sazna o njemu. Mislim da je možda zbog toga bila tako fina prema meni sinoć na večeri. Ljubičica misli da je Njorka u nekoj vezi sa tim letačem i da ga zato sada Trivičke jure."

Šenilina bujna, prostrana prsa nadigoše se još jednim uzdahom. "Dakle, Juzgado je glavna stvar za tebe, patera, ali je Njorka glavna stvar za mene. Ja se bojim. Šta će biti s njim, ne sa mnom."

Mali katahrest skoči na sto za oblačenje, da bolje pogleda Zumbulu. "Taniiii leeeepa. Šššštoooo suuuzzzz."

Ona otre suze iz očiju. "Zato što nam je bio tako kratak medeni mesec. Eto, samo zato, Tiki."

Na škripu ključa u bravi, Shiatan otvori oči, ali ih odmah odlučno zatvori. Pridošlica je bio gromadina, čovek dva puta viši od njega i tri ili četiri puta teži; grubijanskog izgleda, sav prljav, zarastao u bradu. Ova ledena ćelija bila je mesto mira i utočišta, proteklih nekoliko sati, pomisli Shiatan; ali je tom međuvremenu došao kraj, a nevolje nove vrste upravo počinju.

Napolju progovori zatvorski stražar: "Mogu ti donesem čiste čaršave ako 'oćeš."

"Dones' ti jelo", zabruna pridošlica, zvukom nalik na tutnjavu iz dubina. Gvozdena vrata već su se zatvarala. Pridošlica uzviknu: "Ej, ti, gore! Je'z gladan?"

"Nisam, nisam", reče Shiatan i okrete lice ka zidu od broskog kamena. "Mnogo hvala ti."

"Ja jesam." Pridošlica sede, teško, na donji ležaj. "Ne da sam gladan i umoran nego, je'ote... Tol'ko sam dugo gladan da sam već i zaboravio da sam gladan. I ništa, samo sam, 'aj da kažem: prazan. Jeee. Mnogo kasno sam leg'o noćas i mnogo rano sam ust'o jutros, a između toga sam spav'o na podu. I to kamenom. Al bio sam tol'ko umoran da je prijalo više nego ovo ovde."

Pridošlica leže. Tu kretnju pratilo je škriputanje kaiševa njegovog ležaja. "A to mi je bio najlakši dan cele ove nedelje."

"Prijatno ti spavanje", glasio je Shiatanov učtiv predlog.

"A, neću ja spavam sad. Odspav'o sam, rekoh, na podu, a sad, sad mora jedem." Pridošlica se tiho nasmeja. "A ti? je l' ti bila dobra noć?"

Shiatan se odvaži da na kratko baci pogled dole, ka grmalju. "Spavao udobnije. Jesam."

"Al, kolko vidim, neko ti isprašio brojčanik; dakle, ipak sam ja proš'o bolje nego ti."

Prođe, puzanjem sporim, desetak minuta. Tada Shiatan više nije mogao odolevati radoznalosti. "Vironac si? Od ovoga grada?"

"Rođen u Vinskoj ulici", saopšti pridošlica pospano. "A ti se plašiš da l' nisam Trivigauntac, a. Nisam, nego se nisam brijao jedno tri-četir' dana, to je sve. Im'o sam suviše posla."

"Dok sam ja, naprotiv, stranac u ovom gradu."

"Znam. Rekao mi Zvirka."

Shiatan naglo postade oprezniji. "Ko je Zvirka?"

"Onaj drmonja napolju sa ključevima. On mi je, kao, prijatelj. Bio sam ja ovde par puta, znaš, a to pomaže. Ionako nikud ne idemo."

"Jasno mi je", reče Shiatan i začuta.

"Ljudi misle da mu je 'Zvirka' nadimak, zato što on malo zviru u ćelije, znaš, zaviruje, da bi bio siguran da neko od nas ne oledi nekoga." Pridošlica zevnu. "Al to mu je kršteno ime. Postoji jedna vrsta žabe, vrlo mala, koja se zove zvirka. Ja kol'ko znam, u njegovoj porodici uglavnom imaju imena po žabama. Na primer, Krastača, i tako to. Osećaš da on dolazi? Miriše ludo."

Shiatan onjuši vazduh. "Dobar miris, prvi dobar miris koji osećam ja u ovom ovde."

"Goveda prsa sa knedlicama. Imaju oni i neki kao kiseli krem-sos koji nabace preko toga. A sastoji se, ja mislim, od pavlake, tucanog crvenog bibera, maslaca i valjda još nečeg."

Čuvarevi ključevi zazveketaše o vrata njihove ćelije; ne ulazeći u ćeliju, čuvar reče: "Evo ti ručak."

"Doručak", uzvratu pridošlica. "Jeo sam nešto juče u ovo vreme, valjda neko voće, ne'am pojma." Ključ zacijuka u bravi, a pridošlica se tiho nasmeja kao da je tu nešto zabavno.

"Postig'o sam kol'ko se moglo s onim što si mi ti dao", izjavi čuvar. "Reko sam ljudima za koga je, i da si stvarno mnogo gladan, i pola karte su dobili da natrpaju baš. Gledao sam ja tebe kako jedeš, ali ovoliko mislim da nećeš moći. Ne sve ovo."

"Ja mislim da ću pokušam", reče pridošlica, dižući se u sedeći položaj.

"Ovo veliko ovde je..." Tanani zvon metala u blagom sudaru. Čuvar je podigao poluloptasti poklopac sa jednog lonca. "...Goveda prsa sa knedlicama." Gledajući sa gornjeg ležaja, ali iskosa, Shiatan samo krajičkom vidnog polja vide oblak mirisnih isparenja kako se diže prema tavanici ćelije. "Čovek kaže da je sipao za trojicu. A ovo malo je ekstra sos."

Malo slabiji zvon metala u pokretu; zatim, u vazduhu, aroma neopisivo predivna. Shiatan se jednom kretnjom nađe u sedećem položaju, na vreme da vidi otklapanje treće posude.

"A ovo ti je kis'o kupus. On kaže da ti to voliš."

"Jeste, brate, volim", reče pridošlica, trljajući šaketine jednu o drugu.

"Sve je sveže i vruće, kaže čovek, a kupus će da bude dobar i posle kad se o'ladi, tako da njega mož' ostaviš, pa pojedješ kasnije." Čuvar zastade. "Nisu te mnogo tabali zelembaći."

"I ti si zelembać", reče mu pridošlica.

"Oni tako ne misle."

"Jesi, jesi, samo ti ne daju zelenu uniformu." Pridošlica izvi vrat da pogleda gore, ka Shiatanu. "Jesam ti rek'o za njegovo ime? A to je, u stvari, zato što su u njegovoj porodici gotovo svi zelembaći. Pa, 'oće i deca da im budu zelembaći, pa im zato daju takva imena. Zvirka, i tako to."

Čuvar reče: "Imam brata koji se zove Krastača i stvarno je zelembać. Al ja nisam."

"Pardon", reče Shiatan, nagnuvši se preko ivice gornjeg ležaja i razgledajući poslužavnik prepun hrane donete pridošlici. "Ne razumeo."

"Ovaj je stranac", obavesti čuvar pridošlicu. "Imaju razne nenormalne običaje tamo, u Urbsu i takvim mestima."

Pridošlica odmotu salvete sa nečega što se takođe nalazilo na poslužavniku. Pokaza se da je to hleb; jedna vekna, ali dugačka kao Shiatanova ruka. "Š'a te svrbi, Gornji? Setio si se da ne dobija svako ovol'ko dobro da jede."

Čuvar se nasmeja.

"Tvoja hrana nije pripremljena u... ovde."

Pridošlica odrečno pokrete glavu. "Ima jedno mesto na drugoj strani Kavezne. Zvirka je otiš'o tamo, rek'o im šta ja 'oću, i oni mu dali. Ja mu dao jednu kartičku unapred, od toga je pola njegovo što mi čini uslugu. Mi to ovde tako radimo."

"Kad, kad ti tek si stigao", reče Shiatan. "Nije bilo vremena da sve to."

"On je bio u vrućoj sobi", objasni čuvar, "al izgleda da ga nisu mnogo namlatili. A mene su pustili da uđem i pitam ga šta mu treba."

"Mene poznaju i oni", reče pridošlica.

Shiatan osmotri pahuljice snega koje su plovile nadole, prolazeći pored prozorskih rešetaka. Priteže ćebe oko ramena. "Tamo je

toplije?"

Oba krupna čoveka se nasmejaše, a pridošlica reče: "Tamo ti postavljaju pitanja, al danas izgleda da su dobri prema svima."

"I meni. Može biti. Sledeći put više rđavo će biti, siguran sam."

Pridošlica je razmazivao maslac preko jedne četvrtine dugačke vekne. "Šta, tebe su kao vodili u vruću sobu danas?" upita Shiatanu. Na ovo stražar zavrte glavom: ne.

"Ne mislim vruća soba. Na konju me ispitivala jedna Abandža, i nije tako loše kao što plašio sam se. Posle, ovde, Sijuf, Abandža i druge kojima imena ne znam. Tad lošije. Sijuf je tvrda žena."

"To je ta Trivička koja preuzima vlast u gradu", objasni stražar pridošlici. "Generalisima Sijuf. Što god ona 'oće, Kalde pristaje."

"Pa, Trivičke su kao došle da nam pomognu da pobedimo", reče pridošlica.

"Pomažu one sebi, kol'ko ja vidim."

Pridošlica podiže maslacom namazanu četvrtinu vekne. "Aj probaj i ti malo, Gornji. Jesi čuo šta smo sad rekli?"

"Hvala. Ne čuti - ne mogao."

"E, vidiš zato zelembaći nisu mene mnogo namlatili. Još nisu sigurni gde stoje."

"Oni su vaša policija? Viron policija?"

"Pa, jesu. Al sad iznenada kao da rade i za Rani. Možda. Oni to ne znaju, a ne znamo ni mi."

Čuvar pročisti grlo. "Bilo kako bilo, sve je doneseno. U boci je crveno, čaša je na boci. U kockastom tanjiru imaš svinjske nogice, a ima tu i mnogo drugog. Ako ti nešto bude falilo, viči."

"To sigurno 'oću", odgovori pridošlica. Dok su se gvozdene vrata zatvarala, on se tiho nasmeja. "I dobro da paziš na mene, Zvirka. Da ne pobegnem ja."

"Dobar hleb, ovo", reče Shiatan. "Vrlo dobar. Ja ti zahvalan za."

"Nego šta." Pridošlica je trpao knedle i meso u tanjir.

"Kad bih mogao platiti. Nemam čime."

Pridošlica diže pogled ka njemu. "Si bio u ćuzi ranije?"

"Da, noćas. Ruke mi bile oko jednog stuba vezane lancem, morao spavati na zemlji. Trava je bila, ne tvrdo kao vaš pod, sigurno."

"Al ti je sigurno bilo zima. Moralo je da bude. Meni je, ovde, i na podu prilično toplo."

"Hladno bilo, da." Shiatan zagriže opet u hleb, koji je bio mekan i beo, sa debelom, smeđom korom koja se morala žvakati.

"Bila je sa mnom i moja riba, pa mi je bilo toplije. Kažeš, već si jeo?"

Tek nekoliko trenutaka posle toga Shiatan uspe da proguta. "Na konju. Kriška sivo meso između hleba i hleba, ali hleb ne tako dobar kao ovo. Razgovarali smo o zajedničkom jeziku, Abandža i ja, a to je ovaj na kome ti i ja imamo razgovor. Ona rekla: jezik, a to meso koje smo ti dali, to je isto jezik. Njoj to je smešno bilo."

"Čekaj malo." Pridošlica nasu u tanjir jedan deo dodatnog sosa. "Oš ti stavim neke knedlice u ovo? Al moraćeš ih jedeš prstima. Imamo samo jednu viljušku."

"Ne bi trebalo da jedem." Shiatan se rvao sa iskušenjem. "Moram ti reći da je bilo mnogo, mnogo dana kad jeo manje nego što je ono sivo meso. Uvek mi jedemo malo, a ponekad ništa ne." Proguta ponovo, sada samo pljuvačku. "Ali, danas, da. Mnogo rado bih voleo knedlice, te, ništa mi teško da jedem prstima."

"E, dobićeš." Pridošlica viljuškom prebaci deo knedlica u posudu sa sosom. "Baš sam se pit'o što si se tako usuk'o. Čujem da je pirinač slabo rodio u Palustriji. Jeste došli u Viron da nađete nešto za jelo?"

"Od jela, težina." Ova misao bila je tako jednostavna i elementarna da je Shiatanu bilo teško da je izrazi rečima. "Onda loše leti. Ja sam letač. Ta reč je vaša."

Pridošlica ga pogleda skeptično. "Letači nikad ne silaze, a inače su uhode, to svako kaže."

"Ja nisam uhoda. To čak ni Sijuf ne misli."

"Onda ti je pametnije da ne pričaš više to letač, letač. Mogo bi neko ti poveruje." Pridošlica dodade posudu sa sosom i knedlicama Shiatanu, na gornji ležaj. "Stavio sam ti odozgo i malo ove dimljene kornjačovine. Meni oni daju pomalo i toga. Dimljeno, znaš, meso od kornjače, i beli luk. Ako od toga ožedniš suviše, zvaćemo Zvirku da nam donese vode."

"Nikad ovo jeo nisam." Shiatan zamoči dva prsta u smeđu smešu

i proba. "Divno ukusno."

"Mog'o bi možda i ja da probam."

"Govorio o težini", progundā Shiatan. "Da budem težak, zašto ne? Moja krila leteti više neće."

Pridošlica virnu gore ka njemu. "Stvarno si letač, a? A oni poleteli velikim letećim brodom, pa vas uvatili?"

Shiatan uzdahnu. Odrečno odmahnu glavom. "Sleteli smo mi, da ih pitamo. Znao sam da opasno." Onda se njegovu izmršavelo lice izmeni, hitrije nego da je zahvaćeno magijom nekog čarobnjaka, u mrtvačku iskeženost. "Zdravo, Njorka."

"E, zdravo. Ti si stvarno sposobna ovo da izvodiš. Govorili su meni Sifonka i patera, al ja nisam verov'o."

"Treba li ti pomoć?"

"Neee." Pridošlica, nalazeći da ga uznemirava prazno zurenje očiju iz Shiatanovog lica, usmeri pogled opet dole, u hranu. "Reci ti njima da se ja dobro držim, a signal ću im dati čim budem znao koji je." On pomaza sos komadom govedine, nadajući se da će ona otići pre nego što on pojede to parče. "A Zvirku ću pošaljem po nešto, da nam se ne nađe na putu."

"Koliko je gladan ovaj majušni čovek."

Pridošlica je žvakao tako silovito da svaki otpor tog komada goveđih prsa prestade. "Pa on ima više mesa na sebi nego ti."

"Ja bih volela supu. Pitaću baku."

"Pitaj", reče pridošlica.

Shiatan žmirnu i zgrabi posudu sa sosom, primetivši da ona umalo da padne sa njegovih nogu. Prinudi sebe da udiše duboko. "Ovo ne očekivano."

Pridošlica klimnu glavom, ne dižući pogled. "Šta 'ne neočekivao'?"

"Kad čovek leti suviše visoko, slabost ga obuzme. Sada mene takođe. Možda hrana drogirana?"

"Nije", reče pridošlica.

"Ti nešto si meni govorio, ja odgovarao, a ništa se ne sećam šta."

"Nije bitno."

Shiatan pojede poslednji komadić dimljene kornjačovine i pređe na knedlice. "Nemam ja razloga tebi da verujem. Možda uhoda."

"Naravno."

"Primio sam dobru hranu od tebe, zahvaljujem. Bolje da uhode nego da biju."

"Bogova mi, jeste bolje."

"Ne postoji ništa da ja znam, a ne rekao Sijufi ili Abandži. Zašto sam u robiji?"

Pridošlica diže poklopac sa još jedne posude. "Voliš sir? Dali su mi i sir."

"Već više nego dosta pojeo sam, a još ni hleb tvoj ne završio."

"Ma, uzmi." Pridošlica ponudi beličastu grudvu prošaranu plavim žilama. "Probaj ovo s tim."

"Hvala. Mi dobar sir kod nas pravimo, ali nisam odavno jeo sir ni malo."

"A sad me dobro slušaj, ti tamo gore." Pridošlica nasu četiri prsta rakije u čašu. "Te dve Trivigauntkinje o kojima pričaš, Abandža i Sijuf? Ja nikad ni vid'o ni jednu, ni drugu. Ne bi ih prepozno, ali ovo mesto ovde znam, znam i vruću sobu, i sudove i kljunove, i sve to. Ako 'oćeš da mi kažeš šta je to s tobom i šta si uradio, dobro, možda ti dam neke dobre laća savete. Ako ne's kažeš, opet dobro. Samo me ne pitaj stvari koje ja ne znam, kao, 'zašto su mene učorkirali' i ta laprdanja."

"Želiš znati moj kriminal. A ništa loše ja ne učinio."

"Onda te drže ovde jer se plaše šta bi učinio kad bi te pustili. A to je šta?"

"Nastavio da tražim čoveka koji se zove Njorka. To je sve. Oni znaju to."

"Kad ga nađeš, oledićeš ga?"

Shiatan se nagnu preko ivice svog ležaja da pogleda čoveka dole. "Da li to ekvivalent 'ubiti'? Ili pretvoriti stvarno u led?"

"Za 'ubiti'. Nama je ona sveta sibila, učiteljica naša, govorila da je to 'alternativno izražavanje'."

"Neću olediti. Nego javiti gospodaricama vazdušnog broda koji leti iznad ovog grada da moraju odvesti mene i tog Njorku i ljude koje on odabere, sve u Glavni procesor."

"Čekaj malo." Pridošlica pročačka uvo noktom jednog kažiprsta. "U Glavni procesor? Nisam siguran da sam te dobro čuo. Kaži to

ponovo."

"Ja sam iz Glavnog procesora. Mi tamo živimo, mi posada. On je naš direktor, on nam daje sklonište, a mi ga popravljamo kako nam naredi, kad treba."

"Mesto koje stvarno postoji." Pridošlica otpi malo rakije.

"Mesto gde mi stanujemo je Glavni procesor. Mesto gde vi stanujete je Viron."

"Ako stanujete tamo, šta, kog vraga, letucate svuda i donosite kišu?"

"Zato što Glavni procesor tako traži. On je direktor 'Svitka', celog, ne samo naš. Kad ne bi padala kiša, naš tovar bi poumirao. Ili ako pada suviše. Glavni procesor dobija podatke iz mnogih izvora. Mi smo jedan takav izvor, ne najmanji. Po važnosti."

"Očeš crveno?" Pridošlica ponudi čašu vina. "Ako si još sklon padanju u nesvest, moglo bi ti biti od koristi."

"Ne, hvala."

"Dobro, šta je to o tovaru? Kao na brodu?"

"Vi ljudi, i životinje, i biljke. Isto kao na brodu, da, jer mi smo u brodu, a i vi."

"Mi smo brodski tovar?" Zureći gore u Shiatana, pridošlica se kucnu prstom po grudima. "Ja, i svi koje ja znam?"

"Sasvim tako." Shiatan jako klimnu glavom. "Abandža i Sijuf isto. Vidiš, dakle, da ne bih Njorku zaledio. Dužnost naša je sačuvati teret. Da se sačuva, a ne upropasti."

"To vas Glavni procesor tako uči?"

"Da čuvamo teret? Da, uvek." Shiatan stiša glas. "Ali je sve teže. Sunce više ne sluša dobro, čak ni onoliko kao u vremenu mog oca. Toplota se nagomilava, nov problem. Zato što hlađenje više ne delotvorno. Glavni procesor možda će biti prisiljen da ugasi Sunce. To je vaša reč za to? Diskontinuacija produkcije energije, da? Upozorio nas je, činimo koliko je moguće da se pripremimo."

Pridošlica spusti čašu. "Od te tvoje priče vrti mi se u glavi dovoljno i bez ovoga." On ustade, priđe malom rešetkastom otvoru na gvozdenim vratima. "Ej, Zvirka!"

"Misliš da te prevarim. Tvoja namera će biti premeštanje mene."

Pridošlica se okrete i pogleda ga. "Dve kartičke sam ja dao da

dobijem ovu ćeliju, a sad u njoj tip koji je, kol'ko vidim, skrenuo. Svit postaje suviše vruć, kažeš ti. Sav svit postaje vreo, a?"

Shiatan klimnu glavom. "Ima i drugih teškoća, ali ta je najgora."

"I vi se spremate za isključenje hlađenja..."

"Ne, ne! Sunca. Da ne sija. Dok se brod 'Svitak' ohladi. To ne isključim ja, razumeš. Niko ne može to. Glavni procesor mora, ako je neophodno. Biće tama strašna."

"Zato što se svet... zato što se svit pregrejao." Pridošlica priđe prozoru ćelije. "Aj, virni napolje. Ono je sneg."

"Nemaš ti u mene poverenje." Shiatan uzdahnu, proučavajući pridošlicino grubo, bradato lice ne bi li pronašao bar neki znak verovanja. "Ne mogu osuđivati te, jer hranio si i dobar bio. Slagati tebe, ja to neću. Ove godine napravljena je zima jedva. Glavni procesor se ogromno trudio, mi smo leteli i leteli."

"Napravljena, je li. On je pravio zimu. Glavni procesor." Pridošlica pogleda ka prozoru. "Ja sam oduvek smatrao da je zima prirodna pojava."

"Priroda - koristan termin za procese koje čovek ne razume", reče mu Shiatan umorno. "Sunce se već jednom ugasilo. To nije bilo namerno. Glavni je pokušavao zimu da napravi."

"Aha. Čuo sam za gašenje." Pridošlica sad kao da je bio manje raspoložen da se raspravlja. "Ugasilo se, ali se brzo vratilo, a tada je u prvi mah sijalo baš jako, jako. Pa, se zapalilo neko drveće, i tako to. Jedan tip koga ja znam pitao jednog pateru o tome. Pateru Svilu. A on rek'o: to jedan drugi bog govori i ja znam koji, al neću da kažem."

"Nikakav bog", reče Shiatan. "Restart Sunca. Reaktivacija, što zahteva maksimalnu energiju."

"Al ti nisi zato ovde." Pridošlica svuče tuniku preko glave, otkrivši crvenu vunenu potkošulju koju takođe svuče. "Nego ti je Glavni reko da tražiš tog tipa Njorku."

Lice zatvorskog čuvara pojavi se na prozorčetu na vratima. "Š'a treba?"

"Da odeš u Troterovu za mene", reče mu pridošlica i dade mu dve zlatne kartice. "Da mu kažeš da ako dođu neki moji prijatelji, prvi koji dođe ima piće na moj račun. I da Trocko kaže mojim prijateljima ovo:

ja ću brzo da se vratim, stvarno brzo, i videću ih u 'Petlu'. Jesi razumeo? Al treba ideš odma' sad."

"Dobro, dobro. Šta je bilo, vrućina ti ovde?"

"Nije, samo me neki svrab spopao. Kaži Trocku to, a posle ću ja možda imam još jedan poslić za tebe."

Kad se čuvar udaljio, Shiatan poče: "Poznato je ovde... Ne bih da uvredim religijska osećanja..."

"To nema izgleda", reče pridošlica, "jer to relig... to kod mene nema uopšte; a-a. Ali verujem; renik sam; a to je sasvim drugo."

"Poznato je da su svi bogovi u Glavnom procesoru?" Shiatan je, sa strepnjom, čekao eksploziju; ali kad pridošlica ostade ravnodušan, on nastavi: "Jednako je Glavni procesor svi bogovi. Glavni procesor, u svom vidu tame, koja se na ovdašnjem jeziku zove Tartaros, mrak, dao je meni moja uputstva."

Pridošlica zaveza rukave svoje potkošulje oko jedne šipke, a onda gurnu košulju napolje između rešetaka. "Znaš, Gornji, bolje je bilo da si mi to rek'o ranije."

Uze viljušku i poče savijati, snažnim prstima, njene šiljke. "Kako se ti stvarno zoveš, a?"

"Ja sam Shiatan. A ti?"

"Neć' ti kažem, Shiatane. Kasnije 'oću, al ne sad, jer bi to moglo da nas uspori. Znaš de je ključaonica na ovim vratima? Rupa za ključ? Otprilike znaš gde je, bar?"

Shiatan klimnu glavom.

"E, super. Paz' ovamo. Viš kako sam savio ovo jedno a druga dva sklonio da ne smetaju? E, sad ti provuci ruku kroz ovo prozorče na vratima. Mog'o bi to možda i ja kad bih namaz'o ruku maslacom, al ti možeš lako. Onda pipkaj sa ovim krivim dok ne nabodeš ključaonicu. Kad nabodeš, zavuci to u to i okreći."

Shiatan uze viljušku. "Kažeš da ovo vrata će otvoriti. A ne možeš znati."

"Znam. Vid'o sam ključ kad me čovek uvodio ovamo. Znam ja kako ove brave rade. Znam ja sve kako radi, čim vidim. Dakle, na pos'o. Neću da me čekaju moji ljudi napolju bez veze."

Shiatan, lagano, opet klimnu glavom. "Onda ćeš ti biti slobodan, i ja slobodan da tražim dalje Njorku, ali ovako obučen, a ništa ne

znam o običajima grada."

"Mi ćemo se brinuti o tebi", reče mu pridošlica energično. "Odeća, sve, i naučićemo te kako se ponaša, u redu? Sad uradi to!"

Shiatan priđe vratima. Propinjući se na vrhove prstiju, uspe da provuče ruku kroz prostor između dve šipke. Čudnovato savijen šiljak zatim je grebucio po spoljašnjosti sve dok nije našao ploču brave; onda je grebucio po ploči brave sve dok nije našao ključaonicu. "Bojim se da možda ispustim", reče on pridošlici, "ali pokušaj..." Oseti povlačenje jedne poluge koja se vrati u bravu. "Otključano!"

"Dabome." Shiatan uvuče ruku nazad u ćeliju, a pridošlica gurnu vrata, koja se otvoriše. "Ajmo. Već stoje dve ribe stražarke ispred ulaza; znači, bolje palimo odma'. Umotaj se u ćebe da te ne vide kakav si."

Povede Shiatana hodnikom i niz stepenice, do jednih masivnih gvozdениh vrata. "Trebale su one i unutra da uđu", prošaputa pridošlica, "al su računale da su ovde samo lopuže i neki nezgodni muškarci, džombasti, a šta će im takvi, ništa tu ne mož' se desi. Ali, vidiš, stvari obično postanu najčudnije baš kad neko kaže 'tu ništa ne mož se desi'."

"Razumem ja to", reče mu Shiatan; požele da doda: juče, ja, tako.

"Al i ja sad kažem 'ništa neće se desi', zato što moram", nastavi pridošlica. "One napolju sigurno imaju debeljače, pa ako mi počnemo da bežimo, ima da nas spucaju sto posto. Zato izlazimo lepo polako, idemo najnormalnije sve dok ne pređemo ulicu. I stvarno se možda neće ništa desi. Ako počnu da se dernjaju il nešto, nemoj slučajno da si stao il se osvrnuo. Je l' ti jasno?"

"Pokušaću. Jasno."

"E, dobro." Pridošlica pritisnu uho na gvozdена vrata. "Dok ti je jasno, nema brige. Mi ćemo sve ostalo."

Usledila je dugotrajna tišina; najzad pridošlica reče: "Prilična tišina tamo napolju. Spremi se."

Kretanje vrata izgledalo je daleko prebrzo dok je Shiatan iskoračivao, napola zaslepljen sjajem zimskog sunca, rame uz rame sa pridošlicom. Uglom vidnog polja video je jednu veoma visoku ženu o čiji kaput boje peska se očešao svojim ćebetom.

Ulica široka, smrznuto blato izrovano točkovima zaprežnih kola, kako tovarnih tako i putničkih. Pahuljice snega zakovitlale su se ispred Shiatanovih očiju; neke se zalepiše za njegove trepavice.

"Ej, vas dvojica!" dreknu žena. "Stoj!"

Jedno crno vozilo sjuri se na njih, tako munjevito da se činilo da će ih neminovno zgaziti. Hučalo je kao oluja. Shiatan se nađe još jednom u vazduhu, bez krila i bez mogućnosti da kontroliše išta. Na tren je video zapanjeno lice nekog čoveka u crnom, sa kojim se svom snagom sudario; zatim ga nešto ogromno i teško grunu u leđa.

Pucanj - kao da su se zalupila vrata - i urlik se pope do zaglušujućeg kreščenda. Ubrzanje ga potisnu silovito unazad, u dve prepreke za koje neko vreme nije shvatao da su cevanice tog čoveka u crnom. Kao da se umešalo neko tajanstveno sredstvo samog Glavnog procesora, urlik motora se priguši; kroz taj zvuk pridošlica reče: "Samo jedan metak. Prilično dobro."

Novi glas, glas čoveka u crnom, reče: "Nije trebalo ni taj jedan."

A onda, dok su ga blede šake čoveka u crnom i mišićave šake pridošlice podizale na sedište, mekano obloženo, glas nastavi: "Dobro došao u naš sveti grad Viron, želimo ti dobrodošlicu u ime naroda njegovog, u ime pokroviteljke njegove, u ime boga Izvanaša, i u ime svih ostalih bogova. Žao mi je što nismo mogli ovo izvesti manje nasilno, a svečanije. Jesi li povređen? Ja sam Kalde Svila."

Shiatan obrisa usta prstima i nađe, na svoje iznenađenje, da ona ne krvare. "Uboji, ponegde, ali od batina, a ne od ovog bežanja. Ja sam Shiatan." S one, spoljašnje strane njihove začarane smirenosti, sneg se kovitlao, a skromne zgrade bezličnih pročelja jurile su kao kamile. Shiatan žmirnu, prenese pogled sa ovog bledog tovara na pridošlicu i nazad. "Bezbedni smo mi?"

"Bar zasad", odgovori mu bleđi tovar sa imenom 'Kalde Svila'.

"One visoke žene... Ja sad zatvorenik ne kod njih nego kod vas?"

Kalde Svila zavrte glavom. "Naravno ne. Možeš otići ili ostati kako god ti je volja."

Pridošlica dodade: "U svakom slučaju, ti se nama sviđaš."

Shiatan se osmehnu; sad je osmehivanje veoma prijalo, ustanovi on. "Znači, slobodan potragu nastaviti?"

"Jest", reče pridošlica, "al će ti kratko traje. Ja sam Njorka."

13. SKLAPANJE MIRA

"Do-bar mali", saopšti Oreb svima prisutnima za stolom.

"Ovo je Shiatan." Svila gestom pokaza čoveka veoma sitnog rasta, s njegove leve strane. "Shiatan je sleteo blizu logora trivigauntske vojske u teldan, zajedno sa četvero svojih kolega i koleginica letača - rekao bih, dok je parada još trajala. Trivigauntkinje su ubile troje, njega zarobile, a jedan letač je pobjegao."

Poto klimnu glavom; slike njegovog okruglog, veselog lica odražavale su se sa uglačanih drvenih površina. "A juče je pobjegao i on, uz tvoju pomoć. Neću ti čestitati na toj operaciji, samo na njenom uspehu. Mi smo to mogli izvesti mnogo bolje."

Na pola puta niz sto, Pauk se sa ovim saglasi: "Prokleta tačno!"

"Bila je improvizacija, bilo je na brzinu", priznade Svila. "Znali smo samo to da je Shiatan došao da nađe Njorku; nismo mogli čak ni naslutiti zbog čega. Na sreću, generalisimo Usik je uspeo da se probije do nekih stražara, pripadnika Garde, u Juzgadou..."

Lori mu upade u reč. "Oni su smenjeni."

"To je dobro. Drago mi je da im se ništa gore nije desilo. Po uputstvima generalisima Usika, oni su odglumili da hapse Njorku, a on je zatim uspeo da podmiti jednog ključara da ga stavi baš u Shiatanovu ćeliju. Iskreno da vam kažem, mislili smo da će Njorka najverovatnije ostaviti Shiatana u ćeliji posle razgovora s njim, i to bar na neko vreme, ako ne i trajno. Bili smo krajnje nevoljni da kvarimo naše odnose sa Trivigauntkinjama."

Svila osmotri lica od Zumbulinog pa nadalje. Mejtera Nana izgledala je ljuta; Bizon, pored nje, još ljući. Usik je, pun žustrine i iščekivanja, držao na krilu pušku sa debelom municijom; njegova je zamisao bila da tu dvojicu savetnika treba odmah ubiti, i zato je Svila pomišljao da bi Usik mogao imati u blizini skrivenog nekog svog potčinjenog sa zadatkom da to i učini.

"Da je sve išlo kao što smo mi očekivali", nastavi Svila, "ostatak posla bio bi srazmerno lak. Njorku bi Garda izvela iz zatvora, a Sijufine stražarke mislile bi da je on saslušan i pušten na slobodu."

Njorka reče: "Samo što ne bih mogao. Moramo krenuti u Glavni

procesor. To znači: on, i ja, i svi koji idu sa mnom." Pogleda Kvecala i Ustavicu, tražeći podršku za ovo.

Potov osmeh postade širi nego ikad. "Čestitam vam opet na ishodu. Postignuto je sve što smo poželeti mogli, pa i više. Ipak, u rukama naših neprijatelja ostala su četiri pogonska modula i tri neoštećena para krila."

Zumbula reče vrlo glasno: "Neprijatelji ste vi!"

Mejtera Nana reče: "Bili su, do teldana unoc. Sada smo mi postali žrtve izdajstva, tako da više nismo sigurni. Ne verujem da su ni Trivičke sigurne. Svi mi ovde prisutni smo Vironci, svi osim ovog letača. Ako je savetnik Lori zaista došao da sklopi mir, trebalo bi da to pozdravimo."

Ona sklopi oči. "Što ja, evo, i činim; oprosti mi, Ehidno!" Na drugoj strani stola, Ustavica jako klimnu glavom.

Svila upita: "Jeste li vi došli da sklapate mir, savetnice Lori? Savetnice Poto?"

"Naši azofi su konfiskovani." Poto se zakikota. "Nada mnom je izvršen pretres. Mene - mene su pretresali! Bila je to smejurija prava, ali nazivati ovo mirovnom konferencijom, to je još smešnije."

"Nisam ja ni rekla da je ovo mirovna konferencija", odseče Mejtera Nana. "Ali sam nagovestila da bi moglo postati mirovna konferencija. A i trebalo bi, ako postoje ikakvi izgledi za mir. Što se tiče oduzimanja vašeg oružja: eminencija i ja došli smo na mirovne pregovore sa vama nenaoružani, i onda znate šta ste radili s nama. Iz tog razloga ovi pregovori vode se na našem terenu, i to tako da smo mi naoružani, a vi razoružani. Insistiraću na istom aranžmanu i za sve eventualne buduće pregovore sa vama."

Lori zareža: "Tvoje trupe se razilaze, idu kući, evo sad, dok mi ovde sedimo!" a Poto dodade: "Vredelo je videti tvoje lice, draga moja mlada generalice, dok sam ti pretio čajnikom. Uradio bih to opet, samo iz tog razloga. Ali ti nemaš prava..."

Usik ga prekide. Izvukavši igličar i podigavši ga visoko, reče: "Evo jednog mog oružja. Ono može ubiti mene, ili generalicu Nanu, ili, čak, Kaldea Svilu. Hoćeš li ga?" Položi igličar na uglačanu površinu radnog stola između njih i onda ga gurnu tako da pištolj otklizi znatno preko polovine stola, ka njima dvojici.

Svila odbroja tri otkucaja srca; za to vreme niko ne reče ništa. Poto je zurio preda se, u igličar, a onda odmahnu glavom.

"Onda nam se nemojte žaliti što ste ostali bez svog oružja", reče mu Usik.

Svila pokuca po stolu, pozivajući ih na red. "Kao ni ti, generalisimo, ni ja ne smatram da savetnik Poto ima prava da se žali zbog gubitka svog oružja. Mi se, međutim, imamo pravo žaliti zbog plana o oduzimanju oružja nama, i ja sam siguran da će se sa time saglasiti i savetnik Poto koji će - iako se vrlo gordo drži kad treba da prizna nešto o svojoj informisanosti - verovatno priznati da za ovo zna. Savetnik Lori, reklo bi se, raspolaže kudikamo manje svežim informacijama o dobrovoljcima generalice Nane."

Svila se obrati neposredno Potou. "Savetnik Lori kaže da se te trupe razilaze. Pukovnik Bizon izveštava da su svi već otišli kućama. Morali smo ubrzati proces, i ubrzali smo ga. Znaš li zašto?"

Lori reče: "Poto ne zna, ali nikad neće priznati da ne zna. Ja nisam toliko zadržt. Zašto, Kalde?"

Svila klimnu glavom Bizonu, koji reče: "Generalisima Sijuf naredila je Gardi da oduzme oružje od naših dobrovoljaca i prenese ga sve u Juzgado." Bizon se nagnu napred, napeto zureći u Lorija. "To je bilo tačno - tačno! - ono naređenje koje je jedino moglo izazvati rascep i u Gardi i kod dobrovoljaca; a ona nije pokušala čak ni da naređenje dostavi preko generalisima Usika. Poslala ga je pojedinačnim oficirima, komandantima naših brigada."

Poto ubaci: "Osim brigadiru Erneu."

"Osim Erneu. Tako je. Imali smo sreće - svi brigadiri su prvo pitali generalisima Usika šta da rade. On je, naravno, rekao da su takva naređenja nevažeća. Sada smo poslali naše borce, sa oružjem, na nebrojeno mnogo raznih mesta, razasuli smo ih, tako da ih Trivičke ne mogu sopstvenom akcijom razoružati."

Potovno kikotanje popelo se do oštrog smeha. On se pljesnu po butini. "Te borce ne možete ni upotrebiti protiv nas, ako ih ne okupite opet. Ali ne smete ih okupljati, jer bi ih vaše prijateljice iz Trivigauntea razoružale. Baš ste u sosu!"

Mejtera Nana reče: "Vi ste u gorem."

Ona pogleda Svilu koji reče Potou: "Imamo jednu strategiju, znaš

- koju vi ne možete sprečiti. Trivičke spremaju energičnu ofanzivu protiv vas. Siguran sam da vam je to poznato."

Lori klimnu glavom.

"Slušao sam noćas kako generalisima Sijuf objašnjava svoje planove, a onda sam čitav dan razmišljao o našim opcijama. Da bismo pobedili, dovoljno je, sada, da sedimo po strani i dopustimo da ona te planove sprovede. Sijuf je kruto disciplinovna, a u tunele nikad nije sišla; osim toga, njoj nije mnogo stalo do života njenih trupa, a ponajmanje pešadije, koja se sastoji uglavnom od regrutovanih žena."

Svila se zaveli u naslon sedišta, a prste sastavi u šiljatu kupolu. "Kao što rekoh, dovoljno je da mi nju pustimo da uradi to što je naumila. Nastaće užasan rat iscrpljivanja, vodiće se ispod grada, vodiće ga strankinje protiv onih vojnika dole, koje građani jedva da su ikada i videli. Na kraju će pobediti ili jedna, ili druga strana, a nama je manje-više svejedno koja, pošto će pobednik biti suviše slab da se odupre hordi generalice Nane, kad je, jednog dana, opet pozovemo. U svakom slučaju, mi ćemo biti, posle svega toga, gospodari grada. I u svakom slučaju, vi ćete, obojica, biti mrtvi."

Poto se podrugljivo isceri. Lori glatko reče: "Pre nekoliko minuta neko reče da smo mi ovde svi, osim jednog, Vironci. Jesi li ti to rekla, generalice? Ti, čije trupe treba da naprave konačnu štetu kad vojska Virona uradi vaš posao - uništi Trivigauntkinje?"

"Da", reče ona. "Ja sam to kazala."

Svila reče: "Postoje bar tri krupne zamerke koje se mogu uputiti strategiji koju sam upravo skicirao, savetniče, ali bi ona svejedno, van svake sumnje, uspela, i uspeće - ako se mi za nju opredelimo. Prvu zamerku si sam pomenuo: ta strategija podrazumeva uništenje vironske vojske. Druga zamerka sastoji se u tome što će za ostvarenje takve strategije biti potrebno najmanje šest meseci, možda čak i nekoliko godina, a to je predugo, iz razloga koje ću objasniti kroz nekoliko trenutaka. Treća zamerka je da mi moramo, svakako, da se dočepamo jednog dela Sijufine vojne mašinerije, i to upravo onog koji bi će nam maltene sigurno izmaći, a to je vazдушna lađe generalice Sabe. Shiatane, zamolio bih te da kažeš ovim savetnicima isto ono što si rekao meni."

Letač klimnu glavom; njegovo malo, uštinuto lice bilo je svečano. "Mi od Glavnog procesora, mi posada, imali smo posetu, došao onaj bog koga vi zovete 'Tartaros'. Ujutro onog dana kad sam zarobljen."

Njorka ubaci: "Čim je ostavio mene, vidite?"

"Njegova uputstva hitna su bila. Da nađemo ovog čoveka Njorku", Shiatan pokaza prstom, "i dovedemo njega i njegove sledbenike u Glavni procesor, da oni, zatim, napuste 'Svit' i sa njega odlete na jednu sferu izvan, gde sija kratko sunce." Shiatan se okrete Svili. "Oni meni ne veruju."

"Dovoljno je da veruju da ti ja verujem", reče Svila, "a ja ti verujem. Nastavi."

"Ovaj veoma mudri čovek Kalde Svila govorio je vama o vazdušnoj lađi, velikom prevoznom sredstvu koje bez krila, a vazduh komeša drvenim rukama. Taj bog je nama govorio o toj lađi, takođe. Mi pomoću nje da prevezemo ovoga čoveka koji je sad moj prijatelj, kao i sve one koji hoće kao pratioci."

Duboka ubeđenost dodala je Shiatanovom glasu snagu. "To niko ne može postići drugačije. Ne može, pa ni da zatraži neki bog. Ako oni peške, ili jašu na nekim životinjama, treba mnogo meseci. Pustinje da se pređu, i planine, i mnoge brze reke."

"Trebalo bi nam", reče Njorka, "dovoljno tipova sa debeljačama i raketnim bacačima, da skršimo svakog ko proba da nas zaustavi. Mi tu gomilu tipova nemamo." Videći da ulazi Šenila i donosi poslužavnik, on upita: "Š'a imaš tu, Sifonka? Čaj i kolačiće?"

Ona klimnu glavom. "Mejtera je smatrala da bi vam prijalo nešto. Ona je u poslu oko Kamenog i patere, pa smo kolačiće ispekle Kopriva i ja."

"Ovde suviše jede", pobuni se Shiatan, ali samo šapatom. "A suviše i pije. Vidi onoga." Otklonom glave naznači Potoa.

"Jest, istina je", reče Svila, prihvativši šolju čaja, "ali moramo imati na umu gostoprimstvo."

"Ukratko", reče Lori, "vi biste da vam mi pomognemo da osvojite vazdušnu lađu. Neću se raspravljati sa vama o tim vašim razlozima za taj poduhvat. Raspravljao bih se kad bismo mi mogli to izvesti. Ali nemam utisak da možemo."

Poto se klatio levo-desno, prepun radosti. "Ja bih mogao. Da, ja

bih mogao! Svilo, daću ti jednu ponudu, u ime moje i mojih rođaka, ali moraćeš imati poverenja u mene."

Mejtera Nana zavrte glavom odrečno, ali joj Svila reče: "Ovo je neki napredak, a mi ga možemo prihvatiti ili ne. Da čujemo."

"U roku od mesec dana osvojiću tu vazdušnu lađu i predaću je tebi, a zarobiću i tehničare koji njome rukuju, najveći mogući broj njih. Njih ću ti predati čim pristanu da u svakom pogledu sarađuju." On se sitno zakikota. "A pristaće, to ti jemčim, posle samo nekoliko dana kod mene. Pitaj o tome generalicu, ovde prisutnu."

Okrete se Šenili, koja je posluživala Ustavicu. "Mogu li dobiti šolju tvog čaja, draga? Ja to ne mogu piti, ali mi se sviđa miris."

Mejtera Nana frknu.

"Dopada mi se, draga moja generalice. Znam da misliš da ja to hoću samo da izazivam tebe, ali istina je ovo: naprosto se prepuštam jedinom telesnom zadovoljstvu koje je meni preostalo." Dok mu je Šenila sipala čaj, on dodade: "Hvala ti mnogo, mnogo. Pet komadića? Da li bi to bilo prihvatljivo?"

Šenila se netremice zagleda u Potoa. "Šta, šta?... Ne razu..."

"Savetnik Poto samo želi da te iskoristi da ukaže na jednu poentu, Šenila", reče Svila. "On je sklon da na svoje poente ukazuje na najneugodnije moguće načine, o čemu možemo posvedočiti i generalica Nana i ja. O čemu je reč, savetniče?"

"O tome da su čak i trivijalne stvari retko kad besplatne." Poto se osmehnu. "O tome da se uvek mora platiti neka cena, pa makar i trivijalna. Hoćeš da čuješ moju cenu za vazdušnu lađu?"

Svila klimnu glavom. Oseti kako se Zumbulina šaka steže oko njegove.

Lori reče: "Pojma nemam šta on ima na umu, ali prikačiću ja prvi jednu cenu. Da ni na koji način ne praviš smetnje nama u tom mesecu. Nijedan napad ni na jedan naš položaj, pa ni Erneov."

Svila reče: "Pa, naravno da vas ne bismo napadali - ako bismo prihvatili dogovor. Brine me, međutim, cena tvoga rođaka."

"Dva čoveka." Poto diže dva prsta. "Jednog da samo pozajmim, drugog da zadržim. Možeš li pogoditi koji su to?"

"Mislim da mogu. Možda je trebalo da odmah objasnim da nemam ni najmanju nameru da prihvatim. Čak i da si ponudio da to

uradiš besplatno, kao čist gest dobre volje, ja opet ne bih mogao prihvatiti."

Njorka zausti da se usprotivi, ali ga Svila preseče. "Dozvoli da ti ovo kažem samo jednom, ali za svagda, Njorka, i ne samo tebi i ovim savetnicima nego svima prisutnima. Grad Trivigaunte je naš saveznik. Bilo je trvenja između nas, to se poricati ne može. Usuđujem se kazati da u svakoj sprezi postoji uvek i sporečkanje, čak i u malenoj i jednostavnoj kao što je brak."

Zumbuline usne dodirnuše, ovlaš, njegov obraz.

"Nisam tražio od njihove sadašnje Rani da nam pošalje pomoć, ali kad je pomoć poslata, prihvatio sam je raširenih ruku. Nemam nameru da se sad okrenem protiv nje i njenog naroda, zbog nekih malih zađevica. Mejtera Mermer mi je često pričala šta je naučila gledajući dečje igre, a ja sam najveći nauk u svom životu stekao za vreme jedne takve igre; sad bih da predložim da se mi, ovde, malo poigramo. Hajde da se nekoliko minuta pretvaramo da sam ja generalisima Sijuf. Hoćete li, igre radi, to da prihvatite?"

Pogledom je prelazio sa lica na lice. "Vrlo dobro. Ja sam, dakle, Sijuf. Znam da neki od vas gundaju iz raznih razloga, iako sam marširao dugo i brzo, i priskočio vam u pomoć, i doneo vam toliko materijala. Dajte da čujem sad ko mi šta zamera. Nema nijedne zamerke koju ne mogu povoljno rešiti."

Loris reče: "Samo nemoj toliko da se zaneseš u ulogu da me ubiješ."

Svila se osmehnu i zavrte glavom.

"Važi, generalisimo Sijuf", reče Lori. "Ja imam žalbu, kao što si i očekivao. Govorim kao sadašnji predsedavajući Ajuntamienta, institucije koja jeste legalna i legitimna vlada ovog grada. Ti i tvoje trupe mešate se u naše unutrašnje stvari. To je čin rata."

Svila teško uzdahnu, a njegov pogled odluta do Šenile, koja je sipala čaj Mejteri Nani. "Savetniče, vaša vlada nikad nije bila legitimna, jer ste je uspostavili tako što ste ubili vašeg zakonitog Kaldea. Ne znam ko je od vas dao naređjenje za to ubistvo, i niste li, možda, delovali zajednički. Čisto radi ove rasprave, pretpostavimo da je naređjenje dao, postupajući sasvim na svoju ruku, savetnik Lemur. Svejedno, vi ostali..."

"Nisam nameravao da se upuštam u ovo", pobuni se Lori. Njegovo grubo, neravno lice imalo je krajnje tmuran izraz.

"Ali si sam uveo tu temu opisujući svoju vladu kao legitimnu, savetniče. Htedoh reći da vi jeste tragali za usvojenim sinom Kaldea Tusaha, mladićem koga je on imenovao za svog naslednika; dužnost vam je i bila da tragate. Međutim, niste držali izbore za nove savetnike, kao što naša Povelja, dakle ustav, zahteva. Moj saveznik Kalde Svila na vlasti je zato što to narod vašeg grada želi, prema tome, njegova pretenzija na legitimitet je valjanija od vaše. Pomoć koju njemu pruža jedna prijateljska strana sila nije, nikako, čin rata. Kako bi i mogla biti? Kažete li vi da smo mi iz Trivigauntea napali vaš grad? Grad Viron nas je dočekao paradom dobrodošlice."

Svila je čekao odgovor; pošto niko ne odgovori, on reče: "Već ste čuli da ja znam šta piše u testamentu vašeg prethodnog Kaldea. Pronađoh primerak u vašem Juzgadu. Dozvolite mi da kažem, takođe, da po mom mišljenju taj usvojeni sin, za kojim onoliko tragaste, ne postoji. Kalde Tusah je njega izmislio samo da bi odvuкао vašu pažnju od drugog deteta, a to je dete koje se rodilo iz jedne njegove vanbračne veze, možda pre, a možda i posle njegove smrti. Kćer. Ako se rodila pre njegove smrti, onda su reči 'usvojeni sin' dvostruka varka, i to, nesumnjivo, namerna." Svila otpi malo čaja. "Ne idi, Šenila."

Poto skoči na noge. "Ti!"

"Jesi li mi ti ubio oca, savetniče?" Šeniline tamne oči su sevale. "Mog pravog oca? Ne znam, ali ne verujem da je to uradio savetnik Lemur. Mislim da si ti!"

Usik podiže pušku debeljaču i reče Potou da sedne.

"Ako jesi, i ako dokazi mogu biti nađeni", nastavi Svila, "moraćeš pred sud. Zasad dokaza nemamo uopšte."

"Jesi li ti Svila ili Sijuf?" upita Poto.

"Svila, sada. Nastaviću igru kroz nekoliko trenutaka. Da li bi Njegova svesnost sada progovorio? Tražim to kao uslugu." Na Svinom ramenu Oreb se uzvrpoljio nelagodno.

"Ako ti želiš, progovoriću, patera Kalde." Kvecalov svetlucavi pogled bio je uperen u Potoa. "Malo nas ima koji znadosmo Tusaha. Patera Ustavica ga je poznavao, Lori takođe. Zar nisi i ti,

generalisimo?"

Usik odmahnu glavom. "Pre dvadeset godina bio sam kapetan. Video sam Tusaha nekoliko puta, ali ne verujem da je ikada saznao kako se zovem."

"Moje, ovaj, ime je, čekaj, molim te: znao", reče Ustavica. Pročisti grlo. "Ja sam, je li, bio, koadjutor. U tim srećnijim, hm, danima. Majka, je li, još - živa? Generalice? Već i samo to bilo je, dozvoli, molim te, jednu stvar: dovoljno. A bilo je i drugih povoljnih okolnosti."

Šenila, koja je prestala sipati čaj, reče: "Rado bih znala više o njemu."

"Ja, ovaj, priznaću da sam ga ne, ne. Ne dopadao mi se", reče joj Ustavica. "Ne ni mrzeo, opet, razumeš ti mene. Mada je bilo trenutaka, je li? Ali u suštini sam bio u tome, u tome, usamljen. Grešio sam. Stvarno nisam bio u pravu, to sada, hm, uvi. Ćam. On onako bučan, glasan, svađalački, a ja rešen, veoma rešen, ali u sebi, da budem... uvređen. Međutim, on je, on je uvek. Na prvom mestu - interes grada. To uvek. Nisam znao to dovoljno da, hm, cenim."

Kvecal objasni: "On nije bio voljan da laska mom tadašnjem koadjutoru, patera Kalde. Laskao je, međutim, meni. Laskao mi je tako što mi se poveravao. Nikad se nije oženio. Jeste li vas dvoje, oboje, svesni toga?"

Svila i Šenila klimnuše glavom.

"Sveštenstvo sada polaže zavet nevinosti. Ali čak i tako ojačana, nevinost je prestrog zahtev za mnoge. On je meni, kao lilčnom prijatelju, poverio da mu je sobarica bila ljubavnica."

"Ne - ne pod, ovaj. Hoćemo jednu stvar? Pečatom."

Kvacalova glava, bez i jedne dlačice, zanjihala se na dugačkom vratu. "Ne govorim, i govoriti neću, o ispovedanju, mada sam ga ispovedio jednom ili dvaput. Ovo je bio razgovor za večerom, ali nikog nije bilo osim nas dvojice. Da je on sada živ, ja o tome ne bih govorio. On je mrtav i ne može progovoriti u svoje ime. On je tu ženu meni predstavio. Zamolio me je da se pobrinem za nju ako on umre."

Šenila reče: "Ako je to bila moja majka, pobrinuo se nisi."

"Nisam. Jer je nisam pronašao. Bila je, na neki svoj način, lepa, ali, ipak, neuka žena, a po društvenoj klasi - posluga. Znam da me je

gledala sa nenaklonošću, mislim da me se i plašila. U preljubu se upuštala svake nedelje, ali nije mogla ni da zamisli da će joj neko dati oprostaj za to."

Svila reče: "Počeo si tragati za njom čim si čuo da je Kalde Tusah mrtav?"

"Jesam, patera Kalde. Ne onako temeljito kao što je trebalo, jer ona je bila živa, a ja je našao nisam."

Lori reče: "Sad se ja sećam nje. Baštovanova žena. Ona je nadgledala i kuhinju i vešeraj. Muškarača. Taj tip. Muškobanja."

Kvecal ledeno klimnu glavom. "On se divio takvom tipu žene, a ona takvom tipu muškarca kao što je bio on."

Njorka poče: "Taj baštovan..."

"Brak samo forme radi, njih je moj protonotar privenčao za pet minuta. Počele bi priče i ogovaranja kad bi se doznalo da Tusah u svojoj palati ima neudatu žensku. Njegov baštovan, mada dobar čovek i vredan radiša, nije bio osobito bistar. Ponosio se time što će ga ljudi sagledati kao čoveka koji je oženjen, koji je osvojio jednu privlačnu ženu. Pretpostavljam da je bio sasvim u njenoj vlasti. Očekivao sam da će njih dvoje, po Tusahovoj smrti, potražiti neko novo zaposlenje; planirao sam da im nađem nešto, da postanu deo našeg osoblja, crkvenog. Ali nisu zatražili. Sada, zahvaljujući pateri Kaldeu, znam da su to dvoje postali prosjaci. U ono vreme mislio sam da su znali nešto o Tusahovoj smrti i da su zbog toga ućutkani."

Šenila reče: "Prodavale smo vodenu travuljinu. Ali ako je neko želeo da nam pokloni novac, primale smo. Umela sam ja i da prosim, a umela sam i da potrčim i obavim neki mali posao." Šenila proguta. "Posle nekog vremena otkrila sam da postoje stvari za koje su muškarci spremni da mi daju pola zlatne kartice. Za nas je to bilo veliko bogatstvo, izobilje hrane za nedelju dana." Zurila je u svoje slušaoce kao da im upućuje izazov.

Lori se osmehnu: "Postoji izreka: 'Krv na kraju kaže istinu'."

"Krv je neće reći", odvrati Svila. "Krv je mrtav - ja sam ga ubio. Ali da je živ, Krv bi vam mogao reći da je bio dobar posao davati rđu, u početku besplatno, mladim ženama koje rade kod Orhideje, a kasnije im prodavati - tako da je njima stalno potreban novac, što ih prisiljava da ostanu kod Orhideje dokle god ona hoće da ih drži."

Ajuntamiento je Krvu dopuštao da unosi rđu i druge droge u naš grad, u zamenu za usluge koje moram nazvati zločinačke."

Zumbula reče: "Rđu uzmem ponekad i ja, ali kažem sebi: ako je Šenila mogla to da šutne, moći ću i ja. Nadam se da je istina, ali teško je, ne veruj nikome ko ti kaže da je to lako."

Kvecal uputi Loriju osmeh u kome nisu postojale usne. "Krv govori, sine moj."

"Pazi! Pa-zi!" zakrešta Oreb. Nije bilo jasno kome to kaže.

Mejtera Nana progovori: "Znaš li, Kalde, zašto nisu pokušali da nađu neko drugo zaposlenje?"

"Ne znam, ali mislim da mogu pogoditi. Šenilina majka je, ne dugo pre toga, rodila Kaldeovo dete, ili, ako još nije, nosila je to dete - ali to je bilo i njeno dete. Mora biti da je nagađala, a možda i znala, da je Kalde ubijen. U to vreme, na sve strane je tutnjala potraga Ajuntamienta za tim navodnim usvojenim sinom Kaldeovim; ona je sigurno zaključila, kao valjda i glavnina naroda, da će i taj sin biti ubijen ako bude pronađen. Nije morala biti ni obrazovana, ni maštovita, da bi pretpostavila šta će se dogoditi i drugom Kaldeovom detetu ako Ajuntamiento dozna za njegovo postojanje."

Svila napuni pluća, oseti malo probadanje bola u rani na prsima. "Odlutali smo daleko od teme, ali kad je već tako, da dovršimo to. Kalde Tusah ostavio je veliko imanje, kojim ja sada raspolazem, kao poverenik, u ime njegove kćeri; imanje ću staviti na raspolaganje Šenili čim ona napuni dvadeset godina, što je zakonsko doba punoletnosti."

"Dobra ma-la", uveri Oreb sve prisutne.

Lori reče Svili: "Bojim se da će o tome morati da rešavaju sudovi."

Svila odmahnu glavom. "Naša vlada ima hitne potrebe za novcem, savetniče. Moramo voditi ovaj rat, a imamo i sve uobičajene civilne troškove; osim toga, dali smo svakom borcu, odnosno borkinji generalice Nane po dve zlatne kartice kao i oružje na poklon, i tako smo ih poslali kući."

Lori reče: "Široke ste ruke vi bili, sa novcem uzetim od poreskih obveznika."

"Da bismo to mogli izvesti, preuzeli smo kontrolu nad Fiskom; grad je preuzeo na sebe odgovornost za sve neaktivne fondove, kao

i za sve povereničke fondove, kao što je taj Kaldea Tusaha. Tekuće račune članova Ajuntamienta smo nacionalizovali, kao što znate. Imate li volju da razgovaramo o tome sada?"

Shiatan reče: "Moramo o vazdušnoj lađi više. Hitno. Ovaj Poto kaže osvojiće, ali tek za mesec dana. Imamo dana nekoliko, ne više."

"Zašto?" upita ga Zumbula, govoreći preko Svile.

Njorka mu reče: "Pusti ih da prvo istrtljaju o lovi, inače će se stalno vraćaju na to."

"Mu-dar mali!" uzviknu Oreb.

Svila kucnu po stolu. "Šta ćemo prvo, pare ili vazduhoplov? Ja bih, lično, najradije, da prvo razrešimo sve žalbe koje protiv generalisime Sijuf imaju generalisimo Usik, generalica Nana i pukovnik Bizon. Obično je najbolje, otkrio sam, prvo razmotriti i raskrčiti manja pitanja, inače ona ostaju i zamračuju mišljenje svima."

"Znamo mi da ste vi pokrali naše pare", reče mu Lori, "ali takođe znamo da je beskorisno da se sad žalimo zbog te krađe."

Mejtera Nana uzviknu: "Vi ipak hoćete da sklopite mir."

"Ne baš. Ali spremni smo da vam ponudimo nove uslove vaše kapitulacije, daleko liberalnije od onih koje sam naznačio u Krvovoj vili, a koji su bili namenjeni da posluže samo kao početna tačka u pregovorima."

"Rekli ste, tada, da s vama pregovora nema", podseti ga Svila.

"Naravno. Uvek se u početku tako kaže. Bio si voljan da saslušáš Potov predlog. Hoćeš li čuti i moj? Naime, naš - naš zajednički?"

"Svakako."

"Onda dozvoli da prvo objasnim zbog čega bi bilo dobro da prihvatiš. Tvrdnja je tvoja da vi imate strategiju koja će vam obezbediti pobedu, ali, navodno, radije ne biste da je primenite. Vi grešite, a mi ne. Mi imamo drugu strategiju, našu, koja će nam obezbediti vaš poraz za manje od godinu dana."

Usik reče: "Jasno je da nemate, inače biste je već primenjivali", a Svila na to klimnu glavom.

"Vi sami nam pomažete da je primenimo", nastavi Lori, osmehnut, "i na tome smo vam veoma zahvalni."

Poto se isceri. "Delimo i mi puške debeljače besplatno!"

"Da, puške", potvrdi Lori, "ali i drugo naoružanje, ponajviše igličare. Imamo i sad pristup do nekoliko arsenala. Nadam se da ćete oprostiti što nismo u mogućnosti da vam otkrijemo tačne lokacije."

"Delite - kome?" upita Bizon.

"Za koji trenutak ćemo i to reći. Potrebna je određena priprema. Nedavno si bio ispod zemlje, pukovniče. Tih tunela ima vrlo mnogo, jesi li svestan toga? Ni hiljaditi deo njih nisi video."

"Meni je rečeno da je Kalde sišao u njih kroz jedno svetilište pokraj jezera, a da je generalica Nana ušla kroz jednu kuću severno od grada, a izišla na Palatinu. Ako su tuneli koje je ona videla, i tuneli koje je on video, deo istog kompleksa, onda je taj kompleks prilično veliki."

Mejtera Nana mu reče: "Mnogo veći od toga, ako je tačno ono što mi je Pauk ispričao."

"Ja hoću njega", reče Poto. "Hoću njega i letaća. Ponudih vam lađu vazдушnu, a vi odbiste. Kažite sada koja je vaša cena."

Svila uzdahnu. "Trivijalne poente, kao što sam napomenuo, imaju težnju zamračivanja rasprave o važnim stvarima. Ovo je jedna takva trivijalnost, pa hajde da je se odmah otarasimo. Pauk je naš zarobljenik. Njega ćemo razmeniti za drugog, jednako vrednog, tokom ovog ili nekog drugog primirja. Imate li zarobljenika da nam ponudite? Koga?"

Poto odmahnu glavom. "Imaću ja, uskoro. Dajte mi ovoga sad, dobićete dvostruko vrednijeg čim budem imao."

"Ne!" Mejtera Nana udari po stolu malenom pesnicom, a Zumbulin katahrest izviri krznenom malom glavom iznad stola i reče: "Neeeeee buuud luuud..."

"Naravno da neću", reče Svila Potou, "ali mogu li predložiti jednu alternativu koju smatram prihvatljivom?"

"Da čujemo."

"Kroz nekoliko trenutaka. Ti bi hteo i Shiatana."

"Samo privremeno", reče Poto i nasmeja se istim kikotom. "Platiću ti obeštećenje za svaki dan preko četrnaest dana ako ga zadržim duže; kako ti se to čini? Kao knjiga iz biblioteke. Imam ja i

sad para mnogo više nego što ste vi od mene ukrali."

Njorka saopšti: "Sluš'o sam ja o tebi od Mejtere. Neće ga dobiješ."

"Njorka to kaže i u moje ime", reče Svila. "I u ime svih nas. Shiatan je slobodna jedinka..."

"Slobodan čovek", reče Lori.

"Upravo tako. Nije on moj pas da ga dajem ili ne dajem. Nalazi se ovde, u ovoj palati, kao moj gost, i ništa više - ali, treba reći, i ništa manje. Ako misliš da mu je ograničena sloboda kretanja, pitaj ga."

Ustavica zabaci unazad dugačke opuštene pramenove crne kose. "'Pes kao svetinju štiti život i imovinu neznanca koga si sa dobrodošlicom primio.'"

"Štaviše, Shiatan bi za tebe bio razočaranje. Njega je već tukla i saslušavala generalisima Sijuf koja se nadala da će doznati kako pogonski moduli dejstvuju. Savetnik Lemur je ubio lolara, takođe letača, iz istog razloga. Ja sam lolara ispovedio neposredno pre nego što je umro. Pošto je i sam Lemur ubrzo posle toga umro, vi možda i ne znate za taj slučaj. Znate li?"

Lori slegnu ramenima. "Znali smo, naravno, da je jedan letač uhvaćen. Znanje koje je Lemur iz njega izvukao umrlo je, nažalost, sa Lemurom."

"Ništa Lemur nije iz njega izvukao; zato ga je i ubio. Ja sam danas razgovarao sa Shiatanom o pogonskim modulima. On je meni bez ustručavanja rekao da je načelo, pomoću koga pogonski moduli ostvaruju potisak, značajno i da bi, naravno, bilo dragoceno ovom gradu ili bilo kom drugom; ali on to načelo ne zna, a nije znao ni lolar.

Naučnici koji prave te potisne aparate ostaju u Glavnom procesoru, bezbedni: niko ih ne može zarobiti. Letačima se moduli daju na upotrebu, ali im se ne saopštava na kom načelu rade; samo po sebi je jasno zbog čega. To je zaista jedna elementarna predostrožnost, koju je trebalo da očekujete ti i tvoje kolege savetnici. Očekivao bi, zaista, svako ko nije zaslepljen sopstvenim vlastohlepnim ambicijama. Ako želite znati kako te mašine dejstvuju, ugrabite jednu od trivigauntskih, pa je razmontirajte deo po deo. Ja se u takvom nečemu ne bih snašao nimalo."

"Ne bi ni mogao, naravno." Poto se zacereka. "A je l' imaš jednu tu trivigauntsku spravu? Dobro, kaži cenu za Pauka. Sto kartica? Hoću da čujem cenu, a i cenu pogonskog modula, ako raspolažeš njime."

"Nemamo toga. Savetnice Lori, savetnik Lemur mi je rekao da je biološki čovek, ne hem. Jesi li i ti biološki?"

"Svakako."

"A onako si zdrobio mermerni pritiskač za knjige u Krvovoj vili?"

"Ovo telo nije moje prirodno telo. Ja se, telesno, nalazim u našem brodu, daleko od vašeg domašaja. Ovo telo", reče Lori i dodirnu svoju crnu tuniku, "jeste nuklearno-hemijsko; hem, ako volite tako reći. Da bi stvari bile jednostavnije, pristaću, neću se protiviti, da ga vi tako zovete. Ja iz postelje, u kojoj ležim, manipulišem ovim telom, komandujem da se ono kreće i da govori isto kao ja kad sam bio mlađi."

Mejtera Nana reče Svili: "Objasnila sam sve ovo, čini mi se."

"Jesi, Mejtera, objasnila si; veoma sam zahvalan na tome. Trebalo bi i Pauk da bude zahvalan."

"Ako mi to donese slobodu", zagundā Pauk.

"Lako bi moglo. Na osnovu izveštaja generalice Nane zaključio sam da je tvoja glavna oblast delovanja bila kontraobaveštajna. Nisam, međutim, toliko naivan da ne shvatim da bi tvoja organizacija - njeni ostaci, zapravo - mogla biti upotrebljena i za štošta drugo. Zapazio sam, štaviše, da je savetnik Poto poželeo da ti budeš njemu vraćen upravo kad je planirao osvajanje vazdušnog broda generalice Sabe."

Poto reče: "Hoću ja Pauka u svakom slučaju. On je nama od koristi."

"Očigledno. Ponajviše u onemogućavanju tuđih uhoda?"

Lori reče: "Da, to je njegova osnovna uloga."

"Pauče, generalica Nana kaže da si pristojan čovek, na svoj način rodoljub. Ako bih ja tebe predao savetniku Potou, što je tvoja želja, da li bi ti meni dao svečano obećanje da ćeš svoje aktivnosti, uperene prema našim snagama, ograničiti isključivo na kontraobaveštajno delovanje? Kad kažem 'naše snage', mislim time na snage generalisima Usika i Njorkine, a to uključuje ne samo

Gardu nego i dobrovoljce generalice Nane, pa i one kojima ona komanduje posredstvom svog potčinjenog, pukovnika Bizona."

Pauk liznu usne. "Da, ako mi savetnik Poto ne kaže suprotno."

Poto diže ruku. "Čekajte. Mislim da sam čuo nešto smešno. Ima li vaš prijatelj Njorka sada neku svoju privatnu hordu?"

Njorka se isceri. "Najbolje lopove u celom gradu, one koji idu sa mnom i sa Shiatanom. Mesec dana tebi treba za vazдушnu lađu, kažeš. Ja ću je nabodem mnogo ranije."

Shiatan ustade. "Moramo! Jer ako tovar - ako brodski tovar - ne ode sam sa broda 'Svitak', Pes će primeniti mere prinudnog izbacivanja, kao kad medveda iz pećine. Biće izgladnjivanje i mučenje, posade, tovara, sve dok ne odemo."

Lorijeve ledene plave oči zasvetlucaše. "Kiša krvi. Ima o tome u Hrazmološkim spisima, reče mi neko."

Ustavica svečano klimnu glavom. "Ov-vaj, gore od toga, savetniče. Kuge i kolere, znaš? I masovna glad - tako, hm, đe."

"Čujte mene!" Shiatanov uzbuđeni tenor se slamao. "Ako ode vozilo za iskrcavanje, makar jedno jedino, Pes će poletanje i ostalih. Čekati. Ali ako ne nijedno, on će preduzeti mere da istera sve nas. Razumeli ste sada? Mi posada imamo spremnu letelicu, ali ne može 'Svitak' bez tako velikog dela posade u tako ranoj etapi Pesovog plana. Iz tog razloga Tartaros pripremio Njorku za nas. Mi moramo te ljude imati!"

"Mene i moju raj", objasni Njorka.

Šenila dodade: "U to ulazim i ja. Nadam se da ne zameraš što sam ostala da slušam, patera. Kad poleti Njorka, polećem i ja."

"Sa mojim blagoslovom", reče Poto i frknu podsmešljivo. "Oh, da! Sa blagoslovčinom! Vrlo ću rado ostati bez osobe koja me optužuje, i gledati kako neprijatelj, uz to, ostaje bez vazdušne lađe."

On se obrati Svili. "Da li će Pauk imati slobodu da deluje na bilo koji način protiv tvojih obožavanih saveznica? Tako je zvučalo. Nisi valjda očekivao da ja propustim to pitanje?"

"Nisam." Svilin izraz lica bio je uzdržan. "Ali da se nisi setio, ja bih ga sam pomenuo. Možda ne znaš, ali Mejtera Nana je juče izišla iz tunela vodeći još dva zarobljenika, pored Pauka. Jedan je bio robijaš po imenu Eland. Eland je ubijen juče ujutro u Velikom mantejonu."

"Misterija!" Poto pljesnu debeljušnim šakama, kao srećno dete. "Obožavam misterije!"

"Ja ne. Nastojim da ih razjasnim kad mogu; nastojao sam i ovu. Moja prva pomisao bila je da je tog Elanda ubio neki njegov stari neprijatelj, najverovatnije neko ko je prisustvovao prinošenju žrtava u tom istom mantejonu u toku noći, i tom prilikom primetio Elanda. Zatražio sam od Njorke da vidi ko bi mogao biti taj neprijatelj, ali sam uputio i jednog oficira iz štaba generala Rađe da istraži isto pitanje."

Svila preusmeri pažnju sa Potoa na Pauka. "Što su više oni istraživali, sve manje je ta teza izgledala verovatna. Eland nije bio lopov, kao što sam ja pretpostavljao, nego trener konja; u nastupu besa ubio je svog poslodavca. Moglo bi se očekivati da ga javnost gleda čak sa izvesnom naklonošću; u prilog tome govori činjenica da nad njim nije izvršena smrtna kazna. Njorka nije uspeo pronaći nikoga ko bi prema Elandu gajio nekakvu mržnju dovoljnu za ubistvo."

Mejtera Nana upita: "Jesi li pomislio na Urusa, Kalde?"

"Pomislili smo mi na Urusa, ali smo brzo odbacili tu mogućnost. Eland je u tunelima bio koristan pomagač, a tamo je Urus imao mnoštvo prilika da ga ubije, a da ne ugrozi sebe nimalo. Zašto bi čekao? Zašto bi se izložio riziku da pogine od metka privremenog kaplara Liskuna, što umalo da se dogodi ubici? Osim toga, dobio sam približan opis ubice; ako je opis makar i izdaleka tačan, ubica nije bio ni dronjav ni prljav. Kasnije ću ti reći kako sam pribavio opis."

"On mora da štiti svoje izvore informacija", objasni Pauk. "To se tako radi, Mejtera."

"Većina Elandovih prijatelja i rođaka smatrala je da je on još odavno umro", nastai Svila, "a ipak, neko sa igličarem se veoma namerno popeo na balkon za hor, u Velikom mantejonu, rešen da ubije Elanda. Zašto? Razmatrao sam ovo sat-dva, a onda mi je došla pomisao da je neko možda pogrešio - želeo je ubiti sasvim drugu osobu, pa je gađao Elanda uveren da je to ta osoba. Šenila, ovde prisutna, rekla mi je poprilično detaljno kako su svi u mantejonu bili odeveni; jedine osobe koje je neko mogao pomešati sa Elandom bili su Njorka i Pauk."

Oreb odmeri pogledom Pauka i zazvižda.

"Bilo je prisutno nekoliko sibila. Sve su bile u mantijama; dakle, ne dolaze u obzir. U mantijama su bili i patera Inkus i tada već mrtav patera Skočimiš - obojica u crnim, kao što je ova moja. Niko ne bi pomislio od Šenile da je muškarac, i tako dalje. Ako se dogodila greška, nameravana žrtva bio je nesumnjivo ili Pauk ili Njorka."

Njorka reče: "Ne verujem ja da je taj gađ'o mene."

"Ne verujem ni ja", reče mu Svila. "Bio si blizu oltara, dakle, nešto bliže ubici. Pauk i Eland bili su u kapelici iza svetišta, a to je i udaljenije i slabije osvetljeno. Pretpostavljam da je neko samo usmeno opisao Pauka ubici, uz napomenu da ga čuvaju vojnici."

Svila se okrete opet Pauku. "Jeste li ti i Eland bili budni kad je on pogođen?"

Pauk klimnu glavom.

"Jeste li stajali?"

"Sedeli smo na podu", reče Pauk. "Onaj vojnik nije dozvoljavao da ustajemo bez nekog posebnog razlga."

"Eto, vidiš." Svila slegnu ramenima. "Možeš izvesti zaključak jednako dobro kao i ja. Sedenje je moglo doprineti da se ne primeti ko je krupnijeg, a ko sitnijeg rasta. Liskun je držao stražu nad vama obojicom, a, koliko sam čuo, do tog trenutka ni ti ni on niste imali priliku da se okupate i promenite odeću, što su generalica Nana i patera Ustavica imali. Pri onoj slaboj svetlosti kapele, ubica tebe možda nije ni video. Ili je naprosto zaključio da Eland više odgovara datom opisu."

Tada je pitanje dobilo ovaj oblik: ko bi želeo ubiti Pauka? Dve su realne mogućnosti: Ajuntamiento ili Trivigauntkinje. Ovi prvi, zato što Pauk zna mnogo o špijunskim i kontrašpijunskim aktivnostima Ajuntamienta, pa i o tunelima ispod grada, a sve su to informacije koje bi on mogao predati generalisimu Usiku, ili generalici Nani, ili meni."

"Ja bih znao za takvo ubistvo. Ja bih ga naredio", reče Poto i opet se zakikota. "Ali nisam."

Svila klimnu glavom. "Osim toga, verujem da si lako mogao naći ubicu koji od ranije poznaje Paukov izgled. Trivičke jesu naše saveznice - ali su neprijateljice Pauka. Za njega se tvrdi da mnogo zna o trivigauntskim uhodama u Vironu." On začuta.

Mejtera Nana reče: "Ne možeš biti siguran da je to istina."

"Ne mogu; ali verujem da bi vrlo lako moglo biti istina. Ukrali smo jednog zarobljenika od generalisime Sijuf. Zar je neosnovano pretpostaviti da bi ona mogla pokušati da ubije jednog našeg? Pošto je to tako, bila bi očigledna nepravda ograničavati Paukova dejstva usmerena ka Sijufi i njenoj hordi."

"Oni su hteli da srede mene - dakle, imam pravo ja da sređujem njih", reče Pauk.

"Upravo tako."

Zumbula dodirnu Svilinu ruku. "Ne razumem. Jesmo li mi za njih ili protiv njih?"

Mejtera Nana je zurila u Svilu. "Ja ću reći nešto što i meni samoj zvuči kao priča iz davne prošlosti. Evo: pre nego što je sve ovo počelo, pre nego što je jedna Mejtera Ruža preminula, mislila sam da te poznajem, da te razumem jednako kao i sebe samu. Tokom poslednjih desetak dana postao si neko drugi, nako koga ne razumem uopšte, ali to isto mogu reći i za sebe. Sada si, čak, oženjen, ja sam prisustvovala tom venčanju, a rešavam se da i ja stupim u brak."

Promena u njenom izrazu lica reče Svili da je Bizonova ruka našla njenu.

Posle jednog trenutka ćutanja ona dodade: "Mislim da si veru izgubio, pretežno, ako ne i sasvim. Šta se to nama desilo?"

Poto se nasmeja glasno.

Kvecal, koji je sedeo između Usika i Lorija, na suprotnom kraju stola od Mejtere Nane, promrmlja: "Promenile su se okolnosti, Mejtera. To je sve, ili gotovo sve. Postoji u središtu svakog čoveka jedno bitno jezgro koje ostaje manje-više neizmenjeno bez obzira na to kako se spoljnje okolnosti života menjaju ili se rekombinuju. Ali ono je manje nego što mislimo."

Svila klimanjem glave izrazi saglasnost.

"Ako, ovaj, je dozvoljeno. Meni", reče Ustavica i prstom odbaci nazad jedan zalutali dugački pramen opuštene crne kose. "Generalica i ja smo bili, bili, razumeš ti mene, drugari u nevolji. Taj, taj duh. Neizmenjivo jezgro, kao što Njegova svesnost, je li, veoma prikladno. Taj duh, koji će i samu smrt nadživeti. Duh koji, što je više

gažen, to više raste, kao maslačak. Naučih i ja to, a? Možete, je li hoćemo jednu stvar? I vi. Ako, hm, razmislite."

On se zagleda u svoje dugačke koščate šake. "Nisam hteo ubiti Pauka, znate? U onim tunelima. A ne bi ni uspeo. Ali sad žalim što nisam bar pokušao. Ili, recimo, maltene žalim. A ovde, a? Ne više koadjutor. Dobio mantejon, vidiš. Posle toliko godina. Onaj u Sunčevoj. Uselio se danas."

Obrati se Svili. "Ja, ovaj, potreba postoji da, je li. Kon-sul-tacije. Sa tobom, hm, Kalde, o tim, je li. Računi, i drugo, u Sunčevoj. Kad, kad bude ovo privedeno, da kažem: kraju."

Svila uspe da izgovori: "Vrlo rado, patera."

"Ostadoh bez, hm. Vlasti. Tako se to kaže. Sad sam manji, spolja, ali iznutra, razumeš ti mene: rastem. Osećam to." Ustavica podiže gamadion koji mu je sad visio oko vrata: gamadion od najobičnijeg gvožđa.

Da bi prikrija postidečnost i Ustavici i svoju, Mejtera Nana reče: "Tvrđio si da je moguće braniti svaki postupak Sijufice i njene horde otkad su banuli u naš grad, insistiraš da su nam to saveznici, a ipak puštaš Pauka na slobodu? Daješ mu odobrenje da napada Sijuficu i sve ostale iz Trivigauntea kako god mu Poto kaže?"

Poto se njihao od veselja. "Svilo, budi opet Sijuf i ubi se."

Svila odmahnu glavom. "Od mene se sad traži da opravdam ne Sijufine nego svoje postupke. Valjda sam se i ja izmenio, kao što kažeš, generalice, ali ne verujem da sam se izmenio toliko koliko se tebi možda čini. Ona vera koju sam ja imao, a koja je bila naučena kao što se i sve druge lekcije uče - iz knjiga, na časovima, i iz primera moje majke i razgovora sa njom. Mislim da sam sada u procesu zamenjivanja te vere jednom drugom, stečenom kroz iskustvo - zbog ovih okolnosti, kako to Njegova svesnost kaže. Moraš, čini mi se, srušiti staro da bi gradio novo, inače će staro uvek smetati."

On pruži ruku Zumbuli, koja je prihvati.

"Venčani smo, kao što si rekao. Mislim da se moja majka nikada nije venčala. Jesam li ti to rekao?"

Mejtera Nana odrečno zavrte glavom.

"Mejteri Mermer sam rekao, to dobro pamtim. Znam, ili mislim da

znam, kako se desilo da ja, da ja nastanem - ishod je to nečega što mi se desilo u tunelima, ili, barem, ispod zemlje. Ne razumete ovo što pričam, siguran sam."

"Ja svakako razumem, Kalde! Ali ti ne moraš govoriti o tome, niti o ma čemu drugom. Ja ti sigurno nisam postavila pitanje o tome."

"Ne razumeš, samo misliš da razumeš", reče joj Svila. "Savetniče Poto, evo jedne misterije za tebe. Možeš li je odgonetnuti? To je jedna stvar o kojoj sam već lagao jedanput, večeras, upozoravam te; i lagaću opet ako budem morao."

Mejtera Nana se usprotivi: "Ti ne govoriš laži, patera."

"Svi mi lažemo kad moramo", reče Svila. "Na primer, kad nas neko pita o nečemu što smo čuli na ispovesti. Kažemo: ne znam. Ovo je jedna stvar o kojoj moram lagati, barem dok ne postane sasvim nevažna, naprosto zato što bi svako mislio da lažem ako bih rekao istinu."

Iznenadi ga glas Mejtere Mermer. "Ne bih ja, patera."

On se okrete na svom sedištu da je pogleda.

"Šenila je donela čaj i kolačiće, one koje su ispekle ona i Kopriva; otišla je, potom, i nije se vratila. I Rog kao da je iščezao. Pomislila sam ja da nešto nije u redu."

"Mnogo toga nije u redu, Moli", reče joj Svila, "ali mi pokušavamo da bar ponešto dovedemo u red. Pamtiš šta sam ti pričao o mom prosvetljenju? Kako sam gledao pateru Štuku kako se moli, silno moli, iz godine u godinu, da njegovom mantejonu stigne pomoć odnekud. Pamtiš?"

Ona klimnu glavom.

"A onda je Izvanaš progovorio u njegovom srcu i rekao mu da su molbe uslišene. Kad sam to video, čekao sam, bio sam prepun iščekivanja da vidim šta će to stići."

"Sećam se, patera", reče Mejtera Mermer.

"Pomoć je stigla, sastojala se samo od jednog čoveka, a to sam bio ja. Ništa više. Samo ja. Smej se, savetniče."

Poto ne ispuni taj nalog.

"Ali sam, zato, u samo jednom trenutku video sebe onako kako me je patera Štuka video tada. Bilo je to iskustvo koje uči čoveka da se ne gordi suviše. Bilo je, štaviše, veoma zdravo. Ohrabruju me te

uspomene sada, kad sebe nalazim u situaciji da moram imati posla sa raznim generalima i savetnicima, ljudima čije mi je društvo strano, a protivljenje zastrašujuće."

Mejtera Mermer klimnu glavom. "Ali tako isto doživljavaju i oni tebe, patera."

"Ne verujem baš." Svila se obrati Loriju. "Spremni smo da vam ponudimo veoma dobru pogodbu, savetnici - izuzetno povoljnu. Pauk je obećao da će se, u svojim delovanjima prema našim snagama, ograničiti na kontrašpijunažu, ako ga oslobodimo. Ne tražimo da se zakune sa rukom na Spisima, nikakvu ceremoniju te vrste; čovek ili drži svoju reč, ili ne drži, a generalica Nana je nagovestila da ovaj drži. U zamenu tražimo samo tvoju ovde prisutnu ličnost. Naglašavam, ovde prisutnu - ovog savetnika Lorija koji jeste sada u ovoj sobi sa nama. Čim završimo ovu konferenciju, ti možeš preusmeriti svoju svest u neko drugo od tvojih tela, slično tom telu, što ćeš, pretpostavljam, i učiniti; to neće biti kršenje našeg dogovora. Pristaješ li na ovakvu razmenu?"

"Ne pristajem", reče Lori. "Nemam na raspolaganju drugo telo."

Poto uzviknu: "Ja pristajem!"

"Bojim se da to neće moći, savetniče. Kad budeš imao zarobljenika slične važnosti, napravićemo neku razmenu. Do tada, Pauk mora ostati kod nas. Savetniče Lori, jesi li siguran da se nećeš predomisлити?"

Lori odmahnu glavom - ali ostade nepomičan, zagledan u Ustavicu, koji je sedeo s Potove desne strane.

Kvecal promrmlja: "Ima on takve napade, ponekad. Jadnik. Mislim da je patera Kalde bio svedok jednog takvog njegovog napada prošle nedelje."

"Jesam", reče Svila, "ne dugo pre mog ponovnog susreta sa mojom nevestom, u Erminovom hotelu." Čeznući sad da zagrlji Zumbulu, Svila otrže pogled od nje.

"Dolaze, Svilo", reče Ustavica sasvim ravnim glasom. "Jedna pukovnica i sto vojnkinja iz konjičkog bataljona."

Oreb zazvižda oštro.

"Hvala ti. Njorka, bojim se da ovo znači da nam je preostalo još sasvim malo vremena. Ti i Shiatan morate ovoga trenutka otići kroz

ova bočna vrata. Tvoji sledbenici imaće sastanak kod 'Petla'? Upozori ih da bi trivigauntske patrole mogle krenuti u potragu za njima. Šenila neka bude sa tobom, to je najbolje, inače će one pokušati da zarobe nju da bi im se ti morao predati."

Lori ustade. "Onda, i mi da idemo."

"Ne sa nama", reče Njorka oštro. "Vi i'te na prednja vrata, ako ćete uopšte. 'Ajmo gornji, 'ajde Sifonka."

Poto, uz kikotanje, ustade. "Ovaj te ne voli koliko te Svila voli, rođače Lori."

Svila pokretom pokaza obojici da sednu. "Vas dvojica ste došli pod zastavom mirovnih pregovarača. One će to svakako poštovati."

"Poštovali smo i mi", reče mu Mejtera Nana.

Svila na tu primedbu nije reagovao. "Ti i pukovnik Bizon sada ste uvređeni zato što je generalisima Sijuf pokušala da konfiskuje oružje koje si delila svojim borcima. Kad bi bila ovde, ona bi možda objasnila da je samo želela da podrži našu vladu, ovu vladu koju ti je Ehidna naredila da uspostaviš, što si i učinila, a koja je protiv Ajuntamienta. Sijuf je verovatno postupala čvrsto uverena, kao što su generalica Saba i Šenila bile uverene u teldan unoc, da će borci, čim ne budu pod vojnom disciplinom, okrenuti oružje protiv nas, da će nas rušiti. Imaj ovo na umu kad budemo razgovarali sa tim Trivičkama."

Svila se obrati Usiku. "Ti, generalisimo, ti si ljut i besan zato što je generalisima Sijuf mimoišla i tebe i Rađu i uputila to naređenje neposredno komandantima brigada."

Usik, sumorna lica, klimnu glavom.

"Imaj u vidu da je ona, prikupljajući to oružje, radila isto što bi i ti radio da nisi bio obuzdan mojim naređenjima; i da je jasno pokazala da smatra da je sasvim beskorisno čak i pokušavati razlabaviti tvoju odanost."

"Hm, a, o-vaaaj - je li?" upita Remora blenući u prazno sedište.

"Njegova svesnost otišao je od nas", objasni Svila. "Pretpostavljam da je otišao sa Njorkom. Ti si baš u tim trenucima malo zadremao, uveren sam.

Savetniče Lori, savetniče Poto, rekoste da dolazite da zatražite moju kapitulaciju, ali pod novim uslovima. Nemojmo se sad

zapatljivati oko uslova. Objasnite ukratko, ako imate volju, kako znate da ćemo mi i naši saveznici biti potučeni."

Lori klimnu glavom. "Evo, sažeto, kao što tražiš. Sijufica već neko vreme šalje patrole u seoske krajeve, oko grada, u potragu za hranom. Patrole oduzimaju narodu sve što nađu, a za uzvrat ostavljaju papiriće sa obećanjima da će jednog dana biti plaćeno, u šta niko ne veruje. Te njihove 'promisorne notice' su, gotovo sasvim sigurno, bezvredne. Zato su naši poljoprivrednici počeli skrivati to malo hrane što imaju, ali i organizovati svoje oružane bande da bi pružili otpor..."

Usik ga prekide. "Za to si ti, Kalde, dao dopuštenje, na paradi. Ja, kad sam to čuo, kao da me je grom udario."

Zumbula reče: "Ti, Usi, misliš da si strašno pametan. Šta bi ti uradio?"

Usik zausti da odgovori, ali ipak očuta.

"On bi, pretpostavljam, rekao generalisimi Sijuf da ona mora kupovati ono što joj naši ratari donesu." Svila slegnu ramenima. "A oni ne bi donosili dovoljno, čak ni približno dovoljno, niti bi prihvatili, umesto novca, papiriće sa obećanjima kasnijeg plaćanja. Ona bi uskoro morala ili da šalje patrole, što i sada čini, ili da žmuri pred činjenicom da pojedine komandantkinje njenih jedinica same, na svoju ruku, preduzimaju nekakve akcije za pribavljanje hrane. U oba slučaja, mi bismo ih morali zaustaviti, ili bar pokušati zaustaviti. U kratkom roku došlo bi do bitaka između nas i Trivigauntkinja po ulicama. Ja sam se nadao da to sprečim, ili bar odložim; ali time sam, bojim se, pribavio samo malo dodatnog vremena za nas, ili možda nimalo."

"Pa, mogli smo mi sami da šaljemo takve grupe i pribavljamo hranu", predložio je Bizon.

Mejtera Nana reče: "Onda bi seljaci mrzeli nas umesto njih. Ako već moraju nekog da mrze, daleko je bolje da mrze Sijuficu i njene Trivičke."

"Poenta je u tome", reče Lori, "da seljaci počinju pružati otpor. Ti si njima pomogao, ali mi im pomažemo više."

Poto se isceri Svili. "Cementiramo njihovu odanost nama, vidiš. Mi smo ona vlada iz dobrih ranijih vremena, vlada koja izlazi iz tla,

donosi pregršti pušaka debeljača i deli ih besplatno." On se sitno nasmeja. "Za naše biološke ljude dobijamo hranu u izobilju. Ali ogromna većina naših ljudi ispod zemlje su hemovi kojima hrana ne treba."

"Procenjujemo", nastavi Lori, "da je oko petnaest hiljada, od pedeset i nekoliko hiljada boraca generalice Nane, bilo sa sela. Tih petnaest hiljada sada su naoružani, zahvaljujući vama. Mi smo naoružali još oko četiri hiljade seljaka, a s tom akcijom nastavljamo. Ova sibila..."

"Ja sam sada opet svetovna žena", reče mu Mejtera Mermer.

"Ova svetovna žena koja se stalno nešto trpa u službena posla hvalila se jednom prilikom da drugi ljudi možda dolaze u iskušenje da lažu, ali da ona uvek iznosi samo istinite brojke. Takav sam i ja. U roku od tri meseca Sijuf će biti u nemogućnosti da hrani vojsku, a da i ne pominjem konje, mazge, kamile. Pošto neće imati nikakve alternative, povući će se u Trivigaunte. Do tada će pola grada napustiti vašu pobunu. Došli smo da vas obavestimo o tome i da zatražimo da nam vratite iznose koji su bili na našim ličnim tekućim računima."

"A Fisk odsad više da ne dirate", dodade Poto.

"To će biti zajemčeno samom njihovom kapitulacijom." Lori pogleda oko stola: Lori, savetnik tako bogat iskustvom i znanjem da je čak i Mejtera Nana morala bila sklona da prihvati istinitost svega što je rekao. "Da li vas zanima da čujete našu ponudu?"

"Ne." Svila zastade da oslušne žurne korake u foajeju. "Nemamo vremena. Prihvatam. Predajemo se. O uslovima ćemo raspravljati kad bude više vremena. Zato sam se nadao da ćete ostati sa nama, savetnici. Time biste olakšali..."

U tom času ja uleteh u sobu. "One dolaze, Kalde, kao što si i rekao. Oko dvesta njih, neke na konjima."

"Hvala ti, Rože", reče meni Svila i nasmeši se tužno. "Pokucaće one na vrata pre nego što uđu - nadam se. Ako budu kucale, zadržavaj ih što duže možeš, molim te."

Poto je već bio na nogama. "Prihvatamo vašu predaju. Idemo, rođače!"

Mejtera Mermer im se ispreči na putu. "Samo da vas podsetim na

ono što sam vam već rekla u kući moga sina. Predaja Kaldea Svile je valjana i obavezuje svakoga. Predaja nekakvog patere Svile nema nikakvog značaja. Prihvatate li njega kao Kaldea? Da to ostane doživotno?"

Vrata kuhinje otvoriše se munjevito, sa treskom, tada, a Hosaan uđe krupnim koracima, držeći jedan pištolj igličar u levoj, a drugi u desnoj ruci; iza njega nagrnu desetak žena koje su mlatarale puškama debeljačama. "Tvoje 'doživotno' može biti vrlo kratko", reče on Svili. "A i biće, ako ne digneš ruke uvis. I vi svi ostali, takođe."

Jedan po jedan, Zumbula, pa Svila, Ustavica, za njim Poto, Pauk i Rog digoše ruke uvis; Mejtera Mermer i Bizon poslednji, zajedno. Svila reče: "Vi uviđate, nadam se, da je ovo u suštini jedan nesporazum, malo sporečkavanje između prijatelja, što se može, a uskoro i hoće, izgladiti."

"Rasporedi se", reče Hosaan ženama koje su ušle sa njim. "Svaka da pokriva po jednog zarobljenika." On uputi Svili osmeh koji ne stiže do njegovih nadsvođenih očiju. "Nadam se da si u pravu, Kalde. Na nekom ličnom nivou, gajim naklonost prema tebi i tvojoj ženi. Ali izvršavam naređenja pukovnice Abandže koja..."

Prekide ga prasak pištolja igličara. Zatim neujednačeno gruvanje pušaka sa debelom municijom, što je dovelo do ogromnog, zagušljivog oblaka gipsane prašine; onda nastade zaglušna tutnjava dok je padao gotovo ceo zapadni zid, sasečen pri dnu azofom koji je Svila dobio od doktora Ždrala i dao Mejteri Nani.

14. NAJBOLJI LOPOVI NA SVITU

"Patera?" pozva Rog tiho, upitno. "Kalde?"

Svila se diže u sedeći položaj. "Šta je?"

"Kopriva spava. Gotovo svi spavaju, ali ja sam znao da ti nisi zaspao. Video sam ti oči."

Svila klimnu glavom, ali je taj pokret bio maltene nevidljiv u mraku ledeno hladnog šatora. "Tačno, nisam spavao; a ti si, kao i svi ostali, obrvan brigama i želeo bi da te neko ohrabri. Ja ću te ohrabriti najviše što mogu, ali to nije baš mnogo."

"Imam i neka pitanja."

Svila se nasmeši, pri čemu njegovi zubi sevnuše u tami. "Imam i ja, ali na moja pitanja ti ne možeš odgovoriti. Ja možda mogu odgovoriti na neka tvoja; pokušaću."

Kopriva prošaputa: "Ne spavam ni ja. Rog je mislio da spavam, al ja sam se samo pravila, da bi on zaspao." Rog je uhvati za ruku, a ona dodade: "Imam i ja jedno pitanje."

"Prvo da se ohrabrimo", reče im Svila. "To vam je potrebno možda i više nego što uviđate. Nije nimalo verovatno da će generalica Sijuf narediti da se nad vama izvrši smrtna kazna, ili da budete bačeni u zatvor. Hosaan - tako se Šljuk stvarno zove, on je državljani Trivigauntea - zna da ste ti i Rog bili u palati samo da biste pomagali Moli. Osim toga, vi ste još, maltene, deca. Sijuf je oštra žena, ali koliko sam ja video, ne surova; da je surova, ne bi njena vojska bila toliko verna njoj. Verujem, mada je to samo moje nagađanje, da ćete ti i Rog biti saslušani, a zatim pušteni na slobodu."

Rog upita: "Postoji li nešto što treba da ne kažemo?"

"Ne postoji, recite im sve. Ništa što vi možete reći ne može naneti nikakvu štetu Zumbuli, niti Moli, niti meni. Niti paterama Ustavici i Inkusu, pa čak ni Pauku. Niti može ikakva njihova izjava naneti štetu vama. Što bolje oni shvate ulogu vas dvoje u svemu ovome, utoliko pre će vas, posle saslušanja, pustiti - čini se meni."

Kopriva šapatom upita: "Znači li to da smo doživeli neuspeh, patera?"

"Naravno da ne znači. Nisam siguran šta me pitaš - da li se plašiš da ste bili neuspešni kao ljudska bića ili..."

"Neuspeh u izvršavanju volje bogova."

"Ne." U Svininom glasu bilo je odlučnosti. "Koliko je tebi godina?"

"Petnaest."

"Ja sam osam godina stariji. Meni ta razdaljina izgleda ogromna, a i tebi, nesumnjivo. Ali kako izgleda Njegovoj svesnosti, šta misliš?"

Rog reče: "Njemu izgleda kao ništa. On je bio star, star čovek još pre nego što smo se rodili."

"I pre nego što sam se ja rodio. Onda pomislite koliko, tek, morate mladi izgledati Pesu, koji je sagradio ovaj svitak - a koliko tek Izvanašu, koji je oblikovao naše pretke od blata na svitu Kratkog sunca." Svila začuta, osluškujući tihe korake straže napolju i Ustavicino tiho hrkanje.

"Pošto je Izvanaš započeo nas, započnimo i mi s njim. Ja njega nikada nisam video, osim u jednom snu, a i tad nisam jasno video njegovo lice; ali on je mene gledao od samog početka - zapravo, još pre nego što sam se rodio. Poznaje me bolje nego što ja samoga sebe poznajem. Odabrao je mene da obavim jedan mali zadatak za njega. Da spasem naš mantejon od Krva.

"Krv je mrtav. Mošus, koji je bio formalno uknjižen kao vlasnik i koga sam svojevremeno smatrao opakijum od Krva, takođe je mrtav. Novi augur u ulici Sunčevoj sada je patera Ustavica - mislim da na taj način, možda, Izvanaš hoće da mi stavi do znanja da je moja dužnost ispunjena. Vas dvoje ste pomogli, pa sam, zato, siguran da vam je on zahvalan, kao što sam i ja."

Kopriva reče: "Nas dvoje nismo uradili ništa, patera."

"Naravno da ste uradili - ali, slušajte. Možda ja grešim, možda nisam spasao naš mantejon, možda ova promena augura nije znak ničega. Možda ću na kraju biti neuspešan; to ne mogu znati sigurno. Ali u ovo sam siguran: ako pretrpim neuspeh, bog Izvanaš će mi oprostiti, a i vama, svakako. Poznajem ga i više nego što je dovoljno da bih u to bio sasvim siguran."

Kopriva reče: "Ja sam više mislila na Ehidnu. Videla sam je, kad je govorila Mejteri Nani. Bila sam prisutna."

"Bio sam prisutan i ja. Ehidna joj je rekla da uništi Alambreru."

Alambrera je uništena, robijaši pušteni na slobodu. Oslobodio sam ih ja."

"Da, ali..."

"Ehidna je naredila i uništenje Ajuntamienta. Možeš reći, ako želiš, da Ajuntamiento još postoji, ali razmisli: mrtav je Lemur, koji mu je predsedavao, i Lori, koji se posle Lemura na to mesto popeo."

"Mejtera kaže da ono nije stvarno bio Lori", reče Kopriva. "Ona kaže da je Mejtera Nana rekla da Poto upravlja tim savetnicima koje mi vidimo kao kad čovek drži lutkice na koncu."

Svila se tiho nasmeja, i to je u tami bio vedar zvuk. "To podseća na onog drvenog čovečuljka koga je Rog imao kad ste bili mali."

"Da, patera."

"Istina je to, siguran sam; i jednako sam siguran da je on svojevremeno na taj način kontrolisao svu petoricu savetnika. Međutim, pre nego što je doktor Ždral ubio Lemura, mi smo otkrili da je pravi Lemur umro još pre toga - mnogo godina pre toga, po svemu sudeći. Lemurovo manipulirano telo postalo je Lemur, jedini postojeći Lemur, mada je verovalo da je podvrgnuto volji onog leša koji je ostao da trune u Lemurovom krevetu. Pratiš li ti ovo, Rože? Koprivo?"

Kopriva reče: "Mislim da pratim, patera."

"Kad sam našao vremena da porazmislim o tome, a to je bilo tek kad smo doktor Ždral i ja izvučeni iz vode, zapitao sam se šta je sa ostalim savetnicima. Da je savetnik Lori ostao uz nas, kao što sam ja od njega zatražio, i da je ustanovio da ne može prebaciti svoju svest ni u kakvog drugog hema, ja bih to znao - a mi bismo imali u svojim rukama, zarobljenog, šefa Ajuntamienta. Ovako, moram pretpostaviti da je Lori još pre dolaska na pregovore sa nama znao tu istinu o sebi; da nije, ne bi onako zgrabio sa stola igličar koji je Usik ponudio Potou, ne bi onako počeo da puca. Razumeo je generalisimu Sijuf dovoljno dobro da shvati da će ona narediti da bude smaknut, sa nekakvim opravdanjem ili izgovorom; takođe je znao da može izgubiti svoj život jednako kao i svaki čovek. Ispalo je da ga je izgubio vrlo brzo; ali je bar imao utehu da je poginuo kao borac, a to je njemu, možda, nešto značilo."

"Ubila ga je neka od tih žena?"

Iz mraka do njih stiže glas Mejtere Mermer, sablasno sličan glasu stare Mejtere Ruže. "Da. Ja sam to gledala. Videla sam kako on pada."

Svila joj reče: "Očekivao sam da ćeš nam se pridružiti, Moli. Pozvao bih te, ali nisam bio siguran gde si, a ne bi imalo smisla da idem po šatoru, spotičem se o ljude i budim ih."

"Naravno da ne bi, patera."

Kopriva reče: "Drago mi je što si ovde, Mejtera. Želim nešto da pitam. Svako kaže da smo mi žene na vlasti u Trivigaunteu. Vladarka je žena, generalisima Sijuf je žena. Videla sam je. Pa, ko su onda bile one žene koje je Šljuk uveo u sobu, one koje su ubile savetnika Lorija? Zašto su primale naređenja od Šljuka?"

Mejtera Mermer šmrknu. "Imaš mnogo da učiš, Koprivo. Zar ne posluša Rog tebe, ponekad, pa i kad mu kažeš nešto što on ne želi?"

"Ovo je rečeno tako lepo, da ja ne mogu bolje", reče Svila, "ali mislim da mogu dopuniti. One su uhode, naravno - agenti trivigauntske Rani, kao sam Hosaan. U nekoj razumnoj meri sam siguran da su državljanke Virona. Hosaan mi reče da su on i doktor Ždral bili jedini Trivigauntovci u celoj mreži agenata koju su ispleli ovde; verujem da je to istina."

Rog zausti da pita još nešto, ali ga Svila prekide. "Treba da vam kažem da sam, pre silaska u one tunele kod jezera, video kako ispred mene odmiče neko. Kasnije sam pronašao otiske stopala, a još kasnije sam naišao na jedan leš za koji mi Hamerston reče da je ženski."

"Ne pominji to mesto", reče Kopriva, "užasnem se kad god čujem."

"I jeste užasno. Ali ako smem pričati o toj poginuloj ženi, pretpostavljam da je povremeno putovala iz Trivigauntea u Viron, verovatno se predstavljajući kao trgovac. Šenila je nosila poruke na pijacu, jednoj ženi; ona mrtva osoba koju sam našao mogla bi, lako, biti baš ta ista, sa pijace. Hosaan nju ne bi ni smatrao delom mreže doktora Ždrala zato što nije primala naređenja od doktora Ždrala. Nagađam da je ona, pri svakom svom dolasku u Viron, ostajala samo nedelju-dve, najviše mesec dana."

"Zna li iko šta je s njim?" upita Kopriva. "Sa Hamerstonom? Da li je, znaš, dobro?"

Mejtera Mermer progundā: "Ti bi da znaš da li sam ja tako brzo postala udovica. Ne znam, ali ne verujem. Kad su banule te žene koje je Šljuk uveo, on je bio drugde, tragao je za materijalima; da je bio prisutan, mogao je spastiti sve nas. Svakako pateru Inkusa i mene, kao i našu kćer koju smo počeli graditi, da je bio u prilici."

Rog reče: "Dolazilo je dve stotine Trivigauntica, Mejtera. Patera me je postavio na ulicu da motrim na njihovo pristizanje. One bi ubile Hamerstona ako se on ne bi predao."

"To nikad nećemo znati." Mejtera Mermer sede pored Koprive.

"Još bi se moglo desiti da on vas izbavi", reče Svila Mejteri Mermer. "Kao i sve nas ostale. Koliko sam ja njega sagledao, taj će sigurno pokušati, a to me i brine - ali rado bih se vratio na Koprivino pitanje.

Zato što žene imaju više vlasti nego muškarci u Trivigaunteu, Koprivo, većina ljudi zamišlja da će tajni agenti njihove vladarke biti uglavnom žene ili čak isključivo žene; eto najboljeg mogućeg razloga da Rani šalje uhode muškarce. Ali bilo bi, opet, prirodno da ti muškarci, trivigaunski agenti u našem gradu, angažuju ovdašnje žene. One imaju više naklonosti nego naši muškarci za trivigaunski pogled na svet - i Zumbula je govorila nešto slično kad smo se upoznali - a muškarac iz Trivigauntea normalno traži hrabre i prodorne žene kao što su one među kojima je navikao da živi kod kuće.

Svi mi imamo sklonost da preterano uopštavamo, bojim se. Ako su auguri većinom pobožni a naivni, mi zamišljamo da je baš svaki takav, mada bismo, uz samo malo razmišljanja, uvideli da to ne može biti tačno. Na isti način, sigurno je da ima odvažnih muškaraca u Trivigaunteu, kao i hrabrih i silovitih žena ovde - jedan fini primer takve sedi, upravo, sa nama. A što se tiče onih žena koje su ušle za Hosaanom, zaista nije bitno da li su bile 'Trivičke' ili 'Vironke'. Da nisu slušale naređenja, ne bi bile od koristi Hosaanu i doktoru Ždralu, pa bi odavno bile odstranjene."

"Ja bih nešto drugo da pitam, Kalde, ali se bojim da će se Mejtera ljutiti na mene."

"To je tvoj rizik, Koprivo draga."

Rog reče: "Kaži meni, pa ću ja pitati."

"Ne. Ako su te žene mogle da se bave uhođenjem i da ubiju jednog savetnika, mogu to i ja. Kalde, ja sam prisluškivala na vratima. Mejtera me je uhvatila i oterala odatle, ali kad je ona otišla da nastavi rad na svom detetu, ja sam se vratila."

"Ne ljutim se", reče joj Mejtera Mermer, "ali ti bi trebalo da se ljutiš sama na sebe. Takve stvari ne treba raditi, što i sama znaš."

Svila reče: "To sad zaista nije od značaja."

"Jeste. Jer ja sam pred sam kraj čula nešto zbog čega sam sad i ustala kad sam čula da razgovaraš sa Rogom. Ti si... naprosto... odustao od svega. Onaj savetnik koga su ubili, Lori; on je pričao kako Ajuntaši dele seljacima puške..."

"A ja sam njemu rekao da ćemo o uslovima predaje razgovarati kasnije, a sad da se predajemo."

"Aha."

Rog se usprotivi: "Pa, pobeđivali smo, svi su to govorili."

"Rože, Lori je govorio da oni pobeđuju, zato što će seljaci pucati na Trivičke, koje će morati da odu. Onda je Kalde rekao: u redu, predajemo se, a o pojedinostima ćemo se dogovoriti kad bude vremena. Na kraju je Mejtera rekla da on mora biti Kalde, jer ako nije Kalde onda ni reči o predaji nemaju nikakvu važnost."

"Patera Svila nikad nije bio osvetoljubiv, draga."

"Znam ja to, Mejtera, ali ne znam šta ti to znači. Zar ti, Kalde, nisi želeo da pobiješ savetnike?"

"Naravno da nisam. Što se tiče cele te pobune, moja jedina želja oduvek je bila da je okončam. Ja hoću mir, a Viron da bude opet ujedinjen. Ehidna je naredila Mejteri Nani da uništi Ajuntamiento i vrati grad Scili. Jesi li ti ikada pomislila šta to uputstvo znači, Koprivo?"

"Izgleda da o tome nisam dovoljno razmislila."

"Onda razmišljaj sada." Svilini prsti pružiše se kao da pokušavaju da napipaju ogradu crkvenog ambiona. "Povratak Scili znači: povratak našoj Povelji. Scila je tu povelju napisala, pa, prema tome, nikakve molitve niti žrtvovanja ne mogu dokazati da smo verni Scili dok se mi sopstvene ustavnosti ne pridržavamo. Povelja zahteva da

postoji Ajuntamiento. Da li si to znala?"

Rog reče: "Ja sam znao, patera."

"Na osnovu toga, jasno je da Ehidna nije mislila da mi ukinemo Ajuntamiento kao instituciju. Pa, ne može, valjda, biti rđavo da u gradu postoji jedan savetodavni odbor, čije članove, savetnike, narod bira svake tri godine; namera je bila da Ajuntamiento bude to - savet iskusnih muškaraca i žena sa kojima će Kalde moći da se konsultuje u teškim vremenima. Ehidna je zahtevala raspuštanje ovog sadašnjeg, očigledno nelegitimnog sastava Ajuntamienta, a to je zahtev sasvim u skladu sa njenom podrazumevanom željom da se Viron vrati svojoj Povelji.

Pošto je to tako, put prema miru bio je sasvim jasan, što sam ja i video od samog početka. Ja bih morao ostati Kalde dokle god to narod želi. Mogao bih proglasiti da je mandat ovog sadašnjeg Ajuntamienta okončan, zakazati izbore, i pozvati narod da glasa za preživele članove prethodnog Ajuntamienta. Mnogi bi tako glasali, a naročito oni građani koji su bili na strani Ajuntamienta u ovim događajima. Ti preživeli članovi bili bi, dakle, realistično govoreći - opet izabrani."

"Zvučiš tako tužno, Kalde." Kopriva zadrhta i natisnu se udobno uz Roga. "Moglo bi se to još i desiti."

"Da, moglo bi. Razmišljam o onom vremenu kad je, u Krvovoj kući, savetnik Lori izložio Moli i meni jednu listu zahteva."

"Koji su bili besmisleni", reče Mejtera Mermer.

"Ekstremni, svakako. On je hteo da mu Rani da taoce, a generalisimo Usik i drugi visoki oficiri da se izvedu pred sud. Ja sam mu se usprotivio."

"Ali si i ponudio svoju ostavku", reče Mejtera Mermer. "Bio si vrlo hrabar, patera."

"Bio sam vrlo glup, vrlo umoran i vrlo uplašen. Da nisam bio takav, uvideo bih da treba pristati, obustaviti borbe i preći na razradu pojedinosti. Jesi li ikad razgovarala sa činovnicima u našem Juzgadou, Koprivo?"

"Nisam, Kalde."

"Ja jesam. Potrudio sam se oko toga, jer sam znao da je Zumbulin tata bio jedan od glavnih činovnika tamo; ona ga mrzi, ali

će uvek biti njegova kćer. Pronašao sam ga, i dok smo pričali o reformi Fiska, on je rekao: đavo je u pojedinostima."

Svila se tiho nasmeja, razveseljen ovom uspomenom. "Kasnije je drugi starešina Fiska upotrebio istu tu izreku; a ja sam se setio kako su nam u sholi pričali da su demoni toliko zli da uništavaju čak i zle ljude. Moji nastavnici nisu stvarno verovali u demone, ali patera Štuka jeste; ja sam verovao da je istina ono što govore, a kasnije, u Fisku, da je istina to što su rekli Zumbulin otac i taj drugi zvaničnik.

Pa, dobro, neka Ajuntamiento smiruje đavole. Mir bi značio da devet desetina Sijufine horde može da ide kući. Hiljade nedužnih žena bilo bi pošteđeno užasne pogibije u tunelima, za one koje bi ostale mi bismo mogli kupiti dovoljno hrane, a Ajuntamientu bi glavno oružje bilo istrgnuto iz ruku - deljenje oružja seljaštvu. Jer što su seljaci naoružaniji, to bismo mi bolje stajali."

"Mislio si da pobediš odustajanjem od borbe?"

Svila zavrte glavom. "Ne može niko da odustane od borbe i na taj način da pobedi; to je nemoguće, Koprivo. Doduše, postoje mnoge borbe koje ne zaslužuju da u njima pametan čovek pobedi. Ja sam mislio da ostvarim svoj naum - a to je mir - na taj način što bih uverio neprijatelja da će se okoristiti ako mi da tu jednu stvar koju ja želim, mir. Istina glasi da bi Ajuntamiento, zaista, imao koristi od mira. Ja se čak i sad nadam da ću to postići, mada izgledi trenutno nisu najblistaviji."

Rog reče: "Generalica Nana i Bizon su se izvukli. Generalisimo Usik takođe." Kopriva dodade: "A ja mislim da je pobegao i onaj drugi savetnik, onaj debeli. Da li će sad, zbog ovih stvari o kojima govoriš, nastati mir?"

"Ne znam, ali ne verujem." Svila uzdahnu. "To će zavisiti ponajviše od Trivigauntkinja; a dokle god one drže nas u zarobljeništvu, generalisimo Usik i generalica Nana će ih, gotovo sigurno, smatrati za neprijatelje jednako opake kao što je Ajuntamiento, ako ne i gore."

Mejtera Mermer šmrknu. "Ne vidim za šta smo mi njima potrebni."

"Njegova svesnost voli da daje po dva odgovora, kratak i dugačak", reče joj Svila. "U ovom slučaju on bi verovatno rekao da kratak odgovor glasi: Sijuficu muči savest. Došla u Viron kao

saveznica, tobož, a u stvari sa tajnim planom da ga podvrgne vlasti Trivigauntea - da čitav jedan grad postane sluga."

"Da li je ona to baš tako rekla, patera?"

"Naravno da nije; ali je vrlo hitro poverovala da mi pletemo neku zaveru protiv nje. Ljudi koji većito sumnjaju da neko pokušava da ih prevari uglavnom i sami stalno pokušavaju da varaju druge. Čim su generalica Nana i patera Ustavica otišli da pregovaraju o miru sa Ajuntamientom, Sijuf se uplašila da ćemo mi sklopiti neki sporazum koji bi bio nepovoljan po Trivigaunte. Onda je zauzela Juzgado, a to je jasan znak namere da vlada čitavim Vironom. Danas - valjda bi trebalo da kažemo, već, 'juče' - ja pogreših i rekoh savetnicima Loriju i Potou da, ako žele, mogu pregovarati sa nama lično. Mislio sam da će to biti bezbedno, zato što će Hosaan svaku našu reč prijaviti pukovnici Abandži, a ja neću nijednu reč kazati na kojoj bi mi Sijuf zamerila."

"Pa, ja mislim, Kalde, da i nisi, sem toga sasvim na kraju."

"Hvala. Tad, na kraju, više nije bilo važno. Rog i Gljiva su mi javili da su Trivičke krenule na nas, i meni je bilo jasno da sam se, dopustivši da savetnici uđu u Kaldeovu palatu, prekombinovao. Na nesreću, i Hosaan se zaletio u poteze jednako pogrešne. Da su nam on i njegove uhode samo sprečavali odlazak odatle, sve do dolaska onih stotinu ili dvesta Trivigauntskih vojnkinja, moglo se nešto postići. Nije bilo mnogo verovatno, ali nekakva mogućnost je postojala. Ovako je veoma mnogo izgubljeno, a pre svega je izgubljen mir. Postići mir, to je uvek izvanredan ishod, u svakoj pogodbi; ali sada je mir hitnije potreban nego ikad, zbog Pesove pretnje."

Svila otre suze sa očiju. "Spasao sam naš mantejon, Koprivo, a onda sam pokušao da spasem i Viron, i ceo 'Svitak', a sad ne mogu ništa osim da sedim ovde i plačem."

"Spasavanje svita je ogroman posao za samo jednog čoveka, Kalde. Smatraš li da će nas Pes zaista uništiti?"

Kao da nije čuo Koprivu, Svila reče: "Pričamo ko se izvukao, a niko ne pominje Oreba. Da li se on spasao? Da li ga je iko video?"

Jedan promukli glas graknu: "Tica ov-de!"

"Orebe! Trebalo je da znam. Silazi ovamo."

Lepršanje krila začulo se u tami, onda Oreb tupnu na njegovo rame.

"Njegova svesnost mi je jednom prilikom rekao da neki ljudi vole ptice toliko da ih drže u kavezima, a neki drugi toliko da ih puštaju na slobodu. Onda je rekao da su Ehidna i sedmoro pripadnici te prve vrste ljudi, dok je Pes čovek druge. Kad sam kupio Oreba, bio je u kavezu; a kad sam ga oslobađao, razlupao sam taj kavez - a nije mi palo na um da kavez njemu, možda, znači utočište."

Rog reče: "Nikad nisam sagledao ovaj naš svitak kao kavez."

"Pa, nisam ni ja, dok mi Izvanaš nije pokazao šta postoji napolju. Izvan 'Svitka'."

"Možda će Njorka i Šenila uspeti da ukradu vazduhoplov generalice Sabe, Kalde, i da Shiatanu ispune želju da bude vraćen u Glavni procesor."

"Dobar ma-li", obavesti Oreb Svilu. "Le-ti."

"Orebe, ja verujem da je on i dobar, i mali. I Njorka je dobar, čak i Šenila je na neki način veoma vična osoba. Ali istinu da ti kažem, ja u njih nemam nimalo poverenja kad dođe do ovakvih stvari - manje nego što bih imao poverenja u Potoa i Pauka, na primer. Iskreno rečeno, nijednog trenutka nisam verovao da je moguće prebaciti Njorku i njegovu družinu u Glavni procesor na ma koji način osim da pridobijemo generalicu Sabu i njenu posadu da ih prevezu tamo, dobrovoljno.

To je bio još jedan razlog za sklapanje mira; štaviše, najhitniji od svih razloga - jer, dokle god traje rat, Sijuf bi želela da ima tu vazдушnu lađu iznad sebe. Naravno da lađa ništa ne koristi dok se bitke vode u tunelima, ali ako bi Ajuntamiento želeo da pobedi, morao bi krenuti u obračun na površini, a tamo bi vazдушna lađa bila strahovit protivnik.

Međutim, ako bi se rat okončao, bilo bi možda - naglašavam, možda - moguće ubediti Sijuficu da uradi to što mi želimo. Sad ćemo, bojim se, morati da čekamo da se rat nekako sam završi, ili da Pes preduzme te svoje 'mere' za izgon čovečanstva odavde. A on bi za to mogao upotrebiti razna sredstva, ja ih se mogu setiti bar desetak, i nijedno nije prijatno."

Svila je čekao da ga još neko nešto pita, ali svi su ćutali, čak i

Oreb. Naposljetku on reče: "Sad da spavamo, ako možemo. Bojim se da nas čeka težak dan."

"Hm, Kalde?" doplovi iz mraka unjkavi glas, Ustavicin.

"Da, patera. Žao mi je što smo te probudili. Nastojali smo da govorimo tiho."

"Slušao sam sa velikim, je li, edukativnim efektom. Šteta što se nisam, razumeš, ranije. Pro-budio. Ali jedno. Eland, a? Poznavao, ja. Rekao si, ovaj..."

"Rekao sam da raspoložem nejasnim opisom ubice. Nejasnim barem sa naše tačke gledanja. Verujem da je ubica Hosaan, koga si ti upoznao pod imenom Šljuk; to je bio onaj naš vozač. Neću ti, sada, reći kako sam do opisa došao. Spavajmo, patera."

"Do-bra mala", reče Oreb poverljivo.

"Zaooo booo uuub zaoooo sviiiit", dremljivo dade svoj komentar Tik, ušuškan lepo uz Zumbulu.

Zureći u visine, u vazдушnu lađu još daleku, Svila steže zube, rešen jednako čvrsto da ne smeju, protivno ledenom vetru koji je praskavo lepršao njegovom mantijom, zubi da mu zacvokuću, i da ne sme, zbog vazdušne lađe, da blene uvis otvorenih usta, mada je ta leteća struktura bila tako ogromna da je izgledala pre kao prirodna pojava nego kao ljudsko delo. Divovski trup boje mumije probijao se, veoma lagano, kroz sivo podnevno nebo, povremeno nestajao među niskim oblacima, tamnim od snega u njima; ali se uvek pojavljivao sve bliže ovoj livadi, mokroj na zimski način, gde su Svila i njegovi pratioci, pod stražom, čekali.

Mejtera Nana čvršće ga steže za mišicu i izgovori jedan zvuk nalik na pad samo jedne kapi kiše u praznu limenu kofu. Zatim drugi takav zvuk. Pa treći. Svila prestade gledati vazдушnu lađu i okrete glavu ka njoj. "Zašto praviš te zvuke, Mejtera?"

"Pusti je", šapnu mu Zumbula. "To ona plače."

"Zna ma-la", potvrdi Oreb.

"Tu tvoju pticu nećeš moći da povedeš, Kalde", reče Saba, silazeći sa konja i naprosto ispustivši uzde iz ruku. Njeno svinjsko lice bilo je strogo, ali ipak i puno saosećanja. "Žao mi je, ali to ne može." Jahačkim bičem ona pokaza ka Zumbuli. "Ti si, devojčice, takođe imala neku životinjicu. Gde ti je?"

"Jeddddnog katatata-hresta", reče joj Zumbula kroz cvokotanje zuba. "Jutros-sss sam mu dala nešto da jede i onda ga oterala."

Svila reče: "Ti, Orebe, moraš otići. Odleti, ako možeš, opet na ono mesto gde si uhvaćen bio."

"Dobar Svi-la!"

"Dobar si ti ptican, takođe, ali moraš otići. Vрати se na močvare Palustrije; onaj čovek na pijaci rekao je da si poreklom odatle."

"Tica sta-ne", saopšti Oreb, ali onda ciknu i odlete, jer je Saba bičem švićnula po njemu.

"Izvini, Kalde, nisam ga namerno. Je l' bio lep doručak?"

"Pečena hrana za konje", reče joj Zumbula.

"Hleb za horde, mislila si reći. Ej, kolike smo mi devojčice kao što si ti pretvorili u vojnike pomoću tog hleba."

Svila reče: "Očekivao sam da će me saslušavati generalisima Sijuf."

Iza njega Inkus poče: "Mi smo sveti auguri, ne možete tek tako da nas..." Odmah progovori i Ustavica, a pridruži im se i Paukov glas.

"Tišina tamo!" dreknu Saba. "Nemoj ja da naredim da vas izbičuju sve. I to ne drugi - ja ću da vas bičujem!" Ona ih prebroja, mrdajući pomalo usnama. "Osam. Tako je, osam."

Onda jačim glasom: "Idete mojom vazdušnom lađom. Kalde je rako da bi je želeo razgledati, to će i da dobije. Svi se ukrcavate čim nam spuste iš. Vodimo vas kući da vas Rani i njene ministarke dobro pogledaju. Ali ako neko, ili neka, pravi probleme, moglo bi se desiti da ne stigne tamo. Mi prijavimo: pala sa broda. Jasno? Ako... ak..."

Videći kako su Sabine oči utonule i ugasile se, Svila spusti ruku kojom je do tad držao Zumbulu oko pleća. "Možemo li ti i ja prošetati korak-dva, generalice? Želeo bih nešto da razgovaram s tobom u četiri oka."

Saba zaklima glavom kao marioneta. "Celo jutro sam ja ovde, Svilo. Ova misli da se ti nećeš nikad vratiti."

"A, tako." On povede Sabu u stranu. "Ali nas neće ni poubijati, jer da hoće, ne bi time pretila. Ne brinem se ja za sebe, Glijivo; Izvanaš će se pobrinuti za mene, na ovaj ili onaj način. Brinem se za Zumbulu i za tebe."

"Svilo, baka će paziti nju."

"U ovom trenutku je obratno, Zumbula se stara o njoj; ali u osnovi si ti u pravu. Međutim, ko će se o tebi brinuti kad tvoja baka bude daleko?"

Saba se nasmeja, a Svila se, čuvši tu buku lišenu svake radosti, naježi; u isti mah se zabrinu da će Sabine vojnkinje, koje su motrile na svaki njihov korak, nešto posumnjati. "Biću ja sa vama, gore, u vazduhu. Svilo. Onaj koji je svoja krila polomio već se nalazi tamo."

"Zar - pa, ne dolazi - ne možete - apso-lut-no ne dolazi u obzzz... zzzz!" Pomoćni menadžer dnevne smene Fejst trčkarao je uz Peska, uzvikivao, pocikivao.

"Eno, tamo, naredniče", reče Hamerston i mahnu ka stražarkama koje su stajale ispred Sijufinih vrata. "Vidiš male puce? Znači da je ona tu."

Dve 'male puce' već su oslobađale kočnice svojih pušaka sa debelom municijom.

Ne obraćajući nimalo pažnje na to, Pesak dohvati prsa Fejstove tunike i odiže mu blistavo uglačane cipele daleko iznad stepenišnog, tri prsta debelog tepiha Erminovog hotela. "Kažeš, ne možemo upadati tek tako u apartman, a?"

Fejst je hvatao vazduh, gušio se.

"Razumeli smo, zato ćeš ući ti prvi. Pričaj tako da te ove devojke propuste, i uđi."

Na odmorištu Pesak stade, i pokaza Fejsta stražarkama, istovremeno držeći pušku jednom rukom, kao pištolj, uperenu ka njima. "Kad uđeš, reci generalisimi da imamo velike vesti koje možemo prodati vrlo jeftino, pa ako..."

Vrata 'sobe' Lirihord načinjena od sandalovog drveta, složeno izrezbarena, otvorila su se; na njima se pojavila upadljivo lepa žena bujne crne kose, u nekoj kućnoj haljinici, tankoj i prozirnoj kao veo. "Zdravo. Vi biste da vidite generalisimu Sijuf?"

"Tačno, Plutonijumka." Pesak zakorači prema vratima, a kao onda odbaci Fejsta koji ostade da leži presamićen preko ukrašene ograde. "Ti joj kaži da je stigla prva grupa prvog voda čete 'Es' vojske Virona. Upamtila si sve to?"

Mlada lepojka klimnu glavom. "Dovoljno dobro, naredniče. Ja

sam Ljubičica."

"Drago mi je. Narednik Pesak. Reci joj da nećemo potrošiti mnogo njenog vremena i da ne tražimo mnogo, a da će biti prokleta zadovoljna što je popričala s nama."

"Pričekajte malo, ona se oblači." Vrata se zatvoriše.

"Šta misliš?" upita Liskun Hamerstona. "Da l' će nas primiti?"

"Pa, hoće, na ovaj ili onaj način", reče mu Hamerston; a njegove ruke, maltene suviše brzo da bi oči to mogle pratiti, poleteše i dograbiše cevi pušaka debeljača u rukama obeju stražarki i zgnječiše ih.

Na kraju, kad upornim kucanjem na vrata nije postigla ništa, Skleroderma, prijateljica Mejtere Mermer, poče lupati drškom svog novog pištolja igličara po zadnjim vratima Kaldeove palate. Jedan prozor na drugom spratu otvori se sa jakim treskom, a napukli muški glas graknu : "Ko je? Poseta? Za Kaldea? I ja bih to!"

"Došla sam kod Moli", saopšti Skleroderma čvrsto. "I videću je sigurno. Da li je njoj dobro?"

"Moli? Moli? Dobro ime. Za ribu! Moja rođaka? Ne znam je! Čekaj!"

Prozor se sa treskom zatvori. Skleroderma spusti pištolj u džep zimskog kaputa i priteže kaput oko sebe tako žestoko da je na tren izgledalo kao da bi ga, čak, mogla i zakopčati.

Onda se vrata, opet sa treskom, otvoriše. "Uđi, uđi! Hladno napolju! A i unutra - ceo zid fali, strašno! Nema Moli. Misliš na Mukoricu, možda? Gljivu, dakle. Al je to mršulja! Ona je ovde. Znaš je?"

"Naravno da je znam, to je Molina unuka. Možda..."

"Neće da priča", reče mršavi starac koji joj je otvorio vrata. "Pitao ja o Moli. Da l' bi pričala s tobom? Sa mnom neće! Na spratu! Hoćeš da je vidiš? Možda će hteti!"

Skleroderma, koja je zbog svoje velike težine imala izrazitu odbojnost prema stepeništima, odmahnu glavom odrečno. Gurnu vrata iza sebe i zatvori ih. "Uhvatiće neki nabez tamo, pa će nam umreti, jedno malo izgladnelo. Odmah da si je doveo dole." Valjala se za njim kroz trpezariju i kroz kuhinju. Povika za leđima starčevim,

koja su brzo nestajala u daljini: "Ja ću da naložim vatru, a i ručak da pristavim za nju."

Visoko iznad trivigauntske vazdušne lađe, Oreb je osmatrao u pravcu 'lifta' koji se, nalik kavezu, njihao ispod. Pitanje je, kako ga je Oreb shvatao, bilo ne 'da li se pridružiti opet Svili' nego, isključivo: kad. Možda je najbolje pričekati da Svila bude sam. A možda prvo naći nešto za jelo. U onoj velikoj kući na brdu uvek ima hrane, ali Oreb bi hteo, takođe, da izravna neke račune.

Blistave crne oči, oštrije od većine teleskopa, proučile su 'dobru malu' koja se ućuškala uz Svilu. Uzalud; ono nije tu. Onda, pregled urednih redova kuća sa šiljatim krovovima. Cilj uočen! Oreb zaokreće u silaznu putanju, koja se brzo pretvara u obrušavanje.

"Ti", reče pterovojnikinja Nizama svom novom ljubimcu. "Ti ima da budeš tih kao miš u tom rancu."

"Daaaaa."

"Tih kao dva miša. Kad se ukrcamo..."

Crni i crveni projektil fijuknu između njih sa promuklim krikom. Novi ljubimac pokaza i zubiće i kandžice, silno ljut. "Looooš! Loooš! Meeeee plaaaašš..."

Peskovi vojnici ispunili su luksuznu trpezariju 'sobe' Lirihord svojim učtivim zveckanjima i metalnim kuckanjima, dok je Sijuf uzvraćala na njegovo salutiranje. "Čula za tebe, naredniče. Zašto došao?"

"Imaš nekoliko zarobljenika..."

"Više."

"O dva ja govorim. Ovo je kaplar Hamerston."

Hamerston stade u kruti stav mirno.

"Oženjen je, ali kod tebe su njegova žena i njegov najbolji drugar. Mi bismo hteli da nam oni budu vraćeni, a ono što imamo reći vredi za desetero takvih. Evo mog predloga. Mi tebi kažemo to što imamo, i prepustimo odluku tebi, generalice. Ako smatraš da nije vredno, kažeš tako, i mi odlazimo. Ako smatraš da vredi, mi dobijemo njih dvoje. Da?"

Sijuf pljesnu šakama i na njenom staklu pojavi se monitor kome ona reče: "Zovi mi pukovnicu Abandžu."

Pesku reče: "Naredniče, ia, kao prvo, ne znam da li držim ženu i priatelja ovog vojnika. Ljubičica draga, donesi mi listu od noćas Abandžinu."

Ljubičica se široko osmehnu i namignu Hamerstonu. "Nema da nema."

"Ta žena, tai priatelj, vojnici takođe?"

Hamerston reče: "Ne, gospođo. Moja žena je civil. Zove se Moli. Nije veća od tebe, generalice, možda je i manja. Moj prijatelj je biološki čovek, i to augur, a zove se patera Inkus. Neki ljudi misle da je koadjutor. Zapravo, on je Prolokutor, ali to još nije postalo poznato."

Lice monitora popuni se bojama, preoblikova se, postade lice Sijufine zapovednice obaveštajne službe.

"Ima ovde previše natprirodnih poslova, pukovnice. Vidiš ovde ove vojnike, čuda tehnike, treba u muzei, ali ne, oni slobodni, pa čak i ratuiu protiv nas, ali i za nas takođe. Došli da ponude trgovinu. Za ženu od reči i časti ne smatram li se ia?"

Ljubičica oduševljeno zaklima glavom, a Abandža reče: "Žena od reči i časti svakako jesi, generalisima."

"Upravo tako. Ne varam, čak ni ove vojnike. Zato moram znati. Imamo li mi svetog čoveka Inkusa? Ljubičica, draga, ti čitai imena. Pukovnice, koliko sada?"

"Osamdeset dvoje, generalisima. Bilo je i nekoliko drugih svetih ljudi osim Kaldea, taj Inkus bi mogao biti jedan od njih." Abandža poče prelistavati neke papire ispod vidnog polja svog stakla za komunikaciju.

Nagnuvši se preko Ljubičicinog ramena, Hamerston pokaza prstom triput debljim od njenog.

"Ja baš ne umem da čitam mnogo dobro", šapnu ona. "Koja je ova druga reč? Pa, nije valjda... Maco, pa ovde stoji 'Šenila'. Da nije to ona naša Šen?"

Abandža diže pogled. "Ljubavnica onog Vironca koji je planirao da nam ukrade vazdušnu lađu. Generalice, ta je sedela preko puta mene na večeri u Kaldeovoj palati."

Hamerston reče: "Ovde piše 'Mejtera Mermer, sveta žena'. To je moja žena, Moli. Evo i patere. Imate ih, jasno je."

"U tom slučaju, morate mi dati tu vašu informaciju", reče Sijuf Pesku. "Ako vredi njihove slobode, oslobodiću ih naihitnie što mogu. Ne kažem 'odmah'. Odmah možda ne moguće. Ali naihitnie što moguće. Vi ne postaiete izdainici svog grada čineći ovo?"

Pesak odmahnu glavom. "Pre ćemo gradu na ovaj način pomoći, mišljenje je naše. Vidiš, ako si pametna, pustićeš i Kaldea, kad ti ovo kažemo. Nama je on komandant. On je na samom vrhu lanca komandovanja; a znamo da je kod tebe."

"Generalice, vazдушna lađa..." poče Abandža; lice joj je bilo uznemireno, kretalo se.

Sijuf joj pokretom dade znak da ćuti. "O tome govorimo kasnie, pukovnice. Prvo moram saznati šta ovaj vojniki zna."

Ona se okrete opet Pesku. "Pustiću tvog Kaldea, veliš. Ia to ne kažem. Nikakva obećanja ne daiem, o Kaldeu. Niti vi o njemu pregovarali, primećuiem."

"Zato što smo znali da ti ne bi ni htela o njemu pregovarati, generalice. Rekla bi da njega zadržavaš, i gotovo. Ali pustićeš ga, ako si pametna. To bi bilo bolje i za nas i za tebe. Mislimo da i hoćeš. Naša je, zapravo, namera da uz njega budu oslobođeni i Hamerstonova supruga i njegov drugar."

Pesak je oklevao, bacao pogled na Abandžino lice na staklu, zatim na Sijufino. "Pobuna je okončana. To smo došli da ti javimo, generalice. Reci nam kako ćeš odlučiti o Moli i tom pateri, kako li se zvaše..."

"Inkus", reče mu Hamerston.

"I o pateri Inkusu, pa ćemo ti dati pojedinosti. Imamo li tvoju reč?"

"Pustiću to dvoie naihitnije što mogu. Zar ne rekla? Dozovite mi sliku naiveće boginje, one što sama vlada sa vrha, i zakletvu daću pred njom. Nema takve slike ovde, međutim, koliko znam."

"Tvoja reč nama je sasvim dovoljna, generalice." Pesak baci pogled na Hamerstona, koji klimnu glavom.

"U redu. Da ti mi govorimo, generalice, ili ćeš ti postavljati pitanja?"

"Prvo ja iedno pitanje. Onda vi odgovorite, onda ia postavim

sledeće ako želim, i tako dalje. Kad sam zadovoljna, dam naređenje, a ako vi želite da vam ih dovedemo na neko određeno mesto, može. Ali ne udaljenje od iednog dana putovanja."

Hamerston reče: "U Kaldeovu palatu. Tamo smo stanovali i Moli i ja." Liskun upita: "Da li će to biti problem, generalice?"

"Ni naimanje. Razumno sasvim. Moie pitanje. Kažete da ia pustiću vašeg Kaldea, predsednika vaše države. Ia ne mislim to, ali sam radoznala. Zašto mislite da ga ia pustiti hoću?"

"Zato što on, od svih ljudima sa kojima ovde moraš pregovarati, ima najviše naklonosti prema tebi", reče joj Hamerston. "Ja ga poznajem prilično dobro. Ja i narednik smo ga pokupili na patroli jednom prilikom, i bogami smo dobro ubili bika s njim pre nego što nam je klisnuo. Osim toga, živeo sam sa Moli u Palati neko vreme, kao što rekoh, i slušao od nje dosta o njemu."

"A sledeći put kad smo ga uhvatili, ja sam pomagao savetniku Potou da ga saslušava", reče Pesak. "Zato ga i ja poznajem prilično dobro. On se mnogo prima na mir, mir. Pokušavao je on da zaustavi taj njihov ustanak još i pre nego što si ti stigla u Viron."

Sledećih sekund ili dva Sijuf je proučavala Peska kao da se nadala da će u njegovom praznom metalnom licu naći neki nagoveštaj o tome šta on, zapravo, misli. "Vi ubiste tog čoveka Potoa. Kasnije, pretpostavljam? Kaže ta Nana. Ali ga ne ubiste dobro, vratio se."

"Bio sam i ja mrtav", reče Pesak. Ljubičica, na ovo, uvuče vazduh šumno, užasnuto. "Mogao bih da ti pričam o tome, ali bi potrajalo."

"Radie da čuiem o svršetku pobune. U skladu sa vašim predlogom."

"Dobra misao. Dakle, sinoć je bila gužva u Kaldeovoj palati. Mi vojnici nismo bili prisutni, ali smo čuli od generalice Nane. Tvoji su pokušali da ugrabe sve prisutne, ali se četvoro izvuklo, dok je savetnik Lori otišao pod 'K'. Pobegli su Nana i pukovnik Bizon, generalissimo Usik i savetnik Poto."

"Znam ia to sve." Sijuf posla jedan ogorčeni pogled Abandži, u staklo.

Škriljac reče: "Kaži joj o kapitulaciji, naredniče. To je prilično važno."

"Da, on je kapitulirao. Kalde se predao. Možda ti to nisi čula, generalice. Desilo se pre nego što su upali tvoji ljudi."

Sijuf klimnu glavom. "O tome izvestila pukovnica Abandža. Imala doušnika u domaćinstvu Kaldeovom, postignuće krajnje za pohvalu."

"Hvala, generalisima", reče Abandža.

"Posle su to četvoro pobeglih seli da porazmisle zajedno, razumeš? Naš generalisimo je bio došao u lebdelici Garde, sve četvoro su uskočili u nju i pobjegli zajedno. Dakle, i savetnik Poto s njima. I onda je on, dabome, rekao: vaš Kalde je digao ruke - znači, mi smo opet gazde. Savetnik Lori je mrtav - znači, ja sam novi predsedavajući Ajuntamienta. Vi sad radite za mene. Ako budete dobri možda vas neću streljati."

Škriljac reče: "A u sebi je verovatno rešio da ih strelja sve, uveren sam ja. Verovatno će da razbuca i našeg narednika, al sad stvarno na paramparče."

"Jaoj!" uzviknu Ljubičica, a Sijuf se nasmeja. "Gle, dizastor, posle takve noći", reče Sijuf. "Poto ne priatelj ovog vojnika koi ga nedavno, nema ni mesec dana, ubio. Poto će ga zato, kako si ono rekao?"

"Razbuca. Ima da ga razbuca."

Pesak klimnu glavom. "Al šta god on meni da uradi, baš me briga. Rekoh da sam već bio mrtav. Je l' se tebi priča o meni, ili da čuješ ostalo?"

Hamerston reče: "Rasprava to četvoro trajala je, po Bizonovoj tvrđnji, baš dugo. Ali o jednoj stvari su postigli saglasnost iz prve. Reci im, naredniče."

"O vama strankinjama, generalice." Pesak uperi ogroman kažiprst u generalisimu Sijuf. "Savetnik Poto je opakiji nego iskrivljen francuski ključ, a tebe mrzi više nego prljavštinu u svojoj pumpi. Generalice Nana mrzi Potoa, ali na njenoj listi ti si na drugom mestu."

"Centralna ličnost, ta Nana, nesumnjivo. Žena sama na vrhu." Sijuf je izgledala zamišljeno. "Pukovnice, šta kažeš ti na ovo?"

U staklu, slika pukovnice Abandže slegnu ramenima. "Nije suprotno nijednoj od informacija kojima ja raspolazem, generalisima."

"Dvoje izostavio, naredniče. Šta sa njima?"

"Nisam ih izostavio, gospođo", usprotivi se Pesak. "Samo još nisam došao do njih. Pukovnik Bizon je čovek generalice Nane. Ako ona kaže 'Pljuni ulje', on odmah pita 'Koliko daleko?'"

"Razumela to. Nastavi."

"Generalisima Usika nismo videli, ali ovde prisutni kaplar Liskun jutros je opširno mrmoljio sa Usikovim vozačem, onim koji ga je dovezao, a zatim izveo to četvoro iz opasnosti. Kaži joj, Liskune."

"Usik je na sastanak došao držeći u rukama pušku debeljaču, generalisima", poče Liskun. "Tako kaže njegov vozač. Ali Usik normalno ne nosi ništa osim igličara i mača, znaš? Postavlja se pitanje za koga je poneo debeljaču. Kasnije, dok su sedeli u kolima i pričali - ti znaš unutrašnji raspored tih naoružanih letelica, generalisima? Između prednjih i zadnjih sedišta ne postoji nikakav pregradni zid, ništa, zato je Usik sasvim lepo učestvovao u razgovoru. Generalica Nana je rekla nešto u smislu da je savetnik Lori predsedavao Ajuntamientu. Onda je Usik kazao: da, al taj Lori je sad mrtav. Tako srećno je to rekao, da vozač misli da ga je možda upravo Usik ubio."

Pesak pogleda Ljubičicu, pa Abandžu, pa Sijuf. "Svejedno, savetnik Poto je rešio da ukloni Usika, i to je Usiku jasno. Usik je do pobune bio brigadir, a to znači da je Ajuntašima bio verni šraf u podu. Ali čim se pojavio Kalde Svila, Usik se uzdigao do zapovedanja celom hordom Virona. Ali poznaje Potoa, i zato mu je sad jasno koliko je Poto besan na njega."

Sijuf, koja je neko vreme sedela zavaljena u svoje mekano sedište, sad sede uspravnije. "Vi mislite da ia pustim vašeg Kaldea da on spasava Viron. Baš mene briga za vaš Viron."

Ljubičica reče: "Pa, meni jeste stalo do Virona, pomalo. Osim toga, poznajem njegovu ženu."

"Ti sad misliš da će sve biti opet isto kao nekad", reče Pesak Sijufi. "Oni u tunelima, dole, a mi iznad. Zaboravi to. Kao što rekosmo, to četvoro su u pogledu jedne stvari jednoglasni."

On začuta. Abandža reče: "A to je, sigurna sam: da se mi sad svakako moramo vratiti u naš grad. Ovaj vojnik je verovatno u pravu, generalisima."

"Ja jesam u pravu, ali ti, ti nisi. Oni su rekli, svo četvoro, da vas

ne mogu pustiti da se 'vratite'. Ne mogu, ili neće. Kao prvo, ne veruju ni da biste vi pristale da odete."

Pesak je čekao da Sijuf progovori, ali ona to ne učini.

"Zato su rešili da srede tu stvar, da unište inostranu vojsku - vas, dakle - pre nego što vam stigne neko eventualno pojačanje iz Trivigauntea."

Hamerston proglasi: "Kalde to ne bi odobrio, generalisima; utisak moj o njemu je takav. Ovi su počeli pripreme, pozvali su ponovo pod zastavu borce generalice Nane, Garda se sprema za napad, ali i vojska, takođe, zauzima položaj za napad na vas. Da nismo posebna izdvojena grupa, bili bismo, i nas petorica, sada tamo. Imaš jedan dan, možda dva. Ali ako pustiš Kaldea, on će to zabraniti."

"Mudro s vaše strane", reče Sijuf. "Saglašavam se. Pukovnice Abandža, imaš na raspolaganju našeg priatelja, Kaldea Svilu? Dovedi ga u moi luzgado. U palatu pravde, dakle. Tamo ću imati susret sa njim. I tu svetu ženu Mermeru, ali i tog svetog čoveka. Sabin brod još ne odleteo?"

"Nažalost, odleteo je pre jedan sat, generalisima." Abandžin glas odavao je veliko žaljenje. "Javiću se generalici Sabi preko stakla, međutim, i preneti tvoj zahtev da se ona vrati u Viron."

Hamerston se počeo primicati; tvrde crte i izgrebana boja na njegovom licu izgledali su neskladno u okruženju tako velike količine porcelana, finih tkanina, uglačanog ružinog drveta. "Ne treba nama prenošenje zahteva. Nego naređenja. Reci im da se vrate!"

"To ia ne mogu", objasni Sijuf. "Kad vazдушna lađa odleti iz Virona, odmah pod kontrolom naše ministarke rata, u Trivigaunteu. Ali ona će ie poslati nazad, veruiem, čim ia zatražim."

"Zovi je sada. Reci joj!"

"To takođe ne mogu. Monitore, dovoljan ovo razgovor sa Abandžom. Ona zna šta treba da čini."

Sijuf opet pogleda Peska i Hamerstona. "Abandža mora sa generalicom Sabom razgovarati, a Saba sa ministarkom rata. Dok oni razgovaraiu, ia moram pripremati naše za ovai napad. Možda mi napadnemo prve. To ćemo videti."

Abandžino lice izblede, pretvarajući se u sivilo, i nestade. Ljubičica promrmlja: "Pomogla bih i ja, kad bih mogla, ali..."

"Sigurno da bi pomogla, Plutkice", reče Pesak, a onda okači pušku remenjaču remenom o široko, čelično, levo rame, dohvati zaprepašćenu Sijuf oko struka i zabaci je sebi na desno rame, tako da ona ostade tu da leži presamićena, sa glavom nadole; tako je ponese. "Ideš i ti s nama, Plutkice, da joj praviš društvo."

Bitum dohvati Ljubičicu za mišicu ruke. "Jedna više koju možemo ponuditi za razmenu, vidiš? To ne može nikad da škodi."

Sedeći prekrštenih nogu na jednom od smešnih naduvanih mehurova koji su na vazdušnoj lađi služili kao madraci, Svila nađe da je gotovo nemoguće ostati uspravan bez pridržavanja za zanjihanu, šaputavu bambusovu rešetku koja je služila kao pod. "Divno je koliko si ti vedro raspoložen", reče on Njorki. "To cenim, neizrecivo mnogo. Vedrina je jedna sveta dužnost." On proguta. "Veselo se saglasiti sa voljom bogova, to je - to je..."

"Bila je i meni muka, još ranije", reče mu Njorka. "Takođe sam i 'povraćao' nasuvo. Ne da je gadno, nego - najgore što mi se desilo od kad sam ono razbio glavu u tunelima."

Letač se nasmeši vragolasto. "Ali on, kad povraćao, ho ho, nisam ja čuo da 'vedro' saglasio se na volju Glavnog procesora. Psovanje, to meni nije nova stvar, a moj maternji jezik nadmoćan je u odnosu na ovaj zajednički kojim sada. Ali kako Njorka - takvo psovanje u životu čuo nisam."

Šenila, otromboljena u licu i sva jadna, sedeći iza Njorke, progundā: "Samo nemoj pričati o tome, molim te."

"Ne pričam o tome nego o psovanju, a to sasvim nešto drugo je. Ja ako bih da kažem na ovom zajedničkom jeziku: neka ti dlake u preponama izrastu duže nego tvoje laži, a onda se uhvate u zupčanike mlina; svako samo nasmeje. U mom jeziku to leti do sunca visoko i slušalac bez daha. Ali kako Njorka psovao, za mene to novo, veličanstveno, groza kao đavol kad se rađa."

Svila uspe da se osmehne. "Muka je pripala i meni, istinu govoreći. U onom kavezu koji se onako grozno njihao na vetru. A bili smo tako zbijeni da nisam imao kud, pa sam uprljao i sebe i Zumbulu, a i pateru Ustavicu; oni su to podneli sa toliko dobre volje, da sam se zbog toga osetio još gore."

Zumbula se osmehnu i sede pored njega. "Mene nisi mnogo zahvatio, ali si njemu napunio jednu cipelu. Ako se sad osećaš bolje, trebalo bi malo da razgledaš ovu lađu. Gib mi je pokazivao ponešto. Zaista je zanimljivo."

"Još ne", reče Svila. Nađe maramicu i obrisa nos.

"Uopšte nije kao u Juzgadou, nemaš rešetke na prozorima."

"Nema, nema", reče Njorka i namignu. "Ko god 'oće, može kroz prozor."

"Pa, ja sam jedan prozor otvorila i gledala sam napolje. Ne dugo, jer, brate, zima je. Baš bi dobro bilo kad bi se bolje videlo kroz to belo."

"To je ovčija koža", reče joj Njorka, "razapeta i strugana toliko da je postala stvarno tanka. Kad se to postigne, utrlja se mast, i onda dnevna svetlost prolazi. To tako seljaci rade, jer to mogu da prave sami, a staklo je skupo. A ovi ovde, zato što je staklo mnogo teže.

"Vidiš, patera, ovolika lađa, al ipak na njoj sve mora bude lakogacko, jer treba nešto da podigne topove, i one bombe s kojima su razbili Alambreru, pa hranu i vodu, i palmino ulje za motore. Zato će nama bude lakše."

"Da uradimo šta?"

Gib sede pored njih, tako silovito da se Svila poboja da bi se bambusov pod mogao raspasti. "Da nabacimo našu kuku na sve ovo, patera. Mi to moramo. Žalim samo što Bongo nije ovde. On bi ludo voleo ovakvo mesto."

Šenila zastenja. "Vi ste svi ljudi i ovako. A i ja s vama."

"Nije ovo loše, ovo sad", reče joj Njorka. "Znaš, patera, kad su ukrcali nas, u gradu, morali su na severoistok, da uzmu i tebe, a to je bilo popreko u odnosu na vetar. Tad ne da se ljuljalo, nego ovako." On pokretima pokaza koliko se brod ljuljao. "Svima nam je tad prilično bila muka. Ovo sad je..."

"Meni muka ne, ni tad", reče letač. "Ja sam navikao na ćudi vetrova."

"Ni meni", reče Zumbula Njorki. "Nijednog trenutka."

"Pa, da, al ti nisi tad bila ukrcana. Sad je lepše, jer imamo severni vetar, a vozimo se na jug. Zato se ni motori ne čuju mnogo. Ne moraju se jako naprezati."

"Nadlećemo jezero", reče Zumbula Svili. U njemu se rodi utisak (ali to ne reče) da bi pravi blagoslov bio ako bi se sad sručili u vode jezera.

"Stvar je u tome, patera, što Stravični Tartaros namešta sve ovo za nas. Kao da imamo svog čoveka unutra, ubačenog među ove. Onaj debeli savetnik reče da bi stvar mogla da se uradi za mesec dana, sećaš se. A ja sam rekao da imam najbolje lopove u gradu i da to možemo brže. Mislio sam za dve, tri nedelje, jer trebalo bi nabaviti odeću kao što imaju ove vojnike, i naći drugare unutra da nas vuku u..."

Pauk im se pridruži, ali ne ustavši, samo klizeći, u sedećem položaju, preko bambusove rešetke.

"Imaš neki bolji način? Mi bismo pristali. Ja nisam rek'o da je moj plan najbolji, al mi smo tako mislili. Zeznuto je to što bi morale na našoj strani da budu većinom ribe, možda samo ribe. Gde naći toliko ženskih, ali da ne odustanu čim počne prva frka ovde?"

"Ženskama bi bila suviše muka", reče Šenila, sevši nešto malo uspravnije. Bila je, ispod svoje pocrnelosti od sunca, vrlo bleđa.

Svila poče: "Ako je sve ovo uistinu ruka Tartarosova..."

"Mora biti. Nego, kažem, naš plan je bio dve-tri nedelje, a onaj debeli je mislio za mesec dana. A vidiš Glavni odozgo javlja: mora za dan-dva."

Shiatan klimnu glavom.

"To je čuo Tartaros, pa rek'o: ovom Njorki treba pomoć. Šljuče, ti došapni Trivičkama da će Njorka i njegova družina da se nađu kod 'Petla'. Trivičke nas pakupe i dignu u ovo. Koliko je potrajalo? Manje od jedan dan. Eto ti kol'ka je razlika između boga i čoveka, ako pitaš mene. Dva'es jedan prema jedan."

Nekoliko trenutaka vladalo je ćutanje, prožeto udaljenim razgovorima drugih zatvorenika, tihim cviljenjem bambusa, gotovo nečujnim brujanjem brodskih motora i stotinom nemuštih zatezanja i natezanja materijala. Svila reče: "Ove imaju debeljače, Njorka. Ali i igličare, pretpostavljam. Vi nemate - mi nemamo - ništa."

"Nije tačno, patera. Imamo Tartarosa. Videćeš, videćeš."

Šenila ustade; Svila, koji se sad našao u sedećem položaju pokraj njenih nogu, pogleda uvis, malčice šokiran njenom visinom.

Ona reče: "Meni kao da je malo bolje. Zumbi, 'aj mi pokažeš brod. Rado bih videla."

"Dobro. Čekaj samo dok pogledaš napolje."

On prisili sebe da ustane. "Mogu li i ja? Nastojaću da, da ne..." Zaćuta, u traganju za pravim rečima, i zato na trenutak poče samome sebi izgledati kao Ustavica.

"Da ne bljucnem usput", dopuni Šenila njegovu rečenicu.

"Vidiš njihove krevete?" Zumbula ritnu bočnu stranu jednog mehura. "Četiri reda po dva'es pet kreveta; znači, u ovoj gondoli treba da spava sto pterkinja. Gib kaže da se ovo, u čemu smo, zove gondola."

Svila klimnu glavom.

"Pogledaj kroz pod, videćeš topove. Onaj pod tamo, ispod topova, mora biti stameniji, valjda, možda je gvožđe, sigurno jeste neki metal. Ima tri topa sa jedne i tri sa druge strane, a topovske cevi vire kroz rupe, napolje. Zato je ovde tako hladno, hladnoća prolazi kroz te rupe, pa kroz ovaj naš pod."

"Kako se ovo otvara?" upita Šenila, boreći se sa polugama kojima je brodski prozor bio pričvršćen.

Svila zglavcima prstiju kucnu po zidu. "Drvo."

"Moraš izvući obe te šipkice istovremeno, Šen. A to što ti kažeš: jeste drvo. Savijeno je kao na trupu broda, ali zaista je tanko."

Šenila uspe da pomakne prozorski ram na kome je bio razapet mastan pergament. Ram kliznu u stranu. Videše nešto što je izgledalo kao snežna ravnica veoma obasjana suncem.

"Postoji jedna gondola ispred naše", reče joj Zumbula, "i dve druge gondole iza naše. Kad ispružiš glavu kroz prozor, možeš ih sve videti. Nije mi jasno zašto nisu napravili samo jednu veliku, dugačku gondolu."

"Valjda da se ne bi slomila", reče joj Svila rasejano. "Ova lađa se mora ponekad i savijati, i to poprilično." On, kao što je Zumbula predložila, ispruži glavu napolje. Osmotri levo, desno, i iznad sebe.

"Pamtiš kad smo onim lebdećim kolima uzleteli onoliko visoko u vazduh? Na smrt sam se bila uplašila." Njena butina pritisnu njegovu, slatko topla; njegov lakat se nekim čudom našao čvrsto pritisnut uz njena prsa. "A ti se tada nisi plašio nimalo! Ovo je nešto

slično."

"Plašio sam se ja." Svila uzmače od prozora, boreći se svim silama protiv onih misli koje su počele vući njegov um.

Sad Šenila, na isti način, izviri napolje. Tamo nešto reče. Zumbula odgovori: "Zato što nas nosi, istom brzinom kojom se i kreće. Zato ga ne osećamo. Tako bar ja mislim."

Šenila se povuče. "Lepota, prava lepota, ali ja dole ne vidim jezero. Rekla si da smo iznad jezera. Možda je magla suviše gusta. Nadala sam se da ću videti ono mesto do koga smo išli Njorka i ja na izlet, ono malo svetilište." Ona se okrete Svili. "Da li bogovi gledaju sve stvari ovako?"

"Ne", reče on. Bogovi, koji na neki neshvatljivi način 'borave' u Glavnom procesoru, vide svet isključivo kroz svoje svete prozore; Svila je u to bio čvrsto ubeđen, bez obzira na to što auguri ne govore tako.

Kroz svete prozore, i kroz oči onih ljudi koje posednu, ali Tartaros ne može čak ni to; kao što je Njorka rekao, Tartaros je rođen slep i nikada progledati neće.

Iznad snežnih ravnica opružilo se Dugačko sunce, od Glavnog procesora, pa sve do kraja ovog svitka - do mesta, dakle, nezamislivog, mada se zna da kraj svitka mora nastupiti ubrzo.

Kroz svete prozore, i kroz tuđe oči, a možda i kroz stakla za komunikaciju. Ne 'možda', nego je sigurno da oni to mogu i kroz stakla, jer Kipris je govorila kroz Orhidejino staklo, a takođe ispoljila svete boje u Zumbulinom staklu dok je Zumbula spavala.

"Izvanaš", reče on Šenili. "Mislim da, po svemu sudeći, Izvanaš vidi svitak ovako. Niko od ostalih bogova to ne može, čak ni Pes. Možda je to ono što nije u redu s njima." Jedna pertla mu se stegla u vrlo tvrd čvor, kao što se svaki put desi kad on pokuša da skine cipele na brzinu. Svila, svejedno, otrže tu cipelu s noge.

"Šta radiš ti?" upita ga Zumbula.

"Zaslužujem tebe, nadam se." Izu i čarape i ugura ih u unutrašnjost cipela. Priseti se ledenih voda u tunelima i u jezeru Limni.

"Nemaš ti šta da me zaslužuješ! Već si me dobio, a i da nisi, ne bi ništa morao da zarađuješ, a ni da plaćaš za mene."

Možda ju je dobio, ali to ne znači da ju je i zaslužio - ali nade nema nimalo da bi joj ovo mogao sad objasniti. "Ne verujem da sam ti pomenuo da smo doktor Ždral i ja stanovali u zajedničkoj sobi na jezeru."

"Baš me briga šta ste vas dvojica radili zajedno. To nema nikakvog značaja."

"Ništa nismo 'radili zajedno', ne u tom smislu kako ti misliš." Poplava uspomena. "Ne verujem da je on imao takvih sklonosti; ja sigurno nemam, mada je ta pojava među augurima česta. Rekao mi je da si ti od njega tražila da onaj azof preda meni, a onda je dodao jednu rečenicu koja mi se u sećanje vratila tek sad. Ovu: 'Ja, kad sam bio tvojih godina, da sam saznao tako nešto, bacao bih se na rukama od jedne krovne grede do druge.'"

Zumbula reče Šenili: "Ja pola stvari koje on priča ne razumem."

Šenila se isceri. "Misliš da iko razume?"

"Postoji jedan koji razume. Gledao sam kroz prozor te sobe isto kao sad kroz ovaj prozor." Svila zakorači na rub i napolje, držeći se za unutrašnju stranu da ne bi ispao. "Plašio sam se nailaska Garde."

Da, u ono vreme se plašio nailaska Garde i zato se odvažio da se izvuče kroz prozor i popne na krov krčme 'Zardali fenjer' da bi im pobegao; ali tada su posredi bile vrlo male stvari, sitnice: naime, da su ga uhvatili, u najgorem slučaju bio bi ubijen, samo on, i to bi bilo sve.

Krov gondole bio je izvan dohvata; ali je spoljašnja površina bila nagnuta ka unutra, kao što je često slučaj kod velikih brodova.

Sada su na kocki stvari daleko, daleko veće, jer ova Njorkina vera da će mu bog pomoći mogla bi dovesti do pogibije svih njih. Koliko ima pterovojnikinja na ovom brodu? Stotinu? Najmanje toliko, možda dvaput toliko.

Zumbula je kroz prozor gledala ka njemu i govorila nešto što on nije razumeo niti je želeo čuti; njena ruka, ili Šenilina, dohvatila ga je za levi skočni zglob. On, rasejano, trže nogu i oslobodi se iz tog zahvata, ali ostade da čeka, odmeravajući ritam njihanja broda.

Njorka i njegovi sledbenici će čekati, vrebaće najpovoljniji trenutak; a onda, verovatno u vreme navlačenja zastora na Sunce - spuzastora - provaliće iz prostorija u kojima su zatočeni. Ako brod ne

stigne, pre toga, u Trivigaunte. Pentraće se konopčanim lestvicama kroz platnenu cev koju on sada nazire, a onda će napasti. Lomiće vratove, kopaće oči...

Pri sledećem zanjihaju. Čekanje je beskorisno. Zumbula je sigurno već počela da moljaka da joj neko pomogne. Pojaviće se, na prozoru, Njorka i Gib, uhvatiće ga čvrsto za nige i uvući će ga unutra.

On skoči, dohvati ivicu krova gondole, i na svoje oduševljenje nađe da tamo, sa gornje strane, postoji jedan opipljiv izdignut rub, nalik na dodatnu izdignutu letvu. Negde u nekom dalekom prostoru, nečije vrištanje. Ta buka prodire u njegovu svest dok on mahnito grabi rukama što dalje preko dasaka koje su ugrađene položeno, jedna do druge, kao pod. Onda, u trenutku kad je spori zanjihaj vazdušne lađe najpovoljniji po njega, nabaci jednu nogu preko ruba, na taj daščani krov.

Još jedan, konačni napor, i on je na krovu, leži na bezbednoj strani rubne uzdignute letvice, ali sad se maltene plaši da pogleda ka njoj. Prevrte se na leđa, time se udalji za još pola lakta od provalije; pritisnu prsa obema šakama i čvrsto zažmuri, nastojeći da savlada gruvanje srca.

Maltene kao da je opet na vrhu Krvovog zida, pritisnut jednim ramenom uz one šiljke nalik na kratka koplja uzidana duž sredine. Samo jedna mala razlika: pad sa onog zida mogao se preživeti, štaviše, on jeste pao i jeste preživio.

Pridiže se u sedeći položaj. Obrisa lice krajem mantije.

Kako je nerazuman bio što nije skinuo mantiju i ostavio je gde i cipele! Bio bi sada nešto lakši. Ali u gondoli je bilo vrlo hladno, a masa vazduha koja je stizala kroz brodski prozor bila je još hladnija, zato je on ostao u mantiji; nije mu, zapravo, ni palo na um da je skine. Pa, dobro, ona sada bar prija. Taj dodir meke, tople vune koju možeš pritegnuti oko sebe dok razmatraš sledeći potez.

Ustati? Onda je moguć i pad. On progunđa neku molitvu Izvanašu i ustade.

Krov gondole bio je, zapravo, jedna ravna, bezlična paluba, ofarbana u boju mumije, ili možda samo natopljena bajcom protiv truljenja. O šest moćnih kablova visila je gondola. Kablovi su polazili iz gondole uvis, širili se u stranu, to jest razilazili se primetno, i

zalazili, kao zabodena koplja, u telo balona, pokriveno tkaninom. Napred, jedna platnena cev, kao zmija pružena uvis; kao crevo iz nečije utrobe. Pozadi, poklopac, kopčama pritegnut, na otvoru kojim se čovek može vratiti dole u gondolu - ili oni u gondoli mogu izići na krov. On još jednom dočara sebi sliku napadača koji se prikradaju. Sliku divljeg juriša. Desetak vojnkinja-letačica gine; druge otvaraju vatru iz pušaka, ali u prvi mah, neorganizovano.

Desetarke urlaju, naređenja su to, pterkinje se svrstavaju u koherentnu jedinicu. Poneki Vironac se već dokopao oružja, puca, ubiće još neku od tih žena; ali će takvi biti pobijeni za minut-dva, a onda i svi ostali. Njorka, Šenila i Gib biće mrtvi, sa njima će umreti Rog i Kopriva, pa čak i jadona Mejtera Mermer koja sebe sada naziva Moli. I, nedugo posle toga, osim ako ne budu imali vrlo mnogo sreće, i on i Z...

"Zdravo, Svilo."

On se munjevito okrete. Gljiva je sedela na toj 'palubi', to jest na krovu. Kolena je privukla k sebi i obgrlila ih kosturno tankim rukama. Svila šumno, mukotrpno udahnu vazduh, oseti bol od rane duboko u prsima.

Ona ponovi pozdrav.

"Zdravo." Još jedan bolan, čujan udisaj vazduha. "A ja maltene zaboravio da ti ovo možeš. U tunelu si sedela na vodi - trebalo je da se toga setim."

Ona pokaza žute zube. "Ogledala su bolja. Više uplaše. Ovo nije ogledalo, a? Nego sam ovde."

"Ali sam se ja, bogova mi, 'presekao' kad sam čuo tvoj glas." Sede i Svila, zahvalan što mu se pružila ta mogućnost.

"Nisam namerno došla. Htela sam da razgovaram s tobom, ali ne pred mnogo ljudi."

On klimnu glavom. "Nastala bi, verovatno, opšta uzbuna."

"Brinuo si se šta će biti sa mnom sad kad je toliko ljudi otišlo. Dolazio je moj deda da vidi jesam li dobro. Sad se o meni brinu onaj dedica i ona debela. On je želeo da zna gde su baka i mali augur, pa sam mu rekla."

'Moj deda' bi morao biti Hamerston; Svila klimnu glavom i osmehnu se. "Taj dedica ima bradu i stalno skače, skače unaokolo?"

"Ima bradicu, da."

Ksipias, dakle, a ne Njegova svesnost; a ta 'debela' je neka prijateljica Ksipiasova, ili sluškinja.

"Jela sam supu."

"Odlično - veoma mi je drago što to čujem. Gljivo, ti si posela generalicu Sabu, pa zato sad postoji nešto što bi ti mogla da mi kažeš, a veoma je važno, meni. Kad ona očekuje da stigne u Trivigaunte?"

"Noćas."

Svila klimnu glavom, nadajući se da je to izveo na ohrabrujući način. "Koliko vremena posle spuzastora, možeš li mi to reći?"

"Okolo ponoći. Ovo će da lebdi iznad grada, a ujutru će iskrcati vas."

"Hvala ti. Njorka namerava da osvoji ovu leteću lađu i da je usmeri ka Glavnom procesoru."

Gljiva je izgledala zadovoljna. "Nisam to znala."

"Ali on neće uspeti. Poginuće, a s njim i mnogi ljudi koji su meni dragi. Jedini moj način..." Zaćuta, da oslušne: odnekud su se čuli glasovi.

"One su u onome." Gljiva pogleda preko ramena ka labavo visećoj platnenoj cevi.

"Silaze u gondolu? Mogu li nas čuti?"

"Nisu."

Sačekao je sve dok nije čuo da se unutar cevi otvara, a zatim i zatvara poklopac. "Šta žele?"

"Ne znam."

Njegov kažiprst ocrtavao je kružice po obrazu. "Kad budeš odlazila, da li bi, molim te, pokušala to da saznaš? Može biti važno, a ja bih ti bio vrlo, vrlo zahvalan."

"Pokušaću."

"Hvala ti. Znam da možeš da letiš. Rekla si mi to u onoj velikoj podzemnoj sobi u kojoj su spavači. Jesi li prošetala kroz celu ovu vazдушnu lađu?"

"Kroz većinu njenih delova, Svilo."

"Aha. Jedini moj način, koga sam se zasad setio, da sprečim Njorku u tom pokušaju u kome će poginuti, bio bi da na neki način

onesposobim brod. Zato sam se popeo ovde, a ti bi mi mogla reći kako to da izvedem. Kroz nekoliko trenutaka pokušaću da pocepam jedan šav na toj cevi i da se uvučem unutra."

"Ima jedna vojnkinja unutra. Gore."

"A, tako. Stražarka? Pa, dobro, ali ja prvo moram naći neki način da raspam taj šav. Trebalo je da nabavim nove naočari; sada bih mogao da ih slomim i da sečem platno komadićem stakla. Ali, Gljivo", reče Svila nastojeći da mu ton bude krajnje ozbiljan, da bi naglasio važnost zahteva, "ti si mi sad dala i drugu mogućnost, barem privremeno. Zamolio bih te da opet posedneš generalicu Sabu."

Ćutala je. Sekundi su sporo tekli. Svila uvide da ga Gljiva nije shvatila. "Onu debelu ženu", reče, ali Gljiva će sigurno pomisliti da je to ona debela žena koju je Ksipias našao da se brine o Gljivi. "Ona žena koju si prepala u Kaldeovoj palati, pa je prosula kafu, sećaš se? Kasnije, pre nego što smo Zumbula i ja ušli u kavez, ti si kroz tu ženu razgovarala sa mnom."

"A, ta debela."

"Njeno ime je 'generalica Saba'. Ona je zapovednica ovog broda. Ja bih želeo da ti nju posedneš i da je navedeš da brod okrene ka istoku. Ako brod ide ka istoku, Njorka nema razloga da..."

Gljiva je počela da bleđi. Još jedan sekund ili dva njena utvarna slika ostade na palubi, kao zeleno svetlucanje na nekom bazenu; onda nestade. Ostao je sam.

Zasipajući sebe zamerkama i kritikama, Svila ustade. Pet-šest drugih stvari - ne, nego osam, ili deset, ili više - trebalo je da pita Gljivu. Šta se dešava u Vironu? Da li je Mejtera Nana živa? Kakvi su Sijufini planovi? Odgovori na ova pitanja rastopili su se u prostorima legendarnog 'Grada izgubljenih prilika'.

Pođe napred, do platnene cevi. Pregleda je. Platno je bilo tanje nego što se pribojavao da će biti, ali davalo je utisak da je maltene sasvim novo i da je jako. U džepovima ne nađe ništa osim brojanica i maramice; ove ženske koje su ga zarobile samo to su mu dopustile da zadrži. On rasklopi Pesov krst koji je imao oko vrata i pokuša njime da zaseče platno, ali čak i najoštrij ugao krsta klizio je nemoćno preko površine. Mnogi muškarci, podseti on sebe ljutito,

nose kojekakve peroreze samo zbog ovakvih situacija. Ali, naravno, i da je imao ikakvo sečivo, Trivičke bi mu ga oduzele.

I kad bi imao nož, ostao bi problem te stražarke na vrhu lestvica. Čak i ako bi uspeo nekako da napravi rupu na platnu, i da je dovoljno proširi, i popne se uz lestvice od konopaca koji se unutra nalaze, stražarka bi ga najverovatnije zarobila ili ubila na izlasku iz cevi. Saba je sigurno mislila na mogućnost da se njeni zarobljenici probiju iz ove gondole, na slobodu. Samo jedna pterovojnikinja mogla bi držati svoj položaj sve dok ne potroši svu municiju, ali pucnjava bi joj, mnogo pre toga, dovela pojačanja. Logika koja će sasvim uspešno sprečiti proboj. Zasad još nije došlo ni do kakve provale iz gondole niti do pucnjave.

Svila zavrte glavom i ode po krovu gondole sve do najbližeg kabla. Bio je to, zapravo, konopac ispleten od mnogo drugih konopaca, debeo kao mlado stablo drveta, a površina mu je bila grublja i neravnija nego što je kora većine drveća. Još značajnije: kabl je, polazeći od ogromne alke za koju je bio vezan, odlazio u visine pod uglom koji je znatno odstupao od pravog.

Skide mantiju, prebaci je sebi preko ramena, oko kabla, i oko sebe, i veza je u čvor. Dovrši molitvu i poče se penjati. Bilo je srazmerno lako; kao dečak, pentrao se uz daleko nezgodnije motke i stabla. Ključno je bilo gledati samo u površinu kabla ispred sebe, nikada, ni za tren, ka snežnim prostranstvima oblaka ispod broda, tako bolno dalekim.

On se svojevremeno hvalisao Rogu o svojim velikim penjačkim uspesima; zvučalo je to kao da je u penjanju vešt samo malo manje nego majmun. I, gle, dođe čas da se hvalisanja i dokažu...

Gib se žalio da mu nedostaje druženje sa onim pripitomljenim pavijanom. Šta bi Bongo mislio kad bi sada mogao videti kako se on, Svila, vuče uz konopac sporo, sporo, zubi mu cvokoću, a dlanovi se znoje? Umeju li pavijani da se smeju?

Vazдушna lađa kao da se počela okretati, vrlo malo, ulevo. On ne sme pogledati dole; to je smrt. Sme li pogledati gore?

Brujanje brodskih motora kao da je postalo bučnije. Ali, naravno, on im je sada bliže. Svila oštro podseti sebe na to da se još nije popeo daleko...

Kurs ka jugu morao je, neizbežno, značiti da brodska duža osa simetrije preseca, pod pravim uglom, dugačku zlatnu šipku na nebu koja se zove 'Sunce'. Brod se sastoji od ogromnog trupa ispod koga vise ove gondole. Pa, ako on sad pogleda gore, ako rizikuje toliko, a to sigurno nije neki naročito veliki rizik, mogao bi videti, levo i desno od gondole, Sunce...

Zastao je da odmori mišiće butina koji su ga počeli boleti. Pogleda uvis. Ni deset lakata ispred njega, kabl je zalazio u stomak diržabla, i to u jednu veliku rupu u kojoj Svila primeti i gredu za koju je gornji kraj kabla bio pričvršćen.

"Hteoooo..."

"Tik!" uzviknu Zumbula i zagleda se u njega zapanjeno, povremeno čvrsto žmureći da bi iz očiju istisnula suze. "Kako si, za ime svita..."

Njorka dade Tika Zumbuli u šake. "Ti si kroz prozor došao, propalitetu jedan, a?" upita Njorka. "Mačak lopov, je li?"

"Gdeee leepaaaa?" pokuša Tik da objasni. "Tiiii saaa mnooom. - Zaooo zaoooo!"

"Dravo ma-la", reče Oreb, krileći unutra, samo malo ispred Svile. Sasvim je prenebregao prisustvo malog katahresta. "Dravo Njor-ka."

Njorka opsova. Zumbula ispusti iz ruku Tika (koji se dočeka na sve četiri noge), a Svila je zagrlila.

Njemu, koji se tako izgubio u ekstazi Zumbulinog poljupca da je jedva bio svestan da se njena desna noga obavila oko njegove leve i da se njena bedra trljaju o njegova, Rogov daleki uzvik nije značio baš ništa.

"Pa, šta?" odgovori Njorka sa Zapadnog pola. "Nek dođu."

Posle, činilo se, cele jedne večnosti ljubavi, nešto kucnu Svilu po ruci, a Zumbula uzmače od njega.

"Kalde Svilo!" Grubi glas trivigauntske oficirke, mršave, tvrda lica; Svila žmirnu, ubeđen da bi trebalo da prepozna ovu osobu.

"Ti si Kalde Svila. Nemojmo gubiti vreme u poricanjima."

"Jesam." Uz jedno tiho 'klik' osoba se uklopila u odgovarajuće mesto u njegovom pamćenju; to je bila ona koja sedi sa jednom

rukom oko vinske čaše, u leđima uspravna kao puščana cev. "Majorice Hadale, ovo je moja supruga, Zumbula. Zumbulo, draga moja, mogu li ti predstaviti majoricu Hadale? Ona je jedna od najpouzdanijih oficirki generalice Sabe. Majorica Hadale je izvolela pridružiti nam se za večeru u teldan, pre nego što smo se ti i ja opet našli."

Oreb je podozrivo posmatrao majoricu. "Mala do-bra?"

Majorica se obrati poručnici koja je stajala desno od nje. "Pre jedan sat bila si ovde i tražila si njega. Kažeš li ti da on tada nije bio prisutan?"

"Nije bio, gospođo." Lice te poručnice bilo je kao isklesano od kamena. "Nije bio tu. Ja dobro znam kako on izgleda. Pregledala sam sve zarobljenike u ovoj gondoli, jednog po jednog. Ovaj se nije nalazio u gondoli."

Hadale se okrete jednoj vojnikinji sa puškom sa debelom municijom. "Koliko si vremena provela na straži?"

Svila reče: "Ako bih mogao..."

"Samo malo. Koliko dugo, Matar?"

Vojnikinja se ukruti u stavu mirno. "Skoro celu moju smenu, majorice."

Njorka poče nešto govoriti Svili na uho; ali Svila ničim ne pokaza da ga čuje - ili da išta čuje. "Ti ćeš je pitati da li je iko otišao iz gondole", reče Svila Majorici Hadale. "Ona će reći da nije, a ti ćeš joj onda, pretpostavljam, reći da laže; ili će joj ova poručnica to reći. Zar ne možemo..."

"Pitala sam ja nju, pre nego što smo sišli, da li je videla ikog", prekide ga Hadale. "Ona je rekla da je videla jednog vironskog svetog čoveka koji je sišao u ovu gondolu, ali da je taj imao u rukama naređenje generalice Sabe kojim je njemu takav silazak bio dozvoljen. Je li tako, Matar?"

"Da, majorice."

Svila izvuče iz džepa jedan presavijeni papir. "Evo tog naređenja. Želiš li ga videti?"

"Ne!" reče Hadale i ljutito mu uze papir iz ruke. "Ali ću ga zadržati. Nameravam ga zadržati. Kalde, ti si se potrudio da me podsetiš na to da sam bila tvoj gost. Tada si mi poželeo dobrodošlicu i nahranio

me dobro. To me sad stavlja u nezgodan položaj." Ona pogleda gomilu ljudi koja se okupila oko njih. "Razlaz! Svi u drugi kraj gondole!"

Njorka se osmehnu i odrečno zavrte glavom. Shiatan povuče Svilu za rukav mantije. "Sad želiš? Ako ne, moraš sprečiti."

"U pravu si, naravno", reče mu Svila. Podiže obe ruke. "Njorka! I vi ostali! Idite u drugi kraj gondole. Vi ste vrlo hrabri, a ovde su samo tri; ali u ovoj lađi ima ih još barem stotinu." On dohvati Zumbulu za ruku.

"I-di, i-di", podrža ga Oreb.

Mejtera Mermer se umeša oštrim i strogim glasom učiteljice koja zavodi red u razredu. "Čuli ste tu pticu? To je noćni vran, Tartarosu svet. Imajte poverenja u Tartarosa!"

"Ja govorim za bogove", reče, Inkus propinjući se na nožne prste i praveći široke gestove. "Moramo poslušati Kaldea, koga su besmrtni bogovi odabrali za nas."

"Hvala ti", reče Svila malome letaču. "Mnogo ti hvala. Moli - hvala ti. Eminencijo, hvala ti."

Hadale umorno odahnu, na način koji podseti na Mejteru Mermer. "A ja kažem hvala tebi, Kalde. Ovi ne bi uspeli, ali bi se izginulo grdno. Tako mi Sfiksinih ožiljaka, ne dopada mi se ova situacija! Još do pre neki dan ispijali smo zdravice."

"Meni se dopada još manje", reče joj Svila. "Predlažem da okončamo celu stvar. Mogu li govoriti sa generalicom Sabom?"

Hadale odrečno zavrte glavom. "Poručnice, ti i Matar idite tamo i pazite na one ljude. Ako pokušaju da vas napadnu, pucajte u njih."

Svila pogledom isprati te dve žene. "Pretpostavljam da na ovoj vazdušnoj lađi imate staklo. Ako mi ne dozvoljavaš da razgovaram sa generalicom Sabom, mogu li preko stakla pozvati vašu generalisimu?"

"Ne." Hadale zastade da oslušne. "Ostadosmo bez jednog motora."

"To je drugi", reče joj Zumbula. "Maločas je Njorka šapnuo na uvo mome mužu da je jedan motor stao. Od tada osluškujem motore."

"Njorka je onaj čovek koji je razgovarao sa mojom ženom i sa mnom kad si ti došla", objasni Svila. "Izvinjavam se što vas nisam

upoznao."

"Trebalo bi da sam u pilotskoj kabini, oni će tamo sigurno biti izvan sebe. Kalde, da li je to tvoje delo?"

"Dobar ma-li!" reče Oreb Hadali. "Svila do-bar."

Ona ga pogleda kao da ga hoće pogledom ispržiti. "Tvoj ptican je govornik u ime Tartarosa; dakle, ako kaže da si dobar, onda je tako. Zar ne znaš da mnoge među nama ne veruju u Tartarosa, Kalde? Ima kod nas jedna klika koja širi učenje da postoji samo jedno pravo božanstvo, a to je boginja Sfiksa, a da su Pes i svi ostali samo legende. Mnogo je nas koji u to verujemo."

Svila klimnu glavom, gledajući u konopčane lestve koje su se iza nje, opuštene, njihale. "Imam naklonosti za tu veru - ona je, nesumnjivo, bliža istini nego mnoga druga naša verovanja. Mogu li ponuditi jedan predlog, majorice?"

"Imam i ja jedan, ali prvo da čujemo tvoj."

On joj pokaza šake. "Mi smo nenaoružani. Možete nas pretresti, ako želite; i nećemo vas napasti - za to ćemo se zakleti Sfiksom i svakim bogom kojim hoćete. Kad bi ti predala tvoj igličar Zumbuli ili meni, mi ga ne bismo upotreбили protiv tebe - mada, naravno, ne predlažemo ništa slično. E, pošto je to rečeno, predlažem da odemo na mesto sa koga se komanduje ovim brodom. Ono gde je krma, ili kako to već zovete. Je li 'pilotska kabina' to mesto?"

Hadale klimnu glavom. Njene su oči bile podozrive.

"Prvo, zato što bismo voleli da vidimo kako je tamo - sebičan razlog, priznaću, ali voleli bismo. Drugo, zato što bi ti mogla biti potrebna njima, u kabini, a očigledno i želiš da ideš, a mi možemo razgovarati jednako dobro i tamo kao i bilo gde drugde. Treće..."

Hadale prstom pokaza ka visećim lestvama. "To je dovoljno. U redu. Prvo vas dvoje, onda ja."

"Dakle", poče Sijuf, sedajući na drvenu stolicu koju je za nju izvukla jedna nepoznata osoba okruglog lica, "mi danas, izgleda, ratujemo iedni protiv drugih? Nadam se da ćeš ti izgubiti, generalice Nano." Bez upadljive radoznalosti, njene hitre crne oči osmotriše spartanski uređenu sobu, i, kroz prozore, olovno nebo i poligon za vojne vežbe prošaran mestimično snegom.

Usik, sedajući, klimnu glavom. "O tom pitanju smo hteli raspraviti, generalisima. Događaji su nas prestigli."

"Grad Trivigaunte je objavio rat Vironu pre jedan sat", reče Mejtera Nana oštro. "Smatramo da smo dužni da ti objasnimo situaciju. Naš Kalde misli da tebi ni najmanje nije stalo do života tvojih vojnkinja. Meni je rekao to. Ja sada činim nešto što je meni sasvim strano - naime, upuštam se u pretpostavku da on greši. Ako ne greši, svejedno nikakva šteta ne može da proistekne iz ovog sastanka. Ali ako greši", ona se osmehnu, "može biti nekih dobrih ishoda. Jesu li tebi životi tvojih vojnkinja dragoceni?"

Uzdizanje i spuštanje Sijufinih epoleta bilo je jedva primetno. "Vredni svakako. Dragoceni, o tome razgovarati se mora, ia mislim. Znaš li ti koliko ia želela tebe upoznati, Nano? Rekoše li tebi to? Bizon da li će sesti u neku od ovih praznih stolica? On zna za ovu želju."

Jedan novi glas uzviknu: "Znam i ja! Jemčim za nju, draga moja mlada generalice. Tu želju je iskazala mnogo puta."

Sijuf se okrete ka debelom muškarcu koji je ulazio. "Tebe znam sa slike. Poto od Ajuntamienta, voljan da ratuie protiv mog grada. To i postigao, mislim, ako ratuiemo."

Poto sede obazrivo, jer se nije mogao pouzdati u snagu te stolice. "E, kad bi se sve moglo postići jednom objavom!"

"Ja sam savetnik Daždevnjak", objasni ona nepoznata osoba okruglog lica. "Najnoviji član Ajuntamienta." On joj pruži ruku.

Ona se rukova s njim. "Ia vaša zarobljenica Siuf."

"Prema kojoj se, nadam se, nije rđavo postupalo."

Poto se sitno nasmeja. "Odlično se postupalo, do sad, rođače. Pošto si ti sada savetnik, naimenujem te za mog počasnog rođaka. Imaš li nešto protiv?"

Usik pročisti grlo. "Možda bi dobro bilo, generalisima, da ja skiciram nastalu situaciju."

"Ratno stanje nastalo između nas, kažete vi. Ia veruiem to. Stoga ćete od mene samo ime i rang dobiti. Niednu drugu informaciju. Želite li mene razmeniti? Ići ću."

Mejtera Nana reče: "Želimo, veoma."

"Onda ću se ia, posle toga, boriti protiv vas. Žalosna neizbežnost,

ali neizbežnost. Ne možete me naterati da odgovorim ni na jedno vaše pitanje..."

Poto se opet sitno nasmeja.

"Niti ia vas da odgovarate na moia. Pitam, ipak. Da li se vi borite protiv mene zajedno, Nano? Ili i protiv mene i između sebe? Kad se vratim u moiu hordu, treba to da znam. Poželjno znati."

"Viron je opet ujedinjen. To je bila najveća želja našeg Kaldea, i ja mogu reći, sa ogromnim oduševljenjem, da smo je ostvarili."

Poto se zanjihla od veselja. "Čekaj samo dok on sazna da smo na istoj strani! Jedva čekam da mu vidim lice!"

"Ozariće se od radosti. Znao bi ti da je tako, kad bi ga razumeo kao ja." Mejtera Nana zatim reče Sijufi: "Dozvoli da objasnim, jer sve zavisi od tvog razumevanja sa čime su tvoje trupe suočene. Mi nismo samo sklopili mir između sebe, nego smo ujedno dali ovom gradu i novu gradsku vladu. U našem sporazumu postoje dve glavne odredbe. Jedna glasi da ćemo vladati u skladu sa Poveljom grada Virona - dakle, ustavno. To znači da mora postojati Kalde, ali, takođe, mora postojati Ajuntamiento. Između nas je puna saglasnost da Kalde Svila jeste..."

"Moi zarobljenik", upade joj Sijuf u reč.

"Ne baš", reče Usik, nagnuvši se napred. Laktove je oslonio na stari sto od borovih dasaka. Njegov duboki glas dominirao je prostorijom. "Možda je on zarobljenik tvog grada. To još ne znamo. To je jedno od pitanja o kojima treba da popričamo."

Sijuf prenese pogled na Mejteru Nanu. "Ti mi htede pričati o Povelji vašeg grada, pre nego što ovaj muškarac prekinuo nas. Smatram tu temu zanimljivom."

"A ja smatram da je od životnog značaja. Ako ćemo imati naklonost bogova, moramo vladati u skladu sa Poveljom koju su nam bogovi dali. To je i bila, od samog početka, naša namera. Sada smo uspeli."

"Ko li upravlja tom vladom, pitam se? Vi kažete Svila, koi nie ovde. Onda, ko ovde zapoveda? Ti?"

Mejtera Nana odmahnu glavom. "U vojnim stvarima, komanduje moj starešina, generalisimo Usik. U civilnim poslovima, komanduje savetnik Poto, predsedavajući Ajuntamienta."

"U tom slučaju, ti nepotrebna", reče joj Sijuf. Okrete se Daždvenjaku. "Ti nepotreban takođe. Ipak, oboje sedite za ovim stolom gde postoji, čak, još jedna stolica, prazna. Usvajate naš običaj da svako dovede po jednog potčinjenog? Obiašnjava li to ono što ja želim znati? Ti ovde sediš kao Potov podređeni, Nana kao Usikov, a Ljubičica kao moi podređeni možda? Nešto mi se ne čini da ja nju kao takvu naimenovala."

"Mene, više, uhodavaju u posao", reče joj Daždvenjak. "Ja sam novi momak u ovome." Nije zvučao ni najmanje potčinjeno.

"Ja sam ovde", reče Mejtera Nana, "zato što smo smatrali da ćeš ti slušati šta ti govori žena, dok nekog muškarca, možda, ne bi stvarno ni čula."

Usik progovori iz basa: "Ti si prisutna zato što imaš najbrži um za koji ja znam. U tvom prisustvu naši izgledi za uspeh pregovora su veći."

"A i manja je verovatnoća da ja ubijem ovoga ovde", poveri im Poto.

"To se on samo šali", reče Daždvenjak Sijufi.

"Ne, nadam se. Novi savetnik, kažeš. Odakle te uzeli?"

Mejtera Nana reče: "Iz Juzgada. Savetnik Daždvenjak radio je u Juzgadou kao komisionar, i to onaj koji kupuje hranu i druge materijalne stvari za Kaldeovu gardu, piše platne spiskove i tako dalje." Zastade. Čutala je nekoliko trenutaka. "Kad sam ja počela, kad je Ehidna rekla da sam ja njen mač, mislila sam da mi treba samo da ratujemo. Sad počinjem uviđati da je vođenje bitaka samo jedan deo, i to najmanji deo svega ovoga; možda, čak, i najlakši."

Sijuf se osmehnu i klimnu glavom.

"Vrlo često neke druge stvari izbiju u prvi plan. Moraš obezbediti snabdevanje onima kojima je potrebno, i to ne samo municiju, nego i hranu, i nešto za spavanje, i toplu odeću. Ali, u svakom slučaju, mi smo postigli sporazum čiji jedan deo kaže da, prema Povelji, mora postojati i Ajuntamiento."

Poto joj se nakloni, ne ustajući iz stolice.

"Međutim, ne bilo kakav, nego Ajuntamiento izabran na slobodnim izborima, i to, potpun - dakle, sa predviđenim brojem savetnika. Izbore ne možemo sad organizovati zbog ove ukupne

situacije, ali obećali smo da će posle jedne godine mira biti održani. Do tada, služiće ovi sadašnji članovi Ajuntamienta, a savetnik Poto biće im predsedavajući. Nove savetnike će, po potrebi, naimenovati Kalde Svila ili, u njegovom odsustvu, jedan de facto odbor onih u koje on ima poverenja. Sadašnji sastav tog odbora je sledeći: ceo Ajuntamiento, a to znači i savetnik Daždevnjak, zatim generalissimo Usik, Njegova svesnost i ja. Želela sam da bude naimenovana, za savetnicu, bar jedna žena..."

"Nećeš ie imati", reče joj Sijuf. "To sve sami muškarci."

"...Pa smo odabrali i naimenovali Đurđevku. Savetnica Đurđevka sada nije prisutna zato što je sa narodom - objašnjava narodu ove događaje. Moje osećanje bilo je da je nama potrebna..." Mejtera Nana zastade, tražeći prave reči. "Obična žena, ali sa izuzetnim sposobnostima. Đurđevka je iz siromašne porodice, ali je izgradila, počevši ni od čega, vrlo uspešno preduzeće, štalu sa konjima za iznajmljivanje. Ona, dakle, ima iskustvo u privrednom rukovođenju. Uz to, savetnica Đurđevka je i najhrabrija žena u Vironu."

Usik progunđa: "To niko ne bi rekao osim tebe, generalice."

Mejtera Nana pređe preko tog komplimenta kao da ga nije ni čula. "Dakle, za narod imamo Đurđevku, a za Juzgado imamo Daždevnjaka."

"I vi se sa takvima spremate protivu mene ratovati", reče Sijuf kao da glasno razmišlja, "a ia nisam u komandi. Žalosno, žalosno. Pobediti mogla, mislim. Hoće li moja generalica Rimah, bez mene, pobediti vas? Ne znam. Dobra oficirka. Pitate volim li hordu moi. Zašto to pitanje o ljubavi?"

"Zato što se nadamo da ćeš želeti da je sačuvaš", reče joj Usik, "kao što i ja moju Gardu želim da sačuvam. Već je došlo do nekih okršaja. Ako se dokačimo za ozbiljno, tvoja horda biće uništena, a moja garda desetkovana."

Mejtera Nana dodade: "A tek šta će biti od našeg grada, to da ne pominjemo." Usik, na ovo, klimnu glavom.

"Mi pobedu želimo. Iedino kukavicama život važnii od pobede."

Mejtera Nana zausti da nešto kaže, ali je Usik zaustavi gestom. "Uveren sam da je generalica Rimah sposobna oficirka. Ti nisi od onih komandantkinja koje bi dopustile išta drugo. Postoji ogromna

provalija, međutim, između sposobnih oficira i izuzetnog vođe. To vojska odmah oseti; narod, gotovo isto tako brzo. Ja te neću pitati da li ti je stalo do života tvojih trupa. Suviše smo bliski u tom pogledu, ti i ja, tako da mi se pričinjava da čujem moj glas u svemu što si ti rekla. Čezneš za pobedom, a znaš, kao što znam i ja, da bi vam pobeda bila verovatnija kad bi ti, lično, komandovala svojim trupama. Kad je tako, zar se nećeš saglasiti da bi bila izdaja ako bi bilo koji drugi..."

Poto mu upade u reč. "Bilo koji drugi podanik trivigauntske Rani."

"Ako bi", nastavi Usik, "bilo koji drugi podanik vaše vladarke pokušao da spreči tvoj povratak na komandno mesto? Ovo nije pitanje bez osnova u datoj situaciji."

"Misliš da neko to pokušava? Želim znati."

"Čekaj, ja ću", reče Mejtera Nana. Njeno maleno, lepuškasto lice blistalo je energijom i odlučnošću. "Želiš ratovati protiv mene, Sijuf, zbog onoga što si čula o meni. A meni se ne ratuje protiv tebe; štaviše, to je poslednje što bih želela. Ja hoću mir. Hoću kraj ovih glupavih sukoba, a svi u mom gradu, i u tvom, da se vrate normalnom životu. Ali jasno je bilo, još od onog pokušaja vaših uhoda da nas pohapse, da dokle god vi držite našeg Kaldea, mira ne može biti. Pretpostaviću da je to tebi jasno, jer, ako ti nije jasno, onda je sva ostala priča uzaludna."

"Zarobljenica, takođe." Sijuf prstom dodirnu svoja prsa.

"Tako je! Uštedela si mi mnogo vremena. Imamo te, ali na jedan vrlo značajan način ne želimo te, jer tvog grad je spreman da krene u rat samo da bi tebe izbavio. Pametno bi bilo, dakle, da damo tebe u zamenu za našeg Kaldea. Tada bi mir bio moguć, ali ako do mira ipak ne bi došlo, borile bismo se ti i ja, a to je ono što želiš."

Sijuf je prekide kratkim pokretom ruke, kao osoba naviknuta na trenutnu poslušnost drugih. "Obećah vašem Pesku da ću osloboditi svetog čoveka Inkusa i Mejteru Mermer. Ona tvoja prijateljica?"

"Jeste, ona mi je prijateljica", reče Mejtera Nana. Pogleda u Usika, ali ovaj ne reče ništa. "Ti si prevarila narednika Peska i kaplara Hamerstona. Znaš da je tako. Naime, kad si obećavala da ćeš pustiti to dvoje zarobljenika, znala si da se oni već nalaze u vašoj vazdušnoj lađi."

"Za ovo, dvoboi, između tebe i mene, iednog dana, možda, kad

se nađem na slobodi. Nisam znala, Nano. Da ti imaš posla sa generalicom Sabom svaki dan, kao ja, znala tada da kod vazdušne lađe ono što važi pri dizastoru, već u podne možda ne važi, a kamoli sutra ili prekosutra. Pustite me. Ja ih vratim i oslobodim. Kaldea Svilu takođe."

Sledećih sekund ili dva, Mejtera Nana je, skupljenih usana, samo proučavala Sijuf. "U redu, prihvatam to. Izvinjavam se."

Poto se sitno nasmeja.

"Ali čini se da vaša lađa još nije doletela do Trivigauntea. Da li te to uznemirava?"

Sijuf odmahnu glavom. "Noćas, verovatno. Ili ujutro."

Usik zabruna: "Pretpostavimo da ja kažem: sutra po podne. Tvrdim da tvoje znanje, generalisima, nije tako duboko kao što ti glumiš da jeste. Sutra po podne!"

Sijuf slegnu ramenima. "Ako ti tako kažeš. Možda."

"U tom slučaju, ja nudim sledeću pretpostavku. Ne pre spuzastora u fejdau. Šta bi rekla na to?"

"Budalom te nazvala. Ta vazдушna lađa za toliko vremena ode i opet se nad Viron vrati."

"Tačno", reče Usik. Poče namotavati beli, dugački vrh jednog svog brka oko prsta. "Mi smo, generalisima, stupili u vezu sa gradom Trivigaunteom, pomoću stakla. Razgovarali smo sa vašom ministarkom rata. Objasnili smo joj kako stvari stoje ovde i ponudili smo da te razmenimo za Kaldea Svilu."

"A oni su to odbili", reče savetnik Dažddevnjak. "Nisu hteli ni da razgovaraju o toj mogućnosti, tako mi Scile! Želeli bismo čuti tvoje komentare."

"Nudim nešto bolje. Da ja razgovaram sa njom."

Poto se nasmeja gromko, na sav glas, i počeo se pljeskati po butini. "E, ovo je prebogato, prebogato! A ti ni da se osmehneš, draga moja mlada generalice. Kako to postižeš?" Okrete se opet Sijufi. Obratio joj se preko jedne prazne stolice. "Ti si već govorila sa njom. Nije nimalo pomoglo."

"Ne govorila. Abandža, u moje ime, možda."

Mejtera Nana reče: "Mi mislimo da je to politika. Kad kažem 'mi', time podrazumevam: generalisimo Usik i ja. Interna politika tvog

grada. Želeli bismo potvrdu toga, kao i neke predloge o mogućim pravcima našeg daljeg delovanja."

"Ako istina to što kažeš..." Sijuf opet slegnu ramenima.

Usik progundā: "U svakom gradu postoje unutrašnji razdori, generalisima."

"I u mom. Naša ministarka rata, njeno ime ne kazujete. Ljam? Sa ožiljkom ovde?" Sijuf dodirnu gornju usnu.

Dažddevnjak i Mejtera Nana klimnuše glavom.

"Nemoguće. Moi grad ima politiku, kao što vaš generalisimo kaže. Sporenja, zavere, mržnje. Ima toga itekako. Ali Ljam meni naibliskia. Ako ia ovde propadnem, propala i ona. Razumete? Izgubiće ministarski položai, možda i glavu."

Usik pogleda generalisimu Sijuf suženim očima. "Kažeš, generalisima, da je nemoguće da ona tebe izda?"

"Nemoguće, osim ako izda sebe samu!"

Poto reče, tonom kao da pevuši: "Jesam li rekao, jesam li rekao!"

"On misli da je vaša vazдушna lađa srušena, ili da je, na neki način, skrenula sa kursa", Mejtera Nana reče, natmurena. "Oni u Trivigaunteu, naravno, neće to da priznaju. Generalisimo Usik i ja mislimo da je verovatnije da su to neke trivigauntske igre, ali savetnik Poto je primio jedan izveštaj u kome se tvrdi da je lađa otišla. Sada kao da prevladava utisak da je on, savetnik Poto, u pravu. To je vrlo nepovoljno."

"Ali mi ćemo tebe, svejedno, pustiti", reče Poto generalisimi Sijuf. "Zar nije to lepo od nas?" On žustro iskoči iz stolice, priđe vratima i povika: "Možete ih poslati unutra!"

Vrata se otvoriše; pokaza se da kvaku drži jedan vojnik. Uđoše dve žene, Ljubičica i Sijuf, ruku pod ruku. Sijuf za stolom se zapanjeno, otvorenih usta, zagleda u drugu Sijuf.

"Vreme je da ti odeš, fufice moja draga", reče joj Poto. "Ne želimo te, mada te mnogi, siguran sam, žele. Generalisima, izvoli sest. Biću s tobom za tren."

"Zar ia da sednem uz ovo biološko stvorenje?" upita druga Sijuf. "Ne volim to. Rekli ste da me pošaljete u moiu hordu. Kad vi uradite tako?"

"Ti ćeš pobeći", objasni Dažddevnjak prvoj Sijuf. "Tačnije, ona će."

"Suviše tu ima nekakve magije", reče Hadale i sruči se u jedno od udobnih, crnom štavljenom kožom obloženih sedišta u pilotskoj kabini. "Kako u vašem gradu, tako i u našoj vazdušnoj lađi sada kad si ti prisutan. U našem gradu se priča da ste svi vi nekakve utvare, ali ja u to nisam verovala. Trebalo je da verujem i da utrostručim. Ti si nekakav čarobnjak, Kalde, rekla bih čak i glavni - da nisam videla onog starca koji je sedeo između naše generalisime i generalice Sabe."

"Ona govori o Njegovoj svesnosti", reče Svila Zumbuli; prepun oduševljenja i strahopoštovanja, pokušavao je da zuri u sve stvari oko sebe istovremeno. "Ovo je kao u konzervatorijumu..."

Oreb graknu: "Lo-še", u isti mah kad Tik, migoljeći se u Zumbulinim rukama, reče: "Zaoooo."

"Tri motora stala." Hadale je sumorno zurila kroz najbliži stakleni pravougaonik. Osmatrala je oblake, koji su se razmicali, i stenoviti i peščani predeo koji se ispod njih ukazivao. "Šta zahtevate vi? Da se predamo? Pre ću vas postreljati, a onda oprobati sreću u pustinji."

"Ako je tako, ne tražimo da se predate", reče Zumbula.

"Mi u svakom slučaju ne tražimo vašu predaju", reče Svila. "Ja nikakvo magično biće nisam; jedva da sam, još, i augur. Zapravo se više ne osećam kao augur."

"Reče mi generalica Saba pre neki dan da vi o našim nastupanjima čitate u ovčijim crevima. Poričeš li to?"

"Ne poričem, ali, opet, nije ni istinito. Poricanjem bih samo traćio vreme, zato ti veruj ako voliš verovati. Pet motora još radi. Da li je to dovoljno da se održimo u vazduhu?"

Navigatorka diže pogled sa svojih karata, ali samo na trenutak. Hadale pokaza prstom uvis. "Nije nama potreban nijedan motor za to, gas nas održava u vazduhu. Hoćemo li ostati bez ijednog motora?"

Svila razmotri ovo pitanje. "Ne mogu jemčiti, ali se svakako nadam da hoćemo."

"Ti se nadaš."

"Ne pu-ca", posavetova Oreb, nervozno, majoricu Hadele. "Dobar mali."

"Moja je namera bila da stanu svih osam." Svila dopusti svojim očima da nekoliko trenutaka uživaju, kao na bogatoj gozbi, u Hadalinoj lepoti. "Najviše me je zabrinjavala opasnost da, zbog mojih postupaka, Zumbula pogine. Nadao sam se da neće doći do toga, a sad, kad znam da neće, veoma se radujem. Ja sam zbog nje izdao svog boga i strašno sam se plašio da će me sustići osveta, kao što se već, u takvim stvarima, dešava."

Zumbula premesti njegovu šaku na meku toplinu svoje butine. "Izdao si Izvanaša za moje dobro? Ja od tebe nikad ne bih zatražila da to učiniš."

Hadale se okrete pilotkinji. "Tih pet još imamo?"

Pilotkinja klimnu glavom. "Ali kroz ovakav vetar ne možemo osobito dobro napredovati sa samo pet, majorice."

Zumbula upita: "Pa, zar ne letimo ka jugu u svakom slučaju? Zar nas vetar ne nosi ka jugu - dakle, ka Trivigaunteu? Neko reče nešto tako."

"Da, nosi nas ka jugu", reče joj Hadale gorko, "ali ne ka Trivigaunteu. Leteli smo približno jedan sat na istok pre nego što je prvi od motora otkazao."

"Skretanje ka pravcu sever-severozapad, majorice", prijavi pilotkinja.

Tik, koji se oslobodio iz Zumbulinih ruku, sada se uzdiže na zadnje noge i potapka majoricu Hadale po kolenu. "Sviiii liii veeee ruuu. Sveee dooo boooo."

"To ti on kaže da treba da veruješ mom mužu, jer će onda sve biti dobro", prevede Zumbula. "On je, dakako, u pravu, a koliko se ja razumem u te stvari, ovo što moj muž priča da je izdao nekog boga - na to ne obraćaj mnogo pažnje. On, on... uh, kako to da objasnim! On većito pripisuje sebi neke bezvezne krivice. Izvinjava se što me je stegao prejako, a ja baš tad priželjkujem da me stegne još jače. Razumeš?"

"Taj tvoj katahrest je govornik za našu boginju, pa ja, navodno, treba da mu verujem, je li?"

"Nisam to rekla." Zumbula sede. "Ali bih verovatno rekla, da sam smatrala da ćeš ti takvu tvrdnju prihvatiti. Moguće je i ovo: da nam nikakva boginja ništa ne saopštava, ali da je Tik, svejedno, u pravu."

"Taaa koooo", potvrdi Tik.

Svila se osmehnu. "Pretpostavljam da generalica Saba više ne upravlja ovim brodom. Gde je ona?"

"Na svom ležaju, a tri vojnkinje stražare nad njom. Neću pitati kako si je naveo da poludi. Sigurna sam da mi ne bi rekao."

"Nisam ja to učinio." Svila se nagnu nad instrument-tablu, koja je imala oblik polumeseca, da bolje osmotri pustinju ispod lađe. "Samo sam sredio da bude posednuta. Videla si istu stvar i za večerom kod nas. Sada ti komanduješ? Niko nije iznad tebe?"

"Samo ministarka rata. Kroz koji trenutak moraću joj podneti izveštaj o ovoj situaciji."

"Ne ka-že", posavetova Oreb.

"Kad kažeš 'o ovoj situaciji', time misliš na..."

"Na kvar tri motora. Još pre toga sam joj prijavila da je Saba skrenula ka istoku; to sam morala. Nadala sam se da ćeš ti dozvoliti popravku mašina pre nego što prijavim i to. Hoćeš li?"

"To ne mogu." Svila sede do Zumbule. "A ne bih i da mogu. Našli bismo se na samom početku: Njorkini ljudi bi pokušavali da osvoje lađu, izginuli bi svi. Mislim, svi mi. Kad sam rekao da sam izdao Izvanaša, stvarno sam imao takav osećaj..."

"Vetar je sada pravo sa zapada, majorice", saopšti pilotkinja.

"Kurs?"

"Jugoistok, majorice. Mogli bismo se spustiti malo niže."

"Učini to." Hadale razmisli. "Sto pedeset lakata." Ona se opet okrete Svili. "Plašio si se da ćemo se srušiti. To se i može desiti. Opasno je leteti ovako nisko pri vremenu ovako vetrovitom. Ako nas dohvati neka silazna vazдушna struja, gotovi smo. Ali na manjoj visini vetar neće biti ovako jak."

Zumbula užasnuto, šumno udahnu, a Svila reče: "Osećam da se spuštamo. Jednom sam se vozio u pokretnoj sobi koja se spuštala ovako."

"Ti bi hteo da letimo na istok. Naterao si generalicu Sabu da nam to naredi."

On opet klimnu glavom i osmehnu se. "U Glavni procesor. Njorka je rešio da sprovede Pesov plan, a to isto želi i Izvanaš, i zato sam imao osećaj da izdajem Izvanaša kad sam uradio ono što sam

uradio vašim motorima. Ali kad bih dopustio da Njorka izvede svoj pokušaj, tek time ništa ne bi bilo postignuto; a ja nisam umeo smisliti nikakav drugi način da ga sprečim."

"I zato sada, kad nemamo dovoljno motorne snage da se izborimo sa ovim vetrom, ti upotrebljavaš svoju magiju da bi to nekako rešio."

Svila zavrte glavom. "Ni to ne mogu. Ja sad mogu samo jedno: da se molim. A molitva nije nikakva magija, molitva je, naprosto, moljakanje. Molio sam se već neko vreme, možda su me bogovi i čuli."

On duboko udahnu. "Ti, majorice, želiš da ti svi motori opet prorade. Da sačuvaš ovu vazдушnu lađu i da me izručiš svojim starešinama u Trivigaunteu; svakako ti je jasno, kao i meni, da niko od ovih preostalih zarobljenika nije mnogo važan."

Hadale polako klimnu glavom.

"Mi možemo sve to postići, ako samo pristaneš na saradnju. Odvedi nas u Glavni procesor, kao što Pes zapoveda, a Izvanaš želi. Njorka i njegova družina onda će odleteti iz ovog svita, čime će izvršenje Pesovog plana biti započeto. Zumbula i ja ćemo se vratiti..."

"Čuti!" reče Hadale i nagnu glavu, osluškujući.

Pilotkinja reče: "Stao je i broj sedam, gospođo." Odsustvo ma i najmanjeg traga osećanja u njenom glasu najbolje je pokazalo kako se, zapravo, osećala.

"Diži nas što pre. Do nadomak oblaka."

Zumbula upita Svilu: "Pa, zar neće vetar tamo biti još jači?"

Hadale ustade i poče osmatrati pustinju ispod lađe. "Biće mnogo jači, ali ćemo mi uskoro sleteti i pokušati da popravimo mašine. Ako to ne uspe, barem nećemo biti odneti još dalje od Trivigauntea. Treba nam velika ravna površina za sletanje, i to, ako je moguće, nadomak neke oaze."

"Ne do-le", posavetova Oreb oštro; a Zumbula poče: "Kad bi poletela u Glavni procesor, kao što Svila..."

Hadale se naglo okrete ka njoj. "On ne može da popravi motore. To je sam priznao."

Ustao je i Svila. Tiho, maltene šapatom, on reče: "Moraš imati

vere, majorice."

"Dobro, imam vere. Sfikso od mačeva, pomozmi nam! Ali sad mi treba mesto za sletanje."

"Rekao sam da ne mogu popraviti tvoje motore. Rekao sam tako zato što je to istina. Ali trebalo je da dodam - i, evo, sad dodajem - da bi se možda mogao naći neki način da oni ipak budu opravljeni, kad bismo mi slušali volju božiju umesto da joj prkosimo..."

"Majorice!" reče pilotkinja, pokazujući prstom.

"Vidim ih. Možeš li nas navući tamo?"

"Mislím da mogu, majorice. Pokušaću."

Svila se nagnu napred, poče žmirkati. Zumbula reče: "Nešto kao mravi, ali mnogo liga daleko."

"To je karavan", reče Hadale Svili. "Mogao bi biti naš. Ali i ako nije, imaće hranu i vodu. Nekoliko nas može odjahati do grada da dovede spasilački pohod."

"Nadam se, samo, da su prijateljski raspoloženi", progundá Zumbula.

Hadale protrlja ruke. Izgledala je, sada, deset godina mlađa. "Biće prijateljski raspoloženi, uskoro. Ja ovde imam dva voda pterovojnikinja."

15. DO GLAVNOG PROCESORA!

"Svila ka-že." Sletevši na zglavak Njorkine ispružene ruke, Oreb oštro zazvižda, u želji da naglasi koliko je važna poruka koju donosi. "Ka-ži Njor-ka!"

"Dobro, 'ajde kaži."

Matar ćušnu Njorku u rebra, pomoću cevi puške debeljače. "Poručnica kaže da se prestaneš nagingjati kroz prozor. Da ne bi možda iskočio napolje."

Njorka povuče glavu i ruke unutra. "Ne bih ja. Mada bi mog'o. Sad kad nam je ova topovska paluba - je l' se tako zove?"

Klimnuše glavom i Matar i Šenila.

"Tako prokleta blizu tla, možda osam lakata. Ono dole je pesak; znači, ne bi bilo problema."

Matar je proučavala Oreba. "Odakle ti ta ptičurina? Mislila sam da je kod Kaldea."

"Male i-du", prijavi Oreb promuklo. "Ka-ži! Njorka!"

"Pa, sleteo dole do mene", objasni Njorka. "On i ja smo družina stara." On kažiprstom blago pogladi Oreba.

Šenila reče pterovojnikinji Matar: "Bili smo mi zajedno u tunelima ispod našeg grada. Bilo je prilično nezgodno."

"Bilo je vaistinu, kćeri moja", reče patera Inkus, pridruživši se grupi. "Ali pošto sam i ja bio tamo i primio božansku milost Sciole Talasne, pokroviteljke naše..."

Poručnica, koja je sedela na jednoj stolici u prednjem delu gondole, doviknu: "O čemu to mrndate vi tamo toliko?"

"O tunelima govorimo, gospođo", reče Matar, vitka mlada žena dva prsta niža od većine ostalih.

"U tunelima sam", reče Inkus, "naučio da punim igličar i iz njega da pucam." On ode do poručnice; njegovo buc masto lice bilo je prekriveno osmesima. "A to je dostignuće kojim se malo koji augur može pohvaliti. Imao sam učitelja izvrsnog, mog vernog prijatelja, kaplara Hamerstona."

"Male i-du", ponovi Oreb. "Kami. Le. Uz-mu."

"Matar!" naredi poručnica. "Dolazi ovamo." Matar žurno pođe ka

njoj.

Mejtera Mermer uhvati Njorku za rukav. "Ima još nešto", šapnu ona. "Vratilo se ono malo mačkasto biće koje je paterina žena imala."

Njorka rasejano klimnu glavom. "Takođe sa porukom od patera, kladim se."

"Nešto o vili i kami, ili kaminu", reče Mejtera Mermer, "i o, s oproštenjem, kari van."

"To je", uzvratila Njorka vrlo tiho, "o Svili, a pominje sigurno kamile i karavan. Vid'o sam ja taj karavan i vid'o sam pteričke kako odleću da ga zarobe. Sad mora sredim onu ribu s puškom tamo, ali i njenu šeficu, pre nego što to uradi ovaj kikirjavski popa koji bi posle prič'o da je sva zasluga njegova."

Ravni prasak igličara dolete iz prednjeg dela gondole, a odmah i ženski krik.

Svila je već neko vreme proveo gledajući kako dve Trivigauntkinje, daleko od lađe, zabadaju kolac u pesak, na raznim mestima, pa ga izvlače, u pokušaju da nađu mesto gde ispod peska postoji zemljište dovoljno čvrsto da se lađa može pomoću takvih kolčeva 'usidriti'. Zakucavale su kolac u pesak teškim maljem, ali taj zvuk je do pilotske kabine broda dopirao kao vrlo slab. Svila se okreće pilotkinji. "Da li bismo mogli uzleteti, a da prethodno ne odvežemo te konopce?"

"Sidrene?" Pilotkinja odmahnu glavom: ne.

"Šteta. Takva sposobnost mogla bi spasti mnoge živote." On opet sede pored Zumbule i dohvati je za ruku. Osluškiavao je turobno hujanje zimskog vetra koji je, u daljini, uzdizao vrtloge peska.

"Trebalo bi da zakucamo još desetak takvih", reče pilotkinja, "a i hoćemo, i to uskoro. Kod kuće se usidrujemo sa dvadeset četiri konopca."

"Pet ste već ukucali." Taj broj je sugerisao Zumbulinih pet prstiju; Svila ih podiže do svojih usana i poče ih pojedinačno ljubiti, prste i glupi, jeftini prsten koji su jedini uspeli nabaviti. Sedište ispod njega, obloženo mekanom kožom, naglo se uzdiže, bio je to silovit potisak kao kad Krvova letelica poleće sa travnjaka i hvata visinu. "Jeste

osetili to?" upita pilotkinja.

Zumbula pokaza prstom napolje. "Tamo je nešto sevnulo." Ona širom otvori prozor koji su maločas otvorili samo malo, tek koliko da se Tik provuče.

"Nemoj to raditi", reče pilotkinja. "Hladnog vazduha ovde imamo već više nego dovoljno."

Svila prinese prst usnama. Jedva čujni pucnji provlačili su se, u nejednakim razmacima, kroz zvuke nabijanja kolčeva u zemlju. "Pucaju", reče on pilotkinji. "U borbama u našem gradu naučio sam da prepoznajem taj zvuk."

Onda se gondola prope ispod njih još jednom, ali sa mnogo više siline, brže nego što se ona pokretna soba ikada pokrenula, žešće, čak, nego Usikova naoružana letelica u borbi; lađa se zanjihla i ponese ih u visine.

Grunu puška debeljača, ne kod napadnutog karavana nego mnogo bliže, zvukom koji polete kroz mučenička škriputanja i stenjanja gondole. Teturajući se, pilotkinja poteže pištolj igličar. Zumbula joj jednim udarcem izbi pištolj iz ruke, a sledećeg trena zabi joj palce u oči i najzad je počeo ritati silovito u kolena. Padoše obe.

"Šta to radiš?" upita Njorka.

"Izbacujem balast." Svila pokaza prstom. "Ako pogledaš tamo, videćeš da nešto kao dim pada iz naše zadnje gondole."

Njorka prođe glavom i ramenima kroz prozorski okvir koji je, zbog puščanih pogodaka, ostao bez stakla. "Aha."

"To je pustinjski pesak", objasni Zumbula. "Ženske su uzele lopate i počele ubacivati nove količine peska u brod, čim smo sleteli; pilotkinja nam je to rekla. Ovu lađu moguće je pomoću motora i podizati i spuštati. Snagom motora smo sleteli. Ali ako hoćeš da letiš na velikoj visini vrlo dugo, najlakši način je da izbaciš pesak, kao što Kalde sada radi."

Šenila reče: "Sada je pod otprilike vodoravan."

Svila klimnu glavom i pokaza, vrhom prsta, jedan mehurić u vodoravnoj staklenoj cevčici na instrument-tabli.

Njorka sede na sedište najbliže Svili. "Mogu ja, ako hoćeš, naći nekog drugog da radi to. Čak može i ona pilotkinja. Neko naš bi

sedeo ovde i pazio na nju."

"Ona je slepa", reče mu Svila. Pomače jednu polugu na tabli u suprotan položaj. "Zumbula ju je oslepila. Video sam to."

"Samo je veoma bole oči, patera. Videće ona odlično."

Zumbula sede levo od Svile. "Nego, ti voliš ovo, a?"

"Volim - mada mi je i zazorno. Plašim se da nešto ne pogrešim, pa da svi izginemo. Ali pilotkinja bi mogla, kao i ma koja druga Trivička, namerno napraviti takvu grešku, što ja sigurno neću. Ali..."
Zaćuta.

"Čak i kad bismo imali pilota od poverenja, ti bi hteo da ipak lično pilotiraš."

On pročisti grlo. "Imamo pilota u koga možemo imati poverenja. Taj sam! Doduše, nemam neko veliko iskustvo, ali valjda su postojali neki dani kad ni ta žena nije imala iskustvo."

Šenila sede pokraj Zumbule. "Šta, iznabadala si je u ćorone?"

Zumbula klimnu glavom. "Htela da nas pobije, je'ote."

"Ne pu-ca", graknu Oreb koji je tog trenutka doplovio u pilotsku kabinu.

"Da, i ja sam rekla sebi da ne treba da puca", reče Zumbula Orebu. "A posle je ipak bilo pucnjave ovde, kad su Njorkini momci napali one ribe koje su stražarile nad generalicom."

"Da, da", reče Šenila, "ali ja vidim da pateri ipak smeta to, taj način na koji si je sredila."

Svila pogleda Šenilu. "Zar sam tako providan?"

"Jesi." Ona se široko osmehnu. "Slušaj, patera. Misliš da smo mi, Orhidejine 'cupi', uvek bile fine i učtive? Uvek na 'hvala, molim' i ta cinculiranja? 'Izvini, Zvončice, ali ta haljina na tebi liči veoma, veoma na jednu moju'?"

"Pa, ne znam", priznade Svila. "Nadao bih se da ste takve bile." Oreb ga, stojeći na njegovom ramenu, pogleda upitno.

"Za mene misliš da sam neka grubijanka zato što sam ovako velika; a za Trivičke misliš to isto zato što ne nose nikakvu šminku i što su do maločas imale igličare i debeljače. Ja u Orhidejinoj kući nisam morala, zaista, nešto mnogo da se bijem zato što sam bila najduža riba tamo. Znaš kako ova tvoja Zumbica uspeva da izgleda veća od mene?"

"Mislim da znam."

"Da nema te potpetice koje uvek ima, ne bi mi bila do ramena. Da je lepa, lepa je, kao što ti uvek pominješ. Sve vreme svog boravka tamo, bila je najlepša cupi u celoj Orhidejinoj kući. To ti može i sama Orhi kazati. Znaš ko je tamo sad ostao i zauzeo Zumbulino mesto? Maka je sad tamo najlepša, ali Maka je prema Zumbuli kao lažna kartica prema pravoj. Znaš o tome? Kad je kartica krivotvorena, izdaleka stvarno kao laćana, al kad pogledaš izbliza, zlato nije zlatno nego je više bronzano, a pod prstima je kartica kao masna. A pogledaj samo Zumbulu, te oči, taj nos. Taj vrh donje vilice. Samo gledaj! Kad sam je upoznala, prve dve nedelje bilo je dovoljno da vidim taj njen vrh donje vilice, pa da se osetim ko žaba na drumu." U Šenilin glas uđe ona dubina i blaga promuklost koja se kod žena pojavi kad počnu govoriti o stvarima koje su za njih istinski važne. "Maka je zgodna, patera, ali Zu je pravo zlato."

"Znam."

"Iz tog razloga su je praktično sve mrzele." Šenila se nakašlja. "Umalo da je zamrzim i ja. Drugog, trećeg dana našeg poznanstva..."

"Drugog", ubaci Zumbula.

"Drugog, došla je u veliki salon sa modricama ispod oba oka. Orhideja zamalo da pobaci kad ju je videla. A znaš šta je bilo?"

Svila odrečno mahnu glavom; Zumbula reče: "Šen, to će biti dovoljno priče", a on okrete sedište i suoči se sa Šenilom. "Zamolio bih te da mi ispričaš to. Obećavam da neću ništa zameriti Zumbuli, ma šta da je bilo."

"Ne pri-ča", zakrešta Oreb.

"Pa, mislila sam da ti kažem, al Zu je protiv i verovatno je u pravu. Ali, da znaš, učila je brzo. A i morala je, inače bi mrtva bila. Nekoliko dana kasnije gledam ja, jedna riba gurne našu Zumbulu, a Zumbula nju saplete, obori, pa je raspizdi stolicom odozgo. To su videle i mnoge druge cupi, pa su je posle ostavljale na miru. Hoćeš nešto da pitaš?"

"Ne", reče Svila.

"Učinilo mi se da si hteo pitati da li smo se ikada potukle Zumbula i ja."

Zumbula odmahnu glavom.

"Moglo je i to da bude, da sam ja mogla oblačiti njene stvari, ili ona moje. Neću da lažem: nismo bile bliske, nimalo. Kao prvo, ona nije tamo provela dovoljno dugo. Drugo, nije mi se mnogo sviđala, ali, opet, ponešto kod nje jeste mi se sviđalo. To sam ti rekla jednom prilikom."

Njorka reče: "Kad smo sedeli u onome po čemu raste grožđe, u tvom mantejonu, patera. Ja bio tamo."

Svila klimnu glavom. "Da, sećam se. Mogao bih ti prepričati sve što si tada govorila, Šenila, maltene od reči do reči - ne zato što imam neko strašno pamćenje, nego zato što mi je Zumbula toliko važna."

Okrete se ka instrumentima da ih osmotri i da pogleda nebo po kome su bili razmrljani oblaci. Onda opet okrete glavu ka Njorki. "Da li bi mi učinio uslugu i doveo Shiatana?"

"Naravno." Njorka ustade. "Al mora da govorim s tobom o tim motorima, znaš? Mora mi kažeš šta si im uradio, i da l' ćemo ih još nekoliko izgubiti."

"Idem ja po Shiatana", reče Zumbula i ode iz pilotske kabine pre nego što ju je Svila mogao zaustaviti.

Šenila se nagnu bliže Svili. "Ona misli da bi trebalo da se ponosiš njome. To mislim i ja."

On klimnu glavom.

"Ali ti se ne ponosiš, a nju to boli. Kad si je prvi put sreo, imala je azof, i ti si morao da iskačeš kroz prozor da bi se spasao. Zar nije tako? Pričala je meni Moli."

"Bilo je jezivo", priznade Svila. Iako se nije oznojio, on obrisa lice krajičkom mantije. "Azof je zasekao u kameni okvir prozora. Mislim da to nikada neću zaboraviti."

Njorka reče: "Jesi li i posle toga mislio, patera, da je to samo neka mlada seljančica i ništa više?"

"Ne. Nisam. Znao sam tačno šta je."

Onda je ćutao sve do dolaska Shiatana koji uđe u pilotsku kabinu, nakloni se i reče: "Želiš sa mnom Kalde Svilo razgovarati?"

"Da. Jesi li ikada upravljao nekom ovakvom vazdušnom lađom?"

"Nikad. Leteo sa krilima sam onoliko puta, ali mi, posada,

nemamo ništa ovako. Postoji lađa 'Svitak', sama, ali njome pilot Glavni procesor. Ne mi to."

"Razumem. Pa ipak, znaš mnogo o uzlaznim i silaznim vazдушnim strujama, i olujama; više nego što ću ja ikada znati. Ja, evo, pilotiram ovom lađom još od trenutka kad nas je jedan udar vazduha - poslat u našu korist, voljom Molpinom ili, kao što sam ja skloniji da verujem, Izvanaševom - vratio u nebo. Sada bih da malo prepustim kontrolu nekom drugom. Hoćeš li zauzeti moje mesto? Bio bih ti izuzetno zahvalan."

Letač žustro zaklima glavom. "Oh, da, da! Hvala ti Kalde Svila. Hvala mnogo veoma!"

"Pa, sedi ovde." Svila ustade i napusti pilotsko mesto, na koje Shiatan kliznu glatko. "Ne postoje nikakve uzde, a ni volan kao u letelici, niti krma, nema se šta okretati, upravlja se pomoću motora. Shvatio si?"

Shiatan klimnu glavom. Njorka pročisti grlo.

"Duva zapadni vetar koji nas nosi ka Glavnom procesoru. Mogli bismo leteti i brže, ali možda je pametnije da čuvamo gorivo. Ovi brojčanici pokazuju brzine svakog od osam motora ponaosob; primetićeš da četiri ne rade."

Zatim Svila, najbrže što je mogao, opisa Shiatanu svoja saznanja, dosad prikupljena, o svrsi pojedinih poluga i obrtne dugmadi na instrument-tabli; zaključivši da je ovaj shvatio, odmah se okrete Njorki. "Pitao si šta sam uradio mašinama. Vrlo malo. Popeo sam se u onaj deo lađe koji je obložen platnom. U telo lađe."

"Dabome", reče Njorka. "Znam ja da si to morao."

"Glavninu tog prostora - koji je ogroman - zapremaju redovi ogromnih balona. Postoje drvene grede i bambusove staze za hodanje."

"Bio ja na nekima od njih."

"Naravno. Morao si, u borbi. Htedoh reći da postoje i rezervoari i savitljive cevi. A ja sam našao jedne mengele, one jednostavne, pomoću kojih bi neki stolar mogao pritegnuti komad drveta za obradu."

Svila zastade da pogleda pticana na svom ramenu. "Tada mi se Oreb pridružio; upravo kad sam dohvatio mengele. Namestio sam ih

na jedno crevo i pritegao najčvršće što sam mogao. Proticanje nije sasvim prestalo, ali je svakako bitno smanjeno. Ne bi trebalo da vam bude teško da nađete to mesto, jer sad znate šta da tražite."

Njorka se protrlja po donjoj vilici. "Ne b' se baš reklo."

"Čisto da umirim savest, trebalo bi da ti kažem da sam lagao majoricu Hadale - ili sam se, bar, primakao laganju najbliže što sam mogao. Pitala je mogu li ja 'popraviti mašine'. Rekao sam da to ne mogu; uveren sam da su moje reči bile istinite. Popravlja se ono što se pokvarilo, a ove naše mašine koje ne rade nisu se, koliko ja znam, pokvarile. A ako jesu, ja zaista pojma nemam kako bi ih trebalo popravljati. Znači, istinito sam joj rekao da popravka tih mašina nije u mojoj moći. Nije bila laž, mada sam uistinu nameravao da usmerim tu osobu na pogrešnu stranu. A da sam rekao da mogu pokrenuti motore, ona bi, pretpostavljam, naredila da me biju sve dok ne pristanem da to uradim."

Ne okrenuvši se ka njima, Shiatan energično zaklima glavom.

"Pitaću pateru Inkusa da me ispovedi, danas. Ako nemate ništa protiv, sada bih da idem... Veoma mi je potrebno da neko vreme budem sam."

Dok je odlazio iz pilotske kabine, Njorka reče njegovim leđima: "Navedi ga da ti kaže kako je začarao onu pušku debeljaču."

Slabašna vrata od platna razapetog preko bambusovog rama bila su jedino što je delilo pilotsku kabinu od uzanog hodnika sa mnogo drugih 'vrata' zatvorenih samo zelenim zavesama. Čuvši poznat glas, Svila odgurnu jednu od tih zavesa, na desnoj strani.

Malena kabina bila je prenatrpana, iako je sadržala samo jedan ležaj, jedan stočić i stoličicu; na stoličici je sedela Kopriva koja je držala u ruci pištolj igličar. Sa ležaja se generalica Saba smeškala na način koji je Svili bio bolan.

"Jad-na ma-la", promrnda Oreb.

Svila iscrta u vazduhu znak sabiranja. "Blagoslovena budi, generalice Sabo, u sveto ime Pesa, oca bogova, i Ehidne Graciozne, družbenice njegove, i njihovih sinova i kćeri jednako, i Izvanaša Svevidećeg, i u ime svih ostalih bogova, danas i do veka. Tako kažem ja, Svila, u ime njihovog najmlađeg deteta, Sfikse Čelične,

boginje izdržljivosti i hrabrosti, Sfikse Sabljaste, slavne i dobre pokroviteljke generalice Sabe i Sabinog rodnog grada."

"Ljubazno od tebe, Kalde. A ja mislila da ćeš doći da likuješ nad mojim porazom."

Kopriva zatrese glavom. "Ne znaš ti njega."

"Došao sam - ili sam, bar, izišao iz pilotske kabine - da bih pobjegao od mojih prijatelja", reče Svila Sabi. "Ali tek što sam zakoračio u ovaj hodničak, čuo sam tvoj glas, pa i zavirio ovde. 'Kad nam planove ne pokvari niko od bogova, i niko od naših drugara, pokvarimo ih sami.' Kad sam bio dečak, pročitao sam tu izreku, a kasnije sam se i uverio da je veoma istinita."

Kopriva reče: "Ona mi je pričala o Trivigaunteu, Kalde. Ne verujem da bih volela tamo živeti, ali rado bih videla taj grad."

"Mi najviše volimo kule", reče Saba sa osmehom. "Obično kažemo da je to zato što smo tako vešti u zidanju kula, ali možda smo vešti zato što ih podižemo tako često. Kule, i visoke bele zgrade; a ulice su nam široke i čiste. Vaš grad izgleda..." Ona zastade, tražeći izražajnu reč. "Zguren uz zemlju, kao kamp. Prignut dole, i prljav. Znam da ga volite, ali nama izgleda tako."

Svila klimnu glavom. "Razumem. Ja mislim da su naše kuće iznutra čiste, najčešće; ali ulice su nam stvarno grozno prljave, kao što ti kažeš. Pokušavao sam da preduzmem nešto u vezi s tim, i u vezi sa mnogim drugim stvarima, kad su me uhapsili."

"Nisam te ja uhapsila", reče mu Saba. "Niti sam to naredila."

"Niti sam ja ikad pomislio da si ti."

"Ali, činjenica je da si razgovarao sa neprijateljem, a nisi obavestio nas. Da je samo..." Sabu izdade glas.

Oreb graknu u znak da saoseća s njom.

"Svi mi imamo svoje tuge." Svila pusti da zelena zavesa padne iza njega. "Neću tražiti da blažiš moje, ali ću možda moći da ublažim tvoje. Pokušaću. Šta si htela reći?"

"Nameravala sam samo da kažem da ću govoriti povoljno o tebi, kad se vratim kući. Jer mi ćemo tebe uhvatiti opet, prilikom ponovnog zauzimanja ove lađe. Ako Sijuf još nije preuzela vlast u vašem gradu, uskoro će." Saba se nasmeja tiho, ali ironično. "Ali sam se prisetila kako ja stojim. To sam, malo, bila zaboravila, u

razgovoru sa ovom devojkom. Ja sam ta generalica koja je poludela i okrenula brod ka istoku umesto da ga povede kući. To je Hadale javila onima u Palati: da sam poludela. Na taj način me je zaštitila od optužbe da sam izdajica."

"Nisi ti poludela", reče joj Svila. "Bila si, na moj zahtev, posednuta od strane Gljive. Na isti način bila si posednuta i za vreme večere kod mene. O tome su ti sigurno pričale tvoje kolegice - naročito majorica Hadale, koja ti je podređena."

"A ja nisam želela slušati. Je li i Hadale vaša zarobljenica?"

"Nije. Ona je, sa većinom vaših pterovojnikinja, odletela da zarobi jedan karavan. To je omogućilo Njorki, Gibu i ostalima da otmu lađu od preostalih 'pterićkinja'."

Kopriva mahnu igličarem uvis. "Borili smo se i mi, Rog i ja. Ranije smo ratovali protiv zelambaća, za generalicu Nanu. Mnogi drugi Njorkini ljudi nikada pre nisu bili u borbi. Gotovo nijedna od žena." Ona dodade, govoreći Sabi: "Vaše pteričke bile su dobre, ali naši zelembaći su bolji, nikada ne paniče."

"Siguran sam da ste se časno pokazali", reče joj Svila. "Za razliku, nažalost, od mene. Zumbula je izbila igličar iz ruke pilotkinji i savladala je. Ja sam posle samo dohvatio i držao taj igličar, i osećao se kao potpuna budala. Nisam mogao pucati, jer sam se plašio da ne pogodim Zumbulu, ali, sa igličarem u ruci, nisam umeo da preduzmem ništa drugo, ništa što nije pucanje. Onda je neko počeo da puca otprilike odavde. Debeli meci proletali su kroz pilotsku kabinu, i samo naklonost nekog boga zaštitila je nas troje od pogibije."

Svila zastade, razmišljajući. "Jesam li ti zahvalio, generalice, na tvojoj nesumnjivo ispoljenoj dobroj volji? Trebalo je; zahvaljujem ti. Postaraću se, naravno, da te niko ne zlostavlja."

Saba slegnu ramenima. "Onaj muški, Njorka, rekao je da mogu da ostanem ovde, što je bilo lepo od njega. One što umalo da vas pobiju, to su bile vojnkinje koje su me držale pod nadzorom, kao zatvorenicu. Ova devojka mi se više sviđa."

Ona začuta. Svila uhvati sebe kako osluškuje zvuk motora.

"Moje pterovojnikinje, Kalde, ratovale su rame uz rame sa vojskom generalice Nane u vreme kad smo mi bile jedine

Trivigauntkinje u Vironu. Takođe smo ratovale rame uz rame sa Gardom da izbavimo tebe iz one kuće izvan grada. Ako bih rekla da sam već u poletanju iz Virona imala plan da o tebi govorim povoljno onima u Trivigaunteu, da li bi mi poverovao?"

"Naravno."

"Nisam ga imala, ali trebalo je da imam. Zapravo sam samo gledala kako da sklonim svoje dupe, kao da je to važno."

"Molim te da ne mučiš sebe, generalice." Svila opet odgurnu u stranu zavesu koja je u toj majušnoj kabini služila umesto vrata. "U drugoj gondoli, blizu zadnjeg dela, bio je jedan poklopac kroz koji se moglo izići na krov. Ima li nečeg takvog u ovoj?"

"Svakako. Pokazaću ti gde je, ako ona nema ništa protiv."

"To neće biti potrebno", reče Svila, zakorači unazad i pusti zavesu da padne.

Lestvice od konopca, smotane u kotur i privezane za plafon, označavale su mesto gde se poklopac nalazio. Bilo je dovoljno povući jedan kanap, pa da se kotur razmota i opusti do poda. Poklopac je bio lagan, drven, pridržan samo jednim prostim mehanizmom sa pokretnim klinom, takođe od drveta. Svila izvuče klin, odbaci poklopac uvis, tako da se on prevali na drugu stranu, i pope se na otvorenu, praznu palubu.

Oreb kliknu zadovoljno i otisnu se sa njegovog ramena u prostor. Prelete, veoma brzo, celu dužinu gondole, a onda odjuri ispred vazdušne lađe. Kratkovidi Svila više nije mogao videti njegove uzlete, zaokrete i lupinge u prostorima neba.

Svila, kudikamo obazrivije, pođe za Orebom, napred, i uskoro se nađe na polukružnom pramcu gondole. Stade tako da su otrcani, izgrebani vrhovi njegovih starih cipela (čak ni do sad nije našao vremena da sebi obezbedi nov par cipela) virili iznad bolno ogromnog bezdana. On spusti pogled na te cipele i vide ih kako ih nikada pre toga nije video. Vide svaku pukotinu u štavljenoj koži kao zasebnu stavku, novu i čudnovatu; takođe, svaku izbočinu na mestima gde se cipela saobrazila oblicima njegovog stopala. Pokraj njegove leve cipele bila je, u palubi, rupa obložena bronzom; najverovatnije, ležište za motku zastave koja bi odatle trebalo da se vijori na vojnim paradama i svečanostima u Trivigaunteu.

Još je verovatnije da su slična ležišta ugrađena duž cele ivice palube. Tu bi bile ugrane lakše motke, a između njih razapeta ograda od konopca, da ne popadaju zvaničnici kad stoje na istom ovom mestu gde on sad. Žene u krasnim paradnim uniformama, okićene medaljama, stoje ovde i mašu narodnim masama koje se tiskaju dole. Moguće je, čak, da je lično Rani stajala upravo na ovom mestu gde je sad on.

Priseti se kako je svojevremeno predložio da se signalnim zastavama sa ove palube javi o dolasku Sijufine horde u Viron. Signalisti (ili, verovatnije, signalistkinje) koji bi se time bavili morali bi odavde gledati teleskopima, a njihove zastave bile bi okačene duž jednog od ogromnih konopaca o kojima visi gondola. Ispod njih...

Neki majušni pokret gondole, reakcija na neku malu promenu vetra, izbacila ga, umalo, iz ravnoteže; malo je nedostajalo da zakorači desnom nogom napred, u prazno, u pokušaju da nađe oslonac. U tom slučaju bi pao, i bar se oslobodio ovih upornih bolova u zglavku stopala.

Možda i ne bi bilo tako loše. Pasti. Ako se ne bojiš smrti, to je vrhunski zanimljivo iskustvo; pasti sa tolike visine, znatno iznad najviših planina, i imati, dok padaš, dovoljno vremena za posmatranje, molitvu i razmišljanje. Imao bi, svakako.

Na kraju bi njegovo telo tresnulo o zemlju, verovatno u nekom nenaseljenom predelu. Njegov duh vratio bi se na Zlatnu stazu, gde se svojevremeno susretao sa svojim očevima i majkama; njegove kosti ne bi nikad bile pronađene, ili, možda, tek kad Koprivina deca budu odrasli ljudi. Živi bi smatrali da nije umro nego da je nestao; izvor začudnosti, a ne tuge. Svi ljudi umiru; sa stanovišta Izvanaša, svi umiru začas. Ali malo je onih koji poginu tako odlično.

Okrete pogled gore, da osmotri Zlatnu stazu, opruženu pravo ispred tupog nosa lađe. Opet oseti kako gubi - samo malčice - ravnotežu. Ako njegovi roditelji čekaju gore na njega, njih oči života videti ne mogu.

Jedan otac bio je ujedno i Šenili otac. On, Svila, koji nikad nije imao nikakvu porodicu osim svoje majke, sada ima sestru. Mada ni Šenila, ni Zumbula, niti ijedna druga žena ne mogu zauzeti mesto njegove majke; to nijedna me može.

Priseti se onog brijača bez ikakvih oznaka. Mnogo puta se čudio i pitao nad njim. Protrlja strnjiku na donjoj vilici i obrazima. Više od jedan dan nije se brijao; sad, nesumnjivo, svi vide njegovu bradu. Bolje bi bilo, međutim, znati kome je brijač pripadao.

Opet pogleda dole, u svoje cipele. Ispod tih cipela Shiatan sedi za kontrolama i kormilari jednom strukturom stotinu puta većom od Velikog mantejona; dodir prsta, i lađa skrene. Na ovoj lađi ne postoji Sveti prozor - ugradnja takvog nečeg bila bi praktično nemoguća - ali staklo za komunikaciju postoji, tu negde. Sviline misli odlutaše u dokona razmatranja gde bi moglo biti. Ne u pilotskoj kabini; tu svakako ne. Niti u onoj Sabinoj ćeliji. Ali maltene je sigurno da mora biti negde u ovoj gondoli, u kojoj oficirke sadašnje trivigauntske Rani jedu i spavaju i iz koje upravljaju njenom vazdušnom lađom. Možda u navigacijskoj sobi; on se na ovu palubu popeo prošavši kroz tu sobu, ali ne videći je uopšte, zanet u druge misli.

Toliko zanet da nije ništa učinio za ublažavanje Sabine potištenosti. Isuviše okrenut samom sebi i svojim problemima; egocentričan. Možda su Saba i njene 'pterkinje' sada brojčano slabije, ali...

Šake na njegovim ramenima. "Nemoj skočiti, Kalde!"

On načini jedan obazriv korak unazad. "Pa, nisam ni nameravao", reče, i odmah se zapita da li je to laž.

Okrete se. Rogovo prebledelo lice jasno je pokazivalo šta je Rog pomislio. "Izvinjavam se što sam te uplašio", reče mu Svila. "Nisam znao da si tu."

"Samo se ti udalji od ivice, molim te, Kalde. Učini to - za mene?"

Čisto da bi umirio Roga, Svila načini još jedan korak od ivice. "Nisi mogao biti ovde kad sam ja dolazio; primetio bih te. A nisi bio ni na krovu naše ranije gondole, jer ja sam gledao i tamo. Kopriva ti je ispričala da sam se raspitivao za poklopac, naravno."

"Ja bih zamolio, još malo dalje, Kalde."

"Ne. Ovo je glupo; ali, čisto da bih tebe umirio, sešću." I Svila sede, prekrsti noge i pokri ih mantijom. "Vidiš? Ni slučajno ne mogu pasti odavde, a nećeš ni ti, ako sedneš. Potrebno mi je da razgovaram s nekim."

Rog sede. Lepo se videlo da mu je laknulo.

"Kad sam bio u pilotskoj kabini, osetio sam potrebu da odem negde i molim se. Tako sam, bar, sebi rekao. Ali kad sam se našao ovde gore, sam, u mogućnosti da se molim do mile volje, nisam ni počeo. Umesto toga, dokučivao sam izgled svojih cipela i razmišljao o nekim drugim stvarima. To, većinom, nisu bile gluposti; pa ipak, imam osećaj da je bilo glupo što sam se toliko posvetio tim mislima. Hoćete li vas dvoje otići sa Njorkom kad on bude krenuo sa ovog svitka na drugi? Jer, on će, znaš, to učiniti. Ova 'posada', kako Shiatan naziva ljude u svome gradu, ima neke od onih podzemnih kula kakve mi je Mamelta pokazala; nedirnute; i staviće jednu na raspolaganje Njorki. Zaboravljam kako ih je Mamelta nazivala."

"Nikad mi nisi ništa rekao o tim kulama, Kalde."

Svila mu ispriča, svesno se trudeći da bude što sažetiji. "Sećam se ja i mnogo čega drugog, ali ovo ti je, po mom uverenju, najvažnije što se ima znati. Kažeš, nisam ti rekao, a meni, eto, tek sad pada na um - nisam, zapravo, nikome rekao, osim doktoru Ždralu dok smo bili zajedno u zarobljeništvu, a doktor Ždral je mrtav."

"Ja njega nikada nisam video", reče Rog. "A to mi je, imajući u vidu kako ti o njemu govoriš, žao. Da li podvodni brod liči na ovu vazдушnu lađu?"

"Ni najmanje. Sav je od metala, i to, siguran sam, uglavnom od gvožđa. Na dnu ima rupu kroz koju Ajuntamiento može da porine manji brod. Čovek bi pomislio da zbog te rupe u brodskom koritu podvodna lađa mora da potone; zar ne? Ali, ne, ona ne tone. Štaviše, mi smo kroz tu rupu pobjegli, doktor Ždral i ja." Svila zastade, zanesen u misli. "U jezeru, Rože, postoje divovske ribe, veće nego što zamisliti možeš. To mi je i Šenila jednom prilikom rekla. To je istina."

"Pitao si me da li ću krenuti sa Njorkom. To znači, da li ćemo Kopriva i ja krenuti zajedno, jer mi kad o tome odlučujemo, donećemo zajedničku odluku za oboje."

"Da, naravno."

"Pa, ja mislim da nećemo. On nas nije ni pozvao. Ja mislim, ako bi nas i pozvao, Kopriva bi verovatno odbila. Ja kod kuće imam oca i majku, sestre i braću, a i Kopriva ima porodicu."

"Da, naravno", ponovi Svila.

"Šenila ima moju naklonost. Zaista je gledam sa naklonošću. Ali taj Njorka, to je čovek takve vrste da ja njega ne mogu nazvati dobrim, bez obzira na to što je Tartaros baš njega odabrao za prosvetljenje. Pamtiš šta sam ti rekao o njemu onaj put? E, pa, i sada je isti, uveren sam. Ljudi koji su sa njim nisu nešto mnogo bolji. On kaže da su to 'najbolji lopovi na svitu', jesi li to znao, Kalde? Zato što su ukrali celu vazдушnu lađu."

"Nisu svi ti ljudi lopovi", reče Svila, "a druga je stvar što Njorka voli da priča kao da jesu. Uglavnom je to sirotinja iz Orile i iz našeg kvarta. Ne verujem da ima mnogo profesionalnih lopova koji su spremni da u bogove veruju onoliko koliko je za jedan ovakav poduhvat potrebno." On začuta, nimalo uveren da uopšte treba da nastavlja.

"Šta je, Kalde?"

"Ne verujem, čak, ni da će svi oni poći. Mislim da Šenila hoće, iako bi u Vironu mogla biti bogatašica; ali ni najmanje se ne bih iznenadio ako bih video da mnogi drugi odustanu od putovanja."

"Ti, Kalde, nećeš otići?"

Svila odrečno odmahnu glavom. "Rado bih; ali, Zumbula najverovatnije neće hteti. Na kraju svih krajeva, Njorka će voditi neke svoje, ne moje, ljude."

"Onda ćemo se Kopriva i ja vratiti kući sa tobom i Zumbulom. I Moli bi želela da se vrati, da nađe svog muža, da bi njih dvoje nastavili gradnju svoje kćeri. Pa, zatim, patere Inkus i Ustavica."

Svila klimnu glavom. "Ali nećemo biti dovoljno brojni da sprečimo nastojanje ovih Trivigauntkinja, koje su ostale u lađi, da zbace našu vlast i ponovo uzmu brod u svoje ruke. Da li si razmišljao o tome, Rože? Osim ako veliki broj Njorkinih pristalica u poslednjem trenutku 'dezertira' od njega. To mi je palo na um tačno u onom trenutku kad si me uhvatio za ramena."

Rog se namršti. "A možemo li ostaviti Trivigauntkinje u Glavnom procesoru, Kalde? U ovom trenutku ne mogu se dosetiti nikakvog drugog rešenja."

"Ja mogu. Naime, verujem da mogu, a to mi je i dalo vrlo dobar razlog da ne zakoračim preko ivice. Možda mi je takav razlog bio mnogo više potreban nego što sam u tom trenutku bio svestan."

Primitivši Rogov izraz lica, on dodade: "Žao mi je ako te to uznemirava."

Rog proguta. "Ja bih da ti nešto kažem, a to je svojevrsna tajna. Nikome još, osim Koprivi, nisam rekao. Znam da se nećeš nasmejati. Zamolio bih te da nikom drugom ne kažeš."

"Neću, osim ako ne zaključim da je krajnje neophodno."

"Znaš onu ženu koja prodaje mačje meso? Ona dolazi na prinošenje žrtve u scildan, manje-više svakog scildana."

Svila klimnu glavom. "Znam je vrlo dobro."

"Njoj se naša Mejtera veoma dopada. Mislim, naša Moli. Jednom je došla u Palatu da je vidi. Čovek ne bi očekivao da takva osoba potegne peške uz onoliko brdo, ali, eto, ona je to učinila. Sedele su u kuhinji, Moli i ta prodavačica mačjeg mesa..."

"Skleroderma", promrmlja Svila. Pogled mu je bio prikovan za purpurne obronke dalekih planina. "Ono crveno je gljiva puhara. Ona raste na planinama."

"Ona je pridržala konja generalici Nani pre onog juriša na letelice sa mitraljezima u Kaveznoj ulici", nastavi Rog. "Pomenula je tu činjenicu, a Moli je onda, naravno, htela sve da sazna o tim događajima, pa su se raspričale i o tome, i uopšte o borbama, i o Kiprisinom dolasku u naš mantejon kad je bila ona sahrana. A onda je rekla: ja sam počela pisati o tome, ja zapisujem sve što je bilo, i moju ulogu, zato što sam bila u samom središtu najvažnijih događaja."

Svila pokušava da se ne osmehne. Uzalud.

"Ona, kaže, želi da njeni unuci dobiju priliku da pročitaju kako je sve to išlo, i kako je sreća tebe kad si bio tek izišao iz shole, i kako je pešice otišla uzbrdo sve do Kaldeove palate i tamo bila puštena da uđe istog trenutka. Pa, dobro, i ja sam smatrao da je to prilično smešno."

"Ja mislim da zaista zagreva dušu", reče mu Svila. "Možemo se mi smejeti koliko god hoćemo - ne bih bio iznenađen ako se i ona sama smejala - ali, ipak, ona je u pravu. Njeni unuci još su mali, pretpostavljam; jesu živeli u ovim nemirnim vremenima, ali će verovatno vrlo malo toga zapamtiti. Kad odrastu, biće oduševljeni postojanjem jedne istorije koju je napisala baš njihova rođena baka,

iz perspektive njihove porodice. Ja joj pljeskam."

"Pa, da, možda je trebalo i ja da to sagledam tako, Kalde, ali, nisam. Istinu da kažem, prilično sam se naljutio."

"Nadam se da nisi izveo neki trik da je sprečiš."

"Nisam. Ali počeo sam da razmišljam o tome šta se desilo, i da li je ona stvarno, kao što priča, bila u sred najvažnijih događaja. Ubrzo sam uvideo da nije, ali da si ti, više nego iko drugi, stvarno bio u središtu najvažnijih događaja; više, čak, nego i sama generalica Nana. Skleroderma pominje da te je upoznala čim si završio sholu; ali, vidiš, i ja sam te tad upoznao. Dolazio si u našu učionicu, pričao si nam i, prirodna stvar, pomagao si pateri Štuki prilikom prinošenja žrtava. Zato sam ja doneo odluku da zapišem sve što sam zapamtio, čim se domognem hartije. Naslov će biti Knjiga patere Svile ili tako nešto."

"Ja sam polaskan." Ovog puta Svila uspe da suzdrži osmeh. "Hoćeš li pisati i o ovome? Kako si sedeo ovde i pričao sa mnom na gondoli?"

"Da, pisaću." Rog napuni pluća mirnim, čistim vazduhim. "To ti je još jedan razlog da ne skočiš. Ako bi ti skočio, ja bih morao okončati knjigu ovim trenucima." On kucnu zglavcima prstiju po palubi. "Eto, baš ovde. Možda bih se, onda, neko vreme pitao zašto si to uradio, a onda bi svemu tome bio kraj. Mislim da to ne bi bio osobito dobar završetak knjige."

"I ne bi bio."

"A ti si mislio tako da okončaš sve. Stajao si toliko blizu rubu provalije da, zaista, nije moguće da si ma koju drugu nameru imao. U čemu je problem, Kalde? Nešto te je - ne znam. Povredilo, na neki način. Mnogo povredilo. Kad bih znao šta je to bilo, možda bih mogao pomoći. Možda bi Kopriva mogla."

Ne ustavši, Svila se okrete od njega; sledećeg trenutka kliznu po uglačanom drvetu i poče pomalo mahati nogama iznad zjapećeg bezdana. "Dođi ovamo, Rože."

"Plašim se."

"Nećeš pasti. Sedi, oseti kako je glatko kretanje vazdušne lađe. Neću te gurnuti. Šta, jesi li pomislio da bih ja to mogao? Obećavam da neću."

Rog, lica klonulog, pođe napred, ali samo vrlo sporo, malo-pomalo.

"E, tako. Pred nama je veličanstvena panorama, verovatno najveličanstvenija koju ćemo ti i ja u životu ikada videti. Kad si pomenuo učionicu, palo mi je na um da bi trebalo da vam držim nastavu - to je jedna od mojih mnogih dužnosti, dužnost koju sam sramno zaboravio počev od onog dana kad smo ti i ja razgovarali u stambenoj zgradi. Meni je, kao tvom nastavniku, zadovoljstvo, ali i dužnost da ti ovakve stvari pokazujem kad god se ukaže prilika - i da te, štaviše, prinudim da vidiš, ako je to neophodno. Vidi! Zar nije kolosalno?"

"Izgleda otprilike kao nebeske zemlje", reče Rog, "osim što smo malo bliže, i što je dan, a ne noć."

"Mi smo mnogo bliže, a sunce se već počelo sužavati. Nije nam preostalo mnogo vremena za razgledanje ovoga. Najviše nekoliko sati."

"Mogli bismo sutra opet. Ili, čuj - gledati kroz neki od onih prozora koji postoje na svakoj gondoli."

"Ova lađa se može srušiti noćas", reče mu Svila, "ili može biti, iz nekog razloga, prisiljena da se spusti na tle. Ili se može desiti da svit ispod nas bude oblacima zaklonjen, kao što je i bio kad sam ja gledao kroz jedan od tih prozora, danas. Gledajmo dok možemo."

Rog dopuzi još za jedan prst bliže ivici.

"Ono dole je neki grad. Veći je od Virona. One blede tačkice su ljudi. Vidiš li ih? Uveren sam da onako izgledaju zato što gledaju gore, u nas. Oni, najverovatnije, nikada nisu videli vazдушnu lađu, niti ijedno leteće telo veće od uličnih letećih kola. Njihova promišljanja o ovome što su videli potrajaće mesecima, možda godinama."

"Je li to Palustrija, Kalde?"

Svila odmahnu glavom. "Palustrija uopšte ne leži u ovom pravcu; dakle, sigurno nije Palustrija. Osim toga, mislim da smo već otišli mnogo dalje. Uzleteli smo rano jutros, i od tada neprestano odmicali ka jugu ili ka istoku. A do Palustrije jahač na dobrom konju može stići za nedelju dana, možda i manje."

"Nikad nisam video onakve ekscentrične građevine", reče Rog.

"Osim toga, ne vide se močvare. Svi kažu da je Palustrija usred močvara."

"Ja sam čuo da su ih pretvorili u pirinčana polja; možda ne sve, ali većinu tih močvara. Nesumnjivo one najbliže gradu. Ove godine imali su vrlo slabu žetvu pirinča, zbog suše. Kažu da je to prvi slučaj u celokupnoj istoriji Palustrije da žetva propadne."

Neko vreme je Svila samo sedeo, ćutao i zurio u stranu državu ispod njih.

"Mogu li te nešto pitati, Kalde?"

"Svakako. O čemu je reč?"

"Zašto ovde, gore, nije jači vetar? Ja nikad nisam bio na planini, ali Mejtera nam je jednom prilikom čitala nešto o tome, a tamo je pisalo da na vrhu planine duva jak vetar takoreći bez prestanka. Gladajući dole, stičem utisak da se krećemo popriličnom brzinom. Za kako malo vremena preletismo toliki grad! Prema tome, trebalo bi da nam vetar duva u lice."

"To isto sam ja pitao pilotkinju", reče Svila, "a kad mi je objasnila, došlo mi je da ritam samog sebe što sam tako glup. Ako pogledaš gore, videćeš jedan od motora koji još rade. Primećuješ koliko sporo se okreće? Možeš, maltene, videti svaku od tih drvenih 'ruku' ponaosob. Kad su motori radili brzo, to se vrtelo tako da si video, ispred svakog motora, samo jedno svetlucanje namotano u krug."

"Kao vetrenjače."

"Donekle; ali ruke vetrenjače pokretane su snagom vetra, a ovde je obrnuto, motor pokreće te ruke da bi se one obrtale i stvarale vetar koji nas može poneti kud god mi želimo. Sada motori stvaraju vrlo malo vetra, taman koliko je potrebno da se održava naša stabilnost u prostoru. Ali nosi nas prirodni vetar; ne primećujemo ga, jer idemo sa njim. Tako isto sa vetrom ide suvi list, ili otkinuti komadić ukrasnog papira sa one naše trijumfalne kapije. Dobijamo utisak da se vazduh kreće samo malo, ili nimalo."

"Mislim da shvatam. A šta ako se okrenemo i zapnemo svom snagom protiv vetra?"

"Tog trenutka ovaj mirni vazduh postao bi oluja."

Glatka drvena paluba na kojoj je Svila sedeo nagnula se, i činilo se, maltene, da pada u daljine ispod njega.

"Patera!"

On oseti da ga je Rog zgrabio za mantiju. Zvuk preostalih motora pojača se. "Nema problema", reče Svila.

"Mogao si skliznuti odatle! Ja umalo da padnem."

"Za to bi bilo potrebno da se gondola nagne mnogo više." Zalutali vetar raskuštra Svilinu kosu boje slame.

"Šta se desilo?" Sudeći po zvuku tog glasa, Rog se odmakao daleko, daleko od ivice - možda na pola puta do poklopca za silazak u prostorije.

"Valjda je dunuo jači vetar i sustigao, naravno, prvo našu krmu. I odigao je."

"Još ti želiš da umreš."

Žalobna nota u Rogovom glasu bolela je više nego sama ta optužba. "Ne", reče Svila.

"Zar mi nećeš reći šta nije u redu? Kalde - molim te."

"Pa, rekao bih ja kad bih mogao objasniti." Grad je već odmakao u daljine iza njih; umesto kuća i njiva promicale su sad šume, zloslutnog izgleda. "Mogao bih kazati da se nagomilalo mnogo malih stvari. Da li ti se ikad desilo da ceo jedan dan sve ide kako ne valja i ne treba? Naravno da jeste - svakom se to desi."

"Naravno", reče Rog.

"Možeš doći malo bliže? Jedva te čujem."

"Dobro, Kalde."

"Takođe želim reći da je stvar u nekoj vezi sa Pesovim planom; ali, opet, i nije baš sasvim tako. Pes, vidiš, nije jedini bog koji ima plan. Ovo mi je maločas postalo jasno, možda dok sam još bio u pilotskoj. Vodio sam ovu vazдушnu lađu i razmišljao - iako nije bilo razloga da o tome mnogo razmišljam - o načinu na koji je Zumbula smlatila onu pilotkinju. Ili mi je, možda, taj uvid došao još kasnije, kad sam krenuo ovamo i zastao usput da vidim generalicu Sabu. Možda je pošteno da kažem da sam shvatio u pilotskoj kabini, ali da mi je puni značaj te stvari svanuo tek kad tokom razgovora sa Koprivom i generalicom Sabom."

"Mislím da razumem."

"S druge strane, mogao bih reći da je ta stvar i u nekoj vezi sa činjenicama koje mi je saopštio Izvanaš u vreme moje prve bračne

noći. Jer ja sam, Rože, vidiš, tada prosvetljen po drugi put. Onoliko učenja u sholi, a nijedna reč koja bi me pripremila za mogućnost da čovek više puta u životu dobije prosvetljenje od bogova. Ali, očigledno, ta mogućnost postoji, to se dešava. O kom od ovih razloga bi želeo da čuješ prvo?"

"Pa, valjda o tim mnogobrojnim malim stvarima koje su išle kako ne treba. Ali prvo bih te zamolio da se vratiš ovamo, patera. Kažeš da me teško čuješ; a ja, vidiš, jedva čujem tebe."

"Savršeno sam bezbedan, Rože." Svila otkri da je počeo rukama stezati rub palube; prisili sebe da se opusti. Šake sastavi kao u molitvi. "Mogli bismo početi ma gde, ali počnimo sa Mejterom Mermer. Sa Moli, što je ime kojim bi ona želela da mi nju sada zovemo. Šta misliš, da li je njeno ime zaista bilo Moli - dakle, Molibdena - pre nego što je postala sibila? Iskreno kaži."

"Ona kaže da jeste, Kalde." Rog je dolazio bliže; Svila je čuo tiho trenje njegovog kaputa i pantalona o daske.

"Ja u to ne verujem. Još mi nije rekla da laže, ali nadam se da će reći uskoro."

"Ne - ne bih baš rekao, Kalde." Rogov glas postade nešto čvršći dok je izlagao svoje suprotno uverenje. "Ona je zaista vrlo pažljiva u takvim stvarima."

"Znam. I zato je sad ovo laganje takva muka za nju. Zatražiću od patere Inkusa da me ispovedi. Nadam se da će to navesti i nju da ga zamoli - njega, ili pateru Ustavicu, ali Inkus bi bio bolji - za isto."

"Ja, svejedno, ne..."

"Zašto je sad tako mali broj nuklearno-hemijskih ljudi na ovom svitu, Rože? Eto jedne stvari u kojoj se Pesov plan očigledno nije ostvario kako treba. On je napravio i muške i ženske heme, i jasno nam je da je imao nameru da se oni razmnožavaju, tako da njihov broj ostaje stalan; možda, čak, i da se povećava. Pretpostavimo da je naselio naš svit jednakim brojem hema jednog kao i drugog pola. To bi mu bio neki logičan pristup. Šta je pošlo pogrešno?" Postajalo je hladnije; ili je Svila postajao osetljiviji na hladnoću. Priteže svoju debelu, zimsku mantiju uz telo.

"Ne znam, Kalde. Vojnici su mnogo spavali, pa za to vreme, naravno, nisu mogli da se bave, hm, izgradnjom novih osoba."

"Spavali su ovi naši, Vironci. Većina vojnika u većini drugih gradova poumirala je. Većina, štaviše, pre stotinu i više godina. Trebalo je da Pes napravi i vojnkinje; da budu kao ove Trivičke sa puškama. On je propustio da to učini; greška, van svake sumnje."

"Ne bi trebalo da govoriš takve stvari, patera."

"Zašto ne, ako mislim da su istinite? Da li bi me Pes više voleo ako bih bio kukavica? Bilo je i muškaraca hema koji su se bavili zanatima, umetnostima ili zemljoradnjom, bar koliko je meni poznato; nekolicina su postali posluga, znaš, batleri, i tome slično. Ali većina su bili vojnici, a vojnici su ratovali za svoje gradove i ginuli, ili su spavali kao Hamerston. Hemkinje, koje su bile većinom kuvarice i sobarice, radile su sve dok se nisu pohabale. Onda su, usled istrošenosti, poumirale - bez potomstva. Sigurno je da se gotovo svaki vojnik udvarao nekoj kuvarici ili sobarici, pre tri stoleća. I gotovo svaka takva sobarica ili kuvarica sigurno je volela nekog 'vojaka'. A kolika je verovatnoća da se, vekovima kasnije, neki takav par pronade i opet ujedini?"

"Može se desiti." Rog je zvučao kao da se brani.

"Naravno da može. Svakojake slabo verovatne stvari mogu se desiti, ali retko se dese. Još od kad se udala za Hamerstona, ona je obrvana nekom brigom, a ja mislim da znam kojom. Predlažem da ne govorimo, sada, ništa više o tome."

"Čak i ako si u pravu", reče Rog, "to je vrlo slab razlog da neko poželi smrt."

"Ne slažem se, ali idemo dalje. U pilotskoj kabini shvatio sam da su se Zumbula i Šenila potukle u danima kad su obe bile kod Orhideje - a Orhideja je bila, uzgred budi rečeno, ona žena koja je platila za parastos na kome se nama obratila Kipris. Moja sestra..."

"Nisam znao da imaš sestru, Kalde."

Svila se osmehnu. "Zaboravi, molim te, da sam to rekao; omaklo mi se. Htedoh reći: Šenila je Zumbuli napravila masnice ispod očiju. Nikakvo čudo, znatno je veća i jača. Štaviše, ja joj i ne zameram što ju je tako propustila kroz šake. Ako joj je sama Zumbula oprostila, a jasno je da jeste, onda svakako moram oprostiti i ja. Ali lagale su o tom događaju, obe, a to je mene veoma zabolelo. Ne mogu, Rože, dokazati da je lagala; ali, da si bio prisutan, ti bi osetio laž, jednako

jasno kao što sam je osetio i ja. Zumbula je unapred ukazala na jedan incident o kome je Šenila tek nameravala nešto da kaže. A to može samo značiti da je Šenila bila mnogo dublje umešana nego što je voljna da prizna."

Jedna široka reka, prošarana santama leda, razdvojila je šumu ispod njih. Svila se poče nagingjati napred, da bolje razgleda tu panoramu. "Kazaćeš da ni to nije dovoljan razlog za umiranje. A ja se, opet, neću složiti."

"Kalde..."

"Da? Šta je?"

"Ne ličiš na nju. Na Šenilu. Tačno je da ona ima tu crvenu kosu, ali ofarbana je. Ispod je prirodna boja njene kose, koja je, rekao bih, tamna. Ti imaš plave oči, a ona smeđe. Sam kažeš da je stvarno krupna i snažna. I ti si visok i prilično jak, ali..."

"Ne moraš govoriti dalje, Rože, ako ti je tema nezgodna."

"Želim da kažem da bi ona, da je muško, veoma ličila na Njorku. Ti bi bio bolji trkač, ali..."

"Svi smo mi u ponečemu slična bića, pretpostavljam."

"Nije reč o tome." Rogu je očigledno bilo nelagodnije nego ikad. "Od kad si postao Kalde, svi su se dosetili da pričaju i o onom ranijem Kaldeu. Sinoć si pre nailaska onih žena govorio o njegovoj volji. Kopriva mi je prepričala; ovo je, zapravo, pomisao na koju je ona došla. Rekla je da je taj Kalde imao jednog usvojenog sina, koji je trebalo da bude sledeći Kalde. Ali Kopriva tumači ovako: taj Kalde nije zapovedio 'Neka se to desi!' nego je samo predskazao: 'Tako će se desiti.' Je li to istina?"

Svila klimnu glavom. "'Iako nije sin mog tela, moj sin će me naslediti.'"

"Šenila je njegova rođena kćer, Kopriva mi je to rekla. A ti si sledeći Kalde. Prema tome, ako je ona tvoja sestra..."

"Nećemo dalje o tome, Rože. Nije ni u kakvoj vezi sa našom temom."

"U redu. Neću nikom pričati."

"Na ovome svitu ima laži toliko, da tebi najverovatnije niko ne bi ni poverovao. Mogu li navesti još jednu malu stvar? Zumbula je baš namlatila, sama, našu pilotkinju. Pomenuh to."

"Da, Kalde."

"Pokušavao sam već neko vreme da smislim neku analogiju koja bi tebi taj događaj bolje osvetlila, ali nisam uspeo. Pretpostavi da kažem da je to kao da smo videli da patera Inkus savlada Njorku. Analogija bi bila neprimerena zato što ja nikad nisam pomislio da patera Inkus ne može da se tuče; samo sam verovao, i verujem, da je on u tome vrlo loš. A za Zumbulu sam zamišljao da bi, u suočenju sa nasiljem, bila sasvim bespomoćna; doduše, pomenula je jednom da će uzimati časove kod majstora Ksipiasa, ali ja, eto, ne obratih dov..."

"Ne čujem te. Možeš li se okrenuti na ovu stranu?"

"Ne mogu. Dođi bliže." Svila pronade Rogovu šaku i privuče ga još bliže rubu provalije.

"Pa, niko ni za tebe, Kalde, nije verovao da se umeš boriti."

"Znam. Zaista je malo nedostajalo da i mene ubede u to. To je bio jedan od razloga koji su me naveli da provalim u Krvovu kuću: da dokažem da nisam mlakonja za kakvog su me svi smatrali. A i nisam bio. Mada sam bio grdno uplašen, skoro sve vreme."

"Možda je takvo osećanje imala Zumbula o pilotkinji." Skupljajući svu hrabrost, Rog se pridiže iz ležećeg u sedeći položaj, a noge ispruži tako da su mu stopala došla do same ivice palube. "Zumbula se ponaša zaista devojački kad si ti u blizini. Toga smo se jutros nagledali. Kad god je pogledaš, ona se smeška, i sve je nešto nejaka kao da ne bi mogla ustati. Ona želi da ti se dopadne. Kalde, znaš onu Gljivinu veliku životinju iz roda mačaka?"

Svila je bio zagledan u jednu planinsku dolinu ispod sebe; pogledom je pratio snažno hitanje jedne mlade reke preko crvenog kamenja. "Misliš na Lava?"

"Ne znam ime, ali kad kažeš 'Lav', to zvuči kao da je neki dečak. Ja mislim da je ova mačka bila 'devojčica', i to neke sive boje, sa dugačkim, šiljatim ušima i malim, kratkim repom. Video sam je jednom prilikom kad sam donosio Gljivi ručak. Toj životinji se Gljiva stvarno svidela. Trljala se o Gljivu i smeškala. Mačke se mogu osmehivati, Kalde."

"Znam."

"Ova mačka stalno je stavljala šapu Gljivi u krilo, da je Gljiva

pomazi, a mene je, već, gledala dvosmisleno. Povremeno mi je pokazivala zube, ali samo povlačenjem usana unazad, bez režanja. Plašila me je."

"I ja sam se plašio, Rože. U jednoj prilici, ubio sam dve takve rogate 'mačke'. Sada žalim što se to desilo." Svila se opet nagnu napred. "Pogledaj onu liticu, Rože. Vidiš li je?"

"Da, pa video sam je još maločas. Ne verujem da bih se mogao popeti na nju, mada bih rado pokušao." Rog natera sebe da govori glasnije. "Znam kako ti Zumbula sada izgleda, Kalde, ali Koprivi i meni izgleda veoma nalik na tu Gljivinu mačku. Prema Moli iskazuje puno poštovanje."

Svila baci pogled preko ramena. "U pravu si, u Zumbuli ima mnogo dobra. Ja bih je, doduše, voleo i kad u njoj ničeg dobrog ne bi bilo."

Rog odmahnu glavom. "Hteo sam reći da je ona u ponečemu pravi par za Hamerstona. On ume da bude užasno grub."

"Da, toga sam itekako svestan."

"On gaji naklonost prema Moli i prema pateri Inkusu, pa je, zato, fin prema njima. Ali Koprivu i mene tretira kao derištađ, a prema drugim ljudima se ponaša kao Njorka. Zumbula njemu ne bi dala ni pola svog koraka; jednom, kad se naljutila na njega, zasula ga je stvarno nezgodnim izrazima. Ja sam mislio da sve te uvredljive reči znam, još iz detinjstva, ali Zumbulin repertoar sadržao je i mnoge izraze koje ja nikada dotad nisam čuo. Kad bi pilotkinja potegla igličar na Gljivu, šta misliš da bi ta Gljivina mačka uradila?"

"Ma, dođi ovamo", reče mu Svila. "Sedi sa mnom. Zar se bojiš da ću te povući sa sobom ako padnem? Neću. Ali hoću da sediš pored mene."

"Prilično se bojim, i sad."

"Pentrao bi se ti na onu liticu tamo, kad bi ti se ukazala prilika. Padom odavde ne bi poginuo ništa više."

"Dobro." Rog se počeo, sa mnogo oklevanja, primicati. Najzad su se i njegove noge klatile iznad bezdana. Na rame mu slete Oreb.

"Kao što rekoh, zanemario sam moju dužnost da ti držim nastavu. Evo prilike da ti, konkretno, prikažem jedan deo Pesovog plana. Mene je znanje o tome duhovno uzdiglo, nadam se da će i tebe."

Vidiš onaj grad ispred nas? Planine koje smo upravo preleteli izoluju ga od prilaska sa zapada. Uskoro ćemo videti kakvom preprekom je odsečen od istoka; a kad bismo poleteli južnije ili severnije, našli bismo i tamo neke slične barijere. Neke su, dabome, teže, a neke lakše za savladavanje."

"Kod ovog naroda su kuće sagrađene da liče na ljude, Kalde. Vidiš? Ona kuća ima dve 'glave', to je Pes. Čak i male kuće izgledaju kao ljudi, vidiš? Slamni krov čini da izgledaju kao da imaju na sebi ćebad."

"Dobro me-sto", reče Oreb, klateći se napred-nazad na Rogovom ramenu.

"Jeste dobro", saglasi se Svila, "ali kad mi ne bismo bili naviknuti na slike Pesa dvoglavoga, smatrali bismo da je prizor utoliko jeziviji - a jeziv jeste - ukoliko je u većim razmerama dočaran. Neću te pitati jesi li ležao sa ženom, Rože; to je pitanje odveć lično da bi se postavljalo ikad osim na ispovesti, a tebe poznajem isuviše blisko, tako da te ne mogu ja ispovedati. Ako budeš želeo da te ispovedaju, obrati se pateri Ustavici."

"Dobro."

"Ja sve do svoje prve bračne noći ne legoh ni sa jednom ženom. I ta noć ostaje, uistinu, moje jedino takvo iskustvo. Nije potrebno da me obaveštavaš da je Zumbula ležala sa desetinama muškaraca. Ja sam to znao, i bio toga pomno svestan; ona takođe. Ne znam šta je naše iskustvo značilo njoj, možda malo, možda ništa. Meni je bilo divno. Divno! Prišao sam joj kao neko ko umire od gladi. Pa ipak..."

I sad veoma uplašen, Rog trže glavom. "Znam."

"Dobro. Drago mi je što razumeš. Postojala je tu jedna zaprljanost koja nije došla ni od Zumbule niti od mene nego od samog tog čina. Posle približno dva sata, predao sam se odmoru. Zumbula i ja smo do tada uradili ono što muškarci i žene rade, i to više nego jednom, i više nego dvaput. Bio sam presrećan, iscrpljen i uprljan. Imao sam osećaj da je naročito nezadovoljna Ehidna; ne verujem da bih uopšte imao hrabrosti, da nisam znatno pre toga, još pri onoj njenoj teofaniji, odbacio Ehidnu. Znam da si toj teofaniji prisustvovao i ti."

Rog opet klimnu glavom. "Ona je veoma velika boginja, Kalde."

"To jeste. Velika i užasna. Možda sam pogrešio što sam je odbacio - neću se raspravljati o tom pitanju. Samo kažem da je jesam odbacio, i da sam se tako i osećao. Kao što rekoh, tada mi je došao Izvanaš i prosvetlio me po drugi put. Neću ti prepričavati sve što mi je rekao... ne bih to ni mogao. Ali saopštio mi je da je on stvorio Pesa. Svak zna da su sedmoro mlađih bogova deca Pesa i Ehidne; meni nikad nije palo na um da se zapitam odakle su njih dvoje došli. Šta misliš, Rože, zašto je Pes podigao prepreke između naših gradova?"

Ovo pitanje iznenadilo je Roga, zateklo ga nespremnog. "Da ne bi ratovali između sebe, Kalde?"

"Ni najmanje. Oni ratuju, a on je, štaviše, i znao da će tako biti. Da nije, ne bi im dao vojske. Ne, Pes je podigao planine i iskopao reke i jezera zato da se gradovi ne bi mogli udružiti protiv njega. Još određenije: da se ne udruže protiv Glavnog procesora, kuće koju je on postavio iznad svih njih."

"Da li ti je Izvanaš to rekao, Kalde?"

Svila odmahnu glavom. "Rekao mi je Hamerston, i bio je u pravu. Izvanaš se nema zašto plašiti nekog našeg udruživanja protiv njega; to mi je pokazao. Mi smo se nebrojeno puta udruživali protiv njega, a kao pojedinci smo ga nebrojeno puta izdali, to činimo takoreći svakodnevno. Izvanaš se plaši - samo zbog nas, ne zbog sebe - da ćemo možda zavoleti neke druge stvari više nego njega. Kad sam bio u vašem mantejonu u Sunčevoj, nerazumni ljudi su me pitali zašto Pes ili Scila dopuštaju da se na svetu dogodi ovo ili ono zlo; kao da je potrebno da bog potpiše neki dokument, neku dozvolu, pre nego što čovek pogine ili se dete razboli. U mojoj prvoj bračnoj noći, Izvanaš mi je objasnio zašto dozvoljava da se, uopšte, dešavaju stvari koje ljudski rod naziva zle; ne neka pojedinačna krađa ili neko određeno nečisto stanje, nego zlo uopšte, kao pojava. Zato što, vidiš, zlo služi njemu. Ono ga mrzi, ali mu i služi. Da li ti to zvuči razumno, Rože?"

"Kao mula koja se ritne kadgod ima priliku."

"Tačno. Ta mula je upregnuta kao i ostale, i vuče kola, makar i veoma nevoljno. Zlo se slobodno kreće po ovom svitu, a i po drugim svitovima, izvan ovog; i stalno nas usmerava ka Izvanašu. Rekoh ti

da sam Ehidnu od sebe odbacio; tada sam mislio da to činim zato što je ona zla, ali istina je bila da to činim zato što je Izvanaš bolji. Dete opeče ruku i onda kaže 'Vatra je zla'; ali vatra sama kaže: 'Ne poseži ka meni, dete, nego ka njemu'."

"Mislim da razumem, Kalde. Nego, baš mi je prilično hladno."

"Riba gla-va?" upita Oreb.

Svila klimnu glavom. "Uskoro ćemo krenuti odavde da se ti i Oreb zagrejete i da dobijete nešto za jelo; ali, prvo, pogledaj. Jesi li posmatrao naš svit, Rože? Ovo ispod nas je ozima pšenica, uveren sam. Vidiš li kako se sunčeva svetlost poigrava na njoj, kako se pšenica talasa na vetru, ispoljavajući sve zamislive prelive zelenog?"

"Još mi nisi rekao... mada, možda ne bi trebalo da te pitam..."

"Zašto sam bio u iskušenju da skočim? Pa, to je očigledno, zar ne?"

Oreb graknu: "Pa-zi!"

Rog je već počeo da klizi sa ruba palube; na licu koje je okrenuo ka Svili videla se samrtnička iskeženost Gljivina.

"Znaš li gde je Svila?" upita Njorka, zakoračivši u pilotsku kabinu. Zatvori za sobom tanušna vrata.

Shiatan pokaza prstom ka tavanici kabine. Njegovo lice uličnog mangupčića bilo je sada sačinjeno sve od samih oštrih 'V'. "Sad je on 'Gornji', kako ti onog dana u zatvoru nazva mene. Video njegove cipele i čarape, i krajeve nogavica, ja, tu gore." Pokretima pokaza koso postavljenu ploču od stakla, ispred sebe. "Pantalone crne bile su, isto čarape i cipele, noge mnogo dugački za najmanji augur. Za najmanjeg augura. A onaj najveći ja mislim da to ne bi radio."

"Tamo ih više nema", reče Njorka sagnuvši se i istovremeno izvijajući vrat da zaviri nagore. "Nego, treba ti kažem. Broj sedam. Trebalo bi da proradi ako ga uključiš."

Shiatan prebaci jedan prekidač u položaj 'uključeno' i zadovoljno klimnu glavom, videći da se jedna igla diže. "Skinuli ste onu stegu."

"Ma, ne samo to. Sad rade na broju pet. Motori kod ovih Tivički vise na gredama koje su pružene u stranu, znaš."

"Primetio to sam. Još malo pa ću ti reći šta još sam."

"Grede su tako nameštene da možeš da ih uvučeš i onda da

prčkaš po motoru. Prilično dobro je to smišljeno. Morali smo da izvlačimo jedan po jedan klip i malo da udaramo po njima, po glavi klipa, ali ne mnogo. Nismo napravili mnogo štete. Šta si vid'o?"

"Sedeo je još neko uz, pored Svile. Na mestu gde opasno, opasno."

"To si dobro reko. Opasno je."

"Onaj drugi se zamalo smrznuo..." Shiatan zastade, nagnu glavu na jednu stranu. "Evo ide Kalde Svila sada u kabinu kod Sabe generalice. Čujem njegov glas."

Njorka iziđe iz pilotske kabine i vide da je Sabina zavesa pomaknuta u stranu. Na mestu gde je zavesa bila, stajao je Svila, a u malenu prostoriju uspeo je da se ugura, pored Koprive, još i oznojeni Rog.

"...ne znam kako to da kažem", govorio je Svila. "Trebalo je bolje da razmislim o tome dok sam bio na krovu maločas." On baci pogled preko ramena. "Zdravo Njorka. Drago mi je što si ovde; mislio sam da pošaljem Koprivu da te dovede. Spremamo se da vratimo ovu lađu pod komandu generalice Sabe."

Oreb klimnu glavom u znak potvrđivanja. Njorka je samo zurio.

"Time ne mislim reći, naravno, da te nećemo odvesti u Glavni procesor - tebe, Shiatana i ostale. To hoćemo. Naime, ona hoće. Zumbula i ja bićemo uz nju, a takođe Kopriva, Rog, Njegova eminencija, Patera Ustavica i Moli."

Saba uputi Njorki širok osmeh. "Ni ja ne razumem ovo, ali mi se dopada."

"Naravno da razumeš", reče joj Svila, "a razumeće i Njorka. Trebalo bi da svi razumemo, jer bi to pomoglo svima nama."

On se opet okrete Njorki. "Možda bi jedna mala svečanost, na kojoj bismo vratili generalici Sabi njen mač, bila prikladna. Da li bi se tebi to svidelo?"

Njorka odmahnu glavom: ne.

"Mač, uostalom, nikada nije ni oduzet od nje. Ona mi kaže da se mač nalazi i sad na istom mestu gde je bio, u kutiji ispod njenog kreveta."

Kopriva pokaza igličar. "Da ja ovo sklonim?"

"Zadrži!" uzviknu Njorka.

"Dakle, jedna ceremonija, veoma skromna - ovde, odmah sad. Da li bi mi dodala tvoj mač, generalice? Ja ću ga predati Njorki, koji će ga predati tebi. Posle toga, treba da ga nosiš. Uveren sam da će to ohrabriti tvoje vojnkinje."

Njorka izjavi: "Puške debeljače im ne vraćamo."

"Ne odmah. Da li ćemo ih vratiti uopšte, zavisi od toga da li će biti oružja - a ja sam sklon pretpostavci da će biti - u letelici koju će vam posada 'Svitka' staviti na raspolaganje."

Rog otapka znoj sa čela. "Ovo nije jasno nikome osim tebi, Kalde."

"Pa, jednostavno je. Ni generalica Saba ni ja ne želimo rat između Virona i Trivigauntea. Mi, Vironci, osvojili smo ovaj vazdušni brod, ponos tog grada."

Rog pogleda Koprivu koja reče: "Kad su oni oteli nas."

"Tako je. Razlog više za ratovanje, ali generalica Saba i ja želimo da sprečimo izbijanje rata. Rešenje je samo po sebi očigledno: mi ćemo dati brod, a u zamenu dobiti slobodu."

"Pa, već sad smo slobodni!"

"Niko ne može biti istinski slobodan bez mira. Razmotrite kakve bi bile alternative. Kad bismo se vratili u Viron, generalica Sijuf pokušala bi silom da preotme ovu lađu, u čemu bi generalisimo Usik i generalica Nana pokušavali da je onemoguće; palo bi pet stotina ljudskih života već prvog dana; barem pet stotina, ako ne i mnogo više."

Saba reče Koprivi: "Moraćete malo da pričekate na vašu turneju razgledanja Trivigauntea. Kad me je on pitao da li bih pristala da vas odvezem kući ako mi brod bude vraćen, bila sam u prvi mah odveć iznenađena da išta kažem. Ali hoću: voziću vas u Viron. Pre toga ću istovariti Njorku i tu Njorkinu rulju u Glavni procesor, ako je to ono što Kalde Svila hoće." Ona se nagnu nad jednu zaključanu kutiju. "Neki od vas se plaše da ću vas prevariti. Verovatno svi vi, sem Kaldea, to mislite."

Njorka izusti jedno "Hummmmmmm."

Saba se uspravi, držeći veoma povijenu sablju čiji je balčak bio obložen dragim kamenjem. "Ovo je počasna sablja koju je Rani dodelila meni prošle godine, sablja kojom se ja ponosim. Možda je

nisam nosila onoliko koliko je trebalo, zato što sam se plašila da joj se nešto ne desi."

Oreb zazvižda, a Kopriva reče Sabi: "Divna je!"

Saba se nasmeši Njorki. "Ova devojka mi je dozvolila da sablju zadržim. Rekla sam joj da je imam, a ona je kazala: neka, nek leži tu gde jeste, Njorka neće zameriti."

Njorka progundā: "Onda, da se meni vrati moj mač. Uzela ga ona pukovnica."

"Ako se ti vratiš sa nama u Viron, nastojaću da izdejtstvujem da ti taj tvoj 'mač' bude vraćen."

"Ne se-če", reče Oreb i preskoči sa Svilinog ramena na Sabino da bolje razgleda krivu dimiskiju.

Saba isuka sablju iz korica, načini pola koraka unazad i podiže je u visinu očiju, vodoravno, držeći je obema šakama za golo sečivo. "Ovom se sabljom kunem da ću, dokle god je Kalde Svila na mom brodu, ispunjavati sve naloge koje od njega dobijem, a kad iskrcam u grad Viron njega i njegove prijatelje, iskrcaću ih kao putnike, a ne kao zarobljenike."

Svila klimnu glavom. "Pod uslovima koje si opisala, Generalice, vraćamo ti komandu nad ovom lađom."

"Dopustićeš mi da razgovaram, preko stakla, sa Palatom i da objasnim šta radimo?"

"Ti to učini ako hoćeš. Ti zapovedaš lađom."

Saba spusti mač. "Onda, ako pogazim zakletvu, ti ovo uzmi i polomi."

Povela ih je kroz gondolu do vazdušastog odeljenja kroz koje se Svila svojevremeno popeo na palubu. U toj prostoriji postojali su ormani, jedan prostran radni sto i dve kožne fotelje; na zidu je, pored vrata, bilo staklo. "Ovo je navigacijska soba", reče Saba Svili. "Nervni centar mog broda. Tu su nam navigacijski instrumenti i mape. Postoji i cev za govor, koja vodi kroz oficirske prostorije sve do pilotske kabine. Znaš za takve cevi? Služe kao staklo, ali vode samo zvuk, i to svaka samo do jednog mesta."

"Tu bi ti trebo da budeš", reče Njorka, ali Svila odrečno zavrte glavom.

Saba pokaza prstom. "Ono je poklopac za izlazak gore, na

palubu. Mi tamo izlazimo uglavnom samo da bismo izmerili ugao između lađe i sunca. Taj bi sad morao biti nula." Ona proguta. "Proveriću ga, čim završim razgovor sa Palatom."

Rog dodirnu Svilinu ruku. "Nemoj se vraćati, Kalde. Molim te?"

Njorka upita: "Tamo gore ste vi bili, a? Ja kol'ko sam čuo, umalo da se neko ubije."

"Pa, hteo je da skoči", reče Rog Njorki. "Ja sam ga ščepao i mislim da sam ga odvukao, ali ne sećam se tačno, pamtim samo neko rvanje, i kako je krov nestao, i muziku." Zbunjeno pogleda Svilu. "Valjda je neko dole imao koncert..."

"Video sam zlo u svitu", objasni Svila. "Dugo sam mislio da znam zlo; međutim, pojma nisam imao kakvo je, zapravo. A onda, pre nekoliko dana, počeh ga uviđati jasnije."

Čekao je da neko nešto kaže. Ali svi su ćutali.

"Pre jedan sat uvideh ga uistinu jasno; grozomorno je. Najgore od svega: umesto da se usredsredim na zlo u sebi, kao što je trebalo, ja sam pažnju posvetio samo na zlo u drugima. Tada sam vam mogao reći, na primer, da sam mnogo zla video u Rogu. Vidim i sad."

"Kalde, ja nijednog trenutka nisam rekao..."

"To mi je bilo potpuno, potpuno pogrešno. Čime, opet, ne želim reći da to zlo ne postoji; ono postoji, i uvek će postojati, zato što je neizbrisivo; ali pošto sam video samo zlo, u Rogu, ali i u svima drugima, napravio sam sebi štetu veću nego što mi je, siguran sam, ijedan Rog ikad mogao napraviti - postao sam slep za dobro. Videći samo zlo, poželeo sam, svim srcem, da se ponovo utopim u Izvanaša; ujedinem s njim. To bi, samo po sebi, bilo čin zla. Rog me je spasao od tog postupka."

"Veoma mi je drago zbog toga", reče Kopriva, gledajući Roga blistavim očima.

"Naprosto, time što se popeo na krov ove gondole. Čisto da ne bih opet uznemiravao Roga, neću više odlaziti gore, mada je tako veličanstven osećaj kad čovek stoji na nebu i smeška se na svit, da je teško toga se odreći; naprosto stojeći, ali na tom mestu, shvatio sam kakva su Shiatanova osećanja u vezi sa letenjem."

Njorka pročisti grlo. "Nego, da ti ja kažem za one mengele. Je li može to sad, pre nego što ona pozove one u Triviću?"

"Pretpostavljam da si našao dotičnu spravu za stezanje?"

"Ma, naš'o sam ja, al ono što si ti steg'o nije bila cev za gorivo nego za mazivo."

Sabine oči se jako raširiše. "Šta!"

Njorka na to ne obrati pažnju. "Tol'ko si smanjio prilik ulja, da su se motori pregrijali i zaglavili. Al to se nije videlo u pilotskoj kabini, jer instrumenti tamo pokazuju samo temperaturu u rezervoaru. U rezervoaru je bilo sve u redu, pumpa je radila, al je vrlo malo prolazilo. Uspeli smo da odglavimo i pokrenemo broj sedam, a možda ćemo moći i one ostale."

"Nikad više ti motori neće biti onako dobri kao što su bili", reče Saba. Zvučala je zgađeno.

"A i nisu vam bili bogzna kako dobri", reče Njorka. "Ja sam već uneo dva-tri mala poboljšanja."

Oreb pogleda njega, pa Sabu. "Ri-ba gla-va?"

"I mene obuzima isti osećaj, Orebe", reče Svila. "Ako ću, posle svega, ipak živeti, moraću nešto i da jedem."

Saba zakorači pred staklo za komunikaciju i pljesnu rukama; staklo se osvetli i sivo lice monitora zgusnu se na njemu. Ali nestade sledećeg trena, odneto plesom obojenih čestica - u boji breskve, i ružičastoj, i eteričnoj plavoj koja se zatamnila do blizu crne.

Svila pade na kolena; za njega, suncem prozračena navigacijska soba i svi u njoj prisutni nestadoše.

"Svilo...?" Lice u staklu bilo je nevino i čulno, natprirodno lepo. "Svilo, da li bi voleo biti Pes? Onda bismo bili zajedno... Svilo."

On sagnu glavu, nemoćan da progovori.

"U Glavnom procesoru mogu da te skeniraju. Kao što su mene, Svilo, i njega. Držao me je za ruku..."

Svila shvati da je podigao pogled i da zuri u nju; a ona se osmehnu, i njegov duh se rastopi.

"Tvoj život će se nastaviti, Svilo, baš kao i dosad. Ali bićeš Pes, takođe. A Pes će biti ti. Gledaj..."

Lice divnije od lica ijedne smrtne žene rasplinu se kao dim. Na tom mestu ostade muškarac, sa udovima od bronze, sa muskulaturom zatalasanom i sa dve glave.

Od kojih je jedna bila Svilina.

16. EGZODUS SA DUGOG SUNCA

Plovili su kroz jednu beskrajnu prazninu obasjanu dalekim crnim suncem u obliku kalema; letač Shiatan, Patera Inkus, Patera Ustavica, jedna stara žena koja je za sebe tvrdila da se zove Moli, Kopriva, Rog, Kaldeova žena i Kalde. Lender, koji je izgledao kao crvena tačka, polako se smanjivao, najzad ugasio.

"Zbogom Njorka, noktolateru moj." Činilo se da je govornik u neposrednoj blizini, ali se kroz njegov glas provlačila jedna nota koja je govorila da je putovao daleko; glas muški je to bio, dubok, otežao od tuge.

"Zbogom Njorka", ponovi Svila; i tek sad, čuvši svoj sopstveni glas, uvide da je maločas govorio glasno. "Zbogom, sestro. Zbogom, Gibe. Zbogom."

Mejtera Mermer progundā: "Srce će joj se rasprsnuti. Jadnoj našoj generalici Nani."

"On odlazi na mesto bolje od ijednog koje je iko od vas ikada video."

"Meni je bio antipatičan. Odaliska Šenila, međutim, imala je neke očite kvalitete. Premda moja prava emotivna potresenost..."

Tako tiho da je Svila zaključio da je samo on može čuti, Zumbula upita: "Je l' onamo? Na one dve tačkice?"

"Na jednu ili na drugu", odgovori bog. "Na plavi svit ili na zeleni. Njorkin lender ne može ih odneti na oba."

"Njor, hm, Njorka? Razumeš ti mene. Mi smo ti, je li, odani. Kao i, heh, svi. On se, dozvoli, molim te, jednu stvar? Re-for-misao. Revidirao. Pobožan. On; ako ti, hm, nisi? A?"

Nije bilo odgovora. Udaljene iskrice ugasnuše. Zumbula stisnu Svilu oko mišice ruke, prstom pokaza crno sunce u obliku kalema, iza njih, iz koga je izbijao mlaz svetlosti. "Šta je ono? Da li je... da li je...? Lender je izleteo iz toga."

"To je naš brod 'Svitak'", reče Shiatan i obrisa suzu iz oka.

"Ta mala stvar?"

A ta mala stvar je već nestajala sa vidika; Svila se opusti. "Imao si ti naklonosti prema Njorki, a? Imao sam i ja. Neću nikada, makar

živeo dugo kao Njegova svesnost, zaboraviti kako sam ga sreo u 'Petlu', kako sam pokušavao da u senkama, preko čašice rakije, prepoznam to lice."

"Kad video sam pogibiju Aer, nisam zaplakao. Bol predubok za plakanje. Njorka nije mrtav, ali sad više nema ko da me zove 'Gornji'. Plačem za to."

"Kamo sreće da se izjasnio, dozvoli, molim te, jednu stvar: ne-dvos-mislno", reče Ustavica, koji je već aktivirao svoj pogonski modul i počeo ploviti - zapravo, lebdeti - prema kružnom ulaznom otvoru. "U smislu, da li je veliki Pes, kako bih rekao, zadovoljan? Zadovoljen? Da li mu je udovoljeno. Da li je ovo bilo dovoljno, Pesu? Suficijencija satisfakcije, hm?"

Svila i Zumbula poleteše za njim. Svila reče: "Da je ovo njemu dovoljno, svi mi, dakle preostali 'tovar', vratili bismo se svojim njivama i krdima. Ali nije. Njorka nam je samo kupio kratak predah. Pes neće biti zadovoljan dok i poslednja osoba ne otputuje sa 'Svitka'. Jer taj svit je svoju svrhu ispunio i završio."

Izroniše u prostor samo delimičnog pomračenja, polusenku. Bilo je to, ipak, obilje svetlosti, zasenjjuće posle potpune tame. "Pa, ne vidim kako nam je Tartaros pokazao svit viđen spolja", reče Zumbula poluglasno. "Nije valjda neko oko postavljeno tamo, napolju? To je nemoguće, a?" Pošto Svila nije odgovorio, ona reče: "Ne volim ovo kad nema hodanja. Butine mi se počinju udebljavati, osećam to."

Prestiže ih Mejtera Mermer. "Ne mogu se udebljavati, draga, jer ti ne jedeš ništa. Zabrinjavaš me."

"Osim toga, ne volim da mi ljudi zaviruju pod haljinu. Znam da to zvuči smešno, ali ne volim. Kad god mi se javi taj osećaj da mi neko zaviruje ispod, butine mi malo nateknu i posle ostanu trajno tako."

"Ne postoji ovde nikakvo ispod, niti iznad", reče Patera Inkus, ubrzavajući ka njima. "Ovde je sve u domenu svetlosti."

"A, hm, pokojnici", reče Ustavica bacivši pogled nazad ka njemu, sa blago zabrinutim izrazom lica. "Eminencijo, kako to da objasnimo? Ver, hm, vernima, je li? Oni očekuju, da kažem - očekuju drage pretke."

"Da li bi ti voleo to - da te sad posete vaši mrtvi?" upita Shiatan.

Svila čvrsto reče: "Ne." Zumbulina donja vilica pade, pa je njeno

lice, lepo izvajano, ne trenutak izgledalo zblanuto i priglupo.

Svila uspori da bi ga Shiatan mogao sustići. "Govorim samo u svoje ime. Ja sam moje mrtve sretao, poznajem ih i volim. Iskušenje da im se pridružim bilo bi preveliko. Znam da je tvoja ponuda dobronamerna, ali - odgovor je: ne, ne bih želeo."

"Nema tu ništa fizički", objasni mali letač. "Nego njih Glavni procesor re-kreira i emituje podatke pravo u tvoj um."

"Moli, da li bi bila ljubazna da, umesto mene, otpratiš Zumbulu natrag do vazdušne lađe, molim te? Moram nešto da popričam sa Shiatanom." Svila dohvati letača za ruku.

"Možemo i mi?" reče Rog. Svila je oklevao trenutak-dva, onda odrečno mahnuo glavom. Oreb se sa Rogovog ramena baci u prostor i nastavi da leti za njima izvrnut naopačke, ali mašući krilima sasvim normalno.

Pilotkinja je isprobavala motore, jedan po jedan; Rog je brojao. I svaki motor, redom, prvo se zakašljao, onda gromko oživeo, zatim se stišao do postojanog brujanja.

Kopriva upita: "Zar nećeš pokucati?"

Rog bi radija video da ona kuca, a ne on. Ali nije mogao to reći. Zato upita: "Da kucam na šta?"

"Pa, valjda, na okvir od vrata. Izgleda prilično stamen."

Rog podiže šaku da zglavcima pokuca, ali u tom času Svila, iznutra, razgrnu zavesu 'vrata'. "Zumbula nije ovde. Tražili ste mene?"

Oboje klimnuše glavom.

"Vrlo dobro. Šta mogu učiniti za vas?"

Rog pročisti grlo. "Obećao si mi da više nećeš ići gore, na krov, Kalde. Pamtiš to?"

"Naravno, i održao sam obećanje."

"Ja i Kopriva popesmo se gore", reče Rog. Oreb to pozdravi radosnim pljeskom izvedenim pomoću krila.

Kopriva reče: "Nije tako nezgodno kad čovek može lebdeti." Ona pogledom uputi apel Rogu koji dodade: "Hteli bismo da i ti pođeš sa nama."

"Oslobađate me onog obećanja?"

"Jest, tako je", reče Rog.

"Kaži 'da', Rože", reče Svila. Izgledao je zanet u misli. "Nosiš ugled svoje palestine."

"Da, Kalde. Kalde, da li će Patera Ustavica stvarno biti naš novi augur?"

"On to ne može da postane", reče Svila, rasejano se osvrćući i tražeći pogledom po prostoriji svoj PM; onda se seti da ga je ostavio. "Ne može, samo zato što je već postao. On je već augur tamo. Ali dužnosti će preuzeti kad se vratimo kući. Kako postizete da ne odlebdite sa palube, u daljinu? Slažem se da to sada ne izgleda zastrašujuće, ali smatram da bi moglo biti ozbiljno."

"Tica ču-va!"

"Tačno, ako otplovim, ti me moraš dovući u bezbednost."

"U zadnjoj gondoli postoje zalihe", objasni Rog, dok se Svila odgurivao od ragastova u prostor. "Tamo smo našli jedan namotaj konopca. Pošto je sto u navigacionoj sobi pričvršćen za pod, mi smo vezali konopac za noge od stola."

"To je bolje nego da vučeš na leđima tu skalameriju", reče Kopriva Svili. "Ploviš kroz vazduh i ne brineš ni o čemu. A kad ti dosadi, dovučeš samoga sebe unutra."

Rog dodade: "Ali meni nikako da dosadi."

"Vi biste hteli da ja vidim nešto određeno." Prošli su, lebdeći, pored svih oficirskih prostorija za spavanje; Svila stade. Svojim zaustavljanjem načinio je veliko udubljenje na platnenom 'zidu' koji mu je poslužio kao oslonac. On zatim otvori vrata trpezarije.

"Ništa određeno, samo... samo sve što se tamo, napolje, može videti."

"U tom slučaju, nešto biste da zatražite."

U navigacionoj sobi Svila obavila sebi oko struka i veza u čvor konopac debeo kao prst, tačno prema Rogovom uputstvu. Odgurnu se od navigacionog radnog stola i odlete gore, kroz otvoreni poklopac. Nađe se izvan gondole.

Vazдушna lađa se u međuvremenu obrnula, možda zbog torzionog delovanja motora ili zbog pritiska nekog kratkotrajnog naleta vetra. Sad je Glavni procesor stajao uspravno, kao zid. Crni monoliti tog kolosalnog mehanizma stršali su ka vazdušnoj lađi. Stub

zvani Pilon, tako ogroman da je prema njemu lađa bila malena, protezao se u daljine, u noć.

Rog mahnu rukom. "Vidiš, Kalde? Ovog puta ne moramo sedeti na ivici palube, ali, ako te je volja, možemo leteti preko nje. Ono što se vidi tamo dole, ono veoma, veoma udaljeno - mislim da su to 'Planine koje gledaju na planine'. Vidi se plavetnilo, ali posle postane tako blistavo da čovek ne zna sigurno šta je to tamo."

Kopriva izroni iz otvora na gondoli. "Kalde, ja ni sad ne razumem šta je Glavni procesor. Sve one stvari tamo, po kojima se kreću neka svetla? I šta će im krovovi ako ovde ne može da pada kiša? Kako bi iko dovukao kišu da ovde padne?"

"To jeste Glavni procesor", reče Svila. "Gledaš ga."

"One velike četvrtaste stvari?"

"I ono što leži ispod svih ovih livada i travnjaka koje vidimo; Glavni procesor se proteže ispod svega toga. Zamisli milione miliona majušnih elektronskih kola nalik na one u zlatnoj kartici; zapravo, milijarde milijardi njih. Svako to maleno elektronsko kolo proizvodi toplotu; manju količinu toplote nego jedan treptaj jednog svica. Ali sva kola zajedno proizvode tako mnogo toplote, da bi sama sebe uništila njome, kad bi bila sva zbijena na jedno mesto. Pretvorila bi se u drugo sunce. A ovako, u ovom prostoru je uvek leto, zahvaljujući toploti kola."

"Znači, tako se zovu te male, krivudave, zlatne crte na kartici?" upita Kopriva. "Kola? Pa, ona ne rade ništa."

"Radila bi itekako, kad bi ih neko vratio na mesto gde treba da budu, u lenderu. Brzo će doći čas da i mi čušnemo neke kartice na odgovarajuća mesta u jednom lenderu."

Rog je posmatrao Svilu suženim pogledom. "Da li ti je Shiatan rekao sve to?"

"Nije doslovce tim rečima, ali rekao mi je dovoljno da ja sam zaključim ono ostalo. Šta ste hteli da pitate?"

"Mnogo toga. Znaš, Kalde, za moju knjigu. Je li u redu da te zovem Kalde?"

"Naravno. Ili Patera, ili Svila, ili čak Patera Kalde, kako me zove Njegova svesnost. Kako god voliš."

"Čuo sam kad je Šenila rekla Moli kako je, kad je bila Kipris,

naredila tebi da joj se ipak obraćaš sa 'Šenila'. To je sigurno bilo neobično osećanje."

Kopriva reče: "Ja ne pišem knjigu, Kalde, ali bih i ja da pitam ponešto. Recimo da ja malo pomažem Rogu. Ako ne sad, uskoro ću verovatno morati. Da li si ti na neki način postigao da se mrtvi ljudi vraćaju i onako razgovaraju sa nama?"

"To je Glavni procesor činio, Koprivo." Svila se osmehnu. "A ja njega, veruj mi, ne mogu ni na šta prisiliti. Tražio sam od Shiatana da od njega zatraži da nam učini neke usluge, ali Shiatan mi je objasnio da je to nepotrebno. Glavnom procesoru je poznato sve što se ovde dešava; čim sam ja uobličio moj zahtev, Glavni procesor ga je uzeo u razmatranje. Drago mi je što je naš zahtev ispunjen, ogromno sam zahvalan."

"Ali kad smo kod kuće, u Vironu", reče Kopriva i neodređeno mahnu prema palubi koja je lebdela desetak lakata ispod njihovih nogu, "tada ne čuje sve."

"Ne, ne čuje; ali otkriva više nego što sam ja mislio da je moguće. Još od Ehidnine teofanije, pretpostavljao sam da bogovi znaju samo ono što vide i čuju kroz svete prozore i kroz stakla za komunikaciju. To je blizu istine; to su Glavnom procesoru dva osnovna izvora podataka. Ipak, on ima na raspolaganju i neke druge izvore, na primer, ono što dobije od letaća."

Rog reče: "Ja imam jedno vrlo 'tvrdo' pitanje, Kalde. Ali, da znaš, ne pokušavam da te uteram u laž, niti išta slično."

"Naravno. Da čujem."

"Tartaros je rekao Njorki da će svit Kratkog sunca biti kao naš, ali nenaseljen, ili bar ne naseljen ljudima kao što smo mi. Njorka je to ispričao Šenili, a ja sam pitao nju. Ona je rekla da to znači da će biti trave, kamenja, cveća, ali da ipak taj svit neće ličiti na ovo na šta smo mi navikli. Zašto?"

Kopriva, u neverici, zatrese glavom. "To ti uopšte nije teško pitanje. Zato što je Pes raskrčio taj svit, da bi nama bilo lakše."

"Ili izabrao da nam bude teže", progundā Svila.

"Ne razumem."

"Pretpostavimo da nema biljaka i životinja. O kamenju bolje da ne govorimo zasad. Videli ste da je Njorkin lender nakrcan semenjem i

embrionima. Njorka će biti u mogućnosti da uzgaja koje god biljke i životinje hoće; izabraće jedan svit, pa ako tamo nema biljaka niti životinja, onda će te koje on donese i uzgaja biti jedine na svitu. Ali tamo gde on ide, već ih ima, itekako; iz tog razloga, pred njim su mnogo zanimljiviji dani - ali i teži."

Zujanje njihovih motora postade dublje. Njih troje, lebdeći u vazduhu, počеше ploviti ka pramcu sledeće gondole, druge po redu. Posle nekog vremena, konopci kojima su Rog, Kopriva i Svila bili pričvršćeni za prvu gondolu zategoše se. "Krenuli smo", saopšti Rog. Oreb se saglasi: "I-de ku-ći."

"Kad odemo, mislim da ću odmah prestati da verujem da sam ikad bila ovde", reče Kopriva i uzdahnu. "Baka je došla da popričamo, i kažem ja njoj, ostani, vodićemo te kući; al ona kaže, neka, hvala, nisam u mogućnosti."

"Majka Patere Ustavice došla je da ga vidi", reče Rog Svili. "On se danas osmehuje svima. Ispričao joj je kako sad ima svoj sopstveni mantejon, i kako će tamo prinostiti žrtve, ispovedati i donositi Pesov mir, a u Palati neće morati da radi uopšte. Ona je odgovorila da je oduvek želela da on postigne baš to."

"I Zumbuli je došla majka u posetu."

Kopriva je izgledala iznenađena. "Pa, Kalde, ja nisam znala da je njena majka mrtva."

"Ni Zumbula nije znala."

Vukući svako svoj konopac po sistemu 'ruka preko ruke', dospeli su opet na palubu gondole i stali nogama na nju, mada su imali samo minimalnu težinu. Svila zbacila omču od konopca sa sebe.

Kopriva reče: "Kalde, nikada nisi odgovorio na moje pitanje o krovovima. A ja sam želela znati zašto je, ovde, zastor tako blizu, i zašto ne vidimo Sunce nimalo."

"Pilon proizvodi zastor", reče Rog. "Ili ga, bar, ispaljuje u vazduh. Je li tako, Kalde? Onda Sunce taj zastor sagori. Zastor se međutim ne pretvara u dim nego u čist vazduh. Kad bi iz Pilona prestao izletati novi zastor, Sunce bi sijalo bez prestanka, bio bi stalno dan. Ali bi onda sasvim izgoreo i Glavni procesor koji je tako blizu. Sunce počinje od vrha Pilon a i proteže se sve do Zapadnog pola."

Razrađujući ovu misao, Oreb reče: "Dugo, du-go."

"A dug je i put pred nama", reče Svila. Nije se obraćao ni Rogu ni Koprivi. "Ali smo bar, konačno, krenuli."

"Sad razumem o krovovima", reče Kopriva.

Svila se okrete i pogleda je. "Je li? Reci mi."

"Kad sam bila mala, išli smo na jezero svakog leta. Onda... ne znam, valjda se nešto desilo; ponestalo je para, više nikad ne sakupismo dovoljno para."

"Posle smrti starog Kaldea, povećani su porezi", reče joj Rog. "I to žestoko povećani."

"Možda je to bio razlog. U svakom slučaju, jedne godine, kad sam imala devet ili deset godina, sačekali smo da svi ostali odu kući, a onda, kad je postalo jeftinije, otišli smo mi. I to nam je bio poslednji odlazak na jezero."

Svila klimnu glavom.

"Imali smo neka lepa popodneva, plivali smo, ali jutra su bila baš hladna. Jednog jutra dok su svi još spavali ja sam ustala i otišla do jezera samo da ga gledam. Mislim da sam znala da nam je to poslednje letovanje i da više nikad nećemo doći. Možda je to bio dan povratka."

"To ti nije o krovovima", reče Rog, ali Svila prinese prst usnama.

"Jezero je bilo sasvim pokriveno duhovima. To su oni beli oblici koji se dižu iz vode i postaju sve veći i jači. Ja sam tad poprilično razmišljala o duhovima, zato što je, znaš, te godine Gema otišla u Glavni procesor. Ova sa kojom sam danas razgovarala. Znali smo da se od nas očekuje da kažemo 'otišla je u Glavni procesor', ali mislili smo da su to prazne priče. Ti, Rože, zar nećeš reći da su to bili stvarno duhovi?"

On odmahnu glavom.

"Nisu", reče ona. "Bila je magla. Jedna stara gospođa sedela je na keju i pecala. Mislim da je gajila naklonost prema meni. Kad sam je pitala o duhovima, ona je rekla da postoji voda i u vazduhu, koja, kad se vazduh hladi, počne da se zgušnjava, a kad se vazduh dovoljno ohladi, daje kapljice, ali male. Toliko malecne da im treba dugo, dugo da padnu. To su 'duhovi'. Do tog trenutka ja se nijednom nisam zapitala odakle dolazi magla."

"Ma-gla do-bra."

"Ah, da, ti si barska ptičurina. Zar ove ptice ne dolaze iz Palustrije, Kalde? Iz tamošnjih močvara?"

Svila klimnu glavom. "Mislim da je tako."

"Htedoh reći da je tog jutra magla postajala sve gušća i gušća. Na stvarima se pojavila vlaga. Prema tome, ako ovde ima mnogo magle... Ovde; hoću reći, tamo gde smo do maločas bili. Ali znaš šta hoću da kažem. Pošto niko ne bi želeo tu vlagu unutra, potrebni su, ipak, krovovi. I stvarno, ovde postoje krovovi."

Rog reče: "Postoje ovde i vodoskoci koji kvase travu kad dune vetar. Ali to su vrlo male količine vode. Ovi ovde imaju i neke naprave koje usisavaju vazduh na dnu, a onda iz njega izdvajaju vodu koju šalju u pumpe. Mogli bi oni začas sve da pokvase."

Svila odbaci konopac od sebe. Nekoliko trenutaka posmatrao je kako se konopac polako sleže na palubu. "Opet imamo težinu."

"Aha, znam. Hoću reći: da."

"Trebalo bi bolje da razmislim pre nego što kažem neke stvari, Rože, ali ne uspevam da se uzdržim: naprosto me oduševljava da ih govorim. Kad smo stigli u Glavni i kad se pokazalo da možemo lebdeti... A i leteti, na neki način, sa tim Shiatanovim pogonskim modulima pričvršćenim na leđa... oduševilo me je i to. Pretpostavljam da tu upadam u protivurečnost."

Rog pogleda Koprivu koja reče: "Meni se ne čini tako."

"Nije ni meni lako da se snađem u svemu ovome, a još manje je lako objasniti sve. Shiatan je letač, voli da leti, njemu se može oprostiti što je toliko gord na svoja krila i na svoj poseban položaj u posadi 'Svitka'. Sve dok nismo došli ovde, verovao sam da razumem njegova osećanja."

Rog je izgledao zbunjen. "Ovde svako leti, Kalde."

"Tako je. Ovde svako i mora da leti. Svi smo leteli. Naime, plovili kroz vazduh. Najbolji termin je: lebdeli. U Glavnom procesoru je to tako lako, da smo svi lebdeli bez ikakve pomoći PM-a. Lebdeli smo pokraj zastora koji je bio stalno spušten, a ipak nije doneo noć; niti se dizao da donese novi dan."

"Ali sad ima sve više dnevnog svetla." Rog pokretom ruke pokaza prema smeđoj masi vazdušne lađe, koja je ispunjavala glavninu neba iznad njih.

"Stigli smo do podnožja 'Planina koje gledaju u planine'", reče Svila. "Da smo pokušali da letimo do njih odozdo, nasukali bismo se na njih. Shiatan, međutim, može preleteti sva brda i planine - a i svaku dolinu, ako ga je volja."

"Tica le-ti."

"Da. Shiatan leti kao ovaj Oreb, ili kao onaj orao koji je oborio jadnog lolara. Imao sam i ja prilike da okusim kako je to, dok sam pilotirao ovom vazдушnom lađom." Svilino lice bilo je sledećih nekoliko trenutaka ozareno osmehom.

Iz gondole se, kroz otklopljeni otvor, promoli Sabina glava. "Zdravo, Kalde! Uzimaš neka očitavanja, a?"

"Ne bih ja to umeo."

Ona se sa lakoćom, jednim širokim zamahom, prebaci gore, na palubu. "Ja umem, a pri ruci mi je protractor, pa ću ti i pokazati. Još je rano, ali htela sam da se popnem dok još nemamo mnogo težine." Ona se tiho nasmeja. "Čula sam da pričate o letenju. Pod mojom komandom je hiljadu pterovojnikinja, ali ja sama ne mogu leteti kao one. Ne možeš ni ti. Oboje smo suviše teški. Čak i ova devojka ovde morala bi omršaviti prilično, da bi od nje bilo ikakve koristi."

"Nameravao sam da objasnim Rogu i Koprivi da su krila divna stvar - zaista, zaista divna - ali da su i noge divna stvar, isto tako. Da je doktor Ždral još živ, mogao bi amputirati moje noge, i ja bih tad bio dovoljno lak da letim kao tvoje pteričke, možda čak i kao Shiatan; ali koliko god da zavidim njima, ja to ne bih želeo. Bilo bi veličanstveno leteti onako, pa prema tome nije nimalo čudno da im zavidim; ali zamisli samo kako nama mora zavideti neko bez nogu."

"Nemam šta da zamišljam", reče Saba. "Neke od mojih najdražih prijateljica izgubile su obe noge."

Rog upita: "Da li ćeš pilotirati tokom nekog dela našeg povratnog putovanja, Kalde? Toliko ti se svidelo, i, štaviše, toliko si dobro to radio, da bi po mom mišljenju, trebalo da nastaviš."

Saba reče: "Za nekog ko nije prošao obuku, ono je bilo ne dobro nego odlično. Svila će preuzeti pilotiranje kroz četiri sata."

Rog je izgledao kao da mu je laknulo.

"Čim pređemo planine", reče mu Svila i odšeta do pramca gondole.

Saba lakim trkom pođe za njim. "Kalde, Kalde, ja ne bih to radila. Nismo mi na onoj visini koju hoćemo. Iz planina umeju da izlete veoma varljivi udari vetra."

"Meni neće ništa biti; ali ti ne smeš prilaziti."

Iza Sabe, Kopriva doviknu: "Rog se plaši da ćeš ti skočiti, Kalde; to je cela istina."

"Neću."

"Kad je generalica Saba rekla da ćeš ti pilotirati, njemu je laknulo jer bi to trebalo da znači da nećeš hteti da propustiš takvu priliku. A i meni je laknulo."

Gledajući dole, na kose planinske livade i šumovite visije, Svila se osmehnu. "Ma, ne brini, Koprivo. Isuviše ja volim život, i Zumbulu, da bih skočio. Osim toga, ako bih skočio, ne bih više mogao da se rvem sa tvojim pitanjima... mada bi to bilo možda i dobro, kako za mene tako i za tebe. Imaš li još koje pitanje?"

"Mislila sam da te pitam o planinama." Ona se bojažljivo provuče pored Sabe i uze Svilu za ruku. "Plašim se da ih gledam. Znaš kako na pijaci izgledaju one vodene zmijuljice, kao jegulje? Usta okrugla, a unutra redovi i redovi zuba. E, pa, meni planine liče na te zube. Ove planine ispod nas, ali i one gore, u nebeskim zemljama. Samo što su to 'zubi' milionima puta veći."

"Da li si me htela pitati zašto te planine postoje? Zato što ih je Pes podigao da bi zaštitio Glavni procesor; ali to je puko nagađanje. O tom pitanju ja nemam znanja ništa više nego ti."

"Ako iko stanuje tamo. I još - zašto ima snega na vrhovima. Vrhovi planina bliži su suncu; dakle, trebalo bi da su topliji."

"Ne verujem ja da Sunce zagreva vazduh", reče Svila odsutno. "Ili, bar, ne mnogo. Jer onda sunčeva toplota ne bi mogla stići do nas. Kad malo razmisliš, jasno ti je da sunčeva svetlost, takođe, ne osvetljava vazduh, jer kad bi ga osvetljavala, mi bismo mogli videti vazduh. A mi ga ne vidimo."

Iza Svile, Rog reče: "Znači, ni sunčeva, ali ni bilo koja druga svetlost ne osvetljava vazduh."

"Siguran sam da je tako. Toplota Sunca zagreva zemlju i vode, a zatim zemljište i voda zagrevaju vazduh iznad sebe. U visinama, gde ima samo pogde koji planinski vrh, a između njih ogromne praznine,

vazduh, neizbežno, mora biti hladan. Zato pada sneg; u 'Planinama koje gledaju u planine' sneg ima težinu, dovoljnu da padne."

Svila zastade, razmisli. "Nikad nisam pitao Shiatana, koji je živeo u planinama, niti ikog drugog iz planina. Nisam video nijedan planinski grad, ali valjda neko tu živi; neki ljudi koji su pobjegli ili prognani iz gradova. Tu mora biti da je bezakonje, divlja ko kako hoće; nekima se, sigurno, baš zbog toga dopada."

Iz gondole proviri Zumbula. "Svilo, jesi to ti?" Svila se okrete da joj se osmehne.

"Svud sam te tražila, niko te nije video. O, zdravo, generalice." Zumbula, elegantna kao i uvek, iziđe kroz otvor, sa konopčanih lestvica na palubu gondole. "Zdravo, dečaci. Odavde imate lepši vidik, a? U svakom slučaju veći."

"Možeš me sada ostaviti da se sam snalazim", reče Svila Rogu.

Snežilo je u Vironu, i to vejavicom gustom, koja je preobraćala sirotinju iz jada u stanje potpunog jada, vejavicom od koje je svaka površina postajala klizava i svaki odevni predmet vlažan, a oči Mejtere Nane pune snežnih iglica kad god bi se okrenula licem u vetar.

"Uradismo koliko je bilo u našoj moći, generalice", reče kapetan koji je, pod udarom vremenskih prilika, stajao pored, a ne ispred nje. Oboje su podigli kragu kaputa i pritegli je oko vrata, da se zaštite od vetra i hladnoće; kapetan je svoju kapu, koja je bila deo uniforme, navukao nisko na uši, jednako kao Mejtera Nana svoju narodnu pletenu kapu. Kapetanova desna ruka bila je imobilisana, ali loše, udlagom i okrvavljenim zavojem načinjenim od krpe.

"Verujem, pukovniče. Ali oni će, ipak, kroz nekoliko sati početi da umiru."

"Nisam pukovnik, generalice."

"Jesi, upravo sam te unapredila. A sada mi pokaži da to i zaslužiš. Nađi neko pribežište za njih."

"Pokušavao sam, generalice. I pokušavaću i dalje, iako su sve kuće u ovom kvartu, svaka pojedina, spaljene." Nije bio visok rastom, ali, dok je to govorio, izgledao je visok.

Ova primedba o kućama bila mu je nepotrebna, pomisli Mejtera

Nana; to samo pokazuje koliko je premoren. "Znam", reče ona.

"Ovo je bila tvoja gradska četvrt, zar ne? Odmah do Orile?"

"Bila je, a i sad je."

"Idem ja. Mogu li još reći da bih više voleo da ratujem za tebe i za bogove, generalice? Viron mora biti slobodan!"

Ona zadrhta. "Šta ako izgubiš tu ruku, pukovniče?"

"I jedna ruka je dovoljna da se puca igličarem, generalice."

Ona se osmehnu i protiv svoje volje. "I leva? Zar bi levom mogao pogoditi išta?"

On načini jedan korak unazad i salutira neranjenom, levom rukom. "Kad se ne može dobro gađati, priđe se sasvim blizu neprijatelju."

Pre nego što je stigla da uzvрати na njegovo salutiranje, mećava ga je sakrila. Mejtera Nana spusti šaku koja nije još ni stigla do čela, i poče svoju šetnju kroz zgureno mnoštvo, stotine ljudi koji su pobjegli od borbi.

Kad bih mogla da im vidim lica, pomisli ona, znala bih svako lice. Ali ne i sva imena; nikad nisam bila dobra sa imenima. Pese, dragi, zar nam nećeš poslati ni jedan jedini zrak Sunca?

Deca i starci, starci i deca. Da li stari ljudi izbegavaju borbu zato što su suviše nejaki? Ili zato što su, tokom sedamdeset ili osamdeset godina življenja, uvideli uzaludnost borbe?

Nešto je dohvati za suknju. "Da l' nam donose hranu?"

Ona se spusti na jedno koleno. Lice staro, moglo bi maltene biti Mejtere Mermer. Pa, gladni su i oni, sigurna sam, pomisli ona. Zaslužili su. "Neko će ti doneti nešto, uskoro, pre spuzastora." Ona ustade.

"Sibi? Sibi? Moja mama je onde i mnogo je hladna."

Ona se zagleda, izbliza, u bledo, malo lice. "Možda bi mogao da nađeš neko drvo i da zapališ vatru. Valjda neko ima upaljač."

"Ona neće..." Dečakov glas utihnu.

Mejtera Nana se opet spusti na jedno koleno. "Ona neće - šta?"

"Neće da uzme moj kaput, Mejtera. Kaži joj."

Oh, za ime Ehidnino, pomisli ona. "Ne. Nikako ne bih mogla da 'kažem' jednoj tako hrabroj ženi." Bilo joj je na neki način poznato to malo lice ispod stare kape od zečije kože. "Ja tebe poznajem, zar

ne? Ti si išao u našu palestru, je li?"

Dete klimnu glavom.

"Bio si u grupi Mejtere Mermer. Kako se zoveš?"

"Resica." Dečko duboko udahnu; priprema za reči koje zahtevaju hrabrost. "Bio sam bolestan, Mejtera. Ujela me jedna velika zmija. Stvarno sam bio bolestan. Ne lažem."

"Sigurna sam da ne lažeš, Resice."

"Zato ona neće kaput! Reci joj da mi je sad dobro!" Sad je maleni kaput na njemu stajao otvoren. Videlo se da dečak ispod kaputa ima džemper neke odrasle osobe, daleko prevelik.

"Ne, Resice. Zakopčaj to pre nego što se smrzneš." Još dok je to govorila, prsti su počeli da joj petljaju oko njegove dugmadi. "Kažem ti da nađeš neka drva negde. Sigurno je negde nešto preostalo, mada je možda nagorelo. Naloži vatru."

Ustala je. Vetar donese do nje neko daleko gruvanje, koje je, maltene, moglo biti grmljavina. Daleko je, zaključila ona; ali nije dovoljno daleko. To najverovatnije znači da se neprijatelj probio, ali kad bi ona sad pojurila nazad ne znajući ništa, to bi bilo uzaludno i gore nego uzaludno. Poslaće Bizon kurira do nje, sa vestima i sa odmornim konjem. Gle, ovo dvoje ljudi... "Je li vam dobro?"

"Izguraćemo nekako." Glas starog čoveka. On je jednom rukom obgrlio oko pleća ženu jednako staru. A ta reče: "Nismo ranjeni, nije nam ništa." "Samo razgovaramo." (On.) "Biće nam toplije ako se krećemo." "Prilično smo umorni bili kad smo došli ovamo."

"Ja nastojim da vam obezbedim hranu", reče im Mejtera Nana.

"Tu bismo mi mogli pomagati, je li tako, Dalija? U raspodeli hrane, ili već u kakvom god drugom poslu - šta god ti kažeš."

"Taj vaš stav je dobar. Zaista dobar. Imate li upaljač?"

Odmahnuše odrečno glavom.

"Onda biste mogli potražiti upaljač, pitati ko ima. Maločas poslah jednog malog dečaka da traži drva za loženje. Kad bismo mogli založiti nekoliko vatri, to bi mnogo pomoglo."

"Sve je ovo gorelo." Starac načini neodređeni pokret drugom, slobodnom rukom. "Trebalo bi da bude, i sad, žara." Njegova žena ovo potvrdi. "Sigurno tu negde postoji žar, bez obzira na to što pada sneg." "Osećam miris dima." On, sve njuškajući, pokuša da ustane.

Mejtera Nana mu pomože. "Idem da potražim", reče on.

Eto mene, sad sam Mejtera Oranža. Sanjala sam da postanem takva sibila, i ostvarilo se. Idem kroz redove paćenika i pomoć im ukazujem, iako im malo šta mogu dati.

Ona dočara sebi stroge crte lica Mejtere Oranže. Devojka koja će uskoro dobiti novo ime Nana čeznula je tada za životom samoodricanja i zamišljala kako će ići širom ovog svita (koga se odrekla) kao blagoslov. A Mejtera Oranža upozoravala ju je da će hrana biti ponekad slaba, ili obrok sasvim preskočen; da će ležaj biti često tvrd, a posao težak, nezahvalan. Usamljenost: iz godine u godinu, svake godine.

Obe su bile u pravu.

Mejtera Nana pade na kolena, sklopi ruke, pognu glavu. "O, Pese gospode, o, Ehidno mati, ispunili ste želju srca moga." Obuze je utisak predivan, nikad dosad doživljen: da u snegu kleči samo telo njeno, a duh - među ljubičicama, ljiljanima i ružama. "Bitku života ja sam dobila. Sada sam ispunjena. Okončajte moj život danas, ako želite: pojuriću oduševljeno u ruke Hieraksove."

"Pokušavali smo, Mejtera."

Neki ženski glas je to rekao, negde levo od nje, i po svemu sudeći ne njoj. Znači, nekoj drugoj sibili? Mejtera Nana ustade.

"Zima, zima", nastavi taj ženski glas, "a ova jadnica je samo kost i koža, trunke mesa nema na njoj."

Troje ljudi. Ne, četvoro. Dvoje su debeli, i sede u snegu. Lica okrugla, crvena. Između njih treće lice, izgledno. Neka prilika u crnom stoji, nadnela se nad njih; sibila, očigledno. Ona mlada sibila, kako li se zvala? "Mejtera? Mejtera Javora? Jesi li to ti?"

"Ne, sibilo." Ta osoba se uspravi, poče da okreće glavu i nastavi da je okreće, okreće, dalje nego što bi se pretpostavilo da je moguće; u prljavom metalnom licu blistale su oči. "Ja sam, sib. Megi."

"To - to je - ti si! O, Moli!" I one se već grle i skakuću kao onda na Palatinu. "Sestro, sestro, sestro!"

Još jedno potmulo gruvanje u daljini.

"Moli! O, Moli! Mogu li te zvati Mejtera Mermer, samo jednom? Toliko si mi nedostajala!"

"Samo požuri. Uskoro ću biti napuštena žena."

"Ti, Moli?"

"Da, ja." Glas Mejtere Mermer bio je čvrst kao granit. "I nemoj me zvati Moli, molim te. To nije moje ime. Nikad nije ni bilo. Ja se zovem Magnezija. Zovi me Megi. Ili Mermer, ako te to čini srećnom. Moj muž će... dobro, ostavimo sad to. Jesi li upoznala moju unuku, sibilo? Evo, ovo je ona. Ali ne verujem da će sad moći da razgovara. Nemoj joj zameriti."

"Gljivo?" Mejtera Nana kleknu pored izmršavele devojke. "Naš Kalde mi je opisao tvoj izgled. Ja sam stara prijateljica tvoje bake."

"Probudi", reče Gljiva čije je lice bilo iscereno bez ikakvog smisla. "Otrgni." U njenom zurenju nije bilo nikakvog traga inteligencije. Ništa više, posle te dve reči, ne reče; tišina snega zatvori se oko njih.

Posle nekog vremena, debela žena reče: "Ovo je moj muž, generalice. Zove se Svračak."

"Skleroderma! Skleroderma, nisam te prepoznala."

"Zato sam ja tebe prepoznala iz prve. Kažem ja, ono je generalica Nana, ja sam joj držala konja onog dana kad je predvodila juriš u Kaveznoj, jesam, a ti, mužu moj, da si išao i ti kao što je trebalo, znao bi i ti da je to ona."

Debeljko samo povuče prstima rub šešira.

"Išla ja u Kaldeovu palatu da vidim Mejteru, ali ona nije bila tu, a pola jednog zida je nedostajalo, pa sam ja uzela da se brinem o njenoj unuci, evo sve do danas; jedno dete. Jesu li tebe odnele one zle žene, Mejtera? Mi smo tako čuli."

"Mene odsad zovi Megi", reče Mejtera Mermer i poče svlačiti mantiju sa sebe, preko glave, potezanjem za kapuljaču.

"Mejtera!"

"Nisam više sibila", saopšti ta osoba, tanka i blistava bez mantije. "Sada sam ostavljena žena; ja sam vas upozoravala da ću to postati." Nabaci mantiju, veliku i debelu, Gljivi na glavu i poče je odevati u nju. "Ma, uvuci ruke u rukave, mala. Nije teško; široki su."

"Jedan deda mi je pomagao oko nje", objasni Skleroderma, "al on je posle otišao da ratuje. Onda su došle one zle žene, pa smo morali da bežimo."

Da nije bila tako šokirana prizorom nagog tela Mejtere Mermer,

Mejtera Nana bi se na ove reči nasmešila.

"Mislim da to znači da je on poginuo, ali nadam se da nije. Zar ti nije zima, Mejtera?"

"Ni najmanje." Mejtera Mermer se uspravi. "Ovako mi je mnogo svežije i udobnije, osim što će mi nedostajati džepovi." Ona se okrete Mejteri Nani. "Ja sam se družila sa drugim ostavljenim ženama, sa desetak njih. Bojim se da sam donekle potpala pod njihov uticaj."

Mejtera Nana proguta i zakašlja se, prožeta željom da mahne rukom i otera sve ove pahuljice snega od sebe; da sedne, negde, sa loncem vrućeg čaja, da se probudi i da zaključa da ova mršava spodoba boje kalaja nije ona starija sibila nekada njoj znana. "Da li su zarob..."

Mejtera Mermer posegnu hitrim, veštima prstima i dohvati kapu Mejtere Nane. Bila je to pletena kapa u obliku dugačke 'čarape', sa plavim prugama, čiji je kraj visio daleko niz leđa. Mejtera Mermer joj obavi taj produžetak oko vrata, kao šal. "Ovako se to nosi, draga; onda ti neće biti toliko hladno. A ovu kićanku na kraju ćušneš pod kaput." Mejtera Mermer i to uradi. "Ona postoji zato da se stvar ne izvlači iz kaputa. Vidiš?"

"Te žene!" reče Mejtera Nana, glasnije nego što je nameravala. Nastavi, ipak, jednakom oštrinom, pomišljajući: ja sam, ipak, vojni starešina. "Misliš li na neprijateljske vojnkinje ili na uhode onoga Šljuka?"

"Ma ne, ne, ne. Na dragu Šenilu mislim, koja je na svoj način stvarno jedno slatko devojče, i na Kaldeovu ženu. Koja nije ništa bolja nego što bi se i očekivalo, ako znaš šta hoću da kažem. Takođe mislim na one žene koje su naši lopovi doveli sa sobom. Lopovi su bili zanimljiviji nego te njihove jadnice, ali i one su bile zanimljive. Samo, da znaš, žene koje se družu sa lopovima ne libe se da se skinu nage. Ili, bar, ne oklevaju mnogo. Dragi Šenila zapravo uživa da to uradi, utisak je moj. A i razumljivo je: lepše joj je telo nego lice."

Skleroderma reče: "I tebi, Mejtera, i tebi." Njen muž na ovo zaklima glavom poletno.

Na samom kraju Sklerodermine rečenice začula se nova

eksplozija. Nagnuvši glavu na jednu stranu, Mejtera Nana oceni da je ovog puta grunulo bliže nego prošli put. Zvuk zloslutan.

"Svesnost nam kazao", reče Skleroderma, završavajući nešto.

Mejtera Nana reče: "Šta? Jesi li rekla 'Njegova svesnost'?" Onda, pre nego što je mogla dobiti ikakav odgovor, prinese prst usnama.

Šuplje, neujednačene detonacije, kao mucanje, dolazile su odnekud - činilo se, iznad njene glave. Zatim, jedan trenutak tišine, pa udaljeno praštanje granata.

"Šta je, generalice?" upita Skleroderma.

"Čujem topove. Baterija lakih. Ali retko kad se čuje njihovo ispaljivanje; obično čuješ samo zvižduk i eksploziju granata. Ovi su negde blizu; dakle, mogli bi biti naši."

Mejtera Mermer uhvati Gljivu za ruku i podiže je na noge. "Pardon, mi bismo sad da idemo kod vatre."

"Kod vatre?" reče Mejtera Nana. Poče se osvrutati.

"Eno tamo. Upravo sam videla. Hodi, draga."

I Skleroderma i Svračak počеше se dizati na noge, ne brzo, ali zato sa grdним naporom, uz stenjanje i grebucanje rukama na sve strane, tako da se sticao utisak mahnite delatnosti.

Trebalo je da glasnik već stigne, reče Mejtera Nana sebi. Zakorači ispred Skleroderme. "Rekla si da je Prvi govornik bio ovde? Moraš mi o tome ispričati pre nego što odete. A još pre toga: da li si videla vojnika konjanika koji vodi za sobom jednog konja bez jahača?"

Skleroderma zavrte glavom.

"A Njegova svesnost - bio je ovde?"

Debeljko reče: "Stao je da malo popriča, bio je baš ljubazan. Ja ne bih ni znao da je to on, al ova moja zna sve. Ona njega viđa skoro svake nedelje po dva, tri puta. Ništa, samo dedica, onako, stariji od mog ćaleta. Na sebi je imao običnu tu vašu crnu, kako li se zove. Kao bilo koji drugi augur." On zastade; pogledom je pratio Gljivu i Mejteru Mermer. "Ovi, ako se još jače naguraju oko te vatrice, moraćе nekoga da gurnu i u nju."

"U pravu si", reče Mejtera Nana i ode lakim trkom kroz sneg do vatre. "Narode! Ta mala vatra ne može ogrejati ni polovinu vas. Sakupite još drveta. Naložite drugu vatru! Možete je pripaliti sa ove."

Oni krenuše da poslušaju, tako brzo i spremno da je to i nju iznenadilo.

"E, sad!" reče ona i okrete se naglo ka Sklerodermi i Svračku. "Ako je Njegova svesnost tu negde, ja moram s njim govoriti. Iz učtivosti, bar, ako ne iz nekih drugih razloga. Na koju stranu je otišao?"

Svračak slegnu ramenima, a Skleroderma reče: "Ne znam, generalice." Njen muž dodade: "Govorio je da ćemo svi morati da idemo sa ovog svita. Onda je došao Kalde i odveo ga. Tad sam prvi put video i njega."

"Kalde Svila?"

Skleroderma klimnu glavom. "Moj muž ni Kaldea nije umeo da prepozna."

Trivigauntkinje su, dakle, oslobodile zarobljenike, kao što je generalica Saba obećala; to bi bilo jedino razumno objašnjenje. Životno važno. Mejtera Nana se poče mahnito osvrtni ne bi li ugledala Bizonovog glasnika koji bi već morao biti tu; Bizon ga je svakako morao poslati pre nekoliko minuta.

"Stari je tražio Kaldea, al je Kalde našo njega", objasni Svračak.

"Pa, nema naroda koliko je bilo", reče Mejtera Nana, podižući se na vrhove prstiju i trepćući da skloni sneg sa očiju.

"Kad si ih ti poslala po drva, generalice."

"Generalice! Generalice!" Ispod ovih reči, koje je neko vikao, ona začu nesigurni konjski topot: neko je jahao suviše brzo preko terena po kome je prosut svakojaki krš i lom. "Ovamo! Ovamo!" povika ona i poče mahati rukama naslepo.

Skleroderma progundā: "Šta su počeli toliko sa tim bubnjevima. Dođe mi da krenem i ja."

"Bubnjevima?" Mejtera Nana se nasmeja nervozno i odmah se postide toga. "Ja mislila da to moje srce lupa. Zaista."

Kroz sneg dođe glas Bizonovog glasnika: "Generalice?"

Ona opet poče mahati rukama kao maločas. Ali sad je osluškivala. Nije to bilo ono brzo dobošarenje po tankim cilindričnim dobošima kakve nose Trivigaunski bataljoni, nego postojano duboko bummmm-bummmm-bummmm vironskih ratnih bubnjeva koji nju, kad god ih vidi, podsete na na onaj veliki bakarni kotao za kuvanje

supe i čorbe u palestri; to su signali za svrstavanje trupa u jurišne formacije. Bizon, dakle, kreće u napad, i javlja to i neprijatelju i svojoj vojsci jednako.

"Generalice!" Glasnik sjaha, napola pade, sa izmršavelog smeđeg ponija. "Pukovnik Bizon kaže da se moramo baciti među njih. Vazдушna lađa se vratila. To si verovatno čula, generalice."

Mejtera Nana klimnu glavom. "Na neki način."

"Iz nje izbacuju minobacačke mine na nas, duž celog fronta, generalice. Pukovnik kaže da se redovi moraju pomešati da bi im to postalo nemoguće."

"Gde je on? Jesi mi doveo konja?"

"Ja poveo, ali Kalde mi ga uzeo. Možda nije trebalo da mu dozvolim, gospođo, ali..."

"Svakako je trebalo da mu dozvoliš, ako je on hteo konja." Ona odgurnu glasnika, da joj se skloni s puta, i jednim zamahom se nađe u sedlu. "Moraću uzeti tvoga. Vрати se pešice. Gde je Bizon?"

"U starom brodskom zimovniku, gospođo." Glasnik pokaza neodređeno kroz sutonski sneg, ne dajući joj mnogo razloga da veruje da nije isto onako izgubljen kao što se ona osećala.

"Srećno", doviknu Skleroderma, pa dodade: "Idem i ja."

"Ne, ne ideš!" Mejtera Nana kolenima stisnu namučenog ponija, ne mareći nimalo što joj se zbog sedla sukinja zadigla do daleko iznad kolena. "Ti ostani tu da se brineš o svom mužu i da pomažeš Mejteri - hoću reći, Megi - oko one lude devojke." Pokaza pravo ka glasniku, i tek naknadno shvati da je to učinila drškom azofa. "Jesi li siguran da je on u zimovniku brodova? Ja sam njemu naredila da ostane u pozadini da ne bi poginuo."

"Najbezbednije je tamo, generalice, pošto bombe padaju na nas."

Jedna ploveća mrlja razloži se u sliku dvojice jahača u tamnoj odeći na samo jednom belom konju. Dobro znani glas povika: "Polazak! Svi za onim oficirom, on će vas povesti u sklonište. Sklanjajte se od te vatre!"

Svilin glas. Gledala je, u potpunoj neverici, kako Svila projahuje tačno kroz vatru. Jedan trenutak je oklevala; gruvanje pušaka debeljača navede je da stupi u dejstvo.

"Ovaj deo mi se sviđa", prošaputa Zumbula, grleći Svilu čvršće nego ikad, "al samo ga ne puštaj više kasom."

Svila nije ni nameravao da pusti konja u kas, ali nije imao daha da to kaže. Priteže uzde i zakloni oči od snega, desnom rukom; ali njegova ruka sama se hvatala za jabuku sedla kad god je njemu popuštala pažnja. Ona grupica koju nazire kroz sneg - to je, možda, neka žena sa decom. Verovatno jeste. On steže zube i zari pete u bokove belog škopca. Bitno je da se ne dogodi kas, jer onda ih konj toliko tresu i bacaju da oni ostaju bespomoćni. Ali postoji nešto još bitnije: ne izgubiti uzengije koje se naprosto bore da mu se smaknu sa cipela kad god mu se ne zarivaju u zglavkove stopala. Konj se okliznu u snegu. Jedan trenutak Svila je bio siguran da će se stropoštati u stranu.

Iza njega Zumbula ciknu: "Diži konja, uspravi ga! Onamo!" Zvučala je ljutito; a u Svili se nakratko pojavi želja, ne odana prema njegovoj vojsci, da je Kipris dala Zumbuli, a ne Mejteri Nani, onaj strahovito jaki i prodorni glas. Ili njemu; bilo bi još korisnije da je dala njemu.

"Kalde!" Prilika zasuta snežnim pahuljama uhvatila je konja za ular.

"Da, šta je?"

"Narod sam uveo u zaklon, Kalde. Morate i vas dvoje, poginućete."

On odmahnu glavom.

"Kunem se da je samo nekoliko osoba ostalo napolju. Pokupiću ja i njih. Gospođo, moraš ga ubediti."

Kapetan potrča i povuče konja za sobom, za ular. Drmusanje - kao da te je terijer dograbio u čeljusti pa te baca levo-desno.

"Ovo je ulaz, Kalde. Žao mi je što ne mogu pomagati tebi i tvojoj gospođi u sjahivanju."

Toliko protresen da nije mogao ni pomisliti da ne poslušaju, Svila skliznu sa konjskih leđa i pomože Zumbuli da siđe. Kapetan pokaza prstom ka jednom dubokom krateru koji je bio maltene pred njihovim nogama; u mračnom dnu kratera svetlucalo je nešto zeleno.

Svili se vrati sećanje, oštro i neugodno, na onaj grob koji mu je

svojevremeno pokazan u snu. "Onaj prvi put vozili smo se na mrtvačkim kolima", reče on Zumbuli. Bilo je teško zadržati običan ton glasa. "Tada je bilo znatno udobnije, samo je umesto snega bilo mnogo prašine." Ona je samo zurila u njega.

"Morate sići unutra", reče kapetan, pokazavši, opet, prstom. "Silazak je prilično težak. Neki su pali, ali se niko nije ozbiljno povredio." Kapetan izvuče pištolj igličar. Palcem leve ruke oslobodi kočnicu.

Svila reče: "Ti se vraćaš u borbu."

"Da, Kalde, ako dozvoljavaš."

Svila odmahnu glavom. "Ne, ne dozvoljavam. Odnećeš jednu poruku generalici Nani. Znaš li kuda smo krenuli Zumbula i ja?"

"U ovaj tunel ispod grada, Kalde, sa ciljem da tvoj život bude sačuvan, što je u interesu Virona."

Zumbula poravna haljinu. "Mi treba da odletimo sa ovoga svitka, sasvim, a sa sobom da ponesemo hiljade i hiljade zlatnih kartica. Ako stignemo na, gde li to već treba, bićemo bogati tamo." Ona pljunu u sneg.

"Podigao sam sve svote gotovog novca koje su se mogle naći u Fisku", objasni Svila, "a Njegova svesnost izvadio je sve do poslednje kartice iz blagajne Udruženja sveštenika. Ja ovo govorim tebi zato da bi ti mogao javiti generalici Nani šta se desilo sa nama, i šta se desilo sa novcem. Znaš li protiv koje Sijuf ratujete?"

Jedan glas doviknu: "Kalde!"

"Jesi li to ti, Rože, tamo dole?"

"Jesam, Kalde." Rog se pope iz kratera, sve do njih. Usput se ispod njegovih nogu odronjavalo kamenje, tumbalo niz strminu, i upadalo u tunel.

"Vraćaj se dole", reče mu Svila.

"Kalde, imali smo ogromnu sreću da naiđemo na ovo sklonište koje se otvorilo dejstvom neprijateljske bombe. Ja zahvaljujem dobrim bogovima za to. Ti i tvoja dama morate takođe da iskoristite ove okolnosti. Oni iz vazdušne lađe neminovno će videti onu naloženu vatru."

Rog prihvati Svilinu pruženu ruku i pridruži im se.

"A što se tiče ovog dečka", reče kapetan, "ja ću iz zaliha naših

snaga obezbediti naoružanje, komada jedan, za njega."

"Ako mislimo da odemo odavde, treba da odemo sad odmah", reče Zumbula.

"Pitao si nešto o dve Sijuf, Kalde. Čuo sam samo neke glasine o tome. Jesu li tačne?"

"Razgovarao sam sa generalicom Nanom preko stakla, pre nego što smo se vratili", reče mu Svila. "Jedan od savetnika, mislim da je to Tarsier, oblikovao je jednog hema tako da liči na generalisimu Sijuf. Trebalo je da tako napravljena osoba doprinese poboljšanju odnosa između Trivigauntea i Virona, ili, ako to ne bude moguće, da doprinese porazu Trivigauntea. Izgleda, međutim, da je ta osoba, druga Sijufica, odlučila da uradi nešto sasvim drugo: da trajno zauzme mesto prve Sijufice i da potuče Viron i uzme ga za sebe. Zatim je generalisimo Usik pustio pravu Sijuficu na slobodu, u nadi da..."

Eksplzija zaguši poslednje reči. Svila se nađe u krateru, opružen potrbuške po kamenju; blizu njega ležao je Rog, a još bliže Zumbula koja je jecala i grčevito se držala za njega. Posle nekoliko sekundi Svila uspe da udahne vazduh valjano i da prozbori: "Ovo je bilo suviše blizu. Toliko blizu da mi sve zvoni u ušima."

"Gde je taj kapetan?" upita Rog. Iz dna kratera dopre Koprivin povik: "Rože!"

"Ne znam." Svila podiže glavu da pogleda unaokolo. "Ne vidim ga, ali... Jesu li ono konji?"

"Naš konj", reče Zumbula. Ustala je, zateturala se, ostala na nogama. "Ubijen je, sigurno."

"Osim ako ga je onaj kapetan pojahao i na njemu otišao. U oba slučaja, čas je da i mi odemo."

Zumbula ga pogleda besno; onda se naglo okrete i sasulja se niz strmi zid kratera, pored Koprive; ulete u tunel i nestade u njemu.

Rog uhvati Svilu za ruku. "Ti kao da si se namerno zadržavao ovde sa tim kapetanom, Kalde. Kao da ti se nije polazilo."

"Zato što nisam bio siguran da su svi civili u ovom kraju uspeali da se sklone unutra." Svila se zakašlja, pljunu. "Izgleda da mi je ova eksplozija ubacila zemlju i prašinu u usta. Bila su, pretpostavljam, otvorena, kao što obično i jesu - ne bi trebalo da toliko pričam. Inače,

spremao sam se da kažem kapetanu da dajem ostavku na položaj Kaldea i da će me na tom mestu naslediti generalica Nana. Ali nemoj sad pomisliti da si dužan da pojuriš za njim da bi mu preneo tu poruku."

Kopriva doviknu: "Ja odlazim, sa Zumbulom. Idete li vas dvojica?"

"Samo još malo", reče joj Rog. "Ne, Kalde, neću pojuriti za njim. Ali jesam obećao Njegovoj svesnosti da ću te pronaći i povesti dole, što ću i učiniti, samo prvo da..."

Rog začuta, postidehog lica.

"Šta je, Rože?"

"On kaže da ima mnogo da se ide do one velike pećine u kojoj ljudi spavaju u bocama. Kad stignemo tamo, moraćemo ih buditi. Možda je najbolje da pođemo odmah."

"Ne, Rože." Držeći se kao čovek koji je rešen da se zadrži dugo na istom mestu, Svila sede na ivicu kratera. "Zatražio sam od Gljive da probudi najjačeg muškarca koga može naći i da mu kaže da svoj cilindar razbije pre nego što ga onaj gas u cilindru usmrti. Ako sam ja mogao, Zumbulinim igličarem, onako lako da razlupam jedan takav cilindar, pretpostavljam da je moguće da snažan čovek iznutra pesnicama postigne to isto. Probudeni ljudi će nas čekati, nadam se, i verovatno će umeti da nam pokažu najkraći put do trbuha svita, do mesta gde su letelice za prizemljivanje na novi svit, koje se zovu 'lenderi'."

On se zagleda u Roga očima prepunim brige i muke. "A sada mi kaži zašto si me sprečio da pođem za Zumbulom. O čemu je reč?"

"Ma, ništa, Kalde."

Kao bučni duhovi pored njih protutnjaše neki konjanici, očigledno vojska; lica im se nisu dobro videla, uniforme su, zbog beline snega, izgledale crne.

"Ovo su, izgleda, bile Trivičke", reče Svila. "Ne znam da li je to dobro ili rđavo. Pre će biti da je rđavo. Ako ja sad kažem... ono što si ti mislio i što si mi hteo reći maločas, hoćeš li bar priznati da ti je to bilo na umu?"

"Radije ne bih, Kalde."

"A ipak znam da hoćeš. Hteo si da mi objasniš zbog čega ste me vas dvoje, ti i Kopriva, povelili na krov gondole, gde su nam se potom

pridružile generalica Saba i Zumbula, koje su glumile da se ništa nije..."

"Ma, hteo sam ti reći o onom ranijem slučaju kad umalo nismo pali, Kalde. Ti si govorio da je to bio tvoj pokušaj samoubistva i da sam te ja zadržao, a istina je suprotna. Ja sam bio počeo da klizim u provaliju, namerno, mada se ne sećam šta me je to obuzelo; a ti si me zadržao. Vrlo malo je nedostajalo da padnemo zajedno. Sada se sećam toga. Da nije bilo tebe, bio bih mrtav."

Svila odmahnu glavom. "Da se ja nisam ponašao budalasto, ne bi se ti našao ni u kakvoj opasnosti; ja sam stvorio situaciju u kojoj je tebi zapretila opasnost i u kojoj umalo da pogineš."

On uzdahnu. "Ali to nije ono što si hteo da mi kažeš. Zumbula je ulazila u kabinu generalice Sabe, a posle su se obe pravile da se to nije desilo; da nisu bile zajedno. Te kabinice imaju 'zidove' od platna i bambusa. Ti i Kopriva ste se uplašili da ću ja čuti da njih dve unutra rade ono što žene ponekad rade jedna s drugom zbog strasti i slasti."

Videći Rogov izraz lice, on se nasmeši tužno. "Zar si mislio da ja ne znam da se takve stvari ponekad dešavaju? Često sam ispovedao žene, a i da nisam - nas su u sholi učili o postojanju takvih, i mnogo gorih, stvari. Mi smo, bojim se, na izlasku iz shole daleko previše nevini za ono što nas čeka, ali naši instruktori barem pokušavaju da nas pripreme, koliko najbolje umeju, za ovaj svet." On spusti pogled na predmet koji mu je Rog pružao. "Šta je to?"

"Tvoj igličar, Kalde. Pripadao je, valjda, pilotkinji. Kažeš da ga je Zumbula izbila njoj iz ruke i da si ga ti zatim uzeo. Mora biti da si ga ostavio u pilotskoj kabini; naš letać ga je tamo našao i dao ga meni."

Svila prihvati igličar i zavuče ga pod opasač. "Želiš da ja njime ubijem Zumbulu. Je li to plan?"

"Ako želiš", reče Rog ojađeno i klimnu glavom.

"Ne želim. Neću. Uzimam ga zato što mi može zatrebati da zaštitim Zumbulu, dole u tunelima. Zar ti to nisam pričao?"

"Jesi, Kalde. Na vazdušnoj lađi, za moju knjigu."

"Dobro, onda neću morati pričati ponovo. Sad slušaj. Misliš da me je Zumbula izdala time što je stupila u neprirodnu vezu sa Sabom. Želeo bih da bar razmisliš, kao ja, o mogućnosti da je

Zumbula sagledala te stvari drugačije. Zar nije moguće - pa, čak, i verovatno - da se ona plašila mogućnosti da generalica Saba ponovo preuzme kontrolu nad svojom lađom i stvarno, a ne samo na rečima? I da bi u tom slučaju bilo dobro za nas, za Zumbulu i mene, ali i za sve Vironce na lađi, da Saba bude koliko je god moguće prijateljskije nastrojena prema nama?"

Rog nevoljno klimnu glavom. "Moguće je, Kalde."

"Štaviše, Zumbula je znala da sam nameravao da stvarno vratim vazдушnu lađu generalici Sabi čim se vratimo u grad. Zar nije Zumbula mogla pomisliti na mogućnost da generalica Saba u nekom budućem trenutku nastupi kao dobar i pouzdan prijatelj Virona?"

Kroz provaljeno mesto u tunelskom zidu, dole, Zumbula im doviknu: "Pa, je li silazite vas dvojica?"

"Uskoro", reče joj Svila. "Nismo još završili ovde."

"Kalde, ta Saba evo sad baca bombe na nas. Generalica Saba. Ona je ta koja to naređuje, tamo, iznad nas."

"Jeste, zaista. Ali baca ih zato što je dobila takva naređenja, koja ona izvršava, kao što bi učinio svaki dobar vojni starešina. Nimalo nisam sklon pretpostavci da se Zumbula nadala da će odvratiti generalicu Sabu od daljeg obavljanja generalskih dužnosti; ali ima mnogo situacija u kojima oficir, naročito visoki oficir, može donositi ovakve ili onakve odluke, u skladu sa svojim diskrecionim pravom. Zumbula je učinila, uveren sam, najviše što je mogla da obezbedi da te odluke, jednog dana, budu u našu korist - još konkretnije, u korist moje vlade."

"Ali mi odlazimo odavde. Sam si to rekao, na vazdušnoj lađi; pre nego što smo naišli na ovaj otvor ovde, nameravali smo da pešačimo sve do Juzgada. Na svitu Kratkog sunca neće biti nimalo važno da li nekakva 'generalica Saba' ima ili nema naklonosti prema nama, zar ne?"

"Neće. Ali dok smo još bili u lađi, Zumbula nije mogla znati da će tako brzo doći čas odlaska. Možda se čak i nadala da uopšte nećemo otići. Mislim da se upravo tome nadala."

"Dakle, tako", reče Rog i klimnu glavom. Pošto Svila više ništa ne reče, on dodade: "Kalde, da krenemo mi."

"Rekoh: uskoro ćemo. Ima još jedna stvar da se kaže. Ne, dve.

Kao prvo: šta god da to, što su njih dve radile, može značiti meni, ili tebi, ili čak generalici Sabi - Zumbuli ne znači mnogo; ne znači joj gotovo ništa. Ona je takve i slične radnje radila stotinama puta sa svakojakim partnerima i partnerkama. Sa generalisimom Usikom, na primer."

"Nisam to znao."

"Nisi. Ali ja jesam - pričao mi je. Kad je morala napustiti domaćinstvo onog komisionara koji ju je nabavio od njenog oca, spandala se s nekim kapetanom i živela jedno vreme kod njega. Posle je došlo do svađa između njih, pa su se rastali. Nakon toga..."

"Nije potrebno da ti meni pričaš sve te stvari, Kalde."

"Jeste, potrebno je. Ne za tvoju knjigu, koju ti verovatno nikad nećeš dovršiti niti, čak, započeti - nego da bi poslužilo tebi kao orijentacija u životu. Ko je bio taj kapetan? Jesi li raspoložen da to pokušaš pogoditi?"

Rog odmahnu glavom.

"A ja mislim da mogu. Veoma formalno se ponašao prema njoj, ali video sam njegove oči, naročito kad je uhvatio našeg konja u uzde. Ne verujem da je on njoj mnogo značio; bio je njen zaštitnik i hranitelj u vreme kad joj je bio potreban jedan takav. Ali je ona njemu značila veoma mnogo - i uvek će, nesumnjivo."

Rog prošaputa: "Ona se opet penje ovamo", i pokaza rukom dole.

Svila se spentra na pola puta niz strminu da pomogne Zumbuli. "Neću reći da nisam oduševljen što te vidim; uvek sam presrećan kada te vidim, Zumbulo, ti znaš da je tako. Ali Rog i ja smo se spremali da se pridružimo vama dole u tunelu."

Iz tunela u krater proviri i Kopriva. "Kalde, nećeš verovati kad vidiš ko je sve ovde, koliko naroda. Polovina našeg kvarta. Tu je bakalin Srž, tu je kasapin Svračak, pa čak i ovaj novi augur koji je bio sa nama na vazdušnoj lađi. I Moli je ovde, a on je ubeđuje da ona obuče njegovu mantiju. Prolokutor nam je naredio da svi sednemo."

Rog pruži jednu ruku Svili, a drugu Zumbuli. "Moja majka, i moja braća i sestre", reče on. "Do njih mi je stalo, i ni do čeg drugog. Mada..." Reči su mu zapele u grlu, za trenutak. "Mada to zvuči kao da mi nije stalo do mog oca."

"Voliš ti i svog oca", reče mu Zumbula. "Znam ja kako je to."

"Pa, valjda, mada me je terao da radim u prodavnici svaki dan posle palestre, oko čega smo se svađali; oko toga, i mnogih drugih stvari."

"Razumem."

"Ja sam najstariji", reče Rog, kao da time sve objašnjava.

Svila reče: "Ako je pola kvarta dole u tunelu, šta nam to govori o našem mantejonu? O pastvi, mislim; o vernicima koji su scildanom dolazili na prinošenje žrtve i čija su deca učila u palestri?"

"A, pa vernici su gotovo svi dole", reče mu Kopriva. "Osim nekih muškaraca koji ratuju za generalicu Nanu. Ali ipak su tu Zlatokrest, Pero i Resica, i moja prijateljica Đumbira. Čekaj, da razmislim. Tu je Češlja, sa svojim sestrama i braćom i majkom. I Asfodela, i Lepa Kata. I Mače, a on je, znaš, mlađi brat Kerijin. A i ona je tu. I Zelenika, i Hart; on je ranjen. I ona žena što prodaje mačje meso, i onaj matori koji leti prodaje sladoled, i mnoštvo drugih ljudi."

Svila klimnu glavom, a onda se osmehnu Zumbuli. "Uspeo sam, svit se raspada, a ja sam spasao moj mantejon. Naime, uspeh će biti postignut čim stignemo na novi svit. Rečeno mi je da spasim naš mantejon; a mantejon, to su, zapravo, oni, sav taj narod koji je dolazio jer je verovao u bogove. Sve ostalo bilo je nebitno. Jedan od izrazito sporednih elemenata bio sam ja."

Zumbula nije mogla da mu pogleda u oči.

"Sad kad si se penjala gore, upravo sam objašnjavao Rogu da je, posle svega, jedino ljubav važna. Jednom prilikom Izvanaš mi je rekao da on, doduše, nije Kipris, ali da Kipris htela-ne htela polako postaje on. Naime, ukoliko više bude postajala zaista boginja ljubavi, utoliko će se više ujedinjavati sa njim. Bilo je to pre onog našeg susreta u Erminovom hotelu pored jezerceta sa zlatnim ribicama." On se opet osmehnu. "Na mestu gde Telks drži ogledalo."

Zumbula klimnu glavom, a Rog vide da se njene oči pune suzama. On upita: "Da li si ga zaista video tamo, Kalde? Boga Izvanaša?"

"Da, u mome snu, kako stoji na vodi. Još samo jedna stvar je ostala koju imam reći, Rože, i ne vidim razloga zašto je ne bih rekao sada, i zašto je ne bi čuli i Zumbula i Kopriva. A ta stvar glasi: ljubav zaboravlja učinjene povrede. Ja znam da Zumbula ne bi nikada

mene izdala, baš kao što i ti znaš da Kopriva ne bi nikada tebe izdala; ali i kad bi me izdala - i ako me je izdala hiljadu puta - ja bih je još voleo."

Zumbula se, maltene silovito, odgurnu od ruba kratera. "Ne mogu više ovo da slušam, ne želim i neću slušati." Ona ustade.

Svila reče: "Dobro, idemo onda", i poče se spuštati ka tunelu.

"Ja ne idem!" kriknu Zumbula. Njeno predivno lice bilo je sada sušta slika divljaštva. "Pričao si ti meni o tom mestu, i videla sam ga, grozno je! Priznao si da su svi lenderi u kvaru, za razliku od Njorkinog, i ti se samo nadaš da ćeš popraviti neki. A ovamo dižeš ruke od celog grada!" Ona se okrete i odjuri; posle pet koraka nestade u mećavi.

Svila zabrza rukama i nogama da pođe za njom, ali tako, u žurbi, samo načini novi odron koji ga odnese niže, maltene do Koprive, koja, čim se on ponovo poče pentrati, pođe za njim.

Kad je stigao do površine i krenuo za Zumbulom, Rog i Zumbula pođoše njegovim stopama. Grunu bomba, dovoljno blizu da zatrese tle ispod njih, i Svila stade. "Vas dvoje morate otići, zajedno."

Njegove oči su sevnule, čak i kroz taj sutom i sneg u vazduhu. "Jesi li razumela, Koprivo? Jesi li razumeo, Rože? Ja ću nju pronaći, kao i dovoljno kartica za opravku još jednog lendera. Sidite tamo, nađite Njegovu svesnost i saopštite mu to. Čekaćemo vas kod lendera, ako budemo u mogućnosti."

Kopriva dohvati Roga za ruku, a Svila joj reče: "Nateraj ga da pođe. Upotrebi i silu, ako bude potrebno." Pruži joj igličar, ali ona poteže svoj, onaj koji je nekad bio Sabin. Svila klimnu glavom, zavuče svoj igličar opet pod opasač i nestade u mećavi. Kao avet. Iznad njih se čulo promuklo kreštanje njegove ptice: "Svi-la? Svi-la? Svi-la?"

Tokom sledećih desetak otkucaja srca, Kopriva i Rog stajali su zajedno u snegu, zurili za njim, pitali se kakva ih budućnost čeka; onda se osmehnuše kao jedno biće, ona mu dade taj Sabin pištolj sa iglama, i oni se vratili, držeći se za ruke, do kratera, pa kojekako niz strminu, i u rupu koju je bomba provalila u tunnelskom zidu; tamo ih je čekala Rogova majka.

MOJA ODBRANA

Nameravao sam da završim, izveštajem koji ste upravo pročitali, knjigu koja bi se zvala Knjiga o Svili; jer mi njega nikada više nismo videli. Pišem, ipak, ovaj dodatak, kao moj odgovor na pitanja i kritike što su nam ih uputili oni koji su čitali ranije verzije. Kopriva je radila korekturu pojedinih odlomaka i prepisivala ih rukopisom čitkijim od mog.

Mnogi od vas navaljuju da ja ovu priču napišem u prvom licu jednine i da navedem samo ono čemu sam prisustvovao. Učinak toga bio bi da bih od samog sebe načinio glavnog junaka knjige. Ja vam odgovaram: svako od vas mogao bi napisati po jedan takav izveštaj. Pozivam vas da to i učinite.

Moj naum nije bio (kao što biste vi želeli) samo da opišem kako smo mi, u Vironu rođeni, dospeli na Plavu, nego da ispričam životnu priču Patere Svile, koji je bio vironski Kalde u vreme kad smo mi odlazili, i najveći, ujedno najneobičniji čovek koga sam ikada poznao. Kao što sam nagovestio, moja namera je bila da naslov knjige glasi Knjiga o Svili, a ne 'Iskrčavanje zvezdanog naroda' kako mi je predlagano (a bilo je i mnogo drugih, jednako glupih predloga za naslov). Na kraju je ispalo da je naslov mog dela Knjiga Dugog sunca zato što ga mnogo čitaju mladi ljudi koji ne pamte naš svet, to jest svet, u kome je Sunce izduženo. Mnogi su čak rođeni posle Dana iskrčavanja. Nemam ništa protiv; zovite vi ovu knjigu kako god hoćete, samo je čitajte.

Našim kritičarima kažem ovo: Pateru Svilu poznavali smo lično i Kopriva i ja; pamtim kako je izgledao, njegov glas i njegov hod, evo, do danas, a u mladosti sam jednom prilikom i kažnjen zato što sam ga oponašao suviše dobro, što ste i pročitali. Kopriva ga je poznavala jednako kao ja.

Poznavali smo Mejteru Mermer (koja se takođe služila imenima Moli, Molibdena, Megi i Magnezija, od kojih je samo to poslednje bilo njeno pravo, kršteno ime) barem isto toliko. Sve do naše trinaeste godine bila nam je učiteljica u palestri u Sunčevoj ulici, a kasnije su nam nastavu držale Mejtera Nana i Mejtera Ruža. Svila je voleo

Mejteru Mermer i poveravao joj se; uistinu, ja sam često pomišljao da je njoj na taj način dato ono dete koje je oduvek želela da ima, mada ona toga nije bila svesna. Ona se, opet, poveravala nama tokom onog vremena kad smo pod njenim rukovodstvom radili u Kaldeovoj palati, kao i tokom našeg zajedničkog boravka na vazdušnoj lađi, zatim na putovanju kroz provaliju, i ovde na Plavoj. Da bih izbegao zabune, od početka do kraja moje pripovesti nazivao sam je 'Mejtera Mermer'. Nikad nije postojala praktičnija žena, niti bolja.

Tokom letenja do Glavnog procesora, imali smo mnogo prilika da gledamo i slušamo Njorku, mada on, inače, nije bio mnogo komunikativan. O njemu je često pričala i Šenila, sa kojom smo radili u Kaldeovoj palati. Svila nam nije, kao što su neki čitaoci pomislili, poverio sadržinu Njorkine ispovesti, nego mi je samo rekao da ga je ispovedio posle njihovog susreta u kafani 'Petao'. Čitav kvart je znao da je Njorka ubio nekog čoveka tako što ga je udario nogama sve do smrti, pa je verovatno da je to jedan od grehova o kojima se Njorka ispovedio Svili. Šenila je poverila Koprivi da ju je Njorka u dve prilike udario, i opisala oba ta slučaja.

Više čitalaca optužilo me je da sam namerno prikazivao Njorkin karakter ulepšano. Pre će biti da sam ja Njorku preterano ocrnio; nije mi bio simpatičan nimalo, i zato mi je bilo teško, čak i posle toliko godina, da ga prikažem nepristrasno. Kao što sam pokušao da stavim do znanja, bio je to krupan i vrlo jak čovek, daleko od ma kakve lepote, sa bradom tako jakom da je izgledao neobrijan čak i neposredno posle brijanja; govorilo se, doduše, da je hrabar i da je široke ruke kad troši novac. Ipak, malo ko je, osim Svile, Šenile i Giba, ikada rekao išta dobro o njemu.

Ako mi je bilo teško da budem pošten prema Njorki, još teže mi je bilo da objektivno prikažem Zumbulu, čija je izuzetna lepota bila za nju i blagoslov i prokletstvo. Imala je vrlo slabo obrazovanje, taštine je imala u preobilju, a bila je sklona da se razbesni opako. U Koprivinom prisustvu ona mi se pokazivala, saginjala se da ja vidim njen prostrani dekolte, zadizala suknju da pričvrsti 'žabicu' na gornjem delu čarape, i tome slično. Ali u Koprivinom odsustvu zasipala me je grdnjama i kletvama ako bih samo pogledao ka njoj.

Ona je sve ljudske odnose sagledavala kroz novac, vlast i pohotu. Njen katahrest Tik bolje je razumeo nju nego što je ona razumela Svilu.

Usuđujem se da kažem da na svitu ima malo ljudi koji su ikada upoznali osobu kao što je bila generalica Nana (ime koje označava travu mentu, zvanu i metvica, ili mint; zato sam je ponekad nazivao i 'Mejtera Metvica' ili nekim od tih drugih naziva te biljke); praktično je nemoguće preneti tačan utisak o njoj onima koji je nisu lično upoznali. Niska rastom, sa glatkim, malim licem, oštrim nosom i klinastim pramenom smeđe kose spuštenim maltene do tačke između obrva, čime je njeno čelo bilo predeljeno na dve jednake polovine. U razgovoru, njen glas je bio onaj nama dobro znan iz učionice, mek i bojažljiv; ali čim bi iskrsnula potreba za brzom, odlučnom akcijom, ta uloga 'male sibile' bivala je trenutno odbačena. Tada je pogled Mejtere Nane postajao čelik i vatra, a na zvuk njenog glasa ranjenici za koje se činilo da ne mogu ni da ustanu grabili su oružje i polazili na juriš sa ostalom vojskom. U jurišu je, ako je ne bi sprečili njeni potčinjeni, bila uvek prva, išla je ispred svih, pa i ispred najhrabrijih; svaki njen povik ohrabrenja bio je upućen onima iza nje. Da nije bilo Bizona i kapetana Servala, ona bi gotovo sigurno poginula već prvog ili drugog dana rata.

Kao taktičar, ona je razumela, bolje nego većina ljudi, koliko je važno imati jednostavan, upotrebljiv plan koji se može ostvariti pre nego što se uslovi na terenu izmene; to, i zapanjujuća vernost njoj lično koja se ispoljavala kod vojske i naroda, behu glavni uzroci njenih uspeha. Mada je bolje poznata kao generalica Nana, ja sam je nazivao Mejtera Nana, baš kao što sam njenu sestru po kaluđerstvu nazivao tokom cele ove pripovesti 'Mejtera Mermer'. Očekivao sam da će biti veći broj onih čitalaca koji će osporiti Svilinu tvrdnju da je Mejtera Nana dobila svoju ratničku ličnost od boginje ljubavi; meni se, naime, čini da nije verovatno da bi joj baš ta boginja dala te osobine. Kopriva kaže da bi mnoge žene možda ispoljile jednaku neustrašivost ako bi bile nadahnute takvom ljubavlju prema bogovima i prema svom gradu. Ljubav je zaista spremna čak i da se, kako mi to danas kažemo, 'suoči sa inhumima u ponoć'.

Ni Kopriva ni ja nikada nismo razgovarali sa Krvom, ali smo ga

oboje viđali i slušali kad je dolazio u mantejon. Takođe smo videli njega i Mošusa kad su doneli na žrtvu svoje bele zečeve. Svila i Mejtera Mermer podrobno su nam prepričali svoje razgovore s njim; rekao bih da su to dvoje videli u Krvu više dobrog nego što ćemo Kopriva i ja ikada u njemu videti.

Nikad nismo videli doktora Ždrala, a Mejtera Mermer i Svila jesu i smatrali su da je prijatan. Šenila je sa njim imala prisnu vezu; od nje smo čuli da je gledao na rane i bolesti kao kasapin na prasce i volove. Nastojao sam da prenesem nešto od tog stava. Po Svilinim rečima, doktor Ždral nije verovao ni u Sfiks u niti u ma koje drugo božanstvo. Da mu je, kojim slučajem, dokazano stvarno postojanje Sfikse, on bi se verovatno okrenuo od ismevanja vernika ismevanju Sfikse same, kao smešne osobe.

Karakter Patere Inkusa ja sam predočio na osnovu zapažanja Patere Ustavice i naših sopstvenih utisaka tokom vazdušnog putovanja do Glavnog procesora. Fizički neupečatljiv, Inkus se, možda baš zbog toga, stalno upinjao da nametne svoj autoritet. Hrabrosti mu nije nedostajalo. Na vazdušnoj lađi video sam kako je Inkus 'omađijao' jedan pištolj igličar tako što je neprimetno zavukao prst iza obarača, a zatim oteo pištolj od trivigauntske vojnkinje koja je pokušavala da puca.

Mnogi čitaoci su tražili da opišem kako smo pešačili kroz tunele do lendera i kako je izgledao naš let kroz ogromnu prazninu. Ja ih još jednom pozivam da sami zabeleže svoje uspomene o tim događajima, kao što je zapisala Skleroderma. (Njen unuk ima taj rukopis i dozvoljava posetiocima da ga prepisuju.) Ne nameravam da ovde kažem nijednu reč više nego što je neophodno da bi se osvetlio lik onoga inhuma koji je Koprivi i meni bio poznat pod imenom 'Patera Kvecal', a imao još i titule Prolokutor Virona, Prvi govornik za bogove i Njegova svesnost. Nesumnjivo će mnogi zameriti što o jednoj takvoj spodobi kažem da je 'lik', jer to pretpostavlja čovečnost. Takvo čudovište, reći će oni, ne može biti 'lik' u knjizi, baš kao što ni morski pas, ili divlji pas, hus, ne bi mogao. Ima ljudi, međutim, koji hvataju husove u klopke i pripitomljavaju ih. Kažu da između husova postoje individualne razlike barem koliko između običnih pasa.

Za nas, Kvecal nije bio inhum, bio je stari čovek kome smo se divili, mudar, saosećajan, Svilin podržavalac i pouzdani prijatelj. Kad smo se Kopriva i ja vratili u tunel, preneli smo prvo njemu Svilinu poruku. Kad je narod čuo šta govorimo, mnogi poželeše da se vrate na površinu i da pomognu Svili u traganju za Zumbulom. Kvecal je to zabranio, ukazao nam je da bismo time pogazili naređenje koje smo od samog Svile dobili, a onda nas je poveo kroz tunel, ka jezeru.

Tako, u hodu, setio sam se nečeg što mi je Ustavica pričao na vazdušnoj lađi: kako je Kvecal iščezao kad ga je Pauk prinudno poveo u podrum Krvove razvaljene vile. Pešačili smo zaista dugo kroz taj tunel. Najzad su se i najizdržljiviji među nama umorili, kolona se razvukla, a Kvecal se našao među poslednjima. Tada sam dobio priliku da ga pitam o tom nestanku.

"Hodaj pored mene, sine moj", rekao je on i položio jednu ruku meni na rame; sećam se da mi je davala utisak da je neverovatno laka i da u njoj nema kostiju uopšte, kao da mi na ramenu, uz vrat, leži samo nekakva traka meke štavljene kože. "Ne mogu ja više držati korak", rekao je on. "Da li biste me podržali malo, a? Vi ste mladi i jaki. Patera Kalde vas gleda sa mnogo naklonosti, da li ste to znali?"

Rekao sam da se nadam da je tako, i da je Kalde oduvek bio dobar prema meni.

"Sviđaš se ti njemu. On sa toplinom govori o tebi, kao i o tebi, kćeri moja. Vi ste, oboje, dobra deca. Kažem, dobra deca. Ljudi i žene koji imaju decu za mene su takođe deca. Nema veće lude od matore lude! Vi žene postajete mudrije u starosti, kćeri moja. Vas dvoje ste porasli. Verovatno toga niste svesni, ali dobili ste na visini."

Mi smo mu se zahvalili.

"Ja jedva mrdam. Kao i ona debela tamo, iza nas. A mi nju ne možemo ostaviti, a? Ne možemo ostaviti taj par. Ali ona je toliko teška da je ne možemo ni nositi." Na sebi je imao najobičniju augursku mantiju, ali je nosio bakulus, a to je štap koji, kao skiptar, simboliše njegovu dužnost predsednika Udruženja sveštenika. Ali on ga je koristio kao štap za šetnju, za poštapanje.

Rekao sam da će kolona svakako morati da stane, zbog Skleroderme, ali i zbog mnogih drugih, i ponudio sam da ja odem

napred u izviđanje, ako mi on kaže šta treba tražiti.

"Ne, sine moj, ja predlažem da ti odspavaš." Onda kao da je sisao svoje desni, na mestima gde nije imao zube, nekoliko trenutaka; tako je izgledalo. Zatim se predomisli i reče: "Ne, bolje je da ti ostaneš na straži. Možeš li se održati u budnom stanju?"

Rekoh mu da mogu.

"Dobro. Neko mora biti na straži, a ja nisam taj neko. Sklon sam u svako doba da zadremam, pitaj mladoga Ustavicu. Kakve šale zbijaju bogovi s nama: ja, lično, ne mogu izdržati ovaj tempo, a ipak moram požurivati sve ostale! Imaš li neko oružje, dete moje?"

Kopriva odrečno odmahnu glavom; a ja objasnih da je donela sa vazdušne lađe jedan pištolj sa iglicama, ali da ga je dala meni; ponudih da vratim to oružje Koprivi.

"Ne, zadrži. Zadrži! Trebaće ti dok budeš stražario." Okrenuo je glavu. Imao je dugačak vrat, veoma zboran. Mi bismo svi istog trenutka prepoznali, već po tome, koja je to vrsta bića, da smo znali da postoje inhumi i njihove kapuljače. Ali nismo. Međutim, ja sam se naglo sav ohladio od straha, jer u njegovom pogledu nije bilo ni najmanje topline, ni traga ikakve ljudskosti. Bilo je kao da gledam masku, ili leš koji je na neki način uspravljen i pridržan. A on reče: "Nećeš me ubiti, a?"

Naravno, rekao sam, da neću.

"Jer, ja ću ipak ići. Uvek ja guram dalje. Po celu noć viđaju mene kako tumaram po Palati. Pa kažu: videli smo duha, Kvecalov duh je to bio. Kvecal iskoračio iz sopstvene kože, pa luta. Veruješ li ti u to, dete moje?"

Kopriva klimnu glavom: "Verovaću ako ti, Prvi govorniče, kažeš da jeste tako."

"Ja ne verujem", reče on. Imao sam utisak da oslanja glavninu svoje težine na moje rame, ali to zaista nije bila velika težina. "Nikad nisam verovao u takve stvari. Kad ne mogu da zaspim, ja lunjam kroz Palatu onako ošamućen i umoran, i to je sve. Sine moj, podvikni onima napred da krenu brže, molim te. Ja ne mogu ni to; nemam toliko daha."

Ja povikah: "Njegova svesnost kaže da krenemo brže!" Ili već nešto u tom smislu.

"Hvala. E, sad, možemo da stanemo. Da nas sustignu ona debela žena i njen muž." On se okrete i pokretima ruke poče pozivati Sklerodermu i Svračka da nam se hitno pridruže.

Kopriva mi je tada šapnula, pravo u uho: "Zašto nas on požuruje, sigurno je neka opasnost u tunelu."

Jedva sam je čuo, pa ipak, Patera Kvecal (tada sam tako mislio o njemu) reče: "Opasnost postoji, dete moje, to je sigurno, ali ne znamo kolika je. Kad ne znaš kolika je opasnost, moraš se ponašati kao da je velika."

Želeći da se vratim na moje pitanje, rekao sam: "Da li je Pauk bio velika opasnost za tebe, Patera?"

On zavrte glavom, ali ne kao čovek, zaokretanjem levo-desno, nego otklonima cele glave, neprestano gotovo potpuno uspravne, u levu i u desnu stranu. "Pauk? Ne. Nije. Zapravo, jeste, utoliko što sam zbog njega mogao izgubiti mnogo vremena. A imao sam hitne poslove. Zato sam otišao." Nasmejao se, tankim staračkim kikutom. "Nestao u pomrčini, a? Je li vam tako pričao mladi Ustavica? Znam da je nekome rekao nešto tako. Hoćete da znate kako ja to izvodim?"

Okrenuo nam je leđa i zaogrnuo se tom crnom mantijom i preko glave; pošto je bio tako okrenut, nismo mogli videti ni njegove šake, ni štap. Taj deo tunela bio je, jednako kao i drugi, osvetljen onim zelenim svetiljkama koje puze po plafonu, a koje su prvi kolonisti doneli u 'Svitak', ali nama se zaista činilo, da je Kvecal, maltene, sasvim iščezao. Rekao sam: "Vidim, Svesnosti. Naime, ne vidim."

Tada su nas Skleroderma i njen muž već sustigli. Ona se gegala vrlo sporo i bolno, a on je hodao kao da hoće da pokaže koliko ga bole noge. Kopriva im reče da se Kvecal zabrinuo za njih.

"Ma, ja se brinem za njega", reče Skleroderma, uhvati se za svog muža i za mene kao da smo dva drveta i spusti se polako na pod tunela, na goli brodski kamen; onda ritanjem zbaci cipele s nogu. Njen muž reče: "Vi, mlađarijo, naprosto jurite, zaista. Kako može Njegova svesnost održati taj tempo?" Onda sede i on pokraj nas i izu cipele.

Imajući na umu da se Kvecal brine o njihovoj dobrobiti, gestom sam pokazao Koprivi da sednemo, što smo i učinili. Skleroderma

reče, tonom optužbe: "Čula sam kako se dereš na one napred da idu još brže."

Objasnih da je to bilo po Kvecalovom naređenju, a Kopriva reče: "Gde je on? Pre par sekundi bio je s nama."

"Odmakao je on napred", reče joj Svračak. "Ja ga već neko vreme nisam video."

Odmarali smo se možda jedan sat. Za to vreme uglavnom sam se brinuo da će nam kolona toliko odmaći da ćemo ostati trajno odvojeni i izgubiti se. A zapravo je bilo nemoguće da ma ko zaluta, jer je tunel bio samo jedan i gotovo sasvim prav; vodio nas je blagim i, zapravo, prijatnim, nagibom nadole. Tek znatno kasnije došli smo do jednog raskršća; ali tamo smo našli list hartije, sa potpisom Harta, gde je pisalo da mu je Prvi govornik naredio da to napiše, da treba produžiti glavnim tunelom, i da svi koji tu poruku nađu treba da je ostave da bi i drugi mogli videti.

Posle još, otprilike, pola lige čuli smo plač bebe i tiho hrkanje; ubrzo smo stigli do kolone. Tu su ležali i čvrsto spavali naši prijatelji iz naše gradske četvrti, i moja majka, braća i sestre. Odmah su legli i Skleroderma i njen muž, a ja sam ubedio Koprivu da se i ona opruži, pa i da zaspri ako može. Presavila je moju jaknu kao jastuk, i tek što je spustila glavu na nju, zaspala je jednako čvrsto kao i Skleroderma.

Seo sam, izuo cipele, izmasirao stopala, pokušao smisliti šta dalje treba da radim. Kvecalu sam bio obećao da ću ostati budan. Vrlo jasno sam pamtio šta nam je Svila pričao o psolikim zverima za koje vojska ima naziv 'bogovi', a robijaši ih zovu 'bufovi'. Ali bio sam umoran i gladan, i čeznuo sam da se odmorim; doduše, Kvecal je zatražio da stražarim nad tim narodom, sveukupno više od četiri stotine osoba, ali nije rekao ko će mene zameniti da i ja odspavam sat-dva.

Ovo pitanje sam prevrtao po glavi, na onaj razvučeni način kako se to meni dešava kad se vrlo umoran suočim sa nekim teškim pitanjem. Zaključio sam da ću stražariti odano sve dok se neko sam ne probudi, i da ću tada zamoliti tu osobu da me odmeni.

Već sledećeg minuta učinilo mi se da sam, zapravo, i ja zaspao, jer sam čuo nešto kao tihi šapat krila, kao da neka džinovska sova leti kroz tunel, ne blizu mene. Seo sam uspravnije i oslušnuo najbolje

što sam mogao, ali nisam čuo ništa više. Uskoro potom palo mi je na um da se Kvecal žalio na nesanicu. Pomišljajući da bi on mogao malo stražariti umesto mene, ustao sam i krenuo onako bos između usnulih ljudi, da ga tražim; ali on nije bio tamo.

Ne mogu opisati svoje zaprepašćenje. Ponavljao sam sebi, mnogo puta, da sigurno nešto grešim; da mu je neko pozajmio ćebe ili kaput neke druge boje, ne crne, pa ga zato ne primećujem u gomili spavača; zavirivao sam u sva lica, redom, i po nekoliko puta, tako da sam mogao napamet ponoviti gde ko leži i kako izgleda. Bilo je tu desetak beba, mnoštvo dece, mnoštvo žena; a muškaraca samo četrdeset, računajući tu i Pateru Ustavicu i Svračka. Govorio sam sebi, veoma čvrsto, da će neka žena ili devojka moći da stražari jednako dobro kao i ja. Dovoljno je da probudi mene čim zapreti ikakva opasnost.

Posle nekog vremena palo mi je na um da se zapitam kako bi Svila postupio u istoj ovoj situaciji. Svila bi se molio bogovima, zaključio sam. Zato sam kleknuo, sklopio ruke, pognuo glavu i počeo moliti Izvanaša da se smiluje meni i da probudi bar jednog od ovih spavača oko mene; uz vrlo pažljive i jasne napomene da bi mi i ženska odmena bila sasvim prihvatljiva.

Podigao sam glavu i video da se usred gomile spavača uzdiže polako jedna sedeća prilika, ali čim sam video te mračne i mrtvačke oči, znao sam kako je ironično Izvanaš odgovorio na moju molitvu. "Gljivo", pozvah je tiho. "Hodi ovamo, molim te, da razgovaramo."

Njeno lice je plovilo uvis i ka meni, kao lice duha, činilo se da ne hoda nego lebdi kroz tunel, sve bliže; na sebi je imala sveštenu crnu mantiju.

"Gljivo", upitao sam ja, "gde ti je baka? Maločas je bila ovde, sa nama." Sa ogromnim zakašnjenjem dosetio sam se da Mejtera Mermer ionako gotovo nikad ne spava, i da bi mi ona bila idealna smena.

"Otišla", reče Gljiva. Nisam očekivao da išta više čujem od nje, jer sam, u Kaldeovoj palati, video kako retko ona išta progovara. Međutim, ona posle nekoliko sekundi dodade: "Otišla sa onim čovekom kod koga prazno."

Ohrabrujuće; ali smatrao sam da bi bilo beskorisno da je pitam ko

je taj 'čovjek kod koga je prazno' i šta je to prazno. Umesto toga, pitao sam je da li bi htela da pošalje svoj duh u potregu, da ustanovi gde se nalazi njena baka i da li joj je ikakva pomoć potrebna. Gljiva klimnu glavom. Posle toga smo sedeli jedno pored drugog i ćutali. Tako je prošlo, čini mi se, bar četvrt sata. Već me je hvatao san kad Gljiva reče: "Ona ga nosi. Plače. Da neko dođe."

"Tvoja baka?"

To sam verovatno izgovorio glasnije nego što sam nameravao, jer Kopriva se probudi, sede i upita šta je bilo.

Gljiva pokaza prstom niz tunel i reče: "Ne daleko."

Zaista, Mejtera Mermer nije bila daleko od nas. Pošli smo, nas troje, i tek što su nam naši usnuli sugrađani nestali sa vidika, pojavila se Mejtera Mermer, odevena u augursku, mušku mantiju, toliko dugačku da joj se vukla po podu tunela; u naručju je nosila Kvecala. Njeno lice nije moglo ispoljiti, nikad, nikakvo osećanje, što sam već pokušavao objasniti; ali svaka njena kretnja pokazivala je najveći mogući očaj i jad. "Ranjen je, pucali su na njega", reče nam ona. "Ali ne dozvoljava da preduzmem išta da bih mu zaustavila krvarenje." Glas joj je bio prepun patnje.

Polako kao cvet, Kvecalovo lice okrete se ka nama; bilo je užasno, ne samo otečeno ili upalo, nego sasvim izmenjenih oblika, kao da mu je zahvat smrti zdrobio glavu. "Ne krvarim ja", reče on. "Vidite li vi igde krv, deco moja?"

Pretpostavljam da smo svi odrečno odmahnuili glavom.

"Pa, ne možete zaustavljati krvarenje, ako ne krvarim."

Ponudio sam da ga ja nosim, ali Mejtera Mermer odbi i reče da on i nema težinu. Kasnije sam saznao da to nije bilo mnogo daleko od istine; imao sam ja prilike da podižem moju mlađu braću koja su bila mnogo teža od njega.

Kopriva upita ko je pucao na njega.

"Vojnikinje iz Trivigauntea." Pokušao se nasmešiti; nastala je samo nekakva grimasa. "Sišle su u tunele, dete moje. Kopale su rovove istočno od grada, sa namerom da nađu neki tunel blizu površine, i našle su. One misle da je Svila sa nama." On šumno udahnu vazduh. "Ali i bez toga, pokušale bi da nas zaustave. Imaju takvo naređenje od Sfikse."

Ja sam rekao: "Mi moramo izvršiti volju Pesovu."

"Da, sine moj. Nikad ne zaboravi to što si upravo rekao."

Do tog trenutka bili smo, već, nadomak naših spavača. Kopriva je potrčala napred i probudila Ustavicu, znajući da kad nema lekara, augur može da posluži kao najpribližnija zamena; ali Kvecal ni Ustavici nije dozvolio da vidi ranu. "Mator sam ja", rekao je. "Mreti spreman. Pustite me da odem brzo." A zapravo je umro tek ujutro, kad smo već uveliko leteli kroz provaliju.

Ustavica mu je preneo Pesov mir, a kad je i to bilo završeno Kvecal mu je dao svoj gamadion i rekao mu: "Sada je red na tebe, Patera. Scila te je prevarila, ali ništa za to; moraćeš ti da vodiš Udruženje u svitu Kratkog sunca."

(Tako je i bilo. Ima ovde mnogo svetih ljudi, ali je baš Patera Ustavica dospeo na čelo one crkve koju narod iz drugih gradova naziva 'virovska vera'. Pišem ovu napomenu zato što znam da nisu svi moji čitaoci poreklom iz Virona. Koprivine prepise prepisuju, u poslednje vreme, mnogi ljudi, tako da se povećava broj onih koji čitaju ovu priповest, a ne poznaju naše Udruženje sveštenika.)

Ali istrčao sam ispred redosleda događaja u ovoj mojoj priči. Kad je Kvecal odbio da odgovara na bilo kakva dalja naša pitanja, pitali smo Mejteru Mermer šta se desilo.

"Ležala sam budna", reče ona. "Razmišljala sam o stvarima. Kako smo videli Glavni procesor, onda o dragoj Šenili, i o Njorki, i o Pateri Svili i Zumbuli. Pitala sam se, takođe, da li je moj muž još živ, a razmišljala sam još i o, hm, raznim drugim stvarima.

Videla sam kako Njegova svesnost ustaje i odlazi tunelom, pa sam rekla Gljivi da ništa ne brine, jer ću se ja brzo vratiti; pošla sam brzo za njim i pitala ga kuda će. On je rekao da se plaši da bi ispred nas mogla biti neka opasnost, i da zato, kad već ne može da spava, ide napred u izviđanje. Ja sam rekla da on ne bi trebalo na taj način da se izlaže opasnosti, nego da pošalje Makaka ili nekog od dečaka."

Tad su je obuzeli jecaji, koje nije mogla savladati. Plakala je toliko dugo da su mnogi od okupljenih slušalaca počeli pomalo da se udaljavaju, da bi razgovarali između sebe. Kopriva i ja smo ostali, a i Ustavica, Skleroderma, i još poneko, ostali smo.

Kad je opet ovladala sobom, Mejtera Mermer je nastavila: "Želela sam da on pošalje nekog drugog. Ali on mi je naredio da se vratim, a ja sam onda rekla: Pesu hvala što sam postala svetovnjača, jer to znači da sada ne moram da te poslušam; nemam nameru da te pustim da jurcaš sam po tunelima, pa da pogineš. Idem i ja s tobom. On je odgovorio da poznaje ove tunele dobro, zato što je silazio u njih, sam, da bi prinudio one iz Ajuntamienta da razgovaraju s njim i kad to ne bi želeli; i da poznaje i sve opasnosti koje u tunelima postoje. Ali ja nikako nisam pristajala da se vratim."

Kopriva joj reče: "Nije tvoja krivica ovo što se desilo, Megi. Ne znam kako se desilo, ali znam tebe i sigurna sam da ne može biti tvoja krivica." I mi ostali počeli smo potvrđivati da je to tako.

Mejtera Mermer je zavrtela glavom. "Prevalili smo pešice dug, dug put i stigli na jedno raskršće četiri tunela. Pitala sam ga u koji ćemo, a on je rekao da će otići u desni, a ja da se moram vratiti. On je zaista ušao u desni, najmračniji. Pošla sam za njim, a on je ubrzao hod. Jedno vreme smo praktično trčali. Onda sam stvarno potrčala iz sve snage, ali on mi je nestao sa vidika. Hodala sam sve dalje i dalje, bilo je mnogo račvanja i pobočnih tunela, ali ja sam se držala glavnog; a kad sam došla do jednih velikih gvozdениh vrata i videla da ne mogu proći, zaputila sam se nazad. Došla sam na ono isto..."

Glas joj je zapeo, zajecala je. Uskoro reče: "Na ono isto raskršće četiri tunela. Čula sam njegove korake. Nije se kretao onako kao dok sam ga pratila, nego sporo, i na svakih korak-dva se spoticao. Bio je daleko od mene, ali ja sam imala dobre uši i dala sam ih Mejteri Mermer."

Kopriva je na to izgledala zbunjena, ali ja joj dadoh znak da ćuti.

"Zato sam opet potrčala." Mejtera Mermer digla je pogled ka nama, i meni se učinilo da je od svakog njenog mogućeg plakanja tužnija činjenica da ona ne može, ni sada, pustiti nijednu suzu. "Kad sam ga našla, bio je već pao. Krvario je užasno, kao životinje kad augur izvuče nož, ali nije dozvolio da pogledam ranu, pa sam ga zato samo ponela."

Potom je kolona krenula. Sada smo mi nosili Kvecala, u naručju, kao dete, jer nismo imali motke od kojih bismo napravili nosila. On nam je davao uputstva kojim tunelom da krenemo na raskršćima,

zato što je znao gde su Trivigauntkinje i sa koje strane dolaze naši spavači.

(Neću nijednom reći opisivati naš okršaj sa Trivigauntkinjama; o tome se toliko pričalo da su svi već umorni od slušanja. Svračak, Skleroderma i ja, imali smo igličare, ali i još poneko od naših bio je naoružan. Skleroderma je rizikovala svoj život da bi izvukla naše ranjenike na bezbedno mesto; kad se borba pojačala, Skleroderma je ranjena, jednom, pa još jednom, ali je nastavila da radi kao naša bolničarka, iako joj je sukinja bila kruta od njene sopstvene krvi.

(Skleroderma je umrla još pre nekoliko godina. Veoma žalim što tek sad pišem ove redove o njoj, priznanje zasluga njenih, koje je itekako zavredela. Njeni unuci veoma se ponose njome i govore svima da je ona bila, u Vironu, veoma značajna žena. Niko u Vironu nije tako mislio, ona je za sve nas bila samo jedna mala debela koja se gega od kuće do kuće i prodaje komadiće mesa; doduše, zabavna osoba, uvek sa šalom za svakog; osoba koja je jednom prilikom izručila na Svilu punu kofu otpadaka od mesa samo zato što joj se učinilo da se on prema njoj postavio suviše pokroviteljski. Ali, u suštini, njeni unuci su u pravu, a mi Vironci nismo. Bila je to velika ličnost, po veličanstvenosti odmah iza generalice Nane. Ona bi i jahala sa Nanom da je samo mogla; ratovala je protiv Garde u Kaveznoj ulici, posle te bitke pomagala je ranjenima, a tokom noći, kad je izgledalo da bi ceo kvart mogao izgoreti, učestvovala je u gašenju vatre. Završilo se tako što je vatra ipak uništila njen i Svračkov dom i prodavnicu, kao i sve što su oni u tom svitu imali; ali ona se ni tad nije predala očajanju.)

Kvecal je sa sobom bio poneo stotine kartica uzetih iz Berze. Većinu je odmah dao Ustavici, a kad smo stigli do lendera, dao je sve ostale našim probuđenim vekovnim spavačima. Neki od nas su mislili da on ne dozvoljava da mu se rana previje zato što se plaši da će mu tom prilikom zlatne kartice biti ukradene. Međutim, i kad je sve do jedne predao, nastavio je odbijati previjanje.

Nas oko četiri stotine, i ti spavači koji su nam se pridružili, stadosmo nekako u dva lendera. Smatrali smo da je najbolje imati u oba izvestan broj tih naših tek probuđenih sugrađana, zato što su oni znali o radu lendera više nego iko od nas. Kao što je već nebrojeno

puta prepričano, na staklima se pojavio monitor koji je kontrolisao naš lender. Pitao nas je na koji ćemo svit; prikazao je i Plavu i Zelenu. Niko nije znao za koju da se opredeli, pa smo pitali Kvecala, iako je on tada bio tako slab da je jedva ijednu reč mogao izgovoriti.

Zatražio je da ga prenesemo u pilotsku kabinu lendera. Tako smo mi zvali taj deo, za koji je Svila govorio da je 'nos' letelice. Monitor je, tamo, opet prikazao slike oba ta nova svita, kao što je prethodno prikazao Ustavici, Srži i meni; a Kvecal je odabrao Zelenu - i sledećeg trenutka umro. Onda je Ustavica lično odneo Kvecalovo telo u majušnu ambulantu u lenderu; ali to sada nije bio lak zadatak, jer su motori lendera tutnjali kao nikada ranije, jače, čak, nego kad smo se odvajali od 'Svitka' u kome je Dugačko sunce. Zadesilo se da baš u toj maloj prostoriji sa medicinskom namenom bude jedno staklo, valjda da bi se mogli davati saveti onima koji pokušavaju da pomognu nekom stradalniku.

U našem lenderu bila je jedna žena po imenu Trstika, čije se zaposlenje u Vironu sastojalo u tome da pere mrtvace, parfimiše ih i priprema za sahranu. Ustavica zatraži od nje da tako učini i sa Kvecalovim telom; Mejtera Mermer i Kopriva jave se dobrovoljno da joj pomognu. Nikada neću zaboraviti njihove krike.

Mi tada nismo znali da na Zelenoj žive inhumi, niti da oni preleću na Plavu kada su ta dva sveta u konjunktiji; a ni to da oni piju krv i imaju sposobnost da menjaju svoj oblik. Zapravo, mi o njima nismo znali ništa. Ali ko god je video Kvecalov leš, otišao je duboko uznemiren; Srž i ja počesmo da ubeđujemo ljude da treba doći ovde, na Plavu, a nikako ne na Zelenu gde nas je Kvecal uputio.

Ustavica je sve to lepo saslušao, a onda izjavio da i dalje ima poverenja u Pateru Kvecala kome je verno služio toliko godina, kao koadjutor njegov; i da ćemo, u skladu s tim, ostati na putanji ka Plavoj. Tek tri dana kasnije, kad je iz pilotske kabine svako mogao svojim očima da se uveri kuda letimo, shvatili smo da je monitor preinačio Ustavicinu odluku i usmerio nas ipak ka Plavoj. Niko se danas ne javlja da ospori opravdanost tog monitorovog postupka.

Ovde završavam moju odbranu, jer sam (nadam se) zadovoljio zahteve kritičara. Ali i ako nisam - a potrudio sam se veoma i odstupio od svojih sopstvenih načela više nego što sam to želeo -

ostajem pri tvrdnji da sam ja, zapravo, samo želeo da ispričam priповest o Svili, i ništa više.

Moguće je da je Svila mrtav, da je ubijen u svitu Dugog sunca. Takođe je moguće da su se on i Zumbula kasnije ukrkali na neki lender koji ih je odneo na Zelenu, i da su tamo izgubili život.

Ali postoji i mogućnost da je on još živ, a ja u srcu osećam da je upravo tako: živ je. Možda se još nalazi u brodu 'Svitak', a možda je - tome se ja stvarno nadam - sleteo na neki drugi deo ovog kratkosunčanog svita koji je nama poznat kao 'Plava'. U tom slučaju, godine su ga svakako izmenile, kao što menjaju sve nas; ja ga samo mogu opisati onako kako je izgledao u ono pregrejano letnje popodne kad mi je oteo loptu iz ruke upravo kad je trebalo da je probacim kroz obruč i tako postignem još jedan pogodak. Čovek znatno iznad prosečne visine, sa čistom i pomalo bledom bojom lica, blistavim plavim očima, i kosom boje slame, kosom koja nikada nije pristala da polehne ravno i da miruje. Vitak čovek, ali ne slab, a ni spor. Na leđima će on imati jedan ožiljak, tamo gde je iglica izletela, a mogao bi imati slabo primetne ožiljke i na desnoj ruci, od kljuna one ptice lešinarke koju je Gljiva nazivala 'beloglava'.

Ja se zovem Rog. Moja žena Kopriva i ja živimo sa našim sinovima na Gušter-ostrvu, koje stvarno ima oblik guštera. Naša kuća je blizu njegovog 'repa'. Tu proizvodimo i prodajemo hartiju kao što je ova. Bićemo zahvalni svakome ko nam javi nešto o Pateri Svili.

POGOVOR

Rog komadićem mekane štavljene kože obrisa vrh guščijeg pera kojim je pisao, a onda nagura čep u bočicu sa mastilom. To mastilo su njegova žena i on nekako smučkali od čađi i biljnog soka. Odgurnu unazad stolicu i ustade. Završio; najzad završio. Možda će ga sada ostaviti na miru duh onog dečaka koji nekad beše on sam.

Napolju je plameni rub kratkog Sunca dodirnuo more. Zlatni drum, poznat i kao 'Zlatna staza', opružio se ka zapadu, po talasima čiji se vrhovi belasaju od pene; to bi mogao biti put ka nekom novom Glavnom procesoru koji, gotovo sasvim sigurno, ne postoji. On ode na obalu, gde su se Kopito i Koža igrali. Upita ih gde je Žila.

"U lov", saopšti Koža; a Kopito dodade: "Prešao je na veliko ostrvo, tata." Kopitove krupne, tamne oči jasno su pokazale koliko je duboko oduševljen.

"Pa, trebalo je da se već vrati."

Još dok je on to govorio, iz kuhinje sa začu Koprivin glas.

"Ajde, unutra, vas dvojica." Blizanci su se počeli protiviti, ali on gurnu prvo jednog, pa drugog prema stamenim zidovima.

Sa šiljatog, kamenitog vrha ostrva, imao je jasan pogled na morski tesnac. Ipak, tek posle pola minuta bio je siguran da vidi čun koji se uzdizao na dalekim talasima, a onda nestajao u udolinama između njih.

Noć je već sišla na istočno nebo, posula po svom crnom somotu preobilje kratkih sunaca drugih svitova, nebrojenih svitova. Uskoro će izići Zelena, blistava maltene kao drugo Sunce, ali, ipak, i zla kao najopakija kletva; donela je Plavoj niz oluja i katastrofalnih plima...

Eno!

Rog je gledao jednu slabu tačku svetlosti na nebu i čekao sve dok se nije uverio da se ona doista kreće preko svetlucave pozadine. U toj jednoj slaboj tačkici svetlosti on je rođen i u njoj je odrastao gotovo do potpune zrelosti. U toj tačkici svetlosti Žila je začet, i to, najverovatnije, u Kaldeovoj palati. Reklo bi se: nemoguće.

Nešto prelete, maltene prebrzo za ljudski vid, između Roga i tog svita koji je nekad bio njegov. Nešto tamno. On uzdrhta.

Sadržaj

BOGOVI, OSOBE I ŽIVOTINJE KOJI SE POMINJU U TEKSTU

1. POVRATAK IZ SMRTI

2. ZOVE SE HOSAAN

3. PRVA TEOFANIJA NA TELDAN

4. MAČEVI SFIKSINI

5. ČOVEK IZ GLAVNOG PROCESORA

6. U PAUKOVOJ MREŽI

7. TAMNI MEHANIČARI

8. SPASITI SVOJ ŽIVOT

9. DEO PESA

10. JEDAN ŽIVOT ZA PESA

11. LJUBAVNICI

12. NJORKA SAM

13. SKLAPANJE MIRA

14. NAJBOLJI LOPOVI NA SVITU

15. DO GLAVNOG PROCESORA!

16. EGZODUS SA DUGOG SUNCA

MOJA ODBRANA

POGOVOR